

SINGI ÂLIP EKAP

Komba New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATAIO.....	4
MAREKO	32
LUKA	49
YOHANE	78
APOSOLO	100
ROMA	127
1 KORINTI	141
2 KORINTI	155
GALATA	164
EPESO	169
PILIPI	174
KOLOSAI.....	177
1 TESALONIKE	181
2 TESALONIKE	184
1 TIMOTEO.....	186
2 TIMOTEO.....	190
TITO	193
PILEMONJ.....	195
HEBIRAIO	196
YAKOBO.....	206
1 PETERO.....	210
2 PETERO.....	214
1 YOHANE	217
2 YOHANE	221
3 YOHANE	222
YUDA.....	223
DEN TIKŅÂ.....	225

MATAIO

Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutziñâ.
(Lu 3:23-38)

1 A danjonñâ danjonñâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. **2** Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. **3** Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutñâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoronj muyageip. Hesoronjgâren gâbâ Ram âsageip. **4** Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasonj muyageip. Nasonjgâren gâbâ Salomonj âsageip. **5** Salomonjgâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamñâ kutñâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamñâ kutñâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. **6** Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. **7** Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. **8** Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. **9** Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. **10** Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. **11** Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân âine âsagiwe. **12** Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. **13** Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. **14** Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. **15** Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matanj muyageip. Matanjgâren gâbâ Yakobo muyageip. **16** Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apñâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutñâ Kristo sâmen. Kutñâ zorat topñâ itâ. Zâk bâlijan gâbâ mâkâniñgâbap. **17** Âsaâsagiñ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tenngâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tenngâziñâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

Yesu muyageip, zorat den singi.
(Lu 2:1-7)

18 Yesu Kristo muyageip, zorat topñâ itâ. Mamñâ Maria Yosepegât singi sâne ândeip. Singi sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumñâ Maria sot pâlatân oi kâmbonñâ oip. **19** Maria zâk kâmbonñâ oi ko Yosepenñâ nângip. Oi zorat topñâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târarakñâ ândeipkât umñan itâ nângip, "Nâ diñâ a ambân mâteziñan sa anjun opapkât tigâk birâbat." **20** Yatâ upat sâm nângâm ândei Kembugât sumbem a nâiñâ umanân muyagem itâ sâm dukuip, "Yosepe, Dawidigât kiunñâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumñâ zâk sot pâlatânj oipkât kâmbonj op katep mimbap. **21** Nanñâ mimbap. Mei ko zâkkât kutñâ Yesu sâban. Zâkñâ a ambân gâkârâpnâ bâlijanñâ tâgân gâbâ olanziñgâbap."

22 Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâiñâ Kembugât sâtkât den itâ sâip, zo bonñâ oip,

23 "Nângânek. Ambân sigan nâiñâ kâmbonñâ op nanñâ mimbap. Zâkkât kutñâ Imanue sâbi (Niin denân ko Anutuñâ nen sot ândiap)."

24 Yosepe zâk umanân gâbâ zaatñâ sumbem anñâ den dukuip, zo lum Maria diim mirânjan zari ândiwet. **25** Ka ap ambin ândiandij, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyageip Yosepenñâ kutñâ Yesu sâip.

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

2 Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiñ takâtakânjan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe.

2 Gamñâ sâm mâsikâziñgâm sâwe, "Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zengât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânniñan gâbâ sângelakñâ ekñâ mâtâsinam gen." **3** Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe. **4** Herodeñâ den zo nângâm Anutuñâ tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ minduziñgâm itâ sâm mâsikâziñgip. "Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsâñ?" **5** Mâsikâziñgi itâ sâm dukuwe, "Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâiñâ itâ sâm kulemgoip,

6 'O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zengât kamân gigiñâ bunñâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gâkârâpnâ kembu otziñgâbap."

⁷ Den zo sâne nângâm Herodejâ nângânângâ a diizingâm ziiñik âim mulunâk mâsikâzingip. Sângelak muyageip, zorat narâkñâ mâsikâzingi dukuwe.

⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, "Zen âimñâ kârum katep muyagemñâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat." ⁹ A kutânâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sângelak hânziñan gâbâ igâwe, zorânj kândom otzingâm âimñâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sângelak zo eknâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamñâ Maria zikit umzik topñan gei mâpâsiwe. Mâpâsemñâ irâziñan gâbâ kut nâi nâi âlipñâ mem pindâwe. Kât âlipñâ goide sot too wârânñâ âlip, sângânñâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembuñâ umanân kwâkâzingi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziñan âiwe.

Kembuñâ Yesu katep lilâugip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziñan âine ko Kembugât sumbem a nâinñâ Yosepe umanân itâ dukuip, "Gâ zaat katep sot mamñâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumñâ muyagem kumbat sap." ¹⁴ Sâi Yosepenñâ zaatñâ katep sot mamñâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâinñâ zorat Kembugât sâtâkât itâ sâip, zo bon oip,

"Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip."

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbanñâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzân-goi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziñ zagât, zo zângom nanğâwe. Nângânângâ a zen sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nanğâwe.

¹⁷ Oi Propete Yesaianñâ mârurnan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ "Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziñ zen murarâpziñangât umbâla op âigirâp op zem tatne hiriñsâbigât sâm osizinge. Wangât, murarâpziñ buñ op nanğe, zorat."

¹⁹ Herode moi Kembugât sumbem a nâinñâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukuip, ²⁰ "Gâ zaat. Katep sot mamñâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe." ²¹ Yatâ sâi Yosepenñâ katep sot mamñâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemñâ Yosepenñâ den nâi itâ nângip, "Akela zâk ibânñâ Herode, zâkkât gebâkñan Yudaia hânğât a kutâ op ândiap." Den zo nângâm zo ândibam kenğât oip. Oi umanân den nângâmñâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutñâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zengât den itâ ziap, zo bon oip, "Zâk Nasarete kamânân gokñâ sâbi."

Yohaneñâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

3 Ândim zâim ko Yohaneñâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamñâ Yudaia zengât mirâ âtânjan, a mân ândiândiñan, zoren âi ândim den siñgi

itâ sâm dâzângom ândeip, ² "Anutu um topñan ândinatâk narâk mâte uap, zorat zen umziñ melânnek." ³ Yohaneñâ Propete Yesaianñâ mârurnan den itâ sâm kulemgui, zo bon oip,

"Mirâ kamân âtânjan a nâinñâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, 'Kembugât mâtâp kâram kubiknek. Oi kâram kwârakune kelâlunñâ oik.'"

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipñâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotñandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatñan inzut nâi lap ândeip. Nalemñâ ko kumbon sot bânjat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimñâ bâliñâziñâ sapsune Yodañ toin sañgonziñgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a donjbeñâ too sañgonam gane zingitñâ itâ mâsikâzingip, "O mulumgât kiurâp, zen bâliñâziñangât hânun mâte otzingâbâmap, zo nâinñâ dâzânğoi bâliñâziñ birâbi? ⁸ Zen umziñ melânñâ orot mâmeziñâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziñan itâ mân nângâbi, 'Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpñoot mân otningâbap.' Nâ dâzângua nângânek. Anutuñâ sâbâ sâi kât zirânñâ Abaramgât kiurâpñâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nângânek. Nak nâi bonñâ âlipñâ mân upap, zo ko mariñandâ kâram kârâp oi simbap. Nânga zo mârurnan nak topñan pâi ziap. ¹¹ Zen umziñâ melânne toin sañgonziñgâman. Ka nâi bet gam taap, zâk imbanñâ patâ zemñangap. Nâ yatâ zorânj irânñâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkñâ Tirik Kaapum sot kârâp sañgonziñgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriñoot gamñâ nalem gwapgwapñâ gâbârem mindubap. Nalem bonñâ mirânjan pâmbap. Ka gwapgwapñâ, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap."

Yohaneñâ Yesu too sañgonñangip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodañ toin âimñâ Yohaneñâ too sañgonñangâbapkat dukuip. ¹⁴ Dukui ko Yohaneñâ nângi mân dâp oi itâ dukuip, "Wangât nâgâren ga sat? Gânñâ nâ sañgonina dâp opap." ¹⁵ Sâi Yesuñâ den itâ mâburem dukuip, "Nângâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtrñâ lugitâ dâp upap." Yatâ sâi Yohaneñâ diñâ lum sañgonñangip. ¹⁶ Too sañgonñangi Yesu zâk toin gâbâ koptam egi sumbem pâronñâ Anutugât Kaapumñâ nii kembâ yatâ opñâ gem gam kwâkñan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbem mân gâbâ den nâi itâ muyageip, "Zi nannâ âlipñâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Eknâ umnâ âlip opmap."

Sataññâ Yesu mâsikip.

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

4 Kaapumñâ Yesu okñangi mirâ kamân âtânjan arip. Sataññâ mâsikânangâbapkat okñangi arip. ² Oi zoren Yesu zâk nâtik sot sirâm 40 umñan nalem buñ ândeip. ³ Oi sarâ mariñandâ zâkkâren gamñâ itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât nanñâ ândiat oi ko sânanñâ

kât zirânj nalem oi ne.”⁴ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukui, “Den kulem nâi itâ ziap,

‘Anjâ nalemâk nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nângâm ândim kwâtâtinat.”

⁵Yatâ sâi Sataŋnâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip. ⁶Pamŋâ itâ dukui, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem nâi itâ ziap, zo nângâ,

‘Zâkŋâ sumbem arâp zengât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtnâ mân gobap.”

⁷Yatâ sâi Yesunâ itâ sâip, “Oi den kulem nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâinj mân okŋangâban.”

⁸Sâi Sataŋnâ bak kârep patâ nâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut nâi nâi âkŋâlenjoot, zo tirâpkoip. ⁹Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topŋan gei pindiŋsâm mâpâseninandâ hân sot kut nâi nâi, zi aksik gâ gibat.” ¹⁰Sâi Yesunâ den mâburem itâ dukui, “Sataŋ, gâ birânim âi. Den kulem nâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok ko-re okŋangâban.”

¹¹Yatâ sâi Sataŋnâ birânjangâm ari sumbem a zen gam on galem okŋangâwe.

Yesunâ Galilaia hânân âi nep tuugip.

(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

¹²Yohane tâk namin panetâ Yesunâ zorat siŋgi, zo nângâm Galilaia hânân arip. ¹³Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtnan Sebuloŋ sot Naptali, zengât hânân tâip. ¹⁴Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den nâi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵“Sebuloŋ sot Naptali hân saru sâtnan Yodaŋ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenŋan, zoren hân nâin gokŋâ zen ândime. ¹⁶A zo nângâtigân ândiwe, zen kârâp âsakŋâ patâ ikse. Mumuŋangât siŋgi op nângâtigân ândiwe, zen âsakŋâ muyageziŋgap.”

¹⁷Narâk zoren Yesunâ topkwapŋâ siŋgi âlip dâzângom a itâ dâzângom ândeip, “Anutugât um topŋan ândinatkat narâkŋâ mâte uapkât umziŋ melânjek.”

¹⁸Oi sirâm nâin Yesunâ Galilaia saru sâtnan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Nâi Simoŋ, kutŋâ nâi Pêtero. Nâi ko munŋâ Andrea. Zet saruyân zuogât irâ pam kirâwet. Zet iŋangât nep tuum ândiwet. ¹⁹Yesunâ zikitŋâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet iŋangât nep tuum ândibabot, zo yatik a zengâren nep tuum ândibabot.” ²⁰Sâi zorenâk irâzikŋâ birâm molim âiwet.

²¹Oi Yesunâ mâik nâi âimŋâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munŋâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatŋâ. Zet ibâzikŋoot wangâyân tap irâziŋâ kubik tarâwe. ²²Yesunâ dâzâkoi zorenâk wangâ sot ibâzikŋâ birânjangâm molim âiwet.

²³Yesunâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den siŋgi âlip dâzângom ândeip. Oi a ambân sisi mâsezijoot kubikziŋgâm ândeip. ²⁴Yatâ op ândei siŋgiŋâ Siria hânân laŋ kârâm ari

nângâm a ambân sisi mâsek sot wâkezijoot sot kin bitziŋâ mumuŋâ zâkkâren diizingâm gane kubikziŋgâm nanŋip. ²⁵Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodaŋ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patâŋâ mindumŋâ moliwe.

Yesunâ bâkŋan den siŋgi âlip dâzângoip.

(Lu 6:20-26)

5 Yesunâ a ambân kâmut patâ ziŋgitŋâ bâkŋan zâi tâi arâpŋâ zen um topŋan âiwe. ²Âinetâ siŋgi âlip itâ sâmb dâzângoip, ³“A nâmbutŋâ umziŋangât nângâne gigiŋ opmap, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zo ziŋâ sumbemân Anutu um topŋan ândibi. ⁴A nâmbutŋâ isem umbâlâ op ândime, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zen zo umâlep kwatziŋgâbap. ⁵A nâmbutŋâ zâizâinjâ mân op ândime, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. A zo ziŋâ hân patâ zi galem upi. ⁶A nâmbutŋâ ândiândi târâkkât otziŋgi ândime, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zen gâtâm bonŋâ muyagibi. ⁷A nâmbutŋâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zen zo Anutuŋâ zo yatik otziŋgâbap. ⁸A nâmbutŋâ umziŋ salek ândime, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi. ⁹A nâmbutŋâ lumbeŋangât nep tuum ândime, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zen zo Anutugât murarâpŋâ sâbi. ¹⁰A nâmbutŋâ târâkziŋangât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topŋan ândibi. ¹¹A nâmbutŋâ nâgât opŋâ a ziŋâ den bâliŋ top topŋâ dâzângom zângom molimoli otziŋgâme, zengât nângâ sâtâreŋoot uap. ¹²Zen sumbemân sângân patâ mimbî, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumanŋan yatik zângom molizingâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsakŋâ yatâ utnat.

(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³“Zen a zengât sii op ândibi. Ka siigât naamŋâ buŋ oi ko dap oindâ naamŋâ dum upap? Zo buŋâ. Sii bâliŋâ zo yatâ mo yatâ orotŋâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân ziŋâ lâŋbi.

¹⁴Oi zen a zengât kârâp âsakŋâ op ândibi. Kamân nâi bak kârep nâin tâi wan mo wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵Zen kârâp sâumŋâ âmanân mân kwârakume. Buŋâ. Zo tâtatŋan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziŋgâmap. ¹⁶Zen zo yatâ a zengât âsakŋâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziŋâ ikne âlip oi sumbem Ibâziŋâ sâmb âlip kwâkŋangâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷“Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip, nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nanŋâbap. Nâ perâkŋak dâzângobâ. Mosegât gurumin den murukŋâ nâi mân buŋ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buŋ upabot. ¹⁹Oi

a nâi, zâk gurumin den muruknâ nâi mân lumnâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombenjan a gigiņ op ândibap. Oi nâinâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziņ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nângânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziņ âlip mân ândim walâzingâm sumbemgât siņgi mân upi.”

Gurumin den, zorat topnâ sâip.

(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziņ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nânâ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuņâ um kuk nângânangâbap, zâk den nepņangât siņgi upap. Nâi zâk bukuņâ den bâliņâ dukubap, zo ko a sâtnâ zengât minduminduyân pambi. Nâi zâk bukuņâ den kârok bâliņâ dukubap, zo ko sim kârâpkât siņgi upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi Kembangât siņgi pâmbam itâ nângâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikņan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nângâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumņâ âburem kut nâi zo Kembangât siņgi pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinziķnâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nângâm kâwali a gakârâpņâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâķņak dâgobâ. Gâ zoren tapņâ yen mân giban. Kâsaganğât tosa mâkâm nanğâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziņ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyanğâbap.’ ²⁸ Ka nânâ ko itâ dâzângobâ. A nâinâ ambân nâi ek âķņâleņangâbap, zo ko zâk zik ambin zo umņandâ birânanğâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat siņgâ nâinâ bâliņan gâbanbâ sâi sum lâmuņ birâban. Hâlâlû ândim simân geibatķât laņ siņgâ toren sum lâmuņban. ³⁰ Bikâ bongennâ bâliņan gâbanbâ sâi kârâm mânângât pâmban. Sâk hâlâlû ândim sim kârâpkât siņgi opatkât laņ bikâ kârâm mânângât pâmban.

³¹ Den sângiņâ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambinņâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nânâ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apņangât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirân zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânge. Sâkurâpziņ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâteņan den nâi sarâ mân sâban. Kambu mâteņan den nâi sâmnâ lunandâ bonņâ upap.’ ³⁴ Nânâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâteņan den sâsânâ, zo itâgât birâm nanğâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombânğâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsânâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kambu patâgât kamân. ³⁶ Oi kâukziņan kwap sâsân, zo birâbi. Zen kâukziņ sâmotņâ kâu nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâu upap? Yatâ buņâ.

³⁷ Zorat dinziņâ bonņan sâne bonņâ upap. Buņâ sâne

buņâ upap. Den târokwap sâme, zo Satangâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.

(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den nâi itâ sâsânâ, zo nânge, ‘Nâinâ siņgâ sum lâmuņi gângoot siņâ sum lâmuņban. Nâinâ sâtkâ kwâki gângoot sâtnâ hâuņâ kom kwâkâban.’ ³⁹ Nânâ ko itâ dâzânguan. Zângonâ sâne sâkziņâ mân angân kârâbi. Gât ko a nâinâ pâlomgâ toren koi toren nâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi nâinâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkņan mei umņan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a nâinâ gâ irânâ mem pârķânogân âi pâmbangât sâi gâņâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a nâinâ kut nâi nâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nângânangâban.”

Kâsarâpziņ buku otziņgâbi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den nâi itâ sâsânâ, zo nângâme, ‘Gâ bukugâ buku okņangâban, ka kâsagâ kâsa miņangâban.’ ⁴⁴ Ka nânâ ko itâ dâzângobâ. Kâsarâpziņ buku otziņgâbi. Oi a zângom moliziņgâme, zengât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziņangât nan bârarâp bonņâ op ândibi. Zâķnâ yatik sâi maanandâ a orot mâmeziņ bâliņâ sot âlipņâ aksik âsageziņgâmap. Oi yatik sâi mapņâ a orot mâmeziņ bâliņâ sot âlipņâ aksik ziņgâmap. ⁴⁶ Zen buku otziņgâme, zorik buku otziņgâbi, zo ko Anutuņâ sângânņâ wan ziņgâbap? Bâliņ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziņâ zorik mânganziņgâbi, zorat sângânņâ wan ziņgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziņandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

6 “Zen siņgi âlip lumņâ kut nâi nâi âlipņâ upme, zo ziņgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuņâ sângânņâ mân ziņgâbap. ² Zorat gâ a âlip otziņgâm a nâmbutņandâ gek nângâbigât lâmun mân waatpan. A sarânâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziņâ sâm âlip kwatziņgâbigât yatâ upme. Nâ perâķņak dâzângobâ. Zen sângânziņâ mârum mine âkip. ³ Bukugâ nâi kut nâi pindâbam tik pindâm bukugâ nâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimban. Yatâ otna Ibâgandâ kut nâi nâi tik ek nângâmņâ hâuņâ sângânņâ gibap.”

Ninâugât den.

(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarânâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlaņ upme, zo ko anâ ziņgitpigât yatâ upme. Nâ perâķņak dâzângobâ. Yatâ ziņgitne ko zorâņak sângânziņâ opmap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hânģi doonğumņâ Ibâgâ tik ândimap, zâkkâren

ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut nâi nâi ek nângâmapnâ bonnâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo zinjâ den donbep sâm arindâ nângânîngâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziñâ zâk kut nâi nâi um nângânîngâziñan ziap, zo kek ek nângâmap. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi, 'Ibâziñâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. ¹⁰ Gâ gamñâ um dâp hân dâp kembu otnîngâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân neñgâren zimbapkât otnîngap. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalembapniñan niñgâban. ¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosanîñâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmban-ban. Bâliñâ mariñangât bikñan gâbâ mâkânîngâban.' ¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ yatik toszinj birâbap. ¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuñâ zengât tosa yatik mem ândibap."

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ "Zen nalem birâm kendon ândim si sângânziñ kuk sen sen mân upi. A sarâñâ, zen yatâ upme. A nâmbutñâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziñâ zingit-pigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen zorat sângânñâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gânâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sângânñâ too sañgonñâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otna a zinjâ nalem birâm ândiândigât mân ek nângâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikñik nângâbap. Oi zâk tik ândim kut nâi nâi ek nângâmapnâ sângânñâ gibap."

Sikumgât âkñâlê mân utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ "Zen hângât sikum kut nâi nâi donbep mân mindubi. Hângât kut nâi nâi kabâtnâ niniñâ sot alâalâgiñ sot añâ kâmbu mime, zorat nângânêtnâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut nâi nâi mindum ândibi. Sumbemgât kut nâi nâi, zo kabâtnâ mân niniñâ sot mân alâalâgiñ sot añâ kâmbu mân orotñâ, zorat nângâne zâibap. ²¹ Kut nâi nâiziñ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap. ²² Singâ so sâkkañgât âsakñâ. Singâ âlip tâi sâkkâ âsakñâ ek ândiban. ²³ Ka singâ bâliñ oi ko sâkkâ nâtâtik upap. Zorat sa nângâne. Umgangât âsakñâ nâtâtiksâbap, zo ko opon nâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokñâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkñâ nâi buku okñangâm nâigât âkon upap. Oi zâk nâi sot pâlâtân op nâi kândâtkubap. Zen yatik Anutuñâ nep sot kât sikum âkñâlêgât nep, zo dap yatâ mâtâkâziñgâm mem ândibi?"

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nângâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ "Zorat torenñâ nâi zi dâzângua nângâne. Zen ândiândiziñangât nângâm itâ mân sâbi, 'Wan wan mem nem ândinat?' Mo sâkziñangât nângâm itâ mân

sâbi, 'Wan mo wan lap ândinat?' Kut nâi nâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziñandâ bonnâ mo nalembap bonnâ? Sâkziñandâ bonnâ mo sâk pâkeñâ bonnâ? ²⁶ Zen nii zingitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziñandâ nalem muyagem zingâmap. Oi dap dap? Zen nii zengât ombeziñan? Bunâ. ²⁷ Oi zen nângânîngâziñ kâtikñâ ziap oi ko sânetâ sâkziñ kâtigei narâkñâ pânkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotñâ mân ziabân wangât sâk pâkegât donbep nângâm? Zen pâlîñpâlîñ neule hibukñan zemap, zorat topñâ nângâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat sa nângâne. A kuta Salomo mârûmñan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemangip. Ka Salomo zâk sâkñâ neulenootñâ neule âlipñâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâlonñâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ zo muyagemap. Oi zen dap nângê? Anutuñâ sâk pâke âlip mân muyagem zingâbap? Zen nângâm pâlâtânziñ lotñâ. ³¹ Zorat zen nângâ kwâkâ op itâ mân sâbi, 'Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?' ³² Um kâtik a, zen um nângânîngâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo nângâm nângâmap. ³³ Zen sumbem Ibâziñangât um topñan ândiândiñ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiñ, um nângânîngâziñ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut nâi nâi zingâbap. ³⁴ Zen mukangât nângâ kwâkâ mân upi. Nângâ kwâkâ zo mukangât siñgi. Sirâm nâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat siñgi upap."

Den hâuñâ mân sâm siñan giban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

⁷ "Zen a hâuñâ den mân sâm siñziñan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigât mân sinziñan gibap. ² Zen a hâuñâ den sâm kwâkâziñgâbi, zorat dâp yatigât Anutuñâ zen sâm kwâkâziñgâbap. Zen a kut nâi nâi otziñgâbi, zorat dâp yatik Anutuñâ mâburem zingâbap. ³ Gâ wangât bukugangât siñan gwapgwap zo ekñâ gikâ siñan nak sâmbanñâ zo mân ek nângat? ⁴ Nak sâmbanñâ gikâ siñan ze dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? 'Gâ nângâna siñan gwapgwap zi-ap zo, mem pambâ.' ⁵ Sarâ a gâ. Kândom gikâ siñan nak sâmbanñâ zo mem pamñâ gwapgwap bukugangât siñan ze mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutñâ Anutu kândâtkume, zen siñgi âlipkât kut nâi nâi âlipñâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opon kut nâi nâi âlipñâ zo birâm âburem gibegât."

Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi.

(Lu 11:9-13)

⁷ "Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi. Kârûm ândim bonnâ muyagibi. Hângiyân kom ândine mirâ mârîñandâ mem pâmbap. ⁸ Nâi zâk ninâu sâm ândim kut nâi memap. Nâi zâk kârûmapñâ bonnâ muyagemap. Nâi zâk mâtâbân kom ândei mariñandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ nâiñâ nanñâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ

nâinâ nanjâ inangât sâi guk mo mulum pindâbap?

¹¹ Buñâ. Zen a bâliñandâ murarâpziñâ kut nâi nâi âlipñâ yatâ otziñgâme. Oi Ibâziñ sumbemân walâwalânandâ kut nâi nâi âlipñâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut nâi nâi âlipñâ walâm zingâbap.

¹² Zen a ziñâ kut nâi nâi otziñgâbigât otziñgâmap, zorat dâp otziñgâbi. Zorânâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap."

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ "Zen mâtâp pâlâtânjan sumbemân bagibi. Tâmbetagoangât hângi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpñâ zo ñilip patâ. Zoren a ambân donjbeñâ bagim âime.

¹⁴ Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtân. Zoren a ambân bituktânâ âime."

Propete sarânâ, zengât den.

(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ "Propete sarânâ, zen holi tobatziñâ râma yatâ ka umziñâ wâu kâtikñâ kâwalizijoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmeziñgât sen kwapñâ topziñâ nângâbi. ¹⁶ Bolep sângerân bonñâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonñâ oi nime? ¹⁷ Zo buñâ. Nak âlipñan bonñâ âlipñâ âsagemap, ka nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak nâi zâk bonñâ âlipñâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmeziñ ekñâ topziñ nângâbi.

²¹ Kembuniñâ, Kembuniñâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutñandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiñik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a donjbeñ patânâ ziñâ itâ sâm dâtnobi, 'Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân sîngi âlip dâzângowen. Gâgât kutkâ sâm wâke molizijgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.' ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzângobat, 'Nâ zengât kutziñâ mân nângan. Bâliñ mâme a, zen birânim âinek.'"

Nângânângâ a sot a kwakmak.

(Lu 6:47-49)

²⁴ "A nâinâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânângânjoot upap. Zâk a nâinâ bâkñan mirânâ kâtikñâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirânâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom oseï mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kârep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a nâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak nâinâ mirânâ too sâtñan tuugip. ²⁷ Mirânâ tuugi tâi map patâ too uurupñoot takâm koi giligâlaksâm nanjip."

²⁸ Yesuñâ den zo sâm nanji a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbanâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, "Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâzingâm sap." Yesu zâk imbanânjootñâ den sîngi âlip dâzângoip, zorat yatâ sâwe.

Yesuñâ sâk bâlâ a nâi kubikñangip.

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

⁸ Yesuñâ bâkñan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a nâi, sâk bâlâ a, zorân um topñan âim geï pindiñsâm itâ sâm dukuip, "Kembu, gâ imbanâgâ ziap, zorat kubikñibâ sâm âlip kubikñiban." ³ Yatâ sâi Yesuñâ bikñandâ weemñâ sâip, "Nângâgi-gangât sâkkâ âlip oik." Sâi zorenâk usenâ sogeï sâknâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ okñangâm sâip, "Gâ zirat sîngi a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosenâ den sâip, zo lum nii mo zuu nâi Kembugât sîngi sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan."

Yesuñâ kore a nâi kubikñangip.

(Lu 7:1-10)

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ "Kembu, kore anâ sâknam yâmbât okñangi kiñ bik bâliñ oi mirin zem taap." ⁷ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, "Nâ gam kubikñangâbat." ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâbutrem dukuip, "Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapñâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap." ¹⁰ Yatâ sâi Yesuñâ den zo nângi imbanâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzângom sâip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Isirae a zengâren nângâm pâlâtânziñâ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzângobâ. Hân toren toren gâbâ a donjbeñ mindum Anutugât um topñan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. ¹² Oi Isirae a nâmbutñâ mârum sumbemgât sîngi sâm zingâziñgânâ, zen ko âkñan nâtiñgân âimñâ umbâlâ opñâ isem ândibi." ¹³ Yesuñâ yatâ sâmñâ kâwali a patâ itâ sâm dukuip, "Gâ âi. Nângâm pâlâtânjengât bonñâ muyagegibap." Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutñâ mâsekziñoot kubikziñgip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesuñâ Peterogât mirin zâim Petero sibunñâ mâsek kârâpñoot op zeï egip. ¹⁵ Ekñâ bikñan weegi mâsekñâ buñ oip. Oi ambân zo zaatñâ nalemm om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ nâtiñsâisâi a ambân wâkeziñoot donjbeñ diizingâm gawe. Diizingâm gane Yesuñâ den sâm wâkeziñâ molizijgip. Oi a ambân sisi mâsekziñoot zo kubikziñgip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ den itâ kulemmoip, zo bonñâ oip, "Zâk lotñâniñ betniñan mem mâsekniñ âkoip."

Yesu molinatkat den.

(Lu 9:57-60)

¹⁸ A ambân donjbeñâ Yesugâren gam haamgum kine Yesuñâ zingitñâ arâpñâ saru nâmbutken âibigât dâzângoip. ¹⁹ Âinam utne Kembugât gurumin den zorat galem a nâinâ Yesugâren gam itâ sâm dukuip,

"Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat." ²⁰ Sâi ko Yesunâ itâ mâburem dukuip, "Wâu ulin, zen denz-inan ândime. Nii zuu, zen hângootziyan ândime. A bonnâ, nâ ko isen korem zo buñâ ândiman." ²¹ Yesugât arâpnâ, zengâren gâbâ nâinâ itâ sâm dukuip, "Kembu, nângânina âi ibânâ hangum gâbat." ²² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Gâ birâm molinina mumunâ ziiñak hanagonek."

Pibânâ Yesu sâtnâ lugip.

(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

²³ Yatâ sâm wangâyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi sarunâ wangâ umñan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpnâ zen âi mângim dukuwe, "Kembu, betniñan me. Saruyân geinamen." ²⁶ Sâne itâ sâm dâzânngoip, "Nângâm pâlâtânziñ lotnâ, zen wangât umziñ kengât uap?" Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriñsâm ziwet. ²⁷ Arâpnâ zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, "Sâi pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtnâ lume. Zâk a dap yatâ?"

Yesunâ a zagât wâkezikñâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkezikñoot gam Yesu muyagi-wet. Zet a mumunâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kengât op gootzikñan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kamban sâm itâ sâwet, "Yesu Anutugât nanñâ, wan ot-ningâbam nengâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâk-nam patâ ningâbam gaat?" ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke ziñâ Yesu itâ dukuwe, "Moliniñgâbâ sâm sâñgonnâñgona bâu umziñan geinâ." ³² Sâne ko itâ sâm dâzânngoip, "Ba âinek." Yatâ sâi a umzikñan gâbâ gam bâu umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkñan gâbâ tembatñan koñkoñ geim dengânân gei mom nanngâwe.

³³ Oi bâu galem a, ziñâ kamânân zâim bâu zengât siñgi sot a zagât zekât den siñgi, zo dâzânngom nanngâwe. ³⁴ Den siñgi zo dâzânngone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekñâ Yesunâ birâziñgâm âibapkât dukuwe.

Yesunâ a nâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

9 Yatâ utne Yesu zâk wangâyân zâim zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kiñ bik mumunâ nâi helân aam pam mem gawe. Oi Yesunâ nângâm pâlâtânziñangât topñâ ekñâ a zo itâ sâm dukuip, "Nannâ, mân kengât ot. Tosagâ mârûm biran." ³ Yatâ sâi Kembangât gurumin dengât galem a nâmbutñâ, zen den zo nângâm umziñan itâ nângâwe. "Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap." ⁴ Yatâ nângâne Yesunâ umziñan ekñâ itâ sâm dâzânngoip, "Wangât umziñan nângânangâ bâliñâ nângânige?" ⁵ Zen dap nânge? Nep ikâ zorân bâbâlan? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonnâ, nâ hânân ândim tosa gulipku-

batkât imbanâ zemnigap. Zorat topñâ ikpigât yatâ sâm dukuan." Yatâ sâmñâ a kiñ bik bâliñ itâ sâm dukuip, "Gâ zaat isen koremgâ mem kamângan âi." ⁷ Sâi a zo zaatñâ kamânñan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekñâ kâwaliziy buñ oi Anutunâ imbanâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâm âlip kwâkñangâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiñ namânan ta nekñâ itâ dâtnogip. "Gâ nâ sot pâlâtân op molini." Yatâ sâm dâtnogi zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânan nalem nimbapkât diim zaria kât mimiñ a sot bâliñ mâme a dorjbep gamñâ Yesu sot arâpnâ nen sot nalem ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutñâ, zen ningitñâ Yesugât arâpnâ mâsikâningâwe, "Patâziñâ zâk wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap nalem niap?" ¹² Sâne Yesunâ den zo nângâmñâ dâzânngoip, "Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep mân tuumap. Mâsekziñoot, zengârenâk nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutugât den ziap, zorat topñâ nângâbi. Den zo itâ,

'Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât otnimap.'

A ziñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât buñâ. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâm gem gâwan."

Nalem birâm kendon ândiândiñangât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpnâ, zen Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, "Nen sot Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalem mân birâm ândime?" ¹⁵ Yatâ sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, "A kutâ, zâk a ambân gakârâpnoot ândei dabân umbâlâ op nalem birâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziñan mine, nârâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sâñgiñan, zo hâmbâ unakñâ mân pam gârimen. Hâmbâ unakñandâ sâñgiñâ diigi olonbapkât yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen waiñ too unakñâ hâkop sâñgiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too unakñandâ hâkop sâñgiñâ kunziri hâkop sot waiñ ârândân buñ upabot. Waiñ too unakñandâ hâkop unakñan gune giari âlip opmabot."

Yesunâ Yairo bâratñâ mumunân gâbâ mânggeip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesunâ yatâ sâm dâzânngom kiri mâpâmâpâse namâ galem a nâi gam um topñan pindiñsâm dukuip, "Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip op zaatpap." ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpnâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân nâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorân kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip.

²¹ Ambân zo umñandâ itâ nânġip, "Hâmbânġik weemñâ âlipnâ upat." ²² Yesuñâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, "Bâratnâ, gâ mân keñġât ot. Nânġâm pâlâtân kwatniġat, zorat op âlip uat." Yesuñâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimñâ galem agât mirin zâimñâ girâp kwamit nânġip. A ambân doñbep patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesuñâ nânġâm itâ sâm dâzânġoip, "Zen za-at geim nanġânġek. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap." Yatâ sâm dâzânġoi girânġanġawe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nanġânġe kâmbârânġa zeibân âim bikñan ġâsui mumuñan ġâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den sinġi hân zoren denân denân âragum nanġânġe.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkeñoot kubikziñġip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimñâ den kâtik sâm den sâwet, "Ġâ Dawidigât kiunñâ, nekât umġâ bâliġ oik." ²⁸ Oi âimñâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, "Sinziġnâ kubikpatkât imbanġa zemniġap, zo nânġagabot?" Oi zet sâwet, "Oñ, Kembu, net nânġâġiget." ²⁹ Yatâ sâitâ sinziġñan weemñâ sâip, "Nânġâm pâlâtânziġñanġât bonñâ muyagezikik." ³⁰ Sâi zorenâk sinziġnâ ânânġârip. Oi Yesuñâ mân sâbabotkât den kâtikñâ itâ sâm dâzâkoip, "Zet zirat sinġi a ambân mân dâzânġobabot." ³¹ Oi a zagât, zet den zo nânġâmñâ âim lanġ dâzânġom nanġitâ sinġi zo hân dâp lanġ kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a nânġi wâkeñoot Yesuġâren diim gawe. Zâk wâkeñâ okñanġi kopa oip. ³³ Yesuñâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanġa oi sâwe, "Isirae nenġâren mârûm kut nânġi itâ zo mân âsagei igâwen." ³⁴ Parisaio a ziñâ ko Yesuġât itâ sâwe, "Wâke zengât patâziñandâ imbanġa pindâm mam okñanġi wâke moliziñġâmap."

Nep a kâruziñġâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opñâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nanġip. Oi mâtâmâtâpâse namâ dâp zâim Kembu um topñan ândiânġanġât den dâzânġom a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñġâm ândeip. ³⁶ Yesuñâ a ambân kâmut patâ zo ziñġitñâ umñâ nânġip. Zâkñâ ziñġiri râma galem anġa buñâ yatâ gulipmalip ândine ziñġirip. ³⁷ Oi zorat arâpñâ den sumbuñâ nânġi itâ sâm dâtnânġoip, "Kâlamân bonñâ doñbep ziap, ka nep a ko bituktâ. ³⁸ Zorat nep mariñâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sâñgonzânġoi nebân bagim kâlamân bonñâ mem ândibi."

Yesu arâpñâ kutziñâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

10 Yesuñâ arâpñâ kiin zagât nânġonsâi ġâindâ wâke moliziñġânatkât sot sisi mâsek kubikziñġânatkât imbanġa niñġip. ² Aposolo kiin zagât, nenġât kutniñâ itâ. Kândom Simoñ kutñâ nânġi Petero, munñâ Andrea, Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiñġa

nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaioġât nanñâ sot Tadaio. ⁴ Simoñ Zelote sot Yuda, Karioto kamânân ġok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpziñġoi ġâsuwe.

Yesuñâ arâpñâ nep diñ sâm ziñġip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesuñâ arâp kiin zagât, nen sâñgonnânġom sâip, "Zen hân nânġi mân âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân ġâbâ râma yatâ gulipmalip ândiânġi, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim sinġi âlip itâ sâm dâzânġom ândibi, 'Anutugât um topñan ândinatkat narâk mâte uap.' ⁸ Sisi mâsek kubikziñġâbi. Mumuñâ mânġiziñġâbi. Sâk bâlâ kubikziñġânġe âlip upi. Wâkeziñoot moliziñġâbi. Oi Anutuñâ kut nânġi nânġi sâñġân buñ ziñġip, yatigâk zengoot a otziñġâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi. ¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâġât mân mem âibi. Kipâke buñ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsanġâk âibi. Nep a zen nalem mot sâñġân buñâ ziñġânġe dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâiġân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziñâ sâm mâsikâziñġâbi. A nânġiġât ek nânġânġe âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziñan zâim itâ sâm dâzânġobi. 'Um lumbenġa zengâren zimbat.' ¹³ Oi mirâ mariñandâ ândei dâp oi dinziñâ zâkkâren bonñâ upap. Ka mirâ mariñandâ ândei mân dâp oi lumbenġa dinziñanġât bonñâ âburem ziñan ġâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nânġi birâziñġâm dinziñanġât âkonziñġi kinziñan ġwapġwap lanġne ġei birâziñġâm âibi. ¹⁵ Nâ perâkñak dâzânġobâ. Den kubikkubik narâkñan Anutuñâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuñâ mem ġei kwap otziñġâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuñâ mem zâi kwap otziñġâbap."

Kâmbamġât den.

¹⁶ "Nânġânġek. Râma wâu hulin zengât oserân mân sâñgonzânġozânġon, zo nânġi ko zen sâñgonzânġuan. Zorat zen a sarâ buñâ, nânġânġânġiñoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a ziñ tâmbetzânġobegât ġasâziñ kârâm ândibi. A zen den sâsânġ namin diiziñġâm âibi. Mâtâmâtâpâse namâziñan zâmbamñâ lapitziñġâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buñâ. Zen nânġi a ândie, zorat opñâ a kutâ zengâren diiziñġâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziñan kinñâ a kutâ sot hân nânġi ġokñâ nânġi topnâ sapsûm ziñġâbi. ¹⁹ Zen a kutâġâren zâmbane den dap sâne sâm mân nânġâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumñâ ziñġâbap. ²⁰ Yatâ otziñġi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziñanġât Kaapum umziñan pâmâp, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânġa nânġi munñâ sâi kumbi. Oi ibâ nânġi sâi nanñâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otziñġâm sâne zânġobi. ²² Kutsiñġinânġât op a doñbepñâ zengât um kâlak nânġânġiñġâbi. Oi nânġi zâk den sinġi âlip mem kâtiġem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân nânġi ândinetâ zânġom moliziñġânġetâ kâmân nânġi âibi. Nâ perâkñak dâzânġobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonñâ nâ takâbat."

Yesu okņangâwe, zo yatik otņingâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ "Ekap namin kateņņâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore aņņâ a patâņņâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin kateņņâ patâņņangât holi zorik mei dâp upap. Kore aņņâ patâņņangât holi zorik mei dâp upap. Bâliņ mâme a, ziņ nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâliņ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otziņgâbi. ²⁶ Zorat sa nâņgânek. A zo zengât op mân keņgât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemņâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwârakukuj, zo zemņâ mân zimbap. Zo aksik mâbâlakņem naņgâbi. ²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzâņgoman, zo a kâmut zengât mâteziņan sapsubi. Den halop dâzâņgowan, zo sombemân kin dâzâņgobi. ²⁸ Sâkziņik zâņgobi, zengât mân keņgât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi. Nâigât keņgât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândâņ sim kârâbân gâbanbapkât imbanņ zemņâņgap, Anutu, zâkkât keņgât op ândibi. ²⁹ Nii sâmbâlâlê, zâk sâņgânņâ patâ buņâ. Kât kuriņâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziņandâ mân nâņgi ko dap op sâmbâlâlê nâi gei kumbap? ³⁰ Anutu zâk a zengât kâukziņ sâmotņâ zorat teņgâņâ nâņgâm naņgâmap. Zorat zen keņgâtziņ buņ ândibi. Zen sâmbâlâlê yatâ buņâ. Zen a. Anutu zâk zengât umņâ patâ kinmap."

Anņâ siņgi âlipkât hâuņâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² "Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nâņâ sumbem Ibânangât mâteņan sâm âlip kwâkņangâbat. ³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan kwâimbânigi zâk nâņâ yatigâk sumbem Ibânangât mâteņan kwâimbânangâbat. ³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk lumbe muyagibapkât geip.' Nâ lumbenâ buņâ, kâmbam âbâņgubapkât gewan. Nâ kâsâpziņgobatkât gem gâwan. Zen dinnaņgât op kâsâpagom ândibi. ³⁵ Zorat nanņâ sot ibâņâ, zet kâsâpagobabot. Bâratņâ sot mamņâ, zet kâsâpagobabot. Irânņâ sot sibunņâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A nâi zâkkât kiņ topņan gâbâ kâsa okņangâbi. ³⁷ Oi nâi zâk umņâ ibâ mamzik zet sot pâlâtâņ op nâ sot bituk pâlâtâņ upap, zâk zo nâgât siņgi mân op ândibap. Nâi zâk umņâ murarâp zen sot pâlâtâņ op nâ sot bituk pâlâtâņ upap, zâk yatik nâgât siņgi mân ândibap. ³⁸ Oi nâi zâk zikņâ poru nakņâ mân lum nâgât mâtâp lânņap, zâk zo yatik nâgât siņgi mân upap. ³⁹ Nâi zâk ândiândiņâ aņgân kâri gulipkuņangâbat. Oi nâi zâk nâgât opņâ hânân ândiândiņâ birâm ândiândiņ âlipņâ muyagibap."

Yesugât opņâ buku otziņgâbi.

(Mk 9:41)

⁴⁰ "A nâiņâ zen galem otziņgâbap, zâk zo yatik kore otnibapņâ sâņgonnogip yatik okņangâbat. ⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem okņangâbat, zâk Propetegât dâp yatik sâņgân mimban. Nâi zâk a târârakņâ galem okņangâbat, zâk a târârakņangât dâp sâņgân mim-

bap. ⁴² Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Nâiņâ a gigiņâ zengâren gâbâ nâgât siņgi ândiap, zo too paten aam pindâbap, zo ko sâņgânņâ buņ mân zimbap."

Yohane arâpņâ zen Yesugâren âiwe.

(Lu 7:18-35)

11 Yesuņâ arâpņâ kiin zagât den dâtnâņgom naņgâm kamân nâin siņgi âlip dâzâņgobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristoņâ nep tuugip, zorat siņgi nâņgâm arâp den mâsikâbigât sâņgonzâņgoi Yesugâren âiwe. ³ Yesugâren âimņâ itâ sâm mâsikâwe, "Mârumņan Propete a, ziņâ a nâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo nâigât mambât ândinat?" ⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Zen âburem âimņâ kut nâi nâi ek nâņge, zorat siņgi Yohane dukubi. ⁵ Sen nâtâtikņâ sinziņ ânâņgâtsap. Kinziņ bâliņâ mâtâp lân âim ge. Sâk bâlâ a sâkziņ âlip uap. Kindapziņ bâpsâsân, zo den nâņge. Mumuņandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den siņgi âlip nâņge. ⁶ Nâi zâk nâgât nâņgi mân âkon upap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap."

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuņâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Zen mirâ kamân âtâņan, a mân ândiândiņan wan iknam âiwe? Gerâ nâi pibâņâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a nâi hâmbâ neuleņoot iknam âiwe? Zen nâņge. A hâmbâziņ neuleņoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete nâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzâņgua nâņgânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutņâ zengât dâp buņâ. Zâk tobat nâi. Nâmbutņâ zo walâziņgap. ¹⁰ A zorat den kulem nâi itâ ziap, 'Nâņgâ. Nâgât kore a nâi sâņgongua kâdom otgibap.

Zâkņâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.'

¹¹ Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutņâ zengâren gâbâ nâiņâ Yohane mân wâlap. Ka a gigiņâ nâiņâ Anutu um topņan ândibapņâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too saņgon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân doņbep, zen sumbemgât siņgi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziņootņâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kâņnan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umziņâ gâsui nâņgânâ sâm, nâņgânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonņâ Yohane gâip. ¹⁵ Nâi zâk kindapņootņâ den zi nâņgâbap.

¹⁶ A kâmut zi, waniņ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep ziņâ ek birâ, nâņgâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziņ itâ sâm dâzâņgome, ¹⁷ 'Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?' ¹⁸ Yohane zâk nepņâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekņâ sâwe, 'Zâk wâkeņoot ândiap.' ¹⁹ A bonņâ nâņâ gamņâ nalem sot too nia nekņâ itâ sâme, 'Iknek. A zi kât mimiņ a sot bâliņ mâme a, zengât buku. Waiņ sot nalem nem mân birâmap.' Ka sa nâņgânek. Anutugât nâņgânâņgâ bon asâgem topņâ mem kâkņan kwâpmap."

Yesunâ Galilaia a zengât girem sâip.

(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesunâ kamân nâmbutken nep tuugi eknâ umziņ mân melânâwegât den topkwap sâp topziņ itâ sâp muyageip, ²¹ "Yei, Koraziņ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidoņ kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem umbâlâ opnâ umziņ melânbe. ²² Zorat dâzâņgua nâņgânek. Tiro Sidoņ kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkņan hâuņâ diim gei otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi pam otziņgâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbe-mân zâibi? Buņâ. Zen sim kârâbân kâbakņezingâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buņ op narâk ziren tok tâpap. ²⁴ Zorat dâzâņgua nâņgânek. Den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap."

Yesunâ Ibânâ sâp bâbâlaņ kwâkņangip.

(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesunâ Kembugâren den itâ sâip, "Ibâ, hân sot sumbem mariņâ, gâ âlip opmat. A ziiņâ nâņgânâņgâziņangât nâņgâne zâizâiņ opmap, zo diņgâ tik kwatziņgâmat. Ka a umziņan giginâ upme, zen ko diņgâ sâp muyageziņgâmat. Oi nâ zorat sâp âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nâņgâna âlip oip." ²⁷ Ninâu yatâ sâpņâ arâpņâ nen itâ sâp dâtnâņgoip, "Ibânâ, zâk kut nâi nâi nâgât siņgi sâp bitnan pam naņgip. Umnan den sot nâņgânâņgâ ziap, zo mân nâņge. Ibânâ zâk zikņik nâņgap. Oi Ibânânaņgât umņan den sot nâņgânâņgâ ziap, zo mân nâņge. Nâ ninik nâņgan. Oi nâņâ a nâmbutņâ Ibânânaņgât topņâ sâp muyageziņga âlip nâņgâm kwâkâbi."

Yesunâ diiņingâbap.

²⁸ "Kut nâi nâi yâmbâtņâ tuum kâbâ yâmbât sot sâk-nam nâņgâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziņga um sâkziņâ sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep ârândâņ tuum ândinat. Oi um dâpziņandâ lumbeņâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuun, zo bâbâlaņ. Nâgât nep, zo bâbâlaņ."

Yuda zengât kendongât den.

(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

12 Narâk zoren Yesunâ kândom otņiņgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimņâ arâp nen tepniņangât opņâ segoņ keet namuņ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziņ zo ekņâ Yesu dukum sâwe, "Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo kendonân mân orotņâ." ³ Sânetâ itâ sâp dâzâņgoip, "Dawidi sot arâpņâ, zen tepkât opņâ urâwe, zo sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsâņâ, zo mei

niwe. Nalem zo zâk sot arâpņâ niwe. Zo mân orotņâ. Namâ galem ziiņik nimbigât sâsâņ. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nâņgâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosaņâ mân opmap. ⁶ Zen Kembugât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâņâ ko dâzâņgua nâņgânek. Nâ mâteziņan kinzan, nâ walâwalâņ. Namâ zo giginâ. ⁷ Anutugât den kulem nâi itâ ziap,

'Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziņgâbigât otnigap.'

Zen den zirat topņâ nâņgâm sâi a tosaziņ buņâ den laņ nâi mân dâzâņgobe. ⁸ A bonņâ, nâ kendongât mariņâ op ândian."

Yesunâ kendonân a nâi kubigip.

(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatâ sâpņâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip. ¹⁰ Zoren a nâi tâip. Zâk bikņâ humutņik. Oi a ziņâ Yesu mâsikâm sâwe, "A kendonân kubikziņgâziņgân, zo orotņâ mo mân orot?" ¹¹ Sâne Yesunâ lâuziņan mem itâ sâp mâsikâziņgip, "Zengâren gâbâ a nâiņâ râmaņâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap. ¹² Râma zâk yenņâ. A zen ko bonņâ, zorat kendonân âlip orotņâ." ¹³ Yatâ sâpņâ a zo itâ sâp dukui, "Bikâ tântâņ pa." Sâi bikņâ tântâņ pâi âlip op toren yatâ oip. ¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekņâ âimņâ zâk dap yatâ kunat sâp den âraguwe.

Yesugât den sâsâņ, zo bonņâ oip.

¹⁵ Yesunâ den zo nâņgâm kamân zo birâm nâin arip. A doņbep patâņâ molinetâ kubikziņgâm naņgip. ¹⁶ Zen zâkkât topņâ zo a ambân mân dâzâņgobigât den sâp kâtigeip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaiaņâ mârumņan Anutugât den kulemgoip, zo bonņâ oip. Den zo itâ, ¹⁸ "Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipņâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda bekņan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubikņâ sâp haņpâmbap. ¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nâņgâbi. ²⁰ Gerâ âbâbâņgum, zo mân kârâm mânâņgât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâp kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap. ²¹ Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsiņgiņan târokwapi."

Yesunâ wâke nâi moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkeņâ a nâi okņangip kopa op siņ bâpsâsâņ op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesunâ a zo kubigi siņâ ânâņgâri ekņâ den sâip. ²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo ekņâ imbanâziņ buņ oi itâ sâwe, "Dawidigât kiun gâbapkât sâsâņâ, zo zi mot nâi."

²⁴ Sâne Parisaio a, ziņâ den zo nâņgâm itâ sâwe, "Zo sarâ. Wâke zengât a kutâ kutņâ Bezebulu, zâkņâ mam okņangip wâke moliziņgâmap."

²⁵ Zen yatâ sâne Yesunâ umziñan ekñâ itâ dâzângom sâip, "Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziñ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziñ buñ upap. ²⁶ Satân sot arâpnâ, zen kâsa utnetâ nepziñâ dap yatâ kâtigem zimbap?"

²⁷ Zen nâgât itâ sâme, 'Bezebulunâ mam okñangi wâke molizingâmap.' Oi zengât narâpziñâ nâiñâ mam otziñgi wâke molizingâme? Sarâziñangât topñâ zo narâpziñandâ muyagibi. ²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumñâ mam otnigi wâke molizingâman. Anutugât um topñan ândiândigât narâkñâ mâte otziñgi mân nânge.

²⁹ A nâi, zâk mirânjan kâwali op tâi dap yatâ a nâiñâ zâim sikum bekñan mimbap? Yatâ buñâ. Kâwali a zo komñâ kiñ bik saam pamñâ sikumñâ âlip bekñan mimbap." (Yesunâ den zo Satangât op sâip.) ³⁰ Yatâ sâmñâ itâ sâip. "Nâi zâk buku mân otnibapñâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapñâ, kândañbap.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâliñâ top top sot den sumunñâ top top, zorat tosa birâbirân ziap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâkkât tosa birâbirân mân ziap. ³² Nâi zâk a bonñâ nâ sâm bâliñ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zo ko tosanâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak nâigât âlipñâ sâm bonñangât yatik âlipñâ sâbi. Mo nak nâigât bâliñâ sâm bonñangât yatigâk bâliñâ sâbi. Nak zo bonñandâ nak topñâ sâm muyagemap. ³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâliñandâ wan den âlipñâ sâbi. Umziñan kut nâi nâi zemap, zo yatik lâuziñan kopgâmap. ³⁵ A târârakñandâ umñan gâbâ den âlipñâ kopgâmap. A nâi nângânângâ bâliñâ, zâkkât umñan gâbâ den bâliñâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua nângânek, Den kubikkubik narâkñan den sarâ top top, zorat hâuñâ Anutuñâ zingâbap. ³⁷ Den sâmat, zorân topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmat, zorân topkâ muyagei birâgibap."

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâm dâzângoip Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutñâ, zen itâ mâburem dukuwe, "Patâ, top lâkulâku kulem nâi tuuna âsagei iknâ." ³⁹ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, "A kâmut zi orot mâmezîñâ bâliñâ sot Kembangât den birâbirân. A yatâ zorân top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem nâi mârâtñâ buñâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonñâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zengât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtñâ patâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonâ den girem dâzângoip nângâm umziñâ melânjâwe, zorat. Na sa nângânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengen gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zengât tosaziñ sap-subap. Wangât, ambân zorân hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nângânângâ bonñâ mimbam gâip,

zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?"

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ "Wâkenâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiñan âi ândim tâtat mâmenâ kârubap.

⁴⁴ Kârurnâ sâbap, 'Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.' Sâmñâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ buñâ, sarñgon kubikkubikñâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpnâ nâmburân zagât, zikñâ dâp buñâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârum bâliñâ ândeipñâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zengâren yatik muyagibap."

Yesugât mam murâpnâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâm dâzângom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpnâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a nâiñâ Yesu itâ sâm dukui, "Nângâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtñiñan ga kinze." ⁴⁸ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, "Mam murâpnâ waniñ zîñâ?" ⁴⁹ Yatâ sâmñâ arâp kirâwe, zengâren bikñâ pamñâ itâ sâm dâzângoip, "Zingitnek. Mamnâ murâpnâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtñâ nângâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue."

Keet maamaandîngât den.

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

13 Sirâm zoren Yesunâ mirin gâbâ gem saru sâtñan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zingit wangâ nâin zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân donjeb patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzângoip. Nâi ko itâ sâip, "Nângânek. A nâiñâ keet maandînbam nebân arip. ⁴ Âi maandînji keet nâmbutñâ mâtâbân gei zei nii zîñâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân siñitñan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânâ kârep mân giari maanâ egi hâlâlânâsâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmnâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ donjeb âsageip. Topñâ nâigât keetñâ 1 handeret. Topñâ nâigât keetñâ 60. Topñâ nâigât 30. Bonziñâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat nâi zâk kindapñootñâ den zi nângâbap."

Yesunâ den sumbuñangât sâm dâzângoip.

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâm dâzângoip arâpnâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, "Gâ wangât den sumbuñâ dâzângomat?" ¹¹ Sâindâ zâkñâ itâ dâtnângoip, "Anutu um topñan bagibagiñâ, zorat den sumbuñâ ziiñâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. A nâmbutñâ, zen buñâ. ¹² Nâi zâk den nângânângânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nângânângâ patâ upap. Ka nâi zâk den nângânângâ pindip, zo mân mem ândei

bekñan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinziñâ eknâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nânğâm mân nânğâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzânğoman. ¹⁴ Oi mârumñan Propete Yesaianğ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Kindapziñandâ den nânğânânğâ, zo nânğâbi. Ka umziñandâ ko mân nânğâm kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi.

¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâp-sâsânğ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nânğâm kwâtâtibi. Umziñ mân melânğne ko nâ dap yatâ kubikziñğâbat?’

¹⁶ Zen ko sinziñâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nânğâme.

¹⁷ Zorat zengât nânğâ âlip uap. Nâ perâkñak dâzânğobâ. Mârumñan Propete sot a târârakñâ donğbep, zen kut ñâi ñâi zen ek nânğâme, zo ek nânğânâ osimñâ mân ek nânğâwe.”

Keet maamaandiñ, zorat topñâ sâmbân dâzânğoi.

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Oi zi keet maamaandiñ den, zorat topñâ dâzânğua nânğânek. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinği âlip nânğâne umziñan mân giari bâliñâ mariñandâ gamñâ zo bekñan memap. ²⁰ Keetñâ hân sinjitñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinği âlip nânğâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânğâ mân gâsuipkât narâk pânğânok mem ândine sâknam mo zânğom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinği âlip zo nânğâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikumğât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ buñ op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñân gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinği âlip nânğâm umziñan gei mem ândime. Oi ñâigâren bonñâ 1 handeret, ñâigâren 60, ñâigâren 30. Bonñâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâmbân dâzânğoi, “Sumbemğât den sinği âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ñâiñâ nepñan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ.

²⁵ Keetñâ maandiñâ ari a uman zine narâk zoren kâsanğâ gam hibuk keetñâ maandiñâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândânğ takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo eknâ nep mariñâ dukum sâwe, ‘Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipñâ maandenin. Oi Hibuk zo waniğ gâbâ tâkap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa ñâiñâ maandeni âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum panâ?’

²⁹ Sâne itâ dâzânğoi, ‘Buñâ. Zen hibuk sâmbum kâmñâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonñâ mimiğ narâk oi nep a itâ sâmbân dâzânğobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum burañ saam kârâbân umbi. Bet ko bonñâ âlipñâ mine mirânan zâibap.””

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ ñâi itâ sâmbân dâzânğoi, “Sumbemğât den sinği âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetñâ yatâ. A ñâiñâ keetñâ zo nepñan pâip. ³² Keetñâ zo mâiktârâ. Keetñâ nâmbutñâ zengât ombeziñan. Zo kâmñâ takâm zâim walâziñğâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranñan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuñâ ñâi itâ sâmbân dâzânğoi, “Sumbemğât den sinği âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamñâ yatâ. Ambân ñâiñâ nalemân sii dangât zâtki giari nalem aksik naam op nanğip.”

Nebân hibuk takip, zorat topñâ.

³⁴ Yesuñâ den dâzânğoi, zo sumbuñik dâzânğoi. Den muyap mân sâmbân muyagem dâzânğoi. ³⁵ Yatâ oi Propete a ñâiñâ den sâip, zo bonñâ oip. Den zo itâ, “Lâunan den sumbuñâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâmbân muyagibat.”

³⁶ Yesuñâ a ambân zâmbârâi âine mirin zarip. Zâi tâi arâpñâ nen zâimñâ dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuñâ zorat topñâ sâna nânğânâ.”

³⁷ Dukoiñdâ itâ sâmbân dâzânğoi, “A keet âlipñâ pâip, zo a bonñâ nânğâ pârâwan. ³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipñâ, zo sumbemğât sinği a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâliñâ mariñâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetñâ maandiñip, zâk Satarğ. Bon mimiğ narâkñâ, zo hâuñâ mimiğ narâkñâ. Nep tuutuun a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuñâ mimiğ narâkñan âsagibap. ⁴¹ A bonñâ, nânğâ kâwali arâpñâ sângonzânğua a ambân zengâren gâbâ bâliğ mâme a ambân sot gurumin den kukuñâ a ambân, zo gâbârez-îngâm kârâp tâmbânğan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziñanğât um topñan âsakñoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapñootñâ den zi nânğâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemğât den sinği âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa ñâi hibukñan tik zeip a ñâi zoren âi muyageip.

Muyagemñâ umâlep patâ nânğâm kwârakum âi kut ñâi ñâi tâkñanğip, zo pam kât mem nanğâm hân zo kwâlîp.”

Kunegât den sumbuñâ.

⁴⁵ “Sumbemğât sinği âlip mâtâp, zo itâ. A ñâi kunegât kârûm ândeip. ⁴⁶ Kârûm ândim kune ñâi tipñan kurum, zo muyageip. Muyagemñâ kut ñâi ñâi gâkânğâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuñâ.

⁴⁷ “Sumbemğât sinği âlip, zorat mâtâp, zo inğangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topñâ topñâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkñan zarip. Oi inğan niniñâ, zo wanğâyân parâwe. Mân niniñâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ

muyagibap. Narâk zoren sumbem a, zinjâ a hânjâ hânjâ kâsâpžânjgomjâ bâlij mâme a minzingâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi."

⁵¹ Yatâ sâmjâ mâsikâningip, "Zen zo aksik nângâm nanje mo bujâ?" Sâi niñâ sâwen, "Nen nângâm nanjen." ⁵² Sâindâ dâtnânjoip, "Zen dinnâ nângâm kwâtâtemjâ singi âlipnângât mâtâp nângâm kwâkâbi. Zen mirâgât marinjâ yatâ opjâ kabânan gâbâ kut nâi nâi âlip sânginjâ sot unakjâ lândim pambi."

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.

(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuñâ top topjâ zo sâm nângâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Ai kamânjan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip sâm dâzânjoip a zen nângâm imbanžinj buj oi sâwe, "Zâk nângânângâ zot imbanjâ zo waniñ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topjâ nângen. Zâk mirâ tuutuuj a nanjâ. Mamjâ Maria. Murâpñâ kutziñâ Yakobo, Yose, Simonj sot Yuda. ⁵⁶ Garâpñâ nen sot ârândânj ândien. Zâk kut nâi nâi zi ikâ zoren muyageip?" ⁵⁷ Zen yatâ nângâm kwakjâ zâkkât nângâne geip. Oi Yesujâ sâm dâzânjoip, "Propete a nâi zâk kutsinginjâ hân toren-gen lañ kârâm ari kamârâpñâ sot torerâpñâ, zen zâkkât nângâne gei birânjângâme." ⁵⁸ A zen umziñ anjân kârâwegât Yesujâ kamân zoren kulem top top donjbep mân tuugip.

Herodejâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

14 Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât singi nângip. ² Singi zo nângâmjâ a sâtnjâ gakârâpñâ itâ sâm dâzânjoip, "Nâ itâ nângan. Yohane too sanjonzingip, zâk mumujan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap."

³ Den zo yen mân sâip. Mârumjan Herode zâk munjâ Pilipogât ambân bekjan meip, kutjâ Herodia. Ambân zâkkât opjâ sâi Yohane kiñ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohanenjâ den itâ dukuip, zorat, "Gâ ambân zo mein, zo mân orotjâ." ⁵ Oi Herodejâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân zinjâ Yohanegât nângâne Propete op ândeip, zorat kengât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagiñ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratjâ, zâk Herode sot a sâtnjâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âknâlem itâ sâm dukuip, ⁷ "Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat." ⁸ Oi ambân zâk mamjandâ den dukui itâ sâip, "Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât gânduj kom mânângâtñâ kâukjâ hâkobân pam mem ga ni."

⁹ Yatâ sâi a kutâ zâk nângâm pârâkpâip. Nângi mân dâp oip. Ka zâk a sâtnjâ zengât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sângonzânjoip Yohane tâk namin tâi gândujâ kârâm mânângât kâukjâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratjâ pindâwe. Ambân zo memjâ mamjâ pindip. ¹² Yohane

kune moi arâpñâ zen gamjâ kâambarâñjâ mem hangumjâ âi Yesu den singi dukuwe.

Yesujâ a 5 tausen nalem zingip.

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesujâ den singi zo nângâm wangâyân zâim hân a mân ândiândijan, zoren ândibam arip. Ari a ambân donjbep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen singinjâ nângâm saru sâtnjan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesujâ wangâyân gâbâ gemjâ a ambân kâmut zo zingitñâ umjâ nângâmjâ a ambân sisi mâsekziñoot, zo kubikzingip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpñâ niñâ dukum sâwen, "Zi a mân ândiândijan ândeindâ mirâ nâtik-sâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi." ¹⁶ Sâindâ Yesujâ itâ sâm dâtnânjoip, "Wangât âibigât se? Zinjâ nalem zingânek." ¹⁷ Yatâ sâm dâtnânjoip sâwen, "Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutñâ bujâ." ¹⁸ Sâindâ Yesujâ itâ sâm dâtnânjoip, "Nalem zo nâgâren mem ganek."

¹⁹ Yatâ sâmjâ a dâzânjoip hibuk luatjâ tap âiwe. Yesujâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmjâ namuj arâpñâ niñgi niñjâ kâsâpkum a zingâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputñâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât pik-sâip. ²¹ A nalem niwe, zo tengâziñjâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziñjâ mân sâlâpžânjowen.

Yesu saru kwâkjan lân lân arip.

(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opjâ Yesujâ arâpñâ sâi wangâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk ziknik ninâu sâbam bâkjan zarij. Yatâ op ândei nâtik-sâi zâk ziknik zoren ândeip. ²⁴ Wangânjâ âim saru tânâmjan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakñei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hanjsâsâgât Yesujâ saru kwâkjan lân lân ga muyageningip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp niñjâ ekñjâ kengâtñinjâ op wâke gaap sâm den kâtik kam-bânjâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnânjoip, "Umziñ diim geik. Zi ninak gaan. Mân kengât utnek." ²⁸ Sâi Peteronjâ sâtnjan mem itâ sâip, "Kembu, ninak gaan sâna too kwaknik lân gabâ." ²⁹ Sâi Yesujâ sâip, "Ga." Sâi Peteronjâ wangâyân gâbâ geim saru kwâkjan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronjâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kengât op geibam op Yesu konsâm sâip, "Kembu, gâ gâsuni." ³¹ Sâi zorenâk Yesujâ gâsum sâip, "Gâ wangât nângâm pâlâtângâ lotñjâ oi um zagât uat?" ³² Yatâ sâm gâsui wangâ kâligen kopgâtâ pibâ hirinsâip. ³³ Oi a wangâyân tarâwen, nen Yesu um topjan âi pindiñsâm sâwen, "Gâ perâkñak Anutugât nanjâ." ³⁴ Oi saru nâmbutken âimjâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu ekñjâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziñoot diizingâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, "Nângâna hâmbâgâ murukjan gâ-

sum mâsekziņ buņ upap." Yatâ urâwe, zorâņâ sâkziņâ âlip op nanġip.

Kut ñai ñai niniņandâ a um mân sumunkomap.

(Mk 7:1-23)

15 Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ²"Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniņ zengât den kom bitziņâ mân too sanġon nalem mem nime?"

³Yatâ sâw mâsikâne Yesuņâ itâ sâip, "Zen ko wangât ziiņâ sâkurâpziņangât den lum Anutugât den kume?"

⁴Anutugât den itâ ziap, 'Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi ñai zâk ibâ mam den bâliņâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.'

⁵Zen ko itâ sâme, 'Ñai zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, "Kut ñai zikâbam, zo Anutugât siņgi sâw paan." Zâk zo yatâ opņâ on galem mân otzikâbap.' ⁶Zen yatâ opņâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziņangât den zorik lum ândime. ⁷Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaiņâ Anutugât den itâ sâw kulemgoip,

⁸A kâmut zi lâuziņandik mâpâsenime. Umziņandâ ko birânim. ⁹Oi den bonņagât hâuņâ a ziiņ den sâw kwâkâyangâme. Zen lâuziņandik mâpâsenime. Nâ zorat nânġa yen opmap."

¹⁰Yesu zâk zo yatâ sâw dâzângom a ambân sâi gane itâ dâzângom sâip, "Nâ den dâzângua nânġâm kwâtâtinek. ¹¹Kut ñai ñai nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziņan gâbâ koptâmap, zorâņâ sumunkomap."

¹²Yatâ sâi arâpņâ niņâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, "Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nânġâm bâliņ kwatgige, zo nânġat?" ¹³Sâindâ sâip, "Nebân kut ñai zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nanġâbap. ¹⁴Zen yen birâziņgânek. Parisaio zen siņziņ ñâtâtikņâ. Zengât mâtâp kâdom a sen bâpsâsâņ zagât diiņgâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâņ lâmân geibabot."

¹⁵Sâi Peteroņâ itâ sâw dukui, "Den sumbuņâ dâzânguat, zorat topņâ sâna nânġânâ." ¹⁶Sâi Yesuņâ dâtnânġoip, "Zen tok um nânġânânġâziņ mân pâroņsâi ândie, mo dap? ¹⁷Topņâ itâ mân nânġe? Anġ kut ñai ñai nine tep kâmbosiņan giari mem kubigi mâtâpņan geimap. ¹⁸Ka umziņan gâbâ den bâliņ top top lâuziņan takâmap, zorâņâ ko umziņ sumunkomap. ¹⁹A umân gâbâ kut ñai ñai kop gâmap, zo itâ. Nânġânânġâ bâliņâ, âkņâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâņ sot den sumunņâ. ²⁰Kut ñai ñai yatâ, zorâņ sumunkomap. Oi bet mân sanġon kut ñai ñai nine, zorâņâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân ñaiņâ Yesu konsâm mâpâseip

(Mk 7:24-30)

²¹Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoņ kamân zagât, zo zengâren arip. ²²Zengâren ândei Kanaan hânân gokņâ ambân ñai gam Yesu konsâm sâip, "Kembu gâ Dawidigât kiunņâ, nâgât umġâ bâliņ oik.

Bâratnâ, zâk wâkeņâ mâte pirik okņanġâmap." ²³Yatâ sâi Yesuņâ nânġâm den hâuņâ mân dukui. Yatâ oi arâpņâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, "Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniņan den sâw gaap." ²⁴Sâindâ dâtnânġoip, "Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sângonnogi gem gâwan." ²⁵Sâi ambân zorâņ um topņan âi simiņņâ liim pindiņsâm sâip, "Kembu, gâ laņ betnan me." ²⁶Yatâ sâi ko itâ sâw dukui, "Katep zengât nalem betziņan mem wâu ziņġâziņġâņ, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem gâwan." ²⁷Sâi ambân zo itâ sâip, "Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziņandâ nalem nem tatne gwapgwap gei wau zen laņ nime." ²⁸Yatâ sâi Yesuņâ dukum sâip, "O ambân nânġâm pâlâtânġâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik." Sâi zorenâk bâratņâ âlip oip.

Yesuņâ a donġbep kubikziņip.

(Mk 7:31-37)

²⁹Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaa saru sâtnan âim bâkņâ ñain zâi tâip. ³⁰Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziņâ gigiņâ, sinziņ bâpsâsâņ, kin bitziņ bâliņâ, kopa sot sisi mâsekziņoot diiziņġâm Yesugât um topņan zâmbane kubikziņip. ³¹Yatâ oi kopa, zen dinziņâ sâwe. Kin bitziņ bâliņ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziņ gigiņândâ âlip urâwe. Sinziņ bâpsâsâņandâ sinziņ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziņâ zo ekņâ nânġâne imbaņâ oi itâ sâwe, "Nen Isirae a kâmut nenġât Anutu mâpâsinâ."

Yesuņâ a 4 tausen nalem gumuziņip.

(Mk 8:1-10)

³²Yesuņâ arâpņâ sâi gâindâ itâ sâw dâtnânġoip, "Nâ a zengât umnâ nânġan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem buņâ sângonzânġoindâ âi mâtâbân tâmbetagobegât umnâ girem uap." ³³Sâi arâpņâ niņ itâ sâwen, "Nen hân a mân ândiândiņan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziņġindâ nine dâp upap?" ³⁴Yatâ sâindâ Yesuņâ mâsikâniņġâm sâip, "Zengâren nalem dabutâ ziap?" Sâi niņâ sâwen, "Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap." ³⁵Oi Yesuņâ nânġâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâw namuņ arâp niņgi kâsâpkum a ambân ziņġâwen. ³⁷Nen ziņġindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputņâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambân murarâpziņ mân sâlâpziņġowen. ³⁹Yesuņâ a ambân zâmbari âine zikņâ wanġâyân zâim Magadaņ hânân âi takip.

Yesuņâ kulem ñai tuobapkât sâne kwâkâziņip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

16 Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, "Gâ sâna top lâkulâku kulem ñai âsagei iknâ." ²Sâne dâzângom sâip, "Mirâ ñâtiksâbâ sâi sumbem kuriņkoi sâme, 'Muka maa upap.' ³Mo hanġsâi sasa mem doonġubap, zo ko map gâbap sâme.

Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatnâ eknâ nângâme. Ka nâgât topnâ ko mân nângâm kwâtâtime. ⁴ A ambân ândi mâmanziñ bâliñâ, zen kulem tobat nâi iknat sâme. Zen kulem nâi unaknâ buñâ. Yonanâ Niniwe a umziñ melânbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nânâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzânngoip.
(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpnâ nen nalemgât nelâmnânngoi Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziñan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnânngoi nen kwaknâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zei birâm gen, zorat dâtnânnguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kin-dapñan giari nângâm itâ sâm dâtnânngoip, “O nângâm pâlatânziñ lotnâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te? ⁹ Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzânngoi mân nânge? Nâ nalem bâtnâmbut zorânâ a 5 tausen ziñga nem âkon utne buputnâ sândune irâ dabutâ pik-sâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorân a 4 tausen ziñga nem âkon utne buputnâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzânnguan. Zo wangât mân nângâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemziñan mân pam nimbi.” ¹² Arâpnâ nen den yatâ nângâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam niniñangât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziñangât op sap.”

Peteronâ Yesugât topnâ sâm muyageip.
(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Piliponâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnânngom sâip, “A ambân, zen a bonnâ nâgât nâi sâme?” ¹⁴ Sâi niñâ dukum sâwen, “Nâmbutñandâ Yohane too sanjon nep tuugip sâme. Nâmbutñandâ Elia sâme. Nâmbutñandâ Yeremia mo Propete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoindâ mâsikâningip, “Ka ziiñâ ko nâgât nâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâningi Simon Peteronâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiñ mariñangât nanñâ. Bâliñan gâbâ mâkâniñgâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Simon, Yonagât nanñâ, gâgât nânnga sâtâreñoot uap. Nânngânngâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nânngâ. Gâgât kutkâ Petero (niñ denân ko Kât). Oi nânñâ kât zorat kwâkñan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbarñandâ mân walâziñgâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkonñâ gibat. Oi hânân saasaanâ nep tuuna sumbemân bonñoot upap. Oi hânân olañolanñâ nep tuuna sumbemân bonñoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmnâ arâpnâ den kâtiknâ dâtnânngom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzânngobi.”

Yesu momnâ zaatpap, zorat den kânñan sâm muyagem zingip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesunâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niñgip. Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, ziñâ kut nâi nâi sumunnâ okñangâm kune mom sirâm karâm-but zem zaatpap, zorat diñâ dâtnânngom nanñgip. ²² Dâtnânngoi Petero zikñik diim âimñâ kwâkânngâm sâip, “Kembu, Anutunâ galem otgigi kut nâi yatâ zo mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukui, “Satan, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doonngubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buñâ. Zo a den.”

Yesu molimoliñangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesunâ târokwapnâ arâp itâ sâm dâtnânngoip, “Zen nâ molinîñâ sâm um sâkziñangât den birâm poru nakziñ lum nâgât mâtâp, zo lânñi. ²⁵ Zen ândiândiziñ angân kârane zo ko gulipzânngobap. Ka zen nâgât op ândiândiziñ birâne muyageziñgâbap. ²⁶ Zen hângât kut nâi nâi, zorik mem ândine ândiândiziñ buñ oi wan âlipnâ muyageziñgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap ziñgâbap? ²⁷ Nânngânek. A bonñâ, nâ Ibânangât neule âsakñoot âsagem sumbem arâpnâ diiziñgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziñangât dâp hâuñâ ziñgâbat. ²⁸ Nâ perâkñak dâzânngobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutñandâ mân munetâ a bonñâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

Yesunâ holi tobat nâi oip.

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

17 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munñâ Yohane, zen ziiñk diiziñgâ bânñan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziñan kinñâ tobat nâi oip. Oi si sângânñâ maa yatâ âsageip. Hâmbânñâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nanñgip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteronâ Yesu itâ sâm dukui, “Kembu, mat nâi ziren ândien. Zorat nânngâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.”

⁵ Yatâ sâm kiri sasanâ âsakñoot gem kwâtepzânngoip. Oi sasa kâligen gâbâ den nâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipnâ. Umnandâ gâsumap. Zen diñâ nânngâm biranñi.” ⁶ Oi arâpnâ zen den zo nânngâm sângânziñ hânân gei tukum kenñgât op sânam sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesunâ zengâren âim weeziñgâm sâip, “Zen zaatnâ kenñgât buñ ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziñâ lum za ikne Yesu zikñik kiri igâwe.

⁹ Oi bânñan gâbâ gem tap Yesunâ den itâ sâm dâzânngoip, “Kut nâi sen mârât ikse, zorat den singi a ambân mân dâzânngom ândine a bonñâ nâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzânngoi arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okñangâm

gâbap. Kembangat gurumin den galem a zen wangat yatâ sâme?" ¹¹ Sâmbâsikâne itâ sâmbâdzângoi, "Elia zâk kândom gam kut nâi nâi kubikpapkât sâme, zo bonnâ. ¹² Oi zorat dzângua nângânek. Elia zâk mârûm gam ândei mân ek nângâm kut nâi laj oknangawe. Oi a bonnâ, nâ yatigak nom sâknâm nibi." ¹³ Yatâ sâi arâpnâ zinjâ itâ nângawe. Eliagat sap, zo Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpnâ a nâi kubiknam osiwe.

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâknjan gâbâ gem gam a kâmut zengâren ganetâ a nâi Yesugâren gam pindijsâm sâip, ¹⁵ "Kembu, gâ nannangât umgâ bâliņ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zengâren mem ga kubiknam osie." ¹⁷ Sâi Yesunâ itâ sâip, "O a kâmut, zen nângâm pâlatânziņ buņ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbân ândim âkom diizingâmâmbat?" Yatâ sâmnâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesunâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâmbâsikâwen, "Nen wangat wâke molinam osien?" ²⁰ Sâindâ dâtnângoip, "Nângâm pâlatânziņâ lolotnâ, zorat yatâ ue. Nâ perâknjak dzângua nângânek. Nângâm pâlatân bonnâ, mâiktârâ nâi, mundo keetnâ yatâ zemziņgi baknâ ândiren zi dukunetâ âbângum ândirengen âibap. Zen wan mo wangat mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wannâ buņâ, nalem birâm ninâu sot ândimnâ âlip moliz-ingâbi."

Mom zaatpapkât sâmbâdzângoip.

(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minuindâ itâ sâmbâdâtnângoip, "A bonnâ, nâ a bitziņan zâibat. ²³ Zaria none momnâ sirâm karâmbut zem za-atpat." Den yatâ sâi arâpnâ nen den zo nângindâ maknâ oip.

Peteronâ iņan lâunjan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgat kât memarâwe, a zo zinjâ Peterogâren gam mâsikâm sâme, "Patâziņandâ tirik namâgat kât kânok pâmap mo buņâ?" ²⁵ Sâne Peteronâ sâip, "Ee, pâmap." Yatâ sâmnâ mirin zâim den mân dukui Yesu ziknjak mâsikâm sâip, "Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniņ zengâren kât mime? Narâpziņâ zengâren mo a nâmbutnâ zengâren?" ²⁶ Mâsiki a nâmbutnâ zengâren mime sâi Yesunâ itâ sâmbâdukuip, "Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziņ, zen yen ândibi. Niinâ yatik Anutu kutâgat narâp ândien. ²⁷ Oi niinangât nângâne bâliņ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pâmandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunâ kwâsatnâ kât nâi muyagiban. Zo niiknâ siņgi kom zingâban."

Katep zengât holi yatâ ândibi.

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

18 Narâk zoren arâpnâ nen Yesugâren âim itâ sâmbâsikâwen, "Anutu um topņan, zo nâiņâ patâ op ândibap?" ² Yatâ sâindâ Yesunâ katep mâik nâi sâi gâi osetniņan pam itâ sâmbâdâtnângoip, ³ "Nâ perâknjak dzângobâ. Zen umziņ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. ⁴ Nâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbem mân patâ op ândibap. ⁵ Oi nâi zâk nâgat op katep zi itâ galem oknangâbap, zâk nâ kore otnibap."

Bâliņangât den.

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ "Nâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliņ upap, zâk mârûmņan kât patâ nâi gândunjan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlan opap. ⁷ Yei, bâliņangât nep tuutuun, zo yâmbâtnâ. Bâliņangât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a nâi bâliņangât nep tuubap, Yei, Anutunâ dap dap oknangâbap?"

⁸ Zorat bikandâ mo kiņgandâ bâliņ upâ sâi mânângât pâmban. Ândiândi kâtikņan zâibâ sâmbâzâibam kwaknâ birâm ândiban. Kiņgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikņan geibatkat yatâ upan. ⁹ Mo siņgandâ bâliņâ nâi ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikņan âiban, zorat op siņgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlû ândim kârâbân geibatkat yatâ upan."

Yesugât katep gakârâp, zengât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ "Umziņ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne gigiņâ mân upap. Nâ zorat dzângua nângânek. Sumbemân katep zengât galem a ândie. Zen sumbem Ibânangât mâteņan ândime. ¹¹ A bonnâ, nâ a ambân tâmbetagoagonjan gâbâ kubikziņgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nânge? A nâi râma gakârâp 1 han-deret ândibi, oi zengât osetziņan gâbâ kânok buņ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamnâ kânok barin buņ upap, zo âi kârûm muyagibap? ¹³ Nâ perâknjak dzângobâ. Zâk âi kârûmnâ muyagemnâ 99 zengât buņâ, buņ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap. ¹⁴ Zo yatâ zengâren gâbâ katep nâi tâmbetagoi sumbem Ibâziņandâ nângi mân dâp upap."

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ "Bukugâ nâiņâ gâgat tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâknâ diņgâ nângi âlip oi buku upabot. ¹⁶ Ka diņgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziņ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorânâ dinziņâ zo biri Kembangat a kâmut zengât bitziņan pane dinziņâ kwâki nângâņangâne a um kâtik mo orot mâme bâliņ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâknak dâzângobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonjâ upap. Mo zen hânân olañolañ nep tuune sumbemân yatik bonjâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziñ umziñ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziñandâ muyagem zingâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziñan tâpat."

Kore a bâliñangât den.

(Lu 17:4)

²¹ Yesunâ den yatâ sâi Peteronjâ zâkkâren âim mäsikâm sâip, "Kembu, bukunâ nâinâ bâliñ otnigi tosanjâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?" ²² Sâm mäsiki Yesunâ sâip, "Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buñâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buñâ, walâm donjebep patâ oi birâban.

²³ Zorat siñgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâinâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpnâ tosanjâ namuñ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buñ oi a kutâ zâk a zo zikñâ sot ambin murarâpnâ sot kut nâi nâi a ziñ sângân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutânjâ yatâ sâi kore anjâ um topñan gei itâ sâm dukuip, 'A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.' ²⁷ Yatâ sâi a kutânjâ umñâ nângâm tosanjâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuñjâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduñan gâsum kârâpnoot sâip, 'Tosa zo kek melân ni.' ²⁹ Oi a zo bukuñangât um topñan geim itâ sâip, 'Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.' ³⁰ Yatâ sâi diñjâ mân nângâm itâ sâm bukuñjâ zo tâk namin pâip, 'Tosa zo kwâkâm nanjâna âki birâgibat.'

³¹ Oi kore a bukurâpnâ, zen zo ekñâ umziñ bâliñ oi âi a kutâziñjâ siñgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâknâ nângâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, 'Kore a bâliñ kâtik kâtikñâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nângâm tosanjâ biran. Oi nânjâ tosanjâ biran, zo yatik bukuñangât tosanjâ birâbat?' ³⁴ Yatâ sâmnjâ kuk op kâwali a bitziñan pam sâip, 'Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanji birâne gibat.' ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlanjâk a bukuñjâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtñâ otziñgâbap."

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

19 Yesu zâk den top top zo sâm nanjâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodañ too nâmbutken arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziñgip.

³ Oi Parisaio a, zen mäsikânam ga itâ sâm mäsikâwe, "Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinjâ wan mo wangât op biri dâp upap?" ⁴ Mäsikâne sâip, "Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buñjâ? Zâknâ mârurnjan a sot ambân muyagezikip.

⁵ Muyagezikâmñâ itâ sâip, 'Zorat ko a nâinâ ibâ mam

birâzikâm ambinñangâren pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.' ⁶ Oi zet zagât buñâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nângânek. Anutuñâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpziñkobi."

⁷ Yatâ sâm dâzângoi zen itâ sâwe, "Mose zâk den itâ sâip, 'A nâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.' Zo wangât yatâ sâip?" ⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, "Mose zâk um kâtikziñangât op yatâ sâip. Mârum topkwâkkwatñan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzângua nângânek. A nâi, zâk ambân birâm nâi mim-bap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mim-bap. Ka mârurn ambânñâ a nâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap."

¹⁰ Yatâ sâi arâpnâ nen dukum sâwen, "Ap ambin, zekât topzikñâ yatâ oi anjâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap." ¹¹ Sâindâ ko Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, "Den zi a aksik zengât buñâ. Zorat imbanjâ zemziñgap, zen mem umziñan gibi. ¹² A nâmbutñâ, zen mam kâambo kâligen gâbâ ambân buñâ ândibigât gukupitjik âsagiwe. A nâmbutñâ, zen anjâ katep mân mimbigât otziñgâwe. Oi a nâmbutñâ, zen siñgi âlip nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk zorat imbanjâ zemñangap oi den zi nângâm umñan gibat."

Yesunâ bikñandâ katep kâukziñan pâip.

(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diiziñgâm âim Yesunâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbap-kât dukuwe. Oi arâpnâ nen kengât minziñgâwen.

¹⁴ Yatâ oindâ Yesunâ itâ sâip, "Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbemgât siñgi sâsân." Yatâ sâmnjâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hân zo birâm nâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.

(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

¹⁶ Oi a nâinâ Yesugâren gam mäsikâm sâip, "Nâ wan nep âlipñâ tuumñâ ândiândi kâtikñangât siñgi upat?"

¹⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Gâ wangât nâgâren gam âlip orotñangât mäsikâniñgât? âlipñâ mariñâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikñangât siñgi upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban." ¹⁸ Sâi a zorânjâ wan gurumin dengât sat sâm mäsikip. Sâi Yesunâ itâ sâip, "Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukuñangât sarân sâsân mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikanjâ otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibat." ²⁰ Sâi a sigan zorânjâ itâ sâm dukuip, "Den sat, zo âlip op gâwan. Oi nâi dap dap târokwap upat?" ²¹ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Gâ tosanjâ buñ upap sâm kut nâi nâi tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ ziñgâban. Ziñgâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan."

²² Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâliñ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, "Nâ perâknak dâzângobâ. A sikum patânjootñâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorârâk dâzângobâ.

Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpnan bagibagiñ, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patâñâ sumbem kamânân bagibagiñ, zo yâmbâtñâ walâwalânâ."

²⁵ Arâpñâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, "Zo yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?" ²⁶ Sâindâ Yesunâ ningitñâ sâip, "Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutunâ mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap."

Yesugât op kut nâi nâi birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâam dâtnângoi Peteronâ itâ sâam mâsikip, "Nângat. Nen kut nâi nâiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan muyageningâbap?" ²⁸ Yatâ sâam mâsiki Yesunâ sâip, "Nâ perâkñak dâzânogobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkñan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâam kwâkâbi. ²⁹ Oi nâi zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kâdom, zengâren gâbâ donbepñâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donbepñâ kâdom upi."

Waiñ nep tuutuñ a, zengât den sinji.

20 "Sumbemgât mâtâp, zorat sinji, zo waiñ nep mariñâ nâiñâ nep a gâsuzingâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hanñâi nep mariñâ zâk nep a muyagezingâbat sâam arip. ² Oi a nâmbutñâ gâsuzingâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzângoi âiwe. ³ Mirâsiñ takâm tânâmñan zari dum âi a nâmbutñâ kamân sombemân muyagezingip. ⁴ Zingitñâ itâ sâam dâzânogoi, 'Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.' Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâkñan opñâ, mirâ torenge oi âim dum gâsuzingip. ⁶ Oi nâtikisâisâi dum âim a nâmbutñâ muyagezingâm itâ sâam mâsikâzingip. 'Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ nâtikisâbam uap?' ⁷ Mâsikâzingi zen itâ sâwe, 'Nen nep nâi mân sâam niñge.' Sâne dâzânogom sângonzânogom sâip, 'Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.'

⁸ Nep mariñandâ yatâ oi nâtikisâi nep galem a dukum sâip, 'Gâ nep a diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nanğâban.' ⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nanğip. ¹⁰ Zingi kâdom gawe, zo ekñâ sângân mem zâi pam niñgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memñâ nep mariñâ den bâliñ dukum kuk okñangâwe. ¹² Oi itâ sâwe, 'Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nângâm kirindâ nâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niñgat?' ¹³ Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ nâi itâ dukui, 'Buku, nâ mân mem bâliñ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânğa âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut nâi nâi, zorân yatâ upâ sâam âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâli-

ap?' ¹⁶ Zo yatik a betñâ kâdom upi. A kâdomñâ bet upi."

Mom zaatzaat, zorat den dâzânogoi.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zâibam arâpñâ kiin zagât diiningi niñjik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâam dâtnânogoi, ¹⁸ "Zen den nângâne. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonñâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziñan zariandâ mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziñan nâbane ziñâ nom sinnan gemñâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat."

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.

(Mk 10:35-45)

²⁰ Narâk zoren Zebedaiio ambinñandâ nanzatñâ diizikâm Yesugât um topñan âi simin liim pindiñsâm dukui. ²¹ Oi Yesunâ mâsikâm sâip, "Gâ wangât otgigap?" Sâi ambân zorânñâ sâip, "Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikñâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot." ²² Sâi Yesunâ itâ sâam dukui, "Zen den topñâ mân nângâm itâ se. Nâ too kâlakñâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?" Sâi zikñâ itâ sâwet, "Net âlip nindat." ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, "Too kâlakñâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatñâ, zorat den nângâren mân ziap. Ibâ nandâ sâam ziñgip, a zorânñâ tâtat zoren tapi." ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nângâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesunâ sâi gâindâ itâ sâam dâtnânogoi, "Hân a kutâ, zen kembu otzingâm kore aziñ gâsuzingâme. Oi a zâizâiñ, zen a gigiñ walâzingâm a kutâ upme. Zo nângâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a nâiñâ a kutâ upâ sâam a gigiñâ yatâ op ândibap. ²⁷ Nâi zâk a sâtnâ upâ sâam kore otzingâm ândibap. ²⁸ A bonñâ, nâ zo yatik ziñâ kore otnibigât buñâ. Ninak a donbep zengât kore opñâ suupziñ mimbatkât gewan."

Yesu zâk a zagât sinzikñâ kubikzikip.

(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yesu sot arâpñâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donbepñâ moliningâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinzikñâ bâpsâsân mâtâbân tapñâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtikñâ den sâam sâwet, "Kembu, gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik." ³¹ Den donbep sâitâ a ziñâ kwerâzikñâ sâwe. Hiriñsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, "Kembu, Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik." ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, "Dap otzikâbatkât sabot?" ³³ Sâi itâ sâwet, "Kembu, sinnikñâ mânânğâtna iktâ." ³⁴ Sâitâ Yesunâ umñâ nângâmñâ sinzikñan weegi zet sinzikñâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

Yesu zâk donji kwâkñan tap Yerusalem kamânân zariip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

21 Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakñâ topñan tâip,

zoren takâmñâ Yesunâ arâpnâ nenğâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, "Zet kamân ândiren âimñâ donji mamñâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitñâ olañ diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ nâinñâ zikitsâi sâbabot, 'Kembuniñangâren nep nâi muyagei zirat sap.' Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot."

⁴ Zo yen bunâ. Propete nâinñâ den sâip, zo bonñâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ "Zen Yerusalem kamân, Sioñ mâirâp dâzângonek, 'Iknek. A kutâziñâ giginâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâkñan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkñan tâi gabot.'"

⁶ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimñâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâniñ kwâkñan pâindâ Yesunâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donjbepñâ hâmbâziñ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutñandâ gâlangât sot lâkom ilumñâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkñangâm itâ sâm pam diim âiwe,

"Oe, Dawidigât kiunnâ gam niñgap. Kembugât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sumbem mâriñâ."

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñâ umz-inñâ zari sâwe, "A zi nâinñâ gâi ue?" ¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorân itâ sâm dâzângowe, "Propete Yesu, zâk Galilaia gokñâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap."

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesunâ tirik namin zari kut nâi nâi anğâgwanğâ op ziwe, zo moliziñgi âiwe. A nâmbutñâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anğâgwanğâ op kirâwe. Kât tâtatñâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakñem dâzângom sâip, ¹³ "Kembugât den kulem nâi itâ ziap,

'Namânâ zi ninâu namâ upap.'

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.'

¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsân sot kinziñ bâliñâ, zen zâkkâren âine kubikziñgi. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikñâ sâm sâwe, "Oe, Dawidigât kiunnâ, gâ gam niñgat." Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâliñ kwâkñangâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, "Den sâm te, zo nângat?" Sâne sâip, "Ee, nângan. Oi Kembugât ekabân den nâi ziap, zo sâlâpkume mo bunâ? Den zo itâ,

'Katep sot namân gokñâ, zengât um mem bâbâlân kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.'"

¹⁷ Yatâ dâzângom birâziñgâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nâtiktsâi zeip.

Yesunâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hanğârâk Yesunâ kamân patin puriksâm tepñangât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak nâi ekñâ topñan âi keetñâ kârui bun oi ilumñik kiri egip. Ekñâ nak itâ sâm dukui, "Gâgâren bongâ mânâk âsag-ibap." Yatâ sâi zorenâk ilumñâ mom hâlâlânğâm kirip.

²⁰ Oi arâpnâ nen zo ekñâ imbanâniñ bun oi sâlâpniñan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, "Nak zi dap opñâ kek hâlâlânğsap?"

²¹ Yatâ sâindâ Yesunâ sâip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen um zagât mân opñâ nângâm pâlâtânziñâ bonñâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik bunâ. Zen bakñâ ândi dukubi, 'Bakñâ, gâ pâuk-sâm saruin gei.' Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtânziñ bonñoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziñgâbab."

Yesu sot a kâukñâ mâsikâyangâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesunâ âimñâ tirik namin zâim den singi âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, "Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâinñâ dâgogi opmat?"

²⁴ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, "Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanğon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?" Yatâ sâm mâsikâziñgi zen ziñik den dap sânnâ sâm um zagât op itâ âraguwe, "Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbab, 'Wangât diñâ mân luwe?'" ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât kenğât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, "Nen mân nângen." Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, "Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat."

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ "Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatñâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanñâ nâi itâ sâm dukui, 'Nannâ, gâ irak âi waiñ nep tuuban.' ²⁹ Dukui sâip, 'Âlip âi tuubat.' Yatâ sâmñâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanñâ nâi yatik dukum sângongui. Sâi, nâinñâ âi tuubap, yatâ sâmñâ bet umñâ nângâm lañ âi tuugip." ³¹ Yatâ sâmñâ Yesunâ mâsikâziñgi, "Zen sânek. Nâi katepñâ ibânangât den lugip?" Sâi ziñâ dukum sâwe, "Den bet dukui, zorânñâ." Yatâ sâne Yesunâ sâip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Kât mimin a sot lañ mâme ambân, zen Anutugât um topñan bagine zen ko kândâtñâ upi. ³² Yohane takâmñâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpziñgoi zen birânangâne bâliñ mâme a sot lañ mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen ziñgitñâ umziñ mân âbureip."

Waiñ nep galem a bâliñâ, zengât den.

(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ "Nâ den sumbunâ nâi sa nângânek. A kutâ nâinñâ hân nâin waiñ nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumñâ tâk keetñâ mândâlilibkât âman patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanğâm galem a bitziñan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonñâ

mimiņ narāk oi kore arâpņâ bonņâ nâmbutņâ mim-bigât sângonzâņgoi galem a zeņgâren gawe. ³⁵ Gane galem a ziņâ a zo gâsuziņgâm nâi kom kâbakņiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtnâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariņandâ nâņgâm a doņbep sângonzâņgoi âine yatik otziņgâwe. ³⁷ Oi bet zikņâ nanņâ, zo itâ sâm sângongoip, 'Nannâ ari ekņâ hurat kwâkņanğâbi.' ³⁸ Oi galem a, zen nanņâ zo ekņâ itâ sâm âraguwe, 'Zâkņâ gâtâm nep zi mariņâ upap, zorat nen komņâ nep zi mâriniņ oindâ neņgât upap.' ³⁹ Yatâ sâmņâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariņandâ gamņâ galem a dap otziņgâbap?" ⁴¹ Yesuņâ yatâ sâi a ziņâ itâ dukuwe, "Kut nâi nâi sumunņâ okņanğawegât zâkoot yatik otziņgâbap. Oi nepņan galem a âlipņâ zâmbari zen narāk dâp nalem bonņâ pindâm ândibi." ⁴² Yatâ sâne Yesuņâ itâ târokwap dâzâņgoip, "Kembugât ek-abân den itâ ziap, zo sâlâpkum nâņgâme? 'Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekņâ âkon op birâwe. Kembuņâ kunkun zo mem namin kwânâņgi kinzap. Kembuņâ sâi yatâ âsageip. Niņâ egindâ mârâtnâ nâi uap.'

⁴³ Nâ zorat dâzâņgua nâņgânek. Anutu um topņan ândiândiņâ, zo zen betziņan mem a kâmut uņakņâ ziņgâbap. Oi ziņâ bonņâ muyagibi.

⁴⁴ ('A nâi zâk kunkun zorâņ kom sâkņâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorâņ a nâi kwâkņan kumbap, zo ko kom kwândâlibap."')

⁴⁵ Den sumbuņâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nâņgâm sâwe, "Zo neņgât op sap." ⁴⁶ Yatâ nâņgâm gâsum kunat sâm nâņgâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nâņgâm keņgât op birâwe.

A hâmbâņâ buņâ, zâkkât siņgi.

(Lu 14:16-24)

22 Yesu zâk den sumbuņâ nâi târokwap itâ sâip, ² "Siņgi âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâiņâ sii nalem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanņâ ambân pindâbam sii nalem mei gâip. ³ Yatâ opņâ kore arâpņâ sângonzâņgoi zen zop kânņan sâsâņâ, zo diiz-iņgânam âiwe. ⁴ Âi sâne mân nâņgâne kore a dum sângonzâņgom sâip, 'Zen âimņâ a zop sâsâņâ, zo dâzâņgonek, "Zen nâņgânek. Patâniņâ itâ sap, 'Nâ sii nalem mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat."'

⁵ A zen âim yatâ dâzâņgone den zo nâņgâne yenņâ oi a nâi zâk nepņan arip. Nâi zâk hibukņan arip. ⁶ A nâmbutņandâ ko kore a kâsa otziņgâm zâņgone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutâņâ nâņgi bâlei kuk yâmbâtņâ op kâwali a gakâņâ sâi âimņâ a zâņgomņâ kamânziņâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzâņgoip, 'Sii nalem zo mârur kubiksen. Oi a zeņgât zop sâsâņ, zo âkonziņgi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukņan âim a muyageziņgâm zen aksik diiz-iņgâm gabi.' ¹⁰ Sâi arâpņâ zen mâtâp kâukņan âi tap a âlipņâ sot a bâliņâ, zo aksik diiz-iņgâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutâņâ ziņgitpam zâimņâ a nâi kendongât hâmbâ âlipņâ mân pam tâi egip. ¹² Ekņâ itâ

sâm dukuip, 'Arâ, gâ dap op hâmbâ buņ ga taat?' Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutâņâ arâpņâ dâzâņgom sâip, Zen kiņ bikņâ saam âkņan nâtnâtiņgân kâbakņine giarik. Zoren gemņâ umbâlâ op isem zimbap.' ¹⁴ Kembuņâ a ambân zop dâzâņgomap, zo doņbep. Ka mem sâlâpziņgomap, zo bituktâ."

Yesu kâtkât topņâ mäsikâwe.

(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesuņâ yatâ sâm dâzâņgoi Parisaio a, zen denņâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opņâ arâpziņâ sot Herodegât a nâmbutņâ sângonzâņgone zen Yesugâren âim itâ sâwe, "Patâ, nen gâgât topkâ nâņgâmen. Den sarâ mân sâm, den bonņik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiņ gigiņ pisuk târârak dâtnâņgomat. A patâ mân walâziņgâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mäsikâgindâ dâtnâņgo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotņâ mo mân orotņâ?"

¹⁸ Yatâ sâne Yesuņâ sarâziņanğât topņâ nâņgâm itâ sâm dâzâņgoip, "Sarâ a zen. Zen wangât denņâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ." Sâi kât nâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuņâ mäsikâziņgâm sâip, "Zo nâiğât holi tobat sot kutņâ ziap?" ²¹ Sâi ziņâ sâwe, "Zi a kutâ Sisagât." Sâne itâ sâip, "Sisagât siņgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siņgi, zo Anutu pindâbi." ²² Yatâ sâm dâzâņgoi zen nâņgâne imbaņâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mäsikâwe.

(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momņâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mäsikâm itâ sâwe, ²⁴ "Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemgop, 'A nâiņâ ambân mem kiun buņ ândim moi munğandâ malâ zo mimbap. Oi âtnâņanğât siņgi katep muyagibap.' ²⁵ Oi neņgâren âtnâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtnâziņ kunņâ ambân memņâ kiun buņ ândim moi munğandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buņ ândim moi munğandâ malâ zorik meip. Yatâ opņâ âtnâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom naņgâwe. ²⁷ Bet ambân malâziņâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mu-muņan gâbâ zaatzaat narâkņan ambân zo nâiğât upap?"

²⁹ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Zen Kembugât den sot Kembugât imbaņâ kârur den sâm gulipkume.

³⁰ Zaatzaat narâkņan a ambân, zen mân miangâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatza-atņanğât sâme, zorat dâzâņgobâ. Anutuņâ den itâ sâm dâzâņgoip, zo zen sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? Den zo itâ, ³² 'Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zeņgât Anutu.' Nâ zorât sa nâņgânek. Zâk mom buņ urâwe, zeņgât Anutu buņâ. Gwâlâ ândie, zeņgât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buņ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie." ³³ Yesuņâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen siņgi âlip sâip, zorat nâņgâne imbaņâ oip.

Yesu Kembangat gurumin dengat masikawe.

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugat denja Sadukaio a walazingip, zo Parisaio a zen nangamna mindue. ³⁵ Zengaren gabu bukuzina nja Kembangat gurumin den nangangana a, zak dukune zak Yesu masikamna saip, ³⁶ "Patu, Kembangat den gurumin ika zoran kaukna patu uap?" ³⁷ Sai Yesuna ita sam dukui, "Ga um dapka sot nangangana, zo halaluyak Kambu Anutuga pindana zimbap." ³⁸ Gurumin den zoran patu uap. ³⁹ Oi torenja nja ita ziap. Zo ita, 'Ga gikangat otgimap, zo yatik a toren zengat otgibap.' ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zengat den topna uabot."

Yesu zikjak Kristogat masikazingip.

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuna ita sam masikazingip, ⁴² "Zen Kristogat dap dap nangame? Zak ngigat kiun?" Sai zina saue. "Zak Dawidigat kiunna."

⁴³ Sane Yesuna ita sam dzangoi, "Dap op Kaa-pumna Dawidi nangangana matap pindi Kristogat kembun saip?" ⁴⁴ Zo ita saip,

'Kembun nagat kumbu ita sam dukui, "Ga asanna bongen tana kasarapka minduzinga kingangat komban upi.'"

⁴⁵ Dawidi zak Kristogat kembun saip, zoran dap op kiunna uap?"

⁴⁶ Yata sam masikazingi den huna sanam kwagawe. Narak zoren gabu a zen dum masikanam kengat op birawe.

Den singi alip lum sak mane man upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

23 Narak zoren Yesuna arapna sot a nambutna ita sam datnangoi. ² "Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegat gebakan tapme. ³ Zorat den dzangome, zo lum andibi. Ka zengat andiandizinan man andibi. Wangat, zen den same, zo man lum andime, zorat. ⁴ Zen kut nja nja yambatna, zo saam a amban kwakzinan pam zina bet basan andime. ⁵ Kut nja nja upme, zo ana zingit nangabigat upme. Zen ninau karep same. Zen Mosegat den lum Kembangat den ekaban kulemgum matezinan sot baranzinan saam ninau same. Oi ham-bazinan neule top topna mem andime. ⁶ Oi mapampase namin sot sii nalem minduminduyan a satna tataran tatnat same. ⁷ Oi sambeman a amban sam alip kwatningabigat andime. Oi kutnina patu nangonsabigat kindap kwap andime.

⁸ Zengat ko a amban zina patu sane man dap upap. Patazina, zak kanok. Zen patu bunu. Zen aksik ombenan. ⁹ Oi hanan zi a ngigat Ibantina man sibi. Ibazina sambeman andiap, zak kanok. ¹⁰ Oi zen a ngigat a kumbu patu man sibi. A kembuzina Kristo, na kanok. ¹¹ Zengaren gabu a nja patu upapna, zak a nambutna zengat kore op andiap. ¹² Nja zak

ziknangat nangi zari diim gibap. Ka nja zak ziknangat nangi gibap, zo diim zaibap."

Yesuna Parisaio a girem den sam dzangoi.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen saru a. A amban, zen sambeman zainam utne zen matap lan doongume. Zina man zaim zak zina bagina sane kengat minzingame.

¹⁴ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen saru a. Zen mala mandu zengaren ninau karep sam mira motzina lan mime. Zorat Anutuna huna yambatna otzingabap.

¹⁵ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen saru a. Zen a kanok zengat a upakat saru sot han walam aime. Oi a yata zoran zengaren tarokwap andim simgat singi upap. A zorat balinganda walazingabap.

¹⁶ Yei, a satna sinzi bapsasan. Zen ita same, 'Tirik namin kwap den sam katigime, zo tabana. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sam katigime, zoran katigem bon upap.' ¹⁷ Zen a sinzi bapsan sot nangangazina bunu. Tirik nama, zo tirik taap.

Neulenja, zo yatik tirigak uap. Zorat ko ika zoran bonu uap? Nama mo neulenja? ¹⁸ Oi nja ita same, 'Kembangat singi nalem papanu, zoren kwap den sam katigime, zo tabana. Nalem mot pame, zoren kwap den sam katigime, zo bonu.' ¹⁹ A sinzi natatik, zen. Nalem papanu, zo halalu taakat nalem kwakan pame, zo tirik uap. Zorat ika zoran bonu uap? Nalem papanu mo nalemna? ²⁰ Zorat nja zak nalem papanan mandam sam katigei nalem papanu sot kut nja nja kwakan taap, zo arandan dabak upabot. ²¹ Oi nja zak tirik namin kwap sam katigei nama zikna sot umnan andiap, zet arandan dabak upabot. ²² Nja zak sambeman kwap sam katigei Anutugat tatatna sot tat zorat marinoot dabak upabot.

²³ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio, saru a, zen. Zen dangat sot kangan sot zomap, kut nja nja zo bazagan gabu kanok Kembangat singi sam pame. Oi zorat toren bonu, gurumin den lulan sot a buku otzingazingan sot nangam palatan sot tararak andiandin, zo birane gei komap. Zo toren toren luzikane dap upap. ²⁴ A satna sinzina natatik sasana, zen kabat maik maik, zo ikme. Ka bau mo kut nja nja patu, zo man ikme.

²⁵ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen saru a. Hakop sakanjoo too sanjon kubik tuume. Oi umnan ko kambu sot sakanzangat anjale balinga, zo piksam ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinzi natatik. Hakop umnan balinga ziap, zo sanjonne alip oi sakan alip upap.

²⁷ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio, saru a, zen. Zen a mumuna zengat kwagan ziap yata. Kwakna zo kwakan kasaget pane neulenoot zemap. Umnan ko a singit sot guk mangulen ziap.

²⁸ Zen yatik sakanzandana a matezinan tararak andime.

Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukuñâ piksâm zi-ap.

²⁹ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakñâ zeñgât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, 'Sâkurâpniñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.' ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zeñgât kiun ândime. Zeñgât topziñâ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zeñgât tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwap-kwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nâñgânek. Nâ ninak zeñgâren Propete sot nâñgânâñgâ a sot Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sâñgonzâñgua zeñgâren gane nâmbutñâ zen zâñgom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zâñgobi. Oi nâmbutñâ mâpâmâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nâin nâin âine moliz-ingâm âim zâñgobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zeñgâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzâñgobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziññâ hâuñâ mimbi."

Yesuñâ Yerusalem zeñgât umñâ nâñgip.

(Lu 13:34-35)

³⁷ "O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zâñgome? A sâñgonzâñgua zeñgâren âine kâtnâ zâñgone mume. Kurukñâ gwamarâpñâ gâbârez-ingâm lâmbamzâñgomap, zo yatik nâñâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzâñgua nâñgânek. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâm nikpi, 'Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñanñgânâ.'"

Yesu takâbapkat den sâip.

(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

24 Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpñâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutuññâ ek nâñgâbap-kât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnâñgoip, "Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzâñgobâ. Kâsaziñâ gam kândañne giligâlaksâm buñ op nanñgâbap."

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arâpñâ niñjik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, "Sat, zo wan narâkñan âsag-ibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkat narâkñâ oi wan wesâk nâi âsagibap?"

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnâñgoip, "Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. ⁵ A donjbeññâ gam itâ sabi, 'Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbap-kât sâsân, zo nâ.' Yatâ sâmnâ a ambân donjbeñ patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâñgâmñâ mân kenñgât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkat sâsân. Oi yatâ muyagem zeñ narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot

patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nâñgâm ândibi."

Kâsa otziñgâbi, zorat den.

⁹ "Narâk zoren sâknam kwatziñgâm zâñgone mumbi. Zen nagât opñâ hânñâ hânñâ a, zen um kâlak otziñgâbi. ¹⁰ Kut nâi nâi yatâ zo âsagei a donjbeññâ siñgi âlip birâm kâsa orañgâbi. ¹¹ Oi propete a sarâññâ asâgemñâ a donjbeñ um gulip kwatziñgâbi. ¹² Gurumin den kukuñâ, zoratñ lañ kâri a donjbeññâ buku orotñâ, zo birâbi. ¹³ Nâi zâk den siñgi âlip mem kâtigem ândei narâkñâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topñan ândiândigât siñgi âlip, zoratñ lañ kârâm hânñâ hânñâ âim a topziñâ sâm muyagei hânñgât narâkñâ âkâbap."

Kut nâi sumunñâ muyagibap.

(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ "Gâtâm tâmbet tâmbet kâukñâ tirik nâmin kwânâñgâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâñgâbi.) Zo yatâ âsagibapkat Propete Daniññâ mârum kânñan sâm kulemguiip. ¹⁶ Zo yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiññâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ Nâi zâk mirâ sombemân ândibapññâ sikumñâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a nâi nebân tâpapññâ âburem hâmbâññâ mimbapkat kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembugâren ninâu sâne nâñgi âiâiz-ingâ, zo map narâkñan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziñgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembuññâ sâknam narâkñâ zo mân mânângâri sâi a aksik buñ upe. Kâmut gakârâpñanñgât opñâ Kembuññâ narâk zo mânâñgât pap."

Propete a sarâññâ muyagibi.

²³ "A ziññâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâñgâbi. ²⁴ A sarâññâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâññâ, zen âsâgem kut nâi nâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziñgâbi. Oi Anutuññâ gâsum sâlâpziñgoip, zo um gulip kwatziñgânâ osibi. ²⁵ Nâ kânñan dâzâñguan, zorat ko muyageziñgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikñan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâñgâbi. ²⁷ Hânpanññâ âsagem hân toren torenñan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonññâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokñâ nâi zeñ zoren nii ken, ziññâ niam mindume."

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ "Sâknam narâkñâ âki mirâsiñ sumunkoi kân âsakñâ buñ upap. Oi sâñgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuññâ sumbem mânñgei olayañgâm imbanñâ buñ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonññâ, nâgât

kulem sumbemân âsagei a hânñâ hânñâ umbâlâ op isem zine a bonñâ, nâ sumbem unumunum kwâkñan kâwali mem âsakñânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sângonzâñgua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziñgâbi."

Narâk patâgât den.
(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² "Dâgap nak ziap, zorat topñâ nânñgâbi. Iinñâ buru-tuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut ñâi ñâi zo âsagei itâ nânñgâbi. 'Zâk mâte otniñgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁴ Nâ perâkñak dâzânñgobâ. A kâmut zi mân mune kut ñâi ñâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buñ upabot. Ka nâgât den ko mân buñ upap.

³⁶ Kut ñâi ñâi muyagibap, zorat sirâm narâkñâ a ñâiñâ mân nânñgap. Sumbem a, zen mân nânñge. Oi nanñâ, nâ mân nânñgan. Ibânâ, zâk zikñik nânñgap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut ñâi urâwe, zo yatik a bonñâ, nâgât takâtakâñ narâkñan yatik upi. ³⁸ Uurupñâ mân gâi sii nalem nem ândiwe. A ambân anñgâgwanñgâ op mianñgâwe. Gulip op ândine Noanñâ wanñgâyân zariip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupñâ gwâkâziñgip. A bonñâ, nâgât takâtakâñ narâkñan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, ñâi gâsum, ñâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalem sobem tâitâ, ñâi gâsum, ñâi birâbat. ⁴² Kembuziñâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nânñgegât umziñandâ galem oranñgâm ândibi. ⁴³ Zen topñâ itâ nânñgânek. Kamân ñâigât a, zen kâsa ñâitik zoren takâbi, narâk yatâ nânñgâm um wâgân ândim kamânziñg galem upi. ⁴⁴ Oi a bonñâ nâgât narâknâ mân nânñgâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi."

Yatâ sâmñâ zorat den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâtnânñgoip, ⁴⁵ "A patâ ñâiñâ kore a gakârâpnâ zengât galem a ñâi pam itâ sâm dukubap, 'Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâkñan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.' A zo ândiândiñâ dap yatâ ândei galem a nânñgânñgânñgoot sot sât luluñgoot sâsânñgâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patânñâ nep diñ sâm pindip, zo dâññâk lum ândei patânñâ gâbabân galem a yatâ zorat nânñgi âlip upap. ⁴⁷ A kutânñâ galem a zo patâ pam zâkkât kut ñâi ñâi aksik galem op ândibapkat sâbap. ⁴⁸ Ka a ñâiñâ galem a bâliñ ândim umñandâ itâ nânñgâbap, 'Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.' ⁴⁹ Yatâ nânñgâm kore a ambân zânñgom mem ñâi ñâi otziñgâm too tewarân âi lañ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutânñâ gâbap, zorat narâkñâ mân nânñgâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmñâ tâkñâ imbanñâ lapitñâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi."

Ambân sigân âsakñâ toonñgât kâruew.

25 "Singi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziñg mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nânñgânñgânñgâziñg buñ. Bâtnâmbut, zen nânñgânñgânñgâziñgoot. ³ Ambân nânñgânñgânñgâziñg buñ, zen kârâp sinjitiñg mem âiwe. ⁴ Ambân nânñgânñgânñgâziñgoot, zen kârâp sot âsakñangât toonñâ ârândânñg mem âiwe.

⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ ñâitik tânâmñâ oi den ñâi itâ âsageip, 'Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.' ⁷ Oi ambân sigan, zen nânñgâm zaat âsakñâziñgâ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nânñgânñgânñgâziñg buñ, zen nânñgânñgânñgâziñgoot itâ sâm dâzânñgowe, 'Nen kârâpniñâ bâpsâbâmap, zorat zen too ñâi gum niñgânek.' ⁹ Sânetâ ambân nânñgânñgânñgâziñgoot, zen itâ sâm dâzânñgowe, 'Buñâ. Zengât dâp buñâ. Nen dâpniñan mem gen. Zen âi anñgâgwanñgâ namin kwâlânnek.' ¹⁰ Oi zen âsakñangât too kwâlânâmem âinetâ a kutâ gam ambân nânñgânñgânñgâziñgoot, zorik diiziñg âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimñâ hânñgi doonñgum sii nalem nem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nânñgânñgânñgâziñg buñ, zen gamñâ den sâm sâwe, 'Patâniñâ, mâtâp mem pa.' ¹² Sâne dâzânñgoip, 'Nâ perâkñak dâzânñgobâ. Nâ zengât topziñg mân nânñgâman.'" Den sumbuñâ zo sâmñâ itâ sâm dâzânñgoip. ¹³ "Zen narâk mân nânñgegât umziñg galem oranñgâm ândibi."

A kât ekap zingip, zengât den.
(Lu 19:11-27)

¹⁴ "A kutâ ñâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ ñâiñâ kamân kârebân âibamñâ kore anñâ minduziñgâm kâtnâ galem upigât kâsâpkum zingip. ¹⁵ A ñâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Ñâi zagât. Ñâi kânok. Zo nepkât imbanñâ zem zingip, zorat dâp zingip. Kât zingâmñâ kamân kârebân âi ândeip. ¹⁶ Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zoranñg nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. ¹⁷ Oi bukuñâ ekap zagât meip, zâkñâ yatik oi târokwap zagât âsageip. ¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umñan esâm kwâarakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziñgâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmñâ kore a kât zingip, zorat op minduziñgip. ²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkñâ nepñâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumñâ sâip, 'Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.' ²¹ Sâi patânñandâ itâ sâm dukui, 'Gâ kore a âlipñâ, sât luluñgoot. Kut ñâi yenñangât galem âlip oingât nânñgâ kut ñâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.'

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, 'Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepñâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.' ²³ Sâi patânñandâ itâ sâm dukui, 'Gâ kore a âlipñâ, sât luluñgoot. Gâ kut ñâi yenñangât galem âlip oingât nânñgâ kut ñâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.'

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamñâ sâip, 'Patâ, nâ topkâ itâ nânñgâman. Gâ a bâliñâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutñâ zengât kâlamân nalem nibigât sâmat. ²⁵ Nâ zorat kengâtñangât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.'

²⁶ Yatâ sâi patânñâ den itâ sâm dukui, 'Gâ kore a bâliñâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ.

Nâgât itâ nângâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalem me-man. ²⁷ Nâgât yatâ nângâm kâtnâ angâgwanjâ zengâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam. ²⁸ Zorat zen kât ekap beknjan mem bâzagât mem ândi-ap, zo pindânek. ²⁹ Njâi zâk kut njâi pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenjângâbap. Ka njâi zâk kut njâi pindâpindân, zo mân mem ândei beknjan mei yen ândibap. ³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum njâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.”

Yesunâ gâtâm kâsâpnângobap.

³¹ “Gâtâm a bonjâ, nâ sumbem âsaknânoot sot sumbem a zengât oserân gamnjâ tâtatnâ âlipnjâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânjâ hânjâ, zo minduzingâ nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma nonij kâsâpzângomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma nonij kâsâpzângom râma bongen zâmbam nonij yanggâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzângobat, ‘Zen Ibânandâ mäsop minzîngip. Zen gam Kembangât um topñan bagim ândibi. Zo mârumñan hân muyageibân gâbâ zengât siñgi sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnangât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târârak zîñâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalemgât otgigi nalem njâi giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ njâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a giginjâ njâi galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâm a yanggâgen, zo itâ sâm dâzângobat, ‘Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satân sot sumbem arâpnâ zengât siñgi oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kâruanâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.’ ⁴⁴ Yatâ sâm dâzângua ko yanggâgen zîñ itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalem too buñâ sot hâmbâ mirâ kamân buñâ ândina gek mân nângânângâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekñâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ perâkñak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginjâ njâi ek mân galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶ Oi a yanggâgen zen âi sâknam tâmbânâ nângâm ândibi. A ambân târârakñâ, zen ko ândiandi kâtikñan bagim ândibi.”

Yesunâ mumbapkât siñgi dâzângoi.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

26 Yesu zâk den so aksik sâm nanjâm arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, ² “Nânge. Sirâm zagât tap Pa-

sowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonjâ, nâ kâsa zengât bitziñan zaria poru nagân none mumbat.” Yesunâ den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtân urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam lanj âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân njâinjâ Yesu too wârân âlip mem sanjonngângip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân njâinjâ too wârân âlip belonoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânnoot zo kâukñan lokei giari sanjorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen ekñâ sâwen, “Too sângân zâizâinj zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ zîngip sâi ko dâp opap.” ¹⁰ Yatâ sâindâ Yesunâ nângâmñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen wangât ambân den okñange? Zâknâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanjori âlip uap. ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kembangât den siñgi âlip zi hânjâ hânjâ sâm âim ambân zirânjâ uap, zorat siñgi ârândânj sâne lanj kârâbap.”

Yudanâ Yesu tirâpzângobapkât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nenjâren gâbâ a njâi kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâknâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip. ¹⁵ Âimñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tirâpzângobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâziñgi zîñâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudanâ zo memñâ Yesu tirâpzângoip gâsubigât ek kârûm ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpnoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpnâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârânj mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimñâ a njâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniñâ gâgât sap, ‘Narâknâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.’” ¹⁹ Oi arâpnâ nen Yesunâ den sâip, zo lumñâ Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ njâtiksâi Yesu sot arâpnâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimñâ Pasowa nalem niwen. ²¹ Nem tapñâ Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Zengâren gâbâ njâinjâ nâ kâsa a tirâpzângoip gâsânobi.” ²² Yatâ sâi arâpnâ nen umniñ bâlêi njâigoot zikñik zikñik mâsikâyângâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?” ²³ Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârândânj niet, zâknâ yatâ otnibap. ²⁴ A bonjâ, nâ Kembangât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonjâ, nâ tirâpzângoip gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtnjâ mimbap. A zo mam kâmbonj kâligen gâbâ mân

ásageip sâi bâbâlan opap." ²⁵ Yatâ sâi Yudañâ mäsikâm sâip, "Patâ, nâgât sat?" Sâi dukuip, "Gâ sat, zo."

Yesuñâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesuñâ nalem ñai mem sâiwap sâi namun arâp itâ sâi ningip, "Mem ninek. Zi sunumnâ." ²⁷ Yatâ sâiñâ waiñ hâkop mem sâiwap sâiñâ itâ sâi ningip, "Zen aksik ninek. ²⁸ Zi târotâroniñangât gilâmnâ. Zo a ambân donbep patâ, zengât tosaziñ buñ upapkât hânân gibap. ²⁹ Oi dâzângua nângânek. Waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim zen sot ârândân waiñ mârâtñâ ñai ninat."

Gezemane kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembugât mâpâmâpâse kep ñai mem kamânân gâbâ âimñâ Oliwa bâkñan zâiwen. ³¹ Mâtâbân âimñâ Yesuñâ itâ sâi dâtnânngoip, "Nâtik ziren a ziñ gâsuninetâ zen nângâm pâlâtânziñ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem ñai ziap, zo bon upap. Den zo itâ,

'Nâ râma galem a kua râma zen siñsururuñ op âim nanğabi.'

³² Nâ sa nângânek. Nâ mumun gâbâ zaatñâ Gâlilia ai kâdom otziñgâbat." ³³ Sâi Peteroñâ itâ sâi dukuip, "A nâmbutñâ, ziñ birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buñ kâtikñâ." ³⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâi dukuip, "Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ ñâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukñâ diñ sâbap." ³⁵ Yatâ sâi Peteroñâ itâ sâi, "Gâ gomñâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat." Sâi arâpñâ nâmbutñâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimñâ nak kalâm ñai kutñâ Gezeman, zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâi dâtnânngoip, "Zen ziren tatne nâ ândi ai ninâu sâbâ." ³⁷ Yatâ sâiñâ Petero sot Zebedaioğât nanzatñâ diiziñgi âiwe. Âimñâ Yesuñâ umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzângom sâi, "Umnâ yâmbârei mumunâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek." ³⁹ Yatâ sâiñâ mâik ñai âim si sângân hânân ge tutukum itâ sâi ninâu sâi, "Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap."

⁴⁰ Yatâ ninâu sâiñâ puriksâm arâp karâmbut ziñgiri uman zem tatne Petero itâ sâi dukuip, "Zen nâ sot gwâlâ mâik ñai ândibigât dâp buñâ?" ⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umñâ bâbâlan opmap. Sâkñâ ko yâmbâremap."

⁴² Dum âimñâ den itâ sâi ninâu sâi, "Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lañ gâgât den, zo kâtigibap." ⁴³ Yatâ ninâu sâiñâ âburem arâp karâmbut, zen sinziñâ uman oi zinetâ ga muyageziñgi. ⁴⁴ Zâmbamñâ ai ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârûm sâi zo yatik ninâu sâi.

⁴⁵ Ninâu sâi nanğâm arâp zengâren puriksâm itâ sâi dâzânngoip, "Zen uman tok zem te? Zi mârûm narâk uap. A bonñâ, nâ bânñ mâme a zengât bitziñan

zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otnigap."

Kâsa ziñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâi kiri arâp kiin zagât, nengâren gâbâ a ñai, kutñâ Yuda, zâkñâ a kâmut kâdom otziñgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziñâ sângonzângone kâmbam sot sâi patâziñâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudañâ den kânñan itâ sâi dâzânngoip, "Nâ lum mângansa zi sâi gâsubi." ⁴⁹ Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâi lum mângari. ⁵⁰ Yatâ oi Yesuñâ den ñai itâ sâi dukuip, "Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanğanan." Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nengâren gâbâ ñaiñâ sâunâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a ñai kin-dapñâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesuñâ itâ sâi dukuip, "Sâugâ mirânñan hanguna giarik. Nâi zâk sâunâ zânğoi hâunâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nânğat? Nâ Ibânangâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?"

⁵⁵ Yatâ sâiñâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâi mäsikâziñgi, "Nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen Kembugât den siñgi dâzânğoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapñâ âsagiap." Oi Yesugât arâpñâ, nen aksik Yesu birânangâm siñsururuñ âiwen.

Yesu a sâtnangât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm arip, Ai takâmñâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñâ kore a zengât oserân itâ nângâm kwâkâm getâip, "Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nângâbat."

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâkñanâk sâi kunatkât den sâi kârûwe. ⁶⁰ Oi a donbep den sarâ donbep sâi bonñâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamñâ itâ sâwet, "A zirânñâ itâ sâi, 'Nâ Kembugât tirik namâ kândañ sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.'"

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñâ Yesu itâ sâi mäsikip, "Gâgât den se, zorat den hâunâ sâban mo mân sâban?" ⁶³ Sâi Yesuñâ den mân sâi kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâkñâ itâ sâi dukuip, "Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâtenjan mäsikâgiga sâi kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanğâ mo a ñai?"

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâi dukuip, "Zo sat, zo. Oi ñai dâzângua nângânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbanñ mar-

inâ, zâkkât âsanjâ bongen tap sumbem unumunum kwâknan gem ga nikpi."

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nângi bâlin oi hâmbânâ mem moloŋ arâpnâ itâ sâm dâzânjoip, "Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârûnat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nângâm dap dap nânge?" Mâsikâziŋgi ziŋâ itâ sâwe, "Zâk munjanŋât siŋgi uap."

⁶⁷ Yatâ sâmnâ tâpziŋandâ Yesu si sângânjan tâpkumŋâ bitziŋandâ kom kâbakniwe. Oi a nâmbutŋandâ bitziŋ tipŋandâ pâlomŋan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, "Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutŋâ nâi?"

Peteroŋâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân nâinâ zâkkâren âim sâip, "Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat." ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroŋâ a tarâwe, zengât mâteziŋan kwâimbâm sâip, "Gâ den sat, zo nâ nângâm kwaksan." ⁷¹ Yatâ sâmnâ geibâ sâi kore ambân nâinâ ekŋâ a itâ sâm dâzânjoip, "A zi Yesu Nasarete gokŋâ, zâk sot ândimat." ⁷² Yatâ sâi Peteroŋâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, "Nâ a zo mân ekman." ⁷³ Yatâ sâm mâik nâi kinŋâ a ziŋâ Peterogâren âim sâwe, "Gâ perâkŋak zengât kâmurân gokŋâ. Nen diŋgâ holiŋâ nângen." ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâteŋan sâm kâtigem den laŋ sâm itâ sâm dâzânjoip, "Nâ a zo mânâk ekman." Sâi zorenâk kurukŋâ diŋ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuŋâ den mârum sâip, zo Peteroŋâ nângip, "Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukŋâ diŋ sâp." Den zo nângâm umbâlâ op âkŋan âim girâp patâ iseip.

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

27 Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikŋâ saamŋâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo ekŋâ wangât yatâ uan sâm umŋâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ mâburem ziŋgip. ⁴ Oi itâ sâm dâzânjoip, "Nâ laŋ opŋâ a târârakŋâ zi bitziŋan paan." Yatâ sâi ziŋâ sâwe, "Wangât nengâren ga sat? Zo gikak." ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miangip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memŋâ sâwe, "Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pâindâ mân dap upap." ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm ârangum hân nâi kwâlâwe. Hân zo âmaŋ tuutuun agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân nâin gâbâ ga ândiândiŋ, zo mune zoren hanzângobigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutŋâ nâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânŋan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,

"Isirae a zen a sângânŋangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânŋangât kât ekap 30, zorâŋ âmaŋ tuutuun agât hân, zo sângân miwe. Kembuŋâ dâtnogip, yatik urâwe."

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâteŋan kiri itâ sâm mâsikip, "Topkangât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?" Sâi Yesuŋâ sâip, "Sat, zo." ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, ziŋâ den sâkŋanâk sâm kine den hâuŋâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatoŋâ dukum sâip, "Gâgât den donbep sânetâ wangât den hâuŋâ mân sat?" ¹⁴ Oi Yesuŋâ den hâuŋâ nâi mân dukui a kutâŋâ nângi imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zengâren gâbâ nâi olaŋ ziŋgâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâlinâ nâi tâk namin zeip, kutŋâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumŋâ kinetâ Pilatoŋâ mâsikâziŋgâm sâip, "Nâi olaŋbatkât nânge? Baraba mo Yesu kutŋâ nâi Kristo sâme?" ¹⁸ Yuda a sâtnâ, zen Yesugât um kâlak nângânŋangâm zâkkâren parâwe, zorat nângâmŋâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinŋandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, "Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâsuatpan. Nâ itârân umanân nângâm zâkkât op sâknam donbep nângan."

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen a umziŋan gem sâwe, "Zen sâne Baraba olaŋŋâ ko Yesu ko koi mumbap." ²¹ Oi a kutâ zorâŋ dum mâsikâziŋgâm sâip, "Nâi mo nâi olaŋbatkât se?" Sâi ziŋâ sâwe, "Baraba." ²² Sânetâ itâ sâm mâsikâziŋgip, "Yesu, kutŋâ nâi Kristo sâme, zâk dap okŋangâbat?" Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, "Zâk poru nagân moik." ²³ Sâne a kutâŋâ dum mâsikâm sâip, "Wan tosaŋat?" Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, "Zâk poru nagân moik."

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatoŋâ sâi den mânâk nângâm den donbep sâne sâi too pindânetâ mâteziŋan bikŋâ too sanŋonŋâ sâip, "A târârak zirat tosa nâgâren zimbap, zo zengât siŋgi uap." ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, "Tosa zo nen sot kiurâpniŋ nengâren zimbap." ²⁶ Yatâ sâne a kutâŋâ Baraba olaŋ ziŋgip. Yesu ko sâi inzut kuupŋoot, zorâŋ lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziŋan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.

(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a ziŋâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumŋâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuriŋâ giŋangâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmam goŋkom kâukŋan pane giarip. Oi bikŋan tân nâi pindâne bikŋâ bongen mem kirip. Yatâ opŋâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, "Oe, Yuda zengât a kutâ." ³⁰ Oi tâpziŋâ tâpkum tân beŋnan mem kâukŋan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmŋâ kâwali a zengât hâmbâ, zo mâkâm zikŋâ hâmbâ du giŋangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.
(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a nâi muyagiwe, kutnâ Simon, Kirene kamânân goknâ. Zâk oknangâne Yesugât poru nak beknan mem lugi âiwe. ³³ Âimnâ hân nâi kutnâ Goligata (niin denân ko kâuk sinjit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ wain too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem eknâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânangât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opnâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâuknâ kwâknan poru nagân topnâ itâ kulemgune zeip, "Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ."

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, nâi toren, nâi toren kwânângâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm sinjan gem den top topnâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ "Bâi, gâ tirik namâ kândañ sirâm karâmbut tuum nanngâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nanngâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge." ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtñâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² "A nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomâp. Ziknangât ko kwaksap. Zâk Isirae a nenngât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât dinâ nângânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nanngâ sâm, nângâm pâlâtânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutunâ zâkkât nângap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik." ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesunâ moip.
(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ oknangâne mirâ bâknan zoren nâtâtik muyagem zei mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesunâ den kâtiknâ den sâm sâip, "Eli, Eli lama sabatini (niin denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?" ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutnâ zinâ sâwe, "Zâk Elia konsap." ⁴⁸ A nâinâ nângâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlaknoot sum kapiñkum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutnâ itâ sâm dukuwe, "Nen tap iknâ. Elia perâkñak ga mâkâbap mo bunâ?" ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtiknâ den sâi Kaapumñâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sângum patâ, zo uren gâbâ oloñ gei kwâkip. Oi wâriñ mei kât âbângum nanngip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronsâi Kembangât sinji a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kâdom op zaari zen kwagân gâbâ zaatnâ kamân kâuknan zo âim a donbep muyagezingâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpnâ kirâwe, zen wâriñ sot kut nâi nâi zo eknâ imbanzâziñ buñ oi sâwe, "Perâkñak a zirân Anutugât nanngâ ândeip."

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân donbep kârebân kin kut nâi nâi zo ek nanngâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore oknangâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamziknâ. Oi ambân nâi Zebedaiio nanzatnâ, zekât mamziknâ. Zen ârândân tarâwe.

Yesu hanguwe.
(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksâisâi Arimataia kâmânân goknâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutnâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamñâ Pilatogâren âim Yesugât kâambarñâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâm dâzângoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâambarñâ zo memnâ sângum kâu unaknandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpnâ zik sinji nâi tuugip, zoren pamñâ kât patâ nâi kâbakñei âi mâtâp doongoi arip. ⁶¹ Oi kwak nanngâmnan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk, zo âki ko hanjsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimnâ sâwe, "Patâniñâ, nen den nâi nângen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, 'Momñâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.' ⁶⁴ Zorat arâpnâ zinâ âi kâambarñâ mem âimnâ mumunjan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sângonzângona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâknan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen." ⁶⁵ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzângoip, "Kâwali a zinjan. Diizingâm kwagân âim ziinjak dap mo dap nânge, zo yatâ doongune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimnâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe. ⁶⁶

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.
(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

28 Yuda zengât kendon âki hanjsâsâgât Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria bukuñâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriñ patâ mei Kembangât sumbem a nâinâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakñei ari kât kwâknan tâip. ³ Tobatnâ âsaknoot hânpan yatâ. Hâmbânâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo eknâ sânmâziñ sâmbui kenngât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ anj itâ dâzâkom sâip, "Zet kenngât mân oit. Nâ nângan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâm dâzângoip, zo yatâ op mumunjan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpnâ dâzângobabot, 'Yesu zâk mumunjan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kâdom otzingâbap. Zen zoren âi ikpi.'"

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kenngât sot sâtâre op arâp den sinji dâzângoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesunâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, "Umzik âlip oit." Yatâ sâi zet um topnan âi pindiñsâm mâpâsem kinjan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesunâ itâ sâm dâzâkoip, "Zen mân kenngât oit. Zet âi arâpnâ dâzângoitâ Galilaia hânân âi nikpi."

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutnâ zen âim kamân patin takâmñâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat sinji dâzângowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum kâwali a zen kât donbep zingâwe. ¹³ Zingâm itâ sâwe, "Zen itâ sâbi. Nen nâtigân uman

zeindâ arâpñâ zij gam kâmbârâñâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutâñâ nângâbapkât kenğât mân upi. Âlip niñâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâm dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zeğgâren zeipñak tok ziap.

Yesunâ bâkñan arâpñâ muyagezingâm nep diğ sâm zingip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ ñâin Yesunâ den kânñan dâtnângoipkât zoren zâiwen.
¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindijsâm mâpâsiwen. Nâm-

butñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesunâ gootniñan gam itâ sâm dâtnângoip, “Anutuñâ imbanâ top top aksik sumbengât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zeğgâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, neğgât korân târokwap too sağgon zingâbi. ²⁰ Den dâzangom ândiwan, zo aksik lubigât dâzangom ândibi. Oi ñâi dâzângua nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbâñ zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

MAREKO

Yohanegât den singi.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

1 Yesu Kristo, zâk Anutugât nanjâ, zâkkât den singi âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânginjâ Propete Yesa-ianjâ mârum nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemguip,

“Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kâdom ot-gibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduŋ oik.”

⁴ Den zorat bonjâ ko Yohanejâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziŋâ melânje too saŋgonziŋga Anutuŋâ tosaziŋ birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyangâm zâkkâren âiwe. Zen bâliŋâziŋâ sapsune Yohanejâ Yodaŋ toin saŋgonziŋgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotŋandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutu-ŋâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bâŋsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliŋâ nâi yatâ zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorân irâ sikumŋâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk saŋgonziŋgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonjâ saŋgonziŋgâbap.”

Yohanejâ Yesu too saŋgori ari Sataŋjâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesuŋâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodaŋ toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yohanejâ Yodaŋ toin saŋgonŋaŋgip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâroŋsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opŋâ Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biraŋmap. Oi gekŋâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumŋâ Yesu okŋaŋgi barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Sataŋjâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesuŋâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziŋâ on galemŋâ okŋaŋgawe.

Yesuŋâ nep topkwap arâpŋâ gâsuziŋgip.

(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamŋâ Anutugât den singi âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topŋan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziŋâ melân Anutugât den singi âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesuŋâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simoŋ sot munjâ zikirip. Zet iŋangât nep tuum ândiwet. Zikiri iŋangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesuŋâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâjâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet iŋangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândibabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikŋâ birâmŋâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesuŋâ mâik nâi âim ko Zebedαιο nanzatŋâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet waŋgâyân tapŋâ iŋan mâme irâzikŋâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesuŋâ zâkonsâi nângâm ibâzikŋâ sot nep a waŋgâyânâk tatne zâmbamŋâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim singi âlipnâ sâm dâzângoi. ²² Den dâzângoi Yesugât nângâne imbanjâ oip. Yesu zâk singi âlip den dâzângoi, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziŋ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzângoi.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot nâi tâip. ²⁴ Zâknâ den yu kambânâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokŋâ, gâ dap otniŋgâbam gaat? Gâ tâmbet-nâŋgobam gaat? Gâgât topkâ nâŋgen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuŋâ den yatâ mân sâbapkât dukum sâip, “Gâ hiriŋsâm ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo okŋaŋgi kâkâksâm zei wâke zo yu kambân sâm ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo ekŋâ imbanjâziŋ buŋ oi âragwârâgu opŋâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topŋâ nâi. Den uŋakŋâ sap. ²⁸ Zâk a kâwaliŋâ patâ wâke sorâk den dâzângoi sâtnâ lume.” Yatâ sâm singinjâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nângâwe.

Yesuŋâ use mâsek kubikziŋgip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemŋâ Simoŋ sot Andrea, zekât mirin zâi-

we. ³⁰ Simon sibunnâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâknâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziŋgi niwe.

³² Njâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekziñoot a ambân gâbâreziñgâm Yesugâren gawe. ³³ A ambân aksik mirâ sângânñan ga mindum tarâwe. ³⁴ Yesunâ a ambân donbep mâsek top top kubikziñgip. Oi wâkeziñoot wâke zo moliziñgi âiwe. Wâke zen Yesugât topñâ nângâwe. Oi zo sâm muyagibegât dâzâñgoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ njâtigân Yesunâ zaatñâ zâmbam hân nâi a mân ândiândiñan ba arip. ³⁶ Âim ko ninâu sâm ândeip. Hañsâi Simon sot bukurâpñâ, zen Yesu kârum âim muyagemñâ sâwe, ³⁷ "A ambân zen aksik kârugige." Sânetâ Yesunâ itâ sâip, "Kamân ginñan ginñan âinâ. ³⁸ Zoren den siñgi âlipñâ dâzâñgobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem gâwan." ³⁹ Yatâ sâmnâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziñan zâim siñgi âlip den dâzâñgomñâ wâkeziñoot moliziñgâm ândeip.

Yesunâ sâk bâlâ nâi kubikñangip. (Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimñâ um topñan simin liim pindiñsâm sâip, "Gâ imbanjâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban." Yatâ sâi Yesunâ umñâ nângâm ko sâknan gâsum sâip, ⁴¹ "Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik." Yatâ sâi ko useñâ sogei âlip oip. ⁴² Oi Yesunâ zorat siñgi zo a ambân torenñâ mân dâzâñgobapkât sâm kâtigem sângongoip. ⁴⁴ Itâ dukuip, "Gâ nângâ. Zorat den siñgi a ambân lañ mân dâzâñgoban. Mârum nâi Mosenâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu nâi mem ko Anutugât siñgi sâm a sâtnâ zo pindânan. Usegâ soziap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otan." ⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzâñgoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândeip ko a ambân kamân nângâm nângâm tarâwe, zenak zâkkâren âimarâwe.

Yesunâ a nâi kiñ bik mumunâ kubikñangip. (Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

2 Yesu zâk mâik nâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. ² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sângânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ doonjuwe. ³ Yesu zâk mirin den dâzâñgom tâi a kimembut bukuziñâ nâi kin bik mumunâ, zo lum gawe. ⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patâñâ mirâ mâtâp doonjune ko lum mirâ kwâkñan zâim ogep kwâsat temñoorâk pane Yesugât kiñ topñan geip. ⁵ Pane gei ze ko Yesunâ nângâm pâlâtâziñangât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukuip "Nannâ, tosagâ biran." ⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nângâwe, ⁷ "A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge

kwap sap. Op ko Anutu zâizâiñ okñâñgap. Anutu, zâk kânokñâ tosaniñâ birâmap." Yatâ nângâm tatnetâ Yesunâ umziñan nângâm itâ sâm dâzâñgoip, ⁸ "Zen umziñan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorâñâ bâbâlan? Tosa birâbirâñ mo sâk kubikkubik?" ¹⁰ Yatâ sâmnâ Yesunâ itâ sâip, "A bonñâ nâ hânân ândim a ambân zengât tosaziñ birâbatkât imbanjâ zemniñap, zorat topñâ ikpigât den zo dukuan." ¹¹ Yatâ dâzâñgomñâ puriksâm a kiñ bik mumunâ zo itâ dukuip, "Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamân-gan âi." ¹² Yatâ sâi zaatñâ mâteziñanâk isenñâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñâ kâwaliziñâ buñ oi Anutu mâpâsem sâwe, "Kulem zi itârâñ âsagei iksen, zi sen pup iksen."

Yesunâ bâliñ mâme a zen sot buku oip. (Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtnan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den siñgi âlip sâm dâzâñgoip. ¹⁴ Dâzâñgom âim ko Alipaiogât nanñâ Lewi egi kât mimiñâ namin tâi itâ sâm dukuip, "Gâ nâ sot pâlâtâñ op molini."

¹⁵ Sâi zâk zaatñâ bekñan sâip. Lewiñâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñâ kât mâme a sot bâliñ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donbepñâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtâñ kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñâ a sot bâliñ mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, "Wangât patâziñâ zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem niap?" ¹⁷ Sâne Yesunâ nângâm itâ sâm dâzâñgoip, "Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziiñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâm gem gâwan."

Nalem birâm kendon ândiândiñangât Yesu mâsikâwe. (Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpñâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutñâ ziñâ Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwe, "Yohanegât arâpñâ sot Parisaio zengât arâpziñâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemñik ândie?" ¹⁹ Yatâ sâm mâsikâne Yesunâ itâ sâm dâzâñgoip, "A kutâ, zâk arâpñoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziñoot ândim yatâ mân upi. ²⁰ Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

²¹ Nen hâmbâ sângiñâ oloñoloñan zo unakñâ mân pam gârimen. Wangât, unakñandâ sângiñâ zo diigi oloñi mâtâp patâ opap sâmnâ mân upmen. ²² Wâiñ too kâtik unakñâ hâkop sângiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too kâtikñâ zorâñ hâkop kunziri hâkop sot waiñ ârândân buñ upabot. Waiñ unakñandâ hâkop unakñan giari dâpñâ upap."

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpnâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpnâ zen segoņ burotņâ namuņ niwe. ²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziņâ Yesu itâ sâm dukuwe, "Ziņgitnan. Zen kendonân mân orotņâ ue."

²⁵ Sânetâ Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Dawidi sot arâpnâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiņâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât siņgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpnâ ziņgi niwe. Zen mân orotņâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziņjik nalem zo nimbigât sâsân."

²⁷ Yatâ sâmņâ itâ dâzâņgoip, "Kendon zo agât op âsageip. ²⁸ Ka aņâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonņâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariņâ ândian."

Yesuņâ kendonân a nâi kubikņangip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

3 A nâi bikņâ humutņik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. ² A nâmbutņâ ek tatnetâ kubikņangi ko denân pânâm tarâwe. ³ Yesuņâ a bikņâ humutņik zo itâ dukuip, ⁴ "Gâ zaatņâ a ambân mâtez-iņan ga kin." Sâi zari Yesuņâ a ambân itâ mâsikâziņgip, "Mâsikâziņga sânek. Kendonân nep ikâ zorâņ âlip tuu-tuun? A kubikziņgâziņgân mo a tâmbetzâņgozâņgoņ?" ⁵ Yatâ sâi zen den hâuņâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziņgitņâ um kâtikziņangât op umņâ bâleip. A zo itâ dukuip, "Bikâ tântân pa." Sâi a bikņâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekņâ Parisaio a, zen âimņâ Herode arâpnâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutņâ kâmutņâ Yesugâren gam nanņgâwe.

⁷ Yesu sot arâpnâ saru sâtņan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodaņ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziņâ Yesugât den siņgi nâņgâmņâ ga Yesugâren minduwe. ⁹ Yesuņâ ziņgitņâ arâpnâ itâ sâm dâzâņgoip, ¹⁰ "Waņgâ nâi ga gootniņan tâik." A kâmut zorâņ lâņ kwândâlenibegât sâm waņgâgât sâip. A doņbep kubikziņgâmâip, zorat op a mâsekziņootņâ gootņan âinam agom kâbakņejaņgâwe. ¹¹ Ka a wâkeziņoot zorâņ ko hânân gei pindiņsâm zem kambâņ sâm sâwe, "Gâ Anutugât nanņâ op ândiat." ¹² Yatâ sânetâ Yesuņâ zikņâ topņâ zo a ambân laņ mân dâzâņgobigât sâm kâtigeip.

Yesuņâ a kiin zagât gâsuziņgip.

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakņâ nâin zâim a umņandâ nâņgâm sâlâpziņgoip, zo zâņgonsâi zâkkâren gawe. ¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzâņgoip, "Zen âimņâ a ambân den siņgi âlipņâ

dâzâņgobi." ¹⁵ Yatâ sâm ko wâke molibigât imbâņâ ziņgip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zengât kutziņâ itâ, Simon, Yesuņâ kutņâ nâi Petero sâm pindip. ¹⁷ Zebedaiogât nanzatņâ Yakobo sot munņâ Yohane, zekât kutzikņâ Boanegesi sâip (niņ denân ko, dinzikņâ kundundun yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaioņâ nanņâ Yakobo sot Tadaio sot a nâi Simon Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokņâ. ¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpziņgoi kâsa ziņ gâsuwe.

Yesugât nâņgâne kwakmak oip.

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpnâ mirin zâimņâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpnâ ziņ itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutņandâ Yesugât umņâ gulip uap sâwe.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutņâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, "Wâke zengât patâziņâ Bezebuluņâ umņan gei kin, zorâņ imbanņâ pindi wâke moliziņgâmap." ²³ Sânetâ Yesuņâ zâņgonsâi zâkkâren âine den sumbuņâ itâ sâm dâzâņgoip, ²⁴ "Sataņ zâk âlip zikņak moliangâbap mo? Hân nâigât a zen ziņjak agom kâsâpagone hânziņâ kwamen zimbap. ²⁵ A nâi sot warâpnâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Sataņņâ arâpnâ zâņgom moliziņgi sâi ko zâkkât nep kamânņâ zorâgoot gulip opap."

²⁷ Yesuņâ yatâ sâmņâ Sataņgât den sumbuņâ nâi itâ sâm dâzâņgoip, "Mirâ mariņâ, zâk kâwali op mirin tâi nâiņâ zâim sikum kut nâi nâi laņ mimbap? Zo mân orot. A zorâņâ kâwali a zo kom kiņ bik saam pam ko sikumņâ âlip beņjan mimbap."

²⁸ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umņan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzâņgoip, "Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Den bâliņ top top zorat tosa birâbirâņ, zo ziap. Ka a nâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâkņangâm den bâliņâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirâņ. Zo ko narâk dâp tap zâibap."

Yesugât mamņâ murâpnâ.

(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzâņgom tâi Yesugât mamņâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarip. Oi Yesuņâ a ambân osetziņan tâi dukuwe, ³² "Mamgâ sot mun gatka ga kin gem gânan se." ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo ziņgitņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Nâgât mamnâ sot murâpnâ, zo waniņ ziņâ? ³⁴ Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtņâ nâņgâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue."

Arik maamaandingât dâzâņgoip.

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

4 Yesuņâ saru sâtņan geim den siņgi âlipņâ dum dâzâņgoip. A ambân doņbep patâ mindune birâm waņgâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. ² Yesu zikņâ waņgâ kwâkņan tapņâ den siņgi âlipņâ sâm dâzâņgoip. ³ Den sumbuņâ top top dâzâņgoip. Nâi itâ sâm dâzâņgoip, "Nâ sa nâņgânek. ⁴ A nâi keet

maandijbam nebân arip. Âi maandenji ko keetjâ nâmbutjâ mâtâbân gei zeip. ⁵ Zei nii zinjâ ga nem nanggawe. Keet nâmbutjâ ko hân sinjitan gei zeip. Kât kwâkjan zeipkât kek takip. ⁶ Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânjâ kât kwâkjan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. ⁷ Keet nâmbutjâ hibuk osetjan gei zeip. Oi kâmjâ taki hibukjâ kwâraquipkât bonjâ buj oip. ⁸ Keetjâ nâmbutjâ ko hân kelâknoorân gei zeip bonjâ takâmjâ bonjâ imbanjâ oip. Topjâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonzinjâ yatâ âsagiwe.” ⁹ Den yatâ sâmjâ itâ sâip, “A nâi kindapnootjâ ko den zi nanggâbap.”

Den sumbuji dâzângomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ A ambân donjeb patâ âim nanggâne a nâmbutjâ sot Yesu arâpnjâ zen ziijik tapjâ den sumbuji ngât topjâ mäsikawe. ¹¹ Mäsikâne sâip, “Anutugât um topjan bagibaginangât den sumbuji, zo zen nanggâm kwâkâbigât sâsânj. Ka a nâmbutjâ ko topjâ mân nanggâbigât den sumbuji dâzângoman. A sânginjâ Yesaianjâ den nâi itâ sâmjâ kulemguij,

¹² ‘Umziij mân âburei ko tosazij zemziingâbapkât zen sinjizandâ igikjâ ko ikpi, ka mân nanggâm kwâkâbi. Kindapziizandâ nanggâbi, ka mân nanggâm kwâtâtibi.’

¹³ Zen ko den sumbuji san, zorat topjâ mân nangge? Den sumbuji nâmbutjâ sa dap dap yatâ nanggâm kwâkâbi? Den sumbuji san, zo topjâ itâ. ¹⁴ Keetjâ maandijj, zo ko den sinji âlipjâ yatâ. ¹⁵ Keetjâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutjâ yatâ ândime. Zen den sinji nanggâne Satajâ ga betzian mem âimaj. ¹⁷ Keetjâ hân sinjitan gei zeip, zo ko a nâmbutjâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipjâ nanggâm âkñâlem ândine ko umzian mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremjâ kektâ birâbi. ¹⁸ Keetjâ nâmbutjâ hibuk osetjan gei zeip, zo ko a nâmbutjâ yatâ ândim den âlipjâ nanggâm sâkziizangât kengât donjeb op ândime. ¹⁹ Hângât sikum zorat âkñâle sot bâlijâ top top, zo umzian geim sinji âlipjâ zo koi bonjâ buj opmaj. ²⁰ Keetjâ nâmbutjâ hân kelâkjan ge zeip, zorat dap a nâmbutjâ zen den âlipjâ mem ândim bonjâ mujagime. Nâmbutjandâ 30, nâmbutjandâ 60, nâmbutjandâ 1 handeret. Bonjâ yatâ mujagime.”

Âsakjan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

²¹ Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatjâ gobetjan mân pame. Bujâ. Tâtatjan panetâ tapjâ ko âsakjâ âsagibap. ²² Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemjâ tik mân zimbap. Zo âsagem kagibap. ²³ A nâi, zâk kindapnootjâ den zi nanggâbap.

²⁴ Zen den nangge, zo nanggâm kwâtâtibi. A nâi, zâk den nanggâm kwâtâtei Anutunjâ nanggânangâ âlipjâ târokwap pindâbap. ²⁵ A nâi nanggânangânoot, zo Anutunjâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nanggâm kwâtâtei ko Anutunjâ birâm bekjan mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuji.

²⁶ Yesunjâ den nâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A nâinjâ nebân keet maandijmap. A zo nâtik hilâm ândim zari keet zo kâmjâ takâm zâimaj. ²⁸ A zo topjâ mân ek nanggi ko hânjâ too sot nalem pindi ko kâmjâ takâm zâimaj. ²⁹ Zâim ilum opjâ bonjâ opmaj. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memaj.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetjâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesunjâ den nâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetjâ yatâ. Keet zo wakum keetjâ yatâ. Keet zo nak nâmbutjâ ombenan. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm nakjâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nii ga pam sândukjan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuji top top sâmjâ, den âlipjâ sâmjâ dâzângoip. ³⁴ Nanggânangâziizangât dâp dâzângoip. Oi sâmjâ mujagem mân dâzângoip. A ambân âim nanggâne ko Yesu sot arâpnjâ ziijik tap sâmjâ mujagem dâzângoip.

Pibânjâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk nâtikisâisâi Yesunjâ wanggâyân tap ko arâpnjâ itâ sâmjâ dâzângoip, ³⁶ “Saru torengen âinâ.” Yatâ sâi zorânjâk wanggâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wanggâ nâmbutjâ zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbângum wanggâ kâligen giarip. ³⁸ Wanggâ kâligen gei piksâbam oi Yesu zikjâ wanggâ murukjan koremjâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpnjâ zen mângim dukum sâwe, “Kembunijâ, nen saruyân geinamen. Gâ nengât mân nanggâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâmjâ mângine zaat pibâ sot saru itâ sâmjâ dâzâkoip, “Hirijsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hirijsâm ziwet. Oi arâpnjâ itâ mäsikâziizijj, “Zen wanggât kengât ue? Zen dap yatâ mân nanggâm pâlatânj kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen kengât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen dijâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

Wâkenjâ bâu umzian geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

5 Zen wanggâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takawe. ² Takâm hân kârâkjan zâine ko a nâi wâkenjâ, zâk mumunjâ zengât kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpnjan zâmbanmarawe. Oi a zo zâk zoren zânzeku op ândei ko a zij gâsum tâk kâtikjandâ kin bikjâ saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. ⁴ Anjâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanjâ mem ândei. Nâtik sot hilâm dâp a zengât kwagân sot mirâ kamân âtânjan zânzeku op ândei. ⁵ Den sâmjâ kambân sot kât memjâ zikjâ agoyangâmâip. ⁶ A zorânjâ Yesu kârebân gâi ekjâ sârârâk kârâm ga pindijsâip. ⁷ Gâi ko Yesunjâ itâ sâip, “Wâke,

gâ a umñan gâbâ takâm ba âinan." Yatâ sâi ko a wâkeñoot, zâk den itâ sâmb kambânjip, "Yesu Anutu patâgât nanñâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâtenjan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban." ⁹ Sâi ko Yesunâ wâke mäsikip, "Gâ kutkâ nâi?" Mäsiki sâip, "Nen kutniñ kâmut. Nen ko donbepñâ ândien." ¹⁰ Yatâ sâmb Yesugâren itâ sâip, "Mânâk moliniñgâna hân nâin âinat."

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâñan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesunâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesunâ nâñgâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanğâwe. Bâu bituk buñâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo ekñâ sârârâk kârâm âimñâ mâtâbân a ambân dâzâñgom âiwe. Ziñ kamânziñan âim den siñgi zo yatik dâzâñgowe. A ambân ziñ siñgi zo nâñgâmñâ iknam âim minduwe. ¹⁵ Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeñoot ândeipñâ Yesu kiñ topñan petñâ lapñâ nâñgânâñgânoot op a lumberñâ op tâip. Yatâ tâi ekñâ ko a gawe, zo ziñ keñgâtziñangât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nâñgâwenâ ko agât den siñgi sot bâu zengât siñgi dâzâñgowe. ¹⁷ Den zo nâñgâmñâ ko Yesunâ zen sot mân ândibapkât sâmb dukuwe.

¹⁸ Yesunâ wanğâyân zâibam oi a wâkeñoot ândeipñâ Yesu sot âibat sâmb kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesunâ kwâkânangâm itâ sâip, "Gâ âburem kamâñgan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembunâ âlipñan kwatgigap, zorat siñgi torerâpkâ dâzâñgoban." ²⁰ Sâi a zo âim Yesunâ kubikñangip, zorat siñgi kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzâñgoi nâñgâm imbanâziñ buñ oip.

Yesunâ ambân katep nâi mumunjan gâbâ mângeip.
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesunâ wanğâyân zâimñâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe. ²² Mindunetâ mâtâbâpâse namâ galem a nâi, kutñâ Yairo, zâknâ gam Yesugât kiñ topñan geim pindiñsâm itâ sâmb kâtigeip, ²³ "Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikñan gâsuna âlip op zaat ândibap."

²⁴ Yatâ sâmb dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem oset kwâkânangâm âiwe. ²⁵ Ambân nâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimñâ mân kubigâwe. Kubikñangânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângânñâ kwâlâziñgâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nanğip. ²⁷ Ambân zorânâ Yesugât den siñgi nâñgâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nâñgâm ko oip. ²⁸ Hâmbânñâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâknâ âlip oi nâñgip. ³⁰ Oi Yesu zâk imbânñâ nâi gei nâñgip. Nâñgâm puriksâm mäsikâziñgâm sâip, ³¹ "Nâiñâ hâmbânan weegap?" Sâi arâpñâ zen dukuwe, ³² "Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoge, zo

ka." Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kârui. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nâñgip, zorat umñâ sâtâñgui sânam sâmbui Yesugât kiñ topñan gei pindiñsâmñâ topñâ sâmb muyageip. ³⁴ Sâmb muyagei Yesunâ itâ sâmb dukui, "Gâ nâñgâm pâlâtâñ kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umğâ diim gei ândiban."

³⁵ Yesunâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâtâbâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ "Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban." Yatâ sâne Yesu zâk den zo nâñgâm mâtâbâpâse namâ galem a itâ dukui, ³⁷ "Mân kenğât ot. Gâ nâgât nâñgâm pâlâtâñ kwatnina bâratkâ âlip upap." Yatâ sâmbñâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâmb zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zenğâk sâi ârândân âiwe. ³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âgirâp patâ op tatne ziñgirip. ³⁹ Ziñgit ko mirin zâimñâ a ambân itâ dâzâñgoip, "Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap." ⁴⁰ Sâi nâñgâm girânğangâwe. Oi sâi geim nanğâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpñâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesunâ ambân zo bikñan gâsumñâ ziñ denân sâip, "Talita kumi (niñ denân ko, Ambân dâgoga zaat)." ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonñâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekñâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe. ⁴³ Yesunâ siñgi zorat a ambân lañ mân dâzâñgobi sâmb kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbakât sâmb dâzâñgoip.

Nasarete kamân gokñâ, ziñ Yesu birânğangâwe.
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

6 Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânñan ari arâpñâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zengât kendon narâknâ oi mâtâbâpâse namin zâi siñgi âlipñâ sâmb dâzâñgoi a donbep ziñ den siñgi âlipñâ nâñgâm imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, "Den siñgi âlipñâ zi nâiñâ kwâkâm pindap? Nâiñâ nâñgânâñgâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topñâ dap yatâ?" ³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nanñâ. Zâkkât murâpñâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâziñâ zo. Ka garâpñâ osetniñan ândie." Yatâ sâmb zâkkât nâñgâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesunâ itâ sâmb dâzâñgoip, "Propete nâi zâk kutsiñgânâ kamân dâp lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpñâ, ziñ ko nâñgâne yennâ opmap." ⁵ Yatâ ândiwegât Yesunâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziñoot kânok kânok weeziñgi âlip urâwe. ⁶ A ambân donbep patâ umziñandâ angân kârâwegât nâñgi yâmbât oip. Oi kamân torenñâ ginñen, zengâren âi den siñgi âlipñâ dâzâñgoip.

Arâpñâ kamân dâp den siñgi âlipñâ sâbigât sâñgonzâñgoip.
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesunâ sâi arâpñâ gane ko zagât zagât âi den siñgi âlipñâ sâbigât sâñgonzâñgoip. Wâke moliziñgâbigât imbanâ ziñgâm itâ sâmb dâzâñgoip, ⁸ "Zen tânzinjik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko

umñan sâkñan buñâ, kânogâk mem âibi." ¹⁰ Yatâ sâmnâ dâzângoip, "Kamân nâi âimñâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opñâ gem kamân nâin âibi.

¹¹ Kamân nâi takâne a ambân ziñâ mân buku otz- ingâmñâ dinziñâ birâne kândâtzângom ko kinziñan gwapgwap lân gâbârine gei topziñâ nânngâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi." ¹² Yatâ sâi zen âimñâ a ambân umziñ melânbigât den sâm dâzânngowe. ¹³ Wâke donjbep molizingâwe. A mâsekziñoot donjbep kelâk sañgonziñgâm kubikziñgâwe.

Herodenâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den siñgi lanj kârâm a kutâ Herodegâren ari nânngip. A nâmbutñâ ziñâ Yesugât itâ sâwe, "Yohanenâ too sañgonziñgip, zâknâ mumuñan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap." ¹⁵ A nâmbutñandâ Yesugât itâ sâwe, "Zâk Elia zaat ândiap." Sâne nâmbutñandâ itâ sâwe, "Zâk Propete nâi, Propete sañgiñâ yatâ."

¹⁶ Herodenâ den zo nânngâm sâip, "Buñâ. Yohane sa gânduñ kârâm mânânngârâwe, zâknâ zaat ândiap."

¹⁷ Herode zâk mârumñan kâwali a sañgonzânngoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârûm ombenjan Herodenâ munñâ Pilipo zâkkât ambinñâ Herodia beknjan meip. Ambân zâkkât opñâ Yohanenâ Herode itâ dukuip. ¹⁸ "Gâ mungangât ambân mein, zo mân dap uap." ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodegât ambinñâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nânngâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârûm ândeip. ²⁰ Herodenâ ko Yohane a târârak sot âlipñâ sâmnâ hurat kwâknangâm galem ândeip. Herodenâ Yohanegât den nânngâm um zagât oip. Oi lanj diñâ zo nânngâm âknâleip.

²¹ Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaäsagiñ narâknâ mâte oi sii nalem om a sâtnâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâiñâ minduziñgâm nalem ziñgip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratñâ, zâk mâteziñan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpnâ ziñ eknâ âknâliwe. Herodenâ ambân itâ sâm dukuip, "Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ." ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziñan sâm kâtigeip, "Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânangât sâna âlipñâ mânânngât toren gibat."

²⁴ Ambân zo âknjan âi mamñâ mâsikâm sâip, "Nâ wan wangât sâbâ?" Sâi mamñandâ dukuip, "Yohane too sañgonziñgip, zâkkât gânduñâ mânânngât kâukñâ niban." ²⁵ Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, "Yohane too sañgonziñgip, zâkkât gânduñ mânânngât kâukñâ hâkop patin pam ni." ²⁶ Herodenâ den zo nânngâm pârâkpam umñâ bâleip. Zâk a sâtnâ zengât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upap-kât sâi diñâ nânngip. ²⁷ Kegâk kâwali a nâi Yohanegât kâukñâ mem gâbap-kât sañgonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gânduñ mânânngât kâukñâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorân memñâ mamñangâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpnandâ siñgi zo nânngâm âi kâambarânâ mem hanguwe.

Yesu arâpnâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nâi nâi urâwe, zorat den siñgi dukum nanngâwe. Den siñgi âlipñâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donjbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzânngoi, "Zen ganetâ a mân ândiandinjan âi ândeindâ sâkniñ sânduksâik." ³² Oi zen ziñjik wangâyân zâim a mân ândiandinjan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut ziñgitnetâ âine kamânñâ kamânñâ mindum sârârâk kârâm âim ziñon âim takâwe.

Yesunâ a 5 tausen yatâ nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesunâ wangâyân gâbâ gem gamñâ a ambân kâmut patâ ziñgiri râma galem a buñâ, yatâ ândiwe. Yesunâ zo yatâ ziñgitñâ umñâ nânngip. Yatâ ziñgitñâ zorânjak den siñgi âlipñâ donjbep dâzânngoi. ³⁵ Mirâsiñ geibâ sâi arâpnâ ziñâ Yesugâren âim sâwe, "Zi mân ândiandinjan ândeindâ nâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sañgân mem nimbi." ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzânngoi, "Wangât âibigât se? Ziñâ nalem nâi ziñgânek." Sâi itâ dukuwe, "Nen âim kât 2 handeret yatâ zorân nalem kwâlâm ga ziñgânatkât sat?" ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâziñgip, "Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek." Sâi zen âi eknâ dukuwe, "Nalem bâtnâmbut sot saru zuunñâ zagât."

³⁹ Sânetâ Yesunâ sâi a zen hibuk kwâknjan kâmutñâ kâmutñâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tenngâ nâi 1 handeret, tenngâ nâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siñâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam ziñgip. Nalem zo mamuñ arâp ziñgi ziñâ kâsâpkum a ziñgâwe. Saru zuunñâ kâsâpkum ziñgi yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputñâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesunâ saru kwâknjan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesunâ sâi arâpnâ wangâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesunâ kândâtziñ kelikñâ ninâu sâbam bâknjan zarip. ⁴⁷ Nâtiksaî wangâ saru tânâmñan âim tâi Yesu ziknik saru sâtnjan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sañgânziñan gâbâ gâi âinam osim biranñâwe. Oi Yesunâ ziñgitñâ hanjsâsâgât nâtikñâ saru kwâknjan lân lân zengâren âim walâziñgâbam oip. ⁴⁹ Yesunâ saru kwâknjan ari ek wâke gaap sâm kengât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik eknâ kengât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzânngoi, "Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kengât utnek." ⁵¹ Yatâ sâm wangâyân zari pibâ hirînsâip. Hirînsâi a zen imbanziñ buñ oip. ⁵² Nalem ziñgip, zorat topñâ mân nânngâwe. Nânngânngâziñ mân pârongsâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wangâ saawe. ⁵⁴ Wangâyân gâbâ gine zorânjak a ambân ziñ Yesu eknâ kamân dâp âimñâ a mâsekziñoot

helân aam minzingâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesunâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekzi-ijoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nângip. Dukune nângi hâmbâñan gâsum âlipziñ urâwe.

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.

(Mt 15:1-9)

7 Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpnâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanjon naleme nine zingirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanjon naleme namarâwe. Sâkurâpziñ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sângonñâ naleme namarâwe. Oi zorik bunâ. Âmarñ sot hâkop sanjonsanjon sot kut nâi nâi nâmbutñangât sâkurâpziñangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, "Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñ mân sanjon naleme nime?" ⁶ Sânetâ itâ sâmbâ dâzângoip, "Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâmbâ kulengoip, 'A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birâanime. ⁷ Oi den bonñangât hâunâ a ziiñ den sâmbâ kwâkâm anğâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime, nâ zorat nânga yen opmap.'

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime. ⁹ Zen ziñâ nângânângâyân gâbâ den zo mem ko Kembangât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâmbâ dâzângoip, 'Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamñâ sâmbâ bâliñan kwatzikâban, zo kune mumbap.' ¹¹ Zen ko itâ sâmbâ, 'A nâi zâk ibâ mamñâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sîngi sâmbâ paan.' ¹² Yatâ dâzâkoi zen diñâ mem kâtikñan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkñangâme. ¹³ Yatâ op Anutugât den komñâ sâkurâpziñangât den lum game. Oi zorik bunâ kut nâi nâi nâmbutñâ yatik upme."

Kut nâi nâi niniñandâ a um mân sumunkomap.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesunâ yatâ sâmbâ a ambân dum minduziñgâm itâ sâmbâ dâzângoip, "Nâ den dâzângua zen aksik nângâm kwâkânek. ¹⁵ Kut nâi nâi nine tep kâmbenziñan geimap, zorân mân sumunkomap. Ka umziñan gâbâ kopgâmap, zorânâ ko sumunkomap. ¹⁶ A kindapñoot zorân den zi nângâbap."

¹⁷ Yatâ sâmbâ birâziñgâm mirin zari arâpnâ ziñâ den sumbunâ topñangât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, "Zen yatik um nângânângâziñâ bunâ ândime? Topñâ itâ mân nângâme? Kut nâi nâi tep kâmbenziñan geimap, zorân dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorân umziñan mân âimap. Zo yen tep kâmbenziñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap." Yesu zâk yatâ sâmbâ nalemgât den sâmbâ nâmbâsâpkoi. ²⁰ Oi den nâi itâ sâip, "Umziñan

gâbâ kopgâmap, zorânâ ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ kopgâmap. Nângânângâ bâliñâ, âkñâlê nep, kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirân, sarâ, zâizâiñâ, um kâtik, den bâliñâ sot bâliñâ top topñâ. ²³ Bâliñâ sâlâpkuan, zorânâ a umziñan gâbâ kopgâi sumunkomap."

Grik ambân nâi Yesugâren gâip.

(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nângâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân nâi zâk sîngi nângip. Zâkkât bâratñâ wâkenâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokñâ. Zâk bâratñangât umñan wâke zo molibapkât dukui.

²⁷ Dukui Yesunâ itâ sâip, "Katep zengât naleme wâu zingindâ mân dâp upap. Katep zen naleme ninetâ ko buputñâ zo mem wâu zingânat."

²⁸ Sâi ambânñâ den itâ mâburem pindip, "Kembu, zo nângan. Ka katep ziñâ naleme nine gwapgwapñâ gei wâu zen lañdâ nime."

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâmbâ dukui, "Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâgigan. Âi eknan. Wâkenâ bâratkâ birânñangap." ³⁰ Sâi ambân zo âimñâ mirânñan zâim egip. Wâkenâ bâratñâ pam ari nângam tâip.

A diñ bun kubikñangip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâmñâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip. ³² A nâmbutñâ, ziñâ a nâi kopa, kindap bâpsâsân diim gam Yesunâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nângâm a zo diimñâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamñan weegip. ³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ ziñ denân sâip, "Epata (niñ denân ko, pâronçâ)." ³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pâronçâi nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den sîngi zo mân sapsubigât dâzângoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lañ kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, "Kut nâi nâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpâsân kubikziñgâmap. A dinziñ bun den muyagem ziñgâmap."

Yesunâ a ambân 4 tausen naleme zingip.

(Mt 15:32-39)

8 Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum naleme bunâ ândine Yesunâ arâpnâ minduziñgâm dâzângoip, ² "A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimñâ tepziñangât mue, zorat umnâ nângan. ³ Zen naleme bunâ sângonzânğoinâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutñâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat." ⁴ Yatâ sâi arâpnâ ziñ itâ sâmbâ dukuwe, "A mân ândiñandian ândiengât dap yatâ naleme muyagem zingânat?" ⁵ Sâne itâ mâsikâziñgip, "Zengâren naleme dabutâ ziap?" Sâi ziñâ sâwe, "Nâmburân zagât ziap." ⁶ Dukune sâi a ambân

mindumjâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesujâ nalem nâmburân zagât zo memjâ sâiwap sâam sonpam namuŋ ziŋgip. Arâpnâ ziŋgi mem kâsâpkum a ambân ziŋgâwe. ⁷ Oi Yesu arâpnâ zen saru zuunâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâam a ambân ziŋgâbigât arâpnâ dâzân-gomjâ ziŋgip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpnâ zen nalem buputjâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesujâ sâŋ-gonzânjom zâmbâri ba âiwe.

Yesujâ Parisaio a girem dâzânjoip. (Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹⁰ Yesujâ a ambân sâŋgonzânjoi âine sâp kânok zikjâ sot arâpnâ waŋgâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Ziŋâ itâ dukuwe, "Sumbemân gâbâ imbanjâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona iknâ" Zo mâsikâm topjâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesujâ yaak op mâsikâziŋgâm sâip, "Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkjak dâzân-gobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzânjobat." ¹³ Yatâ sâmjâ birâziŋgâm arâpnâ diiziŋgi waŋgâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnâ zen nalemgât nelâmzânjoi âiwe. Nalem kânogâk waŋgâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesujâ arâpnâ girem den itâ dâzânjoip, "Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtjâ nalemziŋan mân pam om nimbi." ¹⁶ Yesujâ yatâ sâam dâzânjoi ko kwakjâ âragum sawe, "Nalemgât nelâmnânjoi birâm gen, zorat sap?" ¹⁷ Den yatâ sâam tatne Yesugât kindapjan giari nânjâm itâ sâam dâzânjoip, "Nalemgât nelâmzânjoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topjâ mân nânje? Umziŋâ mân pâronsap?" ¹⁸ Zen sinz-injandâ mân ikme? Kindapziŋandâ den mân nânjame? Kut zo orâwan, zo mârur nelâmzânjoi mân nânje? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen ziŋgâwan. Oi buputjâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâziŋgi sâwe, "Kiin zagât." ²⁰ Sâne sâip, "Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen ziŋgindâ buputjâ sândune irâ dabutâ piksâip?" Mâsikâziŋgi dukum sâwe, "Nâmburân zagât." ²¹ Sâne dâzânjoip, "Wangât umziŋ tok mân pâronsap?"

A siŋâ bâpsâsân mem kubikjânjoip.

²² Yesu sot arâpnâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikjandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesujâ a siŋâ bâpsâsân zo bikjan gâsumjâ kamân ginjan âim siŋan tâpkum bikjandâ kâukjan pam itâ dukuip, "Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo bujâ?" ²⁴ Yatâ mâsiki ekjâ sâip, "Nâ a ziŋgitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze." ²⁵ Dum zagâtjâ Yesujâ siŋan weegi a zo siŋâ ânânjari kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesujâ sâŋ-gongum sâip, "Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi."

Peteronâ Yesugât topjâ sâam kâkjan kwâip. (Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren âiwe. Mâtâbân âim Yesujâ arâpnâ mâsikâziŋgâm sâip, "A zen nâgât nâi sâame?" ²⁸ Mâsikâziŋgi itâ sâam dukuwe, "Yohane too zangonziŋgip sâame. Nâmbutjandâ ko Elia sâame. Nâmbutjâ zen Propete nâi sâame. Gâgât yatâ sâame." ²⁹ Sânetâ ko mâsikâziŋgip, "Ka ziŋjâ ko nâgât nâi sâame?" Sâi Peteronâ itâ dukuip, "Bâlijan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo." ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutjâ laŋ mân dâzânjobigât sâam kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât siŋgi den dâzânjoip. (Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapjâ den itâ sâam muyageziŋgip, "A bonjâ, nâ gâtâm sâknam nânjâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, ziŋâ gâsânom none momjâ sirâm karâmbut tapjâ zaatpat." ³² Den zo sâam kâkjan pam dâzânjoip. Dâzânjoi ko Peteronâ diim kwâkânjâm dukuip. ³³ Dukui Yesujâ puriksâam arâp ziŋgitjâ Petero kwâkânjâm sâip, "Sataŋ, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den bujâ. Zo a den."

Yesu sot ândiândiŋgât den.

³⁴ Yesujâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpnâ gane itâ sâam dâzânjoip, "Zen nâ molininâ sâam um sâkziŋgât den birâm poru nakziŋ lumjâ nâgat mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândiziŋ angân kârâbi, zo ko gulipzânjobap. Zen nâgât opjâ sot den siŋgi âlipkât op ândiândiziŋ birâbi, zo ko ândiândi bonjâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kiŋ kiŋ mem ândiândiziŋ buŋ oi wan wan âlipjâ zemziŋgâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap ziŋgâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ nâi zâk a ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinangât nânji anjunjoot upap, zâkkât a bonjâ, nânjâ Ibânangât sumbem âsakjâ sot kâwali a zen sot gamjâ a zo yatik kwâimbânjâbat."

Yesujâ holi tobat âlipjâ oip. (Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

9 Yesujâ itâ sâam dâzânjoip, "Nâ perâkjak dâzân-gobâ. A kinze zi, nâmbutjâ zen mân mune Anutu um topjan ândiândiŋgât narâk oi zorânjâ imbanjânjoot âsagei ikpi."

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diiziŋgi bak kârebân zâiwe. Zen zi-injik zoren tatne Yesugât holi tobatjâ nâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânjâ zo kâu timan timan. Anjâ mân tuu-tuunâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâam dukuip, "Patâniŋâ, mat nâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi." ⁶ Yesu arâpnâ zen kengât op sââmziŋ sâmbui

Peteronja laj saip. ⁷Yata utnetâ sasa nâi gei kwâtepzângoip. Sasa kâligen gâbâ den nâi itâ âsageip, "Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Zinjâ dijâ nânngâm biranji." ⁸Arâpnâ zen den yata nânngâm zorânjak ek kârune buj oi Yesu ziknjik kiri igâwe.

⁹Bâknan gâbâ gem gam tatne Yesunâ arâpnâ itâ sâmbân dâzânngoip, "Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzânngone a bonnâ, nâ mumunjan gâbâ zaatpat."

¹⁰Yata sâmbân dâzânngoip arâpnâ zen den zo nânngâm kwaknâ itâ âraguwe, "Mumunjan gâbâ zaatpat sap, zorat top dap yata.?" Oi kut nâi igâwe, zorat singi a ambân mân dâzânngowe. ¹¹Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, "Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâmbân? Elianâ Kristo kândom oknanngâm takâbap." ¹²Yata sâmbân mâsikâne sâip, "Elia perâkajak kândom gam kut nâi nâi ek kubikpapakât sâsânâ. Oi bet ko a bonnâ nâ sâknam patâ nim kâbaknenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkat op yata kulemuwe?" ¹³Eliagât itâ dâzânngobâ. Elia mârum ga ândei kut nâi nâi zo laj oknanngawe. Anutugât ekabân den kulemuwe, zo yatik oknanngawe."

Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴Yesu sot arâpnâ karâmbut bâknan gâbâ gem arâpnâ nâmbutnâ zengâren gam igâwe. A ambân donjbep patâ haamzânngom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe. ¹⁵A ambân aksik, zen Yesu eknâ pârâkjam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre oknanngawe. ¹⁶Yesunâ mâsikâzingip, "Zen wan den sâmbân ârague?" ¹⁷Sâi a zengât oserân gâbâ a nâinâ itâ dukuip, "Patâ, wâke kopanjâ nannangât umjan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸Wâkenâ narâk dâp katep zo sâknam kwâknanngâm mem kâbakgwâbakne oknanngi lepâunâ gei sâtnâ zim kâtijsâi kin biknâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ zinjâ molibigât sa ko molinâ sâmbân kwaknâ bire."

¹⁹Sâi Yesunâ arâp dâzânngoip, "Zen nânngâm pâlâtânz-inj bujâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek." ²⁰Sâi katep zâkkâren diim gane wâkenâ Yesu eknâ katep mem nâi nâi oknanngi hânân gei kom purik op ze lepâunâ gem zeip.

²¹Yesunâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, "Narâk dabutin oip?" Sâi ko ibânandâ sâip, "Katenjan gâbâ muyageip. ²²Wâkenâ katep tâmbetkubat sâmbân kârâp sot tooyân mem kâbaknei geimap. Gâ imbanngâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliij oi betniknan me." ²³Yata sâmbân mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, "Imbanngât satkât sa nângâ. Nâi zâk nânngâm pâlâtân kwatnim ândibapnâ kut nâi nâi sâi âlip âsagenangâbap." ²⁴Yesu zâk yata sâmbân dukui zorânjak katepkât ibânandâ sâip, "Nâ nânngâm pâlâtân kwatngigan. Gâ gikak nânngâm pâlâtân lotnâ, zo mem kâtiknan pa." ²⁵Oi a ambân donjbep mindum ga kine Yesunâ zingitnâ wâke molim sâip, "Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban." ²⁶Yesunâ yata sâi wâkenâ den kâtik sâmbân katep lân kâbaknem ari katep hânân gei

mumbam op zeip. A ambân zen zo eknâ katep muap sâwe. ²⁷Yata sânetâ Yesunâ katep biknan gâsum mem zaari kirip.

²⁸Yesu zâk mirin zari arâpnâ zen mâsikâm sâwe, "Nen dapkat op wâke molim osien?" ²⁹Sâne dâzânngoip, "Wâke yata zo ko ninâunâ ko âlipnâ molimolinâ. Ka kut zo nâmbutnandâ ko bujâ."

Yesu mumbapkât singi den dâzânngoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe. ³¹A ambân, zinjâ nânngâbegât tigâk âiwe. Âimnâ Yesunâ arâpnâ itâ sâmbân dâzânngom ândeip, "A bonnâ, nâ a bitz-injan zaria gâsunim none momnâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat." ³²Yata sâmbân dâzânngoip den zo nânngâm topnanngât mâsikânam kwaknâ birâwe.

A sâtnâ ândiândinangât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³Oi Kapenaum kamân takâm mirâ nâin zâim Yesunâ arâpnâ mâsikâzingâm sâip, "Mâtâbân gam wan den sâmbân ârague?" ³⁴Mâsikâzingi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetnjan gâbâ nâinâ a sâtnâ upap sâmbân âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵Yesu zâk ge tapnâ arâp kiin zagât minduzingâm itâ dâzânngom sâip, "Osetnjan gâbâ a nâi a sâtnâ upat sâmbân zengât ombezijan ândim kore otzingâbap." ³⁶Yata sâmbân katep mâik nâi diim osetnjan pam itâ sâmbân dâzânngoip, ³⁷"Nâi zâk nâgât nânngâm katep mâik itâ zo galem oknanngâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk bujâ, sângonnogip, zâk kore ârândân oknanngâbap."

Simgât den dâzânngoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸Yohanenâ Yesu itâ dukuip, "Patâ, a nâi zâk gâgât kutkâ sâmbân wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândei-kât kwâkânangân." ³⁹Sâi Yesunâ itâ sâmbân dâzânngoip, "Mân kwâkânangâbi. Nâi zâk nâgât korân nep nâi imbânngâoot tuubap, zâknâ dap yata sâmbân bâlijan kwatnibap?" ⁴⁰Nepniij mân kârâm kândanbapnâ buku op betnjan mimbap. ⁴¹Nâ perâkajak dâzânngobâ. Nâi zâk zen nâgât singi op ândie, zorat too aam zingâbap, zo ko sângân buj mân upap. Biken mimbap.

⁴²Nâi zâk katep mâik nâi nânngâm pâlâtân kwatnimap, zo dukui bâliij upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtnâ mimbap. A yata zo zâk mârum kât sumun patâ gândunân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³Bikandâ mâtâp bâlijan diigim âibâ sâi bikâ mânngât pâmban. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkat laj bikâ kârâm mânngât ândim ândiândi kâtiknan âiban. ⁴⁴Sim kârâbân nane zinjâ sunumziij nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵Kingandâ mâtâp bâlijan diigim âibâ sâi kârâm mânngât birâban. Gâ kingâ hâlâlu ândim simân geibatkat laj kingâ kârâm mânngât pâmban. ⁴⁶Simân nane zinj mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap. ⁴⁷Singandâ mâtâp bâlijan diigim âibâ sâi sum lâmunjan. Gâ

siŋgâ âlip ândimnâ simân geibatkat laŋ sen bâp ândim Anutu um topnân bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buŋ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkŋan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saŋgonziŋgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamnâ. Ka sii naamnâ buŋ oi dap utne dum naamŋoot upap. Zen sii yatâ naamziŋoot ândibi. Zen um lumbeŋâ op ândibi."

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

10 Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaŋ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâŋâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siŋgi âlip sâmbâzâŋgoip.

² Oi Parisaio a nâmbutnâ, zen Yesu denŋâ saanat sâmbâ gam mâsikâm sâwe, "Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâŋ, zo âlip orot mo mân orot?"

³ Mâsikâm sâne hâuŋâ itâ mâburem dâzâŋgoip, "Mose zâk zorat den dap dap sapsuŋ zingip?" ⁴ Yatâ sâi ziŋâ sâwe, "A nâi ambân birâbâ sâmbâ ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip." ⁵ Sâne Yesuŋâ itâ sâip, "Mose zâk um kâtikziŋgâŋgât opŋâ gurumin den zo sâmbâ kulemguip. ⁶ Ka topkwapŋâ Anutuŋâ a ambân muyagezikâmŋâ itâ sâip, ⁷ Zorat ko a nâiŋâ ibâ mam birâzikâm ambinŋoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot. Den yatâ ziapkât zet zagât buŋâ. Kânok op ândiabot. ⁹ Zorat sa nâŋgânek. Anutuŋâ mâpotzikip, zo anâ mân kâsâpzâkobi."

¹⁰ Yesuŋâ yatâ sâi ko zâk sot arâpŋâ, zen mirin zâine ko arâpŋâ zen zorarâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzâŋgoip, "A nâiŋâ ambinŋâ birâmŋâ nâi mimbap, zâk târotârozikŋâ mânâŋgât tosâ patâ mimbap. ¹² Ambân nâiŋâ apŋâ birâm a nâi mimbap, zâk yatik târotârozikŋâ mânâŋgât tosâ patâ mimbap."

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip.

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ A ambân, zen katep gakâziŋâ Yesugâren minziŋgâm gam Yesu bikŋandâ kâukziŋan gâsubapkât sâne Yesu arâpŋâ, ziŋ kengât minziŋgâwe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesuŋâ ziŋgitŋâ umŋâ bâliŋ oi arâpŋâ itâ sâmbâ dâzâŋgoip, "Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doŋgunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutuŋâ um topŋangât siŋgi sâsâŋâ. ¹⁵ Nâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutuŋâ kiŋ topŋan mân bagibap." ¹⁶ Yatâ sâmbâ minduziŋgi gane bikŋandâ kâukziŋan pam Anutuŋâ galem otziŋgâbapkât sâip.

A sikumŋoot nâiŋâ Yesu sot ândibam okŋangip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a nâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topŋan gei pindiŋsâm sâip, "Patâ âlipŋâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikŋangât siŋgi upat?" ¹⁸ Sâi Yesuŋâ itâ sâmbâ dukuiŋ, "Gâ wangât nâgât âlipŋâ sat? Âlip mariŋâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nâŋgâmat. Zo itâ, 'Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâŋangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Buku-

gâŋgât sârân sâsâŋ mân sâban. Oi a ambân zengât kut nâi nâi, zorat sarâ sâmbâ mân mimban. Ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban." ²⁰ Sâi a zorâŋâ itâ dukuiŋ, "Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum gâwan. Nâi mân bira ziap." ²¹ Sâi Yesuŋâ ekŋâ umŋâ zâkkâren tâi itâ dukuiŋ, "Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a ziŋgâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ ziŋgâban. Kât zo ziŋgâmŋâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opŋâ sumbemân sikumgoot upan." ²² Yesuŋâ yatâ sâmbâ dukuiŋ a zo umŋâ bâliŋ oi nâŋgi yâmbârei arip. Zâk sikumŋâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesuŋâ puriksâm arâpŋâ ziŋgitŋâ itâ sâmbâ dâzâŋgoip, "A sikumziŋ patâ, zen Anutuŋâ um topŋan baginam kwakpi." ²⁴ Yesuŋâ yatâ sâi arâpŋâ zen pârâk-pam imbanâziŋ buŋ oi dum dâzâŋgoip, "Katep gakânâ, Anutuŋâ um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ. ²⁵ Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpŋan bagibap, zo yâmbâtŋâ. Ka a sikum patâŋâ Anutuŋâ um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtŋâ walâwalân." ²⁶ Yatâ sâi ko arâp ziŋâ imbanâziŋ buŋ oi sâwe, "Zo yatâ zorâŋ dap yatâ Anutuŋâ um topŋan baginat?" ²⁷ Sâne Yesuŋâ ziŋgitŋâ sâip, Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap."

Yesugât opŋâ kut nâi nâi birâm, zorat hâuŋâ minat.

²⁸ Peteronâ den zo nâŋgâm Yesu itâ sâmbâ dukuiŋ, "Nâŋgat. Nen kut nâi nâiŋâ kândâtkom gâ moligiwen." ²⁹ Sâi Yesuŋâ sâip, "Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk nâgât opŋâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânŋâ birâbap, zâk kut nâi nâi doŋbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâmbâ nam kwâkŋan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbânâ mem ândibap." Yesuŋâ zo sâmbâ mâtakâm sâip, ³¹ "Ka kândom a zengâren gâbâ doŋbep ziŋâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ doŋbepŋâ kândom upi."

Yesu, zâk mumbapkât den siŋgi dâzâŋgoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuŋâ kândom ari arâpŋâ imbanâziŋ buŋ oi âine a nâmbutŋâ moliziŋgâweŋâ kengât urâwe. Oi Yesuŋâ arâpŋâ kiin zagât zo minduziŋgi tatne kut nâi nâi âsagiŋ, zorat den sâmbâ muyageziŋgâm itâ sâmbâ dâzâŋgoip, ³³ "Nâŋge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonŋâ nâ mumbatkât sâmbâ Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi. ³⁴ A kutâ arâpziŋâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat."

A sâtŋâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaioŋgât nanzatŋâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimŋâ sâwet, "Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nâŋgânikâban?" ³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, "Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?" ³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, "Gâ

nângâna imbanjângât âsaknjâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.”³⁸ Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Zet topnjângât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlaknjâ nambat, zo âlip zet nimbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?”³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Too nambat, zo zet nimbabot. Too sanjonibi, zo yatik sanjonzikâbi.”⁴⁰ Ka âsannan tâtatnjâ, zorat den sâsân, zo nâgâren mân ziap. Zorat sinji kwatziingânjâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nambutnjâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe. ⁴² Oi Yesunâ minduzingâm njâ itâ sâmbân dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâinj op kore a gâsâzângom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziingâme.”⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtnjâ upâ sâmbân bukurâp zengât kore a op ândibap. ⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâmbân bukurâp zengât kore mâman ândibap. ⁴⁵ Yaticgâk a bonnjâ, nâ zinjâ kore otzibigât mân gewan. Ninak zengât kore opnjâ a donjbep zengât suupziinj memnjâ ândiândinâ buj upapkât gewan.”

Yesunâ Yeriko kamânân a nâi sinjâ bâpsâsânj kubi-kubingânjip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpnjâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginjan âine a sinjâ bâpsâsânj nâi mâtâp ginjan tâip, kutnjâ Batimaio, Timaiogât nanjâ. A ambân, zen Yesu Nasarete goknjâ, zâk gam ariap sâwe. ⁴⁷ Sâne nângâm den sâmbân sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunnjâ, nâgât umgâ bâleik.”⁴⁸ Den yatâ sâmbân tâi a nambutnjandâ hirinsâm tat sâmbân dukuwe. Dukune dinziinjâ birâm kambânjâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunnjâ, nâgât umgâ bâleik.”⁴⁹ Yatâ sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinjâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen njâtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlânj oi zaat ga. Patânjâ goonsap.”⁵⁰ Oi sen njâtâtiknjâ den zo nângâm hambânjâ birâm pam oksâm zaatnjâ ba Yesugâren arip. ⁵¹ Âi taki Yesunâ itâ sâmbân mâsikip, “Dap otzibatkat sat?” Sâi a sen njâtâtiknjâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”⁵² Sâi Yesunâ itâ dukuij, “Gâ âinân. Nângâm pâllâtânj kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk sinjâ eknjâ Yesu molim arip.

Yesu, zâk donji bâu kwâknjan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

11 Yesu sot arâpnjâ, zen âimnjâ Yerusalem kamân mâte opnjâ Oliwa bâknjan takâwe. Baknjâ topnjâ kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesunâ a zagât sanjonzâkom sâip, ² “Kamân ândi, zoren ari. Âi takâm njâ donji sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâknjan mân tâtatnjâ, zo iraknjâ. Zo muyagem olanj diim gâit. ³ Olanjâ a nâinjâ wangât olanjabot sâmbân mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuninjângâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’”⁴ Yatâ sâmbân dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sângânjan donji sigan nâi saane kiri olanjâwet.

⁵ Olanjâ a nambutnjandâ zikit mâsikâzîkâm sâwe, “Wangât olanjabot?”⁶ Sâne Yesunâ den sâip, zo dâzângoitâ nângâne âkip. ⁷ Donji zo Yesugâren diim aritâ arâpnjâ zinjâ hambâziinjâ donji kwâknjan pane Yesunâ kwâknjan zâi tap arip. ⁸ A donjbep patâ zinjâ hambâ motziinj mâtâbân lîngat âiwe. Oi nambutnjandâ gâlângât sot lâkom ilumnjâ mânângât njâ mâtâbân pam âiwe. ⁹ A ambân kâmut patâ, zinjâ Yesu mem oset kwâknjanjâwe. Zinjâ itâ sâmbân pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niingap, zâk sâmbân âlipnjâ kwâknjanjâwe.”¹⁰ Sâkuniinjâ Dawidinjâ kembu otziingâm galem otziingip, zo yatâ otnigâbap. Zorat sâtare utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.”¹¹ Yatâ op âine Yesunâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimnjâ kut nâi nâi ek nanji mirâsinj geibam oi gem arâpnjâ diizinjâ Betania kamânân âiwe.

Wakum naknjâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlânsâip.

(Mt 21:18-19)

¹² Hanjsâi Betania kamânân gâbâ gemnjâ Yesu tepnjângât oip. ¹³ Oi kârebân sinjandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Eknjâ bonnjâ kinzap sâmbân âi kâruip. Bonnjâ orot narâk bujâ, zorat ilumnjik kirip. ¹⁴ Yatâ eknjâ nak zo itâ dukuij, “Gâgâren gâbâ bonnjâ nininjâ zo a nâinjâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpnjâ nângâwe.

Yesunâ tirik namâ hâlâlû sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesunâ tirik namin zâim a kut nâi nâi angâgwanjâ op kine molizingip. A nambutnjâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe. Kât pâpannjâ zo kom giligâlak mem kembâ angâgwanjâ urâwe, zengât tâtatnjâ zo kom kâbaknei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâmbân dâzângoip, “Anutugât den kulem njâ itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluj zengât ninâu namâ upap.’

Zinjâ ko utne kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât dinjâ nângâne imbanjâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzângowe. Yatâ utne a sâtnjâ zinjâ Yesu dap op koindâ moik sâmbân kimunjâ miwe. ¹⁹ Njâtiksâi Yesu sot arâpnjâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nângâm pâllâtânj kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ hanjsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteronjâ eknjâ Yesu den sâip, zo nângâm itâ dukuij, “Patâ, eknân. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesunâ itâ dâzângoip, ²² “Nâ perâknjak dâzângobâ. Zen Anutu nângâm pâllâtânj kwâknjanjâwe ândibi. Zen um zagât mân opnjâ nângâm pâllâtanzinjâ bonnjâ op ândibi. Zen yatâ op ândim baknjâ ândi dukubi, ²³ ‘Baknjâ, gâ âbângum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziinjâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nângâne. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâmbân, zo mârûm mien sâmbân nângâne âlip muyageizingâbap.

²⁵ Zen ninâu sâna sâma a zengât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziņa sumbemân ândiap, zâknâ yatik tosaziņa birâbap. ²⁶ Zen a zengât tosaziņa mân birâne ko sumbem Ibâziņangoot zengât tosâziņa mân birbap."

Yesu sot a sâtņâ âragwârâgu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpņâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamņâ Yesuņa tirik namâ umņan âim gam kiri ko a sâtņâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziņa, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ "Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtât opmat?" ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzângoip, "Nâ den kânok mâsikâziņa dâtnone ko nângoot nâigât sâtât opman, zo dâzângobat." ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtât nep tuugip. Anutugât sâtât mo agât sâtât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziņi zen dap sâna sâma kwakņâ ziinjik itâ sâma âraguwe, "Nen Anutugât sâtât sâindâ sâbap, 'Wangât diņa mân luuwe?' ³² Agât sâtât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziņ nângobe." Wangât, zen a ambân zengât kenġât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziņa Yesu itâ sâma dukuwe, "Nen mân nângen." Sâne Yesuņa itâ dâzângoip, "Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzângobat."

Nep galem a bâliņa.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

12 Yesuņa topkwapņâ den sumbuņa nâi itâ sâma dâzângoip, "A nâiņa waiņ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pait tuugip. Tuumņâ tâk keetņâ mândâlibapkât âmaņ patâ tuum galem a zengât mirâ tuumņâ nep zo bitziņa pam hân nâin arip. ² Âi ândei bonņâ orotņâ narâk oi kore a nâi sângongoi bonņâ nâmbutņâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziņa gâsum kom moline bet bâsaņ âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariņa zâk kore a nâi sângongoi ari galem a ziņa kâukņâ kunzit mem nâi nâi okņangâwe. ⁵ Kâlam mariņa dum kore a nâi sângongoi ari kuwe. Kûnetâ mariņandâ yatigâk a doņbep sângonzângoip âinetâ galem a ziņ kâmbam mamuņ zângowe. Oi nâmbutņâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutņâ ko sâseņġât zângowe. ⁶ Zângonetâ nanņâ kânok ândeip, zo zikņâ nanņâ. Umņâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâma sângonguip, 'Galem a ziņ hurat kwâkņangâm mân kumbi.' ⁷ Sâma sângongoi ari galem a zen nanņâ ekņâ âragum sâwe, 'A zirâņâ gâtâm kâlam mariņa upap, zorat koindâ kâlam zi niinjâ upap.' ⁸ Yatâ sâma gâsum kune moi kâmbârâņâ kâlam âkņan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariņa zâk dap upap? Zâk gamņâ galem a zângom tâmbet otziņġâm kâlamân galem a uņakņâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

'Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ek âkon op birâwe. Kembangât kunkun zorâņâ mem namin kwânâņġip.

¹¹ Kembangât sâi yatâ âsageip. Niņa egindâ mârâtņâ nâi uap."

¹² Yesuņa den yatâ sâma dâzângoip ko patâziņa gâsum tâk namin pânat sâma nângâmņâ a ambân zengât kenġât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakņâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtât mâsikâwe.

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Yuda a sâtņâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutņâ Yesugât diņa saabigât sângonzângowe. ¹⁴ Sângonzângone Yesugâren gam itâ sâma dukuwe, "Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâma bonņġâk sâmat. Gâ den nâi mân sâna gângonġemap. Gâ a zâizâiņ ġiņi aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den nâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotņâ mo mân orotņâ? ¹⁵ Kât pindâpindâņ mo mân pindâpindâņ, zorat dâtnângo." Yatâ sâne Yesuņa sarâziņangât topņâ ek nângâm dâzângoip, "Zen wangât denņâ saanige? Kât nâi mem nine ikpâ." ¹⁶ Sâi ko kât nâi mem pindânetâ mâsikâziņġâm sâip, "Holi tobat zo nâigât?" Sâi ziņa sâwe, "A kutâ Sisagât." ¹⁷ Sâne itâ sâma dâzângoip, "Sisagât siņġi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siņġi, zo Anutu pindâbi." Yatâ sâma dâzângoip zen diņa mâtâsiwe.

Mom zaatzaatņangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutņâ Yesugâren gawe. A zo ziņa mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Ziņa gam sâwe. ¹⁹ "Patâ, Mosenâ itâ sâma kulemguip, "A nâi, zâk ambân memņâ katep mân muyagem moi ko munņandâ malâņâ mem âtâņangât siņġi katep mimbap." ²⁰ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziņa kunnâ ambân memņâ murarâņâ buņ ândim moip. ²¹ Moi ko munņandâ malâņâ zo mem yatigâk murarâ buņ ândim moip. ²² Moi munņâ nâiņa malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziņ buņ mom naņġâwe. Oi bet malâziņa zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk nâigât upap?"

²⁴ Sâne Yesuņa itâ sâma dâzângoip, "Zen den nângâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanâ mân nângâme. ²⁵ Gâtâm mumuņan ġâbâ zaatņâ a ambân dum mân miangâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momņâ zaatzaatņangât sâme, zorat dâzângobâ. Moseġât ekabân den siņġi zi sâlâpkume mo buņâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam ekņâ ari Anutuņa den itâ sâma dukuip, 'Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.' ²⁷ Zorat sa nângânek Anutu zâk a buņ urâwe, zengât Anutu buņâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buņ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nângâm gulipkume."

Gurumin dengât Yesu masakâwe.

(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembangât gurumin den galem a nâingâ Yesugât den zo nângi âlip oi itâ sâm mâsikip, "Kembangât gurumin den ikâ zorânâ ko kâuknâ uap?" ²⁹ Yatâ sâm mâsiki Yesunâ sâip, "Kembangât gurumin den patâ itâ ziap, 'Isirae a ambân, zen nângânek. Anutu Kembuniñâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nângânângâ sot imbanâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.' ³¹ Den zorat torenñâ itâ ziap, 'Gâ gikangât otgimap, yatigâk a torenñâ zengât otgibap.' Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap."

³² Yatâ sâi Kembangât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, "Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanâ hâlâluyâk pindânat. Oi gikangât otgimap, yatik a toren zengât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorân Kembu pindâpindân zo wâlap."

³⁴ A zo yatâ sâi Yesunâ nângi âlip oi itâ sâm dukuip, "Gâ Anutugât um topñan gaat." Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nângâne yâmbârei kenngât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâzingip.

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinji âlip dâzângom itâ sâm mâsikâzingip, "Kembangât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, 'Kristo, zâk Dawidigât ki-unñâ.' ³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumñâ Dawidi nângânângâ pindi itâ sâip,

'Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, "Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduzingâ kinngangât kombân upi.'"

³⁷ Dawidñâ Kristogât kembunâ sâipñâ dap op Kristo zâk Dawidigât ki-unñâ uap?" Yesu zâk den yatâ sâm dâzângoi a kâmut patâ zen nângâm âkñâle urâwe.

Yesunâ Kembangât gurumin galem a zengât girem dâzângoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesunâ den yatâ sâmñâ den nâi itâ târokwap dâzângom sâip, "Zen Kembangât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyagezingâne sâm âlip kwatzingâbigât umziñ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâm nângâme. ⁴⁰ A yatâ zorân ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi lañ betziñan mime. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziñ kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziñangât hauñâ yâmbâtñâ mimbi."

Malâ nâingâ kâtnâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziñâ ga Kembangât sinji kâ pane giarip. Oi ko sikum a donjebep zen ga kâ

imbanâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâingâ gam kâk kuriñâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekñâ arâpñâ minduzingâm itâ sâm dâzângoip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kâk paap, zirânâ a torenñâ walâzingap. ⁴⁴ A nâmbutñâ zen kâk patâ tâi torenñik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemngangip, zo aksik paap. Yenâk ândiap."

Yesu âburem gâbapkat den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

13 Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpñâ zengâren gâbâ a nâingâ itâ dukuip, "Patâ, eknan. Namâ tuutuunâ zo kâk neulenâ âlipñâ hikpârâkñootñâ tuuwe." ² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziñ gam kom kândañne giligâlak-sâm nangâbap."

³ Bet Yesu sot arâpñâ, zen Oliwa bâkñan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapñâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziñâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ "Dâtnângo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?"

⁵ Yesunâ itâ topkwap dâzângoip, "Um gulip kwâtzingâbegât galem orangâm ândibi. ⁶ A donjebep muyagem gam sâbi, 'Nâ Kristo. A bâliñan gâbâ mâkâzingâbapkat sâsân, zo nâ.' Yatâ sâm a donjebep mem um gulip kwatzingâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâm umziñ mân kenngât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkat sâsânâ. Yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânñâ hânñâ a kâmutñâ kamutñâ, zen kâsa opñâ agom âibi. Oi hân nâin nâin wâriñ mimbam. Oi pu patâ âsageizingâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatñâ. ⁹ Ka zen ko galem orangâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitizingâbi. Oi zorik bunâ a patâ sot a kutâ zengâren diizingâm âine mâteziñan kinñâ nâgât topnâ sapsum zingâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den sinji âlip hân dap a zengâren âibapkat sâsânâ. Bet ko hângât narâkñâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diizingâm âine den dap sânat sâm mân nangâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumñâ umziñan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opñâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapumngât den upap. ¹² Oi a ziñ itâ zo upi. Âtnâ nâingâ sâi munñâ gâsum kumbi. Ibâ nâingâ sâi nanñâ gâsum kumbi. Murârâpziñ zen ibâ mam kâsa minzingâm sâne zângobi. ¹³ Zen nâgât kut sinjinangât op a ambân ziñâ um kâlak nângâzingâbi. Ka nâi zâk sinji âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâuknâ mân kinbap sâsânan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapñâ sikum mimbam mirâ umñan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukñan ândibapñâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñâ, narâk zoren zen dap

upi? ¹⁸ Zen Kembangâren ninâu sâne nângi âiâizijâ zo map narâknan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuñâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kembu zâk narâk zo mân mânânngâri sâi a ambân aksik buñ upe. Ka Kembuñâ a ambârâpñâ zengât op ko narâk mem pânkânok pâmabap.

²¹ A zinjâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nânngâbi. ²² Narâk zoren a sarânâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarânâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziñgabi. Anutuñâ gâsum sâlâpziñgoip, zo um gulip kwatziñgânam osibi. ²³ Kut nâi nâi zo mân âsagei kânñan dâzânnguangât umziñ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâkñâ zo âki mirâsiñ sumunkumbap. Oi kâin âsakñâ buñ upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuñâ sumbem mângei olayangâm imbanâ buñ upap. ²⁶ Oi a bonñâ, nâ âsakñâ imbanânoot unumunum kwâkñan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzânngua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginñâ toren toren gâbâreziñgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nânngâbi. Zâk iinñâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânnguan, kut nâi nâi zo muyagem nangi itâ nânngâbi, 'A bonñâ mâte otniñgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁰ Nâ perâkñak dâzânngobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buñ upabot. Nâgât den ko mân buñ upap.

³² A bonñâ nâ gâbat, zorat narâkñâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninangoot mân nânngan. Ibânâ Anutu, zâk zikñik nânngap.

³³ Zen narâk mân nângegât galem orangâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâiñâ mirâ sot nepñâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakânâ nep sâm mânânngât ziñgâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzânngobap. Kore a nâiñâ mirâ mâtâbân tapñâ mirâ mariñâ gâbapkat galem ek tâpapakat dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem orangâm ândibi. Mirâ mariñâ, zâk nâtikisâi mo nâtik tânâmñan mo hañsâsâgât, mo hañgât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶ Zen uman zine ga muyageziñgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânnguan. Um wâgânâk ândibi."

Yesu kunam sâm kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

14 Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalemm om niniñâ narâkñâ sirâm zagât ombenjan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziñâ sot Kembangât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtân urâwe. ² Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam lañ muyagebapkat kegâk gâsunat."

Ambân nâiñâ Yesu too hitomñoot sanjorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutñâ Simoñ. Oi Yesuñâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalemm nem tâi ambân nâiñâ too hitomñoot âlipñâ, zo

sângânñâ patâ belonoot mem zâim karâpñâ kunzit Yesu kâukñan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutñâ tarâwe, zinjâ itâ nânngâm um kâlak nânngâwe, "Wangât tâmbetkuap?" ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomñoot zorânñâ sângân mem a kanpitâ ziñgi dâp opap." Yatâ sâmñâ ambân zo den kârâpñoot okñangâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ nânngâm itâ sâm dâzânngoi, "Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siñan giname? Ambân zorânñâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziñgânâ sâm âlip otziñgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotñâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanjonsap. ⁹ Nâ perâkñak dâzânngobâ. Den siñgi âlip hânñâ hânñâ sâne lañ kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanjonigap, zorat den siñgi sâne lañ kârâm âibap."

Yuda, zâk Yesu tirâpziñgobapkat dâzânngoi.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân gokñâ zâkñâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsun ziñgip. ¹¹ Yatâ sâi nânngâm umziñâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nânngâm Yesu tigâk tirâpziñgobapkat ek molim ândeip.

Yesu sot arâpñâ, zen kendongât sii nalemm niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zengât kendon patâ narâkñâ oi râma gwamñâ kom om sii nalemm om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpñâ ziñ Yesu mâsikâm sâwe, "Sii nalemm zo mirâ ikâ unat?" ¹³ Yatâ sânetâ Yesuñâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, "Zet kamânân âim a nâi too âmarñ lum âim tâi ekñâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariñ itâ dukuit, 'Patâ zâk gâgât itâ sap, "Nâ sot arâpñâ mirâ umñâ ikâ zoren sii nalemm ninat?"' ¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ nâi kiarñ tâtatñâ kubikkubikñâ tirâpziñgoi zoren sii nalemm umbabot." ¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuñâ sâip dâp muyagem sii nalemm uwet.

¹⁷ Nâtikisâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi nalemm nem tatne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoi, "Nâ perâkñak dâzânngobâ. Zengâren gâbâ nâiñâ kâsa dâzânngoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalemm nem taap." ¹⁹ Sâi arâp ziñ umziñâ bâliñ oi zikñik zikñik mâsikâm sâwe, "Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?" ²⁰ Yatâ sâne dâzânngoi, "A zengâren gâbâ nâiñâ nâ sot nalemm ârândânñ niet, zâkkât san. ²¹ A bonñâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâiñâ sâi a bonñâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonjan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlañ opap."

Yesuñâ nalemm sot too ziñgip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Nalemm nem tatne Yesuñâ nalemm nâi mem sâiwap sâm namuñ arâpñâ itâ sâm ziñgip, "Zi sunumnâ. Mem ninek." ²³ Yatâ sâm waiñ hâkop mem sâiwap sâm ziñgi aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâm dâzânngoi, "Gilâmnâ zi a

donjbepon zengât onjâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniņ op kâtigibap. ²⁵ Nâ perâkņak dâzângobâ. Nâ waiņ too itârâņ nia âkap. Oi dum zagâtņan mân nemņâ Ibânangât um topņan zâim waiņ too mârâtņâ ñai nibat."

Gezemanê kâlamân âiwe.
(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

²⁶ Mâpâmâpâse kepņâ ñai mem ko Oliwa bâkņan zâiwe. ²⁷ Zâine Yesuņâ itâ sâmbâm dâzângoip, "Itârâņ zen aksik nângâm pâlâtâņziņ lorei birâniibi. Kembangât ekabân den kulem ñai itâ ziap,

'Nâ râma galem a kua râma zen sibijâsabar op âibi.' ²⁸ Oi sa nângânek. Nâ mumuņan gâbâ zaatņâ ko Galilaia hânân âi kândom otziņgâbat." ²⁹ Yatâ sâi Peteroņâ itâ dukuip, "Zen aksik patâ nângâm pâlâtâņziņ lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat." ³⁰ Sâi ko Yesuņâ itâ sâmbâm dukuip, "Nâ perâkņak dâgobâ. Itârâņ ñâtigân kuruk aņâ sâp zagât mân dijsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniiban." ³¹ Yatâ sâi Peteroņâ kâuk birâņangâm sâip, "Gâ gomņâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat." Sâi arâpņâ nâmbutņandâ den yatik sâwe.

³² Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesuņâ arâpņâ itâ sâmbâm dâzângoip, "Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ." ³³ Yatâ sâmbâm Petero, Yohane sot Yakobo diiziņgi âine Yesu umņâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁴ Yatâ okņangi dâzângom sâip, "Umnâ yâmbârei mumuņâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek." ³⁵ Yatâ sâmbâm torenge âim si sângâņņâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip. ³⁶ Oi itâ sâip, "O Ibânâ, gâ kut ñai ñai tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buņ upap. Oi nâgât den buņâ, gâgât den kâtigibap."

³⁷ Ninâu sâmbâm âburem âi uman zine ziņgit Petero itâ sâmbâm dukuip, "Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ ñai wâgân mân ândiban? ³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umņâ bâbâlanj. Sâkņâ ko yâmbâriap."

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârum ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâmbâm âburem umanâk zine ga ziņgirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatņâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâmbâm âburei sâp kârâmbut oi dâzângoip, "Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonņâ, nâ bâlįj mâme a zengât bitziņan âibâman. ⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otniņgap."

Kâsaziņâ Yesu gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesuņâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokņâ, zâkņâ kâsa diiziņgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziņ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâmbâm patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudaņâ kânņan itâ sâmbâm dâzângoip, "Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi."

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâmbâm lum mângarip. ⁴⁶ Oi Yesu arâpņâ zengâren gâbâ ñaiņâ sâmbâm sâmbum a sâtnangât kore a ñai kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesuņâ itâ sâmbâm mâsikâziņgi, "Zen nâgât dap nângê? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâmbâm kâmbamziņoot ga gâsânoge? ⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmņâ sirâmņâ tirik namin a den singi âlipņâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi laņ otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâti-gibap." ⁵⁰ Sâi arâpņâ zen aksik birâņangâm siņsururuņ âiwe.

⁵¹ A sigan ñai sângum kâu lapņâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziņangât mirin diim âiwe.
(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, ziņ Yesu gâsum diim patâziņangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâziņan bet moliziņgâm âim a patâziņangât poņ kâligen bageip. Bagimņâ galem a osetziņan tap kârâp nângâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziņâ aksik mindum Yesugât den sâkņanâk sâmbâm, kâmbamân pânâmbam den sâmbâm kârâm tarâwe. Oi bonņâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjbepon Yesugât den sarâ ñai ñai sâmbâm âiwe.

⁵⁷ Sânetâ a nâmbutņâ ziņâ den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ "Itâ sâi nângâwen, 'Na tirik namâ zi kândaņâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umņan âsag-ibap.'" ⁵⁹ Ka dinziņâ zo kânok buņâ. Den ñai ñai sâwe.

⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patâņâ zaat kinņâ Yesu mâsikâm sâip, "Den se, zorat hâuņâ sâban mo mân sâban? A zi ziņâ gâgât den se, zo nângâna dap uap?" ⁶¹ Sâi Yesuņâ lâuņan mân mem diņ buņ kirip. Oi du a patâņâ mâsikâm sâip, "Gâ Kristo, Anutu sâmbâm âlip kwâkņangâmen, zâkkât nanņâ mo ñai?"

⁶² Sâi ko Yesuņâ sâip, "Sat, zo yatâ. Oi ñai sa nângânek. Gâtâm a bonņâ, nâ imbâņâ mariņâ zâkkât âsanņâ bongen tapņâ sumbengât unumunum kwâkņan ga nikpi." ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâziņâ, zâk diņâ nângi kâlak oi hâmbâņâ mem mooloņ arâpņâ itâ sâmbâm dâzângoip, "Den dum mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Ziņâ dap sâbi?" Yatâ mâsikâziņgi zen aksik sâwe, "Mumuņangât singi uap."

⁶⁵ Yatâ sâmbâm a nâmbutņâ Yesu siņan tâpkuwe. Oi nâmbutņandâ si sângâņņâ kwâtepkum bitziņandâ kom sâwe, "Ñaiņâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâmbâm muyage." Yatâ sânetâ galem a zen bitziņandâ si sângâņņan kuwe.

Peteroņâ Yesu kwâimbâņangip.
(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân ñai gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nângâm tâi ekņâ dukuip, "Gâ Nasarete gokņâ Yesu sot ândimat." ⁶⁸ Sâi ko Peteroņâ kwâimbâm sâip, "Gâ den

zo dap sat? Sâna kwaksan." Sâmnâ âkñan ari kurukñâ diñsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzânngoip, "A zi zâk zengât kâmurân gokñâ." ⁷⁰ Sâi Peteronâ kwâimbâm biranjip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, zinjâ dukum sâwe, "Perâkñak gâ zengât kâmurân gokñâ. Gâ Galilaia gokñâ." ⁷¹ Sâne Peteronâ kwâimbâm Anutu mâtenjan sâm kâtigem sâip, "A kutñâ se, zo nâ mânâk ekman." ⁷² Sâi zorenâk kuruk diñsâi sâp zagât oip. Oi Yesunâ mârûm den itâ dukuip, "Kurukñâ sâp zagât mân diñsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap." Peteronâ den zo nânngâm umñâ bâlei isem bâliñ oip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

15 Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutñâ, zen mindumñâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutñâ zen Yesu gâsum bikñan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, "Topkangât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?" Mâsiki Yesunâ sâip, "Sat, zo yatâ." Sâi ko tirik namâ galem a patâ zinjâ Yesu den donbep sâm siñan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, "Nânngat? Zen gâgât den yâm-bâtñâ sânetâ gâ den hâuñâ sâban mo mân sâban?" ⁵ Sâi Yesunâ den hâuñâ mân sâm den nân kiri Pilatonâ nânngâm kwâkâm tâip. ⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olañi arip. ⁷ A nâmbutñâ zen Roma a kutâgât âkonziñgi kâmbam kom a nâmbutñâ zânngone tâk namin zâmbarâwe. Oi osetziñan a nâi kutñâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatonâ mâsikâziñgâm sâip, "Yuda zengât a kutâ olañsa ari nânngâne dâp upap?" ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nânngânngâm zâkkâren parâwe, zo nânngâm mâsikâziñgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzânngowe, "Zen sâne Baraba olañbap." Yatâ sâne dinziñâ luwe. ¹² Oi Pilatonâ dum mâsikâziñgip, "Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okñangâbatkât se?" ¹³ Mâsikâziñgi aksik patâ itâ sâwe, "Zâk poru nagân kune moik." ¹⁴ Sâne Pilatonâ sâip, "Wan tosgât?" Sâi zen aksik patâ lâuziñ mâtakâm den kâtik sâwe, "Zâk poru nagân kune moik." ¹⁵ Yatâ sâne Pilatonâ umziñâ âkâbapkât Baraba olañ zingip. Ka Yesu ko sâi inzutñâ lapitñâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziñan pâip.

Yesu kom mem nâi nâi okñangâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sângânñan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriñ nâi giñangâne giarip. Oi tâk sâtmam gonjom Yesu kâukñan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opñâ pam diim sâwe, "Oe, Yuda zengât a kutâ." ¹⁹ Den yatâ

dukum kâukñan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziñ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe. ²⁰ Yatâ kom siñan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikñâ hâmbâ giñangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a nâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene gokñâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkñâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a zinj muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân nâi kutñâ Goligata (niñ denân ko, kâuk siñit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm waiñ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nânngâwe.

²⁵ Mirâ hañsâi mirâsiñ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukñan poru nagân den itâ kulemguwe, "Zâk Yuda zengât a kutâ." ²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembangât ekabân den itâ ziap, zo bonñâ oip. Den zo itâ, "Zâk bâliñ mâme a oserân pamñâ sâwe, 'A zi zen bâliñ mâme a.'")

²⁹ A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, "Tirik namân kândañâ sirâm karâmburâk tuum nânngâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge."

³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin a, zen Yesugât sâm, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, "A ambân nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzân-gomâip. Zikñangât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a neñgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekñâ diñâ nânngâm, nânngâm pâlâtân kwâkñangânat." A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâm bâliñ kwâkñangâwet.

³³ Mirâ bâkñan oi nâtâtik muyagem hân dâp op ze mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesunâ den sâm kambân sâip, "Eloi, Eloi, lama sabatini (niñ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?" ³⁵ Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutñâ zinjâ nânngâm sâwe, "Zi nânngânek. Elia konsap." ³⁶ Yatâ sâm a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiñkum ga winigâ too kâlakñoot Yesu lâunjan pamñâ bukurâp itâ sâm dâzânngoip, "Nen tap iknâ. Elianâ perâkñak ga mâkâbap mo buñâ?" ³⁷ Oi Yesu zâk donbep kambân moip.

³⁸ Moi ko tirik namin sângum patâ kinmâip, zo olañ gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zengât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, "A zi zâk perâkñak Anutugât nanñâ ândeip." ⁴⁰ Ambân nâmbutñâ kârebân kin ek nânngâwe. Zengât oserân Maria Madala kamân gokñâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikñâ sot ambân nâi, kutñâ Salome. Zen ârândânñ kirâwe. ⁴¹ Ambân zen mârûm Yesu Galilaia hânân molim kore okñangâm ândiwe. Oi zenâk buñâ. Ambân nâmbut ârândânñ Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsiņ geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Ari-mataia kamânân goknâ, zâk gâip. Zâk a sâtņâ zengât kâmurân ândeipņâ Anutugât um topņan ândiândigât umņâ patâ kirip. Zâkņâ kenġât buņ Pilatogâren âim Yesugât kâambarâņangât ninan sâm dukuip. ⁴⁴ Dukui ko Pilatonâ mârûm muap mo taap sâmņâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mäsikip, "Mârûm muap mo taap?" ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâkņâ sâip, "Mârûm muap." Yatâ sâi Pilato zo nâņġâm Yosepeņâ mem hangubap-kât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepeņâ sâņġum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâambarâņâ poru nagân gâbâ kwâkâm sâņġumņâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâpņâ uņakņan pâip. Kât mâtâp zo a nâiņâ kârâm kubigip. Pamņâ kât patâ nâi mem kâbakņei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yosegât mamņâ, zet ârândâņ egitâ hangui.

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

16 Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Jakobogât mamņâ sot Salome, zen Yesugât kâambarâņ sanġonam too sot kelâk wârân âlipņâ, zo sâņġân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ haņsâsâġât ambân karâmbut zo, zen zaatņâ Yesugât kwagân âine mirâsiņ takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, "Nâiņâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpņan baginat?" ⁴ Yatâ sâmņâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbakņine zeip. ⁵ Kât mâtâp zo pâroņsâm kiri ekņâ bagimņâ bongen a nâi hâmbâņâ kâu tâi ekņâ pârâkpam imbanâziņ buņ oip.

⁶ Oi a zorâņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Mân kenġât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkņik zi iknek. ⁷ Zen âimņâ Petero sot arâpņâ nâmbutņâ itâ sâm dâzâņgonek. 'Zâk Galilaia hânân âi kândom otz-ingâbap. Zen zoren âi ikpi.'"

⁸ Sâi ambân zen sânamziņ sâmbui kenġât opņâ kwagân gâbâ gamņâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziņ kenġât oi siņġi zo a mân dâzâņgowe.

Yesuņâ arâpņâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki haņsâsâġât Yesu zâk za-atņâ Maria Madala kamânân goknâ muyageņangip. Mârûmņan wâke nâmburân zagât ambân zorat umņan gei ândine Yesuņâ molizingip. ¹⁰ Yesuņâ âsageņangi arâpņâ ziņ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siņġi dâzâņgoip. ¹¹ Arâpņâ zen Yesu zaatņâ ambân muyageņangip, den zo nâņġâmņâ nâņġâne bon buņ oip.

¹² Oi azatņâ kamân nâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat nâi oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutņâ dâzâņgoitâ nâņġâne bon buņ oip.

¹⁴ Zorâņ bet arâp kiin kânok zen mindumņâ nalemm nem tatne muyageziņġip. Muyageziņġâmņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Zaarâwan, zorat den siņġi dâzâņgone zen wangât umziņ kâtik oi den zo nâņġâne bon buņ oip?"

¹⁵ Yatâ sâmņâ itâ sâip, "Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siņġi âlipņâ dâzâņgobi. ¹⁶ A nâiņâ nâņġâm pâlâtâņ kwatnigi too sanġonņangâne zâk sumbemġât siņġi upap. Ka nâņġâm pâlâtâņ mân upap, zo ko sim kârâpkât siņġi upap. ¹⁷ Nâņġâm pâlâtâņ kwatnim ândibi, zo imbanâ ziņġa nâġât kutnâ sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându uņakņâ nâi sâbi.

¹⁸ Zen mulum kâtik bitziņandâ ġâsuziņġâne mân tâmbet-zâņġogobi. Oi zen too nâi a ku, zo nine mân tâmbet-zâņġobap. Sisi mâsek zengât kâukziņan bitziņandâ ġâsune âlip upi."

Yesuņâ sumbemân zarip

(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kembu Yesu zâk den yatâ sâm dâzâņgoi ko Anutunâ mem sumbemân zarip. Zoren Anutugât âsanņâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpņâ zen ko âimņâ kamân dâp siņġi âlipņâ sâm âiwe. A ambân zen siņġi âlip den nâņġâne bon upapkât Kembuņâ mam otziņġâm imbanâ ziņġi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikņan pâip.

Zo yatik.

LUKA

Lukanâ Yesugât den singi kulemgum Teopilo pindip.

1 A donbep, zen kut nâi nâi bonnâ osetnijan âsageip, zorat den singi kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ kut nâi nâi zo ek nanngâm nâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nanngoot yatik topnjan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sâm pitiņkum nanngâm nanngâm, Teopilo a patânâ, gâgât den singi zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nanngâm kwâtâtiban. Den singi otgiwe, zo bonnâ.

Anutugât sumbem a nâinâ Sakariagâren âsageip.

⁵ Herodenâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknâ. Ambinņâ Elisabete zâk Aaronğât kiurâpnâ zengâren goknâ. ⁶ Zet Anutu mâtenjan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum târâraknâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buņ ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin bagimnâ nalem wârânņoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donbep zen âkņan tap Kembangâren ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembangât sumbem a nâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem kâbak uunâ kândâtņan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria eknâ pârâkpan kengât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukuip, "Sakaria, gâ mân kengât ot. Kembangâ ninâugâ nanngipkât ambingâ Elisabete kâmbonâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtâre upan. Âsagei a ambân donbepnâ umâlep nanngâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâtenjan patâ opnâ ândibap. Oi zâk mamņangât kâmba kâligen zei Tirik Kaapumņâ topkwap umņan piksâbap. Zâk waiņ sot too kâtiknâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den dâzângoi Isirae a donbep zen umziņ melân Kembangât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanņâņoot op Kambu kore okņangâbap. A patâ zengât umziņâ melânji katēp zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umziņ melânji târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembangât singi a ambân kubikziņgi ândibi."

¹⁸ Sumbem anâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukuip, "Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nannga bonnâ upap?"

¹⁹ Sâi sumben anâ itâ sâm dukuip, "Nânğâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâtenjan kinman. Zâknâ sângonno-gi gem ga singi den âlipnâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nânğâ. Dinnâ nânğâna mân bon uapkât zorat hâuņâ kopa op diņğâ buņ op ândina den dâgogan, zo bonnâ muyag-ibap." ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkņan mambât tapnâ nanngâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemnâ den dâzângob-am kwagip. Kwagi eknâ itâ nânğawe, "Zâk tirik namin sen mârât eksap." Yatâ nânğâne Sakarianâ bikņandik dâp otziņgip. Oi diņğâ buņ op ândeip. ²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuun narâknâ âki kamânân puriksâm arip.

²⁴ Oi bet ambinņâ kâmbonâ oip. Oi kâin bânâmbut tik ândeip. ²⁵ Oi itâ sâip, "Kambu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziņan anunnâ buņ upap."

Sumbem a nâinâ Maria muyagenņagip.

²⁶ Kâin bânâmbut âki Kembangâ sumbem a Gabirie sângongoi Galilaia hânân, Nasarete kamânân arip.

²⁷ Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutnâ Maria. Maria zâkkât a singi zo Dawidigât kiunņâ Yosepe. Zâkkât singi sâne ândeip. ²⁸ Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukuip, "Kembangâ umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembangâ gâ sot ândiap."

²⁹ Sumbem anâ yatâ sâm dukui nanngi kwakmak oip. Umņan itâ nanngip, "Den zo topnâ dapkât sap?"

³⁰ Yatâ nanngi sumbem anâ itâ sâm dukuip, "Maria, gâ mân kengât ot. Anutuņâ gegi âlip uat. ³¹ Nânğâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutnâ Yesu sâban. ³² Zâknâ patâ oi sumbem mariņangât nanņâ sâbi. Kambu Anutuņâ sâkunņâ Dawidi, zâkkât gebâkņan pâmbap. ³³ Oi Isiraegât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk buņâ ândim zâibap."

³⁴ Sâi Marianâ itâ sâm dukuip, "Nâ a buņâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?"

³⁵ Yatâ sâi sumbem anâ den itâ mâburem pindip, "Tirik Kaapumņâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem mariņangât imbanandâ mamnâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanņâ sâbi.

³⁶ Oi nâi dâgoga nânğâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombân nânğâ mimbap. Elisabetenâ kâmbonâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambân nâ yatâ uap. ³⁷ Anutu zâk kut nâi nâi tuubam mân kwakmap."

³⁸ Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâm dukuip, "Nâ Kembangât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap." Yatâ sâi sumbem anâ birânğangâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

³⁹ Maria zâk mâik nâi ândim zaatnâ Yuda zengât barin kamân nâi tâip, zoren arip. ⁴⁰ Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâmbâtâre oknjangip. ⁴¹ Yatâ mângari nânji umñan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumñâ Elisabete umñan piksâi den kâtiknâ sâmbâtâ itâ sâip, ⁴² "Bukunâ, Anutunâ mäsop mingibap. Ambân nâmbut zengât mäsop yatâ bunâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mäsop miñangâbap. ⁴³ Opon, Gâ kembunangât mamñandâ nâgâren gaat. ⁴⁴ Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nânjan. ⁴⁵ Gâ Kembangât den nânjgâna bon oip, zorat gâgât nânja sâtâreñoot uap."

Marianâ mâtâpâse den sâip.

⁴⁶ Oi Marianâ itâ sâip, "Nâ umnandâ Kumbu sâmbâtâre âlip kwâknangan. ⁴⁷ Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâmbâtâre oknjangan. ⁴⁸ Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâmbâtâre kwatnibi. ⁴⁹ Kumbu zâk kâwaliñootnâ nâgâren kulem mârâtñoot kuap. Kutsinginjâ hâlâluyâk ziap. ⁵⁰ Hurat kwâknangâme, zen um lumbenjangât opñâ kisânjoit, sâkurâpniñ zengâren gâbâ on galem otz-ingâm gâip. ⁵¹ Imbanñangât opñâ a umziñangât zâizâinâ op ândime, zo zângom kâbakñei siñsururuj âime. ⁵² A kutâ zen ko kâbakñezingâ ginetâ a giginâ minziñgâm zâi zâmbanmap. ⁵³ A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziñgâmap. Oi sikumziñ patâ, a zo kâbakñezingâ bet bâsan âime. ⁵⁴ Oi Isirae kore a ambân gâkânâ um lumbenjangât op tânzânjoip. ⁵⁵ Sâkuninjâ Abaram sot kiurâpñâ ândibi, zen um lumbenjangât den dâzânjoip. Zorat yatâ otningip." ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânñan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimiñ narâk oi nanñâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpñâ sot torerâpñâ, zen Kumbu umâlepñangât bonñâ zâkkâren muyageipkât umâlip nânjgâwe. ⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbunjan a ambân zen mindumñâ katep kwabâ kwâknangâwe. Oi ibânñâ Sakariagât kutñâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamñandâ kwâkâzingâm sâip, "Bunâ. Kutñâ Yohane sânat." ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, "Torerâp zengâren kot yatâ zo mân ziap." ⁶² Sâmbâtâre kwâkâyangâm Sakaria zâk nanñangât kutñâ sâbapkât betñâ dâp oknjangâwe. ⁶³ Oknjangâne ekap nibigât bikñandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemguip, "Kutñâ Yohane." Yatâ kulemguip zen ekñâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorâñak nâmbâlamñâ puriksâi den sâmbâtâre Anutu mâtâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nânjgâne imbanñâ oip. Oi Yuda zengât barin ândiwe, zo zen siñgi âragum nânjgâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nânjgâm itâ sâwe, "Katep zo lâmbatñâ dap upap?" Sâne Kumbuñâ katep zo galem oi ândeip.

Sakarianâ den sâmbâtâre Kumbu mâtâpâseip.

⁶⁷ Ibânñâ Sakaria zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi mâtâpâse den itâ sâip, ⁶⁸ "Isirae a ambân nen Kumbuninjâ Anutu mâtâsinâ. Zâknâ arâpñâ nen ningitñâ tâbanij miap. ⁶⁹ Oi kore anñâ Dawidi, zâkkât kiurâpñâ nengâren gâbâ a nâi bâliñan gâbâ mâtâpâseipkât sâi âsagiap. A zo zaat betniñan mimbap. ⁷⁰ Mârumñan sâi Propete gâkârâp den kânñan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâknâ kâsa otningâme, zengât bitziñan gâbâ betniñan mimbap. Um kâlak otningâme, zengât bitziñan gâbâ gâbâreningâbap. ⁷² Sâkurâpniñâ zen sot um lumbegât târotâro oip, zo nânjgâmñik otningâbapkât sâip. ⁷³ Kâsarâpniñâ zengâren gâbâ mâtâpâseipkât sâkuninjâ Abaram sâmbâtâre oknjangip. ⁷⁴ Yatâ otningâ sâkuninjâ sâmbâtâre um hâlâlû, um salek ândim ninâu sâmbâtâre munat.

⁷⁶ Oi katep, gâ sumbem mariñangât Propete a op ândiban. Oi Kumbu kâdom oknjangâm mâtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembangât a ambân kâmut kubikkubik den dâzânjgona nânjgâm unziñ melânje Kumbu zâk tosaziñ gulipkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umñâ patâ nengâren ziapkât sâi nâtâtigân gâbâ hañsâbap. ⁷⁹ Mârum nâtâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsakñâ ningâbap. Âsakñâ âsagei lumbenjangât mâtâp ekñâ lâñnat."

⁸⁰ Oi katep zâk um sâknâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âtânjan ândei nep narâk mâtâre oi Isirae a ambân zengâren âsageip.

Yesu katep âsageip.

(Mt 1:18-25)

2 Narâk zoren Roma zengât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, "A ambân hân dâp kutziñ kulemgum sâlâpkubi." Nep zo mârumñan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutziñâ kulmegunam utne kamân topziñan âiwe. ⁴ Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zarip. ⁵ Oi ambân siñginâ Maria, zâk zot kutzikñâ kulemgubâ sâi kâmbonoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep mimiñ narâknâ oip. ⁷ Narâk oi kâdom nanñâ memñâ sângumñâ kâpimñâ bâu patâ makaugât wangâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kian kârûmñâ makaugât wangâyân pâitâ gei zeip, ⁸ Oi nâtik zoren kamân nânjgâmñan a nâmbutñâ râmâ galem tarâwe. ⁹ Galem tatnetâ Kembangât sumbem a nânjgân zengâren âsagei Kembangât âsakñandâ âsageizingi kengât donjep urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorân itâ sâmbâtâre dâzânjoip, "Zen mân kengât utnek. Nânjgâne. Nâ zengât den siñgi âlip mem gaan. A ambân zen zo nânjgâmñâ sâtâre upi. ¹¹ Itârân sirâm ziren kubikkubik mariñâ, Kumbu Kristo, Dawidigât kamânân âsageizingap. ¹² Oi sâmbâtâre nânjgât ziñga nânjgâne. Zen katep mâik nâi sângumñâ kâpimñâ makau zengât nalem niniñ wangâyân ziap, zo âi ikpi." ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuziñangâren

gemnâ Anutu itâ sâmbâsiwe, ¹⁴“Anutu u sumbe-
mân sâmbâsiwe kwâkngangân. Zâknâ hânân a buku otz-
ingap, zengâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâmbâsiwe
âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembunâ den
sap, zorat bonnâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâmbâsiwe kek zâimnâ Maria
sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau
wangâyân zeigâwe. ¹⁷ Oi âimnâ a ambân sumbem
anâ den sâip, zo dâzangowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den
nangâwe, zo nangâne imbânâ oip. ¹⁹ Marianâ ko den
zo nangâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen
âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe,
zorat Anutugâren sâiwap sâmbâsiwe.

Simeon sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeisirâm nâmburân karâmbut
oi kwabâ kom kutnâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân
kâmbon oi ko kot zo sumbem a ngânâ sapsun dukuip.
²² Mosegât den zeip, zo luwe. Marianâ kendon
ândimnâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem
kamânân zâim mamnâ sot nanâ, zet Mosegât den
lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmban uwet.
²³ Zorat Kembugât ekabân gurumin den nâi itâ ziap,
²⁴ “Kândom narâpziñâ âsagine Kembugât sinji sâbi.
Sâm nâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem
Kembugât sinji sâmbâsiwe kom umbi.”

Oi zet Kembugât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a ngânâ ândeip, kutnâ
Simeon. Zâk a târârak ândim Isirae a zengâren lum-
benâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaa-
pumnâ umnan gei piksâm den itâ sâmbâsiwe muyagem
pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ik-
pan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumnâ okngangi tirik namin zari.
Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu
katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonâ katep zo
lum nâ Anutu itâ sâmbâsiwe, ²⁹ “O Kembu, den sâin,
zorat bonnâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat.

³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi
hân dâp anâ ambân nâ zingâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknâ
kwakmak a ambân kamân ngân ngân ândie, zen âsaknâ
zingâbap. Isirae a nengât kutsinginiñâ lum zaatpap.”

³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamnâ ziknâ nangitâ im-
banâ oip. ³⁴ Oi Simeonâ Anutu âlip otzingâbapkât sâmbâsiwe
Maria itâ sâmbâsiwe, “Katep zirânâ Isirae a nâmbutnâ
zâmbari gine nâmbutnâ ko lum zaatzingâbap. Yatâ oi
a nâmbutnandâ sâmbâsiwe kwâkngangâbi. ³⁵ Zo yatâ
âsagei a donbep nangânangâziñangât topnâ muyag-
ibap. Oi gâ ko sâknam kâlaknâ nangâban.” Simeonâ
Maria den yatâ zo sâmbâsiwe.

³⁶ Oi ambân ngân ândeip, kutnâ Hana, Panuegât
bâratnâ. Aseregât kiurâp zengâren goknâ. Katepnan
gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân zagât
âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendon nâ 84 oi sombâ
oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbân
ândimnâ nalembirâm Anutugâren ninâu nep tuum

ândimâip. ³⁸ Ambân zorânâ narâk zoren tirik namin
zâim katep eknâ Anutu sâmbâsiwe kwâkngangip.
Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât
ândeip, zen Yesu katepkât sinji dâzangoi.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den
sâsânâ, zo op nangâm Galilaia hânân, Nasarete
kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutunâ
kâtep galem okngangi lâmbatnâ kâtigem
nangânangânâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zari.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem
kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât
zâimarâwet. ⁴² Oi Yesu katep kendon nâ kiin zagât oi
kendongât zâizâin narâk mâte oi diigitâ ârândân zâi-
we. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu
katep mân nangâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei
ziknâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârum ariap
sâmbâsiwe mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârum â-
ndeitâ ngâtiksâip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemnâ âburem
Yerusalem kamânân kârum âiwet. Kârum ândeitâ
sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmburân tirik
namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin
den zorat galem a, zengât oserân tap dinziñâ nangâm
topngangât mâsikâzingip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik
nangânangânangât sot dijangât nangâm nâ imbanâ-
in buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamnâ zet eknâ
pârâk parâwet. Oi mamnandâ itâ sâmbâsiwe, “Katep,
gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op
kârugim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesunâ itâ sâmbâsiwe dâzâkoip,
“Zet wangât kârunim ândiabot? Nâ Ibânangât nebân
ândibatkat sâmbâsiwe nigip. Zet zo dap yatâ mân nangabot?”
⁵⁰ Yatâ sâi den zo nangâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamngoot Nasarete kamânân âburem arip.
Zoren sâzik lum kore otzikâm ândeip. Mamnâ mârum
zâkkât diñâ nangip, zorat nangâmnik ândeip. ⁵² Yesu
zâk nangânangânâ sot sâknâ ârândân lâmbat ândei Anu-
tu sot a, zen ek nangâne âlip oip.

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

3 Tiberia Sisa zâk kendon nâ kiin bâtnâmbut Roma
a kutâ op ândei Yohanenâ nepnâ topkwâip. Narâk
zoren Pontio Pilatonâ Yuda hânân a kutâ ândeip.

Herodenâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât
munñâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op
ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip.

² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a
zengât patâziñâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtnâ
ândeip. Narâk zorenâk Sakariagât nanñâ Yohane mirâ
kamân âtânjan ândei Anutunâ nep diñ sâmbâsiwe pindip.

³ Nep diñ sâmbâsiwe pindi Yodan too nâmbut nâmbut âim
gam ândim a ambân umziñ melânne too sangonzingip
tosaziñâ buñ upapkât dâzangom ândeip. ⁴ Propete Ye-
sainâ mârum ekabân den ngân itâ sâmbâsiwe kulemgui ziap,
zorat bonnâ muyageip. Den zo itâ,

“Mirâ kamân âtânjan a ngânâ âsagem den patâ itâ
sâmbâsiwe muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne

târarak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâm kwâarakune gânduŋ oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâlun oik. Mâtâp gânŋonâ, zo târarak op nanŋâbap. Baknâ sinŋâ kâpunŋâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubiknâ, zo ikpi.”

Yohaneŋâ a den girem dâzânŋoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too sanŋonziŋgâbapkât sâne dâzânŋom sâip, “Mulungât kiurâp zen. Bâliŋâziŋŋât hâunâ takâziŋgâbam uap, zo nâiŋâ dâzânŋoi bâliŋâziŋâ birâbi?” ⁸ Zen umziŋ melân orot mâme âlipnâ utnek. Oi umziŋan itâ mân nânŋâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otningâbap.” Nâ dâzânŋua nânŋânek. Anutu zâk sâbâ sâm sâi kât zirân âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nânŋânek Nak nâi bonŋâ âlipnâ mân upap, zo ko marinŋandâ kârâm kârâbân umbamap. Nânŋa zo mârum nak topŋan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâm dâzânŋoi a ziŋ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzânŋoip, ¹¹ “A nâi hâmbâ zâgât mem ândim a nâi hâmbâ buŋ ândei nâi pindâbap. A nâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiŋâ a, zen yatik gamŋâ too sanŋonziŋgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzânŋoip, “A kutânâ sâip, yatik mimbi. Walâmŋâ mân mimbi.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzânŋoip, “Zen a laŋ mân zânŋom sâkziŋanâk sâm kut nâi nâiziŋâ mân mimbi. Patâziŋandâ kâtziŋâ ziŋgâbap, zorik nânŋâne âkâbap.”

Yohaneŋâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât um zagât opnâ umziŋan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nâi.” ¹⁶ Sâne Yohaneŋâ itâ sâm dâzânŋoip, “Nâ tooyâk sanŋonziŋan. Ka kândât-nan nâi gam taap. Zâk kâwali nâi zemŋânŋap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorân irâ sikumŋâ laŋanŋa mân dap upap. Zâknâ gamŋâ Tirik Kaapum sot kârâp sanŋonziŋgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriŋoot gamŋâ nalemgâ gwapŋapnâ gâbârem mindubap. Oi nalemgâ bonŋâ kubiknâ mirâ umŋan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bap-sâbap.”

¹⁸ Yohaneŋâ girem den zo sot den nâmbutnâ dâzânŋom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzânŋom ândimnâ a kutâ Herode kwâkânŋanŋam dukui. Wangât, zâk munŋanŋât ambân Herodia bekŋan meip sot bâliŋâ nâmbutnâ oip, zorat op ko yatâ dukui. ²⁰ Zorat kwâkŋan Herodenâ bâliŋâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohaneŋâ Yesu too sanŋorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donŋbep patâ Yohanegâren gane too sanŋonziŋgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanŋonŋanŋip. Sanŋori kin ninâu sâm tâi sumbem pâronŋsâi Tirik Kaapumŋâ tobatnâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkŋan pâip. ²² Oi

sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranŋmap. Gekŋâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpnâ.

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepnâ topkwâip. Oi a ziŋâ zâkkât nânŋâne Yosepegât nanŋâ oip. ²⁴ Yesugât âsenâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanŋgât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosugât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yoringât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeonŋgât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanŋgât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasonŋgât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamiŋgât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezoronŋgât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenanŋgât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenanŋgât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokŋâ.

Satanŋâ Yesu mâsikip.

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

4 Tirik Kaapumŋâ Yesu umŋan piksâm okŋanŋi Yodaŋ too birâm barin mirâ kamân âtânŋan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândei Satanŋâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalemgâ buŋ ândimnâ tepŋanŋât oip. ³ Tepŋanŋât oi Satanŋâ itâ sâm dukui, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko kât zirân sâna nalemgâ oi ne.” ⁴ Yatâ sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukui, “Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, ‘Anâ nalemgâ nem mân ândinat.’”

⁵ Sâi ko Satanŋâ bak kârep nâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutnâ sot sikum kut nâi nâi âkŋâlenŋoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukui, “Imbanâ sot kutsingziŋ patâ zemziŋgâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topŋan ga pindiŋsâna gâgât op nanŋâbap.” ⁸ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukui, “Den kulemgâ nâi itâ ziap,

'Gâ Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okņangâban.'"

⁹ Sâi Sataņņâ Yerusalem kamânân tirik namân pum kwâkņan pâi kiri itâ sâam dukui, "Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nņai itâ zo ziap, zo nanņâ, 'Anutu zâkņâ sumbem arâp zengât bitziņan gâbanbap. ¹¹ Ziņâ bitziņandâ mingim geine kâņņâ mân gobap.'" ¹² Sâi Yesuņâ itâ sâam dukui, "Den nņai itâ ziap, 'Kembu Anutugâ zâizâiņ mân okņangâban.'"

¹³ Sataņņâ den top topņâ sâam mâsikamņâ birâm narâk nņaiġât mambât ândeip.

Yesuņâ Nasarete kamânân den dâzâņgoip.

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Tirik Kaapumņâ Yesu mam okņangi Galilaia hânân âbureip. Âburei den siņgiņâ kamân dâp nâņgâm nanņâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namin zâimņâ siņgi âlip dâzâņgomâip. Dâzâņgoi a ambân ziņâ sâam bâbâlaņ kwâkņangâwe.

¹⁶ Ândim âimņâ kamânņâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nņain mâpâmâpâse namin zarip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum ziņgâbam zaarip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakņem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ "Kembugât Kaapumņâ nâgâren ga tap nep itâ sâam nigip, 'A gigiņâ siņgi âlip dâzâņgoban. Tâk namin zâambarâwe, zo olaņziņgâban. Sinziņ bâpsâsâņ sinziņ mem kubikziņgâban. A kâbakņezingâwe, zo luzingâban. ¹⁹ Kembu betniņan mimbapkât narâkņâ mâte uap, zo rat dâzâņgoban.'"

²⁰ Den yatâ sâlâpkumņâ Yesuņâ ekap namuņ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzâņgoip, "Kembugât den sâlâpkua nâņge, zo itârâņ bonņâ âsagiap." ²² Sâi den diņâ nâņgâne kelâkņoot oi imbanâziņ buņ oip. Oi ko itâ sâwe, "A zi Yosepegât nanņâ, zo ka."

²³ Sâne itâ sâip, "Zen nâġât den sumbuņâ kom itâ sâbi, 'Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikziņgâna siņgigâ nâņgâwen. Zo yatik kamâņgan tuuna iknâ.'" ²⁴ Yatâ sâamņâ sâip, "Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Propete nņai zik kamânņan nep tuugi nâņgâne yenņâ opmap. ²⁵ Oi perâkņak dâzâņgobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ donņbep ândiwe. ²⁶ Ka Anutuņâ Elia sâņgongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ nņai ândeip, zâkkâren arip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a donņbep ândiwe. Oi zengâren gâbâ nņaiņâ mân âlip oi Naemaņ, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸ Yatâ sâam dâzâņgoi a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opņâ Yesu gâsum diim kamân kândâtņan âim bakņâ sim nņai kiribân pânam urâwe. ²⁹ Pânam utnetâ zâkņâ puriksâam osetziņan gâbâ arip.

Yesuņâ Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mk 1:21-28)

³¹ Galilaia hânân kamân nņai tâip, kutņâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sâam dâzâņgoip. ³² Den dâzâņgoi a ambân zen diņâ nâņgâmņâ itâ nâņgâwe, "Zâk siņgi âlip mariņâ yatâ den imbanâņoot sâam dâtnâņguap." Yatâ nâņgâm imbanâziņ buņ oip. ³³ Oi mâpâmâpâse namin a wâkeņoot nņai tâip. Wâkeņâ Yesu ekņâ den yu kambâņ sâam sâip, ³⁴ "Yei, Yesu Nasarete gokņâ, wan otniņgâbam gaat? Gâ tâmbet-nâņgobam gaat? Nâ topkâ nâņgan. Gâ Anutugât tirik a."

³⁵ Yatâ sâi Yesuņâ den okņangâm sâip, "Gâ hir- iņsâmņâ ayân gâbâ takâm âi." Yatâ sâi wâkeņâ a laņ kâbakņei a ambân mâteziņan gei zeip arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

³⁶ Oi a zen ekņâ imbanâziņ buņ oi âragwârâgu op sâwe, "Den zi dap dap? Zâk imbanâ patâņâ wâke den dâzâņgoi takâm âime." ³⁷ Oi siņgiņâ kamân dâp laņ kârâm arip.

Yesuņâ Simoņ sibunņâ sot a nâmbutņâ kubikziņgip.

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemņâ Simoņġât mirin zarip. Zoren Simoņ sibunņâ mâsek okņangi sâkņâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opņâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesuņâ gootņan âi kinņâ mâsek den dukui birâņangip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om ziņgâziņgâ oip.

⁴⁰ Mirâsiņ giari a ambân ziņâ bukurâpziņ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane bikņâ kâukziņan pam mâsek mem sândukņan kwatziņgip. ⁴¹ Oi a ambân donņbep wâkeziņâ molizingip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambâņâ sâam itâ sâwe, "Gâ Anutugât nanņâ." Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzâņgoip. Zen topņâ nâņgâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ haņsâi mirin gâbâ gemņâ a mân ândiândiņan, zoren arip. Oi a ambân zen kârûm âim muyagem zen sot ândibapkât aņġân kârâne itâ sâam dâzâņgoip, ⁴³ "Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topņan ândiândigât den siņgi âlipņâ dâzâņgobat. Nâ nep zo tuubatkât saņgonnogi gewan."

⁴⁴ Yatâ sâam Yuda zengât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den siņgi âlip dâzâņgom ândeip.

Yesugât sâtnâ lum sarugât zuu donņbep miwe.

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

5 Narâk nņain Yesu Genesarete saru sâtnan âi kiri a ambân Anutugât den nâņġanam ga minduņangâwe. ² Minduņangâne kiri waņġâ zagât saru sâtnan tâitâ egip. Waņġâ mâirâp, zen waņġâyân gâbâ gem irâ too saņgon kirâwe. ³ Yesuņâ waņġâ zo egip. Nņai Simoņġât siņgi, zorâņ zâim dukui waņġâ zo mâik nņai aline ari zoren kin siņgi âlip sâam dâzâņgoip. Oi a ambân zen sagân tapņâ nâņgâwe.

⁴ Dâzâņgomņâ Simoņ itâ sâam dukui, "Saruyân âimņâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik." ⁵ Sâi Simoņâ

itâ sâmb dukui, "Patâ, nen nâtik nep tuum ândim zuu nâi mân mien. Laŋ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâm-bat." ⁶ Oi irâ pane giari zuu donbep piksâne sâmbum osine irâ ânângâtpam oip. ⁷ Sâmbum osimnâ bukurâpziŋ waŋgâ nâin tarâwe, zengât kwâbâlap tu-une gam betziŋan miwe. Zo sândune waŋgâ zagât pik-sâm saruyân geibam oip. ⁸ Simoŋ Petero, zâk zo ekŋâ kengât op Yesugât um topŋan âi pindiŋsâm sâip, "Kembu, nâ bâliŋ mâme a, zorat gâ birânim âi." ⁹ Zuu imbanâ zo ekŋâ imbanâŋâ buŋ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukusatŋâ Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot Yohane sot a nambutŋâ, zen yatik imbanâziŋ buŋ oip. Oi Yesuŋâ Simoŋ itâ sâmb dukui, "Gâ mân kengât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yaticâk ayân nep tuum ândiban." ¹¹ Yatâ sâi zengât waŋgâ sagân sâmbune zari kut nâi nâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuŋâ sâk bâlâ a nâi kubigip. (Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân nâin âi ândei sâk bâlâ a nâiŋâ ekŋâ ga kiŋ topŋan pindiŋsâm zem itâ sâmb mâpâseip, "Kembu, gâ imbanâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâmb âlip kubikniban." ¹³ Sâi Yesuŋâ bikŋandâ sâkŋan weemŋâ sâip, "Nâ nângâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik." Sâi zorenâk sâkŋâ âlip op useŋâ sogeip. ¹⁴ Oi Yesuŋâ den itâ sâmb dukui, "Gâ âlip uat, zorat den siŋgi a ambân mân dâzâŋgom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu nâi mem ko Kembugât siŋgi sâmb tirik namâ galem a pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan." ¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den siŋgi kamân dâp ari a zen nângâm Yesugât diŋâ nângâbigât sot kubikziŋgâbapkât zâkkâren mindum gawe. ¹⁶ Ka Yesu ko barâ katikŋâ mirâ kamân âtâŋan âim ninâu sâmb ândimâip.

Yesuŋâ a kiŋ bik mumuŋâ kubigip. (Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm nâin Yesuŋâ a den siŋgi âlip dâzâŋgom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziŋan tarâwe. Tatne Kembugât imbanândâ Yesu mam okŋanŋgi a kubikziŋgip. ¹⁸ A nambutŋandâ a kiŋ bik mumuŋâ helâŋ aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a donbep mindum tatne kwagâwe. ¹⁹ Yatâ opŋâ mirâ kwâkŋan zâim ogep kwâsat pane a zo helâŋoot pane Yesugât sâŋgânŋan geip. ²⁰ Yatâ utnetâ Yesuŋâ nângâm pâlatâŋziŋanŋât topŋâ ekŋâ a zo itâ sâmb dukui, "Arâ tosaŋâ biran."

²¹ Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nângâm itâ nângâwe, "A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirân, zo Anutu zik kânok." ²² Yatâ nângâne Yesuŋâ umziŋan den zo nângâm itâ sâmb dâzâŋgoip, "Umziŋan wangât den yatâ zo nânge? ²³ Zen dap nânge? Nep ikâ zorân bâbâlân? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ²⁴ A bonŋâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbanâ zemni-gap, zorat topŋâ ikpigât den zo dukuan." Yatâ sâmnâ a

kiŋ bik mumuŋâ itâ sâmb dukui, "Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamângan âi." ²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziŋan zaatŋâ isenŋâ mem âim Anutu mâpâseip. ²⁶ Oi a zen zo ekŋâ nângâne imbanâ oi Anutu mâpâsen kenŋât op sâwe, "Itârân sen pup muyagei ikxen."

Yesuŋâ Mataio gâsuip. (Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemŋâ arip. Âimŋâ kât mimiŋ a nâi, kutŋâ Lewi, kât pâpan mirânŋan tâi ekŋâ itâ sâmb dukui, "Gâ nâ sot pâlatâŋ op molini." ²⁸ Sâi Lewi zâk zaatŋâ kut nâi nâiŋâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewiŋâ mirânŋan Yesugât sii nalem om kât mimiŋ a donbep sot a nambutŋâ sâi ârândânŋ ga niwe. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamŋâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpŋâ itâ sâmb mâsikâziŋgâwe, "Zen wangât kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a, zen sot nalem nie?" ³¹ Sâne Yesuŋâ nângâm itâ sâmb dâzâŋgoip, "Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zengâren nep mân tuume. A mâsekziŋoot zengâren âimŋâ nep tuume. ³² A ziiŋanŋât sâme, 'Nen âlipŋâ.' Nâ zengât buŋâ. Bâliŋ mâme a diiziŋga umziŋâ melâŋbigât gem gâwan."

Nalem birâm kendon ândiândiŋanŋât den. (Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesuŋâ den yatâ sâi zen itâ sâmb dukuwe, "Yohane arâpŋâ, zen nalem birâm ninâu sâmb ândime. Parisaio zengoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalem too laŋ nime." ³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâmb dâzâŋgoip, "A kutâŋâ arâpŋoot ândei zen nalem mân birâm ândibi. ³⁵ Ândimŋâ a kutâ betziŋan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi."

³⁶ Yatâ sâmnâ den sumbuŋâ torenŋâ itâ sâmb dâzâŋgoip, "Nâiŋâ hâmbâ uŋakŋan gâbâ mânângât hâmbâ sâŋgiŋan gâribap? Nâi zo yatâ op sâi hâmbâ uŋakŋâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakŋandâ sâŋgiŋan ari tobat nâi opap. ³⁷ Oi waiŋ too uŋakŋâ hâkop sâŋgiŋan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiŋ too uŋakŋâ zorânâ hâkop sâŋgiŋâ kunziri waiŋ sot hâkop ârândân buŋ upabot. ³⁸ Zorat waiŋ too uŋakŋâ hâkop uŋakŋan giari dâp upap. ³⁹ Oi nâi zâk waiŋ sâŋgiŋâ nemŋâ umŋâ oip, zâk uŋakŋâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, 'Sâŋgiŋâ nia naam uap.'"

Kendonŋât den. (Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

6 Kendon nâin Yesu sot arâpŋâ, zen kâlamân obândiwe. Âimŋâ arâp zen segoŋ bonŋâ kânok kânok kwâkâm niwe. ² Yatâ utne Parisaio a ziŋâ ziŋgitŋâ sâwe, "Zen wangât kendonân mân orotŋâ ue?" ³ Sâne Yesuŋâ itâ sâmb dâzâŋgoip, "Dawidi sot arâpŋâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buŋâ? ⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimŋâ Anutugât nalem hâlâlu sâsân, zo mem nemŋâ arâp ziŋgi niwe. Zo mân orotŋâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziiŋik nimbigât sâsân. A nambutŋâ mân nimbigât

sâsân. Dawidi sot arâpnâ zen nalem zo laj niwe.”

⁵ Yatâ sâmnâ sâip, “A bonnâ nâ kendongât marijâ ândian.”

Yesunâ kendonân a nâi kubikņangip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon nâin Yesunâ mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip dâzânngoip. Oi zoren a nâi tâip, zâk bikņâ bongen humutņik. ⁷ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a nâi kubigi ekņâ denân pânat sâm ek tarâwe. ⁸ Oi Yesunâ nângânņangâziņan ek a bik humutņik itâ sâm dukui, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip. ⁹ Oi Yesunâ a itâ sâm dâzânngoip, “Nâ mâsikâziņga sânek. Kendonân nep ikâ zorâņ âlip tuutuņ? A kubikziņgâziņgâņ mo a tâmbetzânngoziņgâņ?” ¹⁰ Yatâ sâm purikgurik op kin ziņgitņâ a zo itâ sâm dukui, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikņâ âlip oip. ¹¹ Oi zen zo ek nângâm kuk opņâ dap mo dap okņangânâ sâm âraguwe.

Yesunâ a kiin zagât gâsuziņgip.

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkņan zarip. Nâtik Anutu ninâu dukum tâi haņsâip. ¹³ Haņsâi arâp minduziņgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpzânngoip. Oi kutziņâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziņâ itâ, Simoņ, kutņâ nâi Petero pindip. Zâk sot munņâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaioġât nanņâ sot Simoņ Zelote. ¹⁶ Oi Yuda Yakobogât nanņâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzânngoip gâsuwe.

¹⁷ Yesunâ a zo diiziņgâm gem hân gânduņan ga kin Yesugât a ambârâpnâ doņbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidoņ saru sâtņan zengâren gâbâ a ambân doņbep, zen takâm diņâ nângâbigât sot mâsekziņ kubikziņgâbapkât zâkkâren minduwe. ¹⁸ Oi wâkeziņgoot zo kubikziņgip. ¹⁹ Yesugât imbanâņandâ zengâren ari kubikziņgip, zorat a ambân aksik sâkņan gâsunam urâwe.

Hâunâ minatkat den.

(Mt 5:1-12)

²⁰ Yesunâ arâpnâ ziņgit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zengât nânga sâtâreņoot uap. Zen Anutugât kiņ topņan ândibigât singi ue. ²¹ Narâk itârâņ tepkât op ândime, zengât nânga sâtâreņoot uap. Zo zen gâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem weņ ândime, zengât nânga sâtâreņoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girâņ ândibi. ²² A ziņâ zen a bonnâ nâgât op um kâlak otziņgâm kâbakņezingâm sâm bâliņan kwatziņgâbi, zorat zengât nânga sâtâreņoot uap. ²³ Yatâ otziņgâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sângân patâ mimbî, zorat. A mârumņan ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliņ kwatziņgâwe.

²⁴ Ka narâk ziren sikumziņ patâ ândime, yei, zen wannâ mem sândukņan kwatziņgâbap? ²⁵ Narâk itârâņ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât

op ândibi. Narâk ziren umâlibân girâņ ândime, yei, zen gâtâm âgirâp muyagem ândibi. ²⁶ A ambân zen aksik sâm âlipņan kwatziņgâme, yei, zen dap upi? A mârum ândiwe, zen propete sarâņâ yatik sâm âlip kwatziņgâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziņ buku otziņgâbi.

(Mt 5:38-48)

²⁷ “Dinnâ nângâm te, zen dâzânngobâ. Zen kâsarâpziņ buku otziņgâbi. Um kâlak otziņgâme, zo ziņâ âlip otziņgâbi. ²⁸ Sâm bâliņan kwatziņgâme, zo ziņâ sâm âlipņan kwatziņgâbi. Bâliņ otgime, zengât op ninâu sâban. ²⁹ A nâi pâlomgâ kunziri toren pindâban. Nâiņâ hâmbâgâ kwâkņan mei kâligen mân anġân kârâban. ³⁰ Oi a nâiņâ wan mo wangât sâi pindâban. Nâiņâ kut nâi zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. ³¹ A torenņâ ziņ âlip otgibigât nângâmat, yatigâk gâņgoot a torenņâ otziņgâban.

³² Zen a toren umziņâ gâsâzânngone zengoot umziņâ gâsuziņgâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuņâ sângânņâ mân ziņgâbap. Bâliņ mâme a, ziņ yatâ upme, zo ka.

³³ Zen buku otziņgâme, zoric otziņgâbi, zo ko Anutuņâ sângânņâ mân ziņgâbap. Bâliņ mâme a zen yatâ upme, zo ka. ³⁴ Kut nâi nâi a ziņgâm zorat hâunâ sâne ziņgâbi, zorat Anutuņâ hâunâ mân ziņgâbap. Bâliņ mâme a zen bukurâpziņâ itâ sâm otziņgâme. ‘Gâtâm gâņgoot hâunâ mâburem niban.’ ³⁵ Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziņ umziņandâ gâsâzânngom buku otziņgâbi. Kut nâi nâi ziņgâm zorat hâunâ mân mimbî. Yatâ utnetâ Anutuņâ sângânņâ patâ ziņgâbap. Ziņgi ko zen Kembangât nan bârat op ândibi. Kambuņâ a gulipņâ sot bâliņ mâme a, zo âlip otziņgâmap.

³⁶ Sumbem Ibâziņandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zengoot hânân um lâklâk ândibi.

³⁷ A torenņâ zengât top likuliku mân utne Anutugoot zengât topziņâ mân likubap. Gâ a torenņâ mem ge kwâkwat mân otziņgâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkkwat mân otgibap. Zen a zengât tosa birânetâ Anutuņâ zengât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut nâi nâi ziņgâne Anutuņâ yatigâk kut nâi nâi doņbep patâ ziņgâbap. Oi zorat dâp buņâ, walâm ziņgâbap. Zen a otziņgâne Anutuņâ zo yatik zen otziņgâbap.”

Den sumbuņâ dâzânngoip.

(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuņâ nâi itâ târokwap dâzânngoip, “A sen nâtâtik nâiņâ a bukuņâ sen nâtâtik mâtâp tirâpkubap? Buņâ. Zet mâtâbân âim ârândâņ simân geibabot.

⁴⁰ Ekap namin katep nâiņâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nângâm nângâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukuganġât siņan gwapgwap zo ek gikâ siņgan nak sâmbanâ mân ek nângat? ⁴² Nak sâmbanâ siņgan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nângâna siņgan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ siņgan nak sâmbanâ ziap, zo mem pam ko bukuganġât siņan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topnâ.
(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipnjan bonnâ bâlinâ mân muyagemap. Nak bâlinjan bonnâ âlipnâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonnandâ sapsuemap. Sângerân bolepe bonnâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonnâ muyagei mimbî mo? ⁴⁵ A âlipnandâ umnjan gâbâ den âlipnâ sâmap. A bâlinandâ umnjan gâbâ den bâlinâ sâmap. A umnjan kut nâi nâi ziap, zo yatik lâunjan gâbâ koptgâmap.”

Mirâ tuutuugât den.
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuzinjandik Kembuniñâ, Kembuniñâ sâmnâ den dâzângoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nângâm lume, zen mirâ tuutuug a nâi, zâkkâren dâpkwap sa nângânek. ⁴⁸ A zorân mirâ tuubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânângâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nangi kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtiknâ tuugipkât kom osei kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nângâm birâme, zen a nâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâknâ oi pibâ patâ gamnâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

Yesunâ kore a nâi mâseknoot kubigip.
(Mt 8:5-13)

7 Yesu zâk a ambân den dâzângomnâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâzinâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluñ oknangip. ³ Zorat Yesugât den singi nângâm Yuda a patâ zinâ Yesu diine ga mâsek a kubiknangâbapkat sâmnâ dâzângoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamnâ itâ sâmnâ dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diñâ nângâban. ⁵ Zâk umnâ Yuda nengâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniñâ muyagibapkat zâknak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesunâ zen sot arip. Âimnâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpnâ sângonzângoip Yesugâren gam itâ sâmnâ dukuwe, “Kâwali anâ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânân mân gâban. ⁷ Ninangât nânga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âi sa âibap. Nâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.”

⁹ Yesunâ den zo nângi imbanâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sâmnâ dâzângoip, “Nâ dâzângua nângânek. Isirae a zengâren nângâm pâlâtân itâ nâi mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpnâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknâetâ kore a zo âlip oip.

Yesunâ katep nâi mumunjan gâbâ mângeip.

¹¹ Mâik nâi ândim Yesunâ kamân nâi kutnâ Naiñ, zoren ari arâpnâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumunâ nâi lum gawe. Ambân malâ nâigât nanñâ kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donbep gem gawe. ¹³ Oi Kembunâ ambân malâ zo eknâ umnâ nângâmñâ sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sâmnâ âi ombonjan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumunandâ zaatnâ den den oip. Oi Yesunâ mamñâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, zinâ zo eknâ kengât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniñan âsagem ândiap.” Oi nâmbutnandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniñ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den singinâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesunâ Yohanegât den sâip.
(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesugât den singi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nângâm azatnâ zagât Kembu itâ sâmnâ mâsikâbabotkât sângonzâkoip, “Mârumnjan Propete a zinâ a nâi gâbapkat sâwe, zo gâ mo nâi gâbapkat ek ândinat?” ²⁰ Sângonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too sângonzinçip, zâk itâ sâmnâ sângonnâkuap, ‘A gâbapkat sâsânâ, gâ mo nâigât mambât ândinat?’”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziñoot sot sinziñ bâpsâsân a donbep kubikziñgip. A wâkeziñoot zo wâke moliziñgip. ²² Oi Yohanegât azatnâ itâ sâmnâ dâzâkoip, “Zet âimnâ kut nâi nâi ek nângabot, zorat den singi Yohane dukuit. Sinziñ bâpsâsân, zen ikme. Kinziñ bâlinâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziñ upme. Kindapziñ bâpsâsân, zen den nângâme. Mumunâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, zinâ den singi âlipnâ nângâme. ²³ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon opmap, zâkkât nânga sâtâreñoot upap.”

²⁴ Oi Yohanegât azatnâ zet aritâ Yesunâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topnâ itâ sâmnâ dâzângoip, “Zen barâ kâtiknâ mirâ kamân âtânjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânâ kom kâbaknei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânâ neuleñoot iknam âiwe? Nânge. A hâmbâ neuleñoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzângua nângânek. A igâwe, zo Propete nâmbutnâ zen yatâ bunâ. Zâk Propete a nâmbutnâ walâziñgip. ²⁷ Zâkkât den kulem nâi itâ ziap,

‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

²⁸ Nâ perâknak dâzângua nângânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâinâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kiñ topnjan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, zinâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiñ a, zen ârândân Yohanegât den nângâmñâ Anutugât den nângâne bon oi Yohanenâ too sângonzinçip. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât

too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buŋ oip.

³¹ Yesuŋâ itâ sâip, "A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombemân tapŋâ bukurâpziŋâ itâ sâm dâzângome, 'Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?' ³³ Yohane too saŋ-gonziŋgip, zâk waiŋ sot nalem mân nem ândei ekŋâ sâwe, 'Zâk wâkeŋoot ândiap.' ³⁴ Ka a bonŋâ, nâŋâ gamŋâ nalem sot waiŋ nem ândia nekŋâ sâme, 'Zâk kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a zengât buku. Nalem sot waiŋ nem mân birâmap.' ³⁵ Ka sa nâŋgânek. Anutugât nâŋgânâŋgâ ko a ambârâpŋâ ziŋâ topŋâ nâŋgâm lum zaatne bonŋâ âsagemap."

Ambân nâiŋâ Yesu kiŋâ saŋgorip.

³⁶ Parisaio a nâiŋâ Yesu diim mirâŋan zari nalem niniŋâ tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân laŋ mâ-man ambân nâi, zâk Yesu Parisaiogât mirin zari siŋgiŋâ nâŋgâmŋâ too hitom âlip nâi beloŋoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtŋan kin isei siŋâ toonandâ Yesugât kiŋan giari kâuk sâmotŋandâ saŋgori âron oip. Kiŋan mângannâ too wârânŋâ âlip, zo saŋ-gonŋangip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkŋâ ekŋâ umŋandâ itâ sâip, "Ambân zirat orot mâme bâliŋâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topŋâ ek nâŋgâbap."

⁴⁰ Yatâ nâŋgi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuiŋ, "Simon, den nâi dâgoga nâŋgâ." Dukui sâip, "Patâ, sâna nâŋgâbâ."

⁴¹ Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuiŋ, "Sikum a nâi a zagât kât tosa zikip. A nâi kât 5 handeret pindip. A nâi ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâuŋâ pindârat sâm kâtziŋkâ buŋâ, zorat ko toszak birip. Oi zekâren gâbâ nâiŋâ sikum patâ a zorat umŋandâ gâsum biraŋbap? Gâ nâigât sat?"

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, "Kât doŋbep pindip zâkkât san." Sâi Yesuŋâ itâ sâip, "Gâ âlip sat." ⁴⁴ Yatâ sâm ambângâren puriksâm Simon itâ sâm dukuiŋ, "Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki saŋgon too nâi mân gum paat. Ambân zâkŋâ ko kinnâ siŋ toonandâ giari saŋ-gonnim kâuk sâmotŋandâ saŋgori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâkŋâ ko kinnan narâk kârep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân saŋ-gonnigat. Ka ambân zorânŋâ ko kinnan too hitom âlip saŋgonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umŋâ gâ-sunim yatâ otnigapkât topŋâ itâ nâŋgâ. Zâk tosanâ patâ ândieip, zo biran. Nâi zâk tosanâ mâik nâi birâbirânŋâ, zâk âkŋâlem mâik nâi tâkŋangâbap."

⁴⁸ Yatâ sâmnâ ambân itâ sâm dukuiŋ, "Tosagâ biran."

⁴⁹ Yatâ sâi a nalem ârândân nem tarâwe, ziŋ umz-iŋandâ itâ nâŋgâwe, "Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânŋangât sap?" ⁵⁰ Oi Yesuŋâ ambân zo itâ sâm dukuiŋ, "Nâŋgâm pâlatâŋ kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi."

Ambân nâmbutŋâ Yesu moliwe.

8 Narâk zorat kwâkŋan Yesuŋâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topŋan ândiândigât den siŋgi âlipŋâ dâzângom ândieip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutŋâ mârum wâkeziŋoot sot mâsekziŋoot zo kubikziŋgip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nâi kutŋâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziŋgip. ³ Oi ambân nâi kutŋâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinŋâ. Zet sot nâi kutŋâ Susana sot ambân nâmbutŋâ doŋbep, zen kât sikumziŋâ zemziŋgip, zo zâk sot arâpŋâ ziŋgâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.

(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

⁴ Kamân kamânŋâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuŋâ nâi itâ sâm dâzângoip, ⁵ "A nâi keet pâmbam nebân arip. Âimŋâ keet maanderi nâmbutŋâ mâtabân gei ze i a ziŋ lâŋ kunzirâwe. Oi nii ziŋ ga nem nanŋgâwe. ⁶ Keet nâmbutŋâ hân siŋitŋan gei zeip. Oi hân toonâ buŋangât kâmŋâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutŋâ hibuk osetŋan gei zeip. Oi kâmŋâ takâm kopgâi hibunâ takâm langi moip. ⁸ Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan gei kâmŋâ takâm zâim bonŋâ imbanŋâ âsageip. Topŋâ nâigât keetŋâ 1 handeret. Topŋâ nâigât keetŋâ 1 handeret. Bonziŋâ yatâ muyageip." Den zo sâm kwâkâm den kâtikŋâ sâip, "Nâi zâk kindapŋootŋâ den zi nâŋgâbap."

⁹ Arâpŋâ den sumbuŋâ zorat topŋâ mâsikâne itâ sâm dâzângoip, ¹⁰ "Anutu um topŋan bagibagiŋâ, zorat den sumbuŋâ zo ziŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât sâsâŋ. Ka a nâmbutŋâ zen topŋâ mân nâŋgâbigât den sumbuŋâ dâzângoman. Zorat ko,

'Senŋâ igikŋâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapziŋandâ den nanŋgâm mân nâŋgâm kwâtâtibi.'

¹¹ Den sumbuŋâ san, zo topŋâ itâ. Anutugât denŋâ keet yatâ uap. ¹² Keetŋâ mâtabân gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatâ ândime. Den siŋgi âlip, zo nâŋgâne Sataŋŋâ ga nâŋgâm pâlatâŋ kwâkŋangâm sumbemgât siŋgi upegât betziŋan memap. ¹³ Keetŋâ hân siŋitŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Zen den siŋgi âlip nâŋgâm âkŋâlem ândibi. Oi ko umziŋan ândânŋâ mân gâsuapkât narâk pâŋkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetŋâ nâmbutŋâ hibukŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Den siŋgi âlipŋâ, zo nâŋgâbi. Oi sâkkât kut nâi nâi zorat nâŋgâne zâizâiŋâ oi kât sot sikumgât sambe muyageziŋgi den siŋgi âlipŋâ, zo bonŋâ mân opmap. ¹⁵ Keetŋâ nâmbutŋâ hân kelâkŋan gei zeip, a nâmbutŋâ zo yatik ândime. Zen den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm umziŋ kubik mem ândim kâtigem bonŋâ muyagime."

Kârâp âsaknjagât den.

(Mk 4:21-25)

¹⁶ “Zen kârâp sâumjâ âmaņ umņan pam kwâarakume mo tâtatjâ gobetņan pâme? Zo bujâ. Âsakjâ zo kian tâtatjâ kwâkņan pane mirâ umņan âsakjâ âsagei a kopga mirâ umņan âlip ikpi. ¹⁷ Kut nġai nġai tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem naņgâbap. Kut nġai nġai kwâarakwâakuņ ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakņibap. Zo mâbâlakņem kagibap.

¹⁸ A nġai, zâk den nâņgâm kwâtâtibap, Anutuņâ zâk nâņgânâņgâ âlip târokwap pindâbap. Ka a nġai mân nâņgâm kwâtâtei bekņan mem naņgâbap. Zorat den sinġi zi kindap kwap nâņgâm biranġbi.”

Yesugât mamjâ murâpņâ.

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Narâk nġain a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamjâ sot murâpņâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zengâren kwakņâ âkņan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a nġainjâ ziņgitjâ Yesu itâ sâm dukuip, “Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze.” ²¹ Sâi Yesuņâ a ambân itâ sâm dâzâņgoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa nâņgâne. Anutugât den nâņgâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesuņâ sâi pibâ sot saru hirġsâwet.

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm nġain Yesu sot arâpņâ wangâyân zâiwe. Yesuņâ wangâyân zâim itâ sâm dâzâņgoip, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nâņgâne âiwe. ²³ Âimjâ Yesu umangât okņanġi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâliņ op toonâ wangâ kâligen ġiari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mâņgim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ zaatjâ saru sot pibâ den dâzâkoi hirġsâm ziwet. ²⁵ Oi kengât op imbaņâziņ buņ oi sâwe, “Opoņ, pibâ sot saru sot kut nġai nġai den dâzâņgoi diņâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuņâ wâke moliziņgi bâu umziņan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zengâren takâwe. ²⁷ Zoren âimjâ kârâkņan zari a nġai zâkkâren ġaip. A zorat umņan wâke doņbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zengât kwak kât kiyân zânzeku op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekņâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kiņ topņan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariņanġât nanjâ, ġa wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesuņâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, ġa ayân ġâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkeņâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkņanġi a ziņ ġâsum tâk kâtikņâ kiņ bikņâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeņâ okņanġi tâk tiriktâruk mem barâ kâtikņan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesuņâ mâsikâm sâip, “ġâ kutkâ nġai?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke doņbep zen a umņan ândiwe, zorat. ³¹ Hân zoren bâu kâmut

patâ zen bâkņan gendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziņgi simân geibegât wâke zen bâu umziņan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nâņgâziņgi wâke zen ayân ġâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umņan ġabâ takâm bâu umziņan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru denġânân gei mom naņgâwe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekņâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den sinġi dâzâņgowe. ³⁵ Dâzâņgone a ambân zen a wâkeņoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkeņoot ândeipņâ hâmbâņoot sot nâņgânâņgâņoot Yesu kiņ topņan tâip. Oi ekņâ kengât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nâņgâweņâ a wâkeņoot ândeipņâ âlip oip, zorat den sinġi dâzâņgowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen kengât op Yesu zâk kamânziņâ zo birâm âibapkât dukune wangâyân âburem zarip. ³⁸ A wâkeņoot ândeip, zâkņâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuņâ itâ sâm kwâkâņanġip, ³⁹ “ġâ kamâņgan âimjâ torerâpkâ Anutuņâ kubikġigap, zorat sinġi dâzâņgom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesuņâ kubikġanġip, zorat sinġi kamâņņan a ambân dâzâņgom naņgip.

Ambân katep nġai moi Yesuņâ mâņgeip.

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine ġai ekņâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi mâpâmâpâse namâ galem a nġai kutjâ Yairo, zâk gamjâ Yesugât kiņ topņan ge tap itâ sâm dukuip, “ġâ mirânan ġaban.” ⁴² Zâkkât bâratjâ kânok, kendonjâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesuņâ nâņgâm ari a ambân doņbep mem oset kwâkâņanġâne âiwe. ⁴³ Osetziņan âmbân nġai ândeip. Ambân zâk ġilâm gem ânde kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziņâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorâņâ Yesu kândâtņan âim hâmbâ murukņan weegip. Weegi zorâņak ġilâmjâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesuņâ mâsikâziņgâm sâip, “Nġainjâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteroņâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziņâ mem oset kwatġim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesuņâ itâ sâip, “Nġainjâ weenigi imbaņânâ ari nâņņan.” ⁴⁷ Ambân zorâņâ topnâ muyagiap sâm ken bet sânsân opņâ Yesugât kiņ topņan gei pindiņsâm tap mâseņanġât den sot hâmbâ murukņan ġâsum âlip oip, zorat den sinġi sâm muyagei nâņgâwe. ⁴⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Bâratnâ, nâņgâm pâlatâņ kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâm kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin ġâbâ a nġai ġa itâ sâip, “Bâratkâ muap, ġât ko sâna patâņâ mân ġabap.” ⁵⁰ Yesuņâ den zo nâņgâm galem a itâ sâm dukuip, “Mân kengât ot. Nâņgâm pâlatâņ kwâtnina bâratkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâmjâ mirin takâmjâ nâmbutjâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamjâ, zengak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âġirâp patâ doņbep isem zem tatne itâ sâm dâzâņgoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nâņgâm kâtigem ġirâņanġâwe. ⁵⁴ Oi Yesuņâ ambân katep zo bikņan ġâsum konsâm sâip, “Ambân, ġa zaat.” ⁵⁵ Sâi zorâņak dâpņâ puriksâi zaarip. Zaari nalem

pindâne nimbapkât den dâzânngoip. ⁵⁶ Ibâ mamnâ, ziknâ ek nânngâm imbanâziknâ buŋ oip. Yesunâ zorat singi a ambân mân dâzânngobigât dâzânngoip.

Yesunâ arâpnâ nep diŋ sâŋ zingip.
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

9 Yesu zâk arâpnâ sâi gane wâke molizingâbigât sot mâsek kubikzingâbigât imbânâ zingip. ² Oi a ambân Anutugât um topnangât den dâzânngom mâsekziŋoot kubikzingâbigât sâŋgonzânngoip. ³ Den itâ sâŋgonzânngoip, "Zen mâtâpkât tân sot irâ, naleŋ, kât mân mem âibi. Hâmbâ umŋan sâkŋan buŋâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimnâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine zingit mân nânngâne kinziŋan gwapgwap lân gâbârine gei topziŋâ ek nânngâbi. Zen yatâ opnâ kamân zo birâm âibi." ⁶ Yatâ sâŋ dâzânngoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den singi âlip dâzânngom a ambân sisi mâsekziŋoot kubikzingâm ândiwe.

Herodenâ Yesugât singi nânngip.
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den singi nânngâm kwagip. Wangât, a nâmbutnandâ itâ sâwe, zorat, "Yohane, zâk mumuŋan gâbâ zaatnâ ândim kut nâi nâi zo uap." ⁸ Nâmbutnandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutnandâ sâwe, "Zâk Propete sâŋgijâ nâinâ zaatnâ ândiap." ⁹ Sânetâ Herodenâ itâ sâip, "Nânâ sandâ Yohane gândunâ mânânngârâwe, zo ko zi nâinâ oi singijâ nânngâman?" Yatâ sâŋ Yesu ikpatkât nânngâm ândeip.

Yesunâ a 5 tausen naleŋ zingip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum nanngâwe. Den singi zo dukunetâ Yesunâ diizingâm Besaida zengât hânân ziiŋik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen singi nânngâm molizingâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziŋgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topnangât den dâzânngom a sisi mâsekziŋoot zo kubikzingip. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsiŋ geibâ sâi arâpnâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâŋ dukuwe, "Ziren mân ândiândiŋan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot naleŋ muyaginek." ¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâŋ dâzânngoip, "Wangât âibigât se? Ziiŋak naleŋ zingânnek." Sâi itâ dukuwe, "Naleŋ bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimnâ a kâmut zi zengât naleŋ sâŋgân minat?" ¹⁴ A donjebep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, "A dâzânngone tenngâ nâi 50, tenngâ nâi 50, yatâ ge tatnek." ¹⁵ Sâi zen yatâ sâne tatne naleŋ bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memnâ sumbemân eknâ sâiwap sâŋ sonpam namunâ arâp zingijâ zingâ kâsâpkum a zingâwe. ¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteronâ Yesugât topnâ sâŋ muyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Narâk nâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpnâ zâkkâren âiwe. Oi Yesunâ mâsikâzingip, "A ambân zingâ nâgât nâi sâme?" ¹⁹ Mâsikâzingi itâ sâŋ dukuwe, "Nâmbutnâ zingâ Yohane too sanngonzingip sâme. Nâmbutnâ zingâ Elia sâme. Oi nâmbutnâ zingâ Propete sâŋgijâ nâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme." ²⁰ Sâne mâsikâzingâm sâip, "Ka zen ko nâgât nâi sâme?" Sâi Peteronâ sâip, "Gâ Anutugâren goknâ. Bâliŋan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo." ²¹ Yatâ sâi a ambân ziknâ topnâ mân dâzânngobigât sâŋ kâtigeip. ²² Oi itâ târokwap dâzânngoip, "A bonnâ, nâ sâknam patâ nânngâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtnâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen kâbakŋenine Roma a kutâgâren aria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat."

Yesu molim ândiândiŋangât den.
(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzânngoip, "Zen nâ molininâ sâŋ um sâkziŋangât den kândâtkum sirâmngâ sirâmngâ poru nakziŋâ lum nâgât mâtâp lânbi. ²⁴ Zen ândiândizij angân kârâbi, zo ko gulipzânngobap. Ka zen nâgât op ândiândizij birâbi, zo ko muyagezingâbap. ²⁵ Zen hângât kut nâi nâi aksik mem ândine ândiândizij koi moi wan wan bonnâ zemzingâbap? ²⁶ Zengâren gâbâ nâi zâk kwâimbânibap mo dinnangât nânngi anunŋoot upap, zo ko a bonnâ, nânâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsaknâ sot a bonnâ nâgât âsaknoot gamnâ a yatâ zo kwâimbâzingâbat. ²⁷ Nâ perâkŋak sa nânngânek. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutnâ mân mune Anutu um topnân ândiândiŋangât narâk mâte oi ikpi."

Yesunâ sumbemgât holi tobatnâ meip.
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Yesu den zo sâŋ nanngi sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diizingi bâkŋan zâiwe. ²⁹ Zâi ninâu sâŋ tâi holi tobatnâ nâi âsageip. Oi hâmbânâ kâukom kwâtâteip. ³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâŋ kirâwe, kuziknâ Mose sot Elia. ³¹ Zet sumbem âsakziŋoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe. ³² Oi Petero sot bukuzatnâ zen umangât otziŋgi zemnâ zaat igâwe. Yesu âsaknâŋoot sot a zagât zâk sot kiritâ zingirâwe. ³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronâ Yesu itâ sâŋ dukuip, "Patâ, mat nâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi." Zo mân nânngâm lanngâ yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa nâi ge kwâtepzânngoip. Kwâtepzânngoi arâp zen kengât op kirâwe. ³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, "Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen diŋâ nânngâm kwâtâtibi." ³⁶ Den zo nânngâmngâ iknetâ Yesu zikŋik kiri igâwe. Oi arâpnâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzânngom ziiŋik nânngâm ândiwe.

Arapnâ zinjâ wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Harisai bâknan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândiangâwe. ³⁸ Zengâren gâbâ a nâinjâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâmbâ dukui, "Patâ, gâ dinnâ nângâm nan-nâ eknan. Nâ nannâ kânok. ³⁹ Nângâ. Wâke nâinjâ oknangi den kambân sâmap. Oi diim mem nâi nâi oknangi lepâunâ gemap. Oi wâke zorânâ mân birânangâm kom mem nâi nâi oknangâmap. ⁴⁰ Oi arâpkâ molibigât dâzângua zen molinâ sâmbâ kwaknâ bire."

⁴¹ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, "O, a kâmut nângâm pâlâtanzij buj, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?" ⁴² Sâmbâ a zo itâ sâmbâ dukui, "Nângâ diim ga." Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkenâ oknangi hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesunâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanâ zo eknâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsum zingip.

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a zinjâ Yesu kut nâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziijik tap itâ sâmbâ dâzângoip, ⁴⁴ "Den zi dâzângua nângânek. A bonnâ nâ a zengât bitzijan zâibat." ⁴⁵ Yatâ sâmbâ dâzângoi arâp zen den zo nângâm topnâ mân nângâwe. Den zorat topnâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nângâm kwaknâ birâwe.

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpnâ zengât osetzijan a nâinjâ a sâtnâ ândibap, zorat sâmbâ âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesunâ nângânângâzînâ ek nângâm katep mâik nâi diim ga gootnan pâi tâi itâ sâmbâ dâzângoip, ⁴⁸ "Nâinjâ katep mâik itâ zo galem oknangâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânâ sângonnogip, zo yatik kore oknangâbap. Oi zengâren gâbâ a nâi giginja op ândibap, zo ko Anutunâ zâkkât a patâ sâbap."

⁴⁹ Sâi Yohanenâ itâ dukui, "Patâ, nen a nâinjâ gâgât kot sâmbâ wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeip-kât kwâkânangên." ⁵⁰ Sâi Yesunâ sâip, "Mân kwâkânangâbi. Nepzînâ mân kândanbapnâ ko buku op betzijan mimbap."

Samaria a zinjâ Yesu mirâ angân kârânangâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibamnâ arâpnâ nâmbutnâ sângonzângoi kândom âiwe. Kândom âimnâ Samaria a zengât kamân nâin takâmñâ Yesugât mirâ nâin muyagibigât dâzângowe. ⁵³ Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ angân kârâwe. ⁵⁴ Mirâ angân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mâsikâm sâwet, "Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zingisibap." ⁵⁵ Yatâ

sâitâ Yesunâ puriksâm kwâkâzikip. ⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nâin âiwe.

Yesu molim ândiândiangât den.

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nâinjâ muyagezingâm Yesu itâ sâmbâ dukui, "Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat."

⁵⁸ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukui, "Wâu ulin, zen denzijan ândime. Nii zuu, zen hângotzijan zime. Ka a bonnâ, nâ ko isen korem zo buj ândiman." ⁵⁹ Oi Yesunâ a nâi muyagem itâ sâmbâ dukui, "Gâ ga molini." Sâi a zorân itâ sâmbâ dukui, "Kembu, nângâna âi ibânâ hangum gâbat." ⁶⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukui, "Birânandâ mu-munandâ ziijak hanagonek. Gâ ko âimnâ Anutu um topnan ândiândij, zorat den sâna laj kârâbap."

⁶¹ A nâinjâ ko Yesu itâ sâmbâ dukui, "Kembu, nâ moli-gibatkât otnigap. Gâ nângâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtzij keliknâ gâbat." ⁶² Sâi Yesunâ itâ dukui, "A nâi kamân nâi âibamnâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtñan ikpap, a yatâ zorân Anutu um topnan bagibagij, zorat dâp bujâ."

Arâp donbep singi âlip dâzângobigât sângonzângoip.

10 Narâk zorat kwâknan Yesunâ arâp 70 gâsum sâlâpzângom nep dij sâmbâ zingip. Oi ziknâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzângoip. ² Oi itâ sâmbâ dâzângoip, "Kâlamân kut nâi nâi bonnâ donbep, ka nep tuutuuj a bituk. Zorat zen nep mariangât sâne nep a muyageziji nepnan âibi. Nebân âim bonnâ kwâkâm mimbâ. ³ Zen âim itâ nângâbi. Râma gwamñâ zen wâu ulin zengât oserân mân sângonzângua âibe. Yata zo laj zen sângonzânguan. ⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageizingâm zen sot kin den mân upi. ⁵ Mirâ nâin zâinam mâirâp itâ sâmbâ dâzângobi, "Mirâ umnan lumbenâ zimbap." ⁶ Sânetâ mirâ zoren a nâi lumbenangât singi ândei lumbenâ dinzianangât bonnâ zâkkâren muyagem zimbap. Buj oi ko lumbenâ dinzianâ, zorat bonnâ ziijan âburibap. ⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem zingâne nimbi. Nep a zen nep sângânñâ minetâ dâp upap. Mirâ laj mân zâibi.

⁸ Kamân nâin âinetâ buku otzingâm nalem zingâne nimbi. ⁹ Zoren a ambân sisi mâsekziñoot kubikzingâm kamân mâirâp itâ sâmbâ dâzângobi, 'Anutu um topnan ândiândij mâte otzingap.' ¹⁰ Ka kamân nâin takâne zingit mân nângânângâ utne kamân sombemân kin itâ sâmbâ dâzângobi. ¹¹ 'Kinnian zengât gwapgwap taap, zo laj gâbareindâ zemzingâbap. Zorat topnâ itâ nângânek. Anutu um topnan tâtatnâ mâte otzingi bire.' ¹² Zorat sa nângânek. Gâtâm den kubikkubik narâknan Sodom kamân mâirâp, zen hâunâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâunâ mem zâi kwap otzingâbap.

¹³ Yei, Korazij kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nângâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zengâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidon zengâren muyagei sâi ko mârum âgirâp patâ op umzij

melânbe. ¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâknan Tiro Sidon a ambân, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka Koraziñ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Bunâ. Zen simân geibi."

¹⁶ Yâtâ sâmnâ Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzânngoip, "Nâi zâk zengât den nânngâbapnâ nâgât den nânngâbap. Ka nâi zâk birâziñgâbapnâ yatik birânibap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birânibapnâ sângonnogipnâ yatik kândâtkom birânangâbap."

Arâpnâ puriksâne Yesunâ Ibânâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den siñgi okñangâwe. Itâ sâm dukuwe, "Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, ziñâ dinniñâ lume." ¹⁸ Yâtâ sânetâ itâ sâm dâzânngoip, "Satañ zâk sumbemân gâbâ hânpan yata gei koi egâwan. ¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yangi sot Satañgât kut nâi nâi gakârâpnâ, zo lânge mân tâmbetzânngobapkât imbanâ zingâwan. ²⁰ Oi wâkenâ sâtziñ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutz- iñâ sumbemân kulemgi ziap, zorat sâtâre upi."

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumñâ Yesu okñangi sâtâre op den itâ sâip, "Ibânâ, sumbem sot hân mariñâ, mâpâsegigan. Gâ a nânngânngâziñangât nânngâne patâ opmap, a yata zo ko diñgâ mem tik kwatziñgâ- mat. Ka a umziñangât nânngânetâ katep opmap, zo ko diñgâ sapsom zingâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yata muyagem âibap sâm kâtigein." ²² Yâtâ sâmnâ itâ sâm dâzânngoip, "Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanñâ topnâ mân nânngâm kwâtâ- time. Ibânâ, zâk zikjik nek topnâ nânngâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topnâ mân nânngâm kwâtâttime. Nanñâ ninak nânngâm kwâtâttime. Oi nanñâ nânâ a nâm- butñâ Ibanâ tirâpzanngua âlip nânngâbi."

²³ Yâtâ sâmnâ Yesunâ arâpnâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzânngoip, "Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nânngâbi. ²⁴ Nâ dâzânngua nânngânek. Propete a sângiñâ sot a kutâ donbep, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nânngânam osiwe. Den siñgi âlip zo nânngâ- nam urâwe. Oi mân nânngâwe."

A nâiñâ kâsanâ buku okñangip.

(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

²⁵ Kembangât gurumin den zorat galem a nâiñâ Yesu itâ mâsikip, "Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât siñgi upat?" ²⁶ Sâi Yesunâ den hâuñâ itâ mâsikip, "Kem- bugât gurumin denân dap yata ze sâlâpkum nânngâ- mat?" ²⁷ Mâsiki sâip, "Gâ um dâpkâ sot imbanâgâ sot nânngânngâgâ, zo Kembangâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikangât otgimap, yaticâk a torenñâ zengât otgibap. Den yata zo ziap." ²⁸ Sâi Yesunâ dukui, "Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânangât siñgi upan."

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâiñ upam opñâ Yesu itâ mâsikip, "Oi nâigât yata buku okñangâbat?" ³⁰ Sâi Yesunâ den siñgi nâi itâ okñangip, "A nâiñâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip.

Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komñâ hâm- bânâ sot kut nâi nâi gakânâ beknan mem birânangâne mâtâbân mumbam op zeip. ³¹ Zei tirik namâ galem a nâiñâ mâtâbân âi ekñâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokñâ, zâknâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokñâ, a nâi mâtâbân âi ekñâ umñâ nânngip. ³⁴ Oi ekñâ zâkkâren âim useñâ kelâk sângon, waiñ too sângon kâpeip. Oi dongi kwâknan pamñâ diim âi lomba namin pamñâ galem oip.

³⁵ Hanñâi âibamñâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, 'Gâ a zi galem okñangâban. Kât gigan, zorat nânngâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.'"

³⁶ Yesunâ den siñgi yata sâm sâip, "A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nânngâna a kuwe, zo buku okñangip?" ³⁷ Mâsiki sâip, "Galem okñangip, a zorân." Sâi Yesunâ itâ dukui, "Gâ âim yata op ândiban."

Maria sot Mata, zekât den siñgi.

³⁸ Yesu sot arâpnâ, zen âim kamân nâin takâne am- bân nâi kutñâ Mata, zâknâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatñâ nâi ândeip, kutñâ Maria. Zâknâ Kem- bugât kiñ topñan ge tâi den siñgi âlip sâi nânngip.

⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinñâ itâ nânngip, "Nep patâ ze gatnâ mân betnan miap." Yata nânngâm Yesugâren âimñâ sâip, "Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik." ⁴¹ Sâi Yesunâ itâ dukui, "Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nânngâm kwâkâm kinzat. Nânngâ. Kut nâi nâi bâbâlan upan, zorânâ dâpñan. Maria zâk den siñgi âlip nânngâm taap. Zâk mân sa birâbap." ⁴²

Ninâugât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

11 Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâiñâ itâ sâip, "Kembu, Yohanenâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm niñgâ." ² Sâi Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, "Zen ninâu sâ- nam itâ sâbi,

'Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. Gâ gamñâ hân dâp um dap kembu otningâm ândimâmban. ³ Sirâm dâp nalem dâpniñan niñgâban. ⁴ Tosaniñ birâban. Nenngoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.'"

⁵ Yata sâmnâ itâ târokwap dâzânngom sâip, "Zengâren gâbâ nâiñâ nâtik tânâmñan a bukunâ kon- sâm dukubap, 'Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni.

⁶ Bukunâ nâiñâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.' ⁷ Yata sâi mirâ mariñâ, zâk mirinâk tap sâbap, 'Gâ wangât uman gwâlâ kwâtnigat? Mirâ mâtâp doongu- doonguñ sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.'"

⁸ Yesu zâk yata sâmnâ sâip, "Nâ sa nânngânek. Mirâ mariñâ, zâk bukunâ sâi mân nânngâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatñâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nânâ torenñâ nâi dâzânngua nânngânek. Zen Kembangâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kârûm ma ko

muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariñâ mirâ mâtâp mem pâmbap. ¹⁰ Njâi zâk ninâu sâi ma ko bonñâ pindâbap. Njâi zâk kârum manâ manâ ko bonñâ muyagibap. Njâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko mariñâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâinâ nanñâ saru zuugât sâi mulum pindâbap? ¹² Mo kuruk keetnangât sâi yangi pindâbap? Zo bunâ. Zen a ambân bâliñâziñoot yatâ zorâñ murarâpziñ kut nâi nâi âlipñâ zingâme. ¹³ Ibâziñâ sumbêmân walâwalânandâ zen Tirik Kaapungât sânetâ walâm zingâbap."

A zinjâ wâke molimoliñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A nâi wâkenâ oknangi kopa oip. Oi Yesuñâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân zinj ekñâ nângâne imbanâ oip. ¹⁵ Ka a nâmbutñâ, zen zâkkât itâ sâwe, "Wâke zengât a kutâ Bezebulu, zâknâ imbanâ pindi wâke molizingâmap." ¹⁶ Sâne nâmbutñâ zinjâ Yesu top likuliku kulem nâi tuubapkât nângâwe. ¹⁷ Oi zâknâ umziñan ekñâ dâzângoip, "Hân nâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ nâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziñ kwamen zimbap. ¹⁸ Satañ sot arâpñâ agonetâ nepziñ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, 'Bezebuluñâ mam oknangi wâke molizingâmap.' Zorat san. ¹⁹ Zen nâgât itâ sâme, 'Bezebuluñâ mam oknangi wâke molizingâmap.' Zorat mâsikâziñga sânek. Narâpziñâ zen ko nâinâ imbanâ zinjâ wâke molizingâme? Narâpziñâ zen sarâziñangât topñâ sâm muyagime. ²⁰ Nânâ ko Anutugât imbanandâ wâke molizingâman. Zorat ko Anutugât um topñan ândiândigât narâk, zo mâte otziñgi mân nânge.

²¹ A kâwaliñootñâ timbâ kâmbamñâ mem mirâ kamânñâ galem op ândei hâlâluyâk zimbap. ²² Oi a kâwaliñâ patâñâ gamñâ zâknâk kâtigem kom sikum kut nâi nâi bekñan memñâ kâsâpkubap.

²³ Njâi zâk nâ buku mân otnibapñâ kâsa otnibap. Njâi zâk nepnâ on galem mân upapñâ kândañbap.

²⁴ Wâkenâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândiñan âim tâtatñâ kârubap. Kârum mân muyagemñâ sâbap, 'Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.'

²⁵ Yatâ sâm âburem âi ikpap. A umñâ sanjon kubikkubikñâ zimbap. ²⁶ Zo ze ekñâ a bukurâpñâ nâmburân zagât, zikñâ dâp yatâ bunâ, bâliñ kâtikñâ, zo diiziñgi ga a umñanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârum bâliñâ ândeiññâ bet bâliñ op kwâtâtibap."

²⁷ Den yatâ sâm kiri a oserân gâbâ ambân nâinâ den kâtikñâ den sâm sâip, "Ambân nâi mingimñâ nam gigip, zâkkât nânga sâtârenjoot uap." ²⁸ Sâi Yesuñâ nângâm itâ sâip, "Ee. Ka nânâ sa nângânek. A ambân Anutugât den nângâm lume, zengât nânga sâtârenjoot uap."

Kulemgât kâuk birâñangâne dâzângoip.

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ A ambân donjebep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm dâzângoip, "A ambân narâk ziren ândie, zo nângânângâziñ bâliñâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem nâi bunâ. Propete Yona, zâk Niniwe zengâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi. ³⁰ Mârumñan Yona zâk Niniwe a zen bâliñâziñ kândâtkom Anutu mâte oknangâbigât girem den dâzângoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzângoman. Nâ zengât kulem nâi op ândian. ³¹ Hân torenge mârurñan ambân kutâ nâi ândeip. Den kubikkubik narâkñan ambân kutâ zorâñ zatñâ a kâmut narâk ziren ândie, zengât bâliñâziñâ sapsugi hâunâ mimbî. Zo yen bunâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nângânângâ âlipñâ mimbî sâmbân hân torenge gâbâ gâip. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Zinj wangât op nâgât den birâme. ³² Niniwe kamân mâirâpñâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâkñan zen zaatñâ a kâmut zi zengât bâliñâziñâ sapsune hâunâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nângâm umziñ melânâwe, zorat. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian, zirâñ Yona wâlan.

³³ Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmarj kâligen mân pam kwârakume. Zo bunâ. Âsakñâ zo tâtatñâ kwâkñan pane mirâ umñan âsakñâ âsagei a zen zâim ikpi.

³⁴ Sinjâ zo sâkkanjât âsakñâ. Sinjâ âlipñâ tâi ko sâkkâ zâk âsakñan tâpap. Ka sinjâ nâtâtik kâri ko sâkkâ nâtâtik muyagibap. ³⁵ Zorat ko zen galem oranjâm ândibi. Umziñan nâtâtik muyagebapkât yatâ op ândibi. ³⁶ Zen um sâk nâtâtik bunâ. Âsakñik op nanjâbabân hâlâluyâk âsagem nanjâbap. Kârâp âsakñandâ âsagemap yatâ."

Sinjâ âlip sâkñik mân lubi.

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Den zo sâm nanjâm ândei Parisaio a nâinâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem niniñan tâip. ³⁸ Yesu zâk bikñâ mân sanjon zâi tâipkât Parisaio a zâk nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembunâ itâ dukui, "Parisaio a zen hâkop sâkñik sanjonme. Umziñan ko on kâmbu sot bâliñâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nângânângâziñ bun. Dap nânge? Anutu zâk kut nâi nâi zorat sâknâ muyageipñâ umñâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ ze kut nâi nâi âlipñâ, zo mem zingâm umziñâ salekkubap.

⁴² Yei, Parisaio, zen dangât sot kânjan, zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâmbap. Zorat torenjâ den târâkñâ sot Anutugât umziñ patâ nângânângâ, zo birâme. Njâi lumñâ nâi lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtnâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombêmân sâmbap âlip kwatningâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yei, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op ze a zen mân ek kwâkñan âim game. Zen zo yatâ.

Umziñan bâliñâ kârokñâ ziap. Oi a ambân ziñâ sâkziñâ ikne âlip opmap.”

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembangât gurumin a nâiñâ sâtnjan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânanâ Kembangât gurumin a nengât den sâmbâliñ kwatniñgat uap.” ⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuñâ hâuñâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a, zen kut nâi nâi yâmbâtnâ a kwâkziñan pam ziñ bet bâsan ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziñ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziñ zengât nângâne âlip oi ziñâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nângânângâyân den nâi itâ muyageip, ‘Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutñâ zângom moliziñgâm a nâmbutñâ zângone mumbi.’ ⁵⁰ Oi zorat mârumñan a muyamuyagiñ narâkñan topkwap Propete zângone gilâmziñ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârumñan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembangât siñgi nalem uunâ zo nângâmñan kuwe. Nâ perâkñak sa nângâne. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembangât gurumin a zen nângânângâ âlipkât mâtâp doonguwe. Mâtâp doongumñâ nañgo mem pâpan mem âiwe. Ziñnak nañgoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”

⁵³ Den yatâ sâm ari Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâuñan gâbâ den nâi nângâne bâliñâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

Yeusñâ Parisaio a sarâziñangât girem dâzângoip. (Mt 10:26-27)

12 Oi a ambân doñbep patâ Yesugâren mindum pâlâtân kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâmbâliñ dâzângoip, “Zen Parisaio zengât arik bâliñ zengâren âsagebap kât kârum ândibi. Sarâziñangât op san. ² Kut nâi nâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo nâran mâbâlakñibap. Oi kut nâi nâi tik pâpanñâ, zo nâran kagibap. ³ Nâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umñan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabânjan sâmbuyagibi.”

Yesuñâ kengât den dâzângoip. (Mt 10:28-31)

⁴ “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkziñik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziñ mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât kengât upi, zorat dâzângua nângâne. Zâk gomñâ kâbakñei simân geibangât imbanñâ zemñangap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâle, zo sângân patâ buñâ. Kât kuriñâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ ziñgit nañgâmap. ⁷ Zâkñâ a zengât kâukziñ sâmotñâ aksik tenngâziñ ek nângâm nañgâmap, zorat kengât buñ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buñâ. Zen a. Anutu zâk umñandâ gâsuziñgâmap.

⁸ Oi nâi dâzângua nângâne. Nâi zâk a ambân mâteziñan sâmbâlip kwatnimap, zo ko a bonñâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpñâ zengât mâteziñan sâmbâlip kwâkñangâbat. ⁹ Oi nâi zâk a ambân mâteziñan kwâimbânibap, zo ko a bonñâ, nângoot yatigâk sumbem a mâteziñan kwâimbânangâbat.”

Kaapumgât den. (Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “Nâi zâk a bonñâ nâ sâmbâliñ kwatnibap, zâkkât bâliñâ zo âlip birâbirâñâ. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâmbâliñ kwâkñangâbat, zâkkât tosa zo Anutuñâ mân birâbap.

¹¹ Gâtâm mâpâmâpâse namâziñan mo a kutâ zengâren diiziñgâm âine den toren dap sânat sâmbâliñ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumñâ sapsom ziñgâbat.”

Kât sikumgât âkñâlê mân upi.

¹³ A osetziñan gâbâ a nâiñâ Yesu itâ sâmbâlip dukuip, “Patâ, âtnânâ zâk ibânangât bet boi zikñik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenñâ nâ nibap.”

¹⁴ Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Nâiñâ nâ a sâtnâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?” ¹⁵ Yatâ sâmbâlip den itâ târokwaip, “A nâmbutñâ kut nâi nâi patâ zemziñgap, zo ko ândiândi bonñâ mân ziñgâbat. Yatâ oprñâ umziñ galem op ândibi. Zen kât sikumgât âkñâlê mân op ândibi.”

¹⁶ Yatâ sâmbâlip den sumbuñâ nâi itâ dâzângoip, “Sikum a nâigât kâlamñan gom sambe patâ zemñangip. ¹⁷ Oi umñandâ itâ nângip, ‘Nâ dap upat? Kut nâi nâi doñbep patâ zemniñgap, zorat mirâñâ mân kinzap.’ ¹⁸ Yatâ nângâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalem silep kândañ njilip patâ tuumñâ zoren âi pa tâpap. ¹⁹ Gom-sambe zemniñgap kât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtnâre kwâkñan ândibat.’ ²⁰ Yata sâi Anutuñâ itâ sâmbâlip dukuip, ‘O, a nângânângâgâ buñâ, nâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut nâi nâi minduin, zo nâigât upap?’ ²¹ Zorat sa nângâne. Nâi zâk yatik Anutugât mân nângânângâ op zikñâ siñgi sikum kut nâi nâi mindui tâkñangâbat, zo ko Anutuñâ zo yatik okñangâbat. Anutuñâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nângâm kwâkâm ândibi. (Mt 6:25-34)

²² Yesuñâ arâpñâ itâ dâzângom sâip, “Zorat op dâzângobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziñangât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’ ²³ Nalemñâ bon buñâ. Ândiândiñâ bonñâ. Sâk pâkenñâ bonñâ buñâ. Sâkziñandâ bonñâ. ²⁴ Zen nii ziñgit nângâbi. Zen nep mân kâram kâmitme. Zen

nalem mân mindune tâpmap. Oi larj Anutuñâ nalem muyagem zingâmap. Zen ko nii yatâ bunâ. Zen a. Anutu, zâk umñandâ gâsuzingâmap. ²⁵ Zen ândiândiz-inañgât nângâm kwâkâm ko âlip ândine ai topñan subap? ²⁶ Zen kut ñai mâik, zo âlip mân galem upme, zorâñâ wângât kut ñai ñai torenñangât nângâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâlinpâlingât neulenâ âsagemap, zo ek nângânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nângânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñangip. Ka zâk hâmbâ neulenoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukñan itârâñ muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ muyagemap. Oi zengât sâk pâke mot mân muyagem zingâmap sâme? Nângâm pâlatâñziñ bunâ, zen. Kembunâ ko âlip galem otz-inañgâmap. ²⁹ Oi zen itâ mân nângâbi, 'Nen wan wan nem ândinat?' Nalemgât nângâ kwâkâ mân op ândibi.

³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nângânâñgâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo ek nângâmap. ³¹ Anutu um topñan ândibi, zorat umziñ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât kut ñai ñai aksik zingâmap.

³² Râma gakanâ, zen kenğât mân op ândibi. Ibâziñâ zâk um topñangât siñgi kwazingip. ³³ Zen kut ñai ñai zemzingap, zo a ambân kanpitâ zingâbi. Yatâ opñâ sumbemân sikum bonñâ, zinziñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsân ziñ mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut ñai ñaiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap."

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ "Zen petziñ lapñâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hângiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpñâ um gwâlâ ândine muyagezingâm zengât nângi sâtâreñoot upap. Nâ perâkñâk dâzân-gobâ. Zâk nepkât pet lapñâ nalem tap niniñan zâmbari nalem nimbigât kore otzinañgâmap. ³⁸ A kutâ, zâk ñâtik tânâmñan mo hañsâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyagezingâmap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nângânek. Kamân ñaigât a zen kâsa ñâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nângâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonñâ nâ puriksâbatkât narâkñâ mân nângâm ândie. Narâknâ mân nângâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi."

Kore a bâliñangât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, "Kembu, gâ den alotñâ zi niinik mo ârândân niñangât sat?" ⁴² Mâsiki Kembunâ den sumbunâ ñai itâ sâip, "A kutâ ñai zâk kore a gâkârâpñâ zengât galem a ñai pam itâ dukubap, 'Nâ ai ândia galem otzinañgâm ândim narâkñan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.' Oi zâk dap ândei galem a nângânâñgânoot sot sât luluñoot

sâsânñâ? ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñâk galem oi patâñandâ gâbap, galem a yatâ zorat nângi âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonñâ sa nângânek. A kutâ zâkñâ galem a zo patâ pam kut ñai ñai galem upapkât sâm pindâp. ⁴⁵ Oi galem anâ umñan itâ nângâbap, 'Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.' Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem ñai ñai otz-inañgâmap. Otzinañgâm nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânâ gâbapkat mân nângâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme osetziñan ai ândibap.

⁴⁷ Kore a ñai zâk patâñangât den nângâm diñâ kwâkâbap, patânâ zâk tâkñâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi ñai zâk patâñangât den mân nângâm den kwâkâbap, zo zâk tâkñâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbâp. A ñai zâk kut ñai ñai yâmbâtñâ pindâpindân, zo bonñâ yâmbâtñik muyagei dâp upap. Oi ñai zâk nep patâ sâm pindipñâ nep patâ zo tuugi dâp upap."

Yesunâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ "Nâ hânân kârâp ua sem kut ñai ñai bâliñâ sem pitiñkubapkat gem gâwan. ⁵⁰ Too sanğon niibi, zorat nângâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk lumben muyagibapkat geip,' Yatâ bunâ. Nâ kâmbam âbâñgubapkat gewan. Nâ kâsâpziñgobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârâñ topkwap itâ muyagibap. Mirâ ñaigât a ambân bâtnâmbut, zen âbâñgum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot."

Kembugât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmñâ a ambân aksik itâ sâm dâzânğoi, "Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, 'Map gâbamap.' Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyangâm zeik eknâ sâme, 'Maa upâmap.' Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbemgât tobatñâ eknâ nângâme. Ka zen nâgât topnâ mân nângâm kwâtâttime.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gâñğonñâ, zo mân kâsâpkum ek nângâme? ⁵⁸ Gâ buku ñai sot kâsâp op dinzikñâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diñgâ top likuliku agâren sâi zâkñâ nângâm kâwali arâpñâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban."

Umniñ mân melânjindâ Anutu kâbakñeningâbap.

13 Narâk zoren a nâmbutñâ ziñâ Yesu den siñgi itâ dukuwe, "Galilaia a nâmbutñâ, zen Anutuğât siñgi sâm makau kom unam utnetâ Pilatonâ sâi kâwali arâpñâ ziñâ zângom nañgâwe. Zângone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândân mâpotne giarip." ² Den siñgi yatâ dukune itâ mâsikâziñgip, "Zen dap nânge? Zengât

tosanjâ Galilaia a nâmbutnjâ zengât tosa walip, zorat to sagât op tâmbetzângoip? ³ Yatâ bujâ. A nâmbutnjâ zen to saziņoorâk ândie. Zen umziņ mân melânjbiyân yatigâk tâmbetagoi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kêrep patânâ kwâratzângoip. A kiin nâmburân kêrâmbut zo to saz- iņandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutnjâ walâz- iņgip? ⁵ Yatâ bujâ. Nâmbutnjâ zengât tosa ziap. Dâzângua nângânek. Zen umziņ mân melânjbiyân yatigâk tâmbetagoi kwâkâbi."

⁶ Den zo sâm naņgâm Yesuņâ den sumbuņâ itâ sâip, "A nâiņâ nepņan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi mariņâ zâk bonņangât âi kêrumâip. ⁷ Yatâ opņâ nep galem a itâ dukum sâip, 'Nângâ. Nâ nak zirat bonņâ kêrum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonņâ mân opmap, zorat ko kêrâban. Wangât hângât kelâkņâ yen mimbap?' ⁸ Yatâ sâi ko galem aņâ itâ dukuip, 'Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nâņâ topņan hân kêrâm pa pambâ. ⁹ Yatâ ua narâk nâin bonņâ âsagibap mo bujâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kêrâm pândat."

Yesuņâ kendonân ambân nâi kubigip.

¹⁰ Narâk nâin Yesuņâ mâpâmâpâse namin zâim den siņgi âlip dâzângoip. ¹¹ Oi mâpâmâpâse namin zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umņan wâkeņâ okņangî ândeip. Wâkeņâ okņangî kândâtņâ pindiņsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? ¹² Yesuņâ ambân zo ekņâ itâ dukuip, "Ambân gâ winziksânangât san." ¹³ Yatâ sâmņâ bikņandâ kâukņan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip. ¹⁴ Yesuņâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem aņâ nâņgi bâlei kuk op sâip, "Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikziņgâbat." ¹⁵ Yatâ sâi Yesuņâ itâ mâburem dukuip, "Sarâ a zen. Kendonân doņgi sot makâu gakârâpziņ too nimbigât diiņgâm âime. ¹⁶ Ambân zi Abaramgât kiun. Sataņņâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nâņâ kendonân kubik- san, zo nângâne mân dâp uap?" ¹⁷ Yatâ sâi ko kâsa okņangâwenâ aņun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetņâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

¹⁸ Yesu zâk den itâ târokwap dâzângoip, "Antugât siņgi âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? ¹⁹ Zo wakum keetņâ yatâ. A nâiņâ nepņan âi kendi kâmņâ takâm nak oip. Oi nii ziņgâ gamņâ bârannan pam tapme." ²⁰ Oi itâ târokwap sâip, "Siņgi âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? ²¹ Zâk sii daņgât yatâ. Ambân nâiņâ sii daņgât naleman pam oi sei naleman naam doņbep op naņgip."

Sumbemân bagibagiņangât den.

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân siņgi âlip dâzângom arip. ²³ Ari a nâiņâ mâsikâm sâip, "Kembu, a bituktâ ziņgâ sumbemân zâibi, mo dap?" ²⁴ Oi Yesuņâ den nâi itâ dâzângoip, "Mâtâp gâbâkņan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzângua nângânek. A ambân doņbep patâ, ziņgâ mâtâp gâbâkņan baginam osibi. ²⁵ Mirâ mariņâ, nâ za- at hângi doņgua hângiyân kom itâ sâbi, 'Kembu, mâtâp mem pânan.' Sâne itâ dâzângobat, 'Nâ zen mân nângâziņgan. Zen waniņ gok?' ²⁶ Mâsikâziņga zen hâuņâ itâ sâm dâtnobi, 'Nen gâ sot ândim too naleman niwen. Oi kamâniņangât sombemân den siņgi âlip sâ- na nângâwen.' ²⁷ Yatâ sâne itâ dâzângobat, 'Dâzânguan zo, zen waniņ gok? Nâ mân nângâziņgan. Bâliņ mâme a, zen birâninek.' ²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbuņâ Anutugât um topņan ândinetâ ziņgitpi. Ka zen ko âkņan ândimņâ umbâlâ op isem ândibi. ²⁹ Oi hân mirâsiņ takâtakâņan sot geigeiņan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topņan bagimņâ sii naleman patâ nem sâtâre op zimbi. ³⁰ Nângânek. A bet, zengâren gâbâ nâmbutņandâ kâdom upi. A kâdom, zengâren gâbâ nâmbutņandâ bet upi."

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutnjâ ziņ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, "Herodeņâ gobat sapkât hân zi birâm âi." ³² Sânetâ dâzângoip, "Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, 'Nângâ. Nâ irâk sot muka wâke moliziņgâbat sot mâsek kubikziņgâbat. Harșâi mâra nep tuuga âkâbap.' ³³ Itârân, muka sot mâra mâtâp âibatkat sâsâņâ. Yerusalem kamânânâk Propete zângome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?"

Yerusalem kamângât den girem dâzângoip.

(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâm sâip, "O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zângome. Anutuņâ kore a sâņgonzângoip zengâren gâne kâtņâ mem zângome. Kurukņâ gwamârâp gâbâreziņgâm abâtņandâ lâmbamzâņ- gomap, yatigâk nâņâ a ambân kâmut kinnâ topņan gâbâreziņgâbâ sa birâtime. ³⁵ Nângânek. Mirâ kamâziņgâ nâņâ birâbat. Nâ sa nângânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkņangânâ."

Kendonân Yesuņâ mâsek a nâi kubikņangip.

14 Yuda zengât kendon nâin Parisaio a zengât a sâtņâ nâiņâ Yesu nalemgât diigi mirâņan zariņ. Oi a nâmbutnjâ zen zâk sot naleman ninam diņangât dap sâbap sâm ek tarâwe. ² Oi a nâi kiņ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuņâ ekņâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziņgâm sâip.

"Zen sânek. Kendonân a kubikkubiknâ, zo orotnâ mo mân orotnâ?" ⁴ Yatâ sâi hiringsâm kine Yesunâ a zo biknandâ gâsum kubiknangâm sângongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzângoip, "Zengâren gâbâ a nâigât nanñâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?" ⁶ Yatâ dâzângoip den torenñâ dukunam kwaknâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalem ninam diizingi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesunâ zingitnâ itâ dâzângoip, ⁸ "Gâ a nâinâ sii nalem om sâi gamnâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ nâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalem mariñâ itâ dâgobap. 'Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.' Dâgogi a yenñâ zengât kian kândâtñan âi tap aņun upan. ¹⁰ Nâinâ sâi gamnâ a giginâ zengât kian tâpan. Tâtna sii nalem mariñandâ geknâ itâ dâgobap, 'Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.' Yatâ dâgogi a mâteziñan umâlep patâ nangâban. ¹¹ Nâi zâk umñâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatnâ. Ka nâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatnâ." ¹² Yatâ sâmnâ a diigip, zo itâ târokwap dukui, "Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diizingâban. Wangât, zengoot yatik narâk nâin diigim hâuñâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalem ona sei a giginâ sot kiñ bitziñ bâliñ sot sen nâtâtik, a ambân yatâ zo diizingâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauñâ mân mâkâne tosâziñâ yen ze a târâraknâ zaatpi, narâk zoren Anutunâ hâuñâ gibap."

Sii nalem patâgât den sumbuñâ.

(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândân nem tarâwe, zengâren gâbâ a nâinâ itâ sâip, "Nâi zâk Anutugât um topñan nalem nimbap, zâkkât nânga sâtârenoot uap." ¹⁶ Sâi Yesunâ den singi nâi itâ dukui, "A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uunâ narâk mâte oi kore a nâi sângongoi âi a zen zop kânñan sâsânâ, zo itâ dâzângoip, 'Nalem mârum om kâtân tuugen. Ganek.' ¹⁸ Sâmnâ dâzângoip zen kut nâi nâiyân tâbi sâmnâ birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, 'Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nângi mân bâliñ upap.' ¹⁹ Nâi zâk sâip, 'Nâ makau bâzagât sângân mewan, zo âi zingitpâman. Zorat patâgâ dukuna nângi mân bâliñ upap.' ²⁰ Nâi zâk sâip, 'Nâ ambân mewangât mân gâbat.'

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patânâ dukui nângâm kuk op itâ dukum sângongui, 'Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.' ²² Sâi kore a zâk yatâ opñâ patânâ dukum sâip, 'Patâ, gâ den sat, zo lukan. Oi mirâ zo mân pikse.' Dukui patânâ itâ dukui, ²³ 'Gâ dum âi kamân âkñan mâtâbân hibukñan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi. ²⁴ Nâ itâ dâzângua nângânek. A kâdom zop dâzângowan, zen mânâk nimbi.'"

Yesu molimoliñangât den.

(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzângoip, ²⁶ "Nâi zâk nâgâren ga ândibâ sâmnâ ibâ mamñâ sot ambin murarñâ sot âtâ munñâ ponñâ sot ândiândiñâ, zen mân birâziñgâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap. ²⁷ Nâi zâk ziknâ poru nakñâ mân lum nâgât mâtâp lânjap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamñâ sângânñâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topñâ ek nângâbap. ²⁹ Oi yatâ mân opñâ kegâk mirânâ tandâ pâi giari kâtñâ kârum birâbap. Biri ko a ambân ziñâ ekñâ girâñangâbi. ³⁰ Zen itâ sâbi, 'A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânângâm biri kinzap.'

³¹ A kutâ nâinâ a kutâ nâi kumbamñâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nângâm kwâkâbap, 'Nen a bituk ândienñâ ândi a donjap ândie. Zen âlip zângonat mo buñâ?' ³² Zingitnâ nângi gigin oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutñâ sângonzângoip zen âi lumbenangât den sâne lumben op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nâinâ kut nâi nâinâ zo mân birâmñâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap."

³⁴ Yatâ sâmnâ den sumbuñâ nâi itâ sâip, "Sii zo naamñâ. Ka siigât naamñâ buñ oi ko dap oindâ naamñâ dum upap? Zo buñâ. ³⁵ Sii bâliñâ zo yatâ mo yatâ orotnâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapñootnâ den zi nângâbap."

Râma galem agât den singi.

(Mt 18:12-14)

15 Kât mimiñâ a sot bâliñ mâme a, zen Yesugâren den singi âlip nângânâ mindumarâwe. ² Oi Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen zorat nângâne bâliñ oi Yesugât itâ sâwe, "A zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem nemap. Man orotnâ zo opmap."

³ Yatâ sâne Yesunâ den sumbuñâ nâi itâ sâmnâ dâzângoip, ⁴ "Zengâren gâbâ a nâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buñ oi birâbap? Zo yatâ buñâ. Kâmut patâ 99 zo birâziñgâm buñ upap, zo kârubap. ⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap. ⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzângom sâbap, 'Sâtâre utnâ. Râmanâ buñ oip, zo muyagian.' ⁷ Nâ dâzângua nângânek. Zo yatigâk a 99 zen târârakñâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliñ mâme a kânokñâ umñâ melânji zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtñik muyagibap."

⁸ Yatâ sâmnâ den nâi itâ târokwap sâip, "Dap nânge? Ambân nâinâ kât bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buñ oi birâbap? Buñâ. Zâk kârâp sâumñâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemñâ ambân bukurâpñâ, kamârâpñâ zângon-sâi gane itâ dâzângobap, 'Kâtñâ buñ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.' ¹⁰ Zorat sa nângânek. Zo yatik bâliñ

mâme a mo ambân kânok umñâ melâñi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.”

A katep ñâi tâmbetagogam oip.

¹¹ Yesunâ den sinji ñâi itâ sâm dâzânngoip, “A ñâi nanzatñâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwakñandâ ibânâ itâ dukuip, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât sinji sâin, zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumñâ munñâ pindâm âtânjangât sinji pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi lañ ândim bâliñ top top opñâ kât sot sikum zo zoren zingâm nanjip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buñ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâm kwagip. ¹⁵ Hân mariñâ ñâi zâkkâren ari sâi hibukñan âi bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalem anğân kârânangâne yen tap tepñangât opñâ bâu zengât nalem nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opñâ nânğânangânâ pâronşâi itâ nânjip, ‘Ibâ-nangât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nanñâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸ Zorat nâ kamânan âim ibânangâren takâm itâ sâm dukubat, Ibânâ nâ bâliñ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren zi-ap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.’

²⁰ Yatâ sâm ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ ekñâ umñâ nânğâm sârârâk kârâm âi lum mânğarip. ²¹ Mânğari itâ dukuip, ‘Ibânâ nâ bâliñâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.’ ²² Yatâ sâi ibânandâ kore a itâ dâzânğom sânğonzânngoip, ‘Kek âi hâmbâ âlipñâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamñâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buñ oibân gâbâ muyagem gaap.’ Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunñâ zâk nebân ândiepnâ puriksâmñâ kamân nanğâmñan ga kin kep kwamit nânjip.

²⁶ Zâkñâ sâi kore a ñâi gâi mâsikâmñâ sâip, ‘Kep zo top dapkât?’ ²⁷ Oi zâkñâ sâip, ‘Mungâ gaap. Gaapkât ibâ-gandâ sâi makau gwam patâ kom uen.’ ²⁸ Yatâ dukui nan kunñâ zâk kuk opñâ kamânân man bageip. Ibânandâ nânğâm kamân ginñan geim um lumberj den dukuip. ²⁹ Yatâ dukui mân nânğânangânâ op kin itâ dukuip, ‘Nânğat. Nâ kendon patâ donjebep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniñ gwamñâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk lañ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum nanjip. Zâk yatâ zorânğ âburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.’

³¹ Sâi ibânandâ itâ dukuip, ‘Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatñâ kut ñâi ñâi nâgâren ziap, zo gâgât sinji op nanğap. ³² Ka mungâ ko moipñâ zaatsap. Oi zâk buñ oipñâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.’”

Kât galem a bâliñangât den.

16 Yesunâ arâpnâ den sinji ñâi itâ sâm dâzânngoip, “Sikum a patâ ñâigât kât sikum galem a ñâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nânğip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’ ² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nânğan. Gâ yatâ zorânğ dum zagâtñâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topñâ ikpâ.’

³ Sâi galem a zo umñan itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ buñâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibat kât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletzingâmarâwe, zorat op sâip.) ⁴ Irabot nânğan. Patânâ molinigi a patânangât sikum tosa miwe, zengâren âi buku ua sâne zengât mirin ândibat.’ ⁵ Yatâ sâm patânangât tosa miwe, kânok kânok zânğonsâi gawe. Oi zâkñâ a ñâi mâsikâm sâip, ‘Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ ⁶ Mâsiki zâkñâ sâip, ‘Kelâk âmanân pâpanñâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulemgu.’ ⁷ A yatâ sâmñâ a ñâi mâsikip, ‘Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetñâ 1 handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi mem 80 kulemgu.’

⁸ Yatâ oi patânâ nânğâmñâ galem a bâliñâ zorat nânğânangânâ, zo nânği imbanâ oi sâm âlip kwâkñangip.” Yesunâ yatâ sâmñâ târokwap itâ sâm dâzânngoip, “Um kâtik a, zen kut ñâi ñâi utnam nânğânangânâziñ patâ ze upme. Sumbemgât sinji a, zen yatâ zo mân zemzingap.

⁹ Zorat dâzânğua nânğânek. Zen zo yatik hânğât kât sikum bâliñâ zi a zen zingâne buku otzingâbi. Yatâ utne gâtâm hânğât sikum buñ oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsânâ. Oi sumbem kamânân ândiandinğ âlip ândibi.”

Kut ñâi ñâi bonñâ sot yenñâ, zorat den.

¹⁰ A ñâi zâk kut ñâi ñâi yenñâ dânbânğ galem upap, zâkñâ kut ñâi ñâi bonñâ patâ zo âlip galem upap. Ñâi zâk kut ñâi ñâi yenñâ mem gulipkubap. Zâkñâ yatik bonña mem gulipkubap. ¹¹ Zen hânğât kât sikum dân mân galem upi, zo ko dap yatâ kut ñâi ñâi bonñâ zingâbap? ¹² A zengât kut ñâi ñâi giwe, zo dân mân galem otna gikâ sinji zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a ñâiñâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk ñâigât umñâ kiri ñâi ekñâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesunâ Parisaio a girem dâzânngoip.

¹⁴ Yesunâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âkñâle zeipkât diñâ kândâtkom girânâwe. ¹⁵ Utne itâ dâzânngoip, “Zen a zengât mâteziñan nen a târârakñâ sâme. Ka Anutunâ ko umziñangât topñâ ekmap. A zingât kut ñâi ikne âlip opmap, zo ko Anutunâ egi bâliñ opmap.

¹⁶ Kembangât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâkņan Anutu um topņan ândiândiņ, zorat den siņgi âlip, zo âsagem laņ kârâm ariap. A ambân den siņgi zo nâņgâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buņ utâ sâmbuņ upabot. Ka Kembangât gurumin den zo mân buņ upap.

¹⁸ A nâi, zâk ambin birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânâņgât tosa patâ mimbap. A nâi, zâk ambân birâbirâņ zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap."

A patâgât den.

¹⁹ "Sikum a patâ nâi ândeip. Zâk hâmbâņâ neule âlip sâņgân zâizâiņ zo mem ândeip. Oi sirâmņâ sirâmņâ sii nalembâlipņâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ nâi ândeip, kutņâ Lasaro. Zâkkât sâkņâ zo useyâk. Zâkņâ patâgât mirâ mâtâp bagibagiņan zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalembâlip buputņâ gâi nimbapkat nâņgâm ândeip. Sâknam nâņgâm zem tâi wâu ziņgâ gam useņâ nâmbâlapkumarâwe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimņâ moip. Oi Anutugât sumbem a, ziņgâ ge diim zâi Abaramgât um topņan pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei sâknam patâ nâņgâm ândim siņgâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topņan tâi egip. ²⁴ Ekņâ kon-sâm sâip, 'O Abaram sâkunâ, nekņâ umgâ bâliņ oi Lasaro sâņgonguna sâlâpņandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nâņgâm ândian.'

²⁵ Sâi Abaramņâ itâ dukuip, 'Katepnâ, nâņgâ. Gâ hânân âkņâle kwâkņan ândeip, zo mârumbâlip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârumbâlip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâkņan ândiat.

²⁶ Osetniņan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibi? Oi zengâren gâbâ zi dap op kôpgabi?'

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, 'Ibânâ, nâi dâgoga nâņgâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bânâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzâņgobap.'

²⁹ Sâi Abaramņâ sâip, 'Buņâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nâņgâbi.' ³⁰ Sâi ko sâip, 'Ibânâ Abaram, yatâ buņâ. Zengât den nâņgâm umziņ mân melâņbi. Ka a nâiņâ mumuņan gâbâ zaat sâi ko umziņ melâņbe.'

³¹ Sâi itâ sâmbuņ dukuip, 'Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumuņan gâbâ nâiņâ zaat ai dâzâņgoi yatik birâbi.'"

Bâliņangât nep mân tuubi.

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

17 Yesuņâ arâpņâ den itâ sâmbuņ dâzâņgoip, "Bâliņangât nep tuutuņ, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a nâi zâk bâliņangât nepņâ tuubap, yei, zâk dap upap? ² Nâi zâk a giginâ nâi okņangâi bâliņâ upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârumbâlip kât sumun yâmbât patâ gânduņan saamņâ saruyâm

giari sâi ko zo bâbâlaņ opap. Zen galem orangâm ândibi.

³ Bukugâ nâi bâliņâ oi kubikņangâban. Otna umņâ melâņi tosaņâ birâban. ⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, 'Buku yatâ otgim umnâ bâliņ uap,' Zâk yatâ sâi tosaņâ birâban."

Nâņgâm pâlâtâņgât den.

⁵ Aposolo zen Kambu itâ sâmbuņ dukuwe, "Gâ nâņgâm pâlâtâņniņâ târokwap niņgâban." ⁶ Sâne Kambuņâ itâ dâzâņgoip, "Nâņgâm pâlâtâņziņ bonņâ mâiktârâ, mundo keetņâ yatâ, zemziņgi wakum nak ândi, zo sâmbuņangâm saruyân gei kinbapkat dukune sâtziņ lubap."

Anâ Kembangât nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmbuņ itâ sâip, "Zengâren gâbâ a nâi, zâkkât kore anâ nep tuum ândim mo râma galem ândim nâktiksâisâi gâi itâ dukubap? 'Gâ mirin zâi tâtna nalembâlip om gibâ.' ⁸ Yatâ buņâ. Itâ dukubap, 'Gâ sâņgum kâu lapņâ nalembâlip om pâna nia gikâ bet om nimban.' ⁹ Nep a zo nep sâmbuņ pindip, zo tuugi nâņgi âkip. Dabân sâmbuņ âlip kwâkņangâbap? ¹⁰ Zengât topziņ yatâ ziap. Zen Anutuņâ nep sâmbuņ ziņgip, zo op nâņgâm itâ sâbi. 'Nen kore a kwakmak. Nep sâmbuņ niņgip, zorigâk tuumen.'"

Yesuņâ a kubikziņgi âi mân nâņgâwe.

¹¹ Yesuņâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetziņan arip. ¹² Kamân nâi zari sâk bâlâ a bâzagât ziņgâ ekņâ âkņanâk kin den sâmbuņ itâ sâwe, ¹³ "O patâ Yesu, nengât umgâ bâliņ oik." ¹⁴ Sâne ziņgitņâ itâ dâzâņgoip, "Zen âim sâkziņgâ tirik namâ galem a tirâpziņgone ikpi." Sâi zen âim tatne useziņ sogei sâkziņgâ âlip oip. ¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânokņâ useņâ sogei ekņâ puriksâm gâip. Puriksâm den kâtik sâmbuņ Anutu mâtâseip. ¹⁶ Zâkņâ Yesu kiņ topņan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokņâ. ¹⁷ Yesuņâ itâ sâip, "A bâzagât kubikziņgan. Nâmbutņâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ? ¹⁸ Zengâren gâbâ a nâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nâi ziren gokņandâ gikik gaat?" ¹⁹ Yatâ sâmbuņ Samaria a zo itâ dukuip, "Gâ nâņgâm pâlâtâņgâgât âlip uat, gât ko zaat âi."

Yesu takâbapkat den.

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰ Parisaio a, zen Yesu mâtiksâm sâwe, "Anutu um topņan tâtatņâ, narâk ikâ zoren muyagibap?" Sâne itâ sâmbuņ dâzâņgoip, "Anutugât um topņan tâtatņâ, zo senņâ mân igikņâ, gât ko itâ mân sâbi, 'Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.' Nâņgânek. Anutu um topņan tâtatņâ, zo osetziņan âsagem ziap." ²² Yesuņâ arâpņâ itâ dâzâņgoip, "Gâtâm narâk nâi ziren, zoren a bonņâ âsagibatkat narâkņâ iknam upi. Zo mân ikpi. ²³ Narâk zoren a nâmbutņandâ sâbi, 'O, ziren nengâren âsagiap. Hân

ândiren zengâren âsagiap.' Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângâne mân bon upap. ²⁴ Hânpân zâk hân muruk toren toren âsagem nangâmap, zo yatik a bonnâ nâgât narâknan âsagei a aksik nikpi. ²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonnâ nâ kândâtnone sâknam patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi nâi urâwe, zo yatik a bonnâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi. ²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Ambân aŋgâgwanŋâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpnâ zen wanŋâyân zâine too uurup takâm gwâkâziŋgip. ²⁸ Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Kut nâi nâi aŋgâgwanŋâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe. ²⁹ Yatâ op ândine Lotiŋâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpnâ sot sumbem tipnâ gem gâi kamân zoren a ambân buŋ op nângâwe. ³⁰ A bonnâ nâŋâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nâi sombemân tâpapnâ sikum mim-bapkât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapnâ zâk kamânân mân âburibap. ³² Zen Loti âmbinŋanŋât den siŋgi nângâbi. ³³ Nâi zâk ândiândiŋâ aŋgân kâri gulipagobap. Nâi zâk ândiândiŋâ biri muyagenŋâgâbap.

³⁴ Nâ dâzâŋgua nângânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ nâin uman zeitâ nâi mem, nâi birâbat. ³⁵ Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ nâi gâsum, nâi birâbat. ³⁶ (A zagât nebân kiritâ nâi mem, nâi birâbat.)"

³⁷ Yesu zâk den zo sâm nanŋi arâpnâ ziŋâ mâsikâm sâwe, "Kembu, ikâ zoren âsagibap?" Sâne itâ dâzâŋgoip, "Bâu mo zuu kârokŋâ nâi ze zoren nii keŋ ziŋâ ninam mindume."

Top likuliku agât den siŋgi.

18 Yesugât a, zen umziŋ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesuŋâ den siŋgi itâ sâm dâzâŋgoip, ² "Kamân nâin top likuliku a nâi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziŋgip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtnanŋâren âim itâ dukumâip, 'Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.' ⁴ A sâtnâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimnâ umŋandâ itâ sâip, 'Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtziŋgâman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât beknan mimbâ. Beknan mân mia sâi ko âsâbân nâgâren gâi sâknâ âkon opap.'" ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, "A sâtnâ bâliŋandâ den sâip, zo nângâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpnâ, zen nâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziŋgâbap. ⁸ Zâk mân ânde kârep oi kegâk betziŋan mimbap. A bonnâ nâŋâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nângâm pâlâtânziŋoot muyageziŋgâbat mo buŋâ? Zorat umziŋ galem op ândibi."

Parisaio a sot kât mimiŋâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutnâ, zen ândiândiziŋanŋât nângâne târârak oi a toren zengât nângâne mân dâp opmap. A

yatâ zo, zengât den sumbuŋâ nâi itâ sâip, ¹⁰ "A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Nâi zâk Parisaio, nâi ko kât mimiŋ a nâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikŋanŋât nâŋgi zari ninâu itâ sâip, 'O Anutu, a nâmbutnâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliŋâ top top upme. Nâ zen yatâ buŋâ. Kât mimiŋâ a ândiren zi itâ buŋâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umŋan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nâi nâi memnâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât siŋgi sâm pâman.' Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiŋ aŋâ ko tutukuŋan kin aŋun op pindiŋsâm kin itâ sâm ninâu sâip, 'O Anutu, nâ bâliŋ mâme a. Nâ a bâliŋâ zorat gâ mân birânbân.' Zâk yatâ sâm ninâu sâip."

¹⁴ Yesuŋâ yatâ sâmŋâ itâ sâip, "Nângânek. Kât mimiŋ a zâk Anutuŋâ tosanŋâ biri mirânan arip. Ka Parisaio zâk tosanŋâ zemŋanŋip. Nâi zâk zikŋanŋât nâŋgi zari Anutuŋâ kâbakŋenŋanŋâbap. Nâi zâk zikŋanŋât nâŋgi gigiŋ oi Anutuŋâ mem zaatŋanŋâbap."

Yesuŋâ katep mâsop minziŋgip.

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân ziŋ murarâpziŋ diiziŋgâm Yesugâren âim biknâ gâsuziŋgâbapkât sâne arâpnandâ ziŋgitnâ kenŋât minziŋgâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesuŋâ arâpnâ zâŋgongsâi gane itâ dâzâŋgoip, "Zen birâne katep mâik zen nâgâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topŋanŋât siŋgi kwatziŋgâziŋgân. ¹⁷ A ambân ziŋ umziŋ diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topŋan ândiândigât siŋgi upi. Ka nâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap."

Sikum a nâiŋâ Yesugâren gâip.

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Oi sikum a nâiŋâ Yesu mâsikâm sâip, "Patâ âlipnâ, nâ dap op ândiândi tâmbânŋanŋât siŋgi upat?" ¹⁹ Sâi Yesuŋâ sâip, "Nâgât âlipnâ wangât nonsat? Âlip mar- iŋâ Anutu kânok. ²⁰ Oi gâ Kembangât gurumin den nângâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birâyânŋâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ bukuganŋât sârân sâsânŋ mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatziŋgâm sâzik luban." ²¹ Sâi sikum a zâk itâ sâip, "Zo katepnan gâbik topkwap op gâwan. Nâi mân bira ziap." ²² Sâi Yesuŋâ den zo nângâm itâ sâm dukui, "Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut nâi nâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ ziŋgâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlâtânŋ op moliniban." ²³ Yatâ dukui a zo sikum patâ zemŋanŋipkât umŋâ bâliŋ oip.

²⁴ Yatâ oi Yesuŋâ eknâ itâ sâip, "A kât sikum patânŋâ Anutu um topŋan bâginam kwakpi. ²⁵ Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpnan bagibap, zo yâmbâtnâ. Ka a sikumŋootnâ Anutugât um topŋan bagibagiŋ, zo yâmbâtnâ walâwalân." ²⁶ Sâi nângâm kirâwe, zen itâ sâm mâsikâwe, "Zo yatâ zorânŋ dap yatâ sumbemân baginat?" ²⁷ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, "Aŋâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutuŋâ mâtâpnâ âlip muyagemap."

²⁸ Sâi Peteronâ itâ dukuip, "Nen kut nâi nâiniñâ aksik kândâtkom gâ moligiwen." ²⁹ Sâi Yesunâ itâ dâzângoip, "Nâ perâknjak dâzânjobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk Anutu um topñan ândiândiñangât opñâ kamânñâ mo ambâ murarâpñâ mo âtâ murâpñâ, mo ibâ mamzatñâ kândâtzanjobap, zo ko narâk ziren hâuñâ donjeb mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbânñâ mimbap."

Yesu zâk mumbapkât singi dâzângoip.

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane itâ sâm dâzângoip, "Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonñâ nâgât den kulemguwe, zorat bonñâ âsagibap. ³² Nâ um kâtik a zengât bitziñan zaria den sâm sinnan gem sâm bâliñ kwatnim sâknan tâpkubi. ³³ Oi inzutñâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapñâ mumuñan gâbâ zaatpat." ³⁴ Yesunâ yatâ sâm dâzângoi zen kwagâwe. Den zo topñâ mân nânngâm, nânngâne kwakmak oip.

Yesunâ Yeriko kamânân a sen nâtâtik nâi kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginñan a sen nâtâtik nâi nalem sot kât, zorat oletzingâm tâip. ³⁶ A kâmut patâ zen mâtâp zoren âine kinziñ kwamit nânngâm mâsikâziñgi sâwe, ³⁷ "Yesu, Nasarete gokñâ gaap." ³⁸ Sâne nânngâmñâ den kâtikñâ sâm sâip, "Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliñ oik." ³⁹ Yatâ sâi a kândom âiwe, ziñâ den hirinsâm tâpapkât dukuwe. Oi zâknâ den zo nânngâm tâtâlim den kâtikñâ den sâip, "Gâ Dawidigât kuinñâ, nâgât umgâ bâliñ oik." ⁴⁰ Sâi Yesunâ nânngâm mâtâbân kinñâ sâip, "Zen nâgâren diim ganek." Sâi sâne sen nâtâtikñâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip, ⁴¹ "Nâ dap otgibatkat sat?" Sâi sen nâtâtikñâ sâip, "Nâ sinnâ âlip upapkât nânngan." ⁴² Sâi Yesunâ itâ dukuip, "Singâ mânânngârik. Nânngâm pâlâtân kwatnigat, zorat âlipkâ uat." ⁴³ Sâi zorenâk siñâ egip. Oi Yesu molim âimñâ ekñâ Anutu mâtâpâseip. A ambân ziñâ zo ekñâ Anutu mâtâpâsiwe.

Sakaiogât den singi.

19 Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. ² Kamân zoren a nâi ândeip, kutñâ Sakaio. Zâk kât mimiñ a zengât a sâtñâ. Oi sikum mot donjeb zemñangip. ³ A zorân Yesu ikpamñâ okñangip. Oi zâk a pânkânok, gât ko a ambân mindune osetziñan kin Yesu ikpam kwagip. ⁴ Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziñgâm Yesu ikpam wakum nak kwâknjan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. ⁵ Oi Yesu zâk nak zorat topñan âi siñâ pâi zari ekñâ itâ dukuip, "Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârân gâgât mirin ga tâpat." ⁶ Sâi yatigâk gem gam umâlip opñâ Yesu diim mirânjan arip. ⁷ Oi a zen zo ekñâ nânngâm bâliñ kwap sâwe, "Zâk wangât bâliñ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotñâ uap." ⁸ Oi Sakaionâ kin Kembu itâ dukuip, "Kembu nânngâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenñâ a kanpitâ zingâbat. Oi a nâmbutñâ kât walâm betziñan mewan, zo yatik nânngâ

hâuñâ mem zâi pam walâm zingâbat." ⁹ Sâi ko Yesunâ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, "A zi Abaramgât kiunñâ. Zâk sot ambin murarânñâ, zen itârân sumbengât singi ue. ¹⁰ A bonñâ nâ a tâmbetagoagonjan gâbâ kubikzingâbam gem gâwan. Kubikziñga sumbengât singi upi."

A kât zingâzingânangât den sumbuñâ.

(Mt 25:14-30)

¹¹ Yesu sot arâpñâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziñ itâ sâwe. "Anutu um topñan ândiândigât narâknâ mâte uap." ¹² Sâne zorat Yesunâ den sumbuñâ itâ sâm dâzângoip, "A patâ nâiñâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburiat sâm ba arip. ¹³ Âibam kore arâp bâzagât minduzingâm kât ekap kânok kânok zingip. Zingâm itâ dâzângoip, 'Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ lañ kâri gâbat.' ¹⁴ Dâzânngom ari kamân zorat mâirâpñâ, zen zâkkât âkonziñgipkât kore a sânjongune âimñâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, 'Mân kembu otningâbapkât nânngen.' ¹⁵ A patâ zo ari ko a kutâ zâk lañ hân galem sâm pindi âbureip. Âburem gamñâ kore a kât zingip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâzingip, 'Kât zingâwan, zo mem nepñâ tune dabutâ âsagiap?' ¹⁶ Sâi a nâiñâ gamñâ sâip, 'Patâ, kât ekap kânok nigin, zorân târokwap bâzagât âsagiap.' ¹⁷ Sâi patânñâ itâ dukuip, 'Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipñâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.' ¹⁸ Yatâ sâi kore a nâiñâ gam sâip, 'Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepñâ tuuga bânâmbut âsagiap.' ¹⁹ Sâi itâ dukuip, 'Âlipñâ. Gâ kamân bânâmbut zengât galem a op ândiban.' ²⁰ Sâi kore a nâiñâ gamñâ sâip. 'Kât ekap nigin, zo hâmbânñâ kâpim pa ziap. ²¹ Nâ gâgât topkâ itâ nânngan. Gâ a bâliñâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutñâ ziñ tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutñandâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât kengât op kâtkâ dâñâk pa taap.' ²² Sâi patânñâ itâ sâm dukuip, 'Kore a bâliñâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nânngâmat. Nâ a bâliñâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitñâ nâmbutñandâ kârâm kâmitne bon oi nimbatkât sâman. ²³ Gâ topñâ yatâ nânngâm kât giwan, zo kât a zingâna nepñâ tuune âburem ga târokwap membam.' ²⁴ Sâmñâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, 'Zen kât ekap pindâwan, zo bekñan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.' ²⁵ Oi ziñâ sâwe, 'Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.' ²⁶ Sâne sâip, 'Nâ dâzânngua nânngânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwâknjanngâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo bekñan mia yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnânngobap sâwe, zo minziñgâm gamñâ mâtenanâk zânngom nanngânek.'"

Yesu zâk donji kwâknjan Yerusalem kamânân zariip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâm kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zariip. Oi kândom otziñgâm zariip. ²⁹ Âimñâ Oli-

wa bâkñan âim Betepage sot Betania kamân mâte otz- ingip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sângonzâkom itâ sâip, ³⁰ "Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimñâ dongji sigan tâgân saane kinzap, zo muyagibabot. Zo anjâ kwâkñan mân tâtatñâ, zo unjakñâ. Oi zo olañ diim gâit. ³¹ Olañitâ a nâinñâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, 'Kembuniñangâren nep muyagei zirat sap.'" ³² Sâi aza- tñâ zet sâip dâp âi muyâgiwet. ³³ Dongji olañ kiritâ mâirâpñandâ mâsikâzikâwe, "Wangât olañsâbot?" ³⁴ Sâne zikñâ sâwet, "Kembunñâ nep muyagei zirat sap." ³⁵ Yatâ sâm Yesugâren diim aritâ hâmbâziñ dongji kwâkan pamñâ Yesu aline dongji kwâkñan zâi tâip. ³⁶ Zâim ari hâmbâziñ mâtâbân lânjat âiwe. ³⁷ Oliwa bâkñan gâbâ giari a ambân kâmut gakânñâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. ³⁸ Oi itâ sâwe, "Oe, a kutâniñâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâm âlip kwâkñangâm sâñâ. Oe, u sumbemân Anutu sâm âlip kwâkñangânat. Sumbemân lumbenñâ zimbap." ³⁹ Sâm âine Parisaio a nâmbutñandâ a osetziñan kin itâ dukuwe, "Patâ, arâp- kâ sâna birânek." ⁴⁰ Sâne sâip, "Nâ dâzângua nângânek. Zen hirisâne sâi ko kât ziñ den sâm mâpâsenibe."

Yesunâ Yerusalem kamângât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimñâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip. ⁴² Isemñâ Yerusalem mâirâp zengât itâ sâip, "Lumbenñâ ândim sâi ek nângâbe? Sinziñ bap- sâsâñ, gât ko mân ek nânge. ⁴³ Gâtâm narâk nâin kâsaziñ gamñâ kamânziñ doongum ândine kwakpi. ⁴⁴ Mirâ kamânziñ kom kindiñkândañ tuum ziñâ sot mu- rarâpziñ zângom mem nâi nâi otziñgâne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuziñâ nâ zengâren ga mân nek nângâwe, zorat kut nâi nâi zo muyagez- ingâbabap."

Yesunâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâm nanngâm tirik namin zarip. Zari kut nâi nâi anngâwanga op kine itâ sâm moliziñgip, ⁴⁶ "Namâ zirat Kembugât den kulem nâi ziap, 'Namânâ zi ninau namâ upap.'

Ka zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap." ⁴⁷ Sirâmñâ sirâmñâ Yesunâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pârâpziñâ, zen kune buñ upapkât den sâm kâtâñ urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yenñâ, zen aksik Yesugât diñâ nângâne imbanñâ opmâip, zorat patârâpziñâ zengâren kwagâwe.

Yesu sot a sâtñâ, zen den âraguwe.

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

20 Narâk nâin Yesunâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kem- bugât gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, ² "Gâ dâtnânngo. Nâigât sâtkât kut nâi nâi zo opmat? Nâinñâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?" ³ Sâne Yesunâ dâzân-

goip, "Nângoot den nâi mâsikâziñga dâtnonek.

⁴ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât tu- ugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?" ⁵ Yatâ sâi zen ziñak itâ âraguwe, "Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbab, 'Zen wangât diñâ mân luwe?' ⁶ Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a ziñâ kâtñâ nângobi. Zen Yohanegât nângâne propete bonñâ opmâip, zorat." ⁷ Zorat opñâ Yesu itâ dukuwe, "Nen Yohanegât topñâ mân nângen." ⁸ Sâne itâ dâzângoip, "Zo sâne sâi ko nângoot nâigât satkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzângobat."

Waiñ nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesunâ a ambân den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzân- goip, "A nâinñâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitñâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip. ¹⁰ Oi bonñâ mimiñ narâkñâ mâte oi kore a nâi bonñâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a ziñâ kom molinetâ bet bâsañ gâip. ¹¹ Âburei mariñandâ dum ko- re a nâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsañ âbureip. ¹² Oi mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip. ¹³ Yatâ utnetâ waiñ kâlam mariñandâ sâip, 'Zi dap up- at?' Mariñangât nanñâ nâi ândeip, zo zikñâ nanñâ kânok. Oi umñâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, 'Nâ itâ upat. Nâ nanñâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâkñangâbi.' ¹⁴ Oi galem a zen nanñâ ekñâ ârag- wârâgu op sâwe, 'Zâkñâ zi gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi nenngât sinji upap.' ¹⁵ Yatâ sâmñâ mem kâbakñem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñâ zâk dap yatâ otziñgâbab? ¹⁶ Nânge. Zâkñâ ga galem a zângoi mune kâlamñan galem a unjakñâ zâmbanbab." Yesunâ yatâ sâi a ambân zen nângâm itâ sâwe, "Opon, zo nenngâren zo yatâ mân âsagibap."

¹⁷ Sâne Yesunâ ziñgitñâ sâip, "Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zo topñâ dapkât?

'Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembunñâ kunkun zorânñâ mem namin kwânângip. ¹⁸ A nâi zâk kunkun zorânñâ komñâ sâkñâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânñâ a nâi kwâkñan kumbap, zo ko kom kwândâlibap."

¹⁹ Yatâ sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zengât kenngât op birâwe. Zen itâ nângâwe, "Yesunâ den sumbuñâ sâip, zo nenngât op sâip."

²⁰ A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sângonzân- gone tik ek molim ândiwe. A zo ziñâ târârak holi yatâ ândim Yesu denñâ sâkñanâk sâm diim a kutâgâren âi pânam urâwe. ²¹ Den sâm mâsikâ okñangâm sâwe, "Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den târârak dât- nângomat. Oi patâ walâziñgâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonñanâk sâm kusikñan pâ- mat. ²² Zorat sâna nângânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?" ²³ Sâne Yesunâ sarâziñangât topñâ nângâm sâip, ²⁴ "Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?" Sâi ziñâ

sâwe, "Roma a kutâ Sisagât holi tobat." ²⁵ Yatâ sâne dâzângom sâip, "Sisagât singi, zo Sisa pindâbi. Anutugât singi, zo Anutu pindâbi." ²⁶ Yatâ sâi zen dijâ zo saanam a ambân mâteziñan kwagâwe. Zorat den hâuñâ mân sâi dijâ mîpâsiwe.

Mom zaatzaatjagât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a nâmbutjâ zen Yesugâren gawe. A zo zinjâ momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâ-marâwe. ²⁸ A zo zinj gam Yesu itâ sâi mâsikâwe, "Patâ, Mose zâk den itâ sâi kulemguip, 'A nâiñâ ambân memñâ katepñâ mân âsagei ândim moi munñandâ malâ zo mei âtânjagât singi katep muyagibap.' ²⁹ Oi zorat sâindâ nâñgâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ ambân mem kiun buñ ândim moip. ³⁰ Moi munñandâ malâ zo mem yatik kiun buñ ândim moip. ³¹ Moi munñâ nâiñâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziñ buñ mom nâñgâwe. ³² Munetâ bet ambân malâziñ zo moip. ³³ Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo nâiñgât ambân upap?"

³⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâi dâzângoip, "Hanân zi a ambân miyanjâme. ³⁵ Narâk patin ko Anutuñâ nâñgâziñgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân miyanjâbi. ³⁶ Zen mumuñan gâbâ zaatñâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumuñan gâbâ zaatpi, zo Moseñâ kârâp nak topñan âsagei egibân den zo sâi muyageip. Zâk Kembugât den itâ sâi kulemguip, 'Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zengât Anutu.' Nâ zorat sa nâñgânek. ³⁸ Anutu zâk mom buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Zâk wâgân ândie, zengât Anutu. Anutuñâ zengât nâñgi aksik patâ wâgân ândie." ³⁹ Yesu zâk yatâ sâi dâzângoi Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutjandâ sâwe, "Patâ gâ den sâna âlip uap." ⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam kenjât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesuñâ itâ sâi mâsikâziñgip, "Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât? ⁴² Dawidi zikñak Psalm ekabân den nâi itâ sâi kulemguip, 'Kembu zâk nâgât kembu itâ sâi dukui. ⁴³ "Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgâñgât kombân upi." ⁴⁴ Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâip, zorânj dap op kiunñâ uap?"

Kembugât gurumin a, zengât den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpñâ itâ sâi dâzângoip, "Kembugât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hâmbâ kârep mem ândine a zinj sombemân muyageziñgâm sâi âlip kwatziñgâbigât umziñ kinmap. Oi mîpâmîpâse namin sot nalem ninij namin a sâtnâ tâ-

tarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zorânj ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi lañ mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kârep sâi tosaziñ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziñagât hâuñâ yambâtñâ mimbî."

Ambân malâ nâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.
(Mk 12:41-44)

21 Yesuñâ siñâ pâi ari egi sikum a zinjâ Kembugât singi kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ nâi, zorânj gam kât kuriñâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesuñâ ekñâ sâip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorânj walâziñgâp. ⁴ Sikum a zen mamñâ âmbi zeï ko nâmbutjik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtñâ pam nanjâm yenâk ândi ap."

Wesâk muyagibap.
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutjâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, "Kât neuleñoot âlipñâ tuune hikpârâkñoot kirip." Zo ek sâi kine Yesuñâ dâzângoip. ⁶ "Narâk nâiñ kâsaziñâ gam namâ neuleñoot zi kândañge giligâlâksâm buñ op nanjâbap."

⁷ Oi zinjâ sâwe, "Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?" ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâip, "Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. A donjebepñâ gam itâ sâbi, 'Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbap kât sâsânj, zo nâ.' Nâmbutjâ itâ sâbi, 'Narâkñâ mârûm mâte uap.' Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nâñgâne bonñâ buñ upap. ⁹ Oi kâmbamgât den singi nâñgâm mân kenjât upi. Kut nâi nâi yatâ zo âsagibap kât sâsânj. Oi yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap."

¹⁰ Yatâ sâi sâip, "Hânñâ hânñâ, kâmutñâ kâmutñâ, zen kâsa op zimbi. ¹¹ Wâriñ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziñgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânñâ muyagibap."

Den singi âlipkât kâmbam muyagibap.

¹² "Yatâ mân âsagei zen gâsuziñgâm zâñgom moliziñgâbi. Oi gâsâzâñgom mîpâmîpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diiziñgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziñgâbi.

¹³ Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsûm ziñgâbi. ¹⁴ A zengât mâteziñan kin den dap sânat sâi mân nâñgâm kwâkâ upi. ¹⁵ Ninak den nâñgânñgâ âlipñâ ziñga kâsarâpziñâ zen dinziñâ nâñgâmñâ mân kumbi.

¹⁶ Oi zorik buñâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziñâ, ziñâ sâne gâsuziñgâm zâñgobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutjâ mumbi. ¹⁷ A donjebep zen kutsiñginanñgât opñâ um kâlak otziñgâbi. ¹⁸ Yatâ otziñgâne nâñgâ galem otziñga kâukziñ sâmot nâi mân buñ upap. ¹⁹ Zen kâtigem âim ândiândiziñ muyagibi."

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Kâsarâpziñ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, 'Kamâniñ patâ kândañne kwamen zimbapkât narâkñâ mâte uap.' ²¹ Oi Yudaia hânân ândibiñâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikñan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiñâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkñan ândibiñâ Yerusalem kamânân mân zâibi. ²² Narâk zoren tosaziñâ hâuñâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembugât den ek-abân ziap, zo bonñâ muyagibap.

²³ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokñâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâuñâ Kembuñâ sâknam patâ zingâbap. ²⁴ Oi kâsa ziñâ a ambân nâmbutñâ kâmbamñâ zângom nâmbutñâ diizingâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân ñain gâbâ um kâtik, ziñ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziñ âkâbap."

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵ "Bet mirâsiñ sot kâin sângelak sen pupñâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutñâ kâmutñâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbângum kwatmit patâ muyagei nângâne kwakmak oi kengât upi. ²⁶ Oi Anutuñâ sumbem mângei olayangâm imbanñâ buñ upap. Oi a ambân, ziñ kut ñai ñai muyagibap, zorat nângâm kwâkâmñâ kengât opñâ munam op kinbi. ²⁷ Oi a bonñâ nâ unumunum kwâkñan imbanñâ âsakñanoot ga nikpi. ²⁸ Kut ñai ñai zo âsagei kâkpam ekñâ itâ sâbi, 'Gâsuningâbapkât narâk mâte uap.'"

²⁹ Yesuñâ yatâ sâm den sumbuñâ ñai itâ târokwap dâzângoip, ³⁰ "Zen dâgap nak ekñâ topñâ itâ sâme, 'Illum burutuksâi maa narâk upâmap.' ³¹ Yatik kut ñai ñai san, zo muyagei ekñâ sâbi, 'Anutu um topñan ândiândiñ, zorat narâk mâte uap.'

³² Nâ perâkñak dâzângobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut ñai ñai san, zo muyagibap. ³³ Hân sot sumbem buñ upap. Nâgât den zo ko mân buñ upap."

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

³⁴ "Sii nalem nem kut ñai ñai yenñangât nângâm ândine um nângânângâziñ buñ oi narâk patâgât mân nangâm ândine muyagei pârâkpam lâu taktak upegât gasâziñ kârâm ândibi. ³⁵ Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziñ oi muyagibap. ³⁶ Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembuñâ imbânñâ zingî kut ñai ñai âsagibapkât sâsânñâ, zo âsagei ândine a bonñâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi." Yatâ sâm dâzângoip.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den sîngi âlip dâzângom ândeip. Oi mirâ ñâtiksâi birâzingâm Oliwa bâkñan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ hañsâi a ambân aksik zâkkât den nângânâm tirik namin zâiwe.

Yudañâ Yesu tirâpziñgobapkât sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

22 Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, narâkñâ mâte oip. ² Tirik nama galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât kengât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâm mâtâp kâruwe.

³ Yatâ op ândine Sataññâ Yesugât a ñai kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâkkât umñan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpziñgoi gâsubigât dâzângoip. ⁵ Oi zen nângâm umziñ âlip oi sângânñâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziñâ lum sâm kâtigem Yesu tigâk tirâpziñgobam ek kârum ândeip.

Yesu sot arâpñâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem niniñâ narâk oip. Narâk zoren râmâ gwamñâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesuñâ Petero sot Yohane itâ sâm sângonzâkoip, "Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtân tuubabot." ⁹ Sâi zikñâ itâ sâm mâsikâwet, "Mirâ ikâ zoren undat?" ¹⁰ Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, "Nângit. Zet kamânân zâim a ñai egitâ too âmañoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariñâ itâ dukubabot, 'Patânñâ gâgât itâ sap, 'Mirâ umñâ ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa nalem ninat?' ' ¹² Sâitâ zâkñâ mirâ umñâ patâ ñai kian tâtatñâ kubikkubikñâ, zo tirâpziñgoi zoren nalem om kâtân tuubabot." ¹³ Zet âim Yesuñâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtân tuuwet.

Pasowa nalem nem waiñ too zingî niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem niniñâ narâkñâ oi ko Yesu sot arâpñâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesuñâ itâ sâip, "Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât otnigap.

¹⁶ Nâ sa nângâne. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topñan zorat bonñâ, zo âsagibap."

¹⁷ Yatâ sâmñâ waiñ hâkop mem sâiwap sâm itâ sâip, "Zi mem nem angânek. ¹⁸ Nâ dâzângobâ. Waiñ too dum mân nem ândia Anutugât um topñan ândiândiñ, zo muyagibap." ¹⁹ Den yatâ sâmñâ nalem ñai memñâ sâiwap sâm mamuñ itâ sâm zingîp, "Zi sunumnâ. Zo zengât sîngi san. Nâgât nângâm itâ nem ândibi."

²⁰ Nalem nine waiñ too hâkop mem zingâm sâip, "Hâkop ziren târotâroniñ irakñangât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nângâne. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâkñâ nâ sot tâtarân nalem ârândân mem nem tet. ²² A bonñâ, nâ mâtâp sâm niniñ, zorik âibat. Ka a ñai tirâpziñgoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtñâ mimbap." ²³ Yatâ sâi arâpñâ zen kâmutziñan gâbâ ñaiñâ yatâ upap sâm mâsikâyangâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpñâ, zen osetniñan gâbâ ñâiñâ patâniñâ upap sâm den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, "Hân a kutâ, zen kore a gâsâzângome. A zâizâiñ, zen a yenñandâ sâm âlip kwatziñgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patâñâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtnandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorâñ zâizâiñâ? Nalem yen tap niniñâ, zorâñ zâizâiñ mo nalem uunâ, zorâñ zâizâiñ? Yen tap nimbap, zo zâizâiñâ ñangâme. Nâñâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam ñangâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbanâ nigi a ambân zengât patâziñ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtnâ op ândibigât sâm ziñgan. ³⁰ Zorat nâñâ sa zen nâ sot nalem nem sâtâre op a kembu tâtarân tap Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâm kwâkâbi."

Yesuñâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesuñâ itâ sâip, "Simon, Simon, a zen kopi mândâlem kubikñâ sâkñâ birâme, zo yatik gâ Satangât bikñan zâibangât sap. ³² Oi nâñâ ko ñangâm pâlâtângâ lorem buñ opapkât ninâu san, gât ko âburemñâ bukurâpkâ tânzângoban."

³³ Sâi Peteroñâ itâ dukuip, "Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi." ³⁴ Oi Yesuñâ sâip, "Petero, nâ dâgoga ñangâ. Kurukñâ diñ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban."

³⁵ Yatâ sâm sâip, "Nâñâ sâñgonzângua kât sot irâ, ki pâke buñ âim zorat kâruwe?" Oi ziñâ sâwe, "Yatâ buñâ." ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzângoip, "Nârâk ziren ko a ñâi zâk kât zemñangap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemñangap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbamgât sâu patâ buñ oi hâmbânâ kwâkâm ziñgi sâu ñâi pindâne mem âibap. ³⁷ Nâ sa ñangâne. Propete ziñ nâgât den kânñan itâ kulemguwe, 'Zâk bâliñ mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, 'A zi, zen bâliñ mâme a.' Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsâñ, zo aksik patâ bon op nañgâbapkât narâk mâte uap." ³⁸ Sâi arâpñâ ziñ dukuwe, "Kembu eknan. Kâmbamgât sâu patâ zagât mien." Sâne sâip, "Âlipñâ."

Gezemane kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk ñâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâkñan zari arâpñâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ dâzângoip, "Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sânek." ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² "Ibânâ, ñangânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap."

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a ñâiñâ gem gam imbanâ pindâm mem kâtikñan kwâkñangip.

⁴⁴ Umñan sâknam donbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorâñ hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmñâ zaatñâ arâpñâ zengâren âim ziñgirip. Zen umbâlânâ mem lotñan kwatziñgi uman ziwe.

⁴⁶ Zine Yesuñâ ziñgit sâip, "Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatñâ ninâu sânek."

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpñâ zengât bukuziñâ, kutñâ Yuda, zâkñâ kâdom otziñgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânğanbapkât Yesugâren gâip. ⁴⁸ Gâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, "Yuda, Gâ wangât a bonñâ nâ lum mânğanim sâna gâsuninam ue?"

⁴⁹ Oi Yesugât a gakâñâ, zen kut ñâi ñâi muyagibâ sâi ekñâ sâwe, "Kembu sâna ñangâm nen zâñgonâ?"

⁵⁰ Yatâ sâmñâ zengâren gâbâ ñâiñâ tirik namâ galem a patâgât kore a ñâi kindapñâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo ekñâ sâip, "Zen birânek." Yatâ sâm a zo kindapñâ mem târokwâip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâukñâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâziñgip, "Zen nâgât dap ñangge? Nâgât ñangâne kâmbam ku a oi liñgip kâlâuziñoot mem ga gâsânoge?" ⁵³ Nâ zorat sa ñangâne. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot ñâtâtik mariñangât narâk uap."

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A ziñ Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteroñâ bet moliziñgâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om ñangâm tatne Petero zâk bagim osetziñan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân ñâiñâ ga ekñâ sâip, "A zi zâk sot ândimap." ⁵⁷ Sâi Peteroñâ kwâimbâm sâip, "Ambân, nâ zâk mân ekman." ⁵⁸ Yatâ sâm mâik ñâi tâi a ñâiñâ ekñâ sâip, "Gâ zâkkât kâmurân gokñâ." Sâi Peteroñâ sâip, "Gâ sat, zo nâ buñâ."

⁵⁹ Mâik ñâi tâi a ñâiñâ ga ekñâ sâm kâtigem sâip, "Perâkñak, a zi zâk sot ândimap. Zâk Galilaia gokñâ."

⁶⁰ Sâi Peteroñâ sâip, "A, gâ den sâna kwaksan." Yatâ sâi narâk zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁶¹ Oi Kembuñâ purik-sâm Petero egi Petero zâk Kembuñâ den mârum sâip zo ñangip, "Kuruk diñ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban." ⁶² Den zo ñangâm umñâ bâliñ oi âkñan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut ñâi ñâi okñangâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm siñan gem dukum kuwe. ⁶⁴ Si sâñgân kwâtepkum komñâ itâ sâwe, "Gâ Propete ândiat oi ko a ñâiñâ gogap, zo kutñâ sâna ñangânâ." ⁶⁵ Oi den bâliñâ nâmbutñâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ hañsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembuñâ gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ

dukum sâwe, ⁶⁷ "Dâtnânjo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsam ningâ." Sâne itâ dâzânjoip, "Nâ topnâ sâam muya-gia sâi ko mân nânjâbe. ⁶⁸ Nâ mâsikâzinga sâi ko den torenjâ mân dâtnobe. ⁶⁹ Laŋ sa nânjânek. Narâk zi a bonjâ nâ Anutu imbanjâ marijâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap." ⁷⁰ Sâi nânjâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, "Gâ Anutugât nannjâ?" Sâne zâknjâ sâip, "Zo se, zo." ⁷¹ Sâi itâ sâwe, "Wangât dum den nep tuunat? Ziknâ lâunjan gâbâ gâi nânjen."

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

23 Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe. ² Zâkkât mâtejan kin itâ sâam sinjan giwe, "A zirat topnjâ itâ ziap. Zâk a donjeb um gulip kwatzingâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânjoip. Oi ziknangât itâ sâmap, 'Nâ Kristo, a kembu.'" ³ Sâne Pilatonjâ Yesu mâsikâm sâip, "Topkanjât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?" Sâi Yesunjâ sâip, "Sat, zo." ⁴ Sâi Pilatonjâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzânjom sâip, "Nâ a zirat tosanjâ kâruan." ⁵ Oi zen kâtigem sâwe, "Zâk perâkak a ambân den mân orotnjâ dâzânjoi hâninjâ dâp op laŋ kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap."

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonjâ mâsikâzingâm sâip, "Zo Galilaia goknjâ?" ⁷ Zâk zij yatâ sâne Pilatonjâ nânjâm Yesu zâk Herodegât nebân goknjâ sâam sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip. ⁸ Herode zâk Yesu eknjâ umnjâ âlip oip. Herode zâk Yesugât sinji nânjâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tugi ikpatkât nânjâm ândeip. ⁹ Oi zâknjâ Yesu den topnjâ topnjâ sâam mâsikip. Mâsiki ma hâunjâ mân mâburem dukuip. ¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâam sinjan gem kirâwe. ¹¹ Herode sot kâwali arâpnjâ, zen Yesu sinjan gem den gân oknangâwe. Oi Herodenjâ sâi Yesu a kembugât hâmbâ nâi ginangâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe. ¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârum ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonjâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknjâ sot a yennjâ sâi gawe. ¹⁴ Gane itâ sâam dâzânjoip, "Zen itâ sâam a zi nâgâren diim ge, 'Zâk a umziŋan gemap.' Oi nânjâ zengât mâteziŋan topnangât kârua buŋ uap. ¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buŋ oi sângongoi diim ge. Nânje. Tosanjandâ mumbapkât sinji mân uap. ¹⁶ Zorat sa kâwali a zinjâ tâknjâ lapitne olanbat." ¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olan zingâmâip. ¹⁸ Sâi a kâmut zij den kâtik sâam sâwe, "Zâk buŋ oik. Baraba ko olan ningâ." ¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutnjâ, zen a kutâgât âkonziŋi kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutnjâ zângone mune tâk namin zâmbarâwe. ²⁰ Oi Pilatonjâ Yesu olanbamnjâ dâzânjoip. ²¹ Dâzânjoi zen den yu kambân sâam sâwe, "Poru nagân moik. Poru

nagân moik." ²² Sâne Pilatonjâ kwâkâzingi sâp karâmbut oi sâip. "Wan tosanjât? Nânjâ nânja tosanjandâ mumbapkât sinji mân uapkât sandâ tâknjak lapitnjâ birâne âibap." ²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâam ziwe, "Poru nagân moik." Sâam gulipmalip utne Pilatonjâ dinzinjâ lugip. ²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonjâ sâam kwâkip. ²⁵ Oi dinzinjâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olan zingip. Ka Yesu ko mumbapkât sâam kwâkâm kâwali a zengât bitziŋan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtabân âim a nâi muyagiwe, kutnjâ Simon, Kirene hânân goknjâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumnjâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtnjan arip.

²⁷ A ambân donjeb patâ molim âiwe. Ambân nâmbutnjâ, zen umbâlâ op isem wenjâ molim âiwe. ²⁸ Yatâ utne Yesunjâ puriksâam itâ sâam dâzânjoip, "Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Zinjâ sot murarâpziŋjâ, zengât isenek.

²⁹ Nânjânek. Gâtâm, narâk nâin itâ sâbi, 'Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziŋ buŋ sot ambân sigan, zengât nângindâ âlip upap.' ³⁰ Narâk zoren baknjâ zengât itâ sâbi, 'Zen âbângum ge kwâratnânjgonek.' Oi baknjâ mâik zo yatik, 'Ge kwâratnânjgonek.' ³¹ Kut nâi itâ zo nak wâgân oknange. Nak aronjâ, zo dap oknangâbi?"

³² Oi bâliŋ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe. ³³ Oi âimnjâ hân nâi kutnjâ kâuk sinjit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândânj zâkowe. Yesu zâk tânâmnan, bâliŋ mâme a zet toren toren kwânângâzingâwe. ³⁴ Utne Yesunjâ ninâu itâ sâip, "Ibânâ, a zi zinjâ kut nâi nâi ue, zi topnjâ mân nânjgegât tosâziŋ birâ." Sâi kâwali a zen hâmbânjagât opnjâ wenzu pâne âsageip dâp miwe. ³⁵ A donjeb patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziŋjâ ko mem ge kwâkwat den dukum sinjan gem kirâwe. Itâ sâwe, "A nâmbutnjâ tâmbetagonam utne tânzânjoip. Ziknangât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutunjâ gâsum sâlâpkuiŋ oi ko gem gâik." ³⁶ Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlaknjâ pindâm sâwe, ³⁷ "Gâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge." ³⁸ Yesugât poru nagân den nâi itâ kulemguwe, "Zi Yuda zengât a kutâ."

³⁹ Bâliŋ mâme a nâi poru nagân kin betziŋan mem Yesu dukum sâip, "Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâkniknjâ mâkâ." ⁴⁰ Yatâ sâi bâliŋ mâme a nebutnjandâ dukum sâip, "Net kâmbamgât sinji ârândânj uennjâ Anutugât kenjât mân op sat?" ⁴¹ Net tosaniknangât dâp otnike. Ka a zi ko bâliŋ mân oip." ⁴² Yatâ sâamnjâ Yesu dukuip, "Yesu, gâ kembu imbanjâgoot ândim, gâ nâgât nânjâban." ⁴³ Sâi Yesunjâ itâ sâam dukuip, "Nâ perâknjak sa nânjâ. Itârânj gâ nâ sot sumbem kamân âlipnan, Paradisi, zoren ândiban."

⁴⁴ Oi mirâ bâknjan oi mirâ sumunkom ze nâttâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip. ⁴⁵ Oi tirik namin sângum patâ nâi kirip, zo tânâmnan olanj gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâmb sâip, "Ibânâ, bikan um dâpnâ paan." Yatâ sâmb moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nângâm Anutu sâmb âlip kwâknângâm sâip, "A zi perâknâk tosanâ bunâ. Hâlâlû a."

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen eknâ umbâla opnâ âiwe.

⁴⁹ Yesu ziknâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âknâ kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutnâ Yosepe. Kamânâ Yudaia hânân tâip, kutnâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtnâ zengât kâmurân goknâ. Oi a zo a târâknâ. ⁵¹ A sâtnâ zen Yesu kunam sâne nângi mân dâp oip. Zâknâ Anutu um topnâ ândiândi, zo âsagibapkât nângâm ândeip.

⁵² A zorân Pilatogâren âimnâ Yesugât kâmbârânângât dukui. ⁵³ Oi Pilatonâ nângânângi Yesugât kâmbârânângât mâkâmângâ sângum kâunâ kâpimnâ kât mâtâpnan pâi zeip. Kât mâtâp zo anâ kendâm kubigâwe. Zo unâknâ. Zoren mârûm a mân zâmbârâwe. ⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâknâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutnâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbârânâ kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut nâi nâi zo ek nângâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipnâ mem kubigâwe. Oi Yuda zengât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

Yesu mumunân gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

24 Kendon âki ko mirâ hañsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbaknâne mâtâp pâronâsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbârânângât kârûm mân muyagiwe. ⁴ Kârûmnâ imbanâziñ bunâ oi kengât op kin a zagât, hâmbâziknâ âsaknâ tobat nâi yatâ, zet ambân âiwe, zengât umziñ topnâ kirâwet. ⁵ Oi ambân zen kengâtziñangât op pindiñsâm kine a zagât zorân itâ dâzân-gowet, "Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumunâ zengâren kârue?" ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârûm Galilaia hânân ândim den itâ dâzân-goip, zo nângânâk, ⁷ 'A bonnâ nâ bâliñ mâme zengât bitziñan zaria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat.'"

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nângâwe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpnâ sot a ambân nâmbutnâ den sinji zo dâzân-gowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziñâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamnâ. Zen aksik Aposolo den sinji zo dâzân-gowe. ¹¹ Aposolo zen den so nângâne bon bunâ oi mân nângâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Pêtero zâk zaatnâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimnâ pindiñsâm egip. Egi sângum kwamenâk zeï egip. Oi kut nâi nâi âsageip, zorat nângâ kwâkâ opnâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwe.

(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zengâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwe. Kamân zo kârep bunâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut nâi nâi âsageip, zorat den sâmb âiwe. ¹⁵ Sâmb âim tâitâ Yesunâ âim muyageziki ârândân âiwe. ¹⁶ Zet sinzik mân ânângâripkât mân ek nângâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, "Zet wan den âragum gam tabot?" Sâi zet si sângânziknâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a nâi kutnâ Keleopa, zâknâ sâip, "Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den sinji nânge. Gâ kânoknâ kamân nâin gok, gât ko mân nângâm ândiat?"

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, "Wan wan âsageip?" Sâi zet sâwet, "Yesu Nasarete goknâ, zâkkât sinji. Zâk Anutu mâtenjan Propete patâ ândimnâ nep patâ tuum den imbanângoot dâtnângomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nângindâ imbanâ oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâmb kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nângâm ândiwen. Zâknâ Isirae a bâliñan gâbâ olañningâbap. Sâmb nângâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârân nengâren gâbâ ambân nâmbutnâ den dâtnângone um kuñkuñ uen. Zen hañgât kwagân âim kâmbârânângât mân muyagem gam itâ se, ²³ 'Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniñgâm Yesu zaatsap sâmb dâtnângwabot.' ²⁴ Oi den zo nângâm nengâren gâbâ a nâmbutnâ, zen ambân ziñ se, yatik âim muyagie. Oi ziknâ ko mân ikse."

²⁵ Yatâ sâmb dukuitâ Yesunâ dâzâkoip, "Propete zen den sâmb kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nângâm kwâtâtiwe?" ²⁶ Propete zen Kristo sâknâm nângâmângâ sumbem âsaknângân bâgibapkât sâmb kulemguwe. Anutunâ nângip, yatik âsageip." ²⁷ Yatâ sâmnâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topnâ sâmb muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo anğân kârânangâwet. Oi itâ sâwet, "Mirâ mârûm nâtiksap. Net sot tâpan." Sâitâ zet sot ândibapkât nângâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapnâ nalem mem sâiwap sâmb mamun zikip. ³¹ Yatâ oi sinziknâ ânângâri ek nângâwet. Ek nângitâ zobâ bunâ op arip. ³² Oi zet itâ âragum sâwet, "Mâtâbân den dâtnâkom sinji âlipkât topnâ dâtnâkoi umnik âbânngwap."

³³ Yatâ sâmnâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwe. Âimnâ arâpnâ sot bukurâpziñâ mindum tatne muyageziñgâwet. ³⁴ Muyageziñgât itâ sâmb dâzâkowe, "Kembu zâk perâknâk zaatnâ Simon muyagenangip."

³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembunâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den sinji dâzân-gowet.

Yesu zâk arâp muyageziñgip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den sinji sâmb tatne Yesu zâk osetziñan muyagem kinñâ itâ sâmb dâzân-goip, "Umziñ diim

gei ândinek." ³⁷ Zen ekñâ pârâkpam kenğât op sâwe, "Wâkenâ muyagem gaap." ³⁸ Sâne dâzânğoip, "Zen wangât kenğât op um zagât ue? ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buñâ." ⁴⁰ Den yatâ sâm gutñâ kiñ bikñan zo tirâpzânğoip. ⁴¹ Oi sâtâre op diñâ mân nânğâm pârâkpam tatne mâsikâziñğâm sâip, "Nalem ñâi zengâren taap?" ⁴² Sâi saru zuuñâ ñâi oot sisiñâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâteziñan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sâm dâzânğoip, "Nâ zen sot ândim itâ dâzânğom ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonñâ op nanğâbap." ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den zip, zo sapsun zingî nânğâm umziñ pârônşâip. ⁴⁶ Oi itâ sâm dâzânğoip, "Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nânğâm momñâ sirâm karâmbut tap zaatpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsiñginâ a hân dâp zengâren ari umziñ melânne Kembuñâ tosaziñ birâbap. Nep zo Yerusalem

kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut ñâi ñâi âsageip, zorat siñgi a ambân dâzânğom ândibi.

⁴⁹ Oi nânğânek. Ibânandâ kut ñâi zo zengât siñgi sâm kâtigeip, zo sângongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbañâ sângongua zengâren gibap." (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diiziñğâm âi Betania kamân gootñan âim bikñâ pam mâsop minziñgip. ⁵¹ Mâsop minziñğâm zâmbam sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñanğâwe.

Zo yatik.

YOHANE

Yesu zâk Anutugât sât.

1 Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatnâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutuñâ sâi kut nâi nâi aksik muyagezingip. Kut nâi nâi, zo zâk buñâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariñâ ândeip. Ândiândi zorân a zengât âsaknâ op âsagezingip. ⁵ Njâtâtiknâ âsaknâ kwâarakubam osim gâip. ⁶ Anutuñâ kore a nâi muyagei ândeip, kutnâ Yohane. ⁷ A zâknâ âsaknangât den sâm muyagei a aksik âsaknâ mariñâ nângâm pâlâtân kwâknangâbigât Anutuñâ sângongoip. ⁸ A zo, zâk âsaknâ mariñâ buñâ. Zâk yen âsaknâ mariñangât den sâm muyageizingâbam âsageip. ⁹ Âsaknandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâknâ a kamân dâp âsageizingâmap. Zâk âsaknâ bonñâ uap. ¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâknak mârum Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziñâ ekñâ topñâ mân nângâwe. ¹¹ Ziknâ hânân gem gâi a ambân gakârâpnâ buku mân oknangâwe. ¹² Ka nâmbutnandâ buku oknangâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ zingip. Nâmbutnâ zen zâkkât kutnâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangâme, zen zo yatâ otzingâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuñâ sâi âsagime. ¹⁴ Sât zâk a opñâ âsagem osetniñan ândeip. Âsagei nen neule âsaknâ igâwen. Âsaknâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanñâ kânok, zâkkât âsaknâ oip. Zâknâ tânzân-gozânngoñ sot den bonñâ, zo mem gem gâip. ¹⁵ Zâkkât topñâ Yohaneñâ sâm muyagem itâ dâzân-goip, "Nâ zâkkât itâ dâzân-gowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap." ¹⁶ Zâknâ tânnân-gom âim ândimap. ¹⁷ Mosenâ girem den Anutugâren gâbâ mem ningip. Yesu Kristo, zâk ko tânnân-gonân-go sot den bonñâ mem ningip. ¹⁸ A niñâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanñâ zâk Anutuyâk op ândeipñâ Ibânangât âsan topñan tâpmapñâ den siñginâ mem ge sâm muyageningip.

Yohaneñâ ziknâ topñâ sâm muyageizingip.

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziñâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutnâ sângonzân-gone Yohanegâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm

sânetâ topñâ dâzân-goip. ²⁰ Zâk topñâ mân kwâimbâm itâ sapsom dâzân-goip, "A bâliñan gâbâ mâkâzingâbap-kât mârum sâsân, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ." ²¹ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, "Gâ Propete Elia?" Sânetâ sâip, "Nâ zâk buñâ." Sâi sâwe, "Gâ Propete gâbap-kât sâwe, zo?" Sâne dâzân-goip, "Buñâ." ²² Oi ziñâ sâwe, "Gâ wan a nâi? Sângonnângone gen, zo zengâren âi dap sâm dâzân-gonat? Gikangât dap sâmat?" ²³ Sâne dâzân-gom sâip, "Propete Yesaianâ mârumñan den sâm kulem-goip, zo nâgâren bonñâ uap. Den zo itâ,

'Barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan a nâiñâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, "Kembugât mâtâp kârâm kubiknek." "'

²⁴ Sâi Parisaio a ziñ sângonzân-gone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ "Gâ Kristo buñâ, Elia buñâ, Propete zo buñâ oi wangât too sanjonzingâmat?" ²⁶ Sâne Yohaneñâ itâ sâm dâzân-goip, "Nâ tooyâk sanjonzingâman. Ka osetziñan a nâi muyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtñan gam taap. Zâk kâwali nâi zemñangap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ gorem aria mân dâp upap."

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodañ too nâmbutken muyageip. Zoren Yohaneñâ too sanjonzingâm ândeip.

Yohaneñâ Yesugât topñâ sâm muyagem dâzân-goip.

²⁹ Hañsâi Yesu gâi Yohaneñâ ekñâ a itâ sâm dâzân-goip, "Iknek. Râma gwamñâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zengât tosaziñ zâkkât kwâknan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzân-gowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topñâ mân nângâwan. Isirae a den siñginâ dâzân-gua nângâbigât gamñâ too sanjonzingâm ândiwan." ³² Yohane zâk yatâ sâm sâip, "Nâ Kaapumñâ nii kembâ yatâ opñâ zâkkât kwâknan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârum mân ek nânga sângonnogip, Anutu, zâknâ itâ sâm dâtnogip, 'Kaapumñâ a kwâknan ge pâmbap, zâknâ Tirik Kaapum sanjonzingâbap.' ³⁴ Yatâ âsagei ekñâ itâ dâzân-guan. Zi Anutugât nanñâ."

Yesuñâ a nâmbutnâ gâsuzingip.

³⁵ Mirâ hañsâi Yohane sot azatñâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesuñâ zoren gâi Yohaneñâ ekñâ azatñâ itâ dâzâkom sâip, "Egit. Ândiren zi râma gwamñâ, Anutugâren gâbâ gok." ³⁷ Sâi zet den zo nângâm Yesu kândâtñan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesuñâ puriksâm zikitñâ sâip, "Zet wan kârum gabot?" Yatâ sâi ziknâ ziiñ

denân sâwet, "Raboni (niiñ denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?" ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, "Ga egit." Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsiñ geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtiksaip. ⁴⁰ A zagât gawet, zekâren gâbâ a nâi kutñâ Andrea, Simoñ Peterogât munñâ. Zâkñâ zorenâk âim âtânñâ muyagem itâ sâm dukui, "Net a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkat mârûm sâsân, Kristo, zâk muyagiet." ⁴² Yatâ sâmñâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesuñâ ekñâ itâ sâip, "Gâ Simoñ Yohanegât nanñâ. Kutkâ Kepa san (niiñ denân ko, kât kâtikñâ)." **Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.**

⁴³ Mirâ hanñsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemñâ itâ sâm dukui, "Gâ târokwatnim molini." ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokñik. ⁴⁵ Pilipoñâ Natanae muyagem itâ sâm dukui, "A zirat Mosenñâ gurumin den ekabân kulemgop. Mârûm Propete a zen yatik kulemguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanñâ, Nasarete kamânân gokñâ." ⁴⁶ Sâi Natanaenñâ itâ mâbureip, "Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?" Sâi Pilipoñâ itâ sâm dukui, "Ga eknan." ⁴⁷ Yatâ sâi Natanaenñâ Yesugâren ari ekñâ sâip, "A zi Isirae a bonñâ. Umñan sarâ mân ziap." ⁴⁸ Yatâ sâi Natanaenñâ mâsikâm sâip, "Dap yatâ opñâ topnâ nângat?" Sâi Yesuñâ sâip, "Pilipoñâ mân diigigi wakum nak topñan kina geksan." ⁴⁹ Sâi Natanaenñâ itâ sâm dukui, "Patâ, gâ perâkñak Anutugât nanñâ. Gâ Isirae nengât a kutâ patâ." ⁵⁰ Oi Yesuñâ itâ sâm dukui, "Gâ wakum nak topñan taat, nânñâ zo dâgoga nângâm ko nângâm pâlâtân otnigat? Ek nângat, zo yennâ. Kut nâi nâi patâ ek nângâm zâiban." ⁵¹ Yatâ sâmñâ sâip, "Nâ perâkñak dâgobâ. Sumbem pâroñsâi Anutugât sumbem a, zen a bonñâ nâgâren zâim gine zingitpi."

Yesuñâ sâi toonñâ waiñ oip.

2 Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalemine gâip. ² Yesugât mamñâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpñâ, nen zop sâsânñan âiwen. ³ Zoren mindum nalemine sot waiñ nem tâindâ waiñ buñ oip. Buñ oi Yesu mamñandâ dukum sâip, "Waiñziñâ buñ uap." Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, ⁴ "O ambân, gâñâ nâ mân dât-noban. Ninak nângâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap." ⁵ Yatâ sâi mamñandâ kore a ambân itâ sâm dâzânngoip, "Den sâbap, zo lum kwâtâtibi." ⁶ Oi mirâ zoren âmañ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbânñ kin bitziñ too sanjonñâ nalemine nemarâwe. Oi mirâ dâp âmañ yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuñâ kore a ambân itâ sâm dâzânngoip, "Too aam ga âmañân lokine giarik." Sâi zen yatâ utne âmañ nâmburân kânok zo too piksâm nanñip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzânngoip, "Itârânñ zen torenñâ aam nalemine galem agâren âinek." ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonñâ waiñ oi nalemine galem anñâ nemñâ waiñ zo waiñ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmañân aam lokine giarip, zenak waiñgât topñâ nângâwe.) Nalemine

galem anñâ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâm dukui, "Kândom wâiñ naamñâ zingâne bet umziñ gulip upâ sâi waiñ naam buñâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opñâ waiñ naamñâ kwarakuna zeibeit muyagiat. Zo âlip uat."

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapñâ tuugip. Oi imbanñangât topñâ, zo mem kâkñan pâip. Oi arâpñâ nen zo ekñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapernaum kamânân ari mam murâpñâ sot arâpñâ molim âiwen. Sirâm nâmbutñâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zarip.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuñâ Yerusalem kamânân zarip.

¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a donjeb zen râma, makau sot kembâ angâgwanğâ utne a nâmbutñâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanğâ op kirâwe.

¹⁵ Yatâ utnetâ Yesuñâ zingitñâ tâkñâ mem a sot râma makau zânğom moliziñgi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatñâ kom kâbakñei giarip. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzânngoip, "Zen Ibânangât namin kut nâi lan utne angâgwanğâ namâ uap. Kut nâi nâiziñ mem âinek." ¹⁷ Yesuñâ yatâ oi arâpñâ nen Kembugât ekabân den kulemine ziap, zo nângâwen. Den zo itâ,

"Gâgât namâgât opñâ umnâ kârâp siap."

¹⁸ Oi Yuda a zingâ itâ sâm mâsikâm sâwe, "Gâ yatâ uatñâ top likuliku kulemine nâi tuuna iknâ." ¹⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, "Zen tirik namâ zi kân-dañne nânñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanğâbat."

²⁰ Yatâ sâm dâzânngoip sâwe, "Patârâpniñâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanğâbat sâm sat?" ²¹ Ka Yesu zâk sâkñangât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutunñâ mângei zari arâpñâ nen den zo nângâwen. Oi namâgât sâip, zo sot Kembugât ekabân zâkkât den nâmbutñâ ziap, zorat nângindâ bonñâ oip.

Yesu zâk a nengât topniñ ek nângâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulemine nâmbutñâ tuugi a ambân pisuk, zingâ ekñâ zâkkât nângâne bonñâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zengât topziñ ek nângâmap, zorat op ko a zengâren mân arip.

²⁵ Zâkñâ a nâigât topñâ ek nângâbam a nâigâren mân mâsikâm nângip. Zâk zikñak umziñan ek nângâm nanñip.

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

3 Parisaio a nâi ândeip, kutñâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip. ² A zorân nâigân Yesugâren gam itâ sâm dukui, "Patâ, nen gâgât topkâ nângen. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulemine top top tuumat, zorat itâ

nânğan. Anutuñâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.”³ Sâi Yesuñâ mâburem dukui, “Nâ perâkñak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagiñ uñakñâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topñan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemonâ pârâkpam itâ sâm mäsikip, “A nâi mârurum patâ opñâ dap op âsaâsagiñ uñakñâ âsagibap? Zâk mam kâmbonjan âburei dum zagâtñâ mimbapât sat?”

⁵ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Nâ perâkñak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umñan mân âsagibapñâ Anutugât um topñan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiñ, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumñâ umñan muyamuyagiñ, zâk Kaapumgâren gokñâ. ⁷ Zen âsaâsage uñakñâ âsagibigât sa nânğâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk lañ komap. Oi kwamitñâ nânğâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nânğâme. Oi nâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât topñâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemonâ mâburem itâ sâm dukui, “Zo dap op yatâ orotñâ?”

¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui. “Gâ Isirae a zengât a sâtñandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâkñak dâgobâ. Nen kut nâi nâi ek nânğâmen, zo dâzânğomen. Oi zen ko dininñâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutuñâ nep tuumap, zorat topñâ dâzânğua mân nânğâme. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topñâ dâzânğua dap dabân nânğâne âkâbap? ¹³ A zengâren gâbâ nâiñâ sumbemân mân zarip. Ka a bonñâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârurum mirâ kamân kâtikñan Mosenâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonñâ, nâ nagân nom kwânânğânibigât sâsân. ¹⁵ Oi a zen nânğâm pâlâtân kwatnibiñâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umñâ donbep gâsui nanñâ kânok, nâ sâñgonnogi gâwan. Oi zen nâ nânğâm pâlâtân kwatnimñâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nânğâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sâñgonnogi gewan. ¹⁷ Nanñâ nâ a zengât tosaziñangât sâm kwâkâbatkât bunâ. A tânzânğobatkât Anutuñâ sâñgonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nânğâm pâlâtân kwatnibapñâ zâkkât tosagât hâuñâ mân mimbap. Ka nâi zâk nanñâ nâ mân nânğâm pâlâtân kwatnibapñâ tosa hâuñangât siñgi op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanñâ kânok, nâgât mân nânğâm pâlâtân kwatnigip, zorat. ¹⁹ Hâuñangât topñâ itâ ziap. Âsakñâ nânğâ hânân ga a ziñ nâtâtikkât nânğâne bonñâ oi âsakñâ nâ kândâtnowe. Orot mâmezîñ bâlîñâ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Nâi zâk bâlîñâ opmapñâ âsakñâ kândâtkomap. Bâlîñandâ âsakñan muyagei ikpegât âsakñan mân gâmap. ²¹ Nâi zâk den bonñâ lubapñâ âsakñâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topñâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpñâ, nen Yerusalem kamân birâmñâ Yudaia hân torenñan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpñâ niñâ a ambân too sañgonziñgâm ândiwen.

²³ Yohane ko zâk hân nâi kutñâ Aenon, Salim kamân

nanğâmñan zoren a too sañgonziñgâm ândeip. Zoren too donbep zeipkât a zen zoren mindum gane sañgonziñgip. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitziñ too sañgonsongon zorat topñâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi ziñâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodañ too nâmbutken ândina a nâi muyagei topñâ dâtnânğoin. Zâk narâk ziren ga a too sañgonziñgi a donbepñâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzânğoi, “Anutuñâ a nâi kâwali mân pindi zikñak dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzânğowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâlîñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârurum sâsân, nâ zâk bunâ. Nâ Kristo bunâ. Nâ kândom okñangâm gaan. ²⁹ Ambân siñgi sâm pindâwe, zâkñâ ambân mariñâ. Oi ambân mem âkñâlê patâ oi bukuñandâ nânğâm beknan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nânğâbatkât narâkñâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâizâiñ. Nâgât ko diim gibap.”

³¹ Ubâ geipñâ walâniñgâmap. Hânân gokñandâ hânğât siñgi uen. Nen hânğât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipñâ walâniñgâm nanğap. ³² Kut nâi nâi ek nânğip, zorat siñgi sâmap. Oi a zen zâkkât diñâ birâme. ³³ Ka a nâmbutñâ ziñ diñâ nânğâme, zen itâ nânğâbi, “Anutuñâ sâi kâtikkâtigiñ ândiap, zâk diñâ zo tângumap.” ³⁴ Anutuñâ a sâñgongui, zâk Anutugât denâk sâmap. Oi a yatâ zo ko Anutuñâ Kaapumñâ imbanñâ pindâmap. ³⁵ Anutu Ibânğandâ nanğangât umñâ gâsui zâkkât bikñan kut nâi nâi zo aksik pam nanğip. ³⁶ Nâi zâk nanñâ nânğâm pâlâtân kwâkñangâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârurum muyagiap. Oi nâi zâk nanñâ kândâtkom diñâ birâm ândibapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Bunâ. Anutuñâ kuk okñangi tap zâibap.

Yesuñâ Samaria ambân nâi sot den den oip.

4 Parisaio a, zen Yesugât itâ nânğawe, “Zâkñâ a gâsâzânğom too sañgonziñgap, zo Yohanegât kâmut walâziñge.” ² Den zo yen sâwe. Yesu zikñak a too mân sañgonziñgip. Zâk yen sâi arâpñâ niñâ too sañgonziñgâwen. ³ Oi Kembunâ den zo nânğâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimñâ Samaria hânân kamân nâi kutñâ Sika, zoren takip. Kamân zorat nanğâmñan hân nâi zeip.

Mârurumñan Yakobonâ hân zo nanñâ Yosepe pindip.

⁶ Too lâm nâi zoren zeip, kutñâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimñâ loreip. Oi mirâ bâkñan oi zoren takâm lâm ginñan ge tap nânğip. ⁷ Yesu arâpñâ, nen nalem sâñgân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikñik tâi Samaria ambân nâiñâ too aabam gâip. Gâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Too nâi aam nina nimbâ.”

⁹ Dukui ambân zorân sâip, “Gâ Yuda anâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotñâ.”

Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorân den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Gâ Anutugâren gâbâ kut nâi gâbap, zo sot nâgât topñâ mân nânğat. Nânğâm sâi ko nâgâren

oletnina too takâtakâñ gibam.”¹¹ Sâi ambân zorânj itâ sâmb dukuip, “Too lâmb zi kârep. Gâ too aañ âmañ buñgât too takâtakâñ ikâ gâbâ aaban?”¹² Sâkuniñâ Yakobonâ too lâmbniñâ zi esip. Oi zâk sot narâpnâ sot râma makau gakârâpnâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakâñ muyagibam sat?”¹³ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Too zi sâumñâ nem zagât nem ândibi.”¹⁴ Nâgât too ko nemñâ umgâ sânduk-sâbap. Nâi zâk too zo nimbapñâ toogât mân nângâm ândibap. Nâñâ too zo a nâi pinda umñan too takâ-takâñ muyagem ze a zo ândiândiñ kâtikñâ ândibap.”¹⁵ Sâi ambânñâ diñangât topñâ mân nângâm kwâkâmñâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nângâbat. Oi ziren âsâbânj toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Âi apkâ sâna kân-diñgâm gât.”¹⁷ Sâi ambânñâ sâip, “Nâ apnâ buñâ.” Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Gâ apkâ buñâ, zo âlip sat.”¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâziñgin. Oi irabot miat, zo apkâ buñâ. Zorat gâ den perâkñak sat.”¹⁹ Sâi ambânñâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nângat? Nâ irabot zi nângan. Gâ Propete a nâi ândiat.”²⁰ Zorat sâna nângâbâ. Sâkurâpnîñâ, zen bakñâ ziren Anutu mâpâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat sâmb sâme.”

²¹ Oi Yesunâ ambân itâ sâmb dukuip, “Ambân, gâ dâ-goga nângâ. Narâk nâi mâte upâmap. Narâk zoren bakñâ ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buñâ. Zoren mo zoren âlipñâ.”²² Samaria a, zen topñâ mân nângâm mâpâsime. Yuda a, nen ko topñâ nângâm mâpâsimen. Oi Anutunâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nengâren pâip.

²³ Narâk nâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpnâ bonñâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâpâsenangâbigât nângâmap.²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikñâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot opñâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmâpâse bonñâ.”²⁵ Sâi ambânñâ itâ sâmb dukuip, “Nâ nângan. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârum sâsânj, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut nâi nâi zorat sâmb muyagem niñgâbap.”²⁶ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâmb tâi arâpnâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nângâm imbanâniñ buñ oip. Wangât ambân sot den uat sâmb mâsikânam nângindâ yâmbârei birâwen.²⁸ Oi ambân zâk too âmañ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâmb dâzângoip,²⁹ “Zen gam a nâi zi iknek. Nâ kut nâi nâi orâwan, zo aksik sâmb muyagem nangap. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârum sâsânj, zo zi motñâi.”

³⁰ Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe.³¹ Gam tatne Yesu arâpnâ niñ itâ sâmb dukuwen, “Patâ, nalemb ne.”³² Sâindâ itâ sâmb dâtnângoip, “Nalemb tobat nâi zemniñap, zo mân nânge.”³³ Zo yatâ sâi arâpnâ niñ itâ âraguwen, “Nalemb zo nâiñâ mem ga pindap?”³⁴ Sâindâ Yesunâ itâ sâmb dâtnângoip, “Sarj-gonogip, zâkkât den lum nepñâ tuuman, zorânj nalemb nâ uap.

³⁵ Zen itâ nângâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalemb bonñâ muyagibap.’ Ka nâñâ dâzângua nângânek. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon muyamuyagiñ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zengât op sâip.)³⁶ Nâi zâk nalemb bonñâ mem mindubapñâ, zorat sângân mibap. Oi bonñâ zo ândiândi kâtikkât siñgi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zariñ, zet ârândânj sâtâre upabot.³⁷ Oi den nâi Kembangât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ,

‘Nâiñâ nep kârâm kâmitmap. Nâiñâ ko bonñâ mei zâibap.’

³⁸ Nâñâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonñâ mim-bigât sâmb ziñgâwan. Mârum a nâmbutñâ nep zo tuumb ândinetâ bonñâ muyagei zen yen galem op bonñâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâmb dâzângoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâmb muyagiap.” Den zorat a ambân donjbeññâ Yesu nângâm pâlatânj kwâkñangâwe.⁴⁰ Yesunâ arâpnâ nen den dâtnângom tâi a ambân ziñ kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkat dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip.⁴¹ Yesunâ siñgi âlip dâzângoip donjbeñ patânj nângâmñâ, nângâm pâlatânj kwâkñangâwe.⁴² Oi zen ambân zo itâ sâmb dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nângâm pâlatânj kwâkñang-gen. Irak ko niñak diñâ nângâm itâ nângâm kwâtâ-tien. Zâk perâkñak a hân dâp nengât kubikkubik a op ândiap.”

Yesunâ katep nâi mâsekñoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimñâ Galilaia hânân arip.⁴⁴ Yesu zâk zikñak itâ sâip, “Propete a nâigât kutsiñginâ kamân toren toren lañ kârâm âimap. Kamârâpnâ ziñâ ko zâkkât nângâne yenñâ opmap.”⁴⁵ Yesunâ Galilaia hânân taki Galilaia a ziñâ buku okñangâwe. Zen mârumñan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepñâ tuugi igâwe, zorat yatâ okñangâwe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârum sâi toonjâ waiñ oip, zoren dum âi takip. Kapenaumb kamânân a sâtnj nâi ândeip, zâkkât nanñâ mâsek op zeip.⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtnj zorânj nângâm Kana kamânân âimñâ Yesu muyagem nanñâ mumbam op zeip, zo kubikñangâbapkat dukuip.⁴⁸ Oi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Nâ sen pup kulemb mân tuuga dap op dinnangât nângâne bon upap?”⁴⁹ Oi a sâtnj zorânj itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkat kek gâban.”⁵⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nângi bon oi arip.⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziñ gam sâwe, “Nangâ mârum âlip op taap.”⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkñangât mâsikâziñgi sâwe, “Muka mirâ bakñan, zoren sâkñâ sânduksâip.”⁵³ Yatâ sâne a sâtnj zâk topñâ itâ nângip, “Narâk zoren Yesunâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikñâ sot a ambân kâmut gakârâpnâ, zen Yesu nângâm pâlatânj kwâkñangâwe.⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

Yesu zâk Betesida too dengân sâtņan a nņai kubigip.

5 Yuda zengât kendon patâ nņai mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poņ kâtikņâ kirip, zoren mâtâp nņai kirip, zorat kutņâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nangâmņan too dengân nņai zeip, kutņâ Betesida. Zorat sâtņan mirâ bâtnâmbut tâip. ³ Mirâ zoren a mâsekziņoot sot sen nņâtâtik sot kin bitziņ bâlîņâ sot sâkziņ gigiņâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nņaiņâ narâk nņain nņain gem ga toin geim golaņkoip. Yatâ oi mâsek a nņai kândom toin giarip, zâk mâsek okņangip, zo buņ oip.) Zorat zen too kwamit oi nņangânat sâmbambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nņai zeip. Zâk kin bikņâ bâlîņ oi zem tâi kendonņâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo ekņâ narâk kêrep ziap sâmbâsikâm sâip, "Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?" ⁷ Sâi ko sâip, "Patâ, nņaiņâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a nņaiņâ walânim kek geimap." ⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâmbdukuip, "Gâ zaat isen koremgâ lum âi." ⁹ Sâi zorenâk sâkņâ âlip oi zaatņâ isen koremņâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesuņâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutņâ ziņ a âlip oip, zo itâ dukuwe, "Itârâņ kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotņâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmbdâzâņgoip, "Kubikni-gapņâ itâ dâtnogap, 'Gâ isen koremgâ mem âi.'" ¹² Sâi mâsikâm sâwe, "Isen koremgâ mem âi sâmbdâgogap, zâk kutņâ nņai?" ¹³ Sâne kubikņangip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesuņâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukuip, "Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nņai nņai yâmbâtņâ muyagegibapkât bâlîņâ dum zagâtņâ mân upan." ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtņâ itâ sâmbdâzâņgoip, "A kubikni-gap, kutņâ Yesu."

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtņâ, ziņ kâsa miņangâwe. ¹⁷ Yatâ utne Yesuņâ itâ sâmbdâzâņgoip, "Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan." ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtņâ ziņ nângâne bâlîņ oi Anutu hutkum sap sâmbkunam sâmbkâtigiwe.

Yesu zâk hâuņangât den sâmbkwâkâbapkât imbanņâ zemņangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâmbdâzâņgoip, "Nâ perâkņak dâzâņgua nângâne. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi ekņâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nannâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umņâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zoric buņâ. Nep zâizâiņâ tirâpnogi zen ekņâ nângâne imbanņâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumuņâ mângiziņgi zaat ândime. Nannâ nanņâ yatik a mumuņâ nņai mângibâ sâmbmângibat. ²² Ibâ zâk nannâ nâ a zengât topziņ sâmbkâkņan kwatziņgâbatkât nep zo sâmbnigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkņangâme, zo yatik nannâ nâ hurat

kwatnibigât yatâ oip. Nņai zâk nannâ nâ mân hurat kwatnibapņâ Ibânâ sâņgonnogip, zâk mân hurat kwâkņangâbap.

²⁴ Nâ perâkņak dâzâņgua nângâne. Nņai zâk dinnâ nângâbapņâ sâņgonnogip, zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņangâbap. Oi a zo ândiândiņ kâtikņâ mem ândiap. Zâk mumuņâ kândâtkum ândiândiņ kâtikņâ muyagiap. Zâk tosaņangât hâuņâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkņak dâzâņgua nângâne. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziņ wâgân umziņ mumuņ ândie, zen Anutu nannâ ninâ den nângâm umziņ kubikani ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nņai mâte upabân a mumuņâ zo, ziņâ Anutu nannâ nâgât dinnâ nângâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariņâ ândiapkât nannâ nâ ândiândi mariņâ op ândibatkât sâmbnigip. ²⁷ Oi nâ a bonņâ ândiangât a tosaziņ hâuņangât den sâmbkwâkâbatkât sâmbnigip.

²⁸ Zen den zo nângâne mân kwakmak upap. Narâk nņai mâte upap, narâk zoren a mumuņâ hanzâņgone zie, zen nannâ nâgât den nângâmņâ gwâlâ op zaat nanğâbi. ²⁹ ândiândi âlip ândiweņâ dinnâ nângâm zaatņâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutņâ ândiândi bâlîņ ândiweņâ zaatņâ tosaziņangât hâuņâ mimi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuņangât den sâmbkwâkâman. Zo yatâ op hâuņangât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buņâ, sâņgonnogip, zâkkât den."

Anutuņâ nanņangât topņâ sâmbmuyagemap.

³¹ "Ninak topnâ sâmbmuyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nņaiņâ sâmbmuyagemap. Oi nâ nâņgan, topnâ sâmbmuyagei bonņâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâmbmâsikâne nâgât den bonņâ sâmbmuyageip. ³⁴ Oi anņâ topnâ sâmbmuyagibigât mân sâmbman. Zen topnâ nângâm ândiândigât mâtâp lânbigât sâmbman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakņâ patâ op âsageziņgi. Zen zâkkât âsakņâ zo ek âkņâlem mâik nņai ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâmbmuyagemap, zo Yohane yatâ buņâ. Zo tobat nņai. Nepnâ tuuman, zorâņ topnâ sâmbmuyagemap. Ibânandâ nep sâmbnigip, zo tuumņâ bonņâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sâņgonnogip, zâk zikņâ topnâ sâmbmuyageip. Zen ko den lâuņan gâbâ gâi mân nângâwe. Zen holi tobatņâ mân igâwe. ³⁸ Zen nâgât den nângâm mân nângâm pâlâtâņ kwatnige, zorat topņâ itâ. Zen sâņgonnogip, zâkkât diņâ umziņan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembugât ekabân itâ nângâm sâlâpkume, 'Andiândi kâtikkât mâtâp zoren zei kârum muyaginâ.' Oi zorâņ nâgât topnâ sâmbmuyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumņâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buņâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ anņâ sâmb âlip kwatnibigât mân sâmbman. ⁴² Zengât topziņ zîtâ nâņgan. Umziņ Anutugâren mân kinmap.

⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nņaiņâ zikņâ umgât gâi zâk buku okņangâbi. ⁴⁴ Zen ziņak sâmb âlip kwarangâm

ândime. Kembuniŋ kânok, zâkŋâ sâmb âlip kwatz-
ingâbapkat mân nângâme. Oi dabân nângâm pâlâtân
kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, 'Zâk Ibâgâren
neŋgât sâmb bâlip kwâpap.' Yatâ buŋâ. Zen Mosegâren
pâlâtân upme. Ka Moseŋâ zen sâmb bâliŋ kwatz-
ingâbap. ⁴⁶ Wangât, Moseŋâ den kulemguip, zo nâgât
op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nângâm sâi
nâgât den nângâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmŋâ
nâgât den dabân nângâbe?"

Yesuŋâ a 5 tausen nalem zingip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

6 Yesuŋâ den yatâ sâmb nângâmŋâ Galilaia saru
kutŋâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari
a ambân doŋbepŋâ a sisi mâsek kubikzingi igâwegât
molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpŋâ nen diiningi barin zâi
tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ
kutŋâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân doŋbep patâ
gane Yesuŋâ zingitŋâ Pilipo mâsikâm sâip, "Nalem ikâ
gâbâ sângân mem a ambân doŋbep patâ zingindâ
dâpziŋ upap?" ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâmb nâŋgi ze
yen mâsikip.

⁷ Oi Pilipoŋâ itâ sâmb dukuip, "Kât 2 handeret yatâ
zorân kwâlâm zingindâ mân dâpziŋ upap." ⁸ Sâi arâpŋâ
neŋgâren gâbâ a nâi kutŋâ Andrea, Simoŋ Peterogât
munŋâ, zâkŋâ itâ sâip, ⁹ "Katep nâi ziren ândiap. Zâkŋâ
nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâkŋangap. Oi a
ambân doŋbep patâ zirânâ zingindâ dâpziŋâ mân up-
ap." ¹⁰ Sâi Yesuŋâ sâip, "A ambân dâzângone mindum
ge tatnek." Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat
kwâkŋan a tenŋâziŋ 5 tausen yatâ zorân ge tarâwe.

¹¹ Yesuŋâ nalem zo memŋâ sâiwap sâmb a tarâwe, zo
kâsâpkum zingip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum
zingip. ¹² Nalem nem âkon opŋâ Yesuŋâ arâpŋâ itâ
sâmb dâtnângoip, "Buputŋâ zen bâliŋ opapkât sâ-
ndunek." ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputŋâ
sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikŋâ, zo ekŋâ sâwe,
"Propete patâ a neŋgâren âsagibapkat sâsânŋ, zo
perâkŋak a zi." ¹⁵ Oi zen Yesu haamgumŋâ bitziŋandâ
gâsum a kutâ kwânângânam utne zingit nângâm
birâzingâm zikŋik barin zarip.

Yesuŋâ saru kwâkŋan lâŋ lâŋ arip.
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ nâtiksaîsâi arâpŋâ nen saru sâtŋan geiwen.
¹⁷ Geimŋâ Kapenaum kamânân âinam wangâyân zâi-
wen. Oi mirâ nâtiksaî ko ârindâ Yesu zâk zikŋik zoren
tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikŋâ koi saru âbânŋoi âiwen. ¹⁹ Oi
nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmŋan ârindâ
Yesu zâk saru kwâkŋan lâŋ lâŋ âim wangâ gootŋan gâi
ekŋâ pârâkŋam keŋgât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesuŋâ
nângonsâm sâip, "Ninak gaan. Mân keŋgât utnek."
²¹ Yesu wangâyân kopgâbapkat sâtâre urâwen. Kopgâi
zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtât opŋâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine haŋsâip.
Haŋsâi itâ sâwe, "Muka nâtiksaî wangâ kânok tâi ikxen.
Zoren arâpŋâ Yesu pam ziŋik arie." ²³ Zo yatâ nângâm
tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutŋâ Kembuŋâ
nalem zingip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a ambân zen
Yesu sot arâpŋâ kâruzingâm wangâyân zâim Kape-
naum kamânân âi kâruzingâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemŋâ itâ
sâmb dukuwe, "Patâ, gâ dâuŋan zi gâin?" ²⁶ Mâsikâne
itâ sâmb dâzângoip, "Nâ perâkŋak sa nângânek. Nâ top
liku kulem tuuga ikme, zorat buŋâ. Nalem zingâ nem
âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemŋâ ândim
mumbi, zorat umziŋ mân pane zimbap. Nalem nem
ândiândi kâtik ândibi, zorat umziŋ pane zimbap. A
bonŋâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo zingâbatkât gâ-
sum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkat nalem, zo zingâ-
bat." ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, "Sânan. Anutuŋâ
wan nep tuum ândinatkat nângâmap?" ²⁹ Sâne Yesuŋâ
itâ sâmb dâzângoip, "A sângonnogip, nâ nângâm
pâlâtân kwatnibi, zo Anutugât nep." ³⁰ Sâi den itâ sâmb
dukuwe, "Gâ top likuliku kulem nâi tuuna ekŋâ
nângâm pâlâtân kwatginat. Wan nep nâi tuuban?"
³¹ Sâkurâpniŋ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikŋan
ândim nalem kutŋâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat
den kulem nâi itâ ziap,
'Sumbemân gâbâ nalem zingip nem ândiwe.'"

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesuŋâ itâ sâmb dâzângoip, "Perâkŋak sa
nângânek. Sumbemân gâbâ nalem bonŋâ, zo Moseŋâ
mân muyagem zingip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ
nalem bonŋâ zingâmap. ³³ Nâ sumbemân gâbâ gem
hân a ândiândi muyagem zingâman. Nâ Anutugâren
gâbâ nalem bonŋâ uan." ³⁴ Sâi itâ sâmb dukuwe, "Kem-
bu, gâ narâk dâp nalem zo niŋgâmâmban." ³⁵ Sâne itâ
sâmb dâzângoip, "Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk
nâgâren ga pâlâtân upap, zâk nalemgât mân mum-
bap. Oi nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo ko
toogât mân nângâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânguan. Zen nâ nekŋâ mân nângâm
pâlâtân kwatnime. ³⁷ Ka Ibânandâ nâgât singi sâip, a
ambân zo zen ko nâgâren gam nangâbi. Oi a ambân
ziŋ nâgâren gane mân molizingâbat. ³⁸ Sumbemân
gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât buŋâ. Sângonnogip,
zâkkât den lubatkât gewan. ³⁹ Ibânandâ a ambân
nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagogegât
galemziŋ uandâ hângât narâk âkâbabân zoren
hâlâluyâk mângizinga zaatpi. Sângonnogip, zâkkât
den zo yatâ ziap. ⁴⁰ Nanŋâ nâ nekŋâ nângâm pâlâtân
kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den
zo yatâ ziap. Oi nâŋâ narâk patin mângizinga zaatpi."

Yesu zâk ândiândi kâtikkat nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonŋâ, zo nâ
sâipkat Yuda a sâtŋâ, ziŋâ nângâm bâliŋ

kwâkņangâwe. ⁴² Oi itâ sâwe, "A zi zâk wangât itâ sap, 'Nâ sumbemân gâbâ gewan.' Topņâ nângâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanņâ." ⁴³ Sâne Yesuņâ itâ dâzâņgom sâip, "Zen mân nângâne bâliņ oik. ⁴⁴ A nâi zik umgât nâgâren gâgaņ, zo mân taap. Ibâ sâņgonnogipņâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumuņan gâbâ mâņgibat. ⁴⁵ Propete zengât ekabân den itâ ziap,

'Anutu zikņak a siņgi âlip dâzâņgoi nângâbi.'

Nâi zâk Ibânandâ siņgi âlip dukui nângâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan. ⁴⁷ Nâ perâkņak dâzâņgua nângânek. Nâi zâk nângâm pâlâtâņ kwatnimapņâ ândiândi kâtik miap. ⁴⁸ Ândiândi kâtikkat nalem nâ. ⁴⁹ Sâkurâpziņâ, zen mirâ kamân kâtikņan nalem kutņâ Mana, zo nem ândimņâ mom nângâwe. ⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem nemņâ mân mumuņâ, zo ko nâgâren ziap. ⁵¹ Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat nâi zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtikņangât siņgi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a ziņâ ândiândi muyagibigât zingâbat."

⁵² Yuda a sâtņâ ziiņak itâ âragumņâ sâwe, "A zirâņâ dap op sunumņâ niņgi ninatkât sap?" ⁵³ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Nâ perâkņak dâzâņguan. Zen a bonņâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziņan ândiândi mân muyagibap. ⁵⁴ Nâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapņâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumuņan gâbâ mâgia zaatpap. ⁵⁵ Nâgât sunumnâ, zo nalem bonņâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonņâ. ⁵⁶ Nâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapņâ, zâk nâ sot pâlâtâņ op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtâņ op ândibat. ⁵⁷ Ândiândi mariņâ, Anutu Ibâ, zâkņâ sâņgonnogi gewangât Ibânangât op ândiman. Oi nâi zâk nâ ninibapņâ nâgât op ândiândiņ muyagem ândibap. Umņandâ nâ sot pâlâtâņ upapņâ sumbeņgât siņgi upap. ⁵⁸ Sumbemân gâbâ nalem, zorat topņâ itâ ziap. Sâkurâpziņâ Mana nalem niwe, zo yatâ buņâ. Zen nemņâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap." ⁵⁹ Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzâņgoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkat den mem gem gâip.

⁶⁰ Yesugât a ambârâpņâ, neņgâren gâbâ donņepņâ den zo nângâm sâwe, "Den zi nângindâ yâmbâtņâ uap. Den zirat topņâ dap yatâ nângânat?" ⁶¹ Oi sâm âkon utne Yesuņâ umziņan ek nângâm itâ sâm dâzâņgoip, "Den zi nângâne bâliņ uap?" ⁶² A bonņâ nâ âburem ândiwanân zaria nângâne dap upap?" ⁶³ Sâkkât sunum zorâņ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapumgât nep. Den dâzâņguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. ⁶⁴ Oi zengâren gâbâ a nâmbutņandâ mân nângâm pâlâtâņ kwatnime." A Yesugât den birâbi, zo kâņņan nâņgip. Oi a Yesu tirâpziņgoi gâsum kumbi, zo yatik kâņņan nâņgip. Zorat den yatâ dâtnâņgoip.

⁶⁵ Oi den nâi itâ târokwap sâip, "Zorat itâ dâzâņguan. Ibânandâ a nâi imbanâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtâņ upap? Yatâ zo mân taap."

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpņâ, neņgâren gâbâ donņepņâ zâk sot ândiândiņangât âkon op birâņangâm âiwe.

Peteroņâ Yesugât topņâ sâm muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesuņâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniņgip. "Zen yatik nâbam ânam se?" ⁶⁸ Sâi Simon Peteroņâ itâ sâm dukui, "Kembu, nen gâ birâgim nâigâren âinat? Gâ kânokņâ ândiândi kâtikkat den mem ândiat. ⁶⁹ Nen gâ nângâm pâlâtâņ kwatgimņâ itâ nângâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin." ⁷⁰ Yatâ sâi Yesuņâ itâ sâm dâtnâņgoip, "Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpziņgowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a nâiņâ Satangât a uap?" ⁷¹ Zâk Yuda, Simongât nanņâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nângâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât neņgât kâmurân gokņâ. Oi zâkņâ ândim Yesu tirâpziņgoi kâsarâpņâ ziņ gâsum kuwe.

Yesugât murâpņâ, zen mân nângâm pâlâtâņ kwâkņangâwe.

7 Kwâkņan Yerusalem kamânân Yuda a sâtņâ ziņâ Yesu kunam den sâne Yesuņâ zorat siņgi nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. ² Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpņâ, ziņ itâ dukuwe, "Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimņâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziņ ikpi. ⁴ A nâi, zâk patâ upâ sâm nepņâ tik mân tuumap. A mâteziņan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi." ⁵ Murâpņâ zen mân nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, "Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A ziņâ zen um kâlak mân nângâziņgâbi. Nâ ko ândi mâmanziņ bâliņâ, zo sapsuga um kâlak nângânige. ⁸ Zen ziiņik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat." ⁹ Yatâ sâmņâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpņâ, zen kândom âinetâ bet zâk zikņik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumņâ mâsikâyangâm sâwe, "Zâk ikâ taap?" ¹² A yenņandâ zâkkât den halop donņep sâwe. Oi nâmbutņandâ itâ sawe, "Zâk a âlipņâ." Sâne nâmbutņandâ kwâkâm sâwe, "Buņâ. Zâk a um gulip kwatziņgâmap." ¹³ Oi Yuda a sâtņâ zengât kengât op Yesugât siņgi den muyap mân sâwe.

Yesuņâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmņan Yesu zâk tirik namin zâimņâ a Kembangât den sâm dâzâņgoip. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbanâziņ buņ oi itâ sâwe, "Zâk ekap namin mân

zaripnâ den topnâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?"¹⁶ Yatâ sânetâ Yesunâ itâ dâzângom sâip, "Nâ den dâzângoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sângonnogip, zâkkât den."¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtnâ lubapnâ den zirât topnâ nângâbap.¹⁸ Njâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâknâ mem zâizâinj upap. Ka njâi zâk nep marijângât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nângâbi, 'Zâk sarâ buñâ. Den bonnâ sâmap.' Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Mosenjâ gurmin den sâm muyagem zinjip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtime. Yatâ opnâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se."²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, "A ikâ zorânj gobigât se? Gâgât itâ nângen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat."²¹ Sâne Yesunâ dâzângom sâip. "Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue."²² Sa nângânek. Mosenjâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâm zinjip. (Oi zo Mosenjâ mân topkwâip. Sâkurâpninjandâ mârur njâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume.²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumuñ sâknâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige?²⁴ Zen den sâknâk mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonnâ sâbi."

Yesugât op itâ sâwe, "Zâk Kristo mo a njâi?"

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutnjandâ itâ sâwe, "A kunam sâme, zo zirâ mo?"²⁶ Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpninjandâ mân sâm kwâkâme. Zen topnâ nângâne a bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârur sâsân, zo mo dap?²⁷ Buñâ motnjâi. A zirât muyamuyagiñgât topnâ nângen. Ka njâi gâbâpkât sâsân, zo âsagei zâkkât topnâ mân nângânat."²⁸ Yatâ sâne Yesunâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzângogip, "Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonnâ marijâ, Anutu, zâknâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nângâme."²⁹ Nâ ko zâknâ sângonnogi zik um topnjan gâbâ gewan, gât ko nânâ zâkkât topnâ nângâm kwâtâtian."

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânam sâwe. Oi kukuñgât narâknâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe.³¹ Oi a yenjâ zengâren gâbâ donjbejnâ Yesu nângâm pâlatânj kwarâwe. Oi itâ sâwe, "A patâ gâbapkât sâsân, zâk a zirânj kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nanjgâmap."

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nângamnjâ tirik namâ galem a sot âragumnjâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³³ Yesunâ itâ dâzângom sâip, "Nâ narâk pânjkânok zen sot ândimnjâ sângonnogip, zâkkâren zâibat."³⁴ Oi zen kârurim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?"

³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, "A zirânj ikâ ari kâruratkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik

a zengâren âim den dâzângobam sap?"³⁶ 'Kârurim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.' Den zo wangât sap?"

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkât sâip.

³⁷ Yuda zengât kendon sirâm boinjâ mindumindu patâ utne Yesunâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, "Njâi zâk toogât nângâmnjâ nâgâren ga nimbap."³⁸ Oi njâi zâk nâ nângâm pâlatânj kwatnibap, zâkkât umñan too sinnâ takâm zimbap. Kembugât ekabân den yatâ kulemgune ziap."³⁹ Yesu nângâm pâlatânj kwâkñangâwen, nen Kaapumgât siñgi kwatniñgâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumnjâ mân niñgip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburer zârip, zorat mân niñgip.

A ambân zen Yesu topnjângât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutnjâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, "Perâknjak, zâk Propete gâbapkât mârur sâsân."

⁴¹ Nâmbutnjandâ itâ sâwe, "A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârur sâsân, Kristo, zi zâk." Nâmbutnjandâ ko kwâkâm sâwe, "A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap?"⁴² Kembugât ekabân den njâi itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap."⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe.⁴⁴ Oi nâmbutnjandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtnâ ziñ Yesu mân nângâm pâlatânj kwâkñangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zengâren âburinetâ itâ sâwe, "Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?"⁴⁶ Sâne kâwali a ziñâ sâwe, "Zâk den sâmap, zo yatâ a njâinjâ mân sâmap."⁴⁷ Sâne Parisaio a ziñ itâ sâm dâzângowe, "Zen a yenjâ yatik um gulip kwatziñgip?"⁴⁸ A sâtnâ sot Parisaio a, nenjâren gâbâ njâi zâk sot pâlatânj uap?⁴⁹ Zo buñâ. A yenjâ, zen ko Kembugât gurumin den mân nângâme, zen simgât siñgi."

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuzinjâ njâi kutnjâ Nikodemo, mârur Yesugâren arip, zâknâ itâ sâm dâzângogip,⁵¹ "A njâinjâ ziknjâ topnâ mân sâi dap yatâ hâuñgât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den njâi ziap."

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpninjandâ Nikodemo den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, "Gâ a zo yatik Galilaia hânân goknjâ? Kembugât ekabân sâlâpkum itâ nângâban, 'Galilaia hânân Propete njâi mân âsagibap.'"⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanjgâwe.

Lañ mâman ambân njâi Yesugâren diim âiwe.

8 Yesunâ Oliwa bâknjan zâi zeip.² Mirâ hanjsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân donjbejnâ zâkkâren minduwe. Yesunâ ge tapnjâ Kembugât den sâm dâzângogip.³ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân njâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe,⁴ "Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem

gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtnâ zângone mumbigât sâam gurumin den ekabân kulemgum niŋgip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nâŋgat?" ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nâŋgâm denân pânam sâwe. Sâne Yesu zâk pindiŋsâm bikŋandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatŋâ itâ sâam dâzâŋgoip, "Zengâren gâbâ a nâi tosaŋâ buŋâ, zâkŋâ kâtnâ topkwap koi ko kumbi." ⁸ Yatâ sâam du pindiŋsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nâŋgâm patâziŋâ kâdom ari kânok kânok ari ari âim nanŋâwe. Ambân zâk zikŋik Yesugât mâtenjan kiri Yesu zâk oksâm zaat mâsikâm sâip. ¹⁰ "Ambân, a zen ikâ arie? Nâiŋâ hâuŋaŋgât den sâam siŋgan giap?" ¹¹ Sâi ambânŋâ sâip, "Kembu, buŋâ." Sâi itâ sâam dukuip, "Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâam siŋgan gian. Zorat gâ âi ândim bâliŋâ du zagât mân upan."

Yesu zâk a hân dâp nengât kârâp âsakŋâ op ândiap.

¹² Yesuŋâ a den dum dâzâŋgoip. Itâ sâam dâzâŋgoip, "Hân dâp a zengât kârâp âsakŋâ op ândian. Oi nâi zâk nâ molinibapŋâ, zâk nâttâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakŋâ tâkŋaŋgi ândibap." ¹³ Sâi Parisaio a ziŋâ itâ sâam dukuwe, "Gâ gikak topkâ sâam muyagiat, zorat nâŋgindâ bon mân uap." ¹⁴ Sâne Yesuŋâ sâip, "Ninak topnâ sapsuga bon buŋ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topŋâ nâŋgâm den sâaman. Zen ko zo mo zorat ârândânŋ kwakme. ¹⁵ Zen sâkŋik ekŋâ umŋan bonŋâ zo mân ikme. Oi zen laŋ sâame. Nâŋâ ko zengât topziŋ mân sâaman. ¹⁶ Oi zengât topziŋ sâbat, zo ko bonŋâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den nâi itâ ziap,

'A zagât, zikŋâ a nâigât topŋâ sâitâ nâŋgâne bon upap.'

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâam muyagia Ibânâ sâŋgonnogip, zâkoot yatik sâam muyagemap."

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, "Ibâgâ ikâ?" Sânetâ itâ sâam dâzâŋgoip, "Zen nâgât topnâ mân nâŋgâme. Zen nâgât topnâ nâŋgâm sâi ko Ibânangât topŋâ yatik nâŋgâbe."

²⁰ Yesuŋâ den zo tirik namâ umŋâ nâi kât pâpanŋan, zoren kin den dâzâŋgoip. Oi zâk mumbapkât narâkŋâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Aŋâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokŋâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapŋâ itâ sâam dâzâŋgoip, "Nâ zâmbam aria zen kârunimŋâ tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?" ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziŋâ sâwe, "Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikŋâ agoyangâm mumbapkât sap?" ²³ Sânetâ Yesuŋâ itâ sâam dâzâŋgoip, "Zen âmbiren gokŋâ. Nâ ko uren gokŋâ. Zen hân ziren gokŋâ. Nâ ko hân zi gokŋâ buŋâ. ²⁴ Nâ zorat opŋâ dâzâŋguan, Zen tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwanŋâ

ândim zâibat. Zen zo mân nâŋgâm simbitkubi, zo ko tosaziŋ zemziŋgi mumbi."

²⁵ Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, "Bâi, gâ wan a nâi?" Sâne Yesuŋâ dâzâŋgom sâip. "Topnâ dâzâŋgom gâwan, zo bonŋâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuŋaŋgât den doŋbep mem ândian. Sâŋgonnogipŋâ den bonŋâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nâŋgâwan, zorigâk a ambân dâzâŋgoman."

²⁷ Den zo Ibânangât op sâam dâzâŋgoi zen mân nâŋgâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmŋâ Yesuŋâ târokwap itâ dâzâŋgom sâip. "Zen a bonŋâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nâŋgâm biranŋbi. Oi ninâ umgât kut nâi nâi mân opman. Ibânandâ den sâam dâtnogip, zoric sâaman, zo nâŋgâm kwâtâtibî. ²⁹ Oi sâŋgonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap." ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a doŋbepŋâ nâŋgâmŋâ, nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâwe.

Yesugât den mem ândim dumun buŋ utnat.

³¹ Yesuŋâ Yuda a nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâwe, zen itâ sâam dâzâŋgoip, "Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonŋâ upi. ³² Opŋâ nâgât den bonŋâ, zo nâŋgâne mâkâziŋgi dumunziŋ buŋâ, hâlâluyâk ândibi."

³³ Yesuŋâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, "Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zengât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? 'Dumun buŋ ândibi.'" ³⁴ Sâne Yesuŋâ itâ sâam dâzâŋgoip, "Nâ perâkŋak dâzâŋguan. Nâi zâk bâliŋ opmap, zâk bâliŋaŋgât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziŋâ patâziŋaŋgât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpŋâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanŋandâ olaŋziŋga, zen perâkŋak dumun buŋ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nâŋgan. Oi zen nâgât denŋâ umziŋan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânangâren kut nâi nâi ek ândiwan, zorat sâaman. Zen ko ibâziŋaŋgâren kut nâi nâi nâŋgâwe, zo upme." ³⁹ Sâi itâ sâam dukuwe, "Nen sâkuniŋ Abaram." Sâne Yesuŋâ dâzâŋgoip, "Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonŋâ nâŋgâwan, zo dâzâŋgoman. Oi ziŋâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramŋâ mân oip. Zen Abaramgât narâpŋâ buŋâ. Ibâziŋâ, zâk nâi. ⁴¹ Zen ibâziŋaŋgât orot mâme upme." Yatâ sâi ziŋâ sâwe, "Nen a laŋân gâbâ mân âsagiwen. Ibâniŋ Anutu kânok." ⁴² Sâne Yesuŋâ sâip, "Ibâziŋ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâkŋâ sâŋgonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziŋan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziŋ angân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziŋ Sataŋ. Zâkkât den lubigât umziŋ kinmap. Zâk mârum nâi a tâmbetagoagoŋ nep tuum ândim gaap. Zâk den bonŋâ kândâtkoipkât umŋan den bonŋâ nâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariŋâ. Zorat zâkkât orot mâmenâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziŋan den bonŋâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonŋâ dâzâŋgua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a nâi nâgât tosa âlip sâbap? Bunâ. Nâ den bonnâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât sinji upapnâ diñâ nânngâbap. Zen Anutugât sinji mân ândimenâ diñâ birâme."

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtnâ, zinj kuk op itâ sâm bâliñ kwâkngangâwe, "Nen gâgât dap sânat? Gâ nengât kâmurân gok bunâ. Gâ Samaria a. Wâkenâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap." Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, "Nâ wâkenâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlarñ kwâkngangâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsinginarngât opnâ mân dâzângowan. Kutsinginarngât den dâzângobap, zo nâi ândiap. Zâknâ nâgât kutsinji, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkñak dâzângua nânngânek. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap." ⁵² Yatâ sâi Yuda a zinj itâ sâwe, "Wâkenâ otgimap, zo perâkñak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, 'Nâi zâk nâgât den mem ândibapnâ mân mumbap.' ⁵³ Sâkuninjâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?" ⁵⁴ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, "Ninâk sâknâ mem zâi pa sâi ko bon bun opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuninj sâme, zâknâ kutsinginâ mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topnâ mân nânge. Nânâ ko zâkkât topnâ nânngâm kwâtâtian. Nâ mân ek nânngan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nânngânngan. Oi zâkkât diñâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunzinjâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorânâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip." ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a zinj sâwe, "Gâ kendongâ 50 mân ândeinnâ Abaram egâwan sat?" ⁵⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwanngâ ândim gaan." ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtnâ mem kunâ sâne Yesunâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

A sen nâtâtik, zâkkât den sinji.

9 Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagem sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesunâ a zo muyagei arâpnâ niñ Yesu mâsikâm sâwen, "Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Ziknâ mo ibâ mam zekât?"

³ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, "Yatâ bunâ. Ziknâ mo ibâ mam zekât tosgât bunâ. Anutu imbanânngânngât topnâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sângonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkngan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsaknâ op ândibat."

⁶ Yesu zâk yatâ sâmnâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sen nâtâtik zo sinjan sanjorip. ⁷ Itâ sâm sanjorip, "Gâ Siloam too dengânân âi too sanj-

gonnan." (Siloam zo Yuda denân. Niiñ denân ko sângongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opnâ kamârâpnâ zinjâ a zo ekñâ mâsikayangâm sâwe, "Nalemgât oletningâmap, zi zâk mo nâi?" ⁹ Sâne nâmbutñandâ sâwe, "Zi zâk." Oi nâmbutñandâ sâwe, "Zâk bunâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi." Yatâ sâne zikñak sâip, "Nâ ko zi." ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, "Dap op sinjâ âlip uap?" ¹¹ Sâne itâ sâm dâzângoip, "A nâi kutnâ Yesu, zâknâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sinnan sanjonngâ itâ sâm dâtnogip, 'Gâ Siloam dengânân âi too sanjgon.' Oi nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip oi eksan." ¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, "A zo ikâ ândiap?" Sâne zâknâ sâip, "Nâ mân ek nânngan."

A sinjâ âlip oip, zorat Parisaio zinj den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimnâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesunâ banjet golanjukum sinjâ sanjorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, zinjâ a zo mâsikâm sâwe, "Gâ dap op sinjâ âlip uap?" Sâne itâ sâm dâzângoip, "Zâk banjet mem sinnan sanjori nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip uap." ¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutñandâ itâ sâwe, "A zo Anutugâren goknâ bunâ. Zâk Kembangât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap." Sâne nâmbutñandâ sâwe, "Zâk bâliñ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap." Parisaio a, zinj yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a sinj bâpsâsânñ kubigip, zo mâsikâm sâwe, "Sinjâ kubiksap, zorat gâ dap nânngat?" Sâne zâknâ sâip, "Zâk Propete." ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimnâ âlip oip, zorat nânngâne bonnâ mân oi sâne ibâ mamnâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, "Nanziknâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op sinjâ âlip uap?"

²⁰ Sâne ibâ mamnâ, zik itâ sâwet, "Zâk nanniknâ, zo nânngat. Sen nâtâtik âsageip, zo nânngat. ²¹ Ka dap opnâ sinjâ âlip uap, zo mân nânngat. Nâinâ kubiksap, zo mân nânngat. Zâk katep bunâ. Mârum lâmbarip, zorat ziinjak mâsikâne topnâ dâzângoik."

²² Ibâ mamnâ, zet Yuda a sâtnâ zengât kengât opnâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnâ, zinj den itâ sâm ândiwe, "Nâi zâk Yesugât itâ sâbap, 'A bâliñan gâbâ mâkâninngâbapkât mârum sâsânñ, zâk zo. Zâk Kristo.' A yatâ zo mâtâpâpâse namin mân zâibapkât pâke pânâ. A yatâ zo kâbakñenngânngindâ nengât kâmurân mân tâpap." ²³ Zorat opnâ ibâ mamnâ zet kengât op itâ sâwet, "Zâk katep bunâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat zinjâ mâsikâne topnâ sâik."

²⁴ A sen nâtâtik op ândeipnâ âlip oip, zo dum diim gamnâ itâ dukuwe, "Anutu mâtenjan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topnâ nânngan. Zâk bâliñ mâme a." ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorânñ itâ sâm dâzângoip, "A zo bâliñâ mo âlipnâ, zo mân nânngan. Sen nâtâtik ândiwanngâ sinnâ âlip uap, zo nânngan." ²⁶ Sâi dum mâsikâwe, "Dap otgigap? Dap op sinjâ mânânngâtsap?"

²⁷ Sâne a zorânñ itâ sâm dâzângoip, "Nâ mârum dâzânguan. Zen wangât kisanñ dâzângobatkat se? Zen

zâkkât a utnam se?"²⁸ Yatâ sâi ziñâ siñan gem dukuwe, "Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpnâ."²⁹ Mose zâk Anutuñâ den dukuip, zo nânngen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nânngen."³⁰ Sâne a zorân den itâ mâburem dâzânngoip, "A zi sinnâ mânânngâtsap, zâkkât topnâ kârune nânnga imbanjâ uap."³¹ Nen itâ nânngâmen, 'Anutuñâ bâliñ mâme a mân betziñan memap. Njâi zâk hurat kwâkñangâm diñâ lugî beknjan mimap.'³² Mârum hân âsageibân gâbâ a njâi zâk mam kâmbonjan gâbâ sen njâtâtikñâ âsagem kubikku-bikñâ mân âsagei nânngâwen.³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?"³⁴ Sâi den kârâpnoot itâ sâm dukuwe, "Gâ bâliñ mâme sot lañ mâman a zengâren gâbâ âsageinñâ dap yatâ nen den topnâ dâtnânnguat?" Yatâ sâm kom kâbakñine ârip.

Yesu kândâtkom um njâtâtik ândiândiñ.

³⁵ A zo kâbakñine ari Yesuñâ nânngip. Oi a zo muyagenangâm itâ sâm mâsikip, "Gâ a bonjâ nânngâm pâlâtân kwâkñangat mo?"³⁶ Sâi a zorânjâ sâip, "Patâ, sat, zo a njâi? Zo tirâpnona ekñâ nânngâm pâlâtân kwâkñangâbat."³⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, "Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ."³⁸ Sâi a zorânjâ sâip, "Kembu, nâ nânngâm pâlâtân kwatgigan." Yatâ sâmñâ um topñan pindiñsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesuñâ sâip, "Nâ topziñ sâm muyagibatkat hânân gewan. Zorat a ziiñangât nânngâne giginâ oi sinniñ njâtâtik sâme, zen sinziñ ânangât âsakñan bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziiñangât nânngâne zâizâiñ oi sinniñ âlipñjik sâme, zen njâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan."⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândân kirâwe, zen nânngâmñâ sâwe, "Nen sen njâtâtik nânngonsat?"⁴¹ Sâne Yesuñâ sâip, "Zen sen njâtâtik ândim sâi tosaziñ buñ ândibe. Ka ziiñak sâme, 'Nen sinniñ âlipñjâ.' Zorat tosaziñ zemziñgâp."

Râma zen mariziñangât den nânngâme.

10 Yesuñâ den sumbuñâ njâi itâ sâip, "Nâ perâkñak dâzângua nânngâne. Njâi zâk râma zengât poñ durubit zo birâm njâin gâbâ loñgin bagibap, zâk kâmbu a op kut njâi njâi lañ memap."² Njâi zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zengât galem a.³ Zâk gâi mâtâp galem a ekñâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziñâ diñâ tobat nânngâbi. Oi râma galem a zo râma kutziñan zânngonsâm poñan gâbâ diiziñgâm âibap.⁴ Râma gakârâpnâ diiziñgâm gei kândom ari molim âibi. Diñ tobatñâ nânngâmegât molim âibi.⁵ Ka a njâi gâi diñ tobatñâ mân nânngâmñâ mân molibi. Buñâ. Zen keñgât op birâm âibi."⁶ Yesuñâ den sumbuñâ yatâ sâi Yuda a ziñ den zorat topnâ mân nânngâwe.

Yesu zâk galem a âlipñjâ.

⁷ Yatâ utne Yesuñâ dum dâzângom sâip, "Perâkñak dâzângua nânngâne. Râma zengât zâizâiñangât mâtâp, zo nâ."⁸ Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut njâi njâi lañ mime. Zen ganetâ râma zen zengât den mân nânngâwe.⁹ Mâtâp nâ. Njâi zâk nânngâren gam

bagibap, zâk mân tâmbetagobap. Zâk bagimgagim nalem muyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zângom tâmbetzângogigât game. Nâ ko râma ziñ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtigât gâwan.¹¹ Nâ râma galem a âlipñjâ. Galem a zâk galem otziñgâm ândim râma gakânjâ tâmbetagobegât ândiândiñâ birâbap.¹² Râma galem a bâliñjâ, mariñâ buñâ, kât nep tuutu-unañgât anjâ dâñ galemziñ mân opmapñâ wâu kâtikñâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikñâ gamñâ râma ziñgâm molziñgi siñsururuñ upi.¹³ A zo râma galem a bâliñjâ. Zâk râma zengât girem mân upap. A zo kât mimbakpât nep tuumap.¹⁴ Nâ ko râma galem a âlipñjâ ândiman. Ibâ sot nâ âñak nânngâm ândimet.¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âñak ândimen. Zorat na râma zengât opñâ ândiândinâ birâbat.¹⁶ Oi râma kâmut njâin njâin ândie. Zen poñ zi gokñâ buñâ. Oi ninak ârândân diiziñgâm ga dinnâ nânngâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap.¹⁷ Râma zengât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umñandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmñâ dum mibat.¹⁸ Ândiândinâ zo a ziñ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buñâ. Ninak nânngâm birâbat. Ninak birâbat sot mibatkat imbanjâ zemniñgâp. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip."

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nânngâm den sâm kâsâpagowe.²⁰ Oi a donjebñâ itâ sâwe, "Wâkenjâ okñangi um gulip uap. Den sâi wangât nânngê?"

²¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, "A wâkenjootñâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke njâinjâ a sen njâtâtik zen âlip kubikziñgâbap?"

Yuda a sâtñâ, ziñ Yesu kâsa okñangâwe.

²² Yuda a ziñ tirik namânjâ mârum mâsop miwe, zorat kendon narâkñâ mâte oip.²³ Map paten narâkñan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ njâi kutñâ Salomo, zoren âim gam kirip.²⁴ Oi Yuda a ziñ ekñâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, "Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârum sâsânjâ, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnânngo."

²⁵ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, "Nâ mârum sâm dâzângua mân nânngâwe. Ibânangât sâtkât nep tuuman, zorân topnâ sâm muyagemap."²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nânngâme.²⁷ Râma gakânâ ândie, zen ziñgit holiziñ nânngâman. Oi ziñâ dinnâ nânngâme. Dinnâ holiñâ nânngâm mâtâbân molinime.²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem ziñga mân tâmbetagom ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a njâinjâ mâkâmâkânjâ, zo mân taap.²⁹ Ibânandâ nânngâren zâambarip, zâk a sot kut njâi njâi aksik walâziñgâm ândiap. Oi njâinjâ Ibânangât bikñan gâbâ mân mâkâbap.³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikñâ kânogâk ziap."

³¹ Yatâ sâi Yuda a ziñ kât dum mem kunam urâwe.³² Yatâ utnetâ Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, "Nep âlipñjâ top topñâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtñâ nonam se?"³³ Sâi Yuda a, ziñ sâtñan mem itâ dukuwe, "Nep âlip tuumat, zorat buñâ. Gâ ayâk ân-

diatnâ Anutu hutkum gikanğat nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen." ³⁴ Yatâ sâne Yesunâ itâ sâmbân dâzânğoip, "Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den nâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nânğame mo bunğâ? Den zo itâ, 'Nânğâ sâwan, Zen Anutu yatâ.'

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum nâi sâsânğ, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, 'Gâ Anutu hutkum sat.' Anutuğâ gâsum sâlâpnom sângonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nanğâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nânğâne bon bunğ oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât bunğâ, nepnangât opnâ itâ nânğâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topnâ nânğâbi."

³⁹ Yesunâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâ dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmñâ Yodağ too nâmbutken Yohaneğâ mârumñan too sanğonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândeip a donğbep patâ ziğ Yesugâren ga mindum itâ sâwe, "Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanğap." Oi zoren a ambân donğbepñâ Yesu nânğâm pâlâtânğ kwâknanğâwe. ⁴²

Lasaro moip.

11 Betania kamânân a nâi ândeip, kutnâ Lasaro. Zâk sot ponâzatnâ Maria sot Mata, zen kamân zo goknâ. ² Marianâ mârum Kembu too wârânğâ âlipnâ zorânğ sanğon ko kâuk sâmotnandâ kinâ sângori âronğ oip. Zâkkât munğâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatnâ zet Yesugâren den itâ sâmbân pâitâ arip, "Kembu, gâ nânğâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap." ⁴ Den zo pâitâ ari Yesunâ nânğâmñâ itâ sâip, "Mâsek zorat bonğâ mumbapkât bunğâ. Anutu sâmbân âlip kwâknanğâbigât âsagiap. Anutu nanğâ nâgât imbanğâ âsageip eknâ hurat kwatnibi."

⁵ Mata sot gatnâ sot Lasaro, zengât Yesunâ umğâ tâip. ⁶ Oi mâsekât sinği nânğâmñâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimñâ arâpnâ itâ sâmbân dâtnânğoip, "Gane Yudaia hânân âburem âinâ."

⁸ Sâi arâpnandâ itâ sâwen, "Patâ, mârum Yuda a ziğ kâtnâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatnâ sat?"

⁹ Sâindâ Yesunâ dâtnânğom sâip, "Mirâ hanğsâm zeip kek mân nâtatiksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkbatkât narâknâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtabân ari kut nâi nâi zimbap, zorânğ mân kom subap. Zâk âsaknan kut nâi nâi ek nânğâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâtigân mâtabân âim âsaknâ kârum âi kom subap."

¹¹ Yatâ sâmbânğ den itâ târokwap dâtnânğoip, "Bukuninğ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mânğibat." ¹² Yatâ sâi ko arâpnâ ninğ itâ sâwen, "Uman zemğâ âlip upap."

¹³ Yesu zâk mumunğangât den sumbunğâ sâi nen umangât nânğâwen. ¹⁴ Zorat Yesunâ sâmbân kusiknanğ kwap dâtnânğoip, "Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umnâ âlip uap. Zen nânğâm

pâlâtânğ kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ." ¹⁶ Sâi ko Yesugât arâp nengâren gâbâ a nâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâknâ bukurâpnâ itâ sâmbân dâtnânğoip, "Nen zâk sot ârândânğ arindâ a sâtnâ ziğ nânğonetâ munat."

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi maringâ.

¹⁷ Lasaro moi kâk mâtâpnanğ pane sirâm kimembut zeip Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nânğâmñanğ tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a donğbep Mata Maria munziknâ moip, zorat sângânğ ninam Betania kamânânğ âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nânğâm ari Maria ko mân nânğâm mirinğ tâi Matanğâ mâtabânğ âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemñâ itâ sâmbânğ dukuip, "Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nânğânğ. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâm sâmbânğ nânğâgibap." ²³ Sâi Yesunâ itâ sâmbânğ dukuip, "Mungâ mumunğânğ gâbâ zaatpap." ²⁴ Sâi Matanğâ itâ dukum sâip, "Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nânğânğ." ²⁵ Sâi Yesunâ dukuip, "Zaatzaat sot ândiândi maringâ, nâ. Zorat nânğânğ nânğâm pâlâtânğ kwatnibap, zâk momğâ zaat ândiândinğ kâtik ândimğ zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgânğ ândimğ nânğâm pâlâtânğ kwatnibap, zâk mumu kâtik mân momğ ândiândi kâtik ândimğ zâibap. Gâ den zo nânğâna bon uap?"

²⁷ Sâi Matanğâ sâip, "Zo nânğânğ. Oi gâgât itâ nânğânğ. A bâlinğânğ gâbâ mâkâninğâbapkât mârum sâsânğ, zo gâ. Anutugât nanğâ hânânğ gibapkât sâsânğ, zo gâ. Zorat umnandâ nânğâm pâlâtânğ kwatgigan."

Yesu umğâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sâmbânğ âi gatnâ Maria muyagem den halobânğ itâ sâmbânğ dukuip, "Patâniknâ gaap. Oi gâgât sap." ²⁹ Sâi Marianâ nânğâmñâ kârâpnâoorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânânğ mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianâ kek zaatnâ ari Yuda a ambânğ zâk sot tap umğ diimğ gigi den dukum tarâwe, zen kwagânğ âibam ariap sâmbânğ molimğ âiwe.

³² Maria zâk âimğ Yesu eknâ kinğ topnanğ ge pindiğsâmğ itâ sâmbânğ dukuip, "Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap." ³³ Yatâ sâmbânğ iseip Yuda a ambânğ molimğ âiwe, zen beknânğ memğ iseip. Isene Yesunâ ziğitnâ umğâ bâlinğ oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikânğingâmğ sâip, "Ikâ zoren hanguwe?" Sâi ziğâ sâwe, "Kembu, gâ zi ga eknan." ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a ziğâ eknâ sâwe, "Iknek, zâknâ umğandâ gâsumğ biranğmap." ³⁷ Nâmbutnandâğ itâ sâwe, "A senğ nâtatikğ sinğâ mânânğâripnâğ a ziğ âlipğ kubigiğ mânğ mombap?"

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesunâ umğâ bâlinğ oi kwagânğ âi takip. A zo kâk mâtâpnanğ pane zeip kâk pâitâğ memğ mâtâpnanğ pamğ doonğuwe. ³⁹ Zorat Yesunâ itâ sâip, "Kâk memğ kâbaknînek." Sâi a mumunğâğ zorat ponânğ, Matanğâğ itâ sâmbânğ dukuip, "Kembu, sirâmğ kimembutğ ziap, zorat

mârum kârok uap.”⁴⁰ Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Den dâ-gogan, zo mân nânghat? Gâ nânghâm pâlâtân kwatni-nandâ Anutu imbanjânghat topñâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kât mem kâbakñine ari Yesuñâ sinjâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nânghat, zorat sâiwap san.”⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nânghamat, zo nânghat. Nâ a zi kinze, zen topñâ nânghatbigât itâ san. Gânjâ sânggonnona gewangât umziñandâ nânghâm pâlâtân kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmnjâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.”⁴⁴ Sâi mumuñandâ zaat gâip. Oi mârum kinj bikñâ sângum kâpiwe. Si sângânñâ kâpiwe, zorat Yesuñâ dâzânghoip, “Sângum olañ birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donjbepñâ Yesu kut nâi nâi oip, zo ekñâ nânghâm pâlâtân kwarâwe.⁴⁶ Nâmbutñandâ ko Parisaio zengâren âim Yesuñâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji sâm dâzânghowe.

⁴⁷ Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nânghâm sâne a sâtñâ mindune itâ dâzânghom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat?”⁴⁸ Nen ek mân nânghânñâ utnat, zo ko a pisuk patâ zinj zâkkâren âimñâ nengât a kutâ sâne Roma a zinj kuk opñâ gam nânghone mom nanjindâ tirik namâ zi kândañbe.”

⁴⁹ Yatâ sâne zengât buku nâi kutñâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknjâ itâ sâip, “Zen um nânghânñâzinj buñ ândie.”⁵⁰ Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nanjâbembgât nengât hâu-niñâ a kânokñâ moi âlip upap.”

⁵¹ Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umñan zâk tirik namâ galem a patâ zengât patâziñjâ ândeipkât Anutuñâ sâi kânñan den zo sâip. (Yesu zâk perâknjak Yuda a kâmut, zengât op mumbapkât sâm pindâpindân.)⁵² Oi Yuda a zengârâk buñjâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduzinjgi kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindân.)

⁵³ A patânñâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtñâ zen Yesu kunam den sâm mâtâp kârum ândim gawe.⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukñem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanjâmñan kamân nâi tâip, kutñâ Epraim, zoren arâpñâ diiniñgi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a donjbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziñ kubiknam zâiwe.⁵⁶ Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, zinj den itâ sâm dâzânghowe, “Nâiñjâ Yesugât tâtat mâmenjâ ek nânghâmñâ ga dâtnânghoik. Dâtnânghoi gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumñâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyarnghâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo buñjâ?”

Marianjâ Yesu too wârân âlip sanjorip.

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

12 Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok ze Yesuñâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumuñan gâbâ mângei zaarip.² Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matanjâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe.³ Tatnetâ Marianjâ kwâip belo nâi too wârânñâ âlipñâ, sângân zâizâin, zo mem Yesu kinjan sângonñâ kâuk sâmotñandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipñâ gam zeip.⁴ Oi arâpñâ nengât buku nâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk nâin Yesu tirâpznângoi gâsum kuwe.), zâknjâ itâ sâip,⁵ “Too wârân âlip, zorânñâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kan-pitâ zinjgi dâp opap.”⁶ Zâk a kanpitâ zengât mân nânghâm sâip. Zâknjâ mindum kât pâpanñangât irâ, zo zâknjâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnânghoip, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanjori mua hanobi, zorat opñâ kânñan sanjonnigap. Zâk âlip uap.”⁸ A kanpitâ, zen âsâbânñen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtñâ zinj Lasaro kumbigât sâm kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donjbep zâkkât sinji nânghâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumuñan gâbâ mângeip, zâk ârândân iknam âiwe.¹⁰ Yuda a donjbepñâ Lasarogât den sinji nânghâmñâ Yesu nânghâm pâlâtân kwâknjanñâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, zinj Lasaro Yesu sot ârândânñâ zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanjsâi a donjbepñâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne sinji nânghâwe.¹³ Den yatâ nânghâm sâtâre op gâmalem sot gâlânghât iinñâ namuñ mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niñgat. Nen sâm âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk donjgi sigan muyagem kwâknjan zâi tâi arip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sionj mâirâp, zen mân kenjgât utnek. Iknek. A kutâ patâziñ gaap. Zâk donjgi sigan zorat kwâknjan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpñâ nen den zorat topñâ mân nânghâwen. Yesu momñâ zaat sumbemân zarip, zoren itâ nânghâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâknjâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den sinji zo a nâmbutñâ dâzânghowe.¹⁸ Oi sen mârât zorat sinji nânghâwenñâ a donjbepñâ gâmalem sot gâlânghât iinñâ namuñ mâtâbân âi muyagiwe.¹⁹ Oi Parisaio a, zinj zinjgitñâ bukurâpziñ mindum

târâwe itâ sâmbân dâzângowe, "Nângânek. Zen den nep tuune a donjeb patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâknjak walâningi kwaksen."

Grik a nâmbutnâ, ziŋ Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutnâ ârândân ândim Anutu mâte oknangâwe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân goknâ, zâkkâren âi itâ sâmbân dukuwe, "Patâniŋâ, Nen Yesu iknatkât otningap." ²² Sâne Piliponâ nângâm Andrea dukui ârândân Yesugâren âi den zo sâmbân dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, "A bonnâ, nâ sumbem âsaknânâ muyagibatkât narâk mâte uap. ²⁴ Perâknjak dâzângua nângânek. Segonj keetnâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momnâ bonnâ donjeb muyagibap. Ka keetnâ hânân mân giari sâi bon buŋ opap. Hânân giari bonnâ donjeb muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândiŋâ buku oknangi gulip oknangâbap. Nâi zâk hânân ândiândiŋâ kâsa oknangâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sâmbân nângâ matâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapnâ nângâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap."

Yesu zâk mumbapkât den sâmbân muyageziŋgip.

²⁷ "Itârân umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknâm âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknâm itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsingigangât kutkâ neule âsaknoot âsagibap." Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den nâi itâ geip, ²⁹ "Neule âsaknâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap." Oi a kâmut patâ kirâwe, ziŋ itâ sâwe, "Zi sumbem kârap." Oi nâmbutnanda itâ sâwe, "Sumbem a nâiŋâ den dukuap."

³⁰ Sâne Yesunâ itâ sâmbân dâzângoip, "Den zo ninangât buŋâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Sataŋ kâbakniŋiŋ. Oi a ambân tosaziŋangât hâuŋâ mimbigât sâmbân kwâkâkwâkân.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a diiziŋga nâgâren gabi." ³³ Zo mumuŋangât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuŋâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, "Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsân, zâk âsagemnâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâŋâ itâ sat, 'A bonnâ nagân nom mem kwânângânibi.' A bonnâ, zâk dap yatâ?"

³⁵ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângoip, "Kârâp âsaknandâ narâk pânkânok osetziŋan âsageziŋgâm ândibap. Oi zen nângâniŋâ kâpizângobapkât kârâp âsaknâ zemziŋgi zâk mâte oknangâm ândibi. A nâi nângâniŋân âibap, zâk dap op matâp nâ ikpap? ³⁶ Zorat âsaknâ zemziŋgi nângâm pâlâtân kwâknangâne kâmut gakârâpnâ upi." Yesu zâk den yatâ sâmbân tik âi ândeip.

Yuda a donjeb, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziŋan sen mârât kulem top top tuugi eknâ mân nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe.

Zâk mâruman den itâ sâmbân kulemgoip,

"Kembugât den siŋgi sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanâ, zo dap op zengâren muyagibap?"

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaiangât Kembugât den nâi itâ sâmbân kulemguip,

⁴⁰ "Zâk otziŋgi sinziŋ nângâniŋâ umziŋ kâtiŋgeip. Zo zen sinziŋandâ ek nângâbegât. Oi umziŋandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziŋ melâne kubikziŋgâbamgât."

⁴¹ Yesaiangât Yesugât sumbem âsaknâ, zo eknâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ donjebnâ Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknangâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziŋ nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbakreziŋgâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziŋâ sâmbân âlip kwatziŋgâbigât yatâ urâwe. Anutunâ sâmbân âlip kwatziŋgâbap, zorat nângâne yennâ oip.

Yesugât den zo topniŋ sâmbân muyagibap.

⁴⁴ Yesunâ den kâtiknâ sâmbân itâ sâip, "Nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo nâyâk buŋâ. Sângonnogip, zâk ârândân nângâm pâlâtân kwâknangâbap. ⁴⁵ Oi nâi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsaknandâ hânân gewan, zorat nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibapnâ nângâniŋân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Nâi zâk dinnâ biri nângâniŋân hâuŋangât mân sâbat. Nâ a zengât tosagât hâuŋâ ziŋgâbapkât buŋâ. Nâ kubikziŋgâm tânzângobatkât gewan. ⁴⁸ Nâi zâk kândâtnom dinnâ biri nângâniŋân tosaŋangât den sâmbân kwâkâbap. Den sâman zo, zâknâ narâk patin tosaŋangât topnâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sângonnogip, zâknâ sapsumnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nângan. Ibânangât diŋâ lum ândiândi kâtiknâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman."

Yesunâ arâpnâ kinziŋ saŋgorip.

13 Pasowa kendon narâk mâte oi Yesunâ ziknangât itâ nângip, "Hân birâm Ibânangâren zâibatkât narâk mate uap." Yatâ nângâm hânân arâpnâ umnandâ gâsuniŋgâm ândeipnâ yatâ otniŋgâm ari ma ko narâknâ âkip.

² Oi nângâniŋân nalem ninam minduindâ Sataŋnâ mârum Yuda, Simongât nanngâ, Karioto kâmbânân goknâ, zâkkât umnan den itâ pâip, "Yesu a sâtnâ tirâpziŋgona eknâ gâsubi." ³ Yesu zâk itâ nângip, "Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat." ⁴ Yatâ nângâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sângum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmanân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinziŋ saŋgorip. Oi sângum nâ saŋgori âronngâ oip. ⁶ Yatâ ot-

ningâm Simon Peterogâren ari itâ sâm dukuip, "Kembunâ, gâ gikak kinnâ saŋgonbam uat?"

⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Nâ uan zi topnâ mân nânghat. Gâtâm ko nânghâban." ⁸ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, "Kinnâ mânâk saŋgonban." Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Nâ mân saŋgongiga gâ dabân nâgât singi a upan?" Yesunâ um saŋgonsaŋgon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronâ den zorat topnâ mân nânghâm itâ sâm dukuip, "Kinnigâk mân saŋgonban. Sâknâ aksik saŋgonban."

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Nâi zâk too saŋgonnâ mâtâbân obândim ko kinjic saŋgori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziŋan goknâ nâi, zâk zengât dâp mân ândiap." ¹¹ A sâtñâ zengâren âi tirâpziŋgoi gâ-subi, zorat op nânghâm itâ sâip, "Osetziŋan goknâ nâi zâk zengât dâp mân ândiap."

Kinziŋ saŋgorip, zorat topnâ sâm muyageziŋgip.

¹² Kinniñâ too saŋgonnâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâm dâtnânghoip, "Nâ kinziŋ saŋgonsan, zorat topnâ sa nânghânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziŋ op ândim kinziŋ saŋgonsan. Ziŋak yatik kinziŋ saŋgonsaŋgon op kore oraŋgâm ândine âlipnâ upap. ¹⁵ Tirâpziŋguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâkñak dâzângua nânghânek. Kore aŋ patânâ walâm ândiândiŋ, zo mân taap. Yaticgâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nânghâm yatingen ândine zengât nângha sâtâreŋoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpziŋgowan, zo nânghan. Kembugât ek-abân den nâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ, 'Nâi zâk nâ sot nâlem nimhap, zâkñâ tikootñandâ nobap.'

¹⁹ Zo mân muyagei kânñan dâzânguan. Oi bet muyagei Kembunâ kâdom dâtnânghoip sâm nâgât topnâ nânghâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâkñak dâzângua nânghânek. Nâ a nep sâm pinda tuum ândei nâiñâ a zo dâŋ galem op ândibapñâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapñâ saŋgonnogip, Anutu, zâk yatik kore okñangâbap."

Yesunâ Yuda sâm muyageip. (Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesunâ den yatâ sâmñâ um bâliŋ oi itâ sâm muyageip, "Nâ perâkñak sa nânghânek. Zengâren gâbâ a nâiñâ sâi gâsânobi." ²² Yesunâ den yatâ sâi arâpñâ niŋ nâigât sap sâm niñâ senân senân âŋagâwen. ²³ Oi nânghâ Yesugât um topñan târâwan. Nâ Yesunâ umñâ gâsunimâip, nâgâren Simon Peteronâ bikñandâ dâp op sâip, "Mâsikâna dâgogik. Nâigât sap?" ²⁵ Peteronâ yatâ oi nânghâ Yesu gootñan âimñâ sâwan, "Kembu, gâ nâigât sat?" ²⁶ Sa Yesunâ sâip, "Nalem mem sirogân pam pinda nimhap, a zorat san." Yatâ sâmñâ nalem memñâ sirogân pam Yuda, Simon nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. ²⁷ Nei ko Sataŋñâ umñan giarip.

Oi Yesunâ Yuda itâ sâm dukuip, "Kut nâi upam nânghat, zo kek upan." ²⁸ Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topnâ mân nânghindâ âkip. ²⁹ Oi itâ nânghâwen, "Zâk kât minduminduŋ galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât ziŋgâbapkât sap." ³⁰ Oi Yudañâ nalem zo nemñâ zaat âkñan nâgâtigânak arip.

Yesunâ neule âsakñâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudañâ ari Yesunâ arâpñâ nâmbutñâ nen itâ sâm dâtnânghoip, "A bonñâ nâgât neule âsakñâ âsagiap. Oi nâgât opñâ Anutugât neule âsakñâ ârândân âsagiap. ³² A bonñâ, nâ Anutugât neule âsakñâ muyagiangât Anutu zâk zikñak a bonñâ nâgât neule âsakñâ muyagibap. Narâk mân kârep oi kek muyagibap. ³³ Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânghânok zen sot ândibat. Oi bet kârunibi. Oi Yuda a dâzângowan, yatik zen dâzângobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den uñakñâ dâzângobâ. Ziŋak buku oraŋgâm ândibi. Nânghâ buku otziŋgâm gâwan, zo yatik oraŋgâm ândibi. ³⁵ Zen yatâ op ândine a ziñâ ziŋgitñâ itâ nânghâbi, 'Zen buku oraŋgâm ândiegât topziñâ itâ nânghen. Zen Yesugât kâmut gakârâpñâ.'"

Yesunâ Petero um den dukuip. (Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronâ mâsikâm sâip, "Kembu, gâ ikâ âiban?" Sâi Yesunâ sâip, "Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban." ³⁷ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, "Nâ wangât itârân mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buŋ upap." Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opñâ ândiândigâ birâna buŋ upap kât sat, zorat nâ perâkñak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk aŋ dîŋsâbap." ³⁸

Yesunâ sumbemân mirâ kianñiŋ kubik ândiap.

14 Oi Yesunâ itâ sâm dâtnânghoip, "Zen nânghâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nânghâm pâlâtân kwâkñangâm, nâ yatik nânghâm pâlâtân kwatnibi. ² Ibânangât kamânân mirâ donbep taap. Yatâ zo mân ze sâi ko dâzângobam. ³ Nâ âim mirâ kianziŋ kubikñâ âburem ga diiziŋga nâ sot âi ândibi. ⁴ Âibat kât mâtâp, zo nânghen."

⁵ Sâi Tomañâ itâ sâm dukuip, "Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nânghen. Zorat dap op mâtâp zo ek nânghânat?" ⁶ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, "Ibâgâren âiâiŋ mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâiŋ, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi mariñâ, nâ. ⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânghen."

⁸ Yatâ sâi arâpñâ nengâren gokñâ, a nâi kutñâ Pilipo, zâkñâ itâ sâm dukuip, "Kembu, Ibâgâ tirâpnânghona ekñâ nânghindâ âkâbap." ⁹ Yatâ sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuip, "Pilipo, nâ narâk kârep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmâpñâ Ibâ ekmap. ¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, 'Gâ Ibâgâ tirâpnânghona iknâ.' Ibâ

sot net pâlâtân op kânok uet, zo nânġat? Den dâzânġoman, zo ninâ umġât mân dâzânġoman. Ibânandâ nâġât umnan ândim diġâ sâmap sot nepġâ tuumap. ¹¹ Ibâ sot net pâlâtân op kânok. Den zo nânġâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nânġâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nânġâm pâlâtân kwatnibi."

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² "Nâ perâkġak sa nânġâneġ. Nâi zâk nânġâm pâlâtân kwatnibapġâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buġâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânânġâren zâim zo Kaapumnâ sâġgongua zengâren gem ga lâmbamzânġobap, zorat. ¹³ Zen nâġât korân sâm ninâu sâm ândine nânġâziġġâbat. Zo yatâ ua ko nanġâ nâġât opġâ Ibâ sâm âlip kwâkġanġâbi. ¹⁴ Zen nâġât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne ziġġâbat.

¹⁵ Umziġandâ nâ ġâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nânġâ Ibâġâren ninâu sa ġâi sâġgongoi gem mam otziġġâbat. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme op-mâmbap. Zo Kaapumġât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonġanġât mariġâ. Den siġġi âlipġâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topġâ mân nânġâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziġan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zengâren âburem ġâbat. ¹⁹ Narâk pânġkânok ziap. Zo âki a siġġi âlipġâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâġât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtân uet, zo nânġâbi. Oi nâ zen sot pâlâtân uen. Nâġât yatâ nânġâbi. ²¹ Nâi zâk umġandâ ġâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umġandâ ġâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okġanġâbat."

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buġâ, Yuda ġâiġâ mäsikâm sâip, "Kembu, ġâ wangât op top-kâ nengâren sapsun um kâtik a zengâren mân sapsunbam sat?" ²³ Sâi Yesuġâ den itâ mâburem dukuip, "A ġâiġâ umġandâ ġâsânobapġâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umġandâ ġâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. ²⁴ Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umġandâ mân ġâsunibap. Oi den sâman, zo ninan ġâbâ buġâ. Zo Ibâ sâġgonnogip, zâkkât den."

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmnâ itâ sâip, "Nâ zen sot ândim den zo dâzânġoman. ²⁶ ġâtâm Tirik Kaapum gamġâ mam otziġġâm kut ġâi ġâi zorat topġâ sapsunziġġâm ândibap. Oi den nânġâ dâzânġowan, zo dum dâzânġobap. Ibânâ nâġât sâtkât op Tirik Kaapum sâġgongoi gem mam otziġġâm ândibap.

²⁷ Nâġât bet sâwât, zo um lumbenâ ziġġan. Um kâtik a zengât lumbenâ, zo buġâ. Ninâ zo ziġġan. Zorat nânġâ kwâkâ sot keġġât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzânġua nânġâwe. Nâ âimġâ du zengâren âburem ġâbat. Zen umziġ nâġâren sâġgongune sâi ko nâ Ibâġâren zâibat, zo nânġâm umâlep upe. Ibâ zâk nâġât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâġât imbanġandâ Ibâġât imbanġâ ombenġan, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei

kânġan dâzânġuan, zorat kut ġâi ġâi zo âsagei ko nânġâm pâlâtânziġ kâtiġibap.

³⁰ Nâ zi den kârep mân târokwap dâzânġobat. Hânġât a kutâ Satan, zâk tâmbetnobam ġâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbanġâ mân tâkġanġap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ ġâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diġ sâm nigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ ġâsuman, zo a ziġâ nânġâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ."

Yesu zâk waiġ nak, nen bâranġâ.

15 Nâ waiġ nak topġâ âlipġâ. Ibânandâ ko waiġ nep mariġâ. ² Nâġâren ġâbâ bâranġâ ġâi mân bon oi mânânġât pâmbap. Bâranġâ ġâi bon oi kubikġanġâm bonġâ patâ upapkât galem upap. ³ Zen siġġi âlipġâ dâzânġowan, zorânġ kubikziġġi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Waiġ bâranġandâ topġoot mân târoyagom zikġġġâk bonġâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opġâ bonziġ mân upi.

⁵ Waiġ nak topġâ nâ. Zen ko bâranġâ. Nâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonġâ donġbep patâ upap. Ka zen birânim kut ġâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâziġġâbat. Oi waiġ bâranġâ mânânġât pane moi mindumġâ kârâbân une semap, zo yatâ otziġġâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimġâ wan mo wangât sâne muyagem ziġġâbat. ⁸ Zen bonziġâ patâ op nâġât arâp bonġâ op ândine a ziġ ziġġitne âlip oi Ibânâ sâm âlip kwâkġanġâbi. ⁹ Ibânandâ umġandâ ġâsânomap, zo yatik umnandâ zen ġâsuziġġap. Zen nâġât den, zo nânġâm ândine umnandâ ġâsuziġġi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânânġât den luga umġandâ ġâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâġât den lune umnandâ ġâsuziġġi ândibi. ¹¹ Nâġât sâtâre, zorânġ zengâren donġbep âsagem zimbapkât den zi dâzânġuan. Zen sâtâre kwâkġan ândibigât san.

¹² Nâġât den kâtik itâ dâzânġoman. Nânġâ umnandâ ġâsâzânġomap, yatik ziġġak umziġandâ ġâsâyagom ândibi. ¹³ Nâi zâk bukurâpġâ tâmbetagogebâġ ândiândiġ biri buġ upap, a zo bukurâpġâ umġandâ ġâsâzânġom biraġmap. A nengât orot mâme, zorânġ zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diġ sâm ziġġan, zo tuune ziġġitsa buku bonġâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapġâ kore a mân sâm zânġonsâbat. Zen nâġât bukurâpnâ ue. Kore aġâ patânġanġât umġan den zemap, zo mân nânġâmap. Nânġâ kut ġâi ġâi Ibânânġâren nânġâwan, zo pisuk patâ sapsun ziġġâwangât zengât nânġa bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziġâ nâ mân ġâsum sâlâpnowe. Nânġâ zen ġâsum sâlâpzânġowan. Oi âi nâġât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonġâ muyagibigât sâm ziġġâwan. Oi ziġâ bonziġâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâġât kot sâm Ibâġâren wan mo wangât op ninâu sâne ziġġâbat. ¹⁷ Nâġât den kâtik zi dum dâzânġobâ. Umziġandâ ġâsâyagom ândibi."

Yesu birânjangâwe, yatik arâpnâ birâningâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, "Um kâtik a zîj kâsa otzîngânetâ ko itâ nângâbi, 'Kembu yatik kâsa oknângâwe.' ¹⁹ Zen hângât sîngi ândine sâi buku otzîngâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzângua kândâtzângowegât kâsa otzîngâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzângowan, zo nângâbi, 'Kore anâ patânâ walâm ândiândi, zo mân taap.' A zîj kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otzîngâbi. Zen nâgât den nângâwe sâi yatik zengât den nângâbe. ²¹ Sângonnogip, Anutu, zâk mân ek nângâmegât nâgât op yatâ otzîngâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemnâ den dâzângowan sâi ko tosazîj buj ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosazîjâ zo dap yatâ sâm kwâarakubi? ²³ Nâi zâk kâsa otnibapnâ Ibânâ yatik kâsa oknângâbap. ²⁴ Nâ osetzîjan nep patâ tuuwan, a zîj mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosazîj buj ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekâ nâ sot Ibânâ laj kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den zîap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.

'Nâ bâliñâ mân ua ko laj kâsa otnige.'

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimnâ, mam otzîngâbap, Kaapum, den bonnâ mariñâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâm muyagezîngâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi."

16 "Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin aŋgân kârâzîngâbi. Perâknak, narâk nâi mâte upap, zoren a zîj nen Anutugât nep tuunâ sâm zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânjan dâzânguan, zorat bonnâ muyagei itâ sâbi, 'Kembunâ mârûm dâtnângoip, zo muyagiap.' Nâ mârûm zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Nârâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a nâiñâ mân mâsikâniŋap, 'Gâ ikâ âiban?' ⁶ Âibam ua narâknâ dâzânguan, zorat umzîj bâliñ uap."

Kaapumnâ a topzîj sapsuŋap.

⁷ "Nâ perâknak sa nângânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonnâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otzîngâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliñâzîjâ sot târârak ândiândi sot hâuñâ mimbî, zorat sapsuŋ zîngâbap. ⁹ Tosazîjanngât topnâ itâ nângâbi. Zen nâ mân nângâm pâlatân kwatnime. ¹⁰ Târârak orotnângât itâ nângâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuñangât den sâsân, zorat itâ nângâbi. Hân zirat a kutâ Satañ, zâk tosanangât hâuñâ mimbapkât mârûm sâm kwâkâm pindap."

Kaapum zâk diiningâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmnâ itâ sâm dâtnângoip, "Den donbep zîap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nângâm nanngâbi? ¹³ Kaapum, den bonnâ mariñâ, zâk gem gam

den bonnâ dâzângobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nângâbap, zo yatik sapsuŋ zîngâbap. Oi kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zo sapsuŋ zîngâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem zîngi kutsînginâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonnâ zîap, zorat mariñâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem zîngâbap."

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ "Nârâk pânkânok zîap, zo âki aria kârûnibi. Oi zorat kwâknjan narâk pânkânok zîap. Zo âki ga nikpi." ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpnâ nâmbutnâ nen kwakmak op itâ âraguwen, "Den itâ sâp, 'Nârâk pânkânok zîap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâknjan narâk pânkânok zîap, zo âki ga nikpi.' Oi den nâi itâ sap, 'Ibâgâren zâibat.'" ¹⁸ Yatâ sâmnâ sâwen, "Nârâk pânkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen."

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesuñâ niŋgit umniñan ek nângâm itâ sâm dâtnângoip, "Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânkânok zîap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâknjan narâk pânkânok zîap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâknak dâzângobâ. Um kâtik, zîj none mua ko arâpnâ âgirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, zîj sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân nâi zâk katep mimbam sâknâm patâ nângâbap, zorân katep âsagei sâknâm buj oi sâknamgât nelâmkoi katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat zîngitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buj upap.

²³ Nâ perâknak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaat-sa zen kut nâi nâigât mân kwaknâ mâsikâniñi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnangât op muyagem zîngâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut nâi nâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâknjan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem zîngâbap."

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ "Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk nâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topnâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren zîiñak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâzîngâbap. Nâ wangât kut nâi zîngâbapkât dukubat. Ibâ zâk ninâuzîjâ wâratkum âlip zîngâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umzîjâ gâsânompakât Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzângomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman."

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpnandâ itâ sâm dukuwen, "Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguat. ³⁰ Zorat itâ nanngen. A zîjâ mân mâsikâgine gâ gikak kut nâi nâi zo nângâm nanngâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien." ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, "Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk nâi zîap, zo mâte oi nâ birânim sînsururuñ op mirâziñan

âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zimbapkât yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknâm kwâknan ândibi. Ka nânâ tâmbetzângobegât imbanjâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek."

Yesunâ ziknangât ninâu sâip.

17 Yesu zâk den zo sâmnâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, "Ibâ, âburibatkat narâknâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsaknâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât mariziñ nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem zingâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topñâ itâ ziap. Gâ Anutu bonñâ kânok sot sângonnogin, Yesu Kristo, net a ziñâ nikit net sot pâlatân utne ândiândi kâtik muyagem zingârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsaknânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat."

Yesunâ arâpnâ zengât ninâu sâip.

⁶ "Hânân a donjep zengâren gâbâ nâgât siñgi sâm gâsum sâlâpzângoin, zo siñgi dengâ sapsûm zingâwan. Zo gâgât siñgi ândinetâ nâgât siñgi sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut nâi nâi zemigip, zo gâgâren goknjik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo ziñga nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sâm nigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât siñgi ue. ¹⁰ A ambân nâgât siñginâ gâgât siñgi. Gâgât siñgi zorân nâgât siñgi. Oi umziñan nâgât âsaknâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kutsingigangât imbanjandâ pâit saazingâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsingigangât imbanjandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diñ zo sâm nigip. Oi dâñ galem otziñga mân tâmbetagoewe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât siñgi, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâknan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo ziñga mem ândine hângât siñgi a, ziñâ kâsa otziñgâwe. Nâ hângât siñgi mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât siñgi mân ândimegât yatâ otziñgâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diiziñgâm zâibangât mân san. Bâliñâ mariñandâ tâmbetzângobapkât san. Gânâ galemziñ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât siñgi buñâ. Zen yatigâk hângât siñgi buñâ. ¹⁷ Gâgât den bonñâ umziñan pâna âsagei târarak op ândibi. Gâgât denñâ,

den bonñâ. ¹⁸ Gânâ sângonnona hânân gem nep tu-
uwan, zo yatik sângonzângua zen um kâtik zengâren
nep tuubi. ¹⁹ Zen umziñâ gâgâren pambigât zo yatik
nânâ umnâ gâgâren paan."

Yesunâ kâmut gakârâpnâ nengât ninâu sâip.

²⁰ "A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den siñgi âlip sâne nângâm pâlatân kwatnibi, zengât sot ârandân ninâu sân. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nânâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziñâ nekâren umziñâ kinbap. Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sângonnona gewan, zo nângâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsaknâgâ nigin, zo zingâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umgândâ gâsânona umziñ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gânâ sângonnona gewan, zo nângâm biranñbi. Oi umgândâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nângâm biranñbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsaknâ nâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanjât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târarak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nângâwe. Nâ ko topkâ nângâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gânâ sângonnona gewan, zo nângâme. ²⁶ Nâ gâgât den siñgi sâm muyagem zingâwan. Oi sâm muyagem zingâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgândâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuziñgi ândibat."

Yesunâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

18 Yesu zâk den zo sâm nângâm arâpnâ diiningi Yerusalem kamânân gâbâ gemñâ Kidoron too nirem hân nâi nak kâlam nâi zeip, zoren zâiwen. ² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yudanâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutñâ diizingi gawe. Kembugât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, ziñ sângonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut nâi nâi oknjangâbi, zo nângâm arâpnâ nâmbamñâ âi mâsikâziñgip, "Zen nâi kârum ge?" ⁵ Sâi ziñâ sâwe, "Yesu, Nasarete kamânân goknâ." Sâne itâ sâm dâzângoip, "Nâ zi." Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesunâ sâip, "Nâ zi." Sâm dâzângoi kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtnâ mâsikâziñgip, "Zen nâi kârum ge?" Sâi ziñâ sâwe, "Yesu, Nasarete kamânân goknâ." ⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, "Nâ mârûm dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâziñgâne âibi." ⁹ Yatâ oi mârûm den itâ sâip, zo bon oip, "A nigin, zen galem otziñga mân tâmbetagoewe."

¹⁰ Oi Simon Peteronâ sâu mem ândeip, zo inzuran gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kin-dap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutñâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesunâ Petero itâ sâm dukui, "Sâugâ in-

zurân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nângat? Sâknam Ibânandâ nâgât siŋgi sâip, zo birâbat?"¹² Oi kâwali a sâtnjâ sot Yuda zengât a sâtnjâ, zen Yesu gâsum biknâ saawe.¹³ Saamnjâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zengât patâziŋjâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnâ meip.¹⁴ Kâipa zâk mârûm Yuda a sâtnjâ itâ sâm dâzânngoip, "A kâmut nen tâmbetagobe-mgât a kânoknâ nenngât hâuniŋjâ moi âlip upap."

Petero zâk Yesu kwâimbânngip.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simonjê Petero sot bukuŋjâ nâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi bukuŋjâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândânjê dâmân kâligen bagiwe.¹⁶ Petero zâk ko pâit âknan mâtâbân kirip. Oi bukuŋjâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronjâ pâit umŋan bageip.¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorânjê Petero eknâ itâ sâm dukui, "A ândiren zirat arâpnjâ zengât kâmurân goknâ, gâ." Sâi Peteronjâ sâip, "Nâ buŋjâ."¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen paterjê op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetziŋan kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ oknangip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânjê Yesu diŋjâ sâip sot arâpnjê gâsuzingip, zorat sâm mâsikip.²⁰ Mâsiki Yesunjâ den itâ melân dukui, "Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziŋ mindune dâzânngoman. Nâ tik mân sâman.²¹ Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzânngua nângâme, zo mâsikâziŋgâna dinnâ zo dâgone nângâ."

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomŋan komnâ itâ sâip, "Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?"²³ Sâi Yesunjâ itâ sâip, "Den gâŋgonjâ san oi ko zorat topnâ sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?"²⁴ Yesugât biknâ saane kiri Hanasinjâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronjê Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simonjê Petero, zâk kârâp nângâm kiri mâsikâm sâwe, "Arâpnjê zengâren goknâ nâi, gâ?" Sâne kwâimbâm sâip, "Nâ buŋjâ."²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteronjâ kindapnâ kârâm kwâkip, zâkkât torenŋandâ itâ sâip, "Gâ kâlamân zâk sot ândina gek-san."²⁷ Yatâ sâi Peteronjâ dum kwâimbi zorenâk kuruŋjâ diŋsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren

âiwe. Pasowa kendongât sâkziŋ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, "Hân nâin goknâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutonjê ningiri mân dâp upap." Yatâ sâmnjâ a kutâgât namin mân zâiwe.²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonjê mirâ gwenduin âi kin mâsikâziŋgip, "A zi wan tosagât diim ge?"³⁰ Sâi ziŋjâ sâwe, "A zi bâliŋ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem"

³¹ Sâne Pilatonjê itâ sâm dâzânngoip, "Wangât nâgâren diim ge? Ziŋjâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziŋjak sâm kwâkkânek." Sâi Yuda a sâtnjâ, ziŋjâ itâ sâwe, "Nen mumuŋan zâmbanzâmbanngangât mâtâp doonguwe.³² Sâna poru nagân kumbigât nângen." (A poru nagân zangonzânngoŋ, zo Roma a zo ziŋjâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikŋak poru nagân kune mumbapkât den mârûm sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatonjê namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, "Gâ perâkŋak Yuda a zengât a kutâ?"³⁴ Sâi Yesunjâ itâ sâm dukui, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutnandâ dâgone sat?"³⁵ Sâi Pilatonjê itâ sâm dukui, "Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?"

³⁶ Yatâ sâi Yesunjê itâ sâm dukui, "Nâ a kutâ ândiân-di, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziŋ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziŋ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian."³⁷ Sâi Pilatonjê sâm mâsikip, "Gâ gikangât nâ a kutâ ândian sat?" Sâi Yesunjê sâip, "Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonjê sâm muyagibatkat âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nângâm lubap, zo ko den bonngangât buku upap."³⁸ Sâi Pilatonjê sâip, "Den bonjê, zo dap dap?"

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmnjê gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzânngoip, "Nâ a zirât tosanjê kâruan.³⁹ Zengât orot mâme mâtâpnjê nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zengâren gâbâ nâi olanjê ziŋgâman. Oi zi nângâne dâp oi Yuda a kutâziŋjâ olanjê ziŋga ândibap."

⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambânjê sâwe, "Zâk buŋjâ. Baraba olanjê ningâban." Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19 Pilatonjê Yesu diim namin zâimnjê sâi kâwali a ziŋjâ Yesu inzut kuupŋootnâ lapirâwe.² Zen lapitnâ itâ sâwe. "Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen." Yatâ sâmnjê tâk sâtmam gorŋkom kâukŋan pane giarip. Oi hâmbâ kuriŋjâ, a kutâgât hâmbâ giŋangâne giarip.³ Yatâ opnâ um topŋan âi kin siŋan gem sâwe, "Oe, Yuda zengât a kutâ." Yatâ sâm bitziŋandâ si sângânŋan kuwe.

⁴ Oi Pilatonjê Yuda a zengâren dum âi itâ sâm dâzânngoip, "Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ ziŋjak topnâ nângânek. Nâ tosanjê kâruan."⁵ Oi Yesu zâk kâuknâ kâpiwe sot hâmbâ kuriŋjâ, zo sot gem ga kiri Pilatonjê tirâpznangom sâip, "A zi iknek."⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen eknâ den kambânjê sâm sawe, "Zâk poru nagân kunek." Sâne Pilatonjê sâip, "Nâ

tosanjâ kâruangât ziiŋak mem poru nagân kunek.”⁷ Sâi Yuda a ziŋ itâ sâwe, “Zikŋangât nâ Anutugât nanŋâ sâmap. Zâk Anutu hutkum sâmap. A yatâ zo mumbigât gurumin dinniŋan ziapkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtnâ, ziŋâ Yesu zâk zikŋangât nâ Anutugât nanŋâ sâmap sânetâ Pilatonâ zo nâŋgâm keŋgâtŋangât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mäsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuŋâ den hâuŋâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonâ itâ sâmap dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nâŋâ sa ândiban. Nâŋâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanâ niwe, zo nâŋgat?”

¹¹ Sâi Yesuŋâ itâ sâmap dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutonâ ubâ imbanâ gigipkât sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosaziŋ gâgât zo walâwalân.” ¹² Sâi Pilatonâ den zo nâŋgâm Yesu olanbat sâmap mâtâp kâruip. Kârui Yuda a ziŋ den sâmap kambân sâwe, “Gâ a zo olanâ a kutâ patâniŋâ Româ kamânân ândiap, kutŋâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikŋangât nâ a kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okŋangâmap, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonâ den zo nâŋgâm sâi Yesu diim gine den sâmap kwâkâkwâkân tâtatŋan tâip. Oi tâtatŋâ zorat Yuda a ziŋâ ziiŋ denân Gabata sâmarâwe. (Niŋ denân ko a patâ zengât kian kâtnâ tuutuun.) ¹⁴ Oi Yuda zengât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kut nâi nâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkŋan oi Pilatonâ tapŋâ Yuda a itâ sâmap dâzâŋgoip, “Iknek. Zi a kutâziŋâ, zo ka.” ¹⁵ Sâi zen den sâmap hoŋsâwe, “Zâk buŋ oik. Zâk buŋ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ mäsikâm sâip, “A kutâziŋâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziŋâ den itâ dukuwe, “Nengât a kutâ nâi buŋâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonâ nâŋgâziŋgâm Yesu poru nagân kumbigât ziŋgip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân nâi kutŋâ kâuk siŋit (Yuda zengât denân Goligata), zoren âiwe. ¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliŋ mâme a zâgât, nâi toren, nâi toren poru nagân zâkom kwânâŋgâzikâm Yesu osetzikŋan kwânâŋgâwe.

¹⁹ Pilatonâ sâi Yesugât kâuk kwâkŋan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokŋâ, Yuda zengât a kutâ.” ²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootŋan zeipkât a ambân doŋbeŋâ âim gam den zo sâlâpkuwe. ²¹ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ, ziŋ Pilato itâ sâmap dukuwe, “Yuda zengât a kutâ mân kulemgû. Itâ kulemgû. Zikŋak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zengât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, ziŋ Yesu poru nagân komŋâ sâk pâke umŋangât sâkŋangât, zo mem kâsâpkum aŋgâwe. ²⁴ Hâmbâ umŋan zorat itâ sawe, “Zo mânâŋgârindâ bâliŋ opap.” Yatâ sâmap wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,

“Hâmbânâ kwâkŋan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umŋan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topŋan ambân kirâwe, zo kutziŋâ itâ. Mamŋâ sot mamŋangât gatŋâ. Maria, Kelopagât ambinŋâ sot Maria, Madala kamânân gokŋâ. ²⁶ Yesu mamŋâ sot aŋâ nâ umŋandâ gâsunimap, net nikiri kir-itâ mamŋâ itâ sâmap dukuip, “Nangâ zi ekan.” ²⁷ Yatâ sâmap nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi ekan.” Yatâ sâmapkât narâk zorenâk Yesu mamŋâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuŋâ nepnâ âkap nâŋgâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop nâi umŋan winiga too kâlâkŋâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiŋkum lâuŋan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemŋâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmap kâuk pindiŋsâi kaapumŋâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nâŋgâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nâŋgâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât sooziiŋ siŋit kom namuŋne mumbigât sot kâambarâziŋâ mäkâm hanzâŋgobigât Yuda a nâŋgâziŋgip. ³² Oi kâwali a zen bâliŋ mâme a zagât zo soozik siŋit kom namuŋâwe. ³³ Yatâ opŋâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekŋâ soonâ siŋit mân kom namuŋâwe. ³⁴ Kâwali a nâiŋâ Yesu parâmŋan kâlâuŋâ sum kwâpârâŋgi gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkŋak san. Nâ nâŋgan, den zo bonŋâ. Zorat zen nâŋgâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ, “Zen siŋitŋâ mân kom namuŋbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Zen sum pâroŋ parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkŋan Yosepe, Arimataia kamânân gokŋâ, zâkŋâ Pilatogâren âimŋâ Yesugât kâambarâŋ mäkâbap-kât sâip. Sâi Pilatonâ nâŋgâŋangâi âi kâambarâŋ mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtnâ zengât keŋgât op zo muyap mân sâmap ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârum nâtiŋân Yesugâren gâip, kutŋâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimiŋ yâmbâtŋâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe bekŋan meip. ⁴⁰ Bekŋan mei Yesugât kâambarâŋ sanŋonŋâ sanŋum kâu sot kelâk hitom âlipŋâ, zorâŋ kâpiwet. Yuda a ziŋ yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginŋan nak kâlam nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârâŋgâne zeip. Zoren a nâi mârum mân zâambarâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâambarâŋ zo pânkânogân zo parâwet. ⁴²

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

20 Yuda zengât kendon âki hanğât nâtiknâ Maria, Madala kamânân goknâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârûm doonguwet, zo kâbakñine zeip. ²Yatâ ekñâ sârârâk kârâm âim Simoñ Petero sot Yohane, nâ Yesuñâ umñandâ gâ-sunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât kâambarân, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nânğen.”

³Yatâ sâi Petero sot bukuñâ nâ, net mirin gâbâ gemñâ kwagân âiwet. ⁴Mâtâbân sârârâk kârâm âim nânâ Petero walâm kek âim kândon takâwan. ⁵Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindiñsâm eksa sângumâk zeï egâwan. ⁶Simoñ Petero, zâk bet gamñâ kât mâtâpñan bagim sângumâk zeï egip. ⁷Sângum nâi Yesugât kâukñâ kâpiwet, zo zeï egip. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân zeip. Zikñik kâpiyagom zeip. ⁸Yatâ zeï kândom kwagân âi takâwan, nânâ bagimñâ yatik ek, zaatsap zo bonñâ sâm zo nânğâwan.

⁹Ombenjan ândiwenân Yesu mumuñan gâbâ zaat-papkât Kembugât ekaban den ziap, zo mân nânğâm kwâtâtiwen. ¹⁰Yatâ ekñâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹Maria zâk kwak sâtnan kin iseip. Isem tap ko pindiñsâmñâ kwagân egip. ¹²Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârûm zeibân zo tâitâ zikirip. Nâi zâk kâukñâ zeibân, nâi kinñâ zeibân tarâwet. ¹³Oi zikñâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkñâ sâip, “Kembunangât kâambarân mem nâin âine kâruan.” ¹⁴Yatâ sâm puriksâm Yesu zikñâ egip. Egip, zo Yesu holiñâ mân ek nânğip.

¹⁵Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Nâi kârûm taat?” Oi Marianâ a zo kâlam mariñandâ kinzap nânğâm itâ sâm dukui, “Patânâ, gâ kâmbârânâ mem nâin âi paat oi ko sâna nânğâm âi mimbat,” ¹⁶Sâi Yesuñâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niin denân ko, Patânâ).

¹⁷Yesuñâ itâ sâm dukui, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum anğân kârâni-ban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzânğo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’” ¹⁸Maria, Madala kamânân goknâ, zâk âburem kamânân âimñâ arâpnâ itâ sâm dâtnânğoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmnâ Yesuñâ den sâip, zo arâpnâ dâtnânğoip.

Arâpnâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹Sirâm zoren nâtiksâi arâpnâ nen Yuda a sâtnâ zengât kenğât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doongumñâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk oset-

niñan âsagem kin itâ sâm dâtnânğoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁰Yatâ sâmnâ bikñâ toren toren sot parâmnâ, zo tirâpnânğoip. Oi arâpnâ nen Kembu ekñâ umniñ âlip oip. ²¹Yesuñâ dum zagâtñâ dâtnânğoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sângonnogip, yatik nânğoot zen sângonzânğuan.” ²²Yatâ sâmnâ waatningâm sâip, “Tirik Kaapum minek. ²³Zen a zengât tosaziñ birânetâ buñ upap. Ka tosaziñ zimbap-kât sâne zemziñgâbap.”

Tomagât den siñgi.

²⁴Yesu arâp kiin zagât, nenğâren gokñâ nâi kutñâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk nâin âi ândei Yesugât arâpnâ, nen minduindâ muyageningip. ²⁵Oi bet a bukurâpnâ nen siñgi zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ sâindâ Tomañâ itâ sâm dâtnânğoip, “Ninak sinnandâ ekñâ bikñan gutñâ sâlâpnandâ pamñâ parâmnan gâsum dinziñâ nânğâ bon upap.”

²⁶Yatâ sâi ko bet ândim nânğâ kânok zoren Yesu arâpnâ, nen Toma sot ârândân mindum mirâ mâtâp doongumñâ tarâwen. Tâindâ Yesuñâ osetniñan muyagem kin itâ sâm dâtnânğoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁷Yatâ dâtnânğomñâ Toma itâ dukui, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan weenan. Oi gâ um zagât mân op nânğâm pâlâtân kwatni.” ²⁸Sâi Tomañâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹Sâi Yesuñâ dukui, “Gâ nek-satkât nânğâm pâlâtân kwatnigat? A zen mân nekñâ nânğâm pâlâtân kwatnime, zengât nânğâ sâtareñoot uap.

Ekap zirat topñâ.

³⁰Yesuñâ arâpnâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenñâ zo ekap ziren mân kulemguwan. ³¹Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum nânğâm Yesu zâk a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsân, Anutugât nanñâ. Den zo nânğâne bon upap. Oi zikñâ nânğâm pâlâtân kwâkñangâm kut-singijangât opñâ ândiândi kâtik mimbi.

Arâpnâ saruyân ândine zengâren âsageip.

21 Ândim Yesuñâ arâp nenğâren dum muyageningip. Tiberia saruyân itâ muyageningip. ²Simoñ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaila hânân gokñâ, Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ nâ sot arâpnâ nâmbutñâ zengâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen. ³Ândeindâ Simoñ Peteronâ itâ sâm dâtnânğoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niñâ sâwen. “Nen ârândân.” Sâmnâ âi wangâyân zâim nâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴Sâruyân ândeindâ mirâ hanğâbam oi Yesuñâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatñâ mân ek nânğâwen. ⁵Oi Yesuñâ mâsikânigâm sâip, “Katep, zen zuu nâi mie?” Sâi niñâ sâwen, “Buñâ.” ⁶Sâindâ itâ sâm dâtnânğoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu donğep sândubi.”

Sâi irâ pâindâ giari saru zuu donjeb patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umjandâ gâsunimap, nânâ Petero itâ dukuwan, "Zo Kembu." Sa Petero zâk Kembu kutjâ nânjâm nepkât sânjumâk lap ândeipkât hâmbânâ mem hurâgum saruyân pâtan arip. ⁸ Nen kêrebân mân ândiwen. Sak gootjan ândiwen. Arâpnâ nâmbutjâ, nen wangâyâk sâtjan ânam zuu sot irâ, zo digindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimjâ kut jâi jâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiñan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesujâ itâ sâmbu dâtnânjoip, "Zuu mie, zo torenjâ mem ganek." ¹¹ Sâi Simonj Petero, zâk wangâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ donjeb 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârânjip, zorat nânjindâ metjâ oip.

¹² Yesujâ itâ sâip, "Zen ga nalem ninek." Sâi arâpnâ nen dap yatâ mâsikâbem, "Gâ jâi." Nen Kembu zo nânjâwen. ¹³ Oi Yesujâ nejjâren gamjâ nalem sot zuu kâsâpkum niñjip.

¹⁴ Zo Yesu mumujan gâbâ zaatjâ muyageniñgi sâp karâmbut oip.

Yesujâ Petero sâp kârâmbut den sâmbu mâsikip.

¹⁵ Hangât nalem neindâ ko Yesujâ Simonj Petero itâ sâmbu mâsikip, "Simonj, Yohanegât nanjâ, Bukurâpkâ zi, zen umziñandâ gâsânome. Gânâ walâziñgâm umgandâ gâsânomat?" Sâi Peteronj sâip, "Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nânjat." Sâi Yesujâ dukui, "Gâ râma gwamjâ gakârâpnâ galem otziñgâban."

¹⁶ Yatâ sâmbu dum mâsikip, "Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkjak umgandâ gâsânomat?" Sâi Peteronj sâip, "Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nânjat." Sâi Yesujâ dukui, "Râma gakârâpnâ zengât galem otziñgâm ândiban."

¹⁷ Yatâ sâmbu dum mâsikip, "Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkjak nânjat otgimap?" Yesujâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umjâ bâlei sâip, "Kembu, gâ kut jâi jâi zo nânjâm nânjâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nânjat." Sâi Yesujâ sâip, "Gâ râma gakârâpnâ galem otziñgâm ândiban." ¹⁸ Nâ perâkjak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opjâ bikâ pâna kâsarâpkâ ziñ saagim gobi." ¹⁹ (Yesujâ zo yatâ sâmbu Petero mumbap-kât den dukui. Mumbap, zoren a ziñ ekjâ Anutu sâmbu âlip kwâkjanjâbigât nânjâm sâip.) Den yatâ sâmbu dukui, "Gâ molini."

²⁰ Oi Petero zâk puriksâmbu a Yesu umjandâ gâsunimap, nâ kândâtjan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpnâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootjan âi itâ mâsikâwan, "Kembu, nânjâ sâi gâsâgobi?" ²¹ Oi nâ bet ga Peteronj nekjâ Yesu nânjat mâsikâm sâip, "Kembu, a zirân dap upap?" ²² Mâsiki Yesujâ itâ sâmbu dukui, "Zâk ândei nâ puriksâmbu mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini." ²³ Yatâ sâi ko arâpnâ sot bukurâpziñ Yohane nânjat itâ sâmbu gulipkuwe, "A zo mân mumbap." Ka Yesu zâk nânjat yatâ mân sâip. Zâkjan itâ sâip, "Zâkjan ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?"

Yohanegât bukurâpnâ den murukjâ kulemguwe.

²⁴ A zorân kut jâi jâi zo ek nânjâm sâmbu muyagem ekap zi kulemgoi. Zâk kwembiñ den kulemgoi. Oi nen zâkkât itâ nânjâmen, "Diñâ zo bonjâ."

²⁵ Yesujâ kut jâi jâi donjeb oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nanjindâ sâi hân zi piksâi a ziñ mân sâlâpkum nânjâbe.

Zo yatik.

APOSOLO

Yesunâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zariip.
(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

1 O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot singi âlip sâip, zorat den singi otgiwan. ² Zâknâ nepnâ topkwap tuum âim sumbe-mân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumnâ oknanggi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzânngoipnâ nep diŋ sâmbemân zariip. Den zo dâzânngom nanngi Anutuŋâ diim sumbemân zariip. Zorat den singi mârûm kulemgumwan. ³ Zâk sâknâm nânngâm mom zem zaatnâ arâpnâ zen sot sirâm 40, zorat umnjan âsagezingâm ândeip. Zen nânngâm pâlatân kwâknanggâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topnjan ândiandinanggât den dâzânngom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapnâ den itâ sâmbemân dâzânngoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibâ-nandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbemân dâzânngowan. ⁵ Yohane zâk too sanngonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanngonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbemân mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpninâ molizingâna Isir-ae niinjak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâmbemân dâzânngoip, “Ibâ, zâk zingâ narâknâ nânngâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanânanggât opnâ narâk zo pâip. Zingâ zo mân nânngâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sanngongoi zengâren gem gam imbanâ zingi zen nâgât den singi sâsân a upi. Yatâ opnâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kêrebân aksik, nâgât den singi zengâren sâne lanj kêrâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumnâ ga doongoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpnâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâmbemân dâzânngowet, “Galilaia goknâ, zen wangât sumbe-mân ek kinze? Anutuŋâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknjan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Baknâ zo Yerusalem kamân gootnjan taap. ¹³ Kamânân âimnâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzingâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Ali-paiogât nanngâ, Simon Zelote sot Yuda Yakobogât nanngâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâmbemân ândiwe.

Yatâ utne Yesu mamnâ Maria sot ambân nâmbutnâ sot Yesu murâpnâ, zen aksik betzingan mem ândiwe.

Yudagât gebâknjan a nâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpnâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâmbemân dâzânngoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudanâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârûmnan Tirik Kaapumnâ Daw-idigât umnjan den pâi den zo sâmbemân Kembugât ekabân kulemgoi. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niinjan goknâ. Nen sot nep ârândân meip. ¹⁸ Oi a zorân kâmbamgât sanngânngâ mem hân nâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbonj kunziri zem tip gem nanngip. ¹⁹ Den singi zo Yerusalem a ambân zing aksik nânngâm hân zorat kutnâ Akedama sâwe (niin denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap, ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,

‘Zo a nâinâ gebâknjan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutnâ nen sot ândimnâ Kembu Yesunâ nep tuugip, zo ek nanngâwe. ²² Oi Yohanenngâ too sanngonngi nepnâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zariip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betningan mei Yesu mom zaarip, zorat den singi sâindâ lanj kêrâbap.”

²³ Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutnâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutnâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutnâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâmbemân ninâu sâwe, “O Kembu, a zengât umzingâ ek nânngâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnânngona iknâ. ²⁵ Yudanâ Aposolo nepnâ kwâkâm mâtâp bâliŋan arip, zorat nâinâ zâkkât gebâknjan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmbemân wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatzingip.

Tirik Kaapum gem gâip.

2 Yuda zengât kendon nâi kutnâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpnâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit nâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemnâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kêrâp bâlam yatâ âsagem âbânngum kâukzingan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumnâ umzingan gei piksâm imbanâ zingi den gându nâi nâi sâmbemân âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a donjbeppatâ zen kwamit zo nânngâm mindune Aposolo

zen dinziñâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, "A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinniñâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadusia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutñâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutñâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorân ândimñâ dinniñâ dâp Anutu kut nâi nâi âlipñâ oip, zorat siñgi sâne nângen." ¹² A zen yatâ sâm imbanâziñ buñ oi kwakmak op kin âragum sâwe, "Zi topñâ dap yatâ?" ¹³ Oi a nâmbutñandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, "A zi too kâtik nem um gulip op se."

Peteronjâ zorat topñâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpñâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikñâ itâ sâm dâzângoip, "Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutñâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângâne. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, 'Too kâtik nemñâ um gulip ue.' Yatâ buñâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenjâ den nâi itâ sâm kulemgoip. Den zo bonñâ muyagiap, ¹⁷ 'Anutunjâ itâ sap, "Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik zingâbat. Zingâ ko nan bârârâpziñâ zen Propete zinjâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, zinjâ kut nâi nâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, zinjâ uman bonñâ nângâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zingâ Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorân hân kwârakubap. ²⁰ Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kuringkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipñâ âsakñoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren nâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâlijan gâbâ mâkâbap." "

Peteronjâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

²² Yatâ sâmnjâ Peteronjâ itâ sâip, "Isirae a, nâ dâzângua nângâne. Anutunjâ Yesu Nasarete kamânân gokñâ mam okñangi osetniñan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorânjâ topñâ sâm muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutunjâ zâkkât nângi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut nâi nâi okñangâm Kembugât gurumin den kukuñ a zingâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutunjâ mumunjangât tâk olañ diim sumbemân zarip. Mumunjangâ dap yatâ angân kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânñan sâm itâ kulemguip, 'Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbân bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okñangâman. Sâknandâ mom zaatpakât mambât ândibat. ²⁷ Anutunjâ, Gâ mân

birâniban, zorat ko mumunjâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiñdiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat."

²⁹ Peteronjâ yatâ sâmnjâ itâ sâip, "O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsum zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nângip, 'Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpakât sâm kâtigeip.' ³¹ Zo nângâm Kristo zaatpakât itâ sâip, 'Zâk mumunjâ zengâren ândibapkât Anutunjâ mân birâbap. Momñâ sâkñâ mân alâgibap.' ³² Oi Anutunjâ Yesu mângi zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutunjâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânângi tâi Tirik Kaapum siñgi kwatniñgip. Yesunjâ zo mem niñgi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lañ den itâ sâip, 'Kembunjâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, "Nâgât âsanñan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduzingâ kinjangât kombân upi." '

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutunjâ Kembu sot a bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân, Kristo, kwânângi ândiap."

A donjep umziñ melânje too sanjonzingâwe.

³⁷ Peteronjâ den yatâ sâm dâzângoi nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpñâ itâ sâm mâsikâzingâwe, "Bukurâpniñ, nen dap oindâ dâp upap?"

³⁸ Sâne Peteronjâ itâ sâm dâzângoip, "Umziñ melânje Yesu Kristogât korân too sanjonzingindâ tosaziñ buñ upap. Yatâ utne Anutunjâ Tirik Kaapum zingâbap. ³⁹ Zinjâ sot kiurâpziñâ sot kârebân ândie, Kembu Anutunjâ diizingâbap dâp, Tirik Kaapum zengât siñgi sâsân, zo zingâbap."

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzângoip, "Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutunjâ gâsuzingâbap." ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, zinjâ Peterogât den nângâm umziñâ gâsui too sanjonzingâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen siñgi âlip dâzângone nângâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo zinjâ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kengât op nângâwe. ⁴⁴ Yesu nângâm pâlatân kwâkñangâwe, zen kut nâi nâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sângân mem a giginjâ kâsâpkum zingâmarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândânjâ namarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân namarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

Peteronjâ a nji kubigip.

3 Sirâm njin mirâ oi, ninâu sâsân narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a nji mam kâmbonj kâligen gâbâ kin bâlijâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpnjâ sirâmnjâ sirâmnjâ lum tirik namâ mâtâp âlipnjâ, hikpârâknjoot, zoren pane kât sikumgât oletzingâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitnjâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteronjâ itâ sâm dukui, "Gâ net nikit." ⁵ Peteronjâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteronjâ itâ sâm dukui, "Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete goknjâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga." ⁷ Yatâ sâm biknjâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorânjak kin bâlij zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândânj tirik namin zâiwe.

A kinj bâlij zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâknjagip ⁹ Anutu sâm âlip kwâknjagi a aksik zen ek nânjgawe, zen itâ sâwe. ¹⁰ "A zo tirik namâ mâtâp âlipnjâ, hikpârâknjoot, zoren tap oletzingâmâp." Oi a zo kubiknjagip, zorat eknjâ imbanjâziy buj oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatiziki a aksik patâ tirik namâ umnjâ nji kutnjâ Salomo, zoren zekâren mindumnjâ sâlâpziyan zim kirâwe.

Peteronjâ a sinji âlip dâzânjgoip.

¹² Zen mindum kine Peteronjâ zingitnjâ den itâ sâm dâzânjgoip, "Isirae a, zen wangât a zirat opnjâ nikit kinze? Zi niiknjâ imbanjan mân kubikset. Zen dap nânge? Târâkniknjagât Anutonjâ kubiksap?" ¹³ Yatâ bujâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpnj, zengât Anutu, zâknjâ kore anjâ Yesu sumbemân a kutâ kwânângi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtnjâ zingâne Pilatogâren diim âine olanbat sâip. ¹⁴ Olanbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a nji olanbakât sâwe. ¹⁵ Ândiândinj marinjâ kuwe. Kune moi Anutonjâ mângei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kinj bâlij a ikme zi Yesu kutnjâ konsâitâ a zi kubiknjagi sâknjâ âlip oi ikse. Yesugâren nânjgâm pâlâtânj oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nânjan. Zen sot patârâpziinjâ, zen Yesu topnjâ mân nânjgâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknâm nânjgâm moip, zorat Anutonjâ mârumnjâ Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutonjâ sâi den kulemguwe, zorat bonnjâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umzinjâ melânj ândiândi sânginjâ kândâtkune tosazinj birâbap. Oi Kembunjâ umzinj mem sândukjan kwatzingâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo zingâbap. Zâk zengât sinji sâm gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâknjâ sumbemân ândei kut nji nji âsagem nangâbapkat narâk mâte upap. Zorat Anutonjâ mârumnjâ den Propete gakârâpnjâ lâuzinjâ pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip,

'Kembu Anutonjâ bukurâpziy zengâren gâbâ Propete nji, nâ yatâ, muyagem den dâzânjgoi nânjgâbi. ²³ Oi nji

zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutonjâ kom nangâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.'

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutnjâ ândim gawe, zen kut nji aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziy zen sot Anutonjâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umjan ândie. Anutonjâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, 'Nâ kiurâpkâ mâsop minzingâbat. Mâsop zorânj hânjâ hânjâ a dâpziy upap.' ²⁶ Anutonjâ kore anjâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâlijâziinjâ birâbigât gem gâip. Zâknjâ diizinjâ bâlijâziinjâ birânetâ mâsop minzingâbap."

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

4 Petero sot Yohane, zet a den dâzânjgom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtnjâ sot Sadukaio a, zen ârândânj zekâren gawe. ² Zet a sinji âlip dâzânjgowet. Yesu zâk mumujan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtnjâ zen nânjgâne bâlij oip. ³ A sâtnjâ zen gâsuzikâm mirâ mârum njâtikâipkât tâk namin zâpane zeitâ hanjâip. ⁴ Oi Peteronjâ sinji âlip sâi nânjgawe, zengâren gâbâ donjebp zinjâ zo nânjgâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tengâziinjâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronjâ Yesugât kutnjâ sâm muyageip.

⁵ Hanjâi a sâtnjâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziinjâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziyan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, "Njâinjâ imbanjâ ziki kulem zi tuugabot? Njâigât sâtkât uabot?"

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumnjâ umjan piksâi itâ sâm dâzânjgoip, "Galem a sot a ambân zengât patârâpziinjâ, nâ sa nânjgâne. ⁹ Net kinj bâlij a beknjan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nânjgâne. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân goknjâ poru nagân kune moi Anutonjâ mumujan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanjânjagât opnjâ a zi âlip op mâteziyan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun nji yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den nji itâ ziap,

'Mirâ tuutuunj a zen kunkun nji eknjâ âkon op birâwe. Kembunjâ kunkun zorânjâ mem namin kwânângi kunkun patâ kâtiknjâ op kinzap.'

¹² Kubikkubik zo zâk ziknjik kubikningâbap. A njâigât korân sâm orotnjâ, zo hânân mân ziap."

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziyan kin mân kengât op den sâm kiritâ a zinj zekât itâ nânjgawe, "Zet ekap namin mân zâiwet." Zo nânjgâm imbanjâziy buj oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nânjgawe.

¹⁴ Oi kiñ bâliñ kubigâwet, zorâñ zet sot kiri ekñâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârum sâne âkñan gei kiritâ ziiñak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ "Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem ñâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâm kwâarakunat.

¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nângebegât sâm keñgât otzikindâ a ambân den mân dâzâñgobabot."

¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, "Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzâñgobabot."

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzâñgowet, "Ziiñak nângeâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nângei dap upap? ²⁰ Kut ñâi ñâi ek nângeâwen, den zo mân tik pânat."

²¹ Yatâ sâitâ sâm keñgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângeâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwegât a sâtñâ ziñ zengâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nangâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângeâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, "Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut ñâi ñâiziñoot muyageziñgin. ²⁵ Sâna Tirik Kaapumgâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip,

'Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buñ se? ²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsân, Kristo, kâsa otzikânâ ga kinze.'"

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâwe, "Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânângin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtñâ, zen zâk kâsa okñangânam minduwe. ²⁸ Mârum gikak nângeâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm keñgât dinziñâ ek nângeâm kore arâpkâ imbanñâ niñgâna keñgât buñ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâna kulem top top muyagibap."

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumñâ umziñan piksâi keñgât buñ, lâu bâbâlanjâk a ambân Anutugât den dâzâñgowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut ñâi ñâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip. ³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumunjan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanñâñoot dâzângom ândiwe. Anutuñâ imbanñâ ziñgâm tânzâñgoip.

³⁴ Zengât oserân gâbâ ñâi sii nalemgât kârükârû mân

urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a ñâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ ñâi Banaba sâwe (niñ denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ. ³⁷ A zorâñâ hânñâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

Anania sot Sapira, zekât siñgi.

5 A ñâi ândeip, kutñâ Anania. Zâkkât ambinñâ Sapi-
ra, zâk sot sâm nângeâm hânzikñâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Ananiañâ sângân mem torenñâ tik pam torenjiñgâk Aposolo zengâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronñâ itâ sâm dukui, "Anania, gâ wangât Sataññâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângeât sângânñâ torenñâ tik paat? ⁴ Hângeât sângân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat." ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângeâm kin zorâñak hânân gei zem moip. Oi zâkkât siñgi nângeawe, zen keñgât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâambarñâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kârep oi ambinñâ zâk siñgi mân nângeâm gâip. ⁸ Gâi Peteronñâ itâ sâm mâsikip, "Hângeât sângânñâ kât itik miwet?" Sâi zâkñâ sâip, "Zo yatik miwet." ⁹ Sâi Peteronñâ itâ sâm dukui, "Zet wangât den saamñâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nângeâm. Apkâ hangue, zen mâtabân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi." ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kiñ topñan gei zem moip. A sigan ziñâ mirin gam muyagem lum âi apñâ nangâmñan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutñâ zen siñgi zo nângeâm keñgât donbep urâwe.

Aposolo ziñ kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topñâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umñâ ñâi kutñâ Salomo, zoren um kânok opñâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutñâ hurat kwatziñgâm târokwatziñgânam keñgât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutñâ, zen Kembu nângeâm pâlatân kwâkñangâm Yesugât kâmut zengâren târokwatziñgâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpziñâ sisi mâsekziñoot helânñan pam luziñgâm âi mâtabân itâ sâm zâmbârâwe, "Peteronñâ mâtabân âim gâi sândokñandâ zengâren ari âlip upi." ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nangâm nangâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziñoot sot wâkeziñoot diiziñgâm gane âlip op nangâwe.

Anutugât sumbam anñâ Aposolo tâk namin gâbâ diiziñgip.

¹⁷ Oi kut ñâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpñâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângeâm Aposolo gâsuziñgâwe. ¹⁸ Gâsuziñgâm tâk namâ patin zâmbârâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ ñâtiñgân Kembugât

sumbem a nâinjâ ga hângi mem pam diizingâm gem itâ sâmb dâzânngoip, ²⁰ "Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unjaknangât den dâzânngom kinbi." ²¹ Yatâ sâmb dâzânngoi nânngâm hangât tirik namin zâim a ambân singi âlip dâzânngowe. ²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduzingâne gawe. Oi a nâmbutnâ sângonzânngom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruzingâm nânngâm mân muyagezingâm âburem gam sâwe, ²³ "Nen âimnâ namâ hângi kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hângiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruzingindâ buj ue."

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nânngâne kwakmak oip. ²⁵ Utnetâ a nâinjâ ga sâip, "Nânngânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzânngom kinze." ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuzingânâ aiwe. A zinjâ kuk op kâtnâ zânngobegât kengât op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kengât buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâmb dâzânngoip, ²⁸ "Mârum den kâtiknâ dâzânngowen. A zorat korân a ambân den mân dâzânngobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân lanj kârip. A kuwe, zorat tosa nevgâren pânam sâme."

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, "A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpnij zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutunâ âsan topnan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubiknijnâ kwânângip. Oi Isirae a ambân, zen umziq melânne tosazij gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat singi den nen sot Tirik Kaapum, niñâ sâmen. Tirik Kaapum Anutunâ sât lulu gakârâp zingâmap." ³³ Den yatâ sâmb dâzânngoi kuk opnâ Aposolo zânngonam urâwe.

Parisaio a nâinjâ bukurâp girem den sâmb dâzânngoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutnâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziq hurat kwâknangâwe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diizingâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpnâ itâ sâmb dâzânngoip, "Isirae a, zen a zi kut nâi nânngâmnik otzingâbi. ³⁶ Mârum a nâi kutnâ Teuda, zâknâ nâ a kutâzinq sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi ziknâ kâmbam zigi arâp zinq sinsururuq urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzânngozânngon narâknan Galilaia goknâ, a nâi kutnâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutnâ arâpnâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpnâ zen siqsururuq urâwe. ³⁸ Zorat den dâzânngua nânngânek. Zen a zi birâzingâne ândinek. Zen den sot nep zo ziiq umziqngât upme oi ko bon buj upap. ³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buj upap. Oi zen Anutu kâsa miqangâbegât."

Aposolo lapitzingâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâmb dâzânngoi nânngâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitzingâwe. Zânngomnâ Yesugât kot mân dâzânngobigât sâmb sângonzânngowe. ⁴¹ Sângonzânngone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitzingâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâm nâ sirâm nâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât singi âlip mân birâm dâzânngom ândiwe.

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzânngowe.

6 Narâk zoren Yesugât kâmut donjebep muyagem târokwatzingâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât oserân ambân malâ nâmbutnâ zen nalem mân niñgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nânngâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâmb âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpnâ kâmut minduzingâm itâ sâmb dâzânngowe, "Nen Anutugât den sâsânj nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpnij osetziqan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nânngânângâziqoot sot Kaapum nâ umziqan piksâsânj zo zingitne âlip oi gâsum sâlâpzânngonâ. Nep zi ziqingindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den singi sâsânj, zorat nebâk tuum ândinat." ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nânngâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzânngowe. Setepano, zâk nânngâm pâlâtânjoot sot umnan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timonj, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin goknandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diizingâne Aposolo zengâren âi kine bitziñâ kâukziqan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât den nâ lanj kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donjebepnâ den singi âlip nânngâm luwe.

Setepano den sâknânâk sâwe.

⁸ Anutunâ Setepano tângum imbanâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutnâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorânj Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapum nâ Setepano den nânngânângâ âlip pindi den âlipnâ sâi den hân nâ mâburinam kwagâwe. ¹¹ Kwaknâ a nâmbutnâ tigâk itâ sâmb dâzânngowe, "Setepanogât itâ sâbi. 'A zâk Mose sot Anutu sâmb bâlij kwatziki nânngâwen'" ¹² Sâne yatâ utnetâ a yennâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen den zo nânngâm nâ kuk opnâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyagezingâne Setepanogât den sarâ sâmb itâ sâwe, "A zi zâk tirik namâ sot Kembangât gurumin den sâmb bâlij kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nânngâwen, 'Yesu, Nasarete kamân goknâ, zâknâ tirik namâ zi kom

kândañâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândañbap.”
Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi minduminduyân târâwe zo, zen
Setepano iknetâ si sâñgânñâ sumben a yatâ oip.

Setepanoñâ sâkurâpziñ zengât singi sâñm dâzânngoip.

7 Tirik namâ galem a patâ, zâkñâ Setepano
mâsikâm sâip, “Den se, zo bonñâ?” ² Sâi
Setepanoñâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa
nâñgânêk. Sâkuniñâ Abaram, zâk Haran kamânân
mân âim Mesopotamia hânân ândei âsakñâ mariñâ,
Anutuñâ zâkkâren âsagem itâ sâñm dukuip, ³ ‘Gâ hân
topkâ sot torerâpkâ birâziñgâm nânâ hân nâi tirâpgo-
bat, zoren âi ândiban.’ ⁴ Abaram zâk den zo nâñgâm
Kaidai hânñâ birâm Haran kamânân âi ândeip. Zoren
ândei ibânñâ moi Anutuñâ diim gâi Yuda hânân zi ga
ândeip. ⁵ Anutuñâ diim ga hân nâi mân pindi galem
oip. Buñâ hân murukñâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk
sot kiurâp zengât singiyâk sâñm pâip. Zâk kiun buñ ân-
deip, zo ko Anutuñâ lañ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuñâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziñ zen hân nâin
kendon 4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren
hân mâirâpñâ zen sâknâm ziñgâne ândibi. ⁷ Kiurâpziñ
zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuñâ ziñga ki-
urâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim
ândibi.’ ⁸ Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ
kwarangip. Oi nanñâ Isaka âsagem sirâm nâmburân
zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñangip. Isakanñâ
Yakabo yatik kwabâ kwâkñangip. Yakobo zâk narâpñâ
kiin zagât yatik otziñgip.

⁹ Oi sâkurâpniñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um
kâlak nâñgâm kât minam Aigita a ziñgâwe. Aigita a
zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip.
¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknâm kâbâ yâmbât kwâkñan
gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâtenjan
nâñgânñgâ âlipñâ pindâm tângoi Paroñâ a ambân
gakârâpñâ aksik galem otziñgâbapkât gâsum sâlâp-
koip. ¹¹ Gâsum sâlâpkoi ândei pu patâ muyagem Aigita
hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniñ
nalemgât kârükâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutñandâ
Aigita hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nâñgâm
narâp sâñgonzânñgâi âiwe. ¹³ Oi du zagâtñan âine
Yosepe zâk topñâ âtârâpñâ sapsum ziñgip. Oi a kutâ
Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat singi nâñgip.

¹⁴ Oi Yosepenñâ sâi ibânñâ Yakobo sot torerâpñâ aksik,
a ambân teñgâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe.
¹⁵ Yakobo zâk Aigita hânân âi ândim moip. Oi narâpñâ
zen zoren mom nâñgâwe. ¹⁶ Munetâ kâmbârânziñâ
Sikem hânân minziñgâm âi hanzânñgowe. Hân zo
Abaramñâ mârumñan Sikem kamânân Hemo kiurâp,
zengâren kwâlip. Zoren hanzânñgowe.”

Mosegât singi dâzânngoip.

¹⁷ “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den singi dukuip, zo
âsagibapkât narâkñâ mâte oi Aigita hânân Isirae a am-
bân donbep âsagem lañ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ân-
dine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât singi
mân nâñgip. ¹⁹ Oi a kutâ zorânñâ sâkurâpniñ kâitziñ-

gom sâknâm kwatziñgip. Oi katep mâik gakârâpziñâ,
zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe.

²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi
holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ân-
dine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkñan pane ândei Parao
bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâñm galem oi
lâmbarip. ²² Parao arâp zen Aigita zengât nâñgânñgâ
kwâkâm pindâne nâñgâm kâtigem kut nâi nâi zorat
topñâ sâi nâñgâne imbanñâ oip. Oi nep top topñâ tu-
ubam mân kwagip.

²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziñgit-
pam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâiñâ Isirae a nâi kom tâi
ekñâ bukuñâ bekñan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi
itâ nâñgip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nâñgâbi. Nâ bukurâp-
nâ Paroagât bikñan gâbâ mâkâziñgâbatkât Anutuñâ
sâñm nigip.’ Ka bukurâpñâ zen mân nâñgâwe.

²⁶ Sirâm nâin Mosenâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ
muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâñm dâzâkoip, ‘A zagât,
zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?’ ²⁷ Sâi a kâm-
bam topkwap bukuñâ koip, zorânñâ Mose mem
kâbakñem itâ sâñm dukuip, ‘Nâiñâ gâ neñgât a sâñtñâ
mo den kubikkubik a gâbarip?’ ²⁸ Muka Aigita a nâi
koin, zo yatik nâ nobam sat?’ ²⁹ Oi Mose zâk den zo
nâñgâm kengât opñâ sârârâk kârâm âi Midian hânân
âi hân mâirâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nan-
zatñâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânñâ, a mân
ândiândiñan, bakñâ Sinai zorat topñan ândei sumbem
a nâiñâ nak topñan kârâp bâlamân âsagenangip.

³¹ Mosenâ zo ekñâ wanñâ yatâ uap sâñm ikpam ari
Kembugât diñâ itâ âsageip. ³² ‘Nâ sâkurâpkâ zengât
Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Sâi
Mose zâk sâñm sâmbui pindiñsâm kirip. Zo ikpam
kengâtñangât donbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuñâ itâ
sâñm dukuip, ‘Hân lâñsat, zo tirik hân. Zorat opñâ ko
kipâkegâ kwâkâm pânân. ³⁴ Arâpnâ Aigita hânân sâk-
nam patâ kwatziñgâne isem umbâlâ utne nâñgâm
betziñan mimbam gian, gât ko gâ sâñgongoga Aigita
hânân âiban.’

³⁵ Sumbem añâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen
mârum Mose birânñangâm itâ dukuwe, ‘Nâiñâ gâ a
sâñtñâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ Ka Anutuñâ a zo
a kutâ sot betziñan mimiñ a upapkât sâñm sâñgongoip.
Sumbem a nâiñâ kârâbân muyagem nep zo sâñm
pindip. ³⁶ Oi sâñgongoi âi Aigita hânân gâbâ diiziñgâm
gâip. Zâk Aigita hânân sot saru kuriñan sot mirâ
kamân kâtikñan sen mârat kulem top top tuum ândei
kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Mosenâ Isirae a itâ sâñm dâzân-
goip, ‘Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ
Propete nâi, nâ yatâ, muyagem ziñgâbap.’ ³⁸ Yatâ sâip.
Oi zâkñagâk mirâ kamân kâtikñan sâkurâpniñ zen sot
ândei Sinai bâkñan sumbem a nâiñâ den zinzin kâtikñâ
Anutugât lâunjan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâp-
niñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nâñgâmñâ
den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm
Aigita hânân âburinam umziñ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaron
itâ sâñm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niñgâna, zorânñ kân-

dom otniŋgâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ di-
iniŋgâm gâip, zâk âi buŋ oip mo dap?⁴¹ Yatâ sâmb
makau dâpnâ lopio sobim zâkkât siŋgi sâmb nalemb om
sâmb âlip kwâkŋangâwe. Bitziŋandâ tuuwe, zorat
sâtâre opŋâ zâkkât siŋgi sâmb sii nalemb uwe.⁴² Yatâ
utne Anutuŋâ birâziŋgi umziŋ gulip oi kâin sâŋgelak
mâpâseziŋgâwe. Oi zorat Propete zeŋgât ekabân den
itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân
âtânâ, hân mân ândiândiŋan ândim nâgât siŋgi zuu
mo nalemb kom om nemarâwe? Buŋâ.⁴³ Zen Moloko lo-
piogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio
Repaŋgât sâŋgelak dâp mem ândiwe. Lopio zo
mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilon kamân kândâtŋan
zâmbanbat.’”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanoŋâ Propetegât den sâmbâ itâ sâip, “Mirâ
kamân âtânâ, hân mân ândiândiŋan sâkurâpniŋâ
zeŋgâren Anutugât hâmbâ silep taziŋgip. Silep zo
Anutuŋâ Mose dâpnâ tirâpkoi yatik tuugip.⁴⁵ Sâkurâp-
niŋ zen silep zo mem gane Yosuaŋâ diiziŋgi hân ziren
ga takâwe. Anutuŋâ hân mâirâpŋâ zo moliziŋgi âine
sâkurâpniŋ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren
kwânâŋgâne kiri ândine Dawidi âsageip.⁴⁶ Anutuŋâ
Dawidigât nâŋgi âlip oi Dawidiŋâ Isiraegât Anutu,
zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip.⁴⁷ Oi zikŋak buŋâ.
Salomoŋâ Anutugât namâ tuugip.⁴⁸ Ka u sumbemân
patâ, zâk a betŋâ tuutuŋan, zoren tâtat mâme mân
opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâmb kulembguip,
⁴⁹ Anutuŋâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a
ambân zeŋgât kembu op galem otziŋgâman. Hân ko
kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp
upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat?⁵⁰ Nâ bitnandâ
hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.’”

Setepanoŋâ den kâtik sâmb dâzâŋgoi kuwe.

⁵¹ Sâmbâ Setepanoŋâ a kâmut zo itâ sâmb dâzâŋgoip,
“Zen ko umziŋ kâtik. Um nâŋgânâŋgâziŋ mân pâronŋs-
ap. Sâkurâpziŋ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaa-
pumgât diŋâ kwâkâme.⁵² Sâkurâpziŋâ zen Propete ak-
sik sâknam kwatziŋgâwe. Perâkŋak, Propete zen
târârak mariŋâ muyagibapkât den kânŋan sâwe, zo
aksik zâŋgowe. Oi târârak mariŋâ zâk âsagem ândim
gâi zen ekŋâ neŋgât a kutâ buŋâ sâmbâ kuwe.

⁵³ Mârum sumbengât anâ gurumin den Anutugâren
gâbâ mem ziŋgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanoŋâ yatâ sâmb dâzâŋgoi nâŋgâm kuk op
kunam urâwe.⁵⁵ Tirik Kaapumŋâ Setepano umŋan pik-
sâi sumbemân egi Anutugât âsakŋâ sot Yesu Anutugât
âsanŋâ bongen kiri ekŋâ itâ sâip,⁵⁶ “Sumbem pâronŋsâi
a bonŋâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmbâ kindapziŋ
doonŋum zâkkâren mindum âim mem kâbakŋem
geim kamân âkŋan geim kâtnâ kuwe. Oi a mâtenâ,
zen hâmbâziŋ kwâkâm a sigan nâi kutŋâ Saulo, zâkkât
kiŋ topŋan parâwe.⁵⁹ Oi Setepano kâtnâ kune Kembu

itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.”

⁶⁰ Yatâ sâmb siminŋâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge
zi, zeŋgât tosâ birâ.” Yatâ sâmb moip.

8 Kune Sauloŋâ nâŋgi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziŋgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziŋ Yerusalem kamânân Yesugât
kâmut kâsa otziŋgâwe. Otziŋgânetâ siŋsururuŋ op Yu-
daia sot Samaria hânân âim nâŋgâwe. Aposolo ziŋŋik
Yerusalem kamânân ândiwe.² Oi a târârak nâmbutŋâ
zen Setepano hangum âgirâp urâwe.³ Sauloŋâ ko
Yesugât kâmut kâsa otziŋgâm mirânâ mirânâ zâim a
sot ambân gâsum diiziŋgâm tâk namin zâmbanrip.

Pilipoŋâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siŋsururuŋ op âiwe zo, zen kamân
dâp ândim den siŋgi âlip dâzâŋgom ândiwe.⁵ Oi Pilipo
zâkŋâ Samaria zeŋgât kamân nâi gamŋâ Kristogât siŋ-
gi âlip sâmb dâzâŋgoip.⁶ A donbep zen mindum diŋâ
nâŋgâm âkŋâliwe. Oi sen mârât kulemb top top tuugi
igâwe.⁷ Zâkŋâ wâke donbep moliziŋgip. Wâke zen a
umŋan gâbâ den kâtik sâmb gem âiwe. Oi kin bitziŋ
mumuŋâ zo donbep kubikziŋgip.⁸ Oi zorat kamân
zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a nâi ândeip, kutŋâ Simoŋ. Zâkŋâ
zikŋangât nâŋgi zâizâiŋ oi kware suŋa tuugi Samaria a
zen ekŋâ imbanâziŋ buŋ oip.¹⁰ Oi a zâizâiŋ, gigiŋ zen
zâkkât nâŋgâne zâizâiŋ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât
kâwali murukŋâ nâi zâkkâren ziap.”¹¹ Oi kwareŋandâ
um gulip kwatziŋgipkât narâk kârep zâkkâren mindum
ândiwe.¹² Ândinetâ Pilipoŋâ ga Anutugât um topŋan
ândiândiŋâ sot Yesu Kristogât den siŋgi âlip sâmb
dâzâŋgoi a ambân zen zorat nâŋgâne bon oi Pilipoŋâ
too sanŋonziŋgip.¹³ Yatâ utne Simoŋ yatik siŋgi âlip
nâŋgi bon oi too sanŋone Pilipogât um topŋan ândeip.
Oi Pilipoŋâ sen mârât kulemb top top tuugi egi imbanâ
oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den
nâŋgâm mem umziŋan gine, zorat siŋgi Yerusalem
kamânân ari Aposolo zen nâŋgâwe. Nâŋgâm Petero
sot Yohane sâŋgonzâkone zeŋgâren âiwet.¹⁵ Âi takâm
a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet.
¹⁶ Ombeŋan Tirik Kaapumŋâ zeŋgâren mân gâip. Zen
Yesugât korânâk sâmb yen too sanŋorâwe.¹⁷ Petero sot
Yohane zet bitzikŋâ kâukziŋan pâitâ zen Tirik Kaapum
sot urâwe.

Simoŋ Tirik Kaapum sâŋgân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikŋâ a ambân kâukziŋan
pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simoŋâ ekŋâ kât mem itâ
sâmb dâzâkoip,¹⁹ “Zet imbanâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a
kâukziŋan pa Tirik Kaapum mimbam.”

²⁰ Sâi Peteroŋâ itâ sâmb dukuiŋ, “Ga Anutuŋâ imbanâ
yen ziŋgâziŋgân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ
ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobabot.²¹ Anutuŋâ

um sarâgâ eksapkât zirânâ gâgât siŋgi mân uap. ²² Gâ nânġânġâgâ bâliŋâ zo birâm umġâ melân ninâu sâban. Kembuŋâ tosaġâ birâbapkât ninâu sâban. ²³ Gâ bâliŋaŋġât kâlakŋâ umġan piksâm ziap. Bâliŋandâ saagigap."

²⁴ Sâi Simoŋâ itâ sâip, "Zikŋak nâġât opŋâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonŋâ mân muyagenibap." ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzâŋgom naŋġâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgom âiwet.

Pilipoŋâ Aperika a ŋâi siŋgi âlip sâm dukuip.

²⁶ Kembugât sumbem a ŋâiŋâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, "Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi." (Mâtâp zo hân a mân ândiândiŋan ziap.) ²⁷ Yatâ sâm dukui Pilipoŋâ zaatŋâ arip. Mâtâbân âi a ŋâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ŋâi ândeip, kutŋâ Kandake, zâkkât a sâtŋâ ŋâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkŋâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimŋâ puriksâm gâip. Zâk a lalaŋâ kwâkŋan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiġât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. ²⁹ Yatâ oi Kaapumŋâ Pilipo itâ sâm dukuip "Gâ zâkkâren âinan."

³⁰ Sâi Pilipoŋâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtŋâ zâk Propete Yesaiġât den sâlâpkoi nânġâm itâ sâm mâsikip, "Den sâlâpkuat, zorat topŋâ nânġat?"

³¹ Sâi zâkŋâ sâip, "Nâi mân dâtnone ninak dap yatâ nânġâbat?" Yatâ sâimŋâ sâi Pilipoŋâ zâi zâk sot tâip.

³² Den sâlâpkoi, zo itâ,

"Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anġâ râma gwamŋâ gâsum sâmot mânâŋġari diŋ buŋ tâpmap, zo yatâ diŋ buŋ oip. ³³ Zâkkât nânġâne giginâ oi den nebân pamŋâ den sâkŋanâk sâwe. Hânân ândiândiŋ diŋ buŋ oip. Oi kiurâpŋâ dap yatâ sâlâpzâŋgom naŋġâbe."

³⁴ Oi a sâtŋâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, "Gâ sâna nânġâbâ. Propete zâk ŋâiġât yatâ sap? Zikŋaŋġât sap mo a ŋâiġât sap?"

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapŋâ Yesuġât den siŋgi âlip sâm dukuip. ³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtŋandâ itâ sâip, "Too ziap. Zi âlip sa saŋgonniban?"

³⁷ Sâi Pilipoŋâ sâip, "Gâ den san, zo nânġâna bon oi âlip saŋgongibat." Sâi den itâ mâburem dukuip, "Itâ nânġan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanŋâ. Zâk nânġâm pâlatâŋ kwâkŋaŋan."

³⁸ Yatâ sâimŋâ kore a dukui biosi saagi a sâtŋâ sot Pilipo ârândâŋ toin geiwet. Geim Pilipoŋâ saŋgonŋaŋip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopġaitâ Kembugât Kaapumŋâ Pilipo mem ari a sâtŋâ zâk dum mân ekŋâ sâtâre op mâtâbân arip. ⁴⁰ Pilipo, zâkŋâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânŋâ kamânŋâ den siŋgi âlip dâzâŋgom Kaisarea kamânân arip.

Kembuŋâ Saulo muyaġeŋaŋip.

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

9 Saulo zâk Kembugât a ambârâpŋâ kâsa otziŋġâm zânġobatkât umŋâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ

galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesuġât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziŋġâm saaziŋġâmŋâ diiziŋġâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimŋâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakŋandâ gem gâm zâkkâren âsagem naŋġip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den ŋâi itâ nânġip, "Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?" ⁵ Sâi Sauloŋâ mâsikâm sâip, "Kembu, gâ ŋâi?" Sâi zâkŋâ sâip, "Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a ŋâiŋâ diŋâ dâgobap."

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziŋ buŋ oi kirâwe. Zen den zo ko nânġâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatŋâ siŋâ ikpâ sâm egi nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpŋâ zen bikŋan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umŋan siŋâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananiaŋâ Saulo too saŋgonŋaŋip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesuġât kâmurân gok a ŋâi ândeip, kutŋâ Anania. Oi Kembuŋâ umanân muyagem konsâip, "Anania." Sâi Ananiaŋâ sâip, "Kembu, nâ zi."

¹¹ Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, "Gâ kamân mâtâp kutŋâ târârak, zoren âim a ŋâi kutŋâ Yuda, zâkkât mirâŋan zâim zoren a ŋâi kutŋâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman ŋâi itâ eksap. A ŋâi kutŋâ Anania, zâkŋâ zâkkâren gamŋâ siŋâ ânâŋġâtpapkât bikŋâ kâukŋan paap."

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. "Kembu, nâ a zorat a doŋbepŋâ sâne nânġâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân doŋbep tâmbetzâŋgoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniŋġâbapkât tirik namâ galem a patâŋâ ekap kulemgum pindâwe."

¹⁵ Sâi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, "Gâ laŋ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkŋâ a kâmut ŋâin ŋâin sot a kutâziŋâ sot Isirae a zengâren nâġât den siŋgi dâzâŋgom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsiŋġinaŋġât opŋâ sâknam nânġâbap, zorat tirâpkubat."

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim bikŋâ Saulo kâukŋan pamŋâ sâip, "Saulo bukunâ, Kembu Yesuŋâ mâtâbân muyagegigip, zâkŋâ sâŋgonnogi gaan. Gâ siŋġâ ânâŋġâri Tirik Kaapumŋâ umġan piksâbapkât sap."

¹⁸ Yatâ sâi zorenâk siŋan gâbâ sâkŋâ senâŋâ yatâ gem gei siŋâ âlip egip. Yatâ okŋaŋġi zaari aritâ too saŋgonŋaŋip. ¹⁹ Yatâ oi Sauloŋâ nalemmemŋâ kâtigeip.

Saulo zâk siŋgi âlip nep topkwâi kâsa okŋaŋġâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesuġât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik ŋâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namin zâim Yesuġât siŋgi sâm muyagem itâ sâm dâzâŋgoip, "Yesu, zâk Anutugât nanŋâ." Yatâ sâm dâzâŋgoi nânġâwe, zen aksik imbanâziŋ buŋ oi itâ sâwe, "Yerusalem kamânân Yesuġât

kutnâ zo konsâne laj kâri a zo tâmbetzângom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizingâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkât gâip. Zorâj dap op purikgurik uap?"

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. "Yesu, zâk a bâlijan gâbâ mâkâzingâbapkât mârûm sâsâj, Kristo." Yatâ sâm zorat den topnâ sâm muyagem dâzângoip. Oi Damasiko kâmânân Yuda a ândiwe, zen dijâ zo nângâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimnâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtâj urâwe. ²⁴ Dijâ sâne Saulonâ den zo nângâm ândei Yuda a zen hilâm nâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut zinjâ nâtigân Saulo mem âim kamângât pañ kâtiknâ saasaanâ, zoren irin gem mem pane âkñan gem arip.

²⁶ Âimnâ Yerusalem kamânân takâmñâ Yesugât arâp zengâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât kengât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nângâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabanâ Paulo buku okñangâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimnâ Kembunâ Saulo mâtâbân muyagenangâm den dukuij sot Damasiko kamânân Saulonâ Yesugât den sinji sâm muyageip, zorat den sinji sâm dâzângoip. ²⁸ Zorat kwâkñan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembangât korân lân kâtigem a zen sot Yesugât topnâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo zinjâ kâsa okñangâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpnâ zen den zo nângâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbejan ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbejanâ zeip. Lumbejanâ ândim, kâtigem ândim zâimnâ Kembu hurât kwâkñangâm urujsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumñâ mam otzingi kâmut donjep urâwe.

Peteronâ a nâi kubigip.

³² Petero zâk kamânñâ kamânñâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a nâi egip, kutnâ Ainea. A zo kinj bik mumunâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronâ itâ sâm dukuij, "Ainea, Yesu Kristonâ kubikgigap. Zaatnâ isengâ gikak kubik." ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamân mârâp zo igâwe, zen umziñ melâj Kembangât a urâwe.

Peteronâ Tabita mânggeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nâi ândeip, kutnâ Tabita. Grik denân ko kutnâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziñan mem kut nâi nâi âlipnâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnâ moip. Moi ko kâmbarânâ too sanjon mem mirâ umñâ nâin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa

kamânân ândiwe, zen den sinji nângâm a zagât sâj-gonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, "Gâ di-igigitâ nengât kamânân kek âinâ."

³⁹ Sâitâ Peteronâ zen sot ârândân âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbarân zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim zingip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm nângâm kâmbarân mâte okñangâm itâ sâip. "Tabita, gâ zaat." Sâi sinj kârûm Petero ekñâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronâ bikñan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinji Yope kamânân laj kârâm ari donjepnâ Kembangât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nâi kutnâ Simon, zâk bâu sâkziñ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

Sumbem a nâinâ Konelio muyagenangip.

10 Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengât kutziñâ Italia sâmarâwe. A nâi kutnâ Konelio, zâknâ kâwali a kâmut zo zengât a sâtnâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâpnâ, zen Anutu hurât kwâkñangâm mâpâseñangâm ândiwe. Zâknâ a ambân kanpitâ kât nalem zingâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opnâ sirâm nâin mirâ oi uman nâi itâ egip. Anutugât sumbem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâm dukuij, "Konelio." ⁴ Konsâi tâpâk ekñâ kengâtñangât op sâip, "Kembu, dapkât sat?" Sâi ko sâip, "Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutonâ egi âlip oip. ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sâjgonzângona âi a nâi kutnâ Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutnâ Simon. Zâkkât mirâ saru sâtnan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap."

⁷ Sumbem a nâi den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nâi sâjgonzângoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den sinji zo dâzângomñâ Yope kamânân sâjgonzângoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Hañsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bânñan oi Peteronâ ninâu sâbam mirin zarip. ¹⁰ Zâi ninâu sâmñâ tepñangât oi naleme sei zâk uman zem, uman nâi itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pârõnsâi sumbemân gâbâ isen patâ nâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umñan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nâi nâi ziwe. ¹³ Oi den nâi itâ Peterogâren geip, "Petero, gâ kom gaam ne." ¹⁴ Yatâ sâi Peteronâ sâip, "Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliñâ mo mân niniñâ, zo mân neman." ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, "Anutonâ kut nâi nâi âlipnâ sâm paap, zo bâliñâ mân sâban." ¹⁶ Kut nâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranjoos sâmbune sumbemân zarip.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamñâ Simonñâ mirânâ kârûm âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinñâ mâsikâm

sâwe, "Simon, kutnâ nâi Petero, zâk mirâ ziren tap?"¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumnâ itâ sâmb dukuip, "A karâmbut gamnâ gâ kârugige, gât ko gâ geimnâ zen sot âibam kengât mân upan."²⁰ A zo nânâ sângonzângua ge."

²¹ Oi Peteronâ den zo nângâm nâ zengâren geimnâ sâip, "Wangât nâgâren ge?"²² Sâi a zinjâ dukuwe, "Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipnâ opmap. Sumbem kore a nâinâ zâkkâren âsagem gâ mirânjan diigim arindâ dijgâ nângâbapkât sâip,"²³ Yatâ sâne Peteronâ nângâm sâi mirin zâine nalem zingip. Hañsâi zâk sot Yope kamânân goknâ a nâmbutnâ zen sot âiwe.

Peteronâ Koneliogât mirin zâim den sâmb dâzângoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnâ sot bukurâpnâ minduzingip mambâtzingâm tatne gawe.²⁵ Gamnâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kin topnjan gei zem mâpâseip.²⁶ Zei Peteronâ mem zaatnâ itâ sâmb dukuip, "Zaat. Nâ a, gâ yatâ."²⁷ Yatâ sâmb mirâ umnjan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâmb dâzângoip,²⁸ "Zen Yuda a nengât topni nâ nângâme. Nen a kamân nâin goknâ zen sot buku opnâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinâ mâtâp zo doongoi ziap. Nâ ko Anutunâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutunâ umanân nii zuu bâlinâ sot mân nini nâ buranoot saam pâi gei tirâpnogip.²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ."

³⁰ Yatâ sâi Konelionâ itâ sâmb dukuip, "Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâmb ta a nâi hâmbânâ âsaknâ nâgâren muyagem itâ sâmb dâtnogip,³¹ 'Konelio, Anutunâ ninâugâ sot orot mâmegâ nângi âlip uap.³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkzi nâ lâkum tuumap, kutnâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânâ saru sâtnjan taap.'³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutunâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâtenjan mindum ten."

Peteronâ Konelio sot arâpnâ sinji âlip sâmb dâzângoip.

³⁴ Petero zâk topkwapnâ itâ sâmb dâzângoip, "Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otzingâm a kâmut nâin kândâtzingom mân opmap.³⁵ A kâmutnâ kâmutnâ zengâren gâbâ nâmbutnâ hurâtkwapnâ târârak ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den ningip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nengât Kembu. Anutunâ zâk sângongoi gem lumbenângât den dâtnângoip, zo nânge.³⁷ Yohane zâk too sângonzingâbapkât den dâzângoip, narâk zoren Yesugât den sinji âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknâ zo

ko Anutunâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatzingip. Oi a ambân Satarnâ saazingip, zo aksik olanzingip. Anutunâ tângoi nep zo tuugip.³⁹ Oi Yuda a nengât hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ zinj gâsum poru nagân kune moip.⁴⁰ Mom ze sirâm karâmbut oi Anutunâ kwagân gâbâ mânggeip. Mânggei nengâren âsageningip. Zorat mâruman Anutu zâk sinji kwatningip. A nâmbutnâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumunjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutunâ Yesu a mumunâ sot gwâlâ nengât den sâmb kwâkâkwâkân a kwânângip. Oi nen den zo a ambân dâzângonatkat nep di nâ sâmb ningip.⁴³ Oi a zinj nângâm pâlâtân kwâknângâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsom nângâwe."

Tirik Kaapumnâ a hân nâin goknâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâmb kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip.⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutunâ a hân nâin goknâ Tirik Kaapum zingip, zo eknâ imbanâ zinj bu nâ oip.⁴⁶ A hân nâin goknâ, zen den gându unâknâ sâmb Anutu sâmb âlip kwâknângâwe.⁴⁷ Oi Peteronâ itâ sâip, "Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsagezingap. Zorat too sângonsângon zo a zinj angân kârâne mân dâp upap."⁴⁸ Yatâ sâi zinjâ Yesu Kristogât korân sâmb too sângonzingâwe. Too sângonzingâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

Yerusalem kamânân Peteronâ den sinji sâmb dâzângoip.

11 Aposolo nâmbutnâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin goknândâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe.² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutnâ Mosegât gurumin den zoric zimbapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip.³ Oi Petero itâ sâmb dukuwe, "Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangâwe, zen sot den op nalem nein?"

⁴ Oi Peteronâ kut nâi nâi âsageip, zorat topnjan gâbâ itâ sâmb dâzângom nangip,⁵ "Nâ Yope kamânân ninâu sâmb ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbêmân gâbâ pane gem umnâ topnjan zeip.⁶ Gem gâi umnjan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umnjan ziwe.⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, 'Petero, gâ zaat kom gaam ne.'⁸ Oi nânâ sâwan, 'Kembu, yatâ bunâ. Zuu bâlinâ mo mân nini nâ mân nemân.'⁹ Yatâ sa sumbêmân gâbâ den zagâtnâ itâ muyageip, 'Anutunâ kut nâi nâi zo âlipnâ sap, zo gângâ eknâ bâlinâ mân sâban.'¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenoot sumbêmân zarip.¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâzinâ zâk sângonzângoi

gawe. ¹² Gane Kaapumñâ itâ sârn dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenngât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtñâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den singi itâ sârn dâtnânogip, ‘Nâgât mirin sumbem a ñâiñâ muyagem kin itâ sârn dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simon, kutñâ ñâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâkñâ gamñâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât singi upigât den dâzânogop.”’ ¹⁵ Oi nâ singi âlipñâ dâzângua mârûm Tirik Kaapum nenngâren geip, zo yatik zenngâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekñâ Yesunâ den dâtnânogip, zo nânngâwan. Den zo itâ, ‘Yohanenâ too sângonzingip. Nânâ ko Tirik Kaapum sângonzingâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuninâ Yesu Kristo nânngâm pâlâtân kwâindâ Kaapumñâ ningip, zo yatik zen utne zingip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkânngâbam?”

¹⁸ Yatâ sârn dâzânogoi nânngâmñâ umziñ diim gei Anutu sârn âlip kwâkânngâm itâ sârn, “Opon, Anutunâ a kamân ñâin gok umziñ melânji ândiandinj kâtikkât singi upigât kwatzingip.”

Den singi âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komñâ Yesugât kâmut zânngonetâ sijnururu op kamân toren toren âiwe. Nâmbutñandâ Poinike, Kapiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik singi âlip dâzânngom ândiwe. ²⁰ Oi Kapiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimñâ hân ñâin gok Kembu Yesugât den singi dâzânngowe. ²¹ Oi Kembunâ imbanâ zingip a ambân donbep patâ zen den singi âlipñâ nânngâm umziñ melânj Kembu nânngâm pâlâtân kwâkânngâwe.

²² Zorat den singi Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembunâ kubikzingip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzânngoi. ²⁴ Banaba zâk a âlipñâ sot nânngâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donbep zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ ñâigât umñan zoren Yesugât kâmut zenngât minduminduyân a donbep Yesugât den singi dâzânngom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zenngât kutziñâ Kristo a sârn muyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zenngâren gâbâ a ñâi kutñâ Agabo. Zâk Kaapumñâ okñangi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zenngât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nânngâm kât zemzingip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zenngâren pane âibapkât sârn. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo

Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zenngât galem a zingâwet.

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹² Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut a nâmbut zânngom tâk namin zâambarip. ² Oi zâkñâ sâi arâpnâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâunâ kârâne moip. ³ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpnâ zen Petero gâsune Yuda zenngât kendon ñâi kutñâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sârn zingip. Herodenâ itâ nânngip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbnâ zâkkât op Anutugâren ninâu sârnârâwe.

Sumbem a ñâiñâ Petero muyagenngip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpânngom kumbatkât sâip, ñâtik zoren kâwali a zagât zikñâ Petero tâk kâtikñâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutñâ, zen namâ mâtâbnâ galem kirâwe. ⁷ Oi Kembugât sumbem a ñâi namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem anâ Petero gângemumñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anâ itâ sârn dukui, “Inzutkâ lapñâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anâ du zagâtñâ sârn dukui, “Hâmâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronâ molim âimñâ itâ nânngip, “Zi uman eksan.” Sumbem anâ oip, zo nânngi yenñâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hânngi zo zikñak mem pam kirip. Oi geim mâtâbnâ mâik ñâi âimñâ sumbem a zorân pamñâ buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nânngânngânñâ pâronjsâi itâ sâip, “Zi nânngan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zenngât bitziñan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nânngâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamñâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donbepñâ mindum ninâu sârn tarâwe. ¹³ Oi Peteronâ mirâ hânngiyân âi kom kiri kore ambân ñâi kutñâ Rode, zâk ñâiñâ kwap sârnñâ gâip. ¹⁴ Gamñâ Peterogât diñ tobat nânngâm sâtâre op hânngi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimñâ Petero ga kinzap sârn dâzânngoi. ¹⁵ Yatâ sârn dâzânngoi nânngâm sârn, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâkñâ ko kâtigem sâip, “Zâk perâkñak ga kinzap.” Sâi zen sârn, “Zo zâkkât sumbem anandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikñâ ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât bikñandâ dâp oi den birâne Kembunâ tâk namin gâbâ olan diim gâip, zorat den singi dâzânngoi. Dâzânngomñâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nânngât den singi dâzânngonek.” Ya sârn dâzânngomñâ zâmbam mulukñem ñâin tik arip.

Anutunâ Herode hâuñâ pindip.

¹⁸ Harjsâi kâwali a zen Petero kârurnñâ dap op buñ uap sârnñâ kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodenâ kârurn muyag-

ibigât sâi kârumnâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidonj kamân zagât zengât kâsa otzingip. Oi kamân zorat mâirâpnâ zen mindum den sâm kubiknam Herodegât a sâtnâ nâi kutnâ Bilasto den dukune buku otzingip. Zen Herodegât hânân nalememarâwe, zo buņ opapkât lumbenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipnâ pam a kutâgât tâtatņan tap a ambân den dâzângoip. ²² Den dâzângoip a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, "Den zo a den buņâ. A zo Kembu patâ." ²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâzingipkât Kembangât sumbem a nâinâ zorenâk koip. Oi nane zinjâ umņan bagim zine moip.

²⁴ Anutugât dennâ ko lâmbatnâ lanj kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, zinjâ nep diņ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanġâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândân âiwe.

Banaba sot Saulo, zet singi âlip nebân âiwet.

13 Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zengâren Propete nâmbutnâ ândiwe. Kutzinâ itâ Banaba sot Simonj (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân goknâ sot a nâi kutnâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlanâ. Zet ârândân ândim lâmbârâwet. Oi nâi Saulo. ² Oi sirâm nâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalemem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumnâ den itâ sâm dâzângoip, "Zen Banaba sot Saulo nep diņ sâm zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek." ³ Sâi nalemem birâm ninâu sâmnâ bitzinâ kâukzikņan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den singi.

⁴ Tirik Kaapumnâ yatâ opnâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtnan âi takâwet. Zo takâm wanġâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmņan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutnâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den singi âlip sâm dâzângowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betzikņan mem ândeip.

⁶ Oi hân torengen gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a nâi kutnâ Seregio Paulo zâk sot pâlatân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânjan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk singi âlipnâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umņan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukui,

¹⁰ "Satangât nanġâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târârak, zorat kâsanâ. Umņan sarâ sot bâlinâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban?" ¹¹ Zorat Kembu imbanġanġât kulem ikpan. Gâ singâ nâtatik kâri narâk ziren âsaknâ mân ek ândiban." Yatâ sâi zorenâk sinâ nâtatik kâri gâsum birâbirâ op a nâi bikņan gâsum diibapkât sâip.

¹² Âsagei galem a zo eknâ Kembangât singi âlip, zorat nângi imbanâ oi nângâm pâlatân kwâip.

Paulonâ Antiokia kamân nâin, zoren âim singi âlip sâm dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpnâ zen Papo kamân birâm wanġâyân zâimnâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimnâ Pisidia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumnâ itâ dâzângowe, "A bukuzatniņâ zekâren den nâi ziap oi ko sâitâ nângânâ."

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatnâ hirinsâbigât bikņandâ dâp opnâ itâ sâm dâzângoip, "Isirae a sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek.

¹⁷ Isirae nengât Anutu, zâk sâkurâpnâ gâsum sâlâpâzângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbanġandâ zobâ diizingâm gâip.

¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândiņan diizingâm ândeikendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomnâ hân zo sâkurâpnâ zingi zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nanġâ Saulo zingip. Zâknâ a kutâ op galem zângoip kendon patâ 40 yatâ ândiwe.

²² Oi Anutunâ zâk kâbakņei zâkkât gebâkņan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, 'Nâ Yesegât nanġâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipnâ uap. Nep diņ sâm pindâbat, zo tuum nanġâbap.' ²³ Oi Dawidigât kiurâpnâ zengâren gâbâ Isirae a nengât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutunâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohanenâ Isirae a ambân umziņ melânje too sângonzingâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikzingip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanġâm itâ sâip, 'Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buņâ. Ziknâ bet gam taap. Zâk patâ oi nângâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.'

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, nângâ den sa nângânek. Kubikkubik den zi nengât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ zinjâ Yesu eknâ topnâ mân nângâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânņan sâsâņ kendon dâp sâlâpkume, den zo

kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosanjangât kârum mân muyagem laj sâne Pilatonâ koi moip. ²⁹ Oi Kembangât ekabân den zeip, zo op nangâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpnan ai parâwe. ³⁰ Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândân âiwe, zengâren sirâm nâmbutñan muyagezingâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât sinji sâsân a opñâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut nâi nâi sinji dâzângoip, zorat bonñâ âsagiap. ³³ Anutuñâ Yesu mângei nengâren bonñâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm dangon zagât, zoren den itâ kulemguwe, 'Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.'

³⁴ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip, 'Nâ Dawidigât sinji sâwan, zorat bonñâ zinziñ kâtik, zo zingâbat.'

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap, 'Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.'

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kinunñâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip." ³⁸ Yatâ sâmñâ Paulonâ itâ sâm dâzângoip, "A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâliñâ guligulipkun, zo a zorân muyageipkât zorat den mâte otziñgap. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliñâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlâtân kwatne bâliñâziñâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ 'A zen den nângâm kwâkâkwâkânâ zengâren nep top nâi tuubat. Ziñâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut nâi zo ekñâ kwakñâ mumbi."

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâtâpâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a donbep sot kamân nâin gâbâ Anutu mâtâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumberjan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topñâ topñâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nângânam gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a ziñâ zingitñâ nângâm bâliñ kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliñ kwâkñangâwe.

Paulonâ Yuda a kândâtzângom hân nâin gokñâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kengât buñâ itâ sâm dâzângowet, "Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkât sâsân. Ka Yuda a zen kândâtkomñâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, gât ko zâmbamñâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kambu zâk zorat itâ sâm dântângoip, 'Zen hân toren toren a zengât âsakñâ zâmbarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekñâ zoren âi ândibi.'" ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin gokñâ zen den zo nângâm umziñ âlip oi Kembangât

den sâm bâbâlan kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembangât den laj kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a ziñâ kamân zorat a sâtñâ sot ambân sikumziñoot zen Anutu mâtâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikñan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioñ kamânân âiwet. ⁵² Ar-itâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziñan Tirik Kaapum piksâm ze sâtâre kwâkñan ândiwe.

Ikonioñ kamânân den sinji âlip sâwet.

14 Oi Ikonioñ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâtâpâpâse namin zâimñâ sinji âlipñâ imbanñoot sâm dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok donbepñâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutñâ zen ko sinji âlip zo kândâtkom a hân nâin gokñâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otziñgâwe. ³ Zet zoren narâk kârep ândim Kembangâren nângâm pâlâtân kwap sinji âlip kengât buñ sâm ândiwet. Kambuñâ imbanñâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutñâ zen Yuda zengât a utne nâmbutñâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin gokñâ zen Aposolo kâtñâ zâkonat sâm mindum gawe. ⁶ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den sinji âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kiñ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonâ ekñâ itâ nângip, "A zo sâkñâ âlip upapkât nângâm pâlâtân âlip zemñângap." ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâm dukuip, "Gâ kiñgandâ lân zaat kin." Sâi a zo pirindiñ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonâ sen mârât kulem tuugip, zo ekñâ Likaonia denân itâ sâwe, "Bem zagât zet a osetniñan ga ândiabot." ¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutñâ Dia, zâkkât kutñâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsân a oipkât bem nâigât kutñâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anâ, zâkñâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziñâ aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâk-pam hâmbâzik mem giñbololoñ mem a osetziñan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ "O a ambân, zen dap ue? Net a yenñâ, zen yatâ. Net den sinji âlipñâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buñ zo kândâtzângom Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâkñâ hân sot sumber sot saru sot kut nâi nâi top topñâ muyageziñgip.

¹⁶ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâzingi umziŋangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziŋgit mân kubikziŋgip. Topŋâ nângâbigât buku otziŋgâm sâi map sot maanâ sambe muyageziŋgi nem seroŋkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmnâ kwâkâziŋgâm den imbanâ sâitâ zekât siŋgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtŋâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonion kamânân gâbâ Yuda a nâmbutŋâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtŋâ kuwe. Kune mom zei muap sâm diim kamân ginŋan gei parâwe. ²⁰ Oi zoren zei Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Pauloŋâ zaat kamânân arip.

Harŋsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den siŋgi âlip sâitâ a ambân doŋbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonion sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gamŋâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomŋâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkŋan ândim Anutu um topŋan ândiândiŋ, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzângom nalem birâmŋâ zengât opŋâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nângâm pâlatâŋ kwâkŋangâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâambarâwet.

²⁴ Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den siŋgi âlip dâzângomŋâ Atalia kamânân geiwet. ²⁶ Zoren gei wangâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârumŋan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbeŋan zâpan nep diŋ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmŋâ a ambân minduziŋgâm Anutunâ galem otzikâm hân nâin gokŋâ mâtâp mem ziŋgi nângâm pâlatâŋziŋgoot urâwe, zorat den ziŋgi sâm dâzângowet. ²⁸ Narâk kêrep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

15 Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutŋâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembangât siŋgi mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziŋâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sângonzângone âiwe. Âimŋâ Poinike sot Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ a hân nâin gokŋâ ziŋ Anutugât a urâwe, zorat den siŋgi dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziŋgâwe. Anutunâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den siŋgi dâzângowe. ⁵ Den siŋgi zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutŋâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin gokŋâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâm dâzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtŋâ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumŋâ den âragune ko Peteronâ zaatŋâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok siŋgi âlip dâzângowan, zo Anutunâ mârumŋan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nângge. ⁸ Oi Anutu zâk a umziŋ ekmap, zâkŋâ Yuda nen Tirik Kaapum ningip, yatikgâk a hân nâin gokŋâ ziŋgi igâwen. ⁹ Zen zâk nângâm pâlatâŋ kwatne umziŋ sanŋon kubik, nen otziŋgip, zo yatik otziŋgip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtŋâ zo nen sot sâkurâpniŋâ lum osiwen. Zo yatikgâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziŋan pânat sâm se? ¹¹ Yatâ buŋâ. Nen itâ nânggen. Yuda a sot hân nâin gokŋâ Kembu Yesu um lâklâkŋangât op zâkkât siŋgi uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nângâm den buŋ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutunâ nepziŋgâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den siŋgi otziŋgâwet.

Yakobonâ den sâm dâzângoip.

¹³ Zet dâzângom nanŋitâ Yakobonâ den itâ sâm dâzângoip, “A bukurâp, den sa nângânek.

¹⁴ Mârumŋan Anutunâ hân nâin gok zengâren gâbâ kâmut nâi zâkkât siŋgi upigât diiziŋgip. Zorat siŋgi Simonâ sâi nânggen. ¹⁵ Zorat Propete zengât ekabân Kembangât den nâi itâ ziap,

¹⁶ ‘Nâŋâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. ¹⁷ Siŋitŋâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokŋâ zen nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi. ¹⁸ Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumŋan sâm muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nâŋâ itâ san. Niŋâ hân nâin gokŋâ zen Anutugât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtŋâ mân ziŋgânat. ²⁰ Ka zen nalem bem mo lopiogât siŋgi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmŋoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum ziŋgânat. ²¹ Mosegât gurumin den zo mârumŋan gâbâ sâkurâpniŋandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nângâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniŋ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtnâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nângâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutnâ Yuda, kutnâ nâi Basaba sot a nâi kutnâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtnâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândân Antiokia kamânân âibigât sângonzâkowe. ²³ Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniñâ, bukurâpziñâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zengât sâtâre opnâ ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nângindâ ziren gabâ a nâmbutnâ zengâren gam den nâi dâzângone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nângâm umniñ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ bukuzatniñâ Paulo sot Banaba zet sot zengâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opnâ ândiân-diziknâ buñ upapkât mân keñgât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sângonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuziknjan gâbâ nângâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nângâm kut nâi nâi yâmbâtñan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalem bem lopigât singi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sângonzângone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. ³¹ Zingâne mem sâlâpkum nângâm umziñ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetnâ den doñbep sâm dâzângoitâ a ambân umziñ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe. ³³ Oi narâk nâi zet zen sot ândimnâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sângonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Paulonâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doñbep zen Kembugât den a ambân dâzângom ândiwe. ³⁶ Ândim Paulonâ Banaba itâ sâm dukui, “Net kamânñâ kamânñâ âim Kembugât den dâzângowet, zoren âim bukurâpniñâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiñangitâ ârândân âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârum zet sot âim Pampilia hânân zâpamñâ âbureipkât Paulonâ zâk sot âibam nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wangâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Paulonâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut zinjâ Kembunâ galemzik upap sâm zâpane âiwet. ⁴¹ Âimñâ Siria sot Kilikia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut sâm kâtiknjan kwatzingâwet.

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

16 Paulo sot Sila zet âimñâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutnâ Timoteo. Mamñâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânñâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioñ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipnâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Paulonâ zâk sot ândibapkât dukui. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânñâ Grik a zo nângâwe. Paulonâ zengât opnâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkñangip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ ândiwe, zen den Aposolo zinj sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzângom âiwe. ⁵ Yatâ op tunetâ Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatzingâm âiwe.

Paulonâ Makedonia a nâi egip.

⁶ Oi Asia hânân singi âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumñâ pâkeko Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimñâ Misia hân ginñan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumñâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukñan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtnjan tâip. ⁹ Zoren takâm nâtigân Paulonâ uman nâi itâ egip. Mâkedomia a nâi muyagem itâ sâm dukui, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Paulonâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den singi âlip dâzângonatkat sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânñâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatzingâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi wangâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmñan takâwen. ¹² Harñsâi wangâyân âimñâ Neopoli kamânân takâm wangâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ nâi. Roma a zinjâ kamân mariñâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutnâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkñan too nâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a zinjâ ninâu sâme, zorat kabâ nâi ziap mo buñâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimñâ ambân mindum tatne muyagezingâm ge tapnâ den singi âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziñan ambân nâiñâ Anutu mâpâsem ândeip, kutnâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokñâ. Zâkñâ sângum neuleñoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembunâ okñangi umñâ pâronñâ Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikñâ sot a ambârâpñâ too sañgonzingindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen nikne nângâm pâlâtânñoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniñgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân nâi muyageniñgi. Ambân zo wâkeñoot ândimñâ a kwâkñan ândim zâibi, zorat topñâ nângâm dâzângoi

mairâpnâ kât sikum zingâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorânâ muyageningâm nen sot Paulo moliningâm den itâ sâip, "A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzângom ândie." ¹⁸ Den zorik sirâmñâ sirâmñâ sâam zari Paulo den zo nângâm âkonzigi âburem wâke itâ sâam dukuip, "Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umñan gâbâ takâm âi." Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpnâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp doongoi, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnâ mâteziñan zâparâwe. ²⁰ Zâpanñâ Roma a sâtnâ itâ sâam dâzângowe, "Zet Yuda anâ neñgât kamânân gam den sâitâ bâliñâ uap. ²¹ Zet mân orotñâ upi sâam ândiabot. Roma a neñgâren yatâ zo mân upmen, zo uabot." ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtnâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Doñbep lapitzikâm tâk namin zâpamñâ galem a zâk hângi doongum dâñ galem otzikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmñan umñâ nâin, zoren zâpam kinzikñâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem anâ Kembugât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmñan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wâriñ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronñâsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziñan tâk olaiyangip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nângâm zaat egi mâtâp pâronñâsâm kiri tâk namâ a âim nanje sâam petñan zemba sâmbum sâknâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonâ den kambârñ sâam sâip, "Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten." ²⁹ Sâi galem a zâknâ âsakñangât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânam sâmbui Saulo sot Sila kinzik topñan ge zeip. ³⁰ Zemñâ namâ umñan gâbâ diizikâmñâ mâsikâzikâm sâip, "Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?"

³¹ Oi zet itâ sâam dukuwet, "Gâ Kembu Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwap Kembugât singi upan. A ambârâpkâ zen yâtik." ³² Yatâ sâam zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzângoip. ³³ Nâtik zorenâk galem anâ diizikâm mârûm kâmbamñâ zâkone use oip, zo sanjonzikâwe. Oi zikñâ sot a ambârâpnâ too sanjonzingâwet. ³⁴ Oi zet mirânñan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat umziñ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Hanñâi a sâtnâ zen kâwali a sanjonzingoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, "A zagât zo olanjikâna arit." ³⁶ Oi galem a zorân nângâm Paulo itâ sâam dukuip, "Nâ olanjika âibabotkât a sâtnâ den pane gaap. Zorat zet gemñâ âim um lumbeñan ândiabot."

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâam dâzângoip, "Net Roma a bonñâ op ândiet. Den nebân mân nâpanñâ lanj a mâteziñan kâmbamñâ lapitnikâm tâk namin nâ-

parâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buñâ. Ziñâ a ambân mâteziñan diinikâm âi nâpâne âirat."

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a zinjâ âburem âi a sâtnâ dâzângone zen a zagât zo Roma a bonñâ op ândiwet, zo nângâm pârakparâwe. ³⁹ Pârakpam zekâren gamñâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziñ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut zingit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzângomñâ âiwet.

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

17 Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ nâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimñâ zen sot den singi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topñâ dâzângom itâ sâip. ³ "Kristo zâk sâknam nângâm mom zaatpapkât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutñâ dâzângoman, zâk a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkat mârûm sâsân. Zâk Kristo." ⁴ Yatâ sâam dâzângoi zengâren gâbâ nâmbutñâ zen den zo nângâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziñan Grik a doñbep zinjâ Kembugât den singi mârûmñan nângâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiñâ nâmbutñâ zen târokwatziñgâwe.

⁵ A ambân doñbepñâ utnetâ Yuda a zen nângâm um kâlak nângâzingâm zen den kwamit patâ sâam Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumñâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmñâ Yasong sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñâ gâsuzingâm a sâtnâ zengâren diizingâm âiwe. Âimñâ itâ sâwe, "A zen hânñâ hânñâ ândim den bâliñ dâzângom a um gulip kwatziñgâme, a zorânâ neñgâren ge. ⁷ Gane Yasonñâ sâi mirânñan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ unakñâ muyagiap, kutñâ Yesu sâme." ⁸ Yuda a zinjâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtnâ zen Yasonñ sot bukurâpnâ kâsa otzingâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtnâ zen Yasonñ sot bukurâpnâ tâk namin mân zâibigât sâam sanñân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân singi âlip sâam dâzângoip.

¹⁰ Nâtikñâi Yesugât kâmut zen kenñgât op Paulo sot Sila sanjonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâpâmâpâse namin zâi den singi âlip dâzângowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipñâ. Zen Tesalonike a yatâ buñâ, gât ko den singi âlipñâ nângâm âknâliwe. Dinziñâ zo bonñâ mo sarâ sâam sirâm dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâwe. ¹² Oi zengâren gâbâ doñbepñâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutñâ, zinjâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Paulonjâ Berea kamânân Anutugât den sâi singi Tesalonike kamânân ari Yuda a zij nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzân-gowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutjâ sângonzângone saru sâtnjan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateŋ kamânân pane itâ sâm dâzânngoip, "Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot." Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateŋ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eŋ lopio doŋbep tatne zingit umjâ kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutjâ zen Anutu mâpâse-marâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmjâ sirâmjâ kamân sombemân a muyagezingâm singi âlip dâzânngoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziŋ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren gâbâ a nâmbutjâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutjandâ Paulogât itâ sâwe, "A zi nângânângâjâ buŋ den laŋ sap. Zâk wan wan den sâm taap?" Nâmbutjandâ itâ sâwe, "Zâk lopio uŋakŋangât den sap." Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatŋangât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimjâ sâwe, "Den uŋakjâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtjâ, zorat topjâ sapsuna nângânâ." ²¹ Ateŋ kamân mâirâp sot kamân nâin gokjâ zen sot ândiwe, zen den uŋakjâ nângânâ den âragum ândiwe.

Paulonjâ Kembugât topjâ dâzânngoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâŋ sombemân kin a itâ sâm dâzânngoip, "Ateŋ mâirâp, nâ topziŋ ek nângan. Zen lopio doŋbep sobim bimbi kwatziŋgâme. ²³ Nâ kamânziŋan âim gam lopiopiŋjâ ekjâ lopiogât nalempâpanjan den itâ zeî sâlâpkuwan, 'Nalem pâpanjâ zi bem lopio nâigât singi, kutjâ mân nângen.' Mân nângâm mâpâsime, zorat topjâ dâzânngobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkŋan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat marijâ. Zo namâ a betjâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zengât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârump. Zâkŋak a ândiândiniŋjâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo ningâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laŋ kârâm hânân a kâmutjâ kâmutjâ muyagem laŋ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot daŋgon zo zâkŋak sâm ningip. ²⁷ Nen umniŋandâ Anutu kârump âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân bunjâ, gootniŋan a hutnângon ândiap. Den nâi itâ ziap,

²⁸ 'Nen zâkkât ândiândiŋ umŋan ândim kut nâi nâi upmen.'

Zengâren gâbâ a nâmbutjandâ zitâ sâwe, 'Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.'

²⁹ Anutugât nângindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipjâ a bitziŋandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenjâ nângindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârumpjan kwakmak ândiwen. Anutuŋjâ ningitjâ

birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniŋ melâŋnatkât sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânjâ hânjâ topniŋjâ sâm muyagemjâ hâunjâ ningâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânângip. Oi hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkât mumuŋan gâbâ mângei zaat ândiap."

³² Paulo zâk mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutjâ zij mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutjâ zijâ sâwe, "Den zo narâk nâin ko sâna nângânat." ³³ Yatâ utnetâ Paulonjâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutjandâ Paulogâren pâlatân op Yesugât singi urâwe. Oi zengât osetziŋan kamân zorat a sâtnjâ zengât kâmurân gok kutjâ Dionisio. Oi ambân nâi kutjâ Damari sot nâmbutjâ ândiwe.

Paulonjâ Korinti kamânân singi âlip nep tuugip.

18 Paulonjâ Ateŋ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutjâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokjâ. Oi ambinjâ Pirusila zâk sot Italia hânân ânditâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkŋâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizingip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândân tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a singi âlip dâzânngoip nâmbutjâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo singi âlip nep zorarâk nângâm ândeip. Zâkŋâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzânngoip, "A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârump sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu." ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diŋjâ birâm kâsa okŋangâne zâkŋâ hâmbânjan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzânngoip, "Tâmbetagobi, tosa zo nâgât bunjâ. Ziŋjâ upap. Zorat nâ kândâtzângom hân nâin gok zengâren âibat." ⁷ Yatâ sâm a nâi kutjâ Titeo Yusito, zâk Grik anjâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkŋangâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ginjan kirip. Paulonjâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutjâ Kirispo, zâk sot a ambârâpŋjâ zen aksik singi âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlatân kwâkŋangâwe. Oi Korinti a zengâren gâbâ doŋbepjâ singi âlip nângâm Yesugât kâmut utne too saŋgonziŋgâwe.

⁹ Paulonjâ nâtik nâin uman egi Kembunjâ itâ sâm dukui, "Gâ mân kengât otnan. Singi âlip sâm mân birâban. Sâmŋik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anjâ mân gobi. Kamân ziren nâgât singi a doŋbep ândie." ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonjâ kamân zorat a Anutugât den dâzânngom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkŋanâk sâne a sâtnjandâ dinziŋ birip.

¹² Oi Galionjâ zâk Grik hânân a sâtnjâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opjâ Paulo kâsa okŋangâm gâsum diim a sâtnjângâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm

dukuwe, "A zi zâk Anutugât gurumin den komnâ mâtâp unaknjan âim Anutu mâtâpâsibigât sâmap."

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuñâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzânngoip, "O Yuda a, a zi bâliñ op tosa patâ muyagei sâi dinziñâ nânngâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziñâ zengât den kâtik sot den nâmbutnâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziinjak kubikpi. Zo nâgât nep bunâ." ¹⁶ Yatâ sâm molizingi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâtâpâpâse galem a kutnâ Sostene gâsum lumnâ a sâtñangât mâteñan kom mem nâi nâi utne ziñgitnâ mân nânngânngâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziñ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândân âiwe. Kenkereai kamânân takâm kâuknâ mânânngârip. Zorat mârurnjan Anutu mâteñan den sâm kâtigem kâuknâ mân mânâgât ândeip. ¹⁹ Zobâ wañgâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâtâpâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzânngoip, ²¹ "Anutunâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat." Yatâ sâm kelikmelik otzingâm wañgâyân zâim Epeso kamân birâm arip. ²² Âimnâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziñ kelik den dâzânngom Antiokia kamânân âburem arip. ²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamnâ sinji âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtiknjan kwatziñgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutnâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânngânngânñâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nânngâm nanjip. ²⁵ A zo Kembugât topñâ zo dukune nânngâm nanjip. Too sanjon nep ko Yohanegârâk nânngipñâ Yesugât sinji imbanñâñoot dâzânngom ândeip. ²⁶ Zâk Yuda a zengât mâtâpâpâse namin zâim sinji den kenngât buñ, lâu bâbâlañ sâm dâzânngoip. Zoren sinji âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nânngâm buku okñangâm diim âi Anutugât den nâmbutnâ dukum nanngâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, "Zen a zi buku okñangâbi." Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimnâ Korinti kamânân takâm Anutunâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziñan meip. ²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzânngom sâip, "A bâliñan gâbâ mâkânñingâbapkât mârurnjan sâsân, Kristo, zâk Yesu." Zâknâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zengât den zo mem ge kwatziñgip.

Paulonâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziñgip.

19 Apolo zâk Korinti kamânân ândei Paulonâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziñgip. ² Oi mâsikâziñgâm sâip, "Zen Kembugât den sinji âlip nânngâm, nânngâm pâlâtân kwapñâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bunâ?" Sâi ziñâ sâwe, "Bunâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat sinji mân nânngâwen." ³ Sâne itâ sâm mâsikâziñgip, "Zen nâigât korân too sanjonziñgâwe?" Sâi itâ sâm dukuwe, "Nen Yohanegât too sanjonziñgâwe."

⁴ Sâne Paulonâ itâ sâm dâzânngoip, "Yohane zâk a umziñ melânngigât too sanjonziñgâm itâ sâm dâzânngoip, 'A nâi bet gâbap, zen zâk nânngâm pâlâtân kwâkñangâbi.' Den zo Yesugât op sâip." ⁵ A zen den so nânngâne Kembu Yesugât korân too sanjonziñgâwe. ⁶ Too sanjonziñgâne Paulonâ bikñâ kâukziñan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându unaknjan sâwe. ⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânñâ urâwe.

Paulonâ sinji âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mâtâpâpâse namin âsâbân zâimnâ kenngât buñ sinji âlip dâzânngom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topñan ândiândiñangât den sâm bâbâlañ kwap dâzânngoip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen um kâtik opñâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziñan den bâliñâ sânetâ Paulonâ birâziñgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diizingâm sirâmñâ sirâmñâ a nâi kutnâ Tirano, zâkkât mirin minduziñgâm zen sot âraguwe. ¹⁰ Kendon patâ zagât umñan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topñâ nânngâwe.

¹¹ Oi Anutunâ Paulo mam okñangi sen mârât kulem nâi nâi tuugip. ¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekziñoot zengâren mem âine gâsune sâkziñ âlip urâwe. Yatâ utne wâkenñâ a umziñan gâbâ takâm âiwe.

Kware sunja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutnâ sâgân sâmbu opñâ hânñâ âim gam ândim zâizâiñ op Kembu Yesugât kot zo sâm wâke molizingânat sâm wâkeziñoot itâ sâm dâzânngowe, "Yesu kutsiñgñâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban." ¹⁴ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ nâi kutnâ Sikewa, zâkkât narâpñâ nâmburân zagât, zen Paulo ekñâ yatâ urâwe. ¹⁵ Yatâ op sâne wâkenñâ den itâ sâm dâzânngoip, "Yesu sot Paulo zo nânngâzikan. Zen ko waniñ gokñâ?" ¹⁶ Wâkenñâ yatâ sâi a wâkeñoot zo kâwali imbanñâ mem zânngom mem kâbakgwâbakñe otziñgâm hâmbâziñ mem giñbololon mei sâk bârak sot gilâmziñoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den sinji Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nânngâm kenngât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutnâ sâm âlip kwâkñangâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ donbep patânñâ gam mârurnjan gâbâ kware sunja op gâwe, zorat den

singi sâmb kâknan parâwe. ¹⁹ Kware sunjagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziñan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânñâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A ziñâ yatâ utnetâ Kembugât denñâ imbanñâ mem kâtigemñâ lañ kârâm arip.

Pauloñâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum nanñi Kaapumñâ okñangji Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibat kât sâip. Oi itâ sâip, "Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat." ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikñik zoren mâik nâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen singi âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtñâ lopio tuutuunñâ a nâi ândeip, kutñâ Demeterio. A zorânñâ Atemis lopio namâ dâpñâ mâik mâik kâtñâ tuugi a ziñâ sângân mine zâk sot nep arâpñâ kât donbep muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionñâ nep a gakârâpñâ minduzingâm itâ sâmb dâzânngoip, "A, zen nânge. Nepniñâ zorânñâ kât sikum muyageningâm. ²⁶ Oi a nâi ga ândiap, kutñâ Paulo. Zen zâkkât topñâ nânge. Zâkñâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donbep um gulip kwatzingâm itâ sâmb dâzânngomap, 'A betñâ lopio tuutuunñâ, zo bon buñâ.' ²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniñangât nânge giginñâ upap. Bemniñâ Atemis zâkkât kutñâ giginñâ oi namânñâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutñâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buñ upap?"

²⁸ Demeterionñâ den yatâ sâmb dâzânngoi nânge umziñan kuk op den yu kambânñ sâmb itâ sâwe, "Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutñâ patâ." ²⁹ Yatâ sâmb den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opñâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikñâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Pauloñâ singi nânge zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut ziñâ angân kârânangâwe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtñâ nâmbutñâ Paulo buku okñangâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibap kât den pane arip.

³² Mindumindu kabânñan a ambân nâmbutñandâ den nâi sâne nâmbutñangoot nâi sâne den gulip oi donbep ziñâ den topñâ mân nânge. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuziñâ kutñâ Alesande mem aline a osetziñan kin den dâzânngobam op den mân sâbigât bikñandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopñâ, Yuda gokñâ ek nângeñâ zen aksik patâ den yu kambânñ itâ sâwe, "Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutñâ patâ." Zen narâk kârep den zo sâmb kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamñâ sâi hiriñsâne itâ sâmb dâzânngoip, "Epeso mâirâpñâ, kamân zirat Atemis patâniñangât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gemgeip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik

nânge. ³⁶ Gât ko zen umziñ diim gei kut nâi nâi lañ mân upi. ³⁷ A sâkziñanâk se, zen lopioniñangât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâmb bâlñ kwâkñangge. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânñâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusuñ narâkñan a sâtñâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtñâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârânñ den lañ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutñâ nengât nânge mân dâp oi kubikniñgâbap." ⁴¹ Den galem a zorânñâ den yatâ sâmb dâzânngoi kâsâpagom âiwe.

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

20 Den kwamit patâ buñ oi Pauloñâ Yesugât kâmut diizingâm den dâzânngomñâ kândâtziñ ke likñâ Makedonia hânân arip. ² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den donbep dâzânngomñâ walâzingâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim wanğâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziñâ kunam sipkune wanğâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorânñ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanñâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorânñ kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiingâm betniñan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zengât nalem niniñangât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ wanğâyân zâim âim tâindâ sirâm bânâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Pauloñâ Taroa kamânân katep nâi mumuñan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem niam minduwen. Paulo zâk hanğsâi âibat sâmb den dâzânngom kiri ma nâtik tânâmñâ oip. ⁸ Mirâ umñâ tarâwen, zoren kârâp âsakñâ donbep seip. ⁹ Oi katep nâi kutñâ Eutiko, zâk Pauloñâ den sâi nânge tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi ze mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkñan topñan. Zoren kwâkñan gâbâ gei koip. ¹⁰ Pauloñâ geimñâ katep zo kwârakum lumñâ itâ sâmb dâzânngoip, "Âigirâp mân utnek. Zâk umñâ mângeim ziap. Mân muap." ¹¹ Yatâ sâmbñâ mirâ umñan zâim nalem kâsâpkum nemñâ zen sot âragum tatne hanğsâip. Hanğsâi zâmbam arip. ¹² A zen katep zo diim mirâziñan zâim umziñ âlip oip.

Pauloñâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutñâ nen Pauloñâ sâi wanğâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân wanğâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm wanğâyân zâi niñgiri ârândânñ âiwen. Âimñâ Mitilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm nâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm

njain Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm njain Milete kamânân ai takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân aim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzângoip.

¹⁷ Milete kamânân gamnâ Paulonâ a sângonzângoip Epeso kamânân aim Yesugât kâmut zengât galem a di-izingâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonâ itâ sâm dâzângoip, "Nâ Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topnjan gâbâ nângâm nanje. ¹⁹ Nâ a ginjandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâknan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzângobatkât nâi mân ziap. Zen âlip upigât den singi âlipnâ sombemân sot mirin aksik dâzângowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziņ melânâ Anutu mâteņan Kembuniņâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâknan gâbigât dâzângowan.

²² Irak ko Kaapumnâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut nâi nâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumnâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm kengât mân uan. Nâ ândiândinâ mân anġân kârâbat. Kambu Yesunâ nep diņ sâm nigip, zoric tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbeņangât den singi sa lan kârâbapkât nep diņ sâm nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângâne. Nâ Anutu um topnjan ândiândigât den singi dâzângom osetziņan ândia nikme, zo dum zagât nâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârânġ dâzângua nângâne. Zengâren gâbâ nâi tâmbetagogap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den singi âlip zo aksik dâzângowan. Nâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziiņak galem oranjâm kâmut gakâziņâ galemziņ upi. Tirik Kaapumnâ zo zengât galem a sâm zâambarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâknâ gilâmġandâ kwâlâziņingip, zen galem otziņgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziņgâm aria a nâmbutnâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzângonam gabi. ³⁰ Oi osetziņan gâbâ a nâmbutnâ muyagemnâ zen a nâmbutnâ zengât a upigât den bâliņ sâm um gulip kwatzîngâbi. ³¹ Zorat zen galem oranjâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umņan sirâm nâtik zo girem den dâzângom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbeņâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutonâ tânzângoip bonnâ muyagibi. Yatâ opnâ a ambân mem kubikziņingip, zen sot opnâ bonnâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ neņġât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nâņġe. ³⁵ Nâ mâtâpnâ dâzângom nanġâwan. Zen nep kâtigem tu-une kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo ziņġâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opnâ

zen Kambu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ,

"Kut nâi nâi mimiņ, zo âlipnâ. Ka kut nâi nâi ziņġâziņġân, zorân umâlep zâizâiņ.""

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemnâ lum kândât keliknâ pane arip. ³⁷ Oi itâ sâm dâzângoip, "Zen dum zagât nâ sângânâ mân nikpi." Yatâ sâi umziņ bâliņ oi zo yatâ lum kândât nâ keliknâ diim wanġâyân ai parâwe.

Paulo Yerusalem kamânân âibam wanġâyân zarip.

21 Oi nen zâmbamnâ tântân aimnâ hân nâi kutnâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hanġsâi Rodo hânân aim zobâ Patara kamânân ai takâwen. ² Kamân zoren wanġâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ aimnâ Kapiro hân egindâ yanġâgen tâi ek walâm aiwen. Ai Siria hânân aim Tiro kamânân takâwen. Zoren wanġânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziņgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumnâ otziņgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wanġâ âiâiņ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiņingâm kamân âknan sagân geiwen. Geimnâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmġâ âbânangâm zen kamânân zâine nen wanġâyân zâiwen.

Propete Agabonâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wanġâyân âiâiņâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hanġsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân ai takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârum a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziņġâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutnâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutnâ Agabo, zâk neņġâren gâip.

¹¹ Gamnâ Paulogât inzutnâ memnâ ziknâ kiņ bik saamnâ itâ sâip, "Tirik Kaapumnâ itâ sap, 'Inzut zi mar- iņâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziņâ itâ oknanġâm kamân nâin gok zengât bitziņan pambi.'"

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen.

¹³ Dukuindâ itâ sâip, "Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kambu Yesugât op mumbatkât mân kengât uan."

¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, "Kembugât den kâtigibap."

Paulo zâk Yerusalem kamânân zarip.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubiknanġâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutnâ ziņâ diiņingâm Nason zâkkât mirin nâmburâwe. Nason zâk mârumnan Kembugât a oip. Zâk Kapiro goknâ. ¹⁷ Oi zobâ ai Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutnâ ziņâ sâtâre op buku otningâwe.

¹⁸ Haṅsâi Paulo sot nen ârândânḡ Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonḡa bitziṅ kom Anutuṅa mam okṅaṅgi kamân ṅâin gok zeṅgâren nep tuugip, zorat den siṅgi dâzânḡgom naṅgip.

Paulo zâk zeṅgât den nâṅgip.

²⁰ Paulonḡa den siṅgi dâzânḡgom naṅgi nâṅgâm Anutu sâm âlip kwâkṅaṅgâmṅa itâ sâm dukuwe, "Bukuniṅa Paulo, nâṅgat. Yuda a doṅbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.

²¹ Gâgât den itâ gâi nâṅgâme, 'Yuda a hân ṅâin âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzânḡgomap. Zen murarâpziṅa mân kwabâ kwatziṅgâbigât dâzânḡgomap. Sâkurâpniṅaṅgât gurumin den, zo mân lu-bigât sâmap.' ²² Kamân ziren Yuda aṅgâ gâgât yatâ nâṅgâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siṅgi nâṅgâm naṅgâbi. Nâṅgâmṅa mindubi. ²³ Gât ko nen den ṅâi dâgogindâ zo upan. Neṅgâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâteṅan den sâm kâtigem kâukziṅ mân mânâṅgât ândime. ²⁴ Oi gâ zeṅgâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziṅ mânâṅgâtpi. Gâ yatâ ot-na a ambân zen gek itâ nâṅgâbi, 'Zâkkât den nâṅgâwen, zo bon buṅa. Zâk gurumin den lum ândimap.' ²⁵ Hân ṅâin gokṅa ziṅ Yesugât kâmut urâwe, zeṅgât den itâ sâwen, 'Zen nalem bem lopiogât siṅgi sâne mân nibi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziṅoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaṅgâbabot.' Zo yatâ sâm kâtigiwen."

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziṅa nâṅgâm a kimembut zeṅgâren târokwâip. Haṅsâi too saṅgonṅa tirik namin zâiwe. Sâkziṅ kubikaṅgâm Anutugât siṅgi nalem pânam utnetâ Paulonḡa tirik namâ galem a zorat dukui.

Paulonḡa tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme ṅâi âkââkâṅan Paulonḡa tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutṅa ziṅa zâk ekṅa a aksik kâsa okṅaṅgânât sâm gâsuwe. ²⁸ Gâsumṅa den kâtikṅa sâm sâwe, "O Isirae a, ga betniṅan minek. A zirâṅ hânṅa hânṅa ândim Yuda a kâsa otningâmṅa Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzânḡgomap. Oi tirik namâniṅan Grik a diiziṅgi zâine mân dâp uap." ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokṅa Toropimo, Yuda a buṅ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekṅa zorat sarâ itâ sâwe, "Paulonḡa tirik namin diim zâim geip."

³⁰ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziṅ aksik umziṅ bâliṅ oi zaatṅa mindum gawe. Oi a nâmbutṅandâ Paulo gâsum diimṅa tirik namin gâbâ âkṅan giwe. Diim gine mâtâp dooṅguwe. Paulo gâsumṅa kune mumbapkât utne siṅgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâṅgip, "Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague." ³² Den yatâ nâṅgâmṅa zorâṅak kâwali a galem patâṅa arâpṅa sâtṅa sot yen gâsuziṅgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziṅgit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâṅa ga Paulo bitziṅan gâbâ betziṅan mem sâi tâk kâtikṅandâ saawe. Oi Paulogât topṅa sot kut ṅâi ṅâi oip, zorat mâsikâziṅgip. ³⁴ Mâsikâziṅgi a ambân zen den ṅâi sâne nâmbutṅandâ den laṅ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nâṅgâm sâi kâwali a ziṅ gâsu diim namâziṅan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a doṅbep patâ ziṅa mindum mâtâp dooṅguwe. Dooṅgune kâwali a ziṅa Paulo gâsum bitziṅa kwâkṅanâk mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziṅgâm gam den yu kambâṅ sâm itâ sâwe, "A zo kune buṅ oik."

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonḡa kâwali a galem dukum sâip, "Nâṅgânina den ṅâi dâgobâ." Sâi kâwali a galemṅa sâip, "Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârûmâk Aigita a ṅâiṅa a kutâ kunat sâmṅa a 4 tausen diiziṅgi hân a mân ândiândiṅan âiwe. Gâ a zo mo ṅâi?" ³⁹ Yatâ sâm mâsiki Paulonḡa itâ sâip, "Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokṅa. Gâ nâṅgânina den ṅâi dâzânḡgobâ." ⁴⁰ Oi nâṅgânṅaṅgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriṅsâbigât bikṅandâ dâp oi zen hiriṅsâne Yuda ziṅ denân itâ sâm dâzânḡgoip.

Paulonḡa Yuda a Yerusalem kamânân den dâzânḡgoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

22 "Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nâṅgânek." ² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiṅa denân dâzânḡgoi hiriṅsâm den mân sâm tarâwe. ³ Oi târokwap dâzânḡgoip, "Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topṅan ândia sâkurâpniṅaṅgât gurumin den zo kwâkâm nigi nâṅgâwan. Oi zen itârâṅ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buṅ upi sâm nâ kâsa otziṅgâm a sot ambân aksik saaziṅgâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtṅa, zen nâgât topnâ âlip nâṅge. Zen bukurâpniṅ Damasiko kamânân ândime, zeṅgât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, 'Ândi a ambân Yesu nâṅgâm pâlatâṅ kwapme, zen gâsuziṅgâm diiziṅgâm Yerusalem kamânân ga hâuṅa sâknam ziṅgâbi.'

⁶ Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkṅan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakṅa patâ nâgâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemṅa den itâ muyagei nâṅgâwan, 'Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?

⁸ Oi nânâ sâwan, 'Kembu, gâ ṅâi?' Sa itâ dâtnogip, 'Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokṅa.' ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakṅik igâwe. Den ko mân nâṅgâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nânâ sâwan, 'Kembu, Nâ dap upatkât sat?' Sa Kembuṅa itâ sâm dâtnogip, 'Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a ṅâiṅa nep tubangât dâgobap.' ¹¹ Oi kârâp âsakṅa patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ ṅâtâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a ṅâi ândeip, kutṅa Anania. Zâkṅa gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nâṅgâne a âlipṅa oip. ¹³ A zorâṅ nâgâren ga itâ

sâm dâtnogip. 'Bukunâ Saulo, gâ singâ ânângârik.' Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sâm dâtnogip, 'Sâkurâpniņangât Anutu, zâk mârûm zâkkât nepņâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diņâ nângâbangât sâip. ¹⁵ Gâ kut nâi egin sot zâkkât singi den, zo a ambân aksik dâzângoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkņangâna too sâņgongiga Yesuņâ tosağâ gulipkubap.' ¹⁷ Yatâ opņâ mâik nâi tap nângâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâm umanân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, 'Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den singi nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.' ¹⁹ Sâi nâ den haunĵ itâ dukuwan, 'Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziņgâm gâsuziņgâm zâņgom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariņâ âlip nâņe. ²⁰ Oi gâgât den sâsâņ a Setepano kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nâņga âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nângâm naņgegât gâgât singi âlip dâzângobat.' ²¹ Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtnogip, 'Gâ zaat kubikangâna hân nâin gok zengâren sâņgongoga âiban.'"

Paulo tâkņâ lapitnâ sâm birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonĵ hân nâin gokņâ ziņâ Anutugât singi upigât sâi nângâne mân dâp oi den yu kambâņ sâm itâ sâwe, "A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap." ²³ A ziņâ zo yatâ sâm yu kambâņ hâmbâziņ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patâņâ sâi arâpņâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den doņbep se sâmņâ zorat topņâ sâm muyagei nângânat sâm tâkņâ lapitpigât sâm ziņgip. ²⁵ Oi zen tâkņâ lapitnamņâ inzutņâ saane ko Paulonĵ a sâtnâziņâ itâ sâm mâsikip, "Zen dâp yatâ Roma a diņâ mân nângâmņâ tâkņâ lapitne dâp upap?"

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâziņandâ patâgâren âi dukum sâip, "Dap utnat? A zi Roma a bonņâ." ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkņâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, "Gâ sâ. Gâ perâkņak Roma a?" Sâi Paulonĵ sâip, "Zo perâkņak." ²⁸ Sâi Galem a patâņâ itâ sâip, "Nâ a yenņandâ kât doņbep pamņâ Roma a orâwan." Sâi ko Paulonĵ sâip, "Nâ âsaâsaginâ Roma a." ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sâm pârâkpam keņgât oip.

³⁰ Haņsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkņâ Yuda a wangât sâm Paulo nângâm bâliņ kwâkņange sâm zorat topņâ nângâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkņâ olaņ diim gâi minduminduyân pâip.

Paulo zâk a sâtnâ zengât minduminduyân den sâip.

23 Paulo zâk a sâtnâ sen tâpâk ziņgit itâ sâm dâzângoip, "A bukurâpnâ, Anutugât mâteņan

târârak ândim gâwan. Anunnaņgât mân opman."

² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkņâ a ziņâ lâunjan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonĵ itâ sâm dukuip, "Sâkkâ ko tobat âlipņâ. Umgâ ko bâliņâ. Gâ Anutuņâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzâņguat." ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, "Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâliņ kwâkņangât?" ⁵ Sâne Paulonĵ itâ dâzângoip, "Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, 'Gâ a ambân zengât galem a mân sâm bâliņ kwâkņangâban.' Nâ den zo nângâman."

⁶ Oi a sâtnâ kâmut tarâwe, zen nâmbutņâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutņâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâm dâzângoip, "A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momņâ zaatnat sâmen. Momņâ zaatzaatņâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse."

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyangâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mu-muņan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduziņan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opņâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutņâ zen zaatņâ den kârâpņoot itâ sâwe, "Nen a zi egindâ tosaņâ buņ uap. Sumbem a mo a tabâņâ ziņâ den dukuwe oi ko dap sânat?"

¹⁰ Oi den kârâpņoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât keņgât op sâi arâpņâ kâmut ziņâ geim Paulo osetziņan gâbâ gâsum diim namâziņan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembuņâ muyagem Paulo gootņan kin itâ sâip, "Gâ mân keņgât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den singi sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban."

Yuda a nâmbutņâ Paulo kunam sâwe.

¹² Haņsâi Yuda a nâmbutņandâ den itâ sâm saawe, "Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat." Yatâ sâm Anutu mâteņan den zo sâm kâtigiwe. ¹³ A tengâziņ 40 yatâ zorâņ den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutņandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, "Nen nalem birâm ândimņâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtnâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, 'Gâ Paulo sâņgonguna gâi zâkkât diņâ sâm kubiknat.' Oi dinziņâ nângâm Paulo sâņgongoi mâtâbân gâi kunat."

Paulo biitņandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶ Oi Paulogât biitņandâ kâmbamgât den zo nâņgip. Nângâmņâ kâwali a zengât namin bagim aniņâ dukuip. Dukui ko Paulonĵ kâwali a zengât a sâtnâ nâi konsâm itâ dukuip, "Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren di-

im âina den nâi dukubap." ¹⁸ Sâi a zorânj katep zo diim patânjngâren âim itâ dukui, "A tâk namin taap, kutnjâ Paulo, zâknjâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirânj den nâi dâgobap." ¹⁹ Yatâ sâm dukui kâwali a galem patânjâ katep biknjan gâsum diim ginjan âim mâsikâm sâip, "Den dap dâtnoban?" ²⁰ Mâsiki katepnjâ itâ sâm dukui, "Yuda a zen gâgâren den pane gâbap-kât den saage. Mukan Paulo minduminduziyan diim âine topnjâ sâm muyagibapkât dâgobi. ²¹ Dâgone dinzi-njâ mân nânjgâban. A 40 yatâ zorânj Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te." ²² Katep zorânj den yatâ sâi kâwali a galemnjâ den itâ sâm sânj-gongoip, "Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzânjgoban."

Kâwali a zinjâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patânjâ kâwali a sâtnjâ zagât dizikâm itâ sâm dâzâkoip, "Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâinjâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâknjan âiâinjâ 70 sot lingip kâlâu a 2 handeret zorânjâ kubikangâm nâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi. ²⁴ Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâknjan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem oknjangâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi."

²⁵ Oi Kâwali a galem a patânjâ Pelikigât ekap nâi itâ kulemgoi, p,

²⁶ "Klaudio Lisia, nânjâ a kutâ âlipnjânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan. ²⁷ Kâwali a zinj a nâi diim ge. Zo Yuda a zinj kune mumbam oi a zo Roma a nânjgâmnjâ sa kâwali anâ sot âimnjâ bitziyan gâbâ mâkâwen. ²⁸ Oi denân parâwe, zorat topnjâ nânjgâbat sâm a sâtnjâ minduminduyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim zinjngât gurumin den sâne itâ nânjgâwan. Kut nâi nâi oip, zorânj kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutnjâ zinjâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sânjgogua gaap. Oi den sâknjanâk sâme, zen sânj-gonzânjgua gâgâren gam dijnâ dâgobi."

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpnjâ zinjgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumnjâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Hanjsâi kâwali a nâmbutnjâ kamânziyan puriksâne kâwali a biosi kwâknjan tâtat zinjik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik biknjan parâwe. ³⁴ A kutânjâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topnjngât mâsikip. Zâk Kilikia hânân goknjâ nânjgâm itâ sâip, ³⁵ "A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat." Yatâ sâm kâwali a zengât bitziyan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

24 Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutnjâ sot a nâi kutnjâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutânjâ sâi

Paulo diim gane Teatulojâ Paulo tosanjngât den itâ sâm muyageip, "A kutâ âlipnjâ Peliki, gâ âlip galem ot-njngâna lumbenj ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi bet-ninjan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâman dâp âlip galem otningâmat, zorat nânjgindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nânjgânina den pânkânok dâgobâ. ⁵ A zirat nânjgindâ bâlij opmap. Yuda a hânjâ hânjâ den dâzânjgom um gulip kwatziingâmap. A zo Nasarete goknjâ sarâ agât arâpnjâ, zengât a sâtnjâ ândi-ap. ⁶ Zâknjâ tirik namin âim mem bâlij kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Nijjâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemnjâ Lisia, zâk sot arâpnjâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topnjâ nânjgâban."

⁹ Den yatâ sâi Yuda a zinjâ beknan mem zorik sâwe.

Paulonjâ Peliki mâtenjan den torenjâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikinjâ biknjâ dâp oi Paulonjâ itâ sâip. "Gâ Yuda nengât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziingâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sombe-mân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ ni-jgirâwe. ¹³ Oi a zirânjâ den se, zorat bonnjâ mân tirâpgo-bi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nânjgâ. Mâtâp unaknjâ birâme, zorik ândim sâkurâpnjâ zengât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânjga bonnjâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuñjâ a orot mâmeziñjâ bâlijñjâ sot âlipnjâ, nen mu-murjan gâbâ mângginiñgi zaatnat, zo nânjgâm ândime. Zo yatik nâ nânjgâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opnjâ galem orangâm ândim Anutu sot a zengât mâteziyan anjun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnjngât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikangâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnjâ zen tarâwe. Oi a zo zinjâ nâgât tosa nânjge oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek. ²⁰ Mo a sâtnjâ minduminduyân nânjâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi zinjâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nânjgâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatnjâ den zo sâman, zorat nâmbutnjandâ denân nâbanetâ kinzan."

²² Paulonjâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp unaknjâ zorat den sinji nânjgip, zorat itâ dâzânjgoip, "Kâwali a galem a Lisianjâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengât den sâm kwâkâbat."

²³ Yatâ sâmnjâ kâwali a sâtnjâ itâ sâm dukui, "Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân oknjngâbi. Bukurâpnjâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doonjgubi."

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutnâ zo tapnâ Peliki zâk ambinnâ, Yuda goknâ, kutnâ Durusila, zâk sot tapnâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nângâm pâlâtân kwâkwatnangât dâzâkoip. ²⁵ Oi Paulonâ târarak ândiândiñ sot âknâlegât kendon ândiândiñ sot hâuñâ mimiñangât narâknâ, zorat den sâi Pelikinâ kenngât opnâ Paulo itâ sâm dukuip, "Âlip âi ândina nenngât kabâ nâi muyagei ko sa gâban." ²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ nâi kutnâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziñ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birânangâm arip.

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

25 Pestonâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâiñ, zen zâkkâren gamnâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nângâzingâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiñak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtân urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonâ itâ sâm dâzângoip, "Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zengâren gâbâ a sâtnâ, zîñâ nâ sot ârândân geimnâ sâbi."

⁶ Yatâ sâmnâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ hañsâi den sâsân namin zâimnâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Paulonâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumñâ tosanngât opnâ den doñbep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonñâ nâi mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonâ dinziñâ mem gem itâ sâip, "Yuda a zengât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliñ kwatziñgâman."

⁹ Sâi Pestonâ Yuda a umziñ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, "Gâ dap nângat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diñgâ sâm kwâkâbâ?"

¹⁰ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, "Buñâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nângat. Nâ Yuda a mân bâliñ otziñgâwan. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân angân kârâbam. Zen nâgât sâknânâk se, gât ko zengât bitziñan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san." ¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpnâ zen mindum den âragumñâ Pestonâ Paulo itâ sâm dukuip,

"A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban."

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³ Sirâm nâmbutnâ âki a kutâ Agripa sot ponânâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okñangâm sirâm nâmbutnâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den singi a kutâ itâ sâm dukuip, "Pelikinâ tâk namânjan a nâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâiñ zen nâgâren mindumñâ a

zo kua mumbapkât sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torenñâ itâ sâm dâzângowan, 'Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziñgindâ torenngoot sâi torenngoot sâi yatâ sâme.'

¹⁷ Yatâ dâzângua zen gane hañsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziñgâwan. ¹⁸ Oi Yuda a zîñâ zâkkât bâliñâ nâi sâbi sa ko zen Yuda a ziiñangât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumunâ nâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, 'Zâk zaat ândiap.' ²⁰ Nâ den zorat kwakñâ Paulo Yerusalem kamânân zari diñâ sâm kwâkâbatkât dukuwan. ²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patânâ diñâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap." ²² Pestonâ yatâ sâm dukui Agripanâ sâip, "Nâ a zorat diñâ nanngâbatkât otnigap." Sâi Pestonâ itâ sâip, "Âlip. Mukan diñâ nângâban."

Paulonâ a kutâ Agripagât mâtenjan kirip.

²³ Mirâ hañsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikñoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiñ, zen molizikâne ârândân zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe. ²⁴ Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, "A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nângânek. A kinzap, zirat opnâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosa gât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, 'Zâknâ ândei mân dâp upap.' ²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanâ kârâwa kâmbamngât singi mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap. ²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemñâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topnâ sâi nângindâ diñâ ekabân kulemgundâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a nâi tosanngât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap."

Paulonâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikñan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

26 Agripanâ Paulo itâ sâm dukuip, "Gikak topkâ sâna nângânâ." Sâi Paulonâ biknâ pamñâ den itâ sâm dâzângoip, ² "Yuda a zîñâ denân nâbanse, zorat torenñâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap. ³ Gânâ Yuda a nenngât orot mâmeniñâ sot kut nâi nâi upmen, zo topnâ nângâm nanngat. Nângânina den singi kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziñan ândia orot mâmenâ zo ek nângâwe. ⁵ Zen nâgât topnâ ek nanngâwenâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâambarâwan. Sâkurâpnîñ zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan. ⁶ Nâ tâk namin zeman, zo nâigât buñâ. Anutuñâ âse sâkurâpnîñ zengât den nâi sâm kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momñâ zaatnat. ⁷ Den zo bonñâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nâtik sirâm sâm ândime. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a zîñâ denân nâbarâwe. ⁸ Anutuñâ a mumunâ mângiziñgâmap. Zen wangât zo nângâne mân orotñâ yatâ uap?"

⁹ Nâ mârumanjan itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete goknâ sot arâpnâ kâsa otziŋgâm sa buŋ upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donjeb tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziŋâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diŋ sâmb nine ândiwan. A zângo-natkât den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnâ sâmb bâlîjan kwapigât zângom sâknam ziŋgâm gâwan. Oi nâ um kâlak otziŋgâm hân nâin nâin âi zângom sâknam ziŋgâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziŋâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâknan oi sumbemân gâbâ kârâp âsaknâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageniŋgip. O a kutânâ, mirâsiŋ zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsaknâ patâ, mirâsiŋ zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, 'O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinâ wâunâ dumunân pam di-im âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.' ¹⁵ Oi nâinâ itâ sâwan, 'Kembu, gâ nâi?' Sa itâ dâtnogip, 'Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat siŋgi a ambân dâzângom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziŋan sot hân nâi a zengât bitziŋan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi siŋgi âlipnângât nep tuuna umziŋ âburibap. Zen nâitâtik ek birâm âsaknan bagibi. Sa-tanŋâ zaaziŋgi ândie, zo birânanŋâm Anutugât a upi. Oi tosaziŋ gulipkoi nângâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemgât siŋgi upi.' Zâk yatâ sâmb dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. ²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânâ kamânâ âi dâzângowan. Oi hân nâin goknâ, zengâren âi nep tuuga umziŋ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan. ²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziŋâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe. ²² Oi Anutu zâk betnan mei siŋgi âlip sâwanâ sâmb ândiman. Oi a zâizâinâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumanjan Mose sot Propete ziŋâ bet a nâi muyagibapkât kânjan sâwe, zorik sâmb ândian. ²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânâ. Oi mumunâ zengâren gâbâ kândom op zaatnâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsaknâ upap. Oi nâ den zo sâman."

²⁴ Paulonâ yatâ dâzângom tâi Pestonâ den kambânâ sâip, "Paulo, umgâ gulip oi den laŋ sat? Ekap donjeb sâlâpkum ândina umgâ gulip oip." ²⁵ Sâi Paulonâ itâ sâmb dukuip, "A kutâ âlipnâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonnâ sot târâraknâ. ²⁶ Den san, zorat topnâ a kutânâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap. ²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete

zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan."

²⁸ Yatâ sâi Agripânâ Paulo itâ sâmb dukuip, "Gâ sâna mân kêrep oi Kristo a opam."

²⁹ Sâi Paulonâ itâ sâip, "Gâ sot a nâmbutnâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunâ betziŋan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den siŋgi âlipkât op san."

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutnâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe. ³¹ Âi kinâ âragum sâwe, "A zi kâmbam mo tâk namâgât siŋgi mân oip."

³² Sâne Agripânâ Pesto itâ dukuip, "A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanâ diŋâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap."

Paulo diim Roma kamânân âinam wangâyân zâiwe.

27 Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnâ kutnâ Yulio, zâknâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutnâ diiziŋgi wangâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.) ² Wangâ zo Adramitenjai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân muruknan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsân. Wangâ zoren zâim Makedonia a nâi kutnâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ hanŋâ Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo buku oknângâm nângânŋgi kamânân âimnâ bukurâpnoot nalemm niwen. ⁴ Oi zobâ arindâ pibânâ gam mem kâbaknei Kipiro hânân âim hân kândâtnan âiwen. ⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtâp âimnâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wangâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali anâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimnâ mulun âim Kirido kamân gootnan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakneniŋgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimnâ Lasea kamân gootnan saru biknâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutnâ wangâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kêrep arindâ Yuda zengât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzângom sâip. ¹⁰ "Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk bunâ, nen ârândân wangâ bâlîŋ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap." ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnâ Yulionâ Paulogât den birâm wangâ mariŋâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru biknâ zoren map pibâ gâi wangânâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A donjebnâ zorat Keret hânân saru biknâ nâi kutnâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru biknâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlan mirâ toren gâbâ gâi umziŋ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nanŋâm âiwen. ¹⁴ Âim tâindâ pibâ patâ yuarânâ ga mem kâbaknei hân zo

birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶Yatâ opnâ hân nâi kutnâ Kaunda, zorat nangâmnan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wangâ âbângubapkât tâk donbep kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnâ Siritâ, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbaknei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸Pibâ imbanâ kom zeip-kât hañsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹Sirâm karâmbunan wangâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip. ²⁰Sirâm nâmbutnan pibâ donbepnâ koi mirâsin sot sângelak mân muyagei eknâ umniñ kengât oi tâmbetagonamen sâmbânngâwen.

Paulonâ um âlip kwatziñgip.

²¹Oi a zen nalem birâm narâk kârep yen ândine Paulonâ osetziñan kin itâ sâmbânngoi, "Bukurâp, zen nâgât den nângâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²²Zen mân kengât utnek. Anâ mân buñ utnat. Wangâ ko tâmbetagobap. ²³Nâtigân Marinâ kutnâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknâ sumbem kore anâ sângongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâmbânngoi, ²⁴'Paulo, gâ kengât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâtenan takâ kinban. Oi itâ nângâ. Anutuñ gâ galem otgigi gâ sot a wangâyân te, zo mân tâmbetagobi.' ²⁵Zorat bukurâp, zen umziñ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nângan, 'Den dâtnogap, zo bon upap.' ²⁶Wangânâ hân nâin âi komnâ âbângubap." ²⁷Adria saruyân lañ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi nâtik tânâmnan wangâ galem a ziñâ hân gootnan gen sâmbânngâwe. ²⁸Yatâ nângâmnan tâk dâp pane saruyân giari kârepnâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane giari kârepnâ kiin bânâmbut yatâ oip. ²⁹Oi kât kwâknan zâibap sâmbânngoi op wangâ tipnan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ hañsâbapkât mambât tarâwe. ³⁰Tapnâ wangâ galem a zen kengât op wangâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, "Nen wangâ sângânnan kela yâmbât saanam." ³¹Yatâ utnam utne Paulonâ kâwali a sâtnâ sot arâpnâ itâ sâmbânngoi, "Wangâ galem a zen âine nen saruyân geim nangânat." ³²Dâzânngoi kâwali a zen bamingât tâknâ mânângâtne saruyân giari birâwe. ³³Mirâ hañsâbapkât mambât tapnâ Paulonâ a aksik nalem ninatkât itâ sâmbânngoi, "Zen umziñ kengât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴Gât ko nalem nimbîgât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâknan zâi ândibi. Sâkziñ mân tâmbetagobi. Zen hâlâyâk op ândibi." ³⁵Yatâ sâi egindâ nalem nâi memnâ Anutugâren sâiwap sâmbânngoi neip. ³⁶Nei eknâ umniñ bâbâlan oi nen aksik nalem niwen. ³⁷A wangâyân tarâwen ko tenngâniñ 276 yatâ zorân tarâwen. ³⁸Nen nalem nem âkon opnâ wangâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wangâ bâbâlan op kopgâip

Wangânâ saru sâtnan âbânngoi.

³⁹Mirâ hañsâi hân nâi eknâ kwagâwen. Waniñ gien sâwen. Oi saru biknâ nâi kâtnâ buñ eknâ zorat sâtnan zâinat sâmbânngoi. ⁴⁰Galem a ziñâ kelagât tâknâ mânângâtne saruyân giari tâk olañâ pibâgât isen nâi saane zarip. ⁴¹Wangâ âimnâ hân muruknan zâim wangâgât sângânngandâ hânân sum kâtigei sarunâ wangâ tipnan kom namunip. ⁴²Wangâ âbânngoi kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zânngonam sâwe. ⁴³Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nâmbutnandâ saru lâbânngum âiwe. ⁴⁴Ka nâmbutnâ ombonj sot nak sâmbanâ kwâknan âiwe. Zo yatâ opnâ nen aksik saru sâtnan takâm zâiwen.

A aksik Melite hânân zâiwe.

28 Nen hâlâyâk sagân zâimnâ tâunan zo kutnâ Melite sâne nângâwen. ²Hân mâirâp ziñâ buku otniñgâm map paten op ze kârâp sândum une sei nângâwen. ³Paulonâ kârâp tâmbânngoot zo mem pâi sei kârâp zorat umnan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpnan zim kâtigem kirip. ⁴Oi kamân mâirâp zen zo eknâ âragum sâwe, "A zi kâmbam a. Saruyân mân buñ op kopgap, zorat hânunâ muyagenângap." ⁵Paulonâ ko mulum zo kwititapko kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. ⁶Yatâ oi hân mâirâp zen biknâ lâmbatpap mo kek mumbap sâmbânngoi mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buñ oi itâ nângâwe, "A zi ko bem lopio."

Paulonâ a sisi mâsekziñgoot kubikziñgip.

⁷Kamân ândiwen, zorat nangâmnan a kutâziñ tâip, kutnâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorân on galem otniñgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. ⁸Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim biknâ kâuknan pam ninâu sâmbânngoi kubikziñgip. ⁹Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziñgoot zen siñgi nângâm ganetâ kubikziñgâmâip. ¹⁰Oi zorat hânunâ a zen umâlip op galem otniñgâne âinam oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betniñan miwe.

Paulonâ wangâ nâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wangâ nâin zâiwen. Wangâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânnan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wangâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹²Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakneniñgi nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴Zoren takâm wangâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen nenngât siñgi nângâm Apio kamânân âine kândi-

anğâwen. Oi nâmbutņâ mirâ karâmbut, zoren kândi-anğâwen. Oi Paulonņâ ziņgitņâ umâlep nâņgip.

Paulonņâ Yuda a den dâzânņgoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtņandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâiņņâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutņâ ko tâk namin zâm-barâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonņâ sâi Yuda a sâtņâ zen gane itâ sâm dâzânņgoip, "Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniņâ kwerâziņ mân sâwan. Sâkurâpniņ zengât den mân kowan. Oi zen laņ Roma a zengât bitziņan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a ziņâ topnâ sâmņâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patâņâ dinnâ sâm kwâkâbapkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nâņgâwan. ²⁰ Oi nâ zorat ziņgitņâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momņâ zaatzaat den zo nâņgâm ândimen. Den zorat tâkņâ saanine ga ândian."

²¹ Yatâ sâm dâzânņgoi sâwe, "Ândiren Yuda hân topniņan ândie, zen gâgât den nâi mân kulemgum niņge. Zoren gâbâ a nâi mân gam sâm bâliņ kwatgigi nâņgâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nâņgânatkât sen. Oi mâtâp uņakņâ zorat itâ nâņgâmen. Hân dâp a ambân, ziņâ sâm bâliņ kwâtziņgâwe."

²³ Yatâ sâm narâk nâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topņan

ândiândiņangât den hanğât topkwap dâzânņgom tâi nâtikisâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonņâ âsageip. Zorat den dâzânņgoip. ²⁴ Oi a nâmbutņâ zen diņâ nâņgâwe. Oi nâmbutņandâ diņâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonņâ itâ sâm dâzânņgoip. "Tirik Kaapumņâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniņ den itâ sâm dâzânņgoip,

²⁶ 'Gâ âi a kâmut zi itâ dâzânņgonan, "Kindapziņandâ den nâņgânâņgân, zo nâņgâbi. Ka umziņandâ ko mân nâņgam kwâtâtibi. Sinziņandâ igikņâ, zo ikpi. Ka zorat topņâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziņ bâpsâsâņâ. Sinziņandâ mân ek kwâtâtibi. Umziņandâ mân nâņgâm kwâtâtibi. Oi umziņ mân melâņne ko nâ dap yatâ kubikziņgâbat."

²⁸ Zorat nâ dâzânņgua nâņgânek. Anutunņâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nâiņ gok zengât siņgi uap. Zen nâņgâm âkņâlîbi."

²⁹ Yatâ sâm dâzânņgoi Yuda zen ziņjak den sâm mâsikâyanğâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonņâ Roma kamânân mirâ nâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziņâ zâkkâren âim ândiwe.

³¹ Âinetâ Anutugât um topņan ândiândigât den dâzânņgom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topņâ kenğât buņ dâzânņgom ândeip.

Zo yatik.

ROMA

Paulo nepņangāt topņā.

1 Paulo nā, Yesu Kristonā kore a gāsunim Aposolo sām nim Anutugāt siņgi ālip den sa laņ kārābap-kāt gāsūm sālāpnogip.

² Den siņgi zo muyagibapkāt Anutuņā sām kātigemņā mārūmņan Propete a sām muyagemziņgi Kembugāt ekabān kulemguwe. ³ Kulemgune nanņā Yesugāren āi sugip. Nanņā Yesu, zāk a kutā Dawidigāt kiurāp zengāren gābā muyageip. ⁴ Yesu zāk Anutugāt nanņā op um salek sot hālālu oi Anutuņā nanņangāt topņā imbaņāņoot itā muyageip. Mumuņan gābā māņgei zaarip. Māņgei zaatņā kembu patāniņā āndiap. ⁵ Yesu Kristo, zāk kembuniņandā tānnoņā aposolo nep sām nigip. Oi hān dāp a siņgi ālip dāzāņgua nāņgām lum Kembu Yesugāt kāmūt upigāt nāņgām sāip. ⁶ Oi a nāmbutņā zen ziņjik buņā. Zen sot ārāndān Roma a ziņ Yesu Kristogāt arāp upigāt diizingip. Zorat nep zo zengāren yatā tuubatkāt sām nigip. Roma kamānān āndie, zen Anutugāt siņgi op āndibigāt sot um tārarak āndibigāt gāsuziņgip. ⁷ Anutu umņandā gāsuziņgi āndie, zengāt ekap zi kulemguan.

Ibāniņ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekāren gābā tānzāņgozāņgoņ sot um lumbe, zo zengāren zimbap.

Pauloņā Roma kamānān āi Kembugāt siņgi a ziņgitpatkāt sāip.

⁸ Roma a zen Kembugāren nāņgām pālātān kwākņangām āndime, zorat siņgi hān dāp ari nāņgāne ālip opmapkāt zengāt op sāiwap sāman. Yesu Kristonā tānzāņgoipkāt sāiwap sa Anutugāren zāimap.

⁹ Nanņangāt siņgi ālip sām umnandā Anutu kore okņanga topņā nāņgāmap, zākkāt māteņan den zi sa nāņgānek. Nā nināu sāman dāp zengāt op sāman.

¹⁰ Nā zen ziņgitpatkāt otnimap. Zo yatā zei āndim gāwan. Narāk zi ko kut nāi nāiņā saanigi tāpman. Anutuņā nāņgi dāp oi mātāp muyagem nigi zengāren gābatkāt dukuman. Nā gamņā tānzāņgua Kaapumņā imbaņā nāi ziņgi kātigem āndibigāt sāman. ¹² Nā itā sābā. Zengāren ga nāņgām pālātāņgāt bonņā tirāpagom tānagonat.

¹³ Oi bukurāpnā, topnā kārubegāt itā dāzāņgobā. Nā a kāmūt nāmbutņā zengāren opman, zo yatik Roma zengāren gamņā nep tuum bonņā muyagibatkāt sāman. Oi gabā sandā kut nāi nāi nāmbutņandā saanigi tāpman. ¹⁴ Nāņā saru a sot barā a, a nāņgānāņgāziņoot sot kwakmak ārāndān siņgi ālip dāzāņgobatkāt

sām nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamānān a zen siņgi ālip dāzāņgobatkāt umnandā bābālaņ opmap.

Nāņgām pālātāņgāt op āndiāndi mimbi.

¹⁶ Nā siņgi ālipkāt nāņga aņunņoot mān opmap. Wangāt, zo Anutugāt imbaņāņoot, zorat. Siņgi ālip zo nāņgām Kembugāren nāņgām pālātān kwapi dāp tānzāņgom bāliņan gābā mākāziņgābap. Yuda a sot hān nāin gok zen ārāndān. ¹⁷ Siņgi ālibān Anutugāt māteņan tārarakņā utnatkāt mātāp ziap. Zākņā nāņgām pālātāņziņoot zo mātāp zoren diizingābap. Oi zorat Kembugāt ekabān den kulem nāi itā ziap, “Nāņgām pālātān kwākņangām tosaziņ buņ urāwe zo, ziņā āndiāndi mimbi.”

A ziņā Anutu birām nātātigān bagiwe.

¹⁸ A Kembu kāndātkom bāliņ upme, zen bāliņ utne zorāņā den bonņangāt mātāp zo dooņgumap. Bāliņ māme a ziņ yatā upmegāt Anutu kukņangāt bonņā sumbemān gābā zengāren muyagem zemap. ¹⁹ Anutuņā hāuņā ziņgāmap, zorat topņā itā. Anutugāt topņā zo muyap zei nāņgāme. Anutu zikņak topņā muyagem ziņgāmap. Hān muyageibān gābā a ziņ Anutugāt topņā itā ek nāņgām gawe. Anutu zāk aņā mān igikņā.

²⁰ Oi zāk imbaņāņoot kembu patā op āndiap. Hān muyagem kut nāi nāi top top muyagem pāip, zorāņ topņā muyagei ālip ek nāņgāme. Zorat a zen Anutu kāndātkomņā bāliņ utne hāuņā ziņgi ko dap op den hāuņā sābi?

²¹ A zen Anutu āndiap nāņgām, mān āndiap tobat oi hurat mān kwākņangāwe. Oi mān sām ālip kwākņangāwe. Oi zen nāņgānāņgāziņan bāliņā top top muyagem um kātik utne nātātikņā kāpizāņgoip.

²² Oi a ziņ nen nāņgānāņgāniņoot āndien sāweņā kwakmak op āndiwe. ²³ Yatā otziņgi zen Anutu āndiāndiņ kātik, āsakņā mariņā, zāk mān hurat kwākņangām a sot nii, zuu, mulum, kut nāi nāi buņ orotņā zorat lopio sobem hurat kwatziņgāwe. Zen yatā urāwe. Oi narāk ziren zo yatik op āndie.

²⁴ A zen yatā utne Anutuņā ziņgit birāziņgi umņā sākāt ākņāle top top nāņgām bāliņā op um sākziņ mem bāliņ kwap piuriyāunzabān bagiwe. ²⁵ Zen Anutugāt topņā nāņgām kāndātkom sarā māte okņangāwe. Oi mariziņā birām kut nāi nāi muyageip, zo hurat kwākņangām kore okņangāwe. Nen ko itā nāņgen. Kut nāi nāi muyageziņgip zorat Anutu, zāk sām ālip kwākņangām āndeindā dāp upap. Perākņak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâzingi âkñâle bâliñâ muyageziñgip. Oi ambân zen Anutuñâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenñâ ândiândi bâliñan bagiwe. ²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiñ birâmñâ umziñan âkñâle bâliñangât kârâpñâ sei a torenñâ sot bâliñ top top muyagiwe. Oi bâliñâziñangât hâuñâ um sâkziñ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topñâ nângâm mân hurat kwâkñangânam utne zâkñâ birâzingi umziñ gulip oip. ²⁹ Oi kut ñâi ñâi bâliñâ top topñâ donbep urâwe. Bâliñâ sot lañ orotñâ, ziiñâ umziñan siksâuk oi sikumgât âkñâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okñangâme, zâizâiñ, sâk mâme, bâliñangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme. ³¹ Um nângânângâziñ buñ ândime. Um lâklâk buñ ândime. A lumbeñâ buñâ, buku orot buñâ ândime. ³² Kut ñâi ñâi yatâ opñâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nângâm tâtâlim lañ upme. Oi zorik buñâ. A nâmbutñâ utnetâ tânzâñgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

Gâtâm âlipñâ sot bâliñâ zorat sângân minat.

2 Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutñandâ tosa muyagine hâuñangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nângâm bâliñ kwatziñgâmat, zo yatigâk gâ opmat. ² Oi Anutuñâ a yatâ upme, zen hâuñâ ziñgi dâp uap. Zo yatâ nângâmen. ³ A, gâ nâmbutñâ zengât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nângat? Nâ Anutuñâ hâuñâ mân nibap, yatâ sâm opmat? ⁴ Kembuñâ lumbeñâ patâ otgimñâ hâuñangât den kek mân sâi gâ wangât zorat nângâna yenñâ opmap. Gâ umgâ melâñbangât Anutuñâ lumbeñâ otgimap, zo âkon opmat? ⁵ Gâ umgâ kâtikñâ. Umgâ mân melâñna tosa gâ kârâp yatâ kwâkñan kwâkñan pam zari kârâp simbap narâkñan, narâk patin, Anutuñâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukñangât bonñâ âsagegibap. ⁶ Anutuñâ a orot mâmeniñangât dâp hâuñâ niñgâbap. ⁷ A nâmbutñâ kut ñâi ñâi âlipñâ tuume, zen sumbemân neule âsakñâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziñgâm ândiândi kâtik ziñgâbap. ⁸ A nâmbutñâ zinnâ op, zâizâiñ opñâ den bonñâ kwâkâm kut ñâi bâliñâ mem ândime, zengâren Anutu kukñangât bonñâ muyageziñgâbap. ⁹ Bâliñ mâme a Yuda a sot hân ñâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziñgâbap. Yuda a kândom muyageziñgâbap. Bet ko hân ñâin gokñâ muyageziñgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nângâwe, zorat. Hân ñâin gok zen bet nângâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ñâin gok zen neule âsakñâ sot lumbeñâ muyageziñgâbap. Yuda a zen kândom. Hân ñâin gok zen bet. Yuda a sot hân ñâin gok zen âlipñâ sot bâliñâ utne hâuñâ dâbâk otziñgâbap. ¹¹ Kembuñâ hâtubâtu mân otñiñgâbap.

Anutuñâ a hân ñâin gokñâ zengât umziñan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliñ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliñ upme, zen aksik Anutuñâ gurumin dengât dâp hâuñangât den sâbap. ¹³ A gurumin den kindapñâ yen nângâme, zen Anutuñâ ziñgiri târârak mân upme. Ka a nângâmñâ lum kwâtâttime, zengât târârakñâ sâm ziñgâbap. ¹⁴ Hân ñâin gokñâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziñangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâwenñâ gurumin denziñoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziñan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziñan pâip, zorâñâ um nângânângâziñâ purikgurik op tosaziñangât den sâm kwâkâziñgâmap mo lumbeñâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât siñgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuñâ sâi Yesu Kristoñâ umniñan kut ñâi ñâi ziap, zorat topñâ sâm muyagibap. Nâ siñgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziñ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutñâ, ziñ Kembugât den zo sâkñak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikangât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denñâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, "Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâtiman." Gikangât yatâ nângâm zâizâiñ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikangât itâ sâmat, "Nâ sen bap âlipñangât mâtâbân diiziñgâbat. Oi nâtâtigân ândie, zen âlip âsakñâ ziñgâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziñgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziñgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonñâ zorat topñâ nângâman, zorat." ²¹ Gâ gikangât yatâ nângâm ândimatkat den ñâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutñâ kwâkâm ziñgâmatñâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutñâ kâmbu mân upi sâm dâzâñgomñâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân birâyangâbabot dâzâñgom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opñâ itâ nângâmat, "Nen lopio gootñan arindâ Anutuñâ niñgiri mân dâp upap." Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzâñgom gikâ lopio namin gâbâ kut ñâi ñâi kâmbu memmat, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâiñ opmatñâ den kâtik kona a nâmbutñâ ziñâ gekñâ Anutu sâm bâliñ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembugât ekabân zengât den ñâi itâ kulemguwe.

"Zen bâliñ utne hân ñâin gokñâ zen ziñgitñâ yatik Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme."

Kaapumgât tobatñâ umân zei bonñâ sâsâñ.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo

kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap. ²⁶ Oi zorat torennâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkñangâwe, zâk den kâtikñâ lugî kwabâ kwâkñangâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâkñangâne ândimñâ den kâtikkât nep tuubapñâ nepñâ zâkkât topñâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikñâ nângâmñâ mân lume, zengât topziñ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâkñangâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonñâ? Buñâ. ²⁹ Sâgân den kâtikkât tobat mem ândiândiñ, zo bonñâ buñâ. A nâi umñandâ bâliñâ birâm Kembugât siñgi ândimap, zâkkât Yuda a bonñâ sânat. Umân Kaa-pumñâ nep tuumap, zo bonñâ. A yatâ zorat a ziñâ buñâ, Anutuñâ nâñgi âlip oi sâm âlip kwâkñangâbap.

Bâliñâniñandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

3 Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniñgâwe, zo yennâ? ² Yatâ buñâ. Yuda a, nen Anutuñâ diñâ niñgip. Nen Anutuñâ siñgi den top top dâtnâñgoi zorat mariñ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutñâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat? "Lolotziñandâ Anutuñâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?" ⁴ Buñ kâtikñâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniñâ sarâ sot bon buñ sâmen. Nengât yatâ sâsân. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, "Kembu, gâ sâm kubikna a ziñ nângâmne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diñgâ mân kwâkâbi." ⁵ Bâliñ oindâ Anutuñâ târâkñangât topñâ sâm muyagemap kât dap sânat? Itâ sânat? "Top yatâ ziap kât Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap." Yatâ buñâ. ⁶ Zo agât den. Anutuñâ târâk mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâliñâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap. ⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonñâ tângoi kutsiñgiñangât wangât nâ bâliñ mâme a sâm hâuñâ nibap?" ⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? "Nen bâliñ oindâ Anutuñâ bonñâ muyagibap." A nâmbutñâ ziñ nengât yatâ sâme. Sâm sâtniñan sâme. Den bâliñâ yatâ zo sâm mâtâp zo lâñme zo, zen ko hâuñâ ziñgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutñâ walâziñgâm tobat nâi ândien mo? Yatâ buñâ. Yuda a sot hân nâin gok nen aksik bâliñangât kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, "A zengâren gâbâ nâi târâkñâ mân ândiap. ¹¹ Nâiñâ itâ mân sâmap, 'Nâ Anutugât topñâ nângâbâ.' ¹² A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliñan âiwe. Zengâren gâbâ nâiñâ âlip mân opmap. ¹³ Gânduziñan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziñâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziñâ mulum kâtikñâ yatâ. ¹⁴ Lâuziñan den bâliñâ sot um kâlak den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbangât bâbâlañ op âime. ¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetagome. ¹⁷ Lumbeñangât mâtâp zorat kwakme. ¹⁸ Zen Anutugât kengât mân op ândime."

¹⁹ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmne. Gurumin den zo a ambân aksik nengât op sâi umñan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâteñan târâk utnat? Gurumin den, zorân tosanin sâm muyagemap. Zo a aksik nengât topniñ sâm muyagei dap op hâuñâ sânat? A aksik nengât tosanin Anutugâren ziap.

Yesuñâ suupniñ meip, zorat nângâm pâlatân kwâkñangâm tosaninâ buñâ upap.

²¹ Mosegât gurumin denñâ mân tânnângomap. Ka narâk ziren gurumin den yen ze Anutugât mâteñan tosa buñ utnatkât Anutuñâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zengât ekabân siñgiñâ kânñan sâm kulemguwe. ²² Yesu Kristo nângâm pâlatân kwâkñangindâ tosanin buñ oi ândiândiñ mâtâp zo nengât siñgi uap. Zo a topñâ topñâ nengât matâp kânok. Mâtâp nâi mân ziap. ²³ Nen aksik patâ bâliñ urâwengât Anutuñâ niñgiri mân dâp oip. Anutugât âsakñâ neuleñan takânatkât mân uen. ²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sângânniñ mem suupniñ meipkât Anutuñâ sângân buñ tânnângom hâlâlu minniñgip. ²⁵ Zâkñâ nanñâ sângongoi gem gâi a ambân mâteziñan kune moi gilâmñandâ bâliñâniñ sañgorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlatân kwâkñangâm ândibiñâ tosaziñ buñ ândibi. Bâliñâ op gawe, zorat tosaziñ Anutuñâ umâlipniñgât pâi zeipkât Yesu mumuñan bagei Anutugât mâteñan tosanin buñ orotniñgât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nângâm pâlatân kwâkñangâmne, zen tosaziñ buñ upme. Zorat topñâ narâk ziren muyagibap kât Anutuñâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariñâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlatân kwâkñangâmengât op tosanin buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâiñ utnat? Buñâ. Zâizâiñâ zo kândañip. Wangât kândañip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlatân kwâkñangindâ tosâniñ buñ kwatniñgip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlatânngât op tosanin buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu. ³⁰ Zâk Anutuniñ kânok ândiapkât Yuda a sot hân nâin gokñâ ârândân nângâm pâlatânngât op tosanin buñ minniñgâmap. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlatânngât op gurumin den kândañmen? Buñâ. Gurumin den zo tângumen.

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlatân kwâkñangitâ tosazik birip.

4 Gurumin den zorat nângâm sâkunniñ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikñâ orot mâmeñangât op tosanin buñ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâteñan sâkñâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembugât den nâi itâ ziap,

"Abaramnâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangip, zorat opņâ Anutuņâ zâkkât nângi tosaņâ buņ oip."

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk nep tuum sângân mei, zorân yen pindâpindân zo yatâ buņâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi nâi ko ândiândi târârakņangât nep mân tuumņâ bâliņ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpap zo ko Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op nângi tosaņâ buņ upap. ⁶ Marumņan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuņâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosaņâ birâmap, zâk sâm âlip kwâkņangâm itâ kulengoip, ⁷ "Kembuņâ tosaziņ birip sot bâliņâziņ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A nâi zâk Kembuņâ zâkkât nângi tosaņâ buņ opmap, zâk sâtâreņoot upap."

Abaramnâ nângâm pâlâtânangât opņâ hân anjâ anjâ kândom otningip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatningâwe, Yuda a neņgârâk? Mo a hân nâin nâin gokņâ zengât sot ârândân uap? Kembugât ekabân Abaramgât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op tosaņâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosaņâ buņ miņangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosaņâ buņ miņangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosaņâ buņ miņangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangi tosaņâ birip. Nângâm pâlâtânangât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtziņgâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâne tosaziņ buņ oip, zengât kâukņâziņ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwen, nengât kâukņâ oip. Zâk nângâm pâlâtânangât mâtâp lânjip. Mâtâp zorik ki-unņâ kiunņâ Abaram zâk kâukņiņâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ singi kwâtziņgip, zo gurumin den luluņangât buņâ. Nângâm pâlâtânangât op tosaņâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi singi kwatziņgip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtânangât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buņ opap. ¹⁵ Gurumin den buņâ oi sâi ko tosaņâ hâuņangât den mân muyagebap. Gurumin denņâ tosaņâ hâuņangât den muyagemap. Zorat a gurumin den luluņangât mâtâbân lân ândimņâ tosaziņ buņ mân upi. Buņâ. Kembu kukņangât bonņâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi singi kwatningip, zo nângâm pâlâtânangât op muyagibap. Zo bon buņ mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipņangât op tânzâņgozâņgoņ, zo pindi Abaramgât kiurâp neņgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buņâ. Abaramnâ nângâm pâlâtânangât mâtâp lânjimen, nen aksik Abaramnâ Anutugât mâtenjan sâkunņiņâ uap. ¹⁷ Anutuņâ Abaram den nâi dukumņâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap,

"Nâņâ gâ a kâmutņâ kâmutņâ zengât ibâziņ upangât sâm giwan."

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâm itâ nângip, "Anutu zâk mumuņan gâbâ mâņginiņgâbâ sâm mâņginiņgâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap." Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlâtânâ zâizâiņ zemņangip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut doņbep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, "Nâ sombâ op kiunnâ buņ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?" Buņâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonņâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, "Kiurâpkâ doņbep patâ yatâ muyagibi." ¹⁹ Oi zâk kendonņâ 1 handeret oip. Sâkņâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkņâ âron oip, zo ekņâ nângâm pâlâtânangât um zagât mân oip. ²⁰ Anutuņâ singi den dukuip, zo nângi mân bon buņ oip. Nângâm pâlâtânangât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre okņangip. Zâk itâ nângâm ândeip. ²¹ "Anutuņâ kut nâi muyagibapkât sâip, zorat bonņâ âlip muyagibap." ²² Abaram zâk nângâm pâlâtân zemņangipkât Anutuņâ nângi tosaņâ buņ oip.

²³ Anutuņâ nângi tosaņâ buņ oip, den zo Abaram zikņangârâk mân kulengoip. Neņgât ârândân kulengoip. ²⁴ Kembuniņâ Yesu mumuņan gâbâ mâņgeip, Anutu, zâk nângâm pâlâtân kwâkņangindâ neņgât yatik nângi tosaņi buņ utnat. ²⁵ Anutuņâ sâi Yesu kune tosaņiņangât op moip. Oi tosaņi buņ upapkât mumuņan gâbâ zaarip.

Yesuņâ lumenjâ muyageipkât sâtâre utnat.

5 Yesu Kristonjâ suupniņ mem moipkât nen nângâm pâlâtânangât op tosaņi buņ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtân op Anutu sot lumenj op ândimen. ² Yesuņak mâtâp mem niņgipkât Anutuņâ tânnâņgoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbaņangât âsakņâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen. ³ Oi zorik buņâ. Sâknam ândiândiniņangât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknamân ândimņâ umniņ mân loribap. ⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutuņâ niņgiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtân sot ândim Anutuņâ kut nâi nâi neņgât singi sâip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinat. ⁵ Nen zo yatâ ândimņâ bonņâ minat. Anutuņâ Tirik Kaapumņâ umniņan pâip. Kaapum zâk den itâ sâm muyageniņgâmap, "Anutugât umņandâ doņbep gâ-suniņgâm tânnâņgomap."

⁶ Mârum nen imbaņâ buņ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâkņâ mâte oi Kristo zâk bâliņ mâme a neņgât op moip. ⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak nâigât hâuņâ op mumuņâ, zo a neņgâren mân taap. A âlipņâ nâigât op mumuņâ, zo ko muyagibap mo dap? ⁸ Nen bâliņ op ândeindâ Anutu nen umņandâ doņbep gâ-suniņgip. Anutuņâ umâlipņangât opņâ Kristo sâņgongoi gem hâuniņâ moip. ⁹ Zâk neņgât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, "Tosaņi buņ urâwen. Anutu kukņangât bonņâ muyamuyagiņ narâkņan Anutuņâ tosaņiņangât hâuņâ mân niņgâbap."

¹⁰ A nen mârûm Anutu kâsa oknangâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanjandâ nenngât op moip. Oi zorik bujâ. Nenngât op moipkât diiningi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik bujâ. Zâknâ walâm otningâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanjandâ ândim bâlijan bag-ibemgât tânnângobap. ¹¹ Oi zorik bujâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatningi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâm âlip kwâknangâmen.

Adamñâ mumuñ muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ nangânâ. A kânok Adam, zâkkât opñâ bâliñâ hânân muyageip. Oi bâliñangât op mumuñâ muyageip. Oi a aksik zengâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliñ urâwe, zorat zengâren arip. ¹³ Mârûm Mosegât gurumin den mân muyagei bâliñandâ kândom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliñâ yen zem gâip. Anutuñâ tosaziñ mân sâlâpkoip. ¹⁴ Ka bet gurumin denñâ muyagei a ziñ tosaziñ ek nangâwe. Adam zâk bâliñ oi mumuñandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otzingâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zengâren lañ ârip. Adam zâk mumuñangât kâukñâ oipñâ bet nâi ândiândigât kâukñâ muyagibap-kât sâsân, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik nâi nâi.

¹⁵ Anutu umâlipnangât tânzângoñangon, zorân den ku zorat dâp bujâ. Zorân wâlap. A aksik patânâ Adamgât den kuñangât opñâ mom nangâwe. Oi Anutugât tânzângoñangon, zo a kânok Yesu Kristogât tânzângoñangonangât op Adamgât den ku walâmñâ a donjebp tânnângoip. ¹⁶ Kembugâren gâbâ tânzângoñangon sot toren Adam den kuñangât bonñâ, zet topzik nâi nâi. A kânokkât tosanâ simgât sâm kwâkâkwâkân muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoñangonandâ tosa donjebp birâm tosaning buñ muyageip.

¹⁷ A kânok Adam den kuñangât op mumuñâ muyagemñâ imbanâ mem a kutâ otzingip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoñangonandâ walâm tâtalek oi a donjebp nen tosaning buñ orot, zo mem umnijan mem gimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opñâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârûm a kânok Adam, zâknâ bâliñ oi a aksik simgât singi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokñâ târârak ândei Yesugât singi a nen donjebp tosaning buñ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâknâ bâliñ oi a donjebp niñâ bâliñ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândepkât a donjebp nen Anutugât mâtenjan târârak op kinat. ²⁰ Adamñâ bâliñ oi bâliñâ hânân muyageip. Bâliñâ gwâlântensâbap-kât sot bâliñangât topñâ muyagibap-kât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliñâ muyagem zari Anutugât singi tânzângoñangonandâ walâm zarip. ²¹ Den san, zo itâ. Bâliñandâ mumuñâ muyageip. Muyagemñâ a ambân a kutâ otzingâm ândim gâip, zo yatik tânzângoñangonandâ a kutâ op tosa buñ minningâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuniñâ Yesu Kristo nenngât op moipkât yatâ muyagibap.

Yesugât mumuñ târokwatningip.

6 Bâliñâ hânân muyagei Kembugâren gâbâ tânzângoñangonandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? "Anutugât tânzângoñangonandâ lañ kârâbap-kât bâliñ donjebp op ândinat." ² Yatâ sânat? Kutsinginâ lañ kârâbap-kât yatâ utnat? ³ Yatâ bujâ. Kristo sot muwen. Too sanjonningâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuñ târokwarâwen. Zo nangâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliñan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanjonningâne Kristo sot ârândân mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanandâ Kristo mumuñan gâbâ mângei zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi unakñâ nâi muyagening ândinat.

⁵ Nen mumuñangât tobat op târokwarâwengât zaatzaatnangât, zo yatik op târokwatnat. ⁶ Niiñangât itâ nangâmen. Um sânginâ Yesu sot ârândân poru nagân kuwe. Zo um sâknijan bâliñangât imbanâ koi gibap-kât sot bâliñangât kore mân op ândinat-kât. ⁷ Nâi zâk moi bâliñangât tâknâ olanbap. Oi nen yatik Kristogât mumuñan târokwarâwengât bâliñangât tâknâ mân saaningi ândinat.

⁸ Itâ nangâmen. Kristo sot muwenñâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nangâmen. Anutuñâ zâk mumuñan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtñâ mân mumbap. Mumuñandâ Kristogât a kutâ dum zagâtñâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâliñâniñangât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaatñâ Anutugât kutsingi lañ kârâbap-kât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziiñangât nangânetâ bâliñâziñangât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nangâbi.

Bâliñangât kore mân utnat.

¹² Bâliñandâ sâkziñan a kutâ upâ sâi mân nangâbi. Oi sâkziñandâ âknâle bâliñangât alezingi zo yatik mân nangâbi. ¹³ Oi um sâkziñâ zo bâliñangât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuñan gâbâ mângizingipkât um sâkziñâ Anutugâren pane zimban. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Bujâ. Gurumin denñâ mân tânzângomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângoñangon mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliñandâ a kutâ mân otzingâbap.

Singi âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzângoñangon bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliñ utnat? Yatâ bujâ. ¹⁶ Zen itâ nange mo? A kutâ um sâkziñâ zâkkâren pam kore oknangâbiñâ, zâkkât kore a op nepñâ tuubi. Bâliñandâ a kutâziñ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziñ oi sât lulu op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâliñangât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi singi âlip kwâkâm zingâwe dâp umziñ nangâmñâ lume, zorat

Anutu sâmb âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâlijan gâbâ mâkâzingâm olaņziņgi târârak ândiândiņangât kore a op ândie. ¹⁹ Um nâņgânâņgâziņ lotņangât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzâņguan. Zen mârumņan um sâkziņâ pane âkņâle bâliņâ sot bâliņâ zorat kore oi laņ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziņ Kembugâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâliņangât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonņâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nâņgâne aņunņoot opmap. Oi itâ nâņgâmen. A kut nâi nâi yatâ zo upme, zen zorat sâņgân mem mom tâmbetago. ²² Zen ko Kembunâ bâliņangât dumun olaņi Anutugât kore a op ândie. Oi bonņâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. ²³ Bâliņangât kore upme, zen bâliņangât hâuņâ tâmbetagoagoņ zo mimbibi. Ka Anutu um âlipņangât ziņgâziņgân zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

Kaapumgât mâtâp uņakņan ândinat.

7 Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nâņgâme, zengât op san. Zen itâ nâņgâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmap.” ² Zorat ambân nâi aņņâ wâgân ândei birâbirâņ, zo mân taap. Gurumin denân den nâi yatâ ziap. Aņņâ moi ko ap ambin zekât sâmb zikâzikâņ, zo âkâbap. ³ Ambân nâi, zâk aņņâ wâgân ândei birâm nâi sot ândei laņ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândei aņņâ moi ko gurumin denņâ saazikip, zo ânâņgâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko laņ mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zengât topziņâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuņan târokwap mune gurumin dengât tâkņâ ânâņgârip. Oi mumuņan gâbâ kândom zaarip, zâkkât siņgi urâwe. Nen Anutu kore okņangâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. ⁵ Ândiândi sâņgiņâ ândiwen, narâk zoren gurumin denņâ bâliņangât âkņâlegât kârâp waari sâkņiņan nep tuugip. Yatâ otniņgi tâmbetagoagoņangât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sâņgiņangât tâkņâ zo ânâņgârip. Oi gurumin dengât mâtâp sâņgiņâ mân lâņ, Kaapumgât mâtâp uņakņâ lâņ Anutu kore okņangâmen.

Bâliņandâ kâitnâņgomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliņâ? Zo buņâ. Gurumin den buņâ sâi ko nâ bâliņangât topņâ mân nâņgâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsun niņgâmap, “A nâiņgât kut nâi nâi laņ mimbap sâmb mân ek âkņâliban.” ⁸ Bâliņandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutņâ zengât kut nâi nâi laņ mimbap sâmb ek âkņâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâliņâ yen zembap. ⁹ Nâ mârumņan gurumin den mân nâņgâwan, narâk zoren tosanangât topņâ mân nâņgâm laņ ândia bâliņandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyageniņgi bâliņandâ umnan laņ kâri topņâ

itâ nâņgâwan, “Um mumuņ yatâ op ândian.” ¹⁰ Gurumin denņâ otniņgi ândim zâibatkat sâsâņ, zorâņak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagemņâ kâitnogi gurumin denņâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipņâ sot tosaņâ buņâ. Mâbâņgum nâi nâi sâwe, zo tosa buņ sot târârak âlipņâ.

¹³ Gurumin den âlipņandâ nogi mowan? Yatâ buņâ. Bâliņandâ nogip. Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliņangât topņâ muyagibap-kât bâliņandâ nogi mowan. Bâliņangât nâņgindâ sumunņâ uap. Nen bâliņangât topņâ yatâ nâņgânatkât gurumin denņâ sâi mowan.

Um sâkņiņan bâliņandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nâņgâmen. Gurumin den zo Anutugâren gokņâ. Nâ ko hânân gokņâ. Bâliņandâ sâņgânâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nâņga kwakmak opmap. Nâ kut nâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut nâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nâņga âlip opmap. Kut nâi âkon opman, zo opņâ gurumin den âlipņâ zorat topņâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât buņâ. Bâliņandâ um sâkņan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nâņgan. Sâk sunumangât umņan âlipņandâ mirâ kamân mân meip. Kut nâi âlipņangât zo sâman. Ka bonņâ mân muyageman. ¹⁹ Kut nâi âlipņâ upat sâmb mân opman. Nâ kut nâi bâliņâ zo mân upat sâmb zorâņak opman. ²⁰ Nâ bâliņâ mân upat sâmb zorâņak opman. Zo itâgât. Zo ninak buņâ. Bâliņandâ um sâkņan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut nâi âlip upâ sa bâliņandâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nâņgâm âkņâleman. ²³ Oi sâkņan ko bâliņandâ ziap, zo um nâņgânâņgânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliņandâ um sâkņan ziap, zorâņâ kâtigem saaniņgi zâkkât tâk namâņangât a opman. Bâliņandâ tâmbetnobam sâkņanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâiņâ tânnâņgom um sâkņan bâliņangât imbanâ koi gibap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristoņâ tânnobap. Zorat Anutu sâmb âlip kwâkņangâbat.

Kaapumgât den lum mâtâp uņak lâņnat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nâņgânâņgâ-nandâ Anutugât gurumin den zo kore okņangâman. Sâkņandâ ko bâliņangât kore okņangâman.

8 Ka Yesu Kristo sot pâlâtâņ op ândimen, nengâren bâliņangât hâuņâ sâmb kwâkâkwâkâņ mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot pâlâtâņ oindâ Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap. Kaapum zâkņâ bâliņan sot mumuņan gâbâ mâkâningip. ³ Mârum um sâņgiņiņandâ gurumin den zorat imbanâ mem gei nengâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuņâ itâ op um sâņgiņiņangât imbanâ koi geip. Nanņâ sâņgongoi bâliņ mâme nengât sâk yatâ opņâ nengât bâliņangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak

ândiândiņ, zorat Kembuņâ nânġi âlip opmap. Oi um sâņġiņanġât mâtâp buņ, Tirik Kaapumġât mâtâp lâņmen, nen Kaapumġât imbanġan den siņġi âlip zo lum ândinatġât Kristoņâ um sâņġiņanġât imbanġa koi geip.

⁵ A ândiândi sâņġiņanġât mâtâp lâņme, zen um nânġânânġâziņ hânġât kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapumġât mâtâp lâņme, zen ko um nânġânânġâziņ Kaapumġâren pane zemap. ⁶ Um sâņġiņanġât nânġâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumġât nânġâm ândimen, nen ândiândi sot lumbenġa muyaginat. ⁷ Um sâņġiņâ nânġânânġân, zorân Anutu kâsa okņanġâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sâņġiņ ândime, Kembuņâ zengġât orot mâmeziniņ zorat nânġi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumġa umziņan ziap, zo ko mâtâp sâņġiņan buņâ, Kaapum sot ândim mâtâp unġanġan uruņsâm ândime. Zen Kaapumġât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumġât a ambân sâsân. Nâi zâk Kristogât Kaapumġa zâkkât umņan mân zimbap oi ko Kristogât siņġi mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziņandâ bâliņanġât mumuņ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâliâtân utne um dâpziņâ tosa buņ minziņġipġât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziņan ândiap. ¹¹ Zen dap nânġe? Tirik Kaapumġa umziņan tâtât mâme opmap mo buņâ? Tirik Kaapumġa umziņan tâtat mâme opmap oi ko Anutuņâ Yesu mumuņan ġâbâ mânġeip, zo yatik Kaapumġa um dâpziņ mumuņan ġâbâ mânġiziņġâm ândiândi zingâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sâņġiņanġât kore a mân utnat. Um sâņġiņandâ wan niņġâmġapġât hâuņâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sâņġiņanġât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumġât imbanġâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumġa âkom diiniņġi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuņâ Kaapum niņġip, zo kore arâp op keņġât utnatġât buņâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatġât niņġip. Kaapumġa um bâbâlaņ kwatniņġi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, "Aboņ." (Yuda denan Abba sâme. Niiņ denân ko Aboņ sâmen.) Nen umniņandâ itâ nânġâm kwâtâtimen, "Nen Anutugât nan bârarâp op ândien." ¹⁶ Yatâ nânġindâ Kaapumġa umniņan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniņġâmap. ¹⁷ Oi itâ nânġâmen, "Zâkkât nan bârarâp ândienġâ Anutugât kut nâi nâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândânġ galem utnat. Hânân ziren zâkġâ sâknam nânġip, zo yatik sâknam kwâkņan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipņan bagim ândinat."

A umniņ âlip oi kut nâi nâi yenniņ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren ġâbâ kut nâi nâi âsakġâ neulenġoot walâwalân muyageniņġâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nânġa yenniņ yatâ uap. Wangât, sumbe-

mân kut nâi âsakġâ neulenġoot donġbep muyaginat, zorat. ¹⁹ Anutuņâ ġâsuniņġâm nan bârarâp sâm âsakġâ neuleniņ muyagibapġât a sot kut nâi nâi Anutuņâ muyageniņġip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut nâi nâi yenniņ hânân ziap, zo gukupitġâ yen zimbapġât sâm zingġip. Ziiņâ umġât buņâ. Anutuņâ yatâ sâi muyageip. Ka zo ziniņ kâtik zimbġât mân sâm zingġip. ²¹ Zorat kut nâi nâi yenniņ hânân zen mumuņanġât dumun zo olaņ Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakġâ mimbi.

²² Nen nânġâmen. Kut nâi nâi zo zen mârumņan ġâbâ narâk zo mâte upapġât mambât ândim sâknam nânġâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buņâ, nen ârândânġ yatik mambât ândim sâknam nânġâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniņ kubikġâ minniņġâbapġât mambât ândimen. Nen sumbemân ġâbâ Kaapumġa niņġip. Kândom Kaapumġa niņġip. Bet ko kut nâi nâi niņġâbap. ²⁴ Nen Anutuņâ um sâkniņ kubikġâ minniņġâbapġât um bâbâlaņ op mambât ândinatġât diiniņġip. Bonġâ muyagei sâi zorat mân mambât pem. ²⁵ Bonġâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonġâ mân muyagei ikmengât umġa nânġâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotniņanġât op betniņan memap. Nen yatâ mo yatâġât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nânġâmengât Kaapumġa betniņan mem, yaak mem, anġa mân sâsânġa, den zo yatâ nengât op Anutugâren sapsumap. ²⁷ Anutugât Kaapumġa nengâren nep zo yatâ tuubapġât op sâm pindip. Oi Kaapumġa Anutugât umņan den ziap, zo nânġâm Anutuņâ tânnânġobapġât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikġâ Kaapumġât umņan den ziap, zo nânġâmap.

Anutu zâk nengâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nânġâbap.

²⁸ Nen itâ nânġâmen. Wan mo wanġâ muyageniņġâmap, zo Anutuņâ kubigi tânnânġomap. A umniņandâ Anutu ġâsum ândimen, nengâren yatâ otningâmġap. Nen zâkġâ diiniņġâbam nânġi zeipġât diiniņġip, nengâren yatâ otningâmġap. ²⁹ A mârum diiniņġâbam nânġip, nen nanġanġât tobat utnatġât sâip. Oi a donġbepġâ nanġanġât murâp op ândeindâ Yesuņâ âtâniņ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatġât sâip. ³⁰ Anutuņâ a kânġan nânġâniņġip dâp, nen diiniņġâm tosanġi buņ minniņġip. Tosaniņ buņ minniņġip dâp, nen âsakġâ neule zo nen niņġip.

Kut nâi nâiņâ Anutugât bikņan ġâbâ mân mâkâniņġâbap.

³¹ Den zorat topġâ dap dap ziap? Anutuņâ buku otningâm galem otningâm ândei kâsanġandâ dap op tâmbetnânġobap? ³² Anutuņâ nanġâ mân anġân kârip. Nengât op sâņġongoi gem moip. Zorat dap nanġe? Yatâ oipġâ kut nâi nâi torenġâ niņġâbap mo mân niņġâbap? Niņġâbap.

³³ Anutuņâ buku otningâm tânnânġoip, zorat a ikâ zorân Anutugât a ambân ġâkârâpġâ denân nâmban-

bab? Anutu zikṅak tosaninṅ buṅ minningip, zorat a ikâ zorân nen tosaninṅgât hâuṅâ minatkat sâbab. ³⁴ Yesu Kristonâ nengât op moip. Oi moibâk buṅâ. Zâk mu-muṅan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap nengât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut ṅâi ikâ zorân Kristogât bikṅan gâbâ mâkâningâbab? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ṅâi yatâ zo dap op Kristogât bikṅan gâbâ mâkâningâbab. ³⁶ Kembugât ekabân den ṅâi itâ ziap, zorat dâp otningâme. Den zo itâ, "Kembu, gâgât op sirâmṅâ sirâmṅâ nâṅgome. Râma kom gaame, zengât tobat yatâ otningâme."

³⁷ Oi kut ṅâi yatâ zorân mân mem lot kwatningâbab. Buṅâ. Yesunâ umṅandâ gâsânṅgomapkât imbanṅâ ningi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nâṅgan. Mumunâ mo ândiândinṅâ, sumbem a mo bâliṅṅgât a kâukṅâ, narâk ziren ziap mo bet muyag-ibap, zorân mo kut ṅâi ṅâi imbanṅoot, zorân Yesu Kristo zâkkât bikṅan gâbâ mânâk mâkâningâbab. ³⁹ Anutu umṅandâ gâsuningâpkât kut ṅâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipṅâ, kut ṅâi zorân mo zorân Kembuningâ Yesu Kristo, zâkkât bikṅan gâbâ mân mâkâningâbab.

Paulo zâk Yuda a bukurâpnâ, zengât op sâknam nâṅgip.

⁹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonṅâ sa nâṅgânek. Kaapumṅâ umnan den ziap, zorat nâṅgi bon uap. ² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nâṅgâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât singi upigât opṅâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginṅgât nâṅga âlip bâbâlanṅ opap. ⁴ Zen itâ sâme, "Nen Isirae. Anutuṅâ narâpnâ gâsuningip. Oi imbanṅâ âsakṅâ tirâpnâṅgoip. Anutuṅâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun ningip. Oi mâte okṅangânatkât mâtâp tirâpnâṅgoip. Oi kut ṅâi ningâbab, zorat singi den kânṅan kesap pâroṅ den dâtnâṅgoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât kiurâpṅinâ." Yuda a bukurâpnâ zen zi-ṅṅgât yatâ nâṅgâm sâme. Oi nen nâṅgen. A bâliṅṅan gâbâ mâkâningâbabkât mârûm sâsân, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ṅâi ṅâi nengât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkṅangindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkṅak.

Singi âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonṅâ.

⁶ Isirae a nâmbutṅâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ zingit nâṅgi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutṅâ zengât Isirae a bonṅâ mân sâsân. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenṅâ zen kiurâp bonṅâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den ṅâi itâ ziap,

"Isakagât kiurâp zenjak Abaramgât singi upi."

⁸ Den zorat topṅâ itâ ziap. Sâkṅâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patânâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buṅâ. Singi den umṅan muyagiwe, zenjak

Abaramgât kiurâp bonṅâ sâsân. ⁹ Kembuṅâ singi den Abaram itâ sâm dukui,

"Kendon ṅâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkṅâ nanṅâ mimbab."

¹⁰ Oi zorik buṅâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekânâ sâkunniṅâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹ Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliṅṅâ zo mân oitâ Anutuṅâ zekât op mamzikṅâ itâ sâm dukui,

"Âtânandâ munṅangât kore a op ândibap."

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nâṅgâm zikṅak mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmezikṅâ ekṅâ mân sâip. Kânṅan nâṅgâzikâm yatâ sâip. Zorat den ṅâi Kembugât ekabân itâ ziap, "Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonniṅap."

Anutu zâk ândiândinṅṅgât buṅâ, um lâklâkṅangât op galem otningâmap.

¹⁴ Anutuṅâ ṅâi kâsa okṅangâm ṅâi buku okṅangip, zorat dap sânat? ¹⁵ "Zo bâliṅṅâ." Yatâ sânat? Buṅ kâtikṅâ. Zâkṅâ den ṅâi Mose itâ sâm dukui,

"A ṅâi birâṅṅgâbâ sâm âlip birâṅṅgâbat. Ka a ṅâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okṅangâbâ sâm âlip okṅangâbat."

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsân. Anutu um lâklâkṅangât tânzâṅgozâṅgoṅ sânat. ¹⁷ Anutuṅâ a kutâ Parao den dukui, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe,

"Nâ gâgâren imbanṅânâ sâm muyagia kutsinginâ hân dâp âibapkât sâm kwânâṅgâgiwan."

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nâṅgânâ, "Zâk a ṅâi tângubâ sâm tângubap. A ṅâi um kâtik oik sâi kâtigibap."

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâmban? "Yatâ op ko Anutu zâk wangât a nengât nâṅgi bâliṅ uap. Anutuṅâ den ṅâi sâi anṅâ kwâkâbapkât dâp buṅâ." ²⁰ Den yatâ zo sâ-nandâ itâ mâsikâgibat, "Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmanṅâ dap op âmaṅ tuutuunṅ a itâ dukubap, 'Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.'" ²¹ Âmaṅ tuutuunṅ a, zâk denṅop mem toren a zengât âmaṅ tuubap. Oi torenṅâ mem wâu, bâu zengât tuugi nâṅgindâ bâliṅ upap?

²² Oi Anutu zâk âmaṅ kukṅangât bonṅâ zorat singi, zo bet kunzit birâbapkât nâṅgi ziap. Âmaṅ zo zengâren kâmbam muyagem kukṅangât bonṅâ sot imbanṅânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âmaṅ nâmbutṅâ tânzâṅgobapkât singi, zen kubikzingâm sumbemân âsak neuleṅan tengâ kwatzingâbapkât kânṅan nâṅgi ziap. Âmaṅ zo zengâren neule âlipṅâ gom sâmba zingâbapkât diiz-ṅṅâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk buṅâ. Hân ṅâin gokṅâ ârândân âmaṅ um lâklâkṅangât op zâkkât singi ut-natkât diiningâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân diṅâ itâ ziap,

"Kembuṅâ itâ sap, 'A kâmut mariziniṅ mân orâwan, zen nâgât singi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzâṅgowan, zo umnandâ gâsâzâṅgobat. ²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ buṅâ dâzâṅgowan, zengât itâ sâbi, 'Zen Anutu ândiândinṅṅat nan bârarâp op ândie.'"

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sârn Isirae a zengât itâ sâip,

“Isirae gât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ donbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktânâ Kembangât sîngi upi.”

²⁸ Kembangât itâ nângâmen. Kembu zâk a zengât sârn kwâkâmngâ kegâk hâungâ zingâm nangâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zengât Kembu, zâk mân nângâningi sâi ko kiurâpniy buy upe. Mirâ kamânziy zo Sodom sot Gomora zengât tobat yatâ upe.”

(Anutunâ kamân zagât zo zikiri bâliy oitâ sâi kârâpnâ zikesem nangip.)

Yuda a ziy târârak utnâ sârn osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokngâ, ziy târârak mân ândimngâ tosaniny buy utnâ sârn tosaziny buy urâwe. Kembangâren nângâm pâlâtân kwâkngngâm tosaziny buy urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâwengâ gurumin den zo lum osiwe. ³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nângâm pâlâtânziy buyâ. Zen yen ândim mâmanziyngât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziy luakngime. ³³ Kembangât ekabân diyâ zitâ kulemgune ziap,

“Nângâ. Nâ Sion bâkngan, Yerusalem kamânân zengâren kât nâi paan. Zoren kinziy luakngibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a donbep patânâ zângobap. Ka nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapngâ mân kwakpap.”

Anutunâ Yuda a tosaziny buy upigât mâtâp muyagei Yuda a donbep ziy kândâtkuwe.

10 Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sârn. ² Zen Anutu kore okngngânam um bâbâlan ândime. Zo zingitmanngâ san. Ka zen mâtâp mân ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotngâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziiyak târârak utnatkât nepngâ tuume. Anutugât mâtenjan tosa buy orotngngât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anâ nângâm pâlâtânngât opngâ tosaniny buy muyaginatkât Kristonâ gurumin dengât mâtâp doongoi.

⁵ Mosenâ gurumin denân den nâi itâ kulemgoi, “A zen gurumin den lum nangâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlâtânngât tosa buy orotngngât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinâ sumbemân zâimngâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo nâinâ âmbi geimngâ Kristo mumunâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ buyâ.”

Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânngângan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtânngât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kembunâ. Den zo lâugan zim-

bap oi Anutunâ Yesu mumunâ gâbâ mângaip, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbemngât sîngi upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umngâ Yesu nângâm pâlâtân kwap tosaniny buy utnat. Oi lâuninngandâ Yesu Kembangâren sârnâ sumbemngât sîngi utnat.”

¹¹ Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ kulemguwe, “Nâi zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkngngâbapngâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân nâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otningâm ândimâp. Kembu zâk hâtubâtu mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ningâmap. ¹³ Zorat Kembangât ekabân itâ sâsân,

“Kembu konsâm ândibi, zen Kembunâ bâliyan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtân kwâkngngâmngâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topngâ mân nângâmngâ dap op nângâm pâlâtân kwâkngngâbi? A nâinâ Anutugât sîngi den mân dâzân-goi ko dap topngâ nângâbi? ¹⁵ Oi Anutunâ a mân sângongzânngoi dap op âi sîngi dâzânngobi. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Sîngi âlip sâsân a, zengât kinziy kwamitngâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutunâ Yuda a sârn osizingip.

¹⁶ Sîngi âlip zo Yuda a nâmbutngandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip,

“Kembu, sîngi den sâindâ mân nângâme.”

¹⁷ Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtân, zo den sîngi sâsânngât bonngâ. Oi den sîngi âragumen, zo Kristogât sîngi âlip den.

¹⁸ Itâ sârn mâsikâzingan. Zen sîngi âlip den zo nângâwe mo buyâ? Zen nângâwe. Den nâi itâ ziap, “Kembangât denngâ hân dâp âim nangip. Oi diyandâ hân muruk toren toren âim nangip.”

¹⁹ Dum mâsikâzingâm san. Isirae a zen dâng nângâm kwâtâtiwe mo buyâ? Kândom Mosenâ den nâi itâ kulemgoi nângâwe,

“Kembunâ itâ sap, ‘A yenngâ, hân nâin gokngâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nângâne bâliy oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’”

²⁰ Bet Propete Yesaianâ kengât buy den yâmbât itâ sâip,

“Kembunâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenngâ muyaginiwe. Topngâ mân sârn kârûm ândiwe, zen mâte otzingâwan.’”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembunâ den nâi itâ sâi kulemguwe,

“Nâ a kâmut zâizâiny sot den kukuy zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nângâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

Isirae a nâmbutngandâ um kâtik utnetâ Anutunâ nâmbutngik gâsuzingip.

11 Oi zi den nâi mâsikâzingan. Anutunâ Isirae arâpnâ birâzingip? Buiyâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae

a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân goknâ.
² Anutuñâ kânjan nânġâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den sinġi nâi Kembangât ekabân zi-ap, zo sâlâpkume mo buñâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosaziñangât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanġe. Gâgât sinġi sâm nalemm pâpanñâ zo kom kândañâwe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.”⁴ Propete Elianâ yatâ sâi Anutuñâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ anġân kârâziñga lopio kutnâ Baali, zâkkâren mân âi pindiñsâwe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuñâ um lâklâkñangât opñâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzânġoi arâpñâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmeziniñangât buñâ. Ziknâ um lâklâkñangât op gâsuziñgâm tânzânġoip. Yatâ mân oi sâi tânzânġozânġonġangât bonñâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut nâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu ziknak nânġâm gâsum sâlâpzânġoip, zeñak kut zo muyagiwe. A nâmbutñâ umziñ kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembangât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umziñ mem gulipkoip. Sinziñ kwâtepkui. Kindapziñ mem doonġoip. Yatâ otziñġi ândiweñak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidiñâ itâ sâm kulemgoi,
 “Zen Kembangât den sâtnak lum sii nalemm nime, ka umziñandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalemm ninetâ kâsaziñ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zânġoi hânñâ takâziñgâbap. ¹⁰ Gâ sinziñâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtzinġi mem namuñna kâriniñon ândibi.”

Oliwa nagân bâranñâ nâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den nâi mâsikâziñgan. Isirae a zen kârân kinziñ luakñem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ buñâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân nâin goknâ zengât sinġi oip. Oi hân nâin goknâ zen nânġâne Isirae a ziñâ ziñġit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembangât den kândâtkune a hân nâin goknâ zen nânġâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziñ melânġi Kembu sot pâlâtânġi utne bonñâ donġbep walâwalânġi muyageziñgâbap.

¹³ Hân nâi goknâ zen den zi dâzânġua nânġânek. Nâ hân nâin goknâ zengât Aposolo ândimannâ nepnâ tum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ aleziñga nâmbutñandâ umziñ melânġi âlip upi. Hân nâin gok zen sinġi âlipkât bonñâ muyagine Isirae a nâmbutñâ ziñ ek nânġâm zo yatik minâ sâm umziñ melânġi. ¹⁵ Anutuñâ Isirae a birâziñġi hân nâin goknâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuñâ Isirae a dum gâsuziñġi ko mumuñan gâbâ zaatzaatñâ yatâ upi.

¹⁶ Kândom Kembangât sinġi pâpanñâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinġiyak pâpanñâ. Oi nak topñandâ hâlâlû zeï nak bâranñâ sot bonñâ zet yatik hâlâlû zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuñâ kamân Oliwa nagân bâranñâ nâmbutñâ mânânġât birâm zorat gebâġan ulinnâ barin

gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânâ kelâk toonandâ tângogip. ¹⁸ Gâ bâranñâ sânġiñâ zengât nânġâna giginġi oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opap-kât itâ nânġâ. Gânâ ândânâ mân tângum nalemm pindâmat. Zâknâ tângom nalemm gimap.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuñâ nâ târokwatnibapkât bâran sânġiñâ mânânġâtziñgâm birâziñġi.” ²⁰ Den zo bonñâ. Zo sinġi âlip birâm ândiwegât mânânġât birâziñġi. Gâ ko nânġâm pâlâtânġangât op zâk zengât kinkin gebâġan kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuñâ Oliwa bâranñâ sânġiñâ zâizâinâ, zo mânânġât birip. Oi zo yatik gâ zâizâinġi op ândina mânânġât birâgibap.

²² Zorat gâ Anutu um lâklâkñangât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hânñâ ziñġi. Zorat mân nelâmġobap. Um kârânġangât bonñâ, zo sinġi âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkñangât bonñâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlâtânġi op ândina bonñâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mânânġâtñâ birâgibap. ²³ Oi bâranñâ sânġiñâ zen um kâtikziñâ birâne Anutuñâ dum zagâtñâ târokwatziñgâbâ sâm âlip upap. ²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranñâ kamânġât Oliwa nagân târokwâkwatñâ, zo mân orotñâ. Ka Kembuñâ barin gâbâ Oliwa bâranñâ mingimñâ kamânġât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa ziknâ bâranñâ mânânġârîp, zo târokwatziñgâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziñgâbap.

Anutuñâ a topñâ topñâ tânzânġobapkât nânġâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwaknâ ziiñâ nânġânânġâyân sinġi âlibân bagim nânġâm gulipkubegât den tiknâ zi sapsun ziñgâbâ. Isirae a nâmbutñâ zen um kâtik op ândine hân nâin goknâ zen sinġi âlipkât bagine tengâziñ mârûmñan sâip, zo dâpñan op nanġâbap.

²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op nanġâbi. Kembangât ekabân diñâ itâ kulemgune ziap.

“Sion bâkñan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniñâ muyagem Isiraegât kiurâp zengâren bâlinâ zi-ap, zo gâbarei âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâlinâziñ sanġonñâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin goknâ, zen sinġi âlibân bâgibigât Yuda a ziñ narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuñâ Yuda a sâkurâpziñ mem sâlâpzânġoipkât Anutugât umñandâ zengâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotñangât den sot diiziñgâziñġânġangât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârûmñan um kâtik op ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin goknâ zen Anutuñâ tânzânġuap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimñâ birânetâ ko Anutuñâ tânzânġobap. ³² Anutu zâk a aksik patâ bet tânzânġobapkât op nânġâmñâ nânġâziñġi bâlinandâ saaziñġi den ku a op ândie.

Anutu mîpâsem sâmb âlip kwâkñangânat.

³³ Opon, Anutu zâk singi âlipkât gom sambe tâtalek zemñangap. Zâkkât nângânangân, zo dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Zâknâ walâningâm nângap. Den sâmb kwâkâmap, zorat dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuunangât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nangânat? ³⁴ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembangât umñan den ziap, zo a neñgâren gâbâ nâingâ mân nângâm kwâtâtimap. Zâknâ den nâi sâi ko dap op bekñan mem sânat? ³⁵ Nâingâ Kembangât kut nâi pindip, zorat tosanâ ze ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâknâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muygeningip. Zâknâ imbanâ ningi ândimen. Oi zâkkât singi op ândimen. Zâk mariniñâ sot kembu patâningâ ândiap. Zorat Anutu sâmb âlip kwâkñangindâ târokwâi zem zâimâm-bap. Zo perâkñak.

Um sâkniñâ Anutugâren pâindâ zimbap.

12 Bukurâpnâ, Anutuñâ umâlipñangât op tânnân-goipkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârumñan sii nalemb mo zuu bâu Kembangât singi sâmb om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ ze egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonñâ okñangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânangâziñ Anutugâren pane ze kubikziñgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diñangât dâp mâtâp âlipñâ sot târârakñâ zo ek nângâbi.

Nep sâmb ningip, zo yatik tuumb ândinat.

³ Kembangât tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembangât singi ândiat. Ka gâ gikangât nângâna zâizâiñ mân upap. Anutuñâ nepkât imbanâ gigip, zorarâk nângâm tuumb ândiban. ⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotñâ dorjbeñâ nep top topñâ tuume. ⁵ Oi torenñâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagomen. ⁶ Singi âlipkât imbanâ top topñâ ningip, zo tânnângom ningip dâp zem ariap. Oi zo wâratkumb nepñâ tuumat. Zorat a nâi, zâk Kembangât den sâmb muyagibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlatânâ tâkñangap dâp Kembangât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotñangât nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko nep zo tuumb ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatzingâziñgân den sâmap, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikumb zingâziñgânangât imbanâ zemñangap, zâk umñâ diimb gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtnâ ândibapkât sâmb pindâpindân, zâk zo kâtigemb tuumb ândibap. Nâi zâk tânzângobapkât imbanâ zemñangap, zâk umbâbâlanâk upap.

Lumberangât den.

⁹ Buku orot zo sâkñandik mân upi. Umñâ gâsâyagomb upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipñâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonamb walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpñangât nângâna mân gigip upap. ¹¹ Zo umbâbâ lolot buñâ. Kâtigemb ândibi. Kaapumbât op umziñâ zaatpap. Yatâ op umbâbâlan op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembangât sumbembât singi kwatzingip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknamb muyageziñgi zorat sâmb âkon mân upi. Umbâbâlan op âsâbân ninâu sâmb ândibi.

¹³ Kembangât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombanâ zengâren gane kiarñ kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâmb bâliñ kwatzingâne zengoot mâsop den sâmb dâzângobi. Lâuziñan gâbâ sâit den buñâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutñandâ sâtâre utne zen yatik târokwatzingâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatzingâm isebi.

¹⁶ Umziñ mâpotne kânogâk ze ândibi. Ziñangât nângane zâizâiñ mân upap. Nângânangâziñangât nângâne zâizâiñ mân upap. Oi zen a gigipñâ buku otzingâbi.

¹⁷ Nâi zâk kut bâliñ otgigi hâuñâ mân okñangâban. A ziñ mân orotñâ otzingâne buku otzingâbi. Zen yatâ op ândim a ziñ zengât nângâne âlip nâi upapkât nângâmnik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbernâ op ândibigât kâtigibi. A ziñ kâsa otzingâne lumbernâ den sâmb dâzângobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziñ kut nâi mân orotñâ otzingâne hâuñâ mân otzingâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembangât kukñangât singi pane zimbap. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembangât itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuñâ zingâziñgân, zo ninak zingâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalemb pindâban. Toogât nângi too pindâban. Gâ yatâ ot-nandâ kârâp kâukñâ kwâkñan pâna simbap yatâ upap. ²¹ Bâliñandâ mân mem gei kwatgibap. Buñâ. Gâ âlip op bâliñâ mem gei kwâpan.

Hân a kutâ, zengât den.

13 A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokñâ. Hân a kuta sot a sâtnâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat nâi zâk a kutâ zengât den birâmb Anutugât den yatik birâmbap. Oi den birâmbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmeziñ âlipñâ zen a kutâ zengât kengât mân upme. Bâliñâ upme, zen ko a kutâ zengât kengât upme. Zorat gâ kengât buñ ândibâ sâmb ândi mâmangâ kubikñâ âlipñâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziñâ gâlemb otginetâ âlip ândibangât sâmb zingip. Zen kâmbamb hâuñâ lan mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliñ mâme zengâren nep

tuum hâuñâ zingâbi. Zorat gâ bâliñ upan zo ko kengât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziñâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kengârâk buñâ. A kutâ dinziñ luluñangât nânğindâ mâtâp âlip ñâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lân ândinat. ⁶ Anutuñâ galem a sot a kutâ nep sâñ zingip, zen nep zo tumegât op kât zengâren pame. ⁷ Zen kut ñâi ñâi sâsân dâp otziñgâbi. Kât sikumgât sâsân, zo kât zingâbi. Kore otziñgâbigât sâsân, zen kore otziñgâbi. Hurat kwatziñgâbigât sâsân, zen hurat kwatziñgâbi. Dinziñ lubigât sâsân, zen dinziñâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut ñâi yenñangât tosa mâkâne âkâbap. Buku orangâm ândibigât sâñ zingip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Ñâi zâk a toren buku otziñgâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, "Ap ambin zet mân birâyangâm âbânangâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A ñâigât kut ñâi lañ mân mimban." Zo sot den kâtik nâmbutñâ mâpotñâ kâuññâ itâ sâsân, "Gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap." ¹⁰ Buku op ândibapñâ a ñâi bâliñâ mân oñangâbap. Zorat ñâi zâk buku otziñgâm ândibapñâ gurumin den lum nangâbap sâsân.

Nen târâragâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topñâ nânğâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum siñgi âlip topkwap nânğâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkkât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pânjkânok uap. ¹² Mârum hañsâbâmap, zorat ñâtâtikkât orot mâme bâliñâ zo birâm âsakñangât hâmbâ âmbum kâsaniñ Satar, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmgât siñgi op ñâtâtikkât orot mâme bâliñâ zo birâm târârak ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot lañ ândiândiñ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlatân op ândibi. Oi um sâkziñan âkñâle bâliñâ muyagem bâliñan diiziñgâbâ sâi mân nânğâm kândâtkubi.

Siñgi âlip donbep mo bituk zemningap, nen ârândân Kembugât siñgi ândinat.

14 Siñgi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziñgâbi. Den topñangât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutñâ zingâ nânğâ kwâkâ buñâ nalemp top top nime. Oi a nâmbutñandâ nalemp nâmbutñâ mân nime. Zen zuu bâñ sunum mân nime. ³ Ñâi zâk nalemp top top nemapñâ bukuñâ nalemp toren mân nemap, zâkkât nânği giginâ mân upap. Oi ñâi zâk nalemp nâmbutñâ mân nemapñâ bukuñâ nalemp top top nemap, zâkkât nânği mân bâliñ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nânğâne. Gâ wangandâ a ñâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânangât mâtenjan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâkñâ tângoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutñandâ itâ nânğame, "Sirâm kânok, zo Kembugât siñgi." Yatâ nânğâm kendon tapme. A nâmbutñâ, zing ko sirâmgât itâ sâme, "Sirâm zo tirik buñâ. Sirâm aksik zen dâbâk." Zorat nâ itâ sa nânğâne. Sirâm ñâiñâ mo ñâiñâ, yatâ mo yatâ upâ sâñ, nânğâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Ñâi zâk sirâm kânokkât nânği zâizâiñ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a ñâi zâk nalemp top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâññâ nemap. Oi a ñâi zâk nalemp toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâñ dukumap.

⁷ Âlip nânğen. Nengâren gâbâ ñâiñâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nânğânânğâ op zikñangârâk nânğâm ândibap? Oi dap op zikñangârâk nânğâm mumbap? Nen Anutugât siñgi op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât siñgi op utnat. ⁹ Zorat op Kristoñâ mumuñâ sot gwâlâ ârândân kembu otingâbapkkât momñâ mumuñan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniñ ândiap. Zorat den ñâi mâsikâzinga dânonek, "Gâ wangandâ bukugangât den sâñ kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugangât nânğâna gigin upap?" Nen aksik patâ Kembugât mâtenjan kirindâ nengât den sâñ kwâkâbap. ¹¹ Kembugât ekabân den ñâi itâ kulemgune ziap, "Kembuñâ itâ sap, 'Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topñan gam siminziñ lim kwap pindiñsâni. Oi aksik patâ zen lâuziñandâ sâñ âlip kwatni.""

¹² Zorat nen nânğen. Ñâran nen aksik patânâ Anutugâren pindiñsâm topniñ sânatkkât sâñ niñgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zengât den hâuñâ mân sâñ kwâkânat. Buñâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutñâ umgulip kwatziñgindâ Kembugât mâtâp walâbegât op nânğâmñik ândinat. ¹⁴ Nâ Kembu Yesu sot pâlatân op ândimannâ itâ nânğâm kwâtâtian. Nalemp ñâi mo ñâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka ñâi zâk nalemp lañ nem sumunkubat sâñ lañ nimbap, zâk perâkñak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nânğan. Gâ nalemp ñâi nena bukugandâ gekñâ nânği mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buñâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkkât Kristoñâ zâkkât op moip. Gâ zorat nânğâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut ñâi orotñangât nânğâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutñandâ sâñ bâliñ kwatziñgâbegât galem orangâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topñan ândiândiñ, zo dap yatâ? Zo sii nalemp nemñik ândiândiñ? Buñâ. Um hâlâlû sot um lumbeñâ sot Tirik Kaapumgâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiñ, zorânâ bonñâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore okñangânetâ Anutuñâ zingiri âlip upap. Oi a zingâ zengât nânğâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opñâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalemp aksik zo âlipñik. Ka ñâi zâk nemñâ nâmbut tâmbetzânğobapkkât nep tuubap, yatâ nânğâm nei bâliñ upap. ²¹ Gâ bukugâ

kâsa okņangâbatkât zâkkât op nalem, waiņ too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotņangât um salek ziap, zo Anutu mâtenjan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk nalem nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtârenjoot upap. ²³ Nâi zâk um zâgât op nalem nei bâliņ upap. Zâk nângâ kwâkâ op laņ nei bâliņ upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņan mân uap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlâtâņ kwâkņan mân oindâ tosanjoot upap.

Yesugât tobat op niij nângânângâyân mân ândinat.

15 Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niijangârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniņ zengât nângâm ândim âlip upi sot singi âlibân kâtigibigât betziņan minat. ³ Kristo zâk yatik zikņangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâmbâliņ kwatgiwe. Zengât sâmbâliņ zo nâgâren zariap.” ⁴ Mârumņan den sâmb Kembangât ekabân kulemguwe, zo nen singi âlip top nângânatkât urâwe. Den zorâņ mem kâtikņan kwatniņgi kut nâi singi kwatniņgi, zorat um bâbâlaņ op nângânângâ ândinat kât kulemguwe. ⁵ Zengât op Kembangâren itâ sâmb ninâu sâman, “Mem kâtikņan kwatniņgâmap, um bâbâlaņ orotņangât mariņâ, zâkņâ diizingi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembangâniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâmb âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembangâren ninâu sâman.

Umņâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâmb âlip kwâkņangâbigât Kristoņâ umņandâ gâsuziņgi. Oi zen yatigâk umņâ gâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâgât dâzâņguan. Anutuņâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi zingâbapkât singi den dâzâņgoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a nengât kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuņâ hân nâin gok zen tânzâņgoi sâmb âlip kwâkņangâbigât yatâ oip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “O Kembu, nâ hân nâin gok zengâren sâmb âlip kwatgim kep mimbat.” ¹⁰ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokņâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre upi.” ¹¹ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gok, zen aksik Kembu sâmb âlip kwâkņangâbi. A hânņâ hânņâ, zen zâk sâmb âlip kwâkņangâbi.” ¹² Oi Propete Yesaianâ den nâi itâ kulemgoip, “Nak tâtopņan kâmņâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânņâ hânņâ zengât kembu patâ op kembu otz-ingâbap. Oi hân nâin gokņâ zen zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâbi.” ¹³ Nâ zengât op ninâu sâmb itâ sâman. “Nângâm pâlâtâņgât mariņâ, Anutu, zâkņâ diizingi nângâm

pâlâtâņ kwâkņangâm lummbenâ op sâtâre kwâkņan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumņâ imbanâ zingi bet muyagibap, zorat nângâm um bâbâlaņ op ândibi.” Zengât nângâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepņangât den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zengât nângâ âlip uap. Zen âlip ândim singi âlipkât topņâ nângâm. Oi singi âlip ziiņak âragunâ sâmb mân kwakpi. ¹⁵ Oi nâ Anutuņâ nep sâmb nigipkât den nâmbutņâ kengât buņ dâzâņgom kulemgum zingân. Zen singi âlip nelâmbzâņgobapkât kulemgum zingân. ¹⁶ Yesu Kristo, zâkņâ nâ um kâtik singi âlip dâzâņgobatkât kore a nâbarip. Kembangât tirik namâ gâlem a ziņ Kembu kore okņangâm. Oi nâ zo yatik Kembu kore okņangâm singi âlip a um kâtik dâzâņgoman. Nâ Anutugât singi âlip nep tuuga Tirik Kaapumņâ um hâlâlu kwatziņgi Kembangât singi op ândibi. ¹⁷ Nâ Yesu Kristo sot pâlâtâņ op Anutu kore okņangâm nep zo tuuman, zorat nângâm sâtâre opman. ¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristoņâ mam otnigi a hân nâin gokņâ zen singi âlip nângâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristoņâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâmb sâtâre sâbam? ¹⁹ Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ imbanâ mem Yerusalem kamânân gâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât singi âlip pisuk, zo a hân dâp dâzâņgom aria Ilurikoņ hânân âi âkip. ²⁰ Oi a nâmbut ziņ tuuwayân tuubamgât Kristogât kut singi mân arip, zoren uņakņan âibat kât otnigip. ²¹ Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zorat dâp opman, “Kembangât den singiņâ mân dâzâņgowe, zen zo nângâbi. Oi singiņâ mân nângâwe, zen topņâ nângâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân gokņâ zengâren gâbam narâk dâp kwakman. ²³ Ândim gâwan, zo zengâren gâbat sâmb umnandâ nângâm ândiwan. Zi ko hân torengen zi nep tuuman, zo âkap. ²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengâren gâbatkât nâņgan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutņandâ zengâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat. ²⁵ Kândom nârâk ziren ko Anutugât singi a kât betziņan mimbam Yerusalem kamânân âibâman. ²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembangât kâmut ziņ Yerusalem kamânân Kembangât singi a nâmbutņâ kanpitâ ândie, zen kât betziņan minam sâmb kâtigiwe. ²⁷ Zen um bâlâlaņ op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin gokņâ zen Yuda a zengâren gâbâ singi âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi zingâne dâp upap. ²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân zingâmņâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapņâ Sipen hânân âibat. ²⁹ Nâ it nâņgan. Nâ zengâren

gâbam bet bâsarj mân gâbat. Kristogâren gâbâ mäsop den yâmbâtnjâ mem ga zinjgâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum zinjgip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumñâ buku orotnjangât den umniñan pâmap-kât kindap pâronj den dâzângobâ. Zen nâgât op Anutugâren donjbep ninâu sâbi. ³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziñan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembugât singi a kut zo zinga umâlep upi. ³² Zorânâ bet Anutuñâ nângi umâlibân zengâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap. ³³ Um lumbe mariñâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkñak.

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

16 Ambân bukuniñâ Poibe, zen zâkkât topñâ mân nânge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Kenkerei kamânân kâmut betziñan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okñangâbi. ² Zen Kembugât singi ândienâ Kembugât op buku op beknjan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okñangi nângânangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutñâ donjbep kore otniñgâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepnjangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânângânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkziknjangât kengât mân urâwet. Zorat nâyâk buñâ, kamân dâp Kembugât singi a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziñan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukñan kâdom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmñik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okñangjan. Zâk zengâren nep donjbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândâñ nâmbârâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârum Kristo buñ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânga âlip opmap. Kembugât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonñâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâm âlip kwatzingjan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutñâ Kristogât singi ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembugât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembugât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatzingjan.

¹³ Kembugât a âlipñâ Rupu sot mamñâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamñâ zâkña mam otnigip.

¹⁴ Asinjkirito, Philegonj, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâm âlip kwatzingjan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânâ Olimpa sot Kembugât singi a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânga âlip uap.

¹⁶ Kembugât op ziinâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembugât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorânj singi âlip kwâkâm zinjgâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlâtân mân upi. A yatâ zo, zen Kambu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâmbozingjat kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nângânângâziñ giginâ nâmbutñâ kâitzângom um gulip kwatzingâm. ¹⁹ Zen ko Kembugât sât lume, zorat singi sâne kamân dâp âim nângip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzângobâ. Kut nâi nâi âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâlinâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kêrep oi lumbeñ mariñâ, Anutu, zâkñâ sâi Satañ mem ge kinziñandâ lân kwândâlibi.

Kambu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozân- gonandâ zengâren zimbap.

Buku den sot mäsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yasonj sot Sosipate, zen zengât nângânângâ ândime.

²² Teatio, nâñâ den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembugât mâteñan zengât nângâman.

²³ Gaio zâkñâ nâ sot Kembugât kâmut zi galem otniñgâmapñâ zo yatik zengât nângap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ nâi Kwato, zet yatik zengât nângabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozân gonandâ zengâren zimbap.)

²⁵ Anutu zâkkât singi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nângâm pâlâtânziñ tânzângobapkât imbanâ zemñangap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nângâm lubigât kânjan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nângânângânâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

1 KORINTI

Mâsop den.

1 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniñâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristonjâ gâsuzingâm zâkkât singi hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzingi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutnjâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniñâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângozângonj zengâren zimbat.

Korinti zengâren den singi âlipnjâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlatân utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâam dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlatân utne singi âlip sâsânjâ sot nângânângâ topnjâ topnjâ zingâm nanjip. ⁶ Zingâmñâ Kristogât sâam âsak denjâ umzian ândânjâ gâsuip. ⁷ Oi Kaapumñâ imbanjâ zingi nep top top tuume. Zen Kembuniñ Yesu Kristo âburem gâbapkat um bâbâlarj op mambât ândime. ⁸ Zâknjâ Kembuniñâ Yesu Kristo gâbabân mâterjan tosazij bunj hâlâlu kinbigât mem kâtiknan kwatzingi ândinetâ narâkziñ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanjâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diizingipnjâ dumñâ den nâi mân sâbap.

Korinti a, zinjâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo kutnjangât op girem den sa nângânek. Zen den top top sâmjâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo bunjâ. Um nângânângâziñ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetniñan den kâsâp muyagem ziap. Koloï zâkkât arâpnjâ, zengâren gâbâ nâmbutnjâ zij yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ nâiñjâ itâ sâmap, "Nâ Paulogât a." Oi nâiñjâ sâmap, "Nâ Apologât a." Oi nâiñjâ sâmap, "Na Peterogât a." Oi nâiñjâ sâmap, "Nâ Kristogât a." ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nângât zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nângât korân too sanjonzingâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonzingâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, "Zâkkât kutnjandâ longiñinggi too sanjonningâwe." Yatâ bunjâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi nâi nânga. Setepano arâpnjâ too sanjonzingâwan. Nâmbutnjâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristonjâ a too sanjonzingâbatkât mân sâam nigip. Den singi âlipnjâ dâzângom ândibatkat sâam nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanjâ bunj

opapkât a nâmbutnjâ den kelâknoorâk sâame yatâ sâam kubikñâ mân sâaman. Nâ singi âlip den zo bonjik sâaman.

A um kâtik zij Yesugât den singi nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoagonjngât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimenñâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanjângootnjâ opmap. Singi âlip, zo sâam kubik mân sâaman. ¹⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

"Kembunjâ itâ sap, 'Nâjâ sa a nângânângâziñoot zen kwakpi. Nângânângâziñoot, zengât nângânângâ zo doongubat.'"

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângângoot, zo ikâ? A nâi den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirât topnjâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutunjâ hân a zengât nângânângâziñ egi yennjâ oip.

²¹ A zen ziiñjâ nângânângâyân Anutugât topnjâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutunjâ kânjan nângâm kubigi zeip, zorat. Den singi âlipnjâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den singi zo sâindâ a nâmbutnjâ zinjâ nângâm Kembugât singi upme. Zo Anutunjâ kânjan nângi zeipkat yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâame. Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ den zo nângânam kâtigime.

²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a zij nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin goknjâ, zinjâ den zo nângâne den yennjâ opmap.

²⁴ Ka a nâmbutnjâ Kembunjâ gâsuningip, Yuda a sot hân nâin gok ârândân, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, "Anutugât imbanjâ sot nângânângânjâ zemñangap." ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorân a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorânjâ ko a zengât imbanjâ wâlap.

A zâizâinj zinjâ ko bituk, a giginjâ zinjâ ko donjêp Kembugât singi upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorânj Anutunjâ diiningip? Zo ek nângânek. Osetniñan a nângânângâziñ patâ donjêp bunjâ. A kutâ donjêp bunjâ. ²⁷ A mâteziñan a giginjâ ândimen, nen Anutunjâ diiningâm a nângânângâziñoot zo anjun kwatzingâmap. A um kâtik ândime, zen nângânângâziñangât nângâne anjun upapkât yatâ oip.

A zengât mâteziyan a giginâ sot lolot ândimen, nen Anutuñâ diiningâmñâ a imbanâziñoot anjun kwatz-ingâmap. ²⁸ A mâteziyan bâbâ lolot ândimen sot a yenñâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâmmap. Oi a zâizâin upme, zengât imbanâziñ koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâtejan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtân utnetâ Anutuñâ ândiândi unakñâ zingip. Anutuñâ kembuniñâ Yesu Kristo kwânângip, zo nengât nângânângâ sot tosaniñ gulipkukun a sot um salek muya-geningâningânñâ sot nengât suupniñâ mimiñâ a kwânângip. ³¹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuñâ oip, zorat sâbap.”

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

2 Bukurâpnâ, nâ zengâren gamñâ Anutugât den sapsun dâzângowan. Zo sâm kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsun zingâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanâ buñ, kenngât op ândiwan. ⁴ Oi singi âlip sâsân, zo nângânângâ pâtâ sâm kubikñâ mân sâwan. Buñâ. Kaapumñâ tânnogi singi âlip sa imbanâ muyageziñgi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buñâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanâ zengâren muyagei ekñâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât yatâ orâwen.

Anutuñâ nângânângâ bonñâ niñgâmap.

⁶ A Anutuñâ kubikziñgi nângânângâziñoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonñâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zengât mo hân a kutâ zengât nângânângâ yenñâ buñâ. Hângât a kutâ nângânângâziñangât bonñâ mân muyagem mârûm buñ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nângâmñâ sumbemgât singi neule âsakñâ minatkat Anutuñâ mârûmñan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsakñâ mariñâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Anutu umziñandâ gâsume, zengât singi Anutuñâ kut nâi nâi kubigip. Kut nâi nâi zo a senñâ mân igikñâ sot kindapñâ mân nângânângânñâ sot a umziñan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim singi âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuñâ sâi Kaapumñâ den Anutugât umñan ziap, zo sapsun niñgip. Kaapum zâk den Anutugât umñan tik zemap, zo aksik nângâmmap. ¹¹ A nâiñâ bukuñangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariñandik zo nângâbap. Zo yatik a nâiñâ Anutugât

nângânângâ zo mân nângâmmap. Anutugât Kaapumñâ zikñik zo nângâmmap. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buñâ. Anutu, zikñan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuñâ kut nâi nâi nengât singi sâip, zo nângânatkât Kaapumñâ niñgip. ¹³ Anutuñâ Kaapumñâ niñgip. Zorat den Anutugât umñan ziap, zo sâmen. Zo a zengât nângânângâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumñâ den umniñan pâi sâmen. Kaapumñâ den umniñan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniñâ zo nângâme.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buñ ândime, zen Kaapumgât den sot imbanâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat nângâne yen opmap. Zen dap yatâ nângâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñik nângâme. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut nâi nâi zorat topñâ nângâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buñ ândime, zen kut nâi nâi zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, nengât topñâ mân nângâme. ¹⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembugât umñan den ziap, zo nâiñâ nângipñâ âlip den nâi dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumñâ Kristogât nângânângâ den zo niñgi mem ândimen. Mem ândimñâ kut nâi nâi zorat topñâ nângâm kubikmen.

Korinti a ziñ singi âlibân katep zengât holi yatâ op ândiwe.

3 Bukurâpnâ, nâ zengâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buñ, zo dâzângobam. Zen singi âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ singi âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. Zengâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutñâ ziñ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sângiñangât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk nâi? Paulo, nâ nâi? Net kore anñâ Kembugât den dâzângoitâ nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. Kembuñâ nep diñ sâm nikip yatigâk tuuwet. ⁶ Den sumbuñâ nâi sa nângâne. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuñâ ko mâsop mei bonñâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonñâ mân sâbi. Mâsop mei bonñâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sângânñâ mia zâk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpñâ nepkât topñâ sâm muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuñâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuun a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutñâ ziñ kunkun kwâkñan târokwap tuume. A yatâ zorân nângâmñik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutñâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam nâi pâi

geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkñan a nâinâ goide kât mo siliwa mo kât nâi âlipñâ, sângân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuunâ zorat topñâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topñâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbângum simbap. Oi kârâp zorân sem nep zikñik zikñik tuuwe, zorat top sâm muyagibap. ¹⁴ Kârâpñâ a nâigât nep tuutuun zo mân sei sângân mimbap. ¹⁵ Ka a nâigât nep tuutuun, zo kârâpñâ sei sângân buñ upap. Oi zikñâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziñgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumñâ umniñan tâtat mâme opmap. Zo nânge mo buñâ? ¹⁷ A nâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuñâ a zo yatik kiom miñangâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsân. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ nâi zâk hân a zengât nângânângâ zorat nângi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorân nângânângâ zo birâm hân a mâteziñan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nângânângâ yennâ zo biri Anutuñâ zâkkât nângi nângânângâ bonñoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nângânângâ zorat Anutuñâ nângi bon buñ opmap. Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ opmap, zen Anutugât arâpñâ kâitzângonam orot mâme upme. Ka Anutuñâ topziñ nângi bâliñ oi kâbakñezingâmap.”

²⁰ Oi den nâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nângânângâziñ patâ zengât den nângi yen, bon buñ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a nengât nângânângâ mo imbanâ zorat nângâm um zâizâiñ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziñangât nângâne zâizâiñ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenñâ sa nângânek. Kut nâi nâi aksik zo zengât siñgi. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât siñgi. Oi hânân kut nâi nâi mumunâ sot ândiândiñâ, zo zengât siñgi. Itârân ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât siñgi. ²³ Zen ko Kristogât siñgi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât siñgi. Zorat zen Kristo sot Kembangât siñgi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zengât nângâne zâizâiñ mân upap.

Kembunâ nep a zengât topziñ sâm muyagibap.

4 Zen nengât itâ nângâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâñ galem op ândinatât sâsân. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ninangât sâbâ. A minduminduyân nâinâ nâgât den sâme oi ko zorat nânga yennâ opmap. Oi ninak topñâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nângâm tosanâ mân nângan, zorat nâ tosanâ buñ ândian mân sâbat. Topñâ sâbap, zo Kembu kânokñâ ândiap. Zâkñâ tosa ek nângâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topñâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikñak gamñâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâkñan pâmbap. Oi umniñan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik

âsagem nanğâbap. Oi Anutuñâ a aksik holiziñ ekmap, zâkñâ a ziñgiri holiziñ âlip oi ko sâm âlip kwatziñgâbap.

Korinti a zen zâizâiñ urâwe.

⁶ Bukurâpñâ, zen Kembangât den mân walâbi. Ziñâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otniñgabi. Zâizâiñ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, ni-ikñan kwap san. Zen nekât topnik ek nângâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâiñ upme, zengât sâbâ. Gâ a nâinâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nângânângâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo nâinâ mem gigip? ⁸ Nâinâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiñ op zi-ñangât itâ nângâme? “Umgât gom sambe nengâren piksâm ziap. Nen mârum sikumniñoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buñâ a kutâ op ândien.” Zen topziñâ yatâ nângâme? Perâkñak, zen a kutâ op sâi ko diiniñgâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziñangât nângâne zâizâiñ opmap. Ka nâ ko zâizâiñ mân opman. ⁹ Aposolo nengât itâ nângan. Aposolo a nen gigiñâ ândien. Anutuñâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât siñgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziñan a ziñ nângom kut nâi nâi otniñgâne niñgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opñâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nângânângâziñ patâ yatâ urâwe? Nen lolotñâ. Zen ko kâtikñâ? Um kâtik a ziñ zen sâm âlip kwatziñgâme? Nen ko sâm bâliñ kwatziñgâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâkñâ mem ândimen. A ziñ nângom moliniñgâme. Mirâ buñ ândiwennâ ândim gen. ¹² Betñâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliñ kwatniñgâne nen den âlipñâ dâzângomen. Lan otniñgânetâ nen hâuñâ mân otziñgâmen. ¹³ Sâm bâliñ kwatniñgânetâ nen buku orotñangât den dâzângomen. Nen a donjeb zengâren gâbâ iisak alâ gwapwap yatâ otniñgâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk siñgi âlibân Korinti a zengât ibâziñ oip.

¹⁴ Zen añun upigât den zi mân kulemgum ziñgan. Nan bârarâpñâ girem den dâzângobam ekap zi kulemgum ziñgan. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zengâren ândie. Ka siñgi âlibân ibâ donjeb buñâ. Nâ kândom Yesu Kristogât den siñgi âlip dâzângom nâ kânok ibâziñ orâwan. ¹⁶ Zorat nâgât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâroñ den dâzângua nângânek. ¹⁷ Zen nâgât mâtâp lân ândibigât Timoteo sângongua zengâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlatân opñâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sângungua zengâren gam nâ Kristo sot pâlatân op orot mâmenangât siñgi den, zorat sapsun ziñgi nângâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzângoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutñandâ zâizâiñ op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” ¹⁹ Nâ ko Kembunâ

nângânigi narâk mân kêrep oi kek gâbat. Zengâren gamnâ a zâizâiņ op den sâme, zengât topziņ ikpat. Dinziņâ zorat mân sâm imbanâziņangât topnâ ikpat. ²⁰ Anutugât um topņan ândiândiņ, zo denân mo denâk buņâ. Zo Kembugât imbanâņan kâtigem ândiândiņ. ²¹ Oi mâsikâziņga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opnâ lumbenâ op gâbatkât se?

Korinti zengâren bâliņâ muyagem zeip.

5 Zengât siņgi den itâ sâne nângâman. Zengâren laņ mâman nâi ândiap. Oi laņ mâman bâliņâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A nâiņâ ibâņangât aminņoot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeip zen dap op zorat mân nângânangâ op tok zâizâiņ op ândie? Zo mân orotnâ. Zen zorat umbâlâ opnâ anâ bâliņâ oip, zo osetziņan mân tâpapakât molinetâ ari dâp upap. ³ Nâ sâknâ ko kêrebân ândian. Umnâ ko zen sot tapnâ yatâ, a bâliņâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanâņan kâtiginat. ⁵ A zo um dâpnâ kubikkubik opnâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Sataņgât bikņan pâindâ um sâkņangât âkņale bâliņâ zorâņ tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlaknâ zo birâm samņâ mem ândibi.

⁶ Bâliņâ yatâ zo osetziņan zeip mân nângânangâ op zâizâiņ utne nânga mân dâp uap. Zuu usiņandâ naleman giari une kâlak op nanğamap. Zo nâņge. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakziņâ betziņan meip, zorat kâlak buņ ândibi. Mârum Yuda a ziņ Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik nenğât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliņâ zorat kâlaknâ birâm kut nâi nâi salek sot târâraknâ zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum ziņgâwan. Zen laņ mâman a ambân zen sot naleman kânok niniņ sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen laņ ândime. A zengât kut nâi nâi âkņale op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziņgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nanğabi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum ziņgâwan. Nâiņâ Yesugât kâmurân ândim bâliņ mem ândiap, mo a nâigât kut nâi nâi âkņale op laņ memap mo den bâliņ sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliņâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi naleman ârândâņ mân nimbi. ¹² Yesugât kâmut âkņan ândie, zengât den mân sâm kubikziņgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât tosağât den sâm kubikziņgânetâ dâp upap. ¹³ A âkņan ândie, zengât tosağât den hâuņâ zo Anutuņâ sâbap. Zen ko bâliņ mâme a zo zengât osetziņan gâbâ diim âi âkņan pambi. Zâk osetziņan mân ândibap.

Den muyagei ziņak mân sâm kwâkâwe.

6 Zengâren gokņandâ nâiņâ bukuņangât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtnâ zengâren mân sâm um kâtik a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap nâņge? Zo âlipnâ orotnâ? ² Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât den sâm kwâkânat. Zo nâņge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziņak mindumindu op sâm mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den sâm kwâkânam mân kwaknat. Zo nâņge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâm kwâkânat. Zorat wangât kut nâi yenņangât den muyagei a um kâtikziņ zengâren mem âinetâ sâm kwâkâme. ⁵ Zen den zo nângâm anun upigât dâzâņguan. Zen dap nâņge? Zengâren a nângânangâņoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâm kubikpap. ⁶ Nângânangânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buņâ. Yesugât kâmurân goknâ nâiņâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâm kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsagemap, zorâņ siņgi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nângânek. A nâiņâ kuleman bâliņâ otgigi denân mân pam tosaņâ birâņangâna yen zimnap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nânga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziņak bâliņâ op bukurâpziņangât kut nâi nâi betziņan mime. Zo nâiņ goknâ buņâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziņ zen sot ârândâņ upme.

⁹ Den zi nângâm biranņbi. Bâliņ mâme a ambân zen Anutugât um topņan mân ândibi. Zen umziņ mân kâitkunek. Laņ mâman a sot kware suņa mem ândiândiņ. Ambân mem birâ sot bâliņ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkņâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliņ sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorâņ Anutugât um topņan mân bagibi. ¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutnâ ziņ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuņâ umziņ sanğorip. Kembuņâ um hâlâlu minziņgip sot tosa buņ minziņgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniņangât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziņgip.

Bâliņangât girem den.

¹² A nâmbutnâ ziņ itâ sâme, "Kut nâi nâi, zo orotņik ziap." Ka nâņâ sa nângânek. Kut nâi nâi nâmbut orotnâ zorâņâ mân betniņan memap. Kut nâi nâi, zo orotņik ziap, Ka zobâ nâiņâ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât siņgi. Oi tep kâmbu, zo nalemgât siņgi. Bet Anutuņâ sâi naleman sot tep kâmbu zo ârândâņ buņ upapot. Sâkniņ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiņ mo ambân nâmbutnâ zen sot laņ ândiândiņangât siņgi buņâ. Zo Kembugât siņgi. Kembu zâk sâkkât mariņâ op ândiap. ¹⁴ Anutuņâ Kembu Yesu mumuņan gâbâ mâņgei zaarip. Zo yatik imbanâņandâ mângiņingâbap.

¹⁵ Nângâm biranji. Kembangât kâmut nen Kristogât sâk bonjâ op ândien. Kristo zâk kâukniñ ândiap. Oi nen kiñ biknâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlâtân op ândien, nengâren gâbâ nâinjâ âi mâtâp ambân sot pâlâtân op ândei dâp upap? Buñ kâtiknâ. ¹⁶ Zen itâ nângâm biranji. "A nâinjâ ambân lañ mâman nâi sot pâlâtân oitâ zet sâk kânok upabot." Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, "Zet zagâtñâ kânok op ândibabot."

¹⁷ Nen âlip nângen. Nâi zâk Kambu sot pâlâtân oi um dâpziñkñâ kânok upabot. ¹⁸ Zen lañ mâman ambân zo kândâtzânjogobi. A nâinjâ bâliñâ nâmbutñâ upap, zorân sâknâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambîn birâm nâi sot ândibap, zâk zikñâ sâknâ tâmbetagogap. ¹⁹ Zen zitâ nângâm? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziñ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zengât um sâkziñan ândibapkât Anutuñâ sângongoi geip. Zen sâkziñangât mariñâ buñâ. ²⁰ Kambuñâ mârûm sângânziñ mei zâkkât siñgi urâwe, ândie. Zorat zen sâkziñâ târârak galem op ândine a nâmbutñâ ziñ zingitñâ Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

Ap ambîn zengât den.

7 Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuñâ sa nângânek. Nâ itâ nângan. A nâinjâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap. ² Ka bâliñangât mâsimâsikâ gâi bâliñ upegât anâ ambân mem zâk sot pâlâtân op ândibap. ³ Oi agât sâknâ ambîn mân anjân kârânangâbap. Oi ambân zâk yatik sâknâ apñâ mân anjân kârânangâbap. ⁴ Ambân zâk sâknangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo apñangât siñgi. Oi apñâ zo yatik sâknangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo ambînangât siñgi. ⁵ Zorat ap ambîn zen sâkziñ mân anjân kârânangâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Satangât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâm kâtigemñâ mân san. ⁷ Anutuñâ imbanñâ nigî ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuñâ imbanñâ nâi zikñik zikñik niñgâmap. Nen dâbâk buñâ, nâi itâ, nâi yatâ. Zorat a ambân âlip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziñan âkñâleziñandâ diiziñgi bâliñan bagim tâmbetagogegât op miangâm ândibi.

¹⁰ Ap ambîn zengât den sa nângânek. Den zi nâgât buñâ. Kembangât den. Zengâren gâbâ ambân nâinjâ apñâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambînandâ apñâ mârûm birip oi ko a buñâ, yen ândibap mo dum apñoot miangâm ândibabot. Oi yatik a nâinjâ ambînñâ mân birâbap.

¹² Nâmbutñâ zengât den zi sa nângânek. Kembangât den buñâ. Zi ninâ den uap. Kembangât kâmurân a nâi âmbinñâ um kâtik ândibap, oi ambân zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân gokñâ ambân nâi zâkkât apñâ um kâtik ândibap, oi a zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo

ambinñâ Kembangât siñgi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apñâ Kembangât siñgi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi yaticgâk murarâpziñ Kembangât siñgi op ândibi. Zo buñ sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân nâinjâ birâbam sâi mân anjân kârânangâbi. Zorat pake mân ziap. Anutuñâ lumbenân ândibigât diiziñgi.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

A, gâ ambingâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

¹⁷ Zen zikñik zikñik kinkin zoren mo zoren kine Kambuñâ ândiândi muyageziñgi sot nep sâm ziñgi, zo yatik siñgi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzânjoman. ¹⁸ Zengâren nâi zâk kwabâ kwâkñangâne ândei Kambuñâ diinangip, zâk mân birâbap. Oi a nâi zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândei Kambuñâ diinangip, zâk kwabâ kwâkñangâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatziñgawe mo kwabâ mân kwatziñgawe, zorat nângâne bon mân upap. Anutuñâ den luluj, zorân bonjâ uap. ²⁰ Nâi zâk kinkinñâ zoren mo zoren kiri Kambuñâ diigip, kinkinñanâk zo kinbap.

²¹ Gâ kore mâman a ândina Kambuñâ diigigipkât nângâm kwâkâ mân upan. Olanjinâ sâne mân kwâkâban. ²² Nâi zâk kore a op ândei Kambuñâ bâliñangât tâgân gâbâ olanjânji Kembangât a bonjâ op ândibap. Nâi zâk a bonjâ ândei Kambuñâ gâsui Kristogât kore a op ândibap. ²³ Kambu zâk sângânziñ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a nâinjâ kambu otziñgâbâ sâi mân nângâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, nâi zâk kinñâ siñgi âlip nângip, tengâ zorenâk narâk ziren kinñâ Anutu sot pâlâtân upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nângânek. Zi Kembangât den buñâ. Kambuñâ tânnogi siñgi âlip mem ândimanñâ ninâ nângânangâyân den zi dâzânjua nângânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyagibapkât a nâi zâk ambân buñ ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambângât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliñ upap. Oi ambân sigan nâinjâ a nâi mei mân bâliñ upap. Ka miangâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nângâbi. Nâ zorat nângâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nângânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat a ambirâpziñoot ândimenñâ ândinetâ ambirâpziñ buñ yatâ upap. ³⁰ Oi umbâlâ op isem ândimenñâ ândine umbâlâ buñ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimenñâ ândine sâtâre buñ yatâ upap. Oi kut nâi nâi kwâlâmenñâ ândine sikum buñ yatâ upap. ³¹ Oi kut nâi nâi anjâgwanjâ upmenñâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nângâm, zo buñ upap. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut nâi yenñangât mân nângâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân buñandâ Kembangât denâk nângâm ândimap. Kambuñâ zâkkât nângi âlip

upapkât nângâmap. ³³ Ka a ambinnootnâ ko sâkkât kut nâi nâi zorat nângâmap. Oi ambinnandâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâmap. ³⁴ A yatâ zo sâkkat kut nâi nâi sot Kembugât nepkât nângâm um zagât opmap. Ambân sigân zen Kembugât nepkârâk nângâme. Oi um sâkziñâ Kembugât sinji upapkât nângâme. Oi ambân a sotnâ sâkkât kut nâi nâi zorat nângâm ândibap. Apnandâ zâkkât nângi âlip upapkât nângâmap. Ambân zo yatâ zorân sâkkât kut nâi nâi sot Kembugât nepkât nângâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipnâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzânguan. Mâtâp pake kwatziñgâm mân san. Um nângânângâziñ zo Kembugâren pane zei ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a nâi zâk bârâtnâ a mimiñangât dâp oi angân kârâbâ sâp upap. Oi bet nângi mân dâp oi ayân pâm-bâ sâp pâi mân bâliñ upap. ³⁷ Nâi zâk umñandâ itâ nângâmap, “Bârâtnâ yen ândibap.” Yatâ sâp um zagât mân upap. Yatâ sâp kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk bârâtnâ ayân pâi âlip upap. Ka a nâi zâk sâi bârâtnâ yen ândei âlip nâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân nâi zâk apnâ ândei mân birâm ândibap. Apnâ moi ko a nâi mimbâ sâp âlip mimbap. A zo Kembugât a ândiap oi ko âlip miangâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorân apnâ buñ yen ândibat sâp yen ândibap. Zorat nânga âlip upap. Zo yatâ nângan. Oi den zo ninâ umgârâk buñâ. Anutugât Kaapumñâ nângânângânâ zo nigî san.

Lopioğât sinji nalem, zorat den.

8 Lopioğât sinji sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nângâme, “Nen aksik top nângânângâninoot ândien.” Ka nâ itâ sa nângânek. Top nângânângâ zorân zâizâiñ muyagemap. Oi zen mân zâizâiñ upigât otnigap. Buku op ândiândiñ zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Nâi zâk buku orot mân op ândimñâ Anutugât topnâ nângâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nângâm kwâtâtiap. Nângânângâ bonñâ mân zemñangap. ³ Nâi zâk umñandâ Anutu gâsubap, zâk Anutunâ buku okñangâbap.”

⁴ Lopioğât sinji sii nalem, zorat itâ nângâmen, “Lopio zâk bonñâ buñâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânokñâ bonñâ ândiap.” Nen yatâ nângâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu doñbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nângen, “Anutu Ibâniñ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut nâi nâi muyagem nañgip. Oi nen zâkkât sinji ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutunâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut nâi nâi aksik muyageniñgip. Oi zâknâ galem otniñgi ândien.”

⁷ Kembugât kâmurân a nâmbutnâ zen topnâ yatâ zo mân nângâm ândie. Zen mârumñan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen sinji âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nângâne bon oi um kâtik, ziñ nalem lopioğât sinji sâne zo nemñâ umziñ sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nângânek. Anutu zâk nalemğât opñâ nângi

mân zâizâiñ uap. Nen sii nalem birindâ neñgât mân nângi geibap. Mo nalem neindâ mân nângâniñgi zâibap. Buñâ. Nalem, zo yenñâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutnâ ziñâ nalemğât topnâ nângâm nalem nem tatne bukurâpziñ sinji âlip bituktâ zemziñgap, zen ziñgitnâ bâliñ upegât galem orangâm ândibi. A lolot yatâ zo lopioğât sinji nalem nemñâ umziñ sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buñ sâp lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ nâi lotnâ, um oset a ga gekñâ niapkât nimbâ sâp zo yatik nemñâ umñâ sumunkumbap.

¹¹ Bukugâ sinji âlip bituktâ zemñangap, zâk Kristo gilâmñandâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkangât lorebapkât girem uan. ¹² Zen lopioğât sinji nalem nemñâ bukurâpziñ um oset ândime, zen umziñ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkat nângâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

Paulo zâk nepñangât den sâip.

9 Korinti a zen nâgât dap nânge? Nâ Aposolo buñâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniñâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziñak topnâ nângâm birañbi. Nepñangât bonñâ Kembugât mâsobân muyageip, zorat ko zen sinji nângâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutnâ zen nâgât Aposolo mân sâme motnâi. Zen ko topnâ âlip nânge. Nâ perâkñak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepnângât bonñâ Kembugât mâsobân zen Kembugât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnangât sâme, zen den itâ mâburem ziñgan. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutnâ zen nen nepniñangât sângân zengâren gâbâ too nalem mân minatkat sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutnâ zen mâtâbân âim gane too nalem ziñgâme. ⁵ Aposolo nâmbutnâ sot Petero sot Kembugât murâpñâ, zen ambirâpziñoot kamân toren toren âim gane nalem mot ziñgâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutnâ nen yatâ mân utnatkat sâwe. ⁶ Nâ sot Banaba, net betnâ nep tuum ândim kât muyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkat se. ⁷ Den nâi mâsikâziñga sânek. Kâwali a nâiñâ zikñâ nalem sot kut nâi nâi muyagemap? A nâiñâ nep kârâm kâmiri bonñâ muyagei mân mem nimbap? Mo nâiñâ noniñ makau nepñâ tuumñâ zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸ Den zi a den san? Buñâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap. ⁹ Mosenâ Kembugâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap, “Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰ Oi dap nânge? Den zo Anutunâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo neñgât nângâm sâip? Den zo a neñgât op sâip. Nâi zâk nepñâ kârâm kâmitmap, zâk bonñâ oi nimbatkât nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonñâ muyagei nimbatkât nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nângi ziap.

¹¹ Nen zengâren umgât nep tuumnâ zengâren gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkat nângâne yâmbâremap?

¹² A nâmbutnâ ziŋ zengâren gâbâ naleme sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkat se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât siŋgi âlip laŋ kâri pâke pambemgât zengâren gâbâ naleme sikum mimiŋâ sâsâŋ, zo birâm betnâ sâknam nep tuum naleme mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³ Kembugât siŋgi naleme uuŋâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin naleme mem nime. Oi Anutugât siŋgi naleme kut nâi nâi pâpannâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ naleme nâmbutnâ mem nem ândime.

¹⁴ Kembu zâk siŋgi âlip sâsâŋ a, nen yatik siŋgi âlip sâindâ betniŋan mimbigât sâip.

¹⁵ Nâ ko mâtâp zo mân lânman. Kât sikum mân me- man. Oi zen yatik otnibigât ekap zi mân kulemgum ziŋgan. Nâ zengâren gâbâ kât mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâiŋâ kât niggi ko nâ dap yatâ zâizâiŋ op sâtâre den dum sâbat? Zorat kât mot zengâren mân mimbap. ¹⁶ Nâ siŋgi âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiŋ den sâbat? Nep zo Anutuŋâ kwâknan pâip. Den siŋgi âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kembuŋâ dap otnibap? ¹⁷ Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâiŋ mân upat. ¹⁸ Zâizâiŋ opman, zorat topnâ itâ. Nâ siŋgi âlip mem ândiman, zo a dâzângom ândim zengâren gâbâ sângân mân me- man. Nâ zorat sâtâre opman. Oi siŋgi âlip sâman, zo sângânâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

¹⁹ Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanŋâ laŋ kore otziŋgâm ândian. A doŋbep ziŋ siŋgi âlip nângâm Kembugât siŋgi upigât yatâ op ândian. ²⁰ Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tengâyân ândiwan. Zo Yuda a ziŋ Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimnâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a buŋandâ a kore upme, zen Kembugât siŋgi upigât orâwan. ²¹ Um kâtik a, Kembugât den mân nângâm, zen sot ândim ziŋ ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. Nâ Anutuŋâ mâteŋan gurumin den mân nângâm ândim buŋ. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A siŋgi âlip bituktâ zemziŋgap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutuŋâ siŋgi âlip nângâm Kembugât siŋgi upigât yatâ orâwan. A top topnâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutnâ ziŋ Anutuŋâ siŋgi upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen buŋâ. Siŋgi âlip laŋ kârâm âibapkât yatâ op-

man. Oi siŋgi âlip bonnâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâm mo? Dâp orotŋangât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiŋ, zo ko a kânokŋak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katep zen im- baŋâziŋangât dâp op kendon ândime. Zen neule yenŋâ, zinzij kâtik buŋ, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinzij kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo eknâ târâragâk âi- man. Nâ kâlâunâ yenŋan mân lum pâman. ²⁷ A siŋgi âlipnâ dâzângom ândia Anutuŋâ nâgât nângi mân dâp oi kâbakŋenigi ginŋâ opamgât sâknaŋgât âkŋâlê zo mem gei kwap kubikŋâ sâknaŋgât a kutâ op ândiman.

Isirae a zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap.

10 Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpnâ kut nâi nâi urâwe, zorat sa nângânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombenjan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombenjan âim saru nirewe. Too zorâŋ too saŋgonziŋgip yatâ oip. ³ Oi Anutuŋâ naleme muyagem ziŋgi zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutuŋâ muyagem ziŋgip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutuŋâ kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutnâ Kristo. Kristo zâk hân kabâŋan too ziŋgip, zorat dâp galem otziŋgâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ doŋbep patâ Anutuŋâ ziŋgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikŋan kâbakŋeziŋgi mom naŋgâwe. ⁶ Zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap. Zen bâliŋ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâ- murân gâbâ nâmbutnâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembugât nelâmzâŋgoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, "A zen ge tap sii naleme nemnâ zaat kep kom kirâwe." ⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen laŋ op ândiwe. Nen a ambân laŋ ândiândiŋ zo yatâ mân ut- nat. Zen bâliŋ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo ziŋ muwe. ⁹ Nen ko Kembugât mâteŋan bâliŋâ mân utnat. Zâizâiŋ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutnâ zâizâiŋ utne Anutuŋâ sâi mulumŋâ ziŋgi muwe. ¹⁰ Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutnâ âkon den sâm Kembu sâmbâliŋ kwâkŋangâne tâmbet tâmbet mariŋandâ tâmbetzâŋgoip.

¹¹ Zengâren kut nâi nâi âsageip, zorâŋ giremniŋ uap. Hângât narâkŋâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, nengât den zi sâmb giremniŋ kulemguwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den nâi dâzângua nângânek. Nâi zâk zikŋangât nângi zâizâiŋ op itâ sâmap, "Nâ a kâtikŋâ." Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem oraŋgâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a doŋbepziŋangât dâp muyagemap. Oi Anutuŋâ sâi

kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlân koi imbanâzînjangât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpzanngoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Sataŋgât nalem niniŋ, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opŋâ bukurâpnâ, zen lopiio sot lopiogât sîngi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nâŋgânâŋgâz-injoot ândime, zorat den zi sa ziiŋak nâŋgâm iknek.

¹⁶ Waiŋ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmŋâ nemŋâ Kristo gilâmŋangât op târotâro upmen. Nalem namuŋ nemŋâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nâŋgâm biranŋbi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemŋâ a donŋep nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlâtân op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a ziŋ upme, zo nâŋgâne. Kembugât tirik namin Kembugât sîngi nalem uuŋâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kambu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sîngi nalem pâpanŋan nep tuum zobâ nalem nâmbutŋâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topŋâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem niniŋâ, zorat nâŋgâne bon upapkât san mo? Mo lopiio zikŋangât nâŋgâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buŋâ. Den san, zorat topŋâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sîngi buŋâ. Zo Sataŋ sot wâke, zengât sîngi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Sataŋ sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too niniŋâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemŋâ wâke zengât nalem niniŋâ, zo mân taap. ²² Kambu zâk kuk otningâbapkât yatâ utnat? Mo dap nâŋge? Nengât imbanandâ zâk wâlap? Yatâ buŋâ.

Nâi zâk zikŋangât nâŋgi zari ândei mân dâp upap.

²³ A ziŋ itâ sâme, "Kut nâi nâi, zo orotŋik ziap." Ka nâ itâ sa nâŋgâne. Kut nâi nâi nâmbutŋâ oindâ zorânâ mân betniŋan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikŋangât mân nâŋgâm bukuŋangât nâŋgâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Anŋgâgwangâ minduminduyân zuu bâu sâŋgân minâ sâm âlip mimbî. Um oset mân upi. Zi lopiogât sîngi sâm mân mâsikâzingâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniŋâ zâk hân sot kut nâi nâi piksâm ziap, zorat mariŋâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik nâiŋâ buku otzingâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem zîngi zorat topŋâ mân mâsikâm nimbi. ²⁸ Ka nem tatnetâ bukuziŋâ nâiŋâ ga dâzângobap, "Bâu zi lopiogât sîngi sâsânjan gokŋâ." Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem zîngâbap, a zâkkât op nâŋgâm birâbi. ²⁹ Zo nine umziŋ sumun opapkât buŋâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziŋâ niegât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ nâiŋâ itâ sâbap? "Ninâ umnâ nâŋgâm kwâka mân zeip upâ sa bukunâ nâiŋâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ nâiŋâ nâŋgâm bâliŋ kwatnibap?"

³¹ Nâ zorat itâ sa nâŋgâne. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a ziŋ zîngitŋâ Anutu sâm âlip

kwâkŋangâbigât nâŋgâmŋik upi. ³² Zen Yuda a sot Grik a sot Anutugât kâmut zengât mâteziŋan tosaziŋ buŋ ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topŋâ zen niknetâ dâp upapkât nâŋgâm ândiman. Nâ ninangât nâŋgâm buŋâ. A donŋep, zengât nâŋgâm opman. Zen Kembugât sîngi âlip nâŋgâm âlip upigât nep tuuman.

11 Nâ Kristogât mâtâp lânman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nâŋgâm wâratkum ândibi.

A ambân topniŋâ.

² Zen kut nâi nâi orâwan sot den dâzângowan, zorat nâŋgâm lum upme. Zorat nâŋga âlip opmap. ³ Oi zi den nâi sa nâŋgâne. Kristo zâk agât kâukŋâ. Anâ ambângât kâukŋâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâukŋâ. ⁴ Minduminduyân a nâi zâk kâuk pâkenâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Yatâ oi kambu patânâ anjun upap. ⁵ Minduminduyân ambân nâi zâk kâuk pâke buŋ ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Zâk yatik oi apŋâ anjun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân lan ândiândiŋ kâukziŋ sâmot miminâ, zen yatâ anjun upap. ⁶ Ambân nâi kâuk pâke mân pam ândei kâukŋâ mânâŋgât nâŋgâne anjun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ okŋangâbigât anjun opŋâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsakŋâ mariŋâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambângâren gâbâ mân muyageip. Ambânâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambângât opŋâ mân muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk agât opŋâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenjan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumbem a ziŋ iknetâ bâliŋ opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârândân Kembugât mâtenjan kinat.

¹¹ A, zâk zikŋik Kembugât mâtenjan mân kinbap. Ambân, zâk zikŋik Kembugât mâtenjan mân kinbap. ¹² A ambân ârândân kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zengâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut nâi nâi zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziiŋak nâŋgâm iknek. Minduminduyân ambân nâi kâuk pâke buŋ ândim Anutugâren ninâu sâi dâp upap mo buŋâ? ¹⁴ Oi a nâi zâk kâuk sâmotŋâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buŋâ? Zorat topŋâ mârum sîngi âlip mân mem ândiwe, zen zoren nâŋgâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân nâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuŋâ kâuk sâmot ilimbam zîngâmap, zo kâuk pâkeziŋ. Kâuk sâmot ilimbamŋâ zo zâkkât neulenâ. ¹⁶ Nâi zâk den zi birâbâ sâm itâ nâŋgâbap. Zo birâbirân, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutŋâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumŋâ kut nâi ziŋ upme, zorat nâŋga mân dâp oi girem dâzânguan. Zen âlip mân opŋâ bâliŋ op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiŋak kâmutŋâ kâmutŋâ sâm kâsâ-

pagome. Yatâ sâmbâtnone nânnga perâkñak yatâ uap.¹⁹ Oi kâsâp zo yen buñâ. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ den singi âlip mem kâtigie, zengât topziñ muyagibap-kât âsagiap.²⁰ Ka zen nalembâ ninam mindumñâ Kembangât nalembâ kâtik nem gulipmalip upme.²¹ Nalembâ mem gamñâ ziinâ kâsâpkum zikñik zikñik nime. Nâi zâk tepñangât opmap. Nâi zâk âkon buñ nemap. Nâi zâk too waiñ donjbep nemñâ um gulip opmap.²² Wangât yatâ upme? Ziin mirâ kârum ko yatâ upme? Zen nalembâ too ninâ sâmbâ mirâziñan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zengât nânngâne gigin oi a kanpitâ sot nalembâ buñ ândime, zen anjun kwatziñgâme? Zorat wan den dâzângobâ? Nâ sâmbâ âlip kwatziñgâbat? Buñâ. Nâ zirat mân sâmbâ âlip kwatziñgâbat.

Kembangât nalembâ ninin, zorat den.

²³ Nâ Kembangâren gâbâ den mewan, zo ziñgâwan. Zo itâ. Kembu Yesu zâk Yudanâ tirâpziñgoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpñâ sot tap nalembâ meip.²⁴ Nalembâ nâi memñâ sâmbâp sâmbâ namuñ itâ sâmbâ, "Zi sunumnâ. Zi zengât singi san. Nâgât nânngâm nalembâ zi itâ nem ândibi."²⁵ Nalembâ ninetâ Yesunâ waiñ too hâkop memñâ itâ sâmbâ, "Hâkop ziren târotâro irakñangât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro irakñâ âsageziñgâbat. Nimbi dâp nâgât nânngâm yatik nem ândibi."²⁶ Zen nalembâ sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat singi sâmbâ muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat nâi zâk mân orotñâ opñâ Kembangât nalembâ sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap.²⁸ Zorat nalembâ sot too zo ninâ sâmbâ umziñangât topñâ ek nânngâmñâ Anutugâren sâmbâ muyagemñâ nimbi.²⁹ Nâi zâk Kembangât sunum egi yenñâ oi nimbap, zâk hâuñâ mimbap.³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutñâ lolot sot nâmbutñâ sisi mâsek sot nâmbutñâ mârum muwe.³¹ Niñak um topniñ ek nânngâm kubigindâ sâi ko Kembunâ hâuñâ mân niñgâbat.³² Ka gulip okñangindâ Kembunâ hâuñâ niñgâm kubikniñgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikniñgâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalembâ ninam mindum tatnetâ aksik gam nangânetâ ko topwkap nimbi.³⁴ Nâi zâk tepñangât okñangi zikñâ mirin nalembâ nimbap. Zen mindum Kembangât nalembâ kâtik nem gulipkune hâuñâ muyageziñgâbat yatâ upi.

Den nâmbutñâ zo ninak gam dâzângobat.

Kaapumñâ nengâren nep tuumap.

12 Bukurâpnâ, Nen nep top top tuumat, zorat Kaapumñâ imbanâ niñgâmap. Zorat kwakpegât dâzângua nânngâne.² Zen mârumñan um kâtik ândine a ziñ diiziñgâne lopiop diñ buñ, zâkkâren pâlatân op ândiwe. Zen lopiogât kembuniñâ sâmbâ kiñ topñan ândim gulipmalip op ândiwe.³ Zorat torenñâ nâi itâ sâmbâ dâzângua nânngâne. Nâi zâk Anutugât Kaapumñâ mam okñangi dap op itâ sâmbâ? "Yesu, gâ sâmbâ

bâliñ kwatgigan." Oi nâi zâk Tirik Kaapumñâ mam mân okñangi dap op itâ sâmbâ? "Yesu, zâk Kembu patâ."

⁴ Anutugât umâlepñangât op sâi Kaapumñâ imbanâ niñgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok.⁵ Kore orotñâ top top ziap, zo donjbep. Nep mariñâ, zo Kembu kânok.⁶ Singi âlipkât mâtâp topñâ topñâ ziap. Imbanâ mariñâ Anutu kânok. Zâk imbanâ muyagem niñgâmap.⁷ Kembangât kâmurân nen ârândân âlip ândinatkat Kaapum zâk a kânok kânok imbanâ muyagem niñgâmap. Nâi zâk Kaapumñâ mam okñangi kut nâi nâi âsagemap, zorat topñangât den nânngâm sâmbâ.⁸ Nâi zâk Kaapumñâ mam okñangi den nânngânñgâ zo sâmbâ. Nep zagât, zo mariñâ Kaapum kânok.⁹ Nâi zâk Kaapumñak mam okñangi nânngâm pâlatân patâ op ândimap. Nâi zâk Kaapumñak mam okñangi a sisi mâsek kubikziñgâmap.¹⁰ Oi nâi zâk sen mârât kulembâ tuubapkat imbanâ pindâmap. Nâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkat imbanâ pindâmap. Nâi zâk Kaapumñâ imbanâ pindi den sot kut nâi nâi zorat topñâ nânngâm kubik sapsuamap. Zâk itâ sâmbâ, "Zo Kembangât Kaapumân gok." Mo itâ sâmbâ, "Zo wâke sot Satan, zengâren gok. Zo bâliñ." Nâi zâk singi âlip den gându unakñan sâbapkat imbanâ pindâmap. A nâi den gându unak zo nânngâm a dinniñan melânjbapkat imbanâ pindâmap.¹¹ Nep top top zo Kaapumñak tuumap. Kaapum zâk zikñak nânngâm nep zo mo zo a mariñ dâp kâsâpkum niñgâmap.

Sâkniñ ko kânok, kore mâman donjbep.

¹² A nen sâkniñandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo donjbep. Oi zen donjbepñâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik.¹³ Kaapum kânokñak tooyân mâpotniñgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumñâ umniñan piksâm zimbapkat miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buñâ. Zo donjbep.¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâmbâ? "Nâ bet buñâ. Nâ sâkkât torenñâ mân uan." Den yatâ sâmbâ dap op sâk birâm zikñik ândibap.¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâmbâ? "Nâ sen buñâ. Nâ sâkkât torenñâ mân uan." Yatâ sâmbâ dap op sâk birâm zikñik ândibap.¹⁷ Sâgân sinniñâ ze sâi ko sâkñâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap.¹⁸ Anutu zâkñâ yatâ nânngi zeipkat sâkkât kore nep top top sâmbâ ziñgip.¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziñ kânok oi sâi sâk zâk bâliñ opñâ buñ opap.²⁰ Zi ko kore mâman donjbep, ka sâk ko kânok.

²¹ Senñâ dap op bet itâ dukubap? "Nâ gâ buñik âlip ândibat." Mo kâukñâ dap op ki itâ dâzâkobap? "Nâ zet buñâ âlip ândibat."²² Yatâ mân ziap. Sâkniñangât torerâpñâ lolotñâ zen buñ utne sâi âlip mân ândibem.²³ Oi sâkniñangât torerâpñâ giginâ ziñâ galem otziñgâmen. Oi sâkniñangât torerâpñâ mân igikñâ zo ekap zângoiñdâ âlipñâ yatâ ândime.²⁴ Sâkniñ torerâpñâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutuñâ sâk muyagem torerâp nâmbutñâ giginâ zen nep patâ sâmbâ ziñgip.²⁵ Zo sâkniñangât torerâp kâsa mân

op kore orangâm ândibigât yatâ oip. ²⁶ Zorat torennâ nâinâ sâknam nânghi nâmbutnâ, zen ârândân nânghâbi. Mo nâinâ sâtâre oi nâmbutnâ zen yatik sâtâre op nanghâbi.

Nep a topnâ topnâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonnâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziñ ândiap. Oi ziknik ziknik sâknanngât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, nengâren a itâ nâmbarip. Aposolo gâsum sâlâpnânngoip. Ombenjan Anutugâren gâbâ den mem sâsân a. Ombenjan den sinji âlip kwâkâm zingâzingân a. A sisi mâsek kubikzingâzingân, berân mâme a sot a sâtnâ, oi a den gându mârâtjan sâsân. Zo yatâ nâmbarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâmbarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm zingâzingân a nâmbarip? Nen aksik sen mârât tuutuunngât imbanâ niñgip? Zo yatâ bunâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubiknanngât imbanâ niñgip? Mo den gându unaknan sânatkât imbanâ niñgip sot den zo nânghâm melânatkât imbanâ niñgip? Yatâ bunâ. ³¹ Zorat itâ sa nânghânek. Zen Kaapumgât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtiknan kwatziñgân op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nânghâmâtâp âlipnâ nâi, zorat dâzânghua nânghânek.

Umniñandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

13 Nâ Kaapum imbanânjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzânghobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den kwamitnik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topnâ nânghâbam sot sinji âlipkât topnâ nânghâm kwâtâtebam oi baknâ sa âbânghubapkât zorat nânghâm pâlâtân imbanâ zemnigi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzânghobap, zo ko nâ a yenñâ opam. ³ Oi kut nâi nâinâ zemnigap, zo a kanpitâ zingâm nanngâm sâknâ bira kârâpkât sinji opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuzingâbap zo ko nâ a yenñâ op nanngâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânghâ âlipnan mân kwatnibap.

Buku opnâ mâtâp âlipnâ lâñnat.

⁴ Nâi zâk umñandâ bukurâpnâ gâsuzingâmapnâ lumbenâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otzingâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâin mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotnâ zo mân upap. A zo ziknâ kutnâ mân mem zaatpap. Um kâlak bunâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâliñandâ lan kâri umbâlâ upap. Oi den bonñandâ lan kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umñandâ bukurâpnâ gâsâzânghomap, zâknâ bukurâp zengât nânghâ zâizâin opmap. Oi bukurâpnâ zinj kulem bâliñâ oknanngâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâliñâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuñâ gâtâm tânnânghobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotnâ, zorânghân mân bun upap.

⁸ Umñâ buku orotnâ, zo mân bun upap. Ka Kembugât den sâsân, zo bun upap. Oi den gându nâin nâin sâsân, zo bun upap. Den topnâ nânghânngân, zo bun upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torennik nânghâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torennik opmap. ¹⁰ Gâtâm hânghât narâknâ âkâbabân bonnâ muyagei orot mâmenin kwaknâ, zo bun op nanngâbap. ¹¹ Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ nânghâm ândiwan. Bet ko lâmbatnâ a opnâ katep nânghânngân, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonnâ ek nânghânat. Narâk ziren torennik nânghân. Gâtâm bonnâ ek nânghâbat. Anutuñâ nek nânghâmap, zo yatâ ek nânghâbat.

¹³ Zinzij kâtik zimbi, zo nânghâm pâlâtân, um bâbâlan op mambât ândiandin sot umñâ gâsâyagom buku orotnâ, zen karâmbut. Buku orotnâ, zo patâzinâ uap.

Anutugât den sâm muyamuyagin, zorânghân nep patâ.

14 Zen umziñandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumñâ nep top top niñghâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsân nep, zorat nânghâne zâizâin upap. ² Nâi zâk den gându unaknan sâmap, zo a mân dâzânghom Anutu dukumap. Zâk Kaapumñâ mam oknan den gându unaknan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâinâ a denân Kembugât den sâm muyagemapnâ a kâtigibigât betziñan mimbap. Zen um bâbâlan upigât dâzânghomap. ⁴ Nâi zâk den gându unaknan sâmapnâ zik umñâ Kembu sot pâlâtân op kâtigibapkât sâmap. Ka nâi zâk a kâmut zengât mâteziñan Kembugât den muyap sâm muyagemapnâ kâmut zinj sinji âlibân kâtigibigât sâmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându unaknan sâne nângha âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nângha âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându unaknan sâmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându unaknan sâmñâ melân a denân dâzânghoi âlip upap. Zâk yatâ opnâ Kembugât den muyap dâzânghomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembugât den nânghâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zengâren gam den gându unaknan den sâm dâzânghom dap op betziñan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzânghobat, zo dap op betziñan mimbap? Nâ nânghânngân den mo sâm kwâkâzingâzingân den mo Kembugât den nâi mân mem ga dâzânghobat, zo dap op betziñan mimbap?

Kembugât den ekapñoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yenñâ kâmam sot uluwet zo kune dinñâ muyap mân sâi dap op nânghâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitnâ muyap mân sâi dap opnâ kâmbamgât kut nâi kubiknâ âi pâizingâbi? ⁹ Oi zen yatik gându unaknan den ekapnum sâne a nâmbutnâ dap op nânghâbi? Dinziñâ zo yenñan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den

gându top top zem ariap. Mairâp ziiṅak dinziṅa zo nâṅgâme. ¹¹ A ṅaiṅa den gându ṅai sâi nâṅga kwakmak upap. Den zorat mariṅandâ nâgât nâṅgi kamân ṅai gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nâṅga zâk kamân ṅaiṅ gokṅa upap. ¹² Oi zengâren topṅa yatik ziap. Kaapumgât imbanâ zengâren muyagibapkât nâṅgâm sâme. Zo âlipṅa. Ka nâ itâ sa nâṅgânek. Zen Kaapumgâren gâbâ imbanâ mem Yesugât kâmut mem kâtikṅan kwatziṅgâbigât otziṅgi ândibi.

¹³ Zorat den gându uṅakṅan den sâbapkât imbanâ zemṅaṅgap, zâk den zorat topṅa nâṅgâm mâburibapkât imbanâ zorat Kembugâren ninâu sâi bekṅan mimbab. ¹⁴ Nâ den gându uṅakṅan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nâṅgânâṅgânâ zo mân nâṅgâm kubiksa yen zimbap. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nâṅgânâṅgânandâ nâṅgâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbap sot nâṅgânâṅgânandâ nâṅgâm simbitkum kep mimbap. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându uṅakṅanâk Kembugâren sâiwap sâna a kândâtṅan gokṅa diṅgâ mân nâṅgâmṅa dap op perâkṅak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonṅa zo sâban. Oi a zorâṅ kwagi dap dap yatâ oi zorâṅ tângubap? ¹⁸ Zen den gându uṅakṅan sâne nâ walâziṅgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nâṅgânek. Den gându uṅakṅan sâsâṅṅgât nâṅga bon oi sâi minduminduyân den gându uṅakṅan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nâṅga giap. Ka Kembugâren den memṅa minduminduyân muyap sâm muyagigiṅ, zorat nâṅga zariap.

Kembugât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nâṅgâm kubikkubikṅangât nâṅgânâṅgâziṅandâ katep yatâ mân upi. Nâṅgânâṅgâziṅandâ lâmbatlâmbatṅa zengât dâp upap. Bâliṅ nâṅgâbi, zo ko umziṅandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumṅan Yuda a ziṅ um kâtik ândine Kembuṅa den ṅai itâ sâip. Zen zo Kembugât gurumin den ekabân kulemgune ziap,

“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân ṅaiṅ gokṅa sâṅgonzâṅgua kâmut zi zengâren gam den gându ṅaiṅ ṅaiṅ nâgât den dâzâṅgone laṅ mân nâṅgâbi.’”

²² Oi zorat torenṅa sâbâ. Gându uṅakṅan den sâsâṅ, zo top lâkulâku ṅai uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât siṅgi mân uap. Zo um kâtik zengât siṅgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapṅa sâm muyamuyagiṅ, zo top lâkulâku ṅai uap. Zo a um kâtik zengât siṅgi buṅa. Zo Yesugât kâmut zengât siṅgi.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uṅakṅan den sâne sâi a yennâ, a um kâtik zâk ziṅgitṅa sâbe, “Um gulip otziṅgap.” ²⁴ Um kâtik ziṅ ziṅgitṅa sâi zorat nâṅgâne Kembugât top lâkulâku ṅai mân opap. Yesugât kâmut mindumṅa Anutugât den muyap sâm muyagem tatne a yennâ, um kâtik ṅai zengâren gam den sâbi, zo nâṅgâbap zo ko aksik umṅaṅgât topṅa sâm muyagine den zo umṅan giari umṅa melâṅbap. Oi umṅan kut ṅai ṅai tik zemap, zo muyagei umṅa

melâṅi hânân gei pindiṅsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkṅak zen sot ândiap.”

Bet bâsaṅ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâm um bet bâsaṅ mân gabi. Nâi zâk sâtâre kep ṅai mem gâbap. Nâi zâk kwâkâm ziṅgâziṅgâṅ den mem gâbap. Nâi zâk Anutugât den uṅakṅa. Nâi zâk den gându uṅakṅan sâbâ sâm sâbap. Nâi zâk den gându uṅakṅa zorat top sâsâṅ sâbâ sâm sâbap. Zo Kembugât den laṅ kârâbapkât upi. ²⁷ Den gându uṅakṅan den sâna sâm donṅbepṅa buṅa, zagât mo karâmbutṅa sâbi. Donṅbepṅa mân walâm sâbi. Oi zikṅik zikṅik sâne a kânokṅa mâburem topṅa sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a ṅai mân tâi ko minduminduyân den gându uṅakṅan mân sâbi. Nâi zâk sâbâ sâm zâk zikṅik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsâṅ, zo a zagâtṅa mo karâmbutṅa sâbi. Oi nâmbutṅa zen den zo nâṅgâm sâlâpkum sâbi. ³⁰ Nâi zâk tâi Kaapumṅa umṅan den pâi sâbam oi a den kândom sâbap, zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâm muyamuyagiṅ zo utnâ sâm upi. A ṅaiṅon sâm naṅgâm ge tâi a ṅaigoot sâm dâzâṅgobap. Sâm mânâṅgât dâzâṅgobi, zorâṅ âlip upap. Oi sâne a nâmbutṅa ziṅ nâṅgâm umziṅ bâbâlaṅ upap. ³² Anutugât den sâsâṅ a zen Kaapumgât den sânam otziṅgi sâbi. Mân sânam otziṅgi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutuṅa buṅa. Zâk lumbeṅan orotṅaṅgât Anutu. Anutu kânok, diṅa kânok. A kânokṅak pâtârâṅk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriṅsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriṅsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opṅa gigiṅa ândibigât nengât orotṅa yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den ṅai mâsikâm nâṅgânâmirâziṅan âi arâpziṅ mâsikâziṅgâbi. Ambân ṅaiṅa minduminduyân den sâi aṅunṅoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiṅ upme, zengât sa nâṅgânek. Zen dap nâṅge? Anutugât denṅa zengâren topkwap muyageip, mo zen ziṅṅik nâṅgâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ ṅaiṅa zikṅaṅgât nâṅgi Propete mo a Kaapumṅoot upap zo ko den kulemgum ziṅgan, zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ nâṅgâbap. ³⁸ Nâi zâk den zi nâṅgi bon mân upap, zo zâkkât nâṅgindâ Anutugât den sâsâṅ a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nâṅgânek. Zen Anutugât den muyap sapsusuṅ, zorat kâtigibi. Den gându uṅakṅan sâsâṅ, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziṅan gulipmalip mân op, orotṅigâk utnetâ a nâmbutṅa ziṅ ziṅgitnetâ dâp upap.

Yesu zâk mumuṅan gâbâ zaatṅa arâpṅa zengâren muyageziṅgi.

15 Bukurâpnâ, siṅgi âlip den dâzâṅgua nâṅgâwe. Oi zo mem ândime. Siṅgi âlip kwâkâm ziṅgâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikziṅgâbap. Mo dap nâṅge? Siṅgi âlip dâṅ mân mem ândinetâ umziṅan bonṅa mân âsageziṅgâbap?

³ Zen sinji âlip nângâm ândibigât dâzângua nângânek. Sinji âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâm dâzângowan. Kembu Yesu, zâk den sinji Kembangât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâlijangât suup mem moip. ⁴ Oi Kembangât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zeî sirâm karâmbunjan Anutunâ mângêi zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpnâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tengânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donjbepnâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageizingi igâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tengâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikangâm âsageip yatâ nâ laj nâgâren muyagei egâwan. Aposolo zinjâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombezijan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutunâ um lâklâk otnogi tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâknjak tânnogi zorânâ nâgâren bon buj mân oip. Bujnâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâzingâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutunâ tânnogip, zorânâ mem kâtiknan kwatnigi sinji âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zinj urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat sinji sâm den sinji âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumunjan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumunjan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzângoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutnandâ mumunjan gâbâ zaatzaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumunjan gâbâ zaatzaat, zo kwâimbâmñâ Yesu mumunjan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumunjan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buj opap. Oi nângâm pâlâtânziñ zo yatik bon buj opap. ¹⁵ Oi zorik bujnâ. Nen Anutugât itâ sâwen, "Zâknâ Kristo mumunjan gâbâ mângêi zaarip." Oi mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko Anutunâ Kristo mân mângêi zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumunjan gâbâ zaatzaatnâ mân zeî sâi ko Kristo mumunjan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânziñ yennâ opap. Oi tosaziñ tok zemzingâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâknangâmen, zorat bonñâ mârûm miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumunjan gâbâ zaatzaat, zo tengâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâknjak mumunjan gâbâ zaarip. Zâk a mumunâ kândom otzingâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâinjâ mumunâ topkwapningip. Zo yatik a nâinjâ mumunjan gâbâ zaatzaat, zo topkwapningip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opnâ munit. Zo yatik Kristo sot

târotâroniñ ziapkât zaat nângânat. ²³ Oi tengânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumunjan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâknjan Kristo zâk a kutâ sot zâizâiñ sot imbanâziñoot aksik mem gei kwatzingâm kembu nepnâ zo Anutugât biknan pâi narâknâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpnâ kin gobetnan kâbaknezingâm nângâm nepnâ tuum nângâbap. ²⁶ Kâsarâpnâ boinjâ tâmbetkubap, zo mumunâ. Mumunâ zo buj upap. ²⁷ Anutunâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât giginâ zâambarip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

"Anutunâ a sot kut nâi nâi aksik mem gei kinjangât gobetnan kwatzingi mân walâbe yatâ."

Den zo nângindâ Anutunâ nângi Kristogât ombejan giginâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nannâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatningâmñâ Anutu Ibânjangât ombejan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu ziknjak a sot kut nâi nâi nengât kembu patâniñ op ândibap.

Mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâliñ upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutnandâ a mumunâ zengât op too sanjonme. Zo mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknam kwâknjan ândiwennâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumunandâ mâte otnigi ândian. ³² Den sumbuñâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonñâ membam? Den zo sumbuñâ san. Mumunjan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, "Mukan munit. Zorat mân nângânangâ op itârân sii nalem om nem sâtâre utnâ." Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a nâi a laj ândiândiñ zengâren pâlâtân upap zo ko orot mâme âlipnâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziñ kubiknâ ândiândi bâliñ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutnandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm anjun upigât dâzânguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutnandâ itâ sâbi? "A mumunâ zen dap op zatpi? Sâkziñ tobat dap op muyagibi?" ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut nâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetnâ zo pane kâmnâ âlip taki keetnâ zo alâgem buj opmap. ³⁷ Zen keetnâ kendâme, zo nâi. Bonñâ ko nâi. Keetnjik kendâme. Segonj mo kut nâi kendâne kâmnâ sot bonñâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemnâ sâm pindip, bonñâ yatik takâmap. Keet dâpnjan bonñâ tobat nâi nâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topnâ kânok mân ziap. A nengât sunum, zo nâi. Bâu zuu zengât sunum, zo nâi. Saru zuu zengât sunum, zo nâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziñ tobat nâi. Hân a, nen sâkniñ tobat nâi. Sumbem a zengât neule, zo nâi. A nengât neule, zo nâi. ⁴¹ Mirâsiñ,

zâk âsaknâ tobatnâ nâi. Kâin, zâk âsaknâ tobatnâ nâi. Sângelak, zen âsakziñâ tobatnâ nâi. Oi sângelak âsakziñ tobatnâ kânok buñâ. Tobatziñ nâi nâi zem ariap.

⁴² Mumunjan gâbâ zaatzaat, zorat topnâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buñ upapkât siñgi. Zaatpap, zorân mân buñ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buñâ. Zo yennâ. Zaatpap, zo bonnâ sot âsaknâ neuleñoot. Hân sâk hangume, zo lolotnâ. Zaatpap, zo imbanñoot. ⁴⁴ Hangugunandâ hân sâk sot. Zaatzaatnandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanjina Adam sot a unaknâ Kristo.

⁴⁵ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, "A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpñoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi mariñâ op ândiap."

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân goknâ zorânâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kândom muyageip, zâk Anutuñâ hânñâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân goknâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memñâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpñâ nen yatik hânân goknâ muyageningâningân. Sumbemân goknâ a ândiap, yatik sumbemgât siñgi op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân goknâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân goknâ, zâkkât tobat minat.

Yesunâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den nâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâalâging zo zinjiz kâtiknâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den nâi tik zeip, zo sapsun zingâbâ. Nen mân mom nanjindâ Kembu Yesunâ taki tobatniñ nâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinniñâ kwilitikpamen yatâ, tobat nâi utnat. Lâmun diñ sâi mumunandâ zaatnâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziñ hâukwâpi. Oi gwâlâ ândinatnâ hâukwap tobat nâi utnat.

⁵³ Sâknâ lolot, zinziñ kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumunangât siñjina ândiândi kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap,

"Kembunâ mumunangât imbanñâ koi geip. ⁵⁵ 'O mu-mu, gâ imbanñâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanñâgâ ikâ taap?"

⁵⁶ Mumunandâ nângobapkât bâliñandâ imbanñâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denñâ bâliñâ imbanñâ pindi gwâlanteñsâmap. ⁵⁷ Ka mumunandâ mân kembu otniñgâm ândibapkât Anutu sâtâre oknangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnângoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâknangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbân Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, "Kembugât opñâ nep tuugindâ bon buñ mân upap."

Yerusalem zengât siñgi kât mindubigât sâip.

16 Kembugât siñgi a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutnâ kâmutnâ dâzângowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatziñgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâzingâne âlip oi zo ekap zingâm sângonzângua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nânga âlip oi ninoot ârândân âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâknâ zingip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motñâi. Zen sot ândia map narâknâ âkâbap. Oi ziñâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga zingit zâmban âibatkat mân otnigap. Zorat Kembunâ nângi âlip oi zengâren gam mâik nâi tâpatkat san. ⁸ Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembunâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi siñgi âlipkat a kâsa donjebp ândie.

¹⁰ Timoteo zâk zengâren gâi buku oknangâne kengât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tu-umap. Zorat zâkkât nângâne mân gibap. Mulun galemgum sângongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutnâ zen ârândân gâbigât mam-bât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutnâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlanj oip. Narâk ziren buñâ, narâk nâin mâtâp muyagemñâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsân a hurat kwatziñgâbi.

¹³ Zen galem orangâm siñgi âlip mem kâtigibi. Kerjâtziñ buñâ kâtigem ândibi. ¹⁴ Kut nâi nâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den nâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpñâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kândom Kembugât siñgi urâwe. Oi zen Kembugât siñgi a kore otziñgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutnâ ziñ yatik nep tuume, zen zingit hurat kwatziñgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziñan nâgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândân umâlep kwatningâwe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutnâ kâmutnâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinñâ Pirusila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâm sâtâre otziñgâme. ²⁰ Bukurâpnâ nâmbutnâ, zen yatik sâtâre otziñgâme. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ nâinñâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den muruknâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembedugât âkonzigi simgât sîngi upap.
Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren
gâbâ tânzângozângonj zorânj zengâren zimbap. ²⁴ Nâ
Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzângomap.

Zo yatik.

2 KORINTI

Măsop sot sâtäre den.

1 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuziņ Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembugât siņgi a ândie, zengât ekap zi kulemgum ziņget.

² Anutu Ibâniņâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ sot um lumbe zengâren zimbap.

³ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâniņâ Anutu sâm âlip kwâkņangânat. Zâk tânzâņgozâņgoņ sot um diim giginâ mariņâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukņan kwatniņgâmap. ⁴ Anutuņâ sândukņan kwatniņgâmap, zo yatik bukurâpniņâ sâknam ândine sândukņan kwatziņgânatkât opmap. ⁵ Kristo sot pâlâtâņ oindâ Kristo sâknam nâņgip, zo yatik sâknam kwâkņan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtâņ oindâ Anutuņâ mem sândukņan kwatniņgâmap. ⁶ Nengâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât nengâren muyagiap. Um sândukņâ zo tânzâņgoi sâknam nengâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniņ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nâņgâm itâ sâmen, "Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nâņgâbi."

Kembuņâ Paulo sot bukurâpņâ mumuņan gâbâ mâkâziņgip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nâņgâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nâņgânek. Zoren kut ñâi ñâi yâmbâtnâ kwâkniņan zari ândiândiniņâ buņ upap nâņgâwen. ⁹ Nen mumuņangât siņgi uen sâm nâņgâwen. Oi yen mân muyageip. Niiņ imbaņâniņangât nâņgindâ yen oi Anutuņâ a mumuņan gâbâ mângiziņgâmap, zâk kânok nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangânatkât zo yatâ muyageniņgip. ¹⁰ Oi zâk mumuņan gâbâ mâkâniņgipņâ yatik mâkâniņgâbap. Zâkkât itâ nâņgâmen, "Sâknam muyageniņgi mâkâniņgâbap." ¹¹ Korinti a zen ko ninânuņâ betniņan minetâ Anutuņâ mâkâniņgi zen sot a nâmbutņâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niijangât nâņgindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzâņgomen. Nen um salek ândeindâ umniņandâ hân a yenņâ, zengât nâņgânâņgâ mâtâp, zo mân nâņgâm ândiwen. Buņâ. Anutuņâ tânnâņgoi âlipņâ ândiwen. Zo a torenņâ zengât mâteziņanâk buņâ, Korinti a zengâren yatik ândimņâ kâtigiwen.

¹³ Yesu gâbap, narâk zoren zen nengât op sâtäre upigât sot nengoot yatik zengât op sâtäre utnatkât den zi kulemgum ziņgen. Oi den kulemguen, zorâņ yâmbâtnâ buņâ. Aksik sâlâpkum nâņgâbi. Nâ nâņgan. Zen den zo aksik nâņgâbi. Zo den muyap. Mârum torenņâ âlip nâņgâwe.

Pauloņâ sarâ mân sâmbâip.

¹⁵ Kândom nen buku op ândinat sâm nâņgâm nâ zengâren gam umâlep kwatziņgâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga ziņgitņâ Makedonia hânân âibatkat sâwan. Oi zoren ândim puriksâm Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatziņga ziņâ sâņgonnone Yudaia hânân âibatkat nâņgâwan.

¹⁷ Korinti a zengâren gâbat sâmņâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nâņge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opņâ zengâren gâbat sâmņâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ buņâ. Nâ mem birâbirâ mân opman. ¹⁸ Ibâniņ Anutu, zâkņâ sâi kâtikkâtigiņ ândiapkât den sâindâ dap op bon buņ upap? ¹⁹ Anutugât nanņâ Yesu Kristo, zâkkât den siņgi nâ sot Siliwano sot Timoteo, niņâ dâzâņgowen. Zo bonņâ sot nâmbutņâ yenņâ mân oip. Buņâ. Yesugât den bonņigâk. Yesuņâ den sâi kâtigemap. ²⁰ Anutuņâ den sâm kâtigeip, zorat bonņâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâkņak sâm Anutu sâm âlip kwâkņangâmen. ²¹ Anutuņâ sâi nen sot zen ârândâņ Yesu sot pâlâtâņ op kâtigimen. Anutu zâk zikņak gâsum sâlâpnâņgoip. ²² Oi zâkņak târotâronangât undip Kaapumņâ umniņan pâip. Oi Kaapumņâ umniņan ândim Kembuņâ tânnâņgobapkât den umniņan sâm muyagemap.

²³ Zengâren gâbat sâmņâ mân gâwan, zorat sa nâņgânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep ziņgâm umbâlâ kwatziņgâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuņâ nâņgi perâkņak san. ²⁴ Niņâ zengât a kutâ utnatkât mân sâmen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miangâm nep tuumen. Zen nâņgâm pâlâtâņân kâtigem kinze, zo nâņgan.

Pauloņâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

2 Umnandâ itâ nâņgâwan, "Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtnâ mân gâbât." ² Nâ itâ nâņgâwan, "Nâņâ den sa umbâlâ utne waniņ ziņ umâlep kwatnibi?" ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatziņgâwan. Umnandâ itâ nâņgâwan, "Umnân sâtäre muyagei zengâren zo yatik

sâtâre muyagibap.”⁴ Ka umnâ bâliņ oi isemņâ ekap zo kulemgum zingâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatziņgâbatkât buņâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topņâ tirâpzâņgobatkât orâwan.

A nâiņâ bâliņ oip, zorat den.

⁵ A nâi bâliņ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutņâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziņan zarip. ⁶ A donņbepņâ a zo kubikņangâwe, zorat nâņga âkap. ⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetagogapkat tosanâ birâm um diim gibapkat den dukubi. ⁸ Buku okņangâbigât san. ⁹ Nâ mâsikâm topziņ ikpatkât ekap kulemgum zingâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâm kulemgum zingâwan. ¹⁰ Itâ sa nâņgânek. A nâi zâk nâgâren bâliņ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosanâ birâbat? Zâk tosanâ buņâ. Ka zen a nâigât tosa birâne nâņgoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenjan tosa zo biran. ¹¹ Sataņņâ kâitnâņgom tâmbetnâņgobapkat yatâ upmen. Zâkkât orot mâmenâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâņgen.

Singi âlip, zo wârân âlipņâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât singi âlip sâbatkât umnâ bâbâlaņ oip. Kembuņâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâm kubikņangâwan. ¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkat umnâ âbamgwâbam oi unņeunņe orâwan. Yatâ op a zâmbamņâ Makedonia hânân âiwan.

¹⁴ Opoņ, Kristo sot pâlâtâņ op kâtigem ândim Yesugât singi âlip, zo a dâzâņgom naņgindâ a donņbep nâņgâne zâkkât itomņandâ a hânņâ hânņâ zengâren laņ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okņangânat. ¹⁵ Nen Kristogât itomņâ âlip yatâ upmen. Anutuņâ zo nâņgâmap. Oi a Kembugât singi ândie sot a simgât singi ândie, zen ârândâņ nâņgâbi. ¹⁶ Simgât singi, zen singi âlip zo kândâtkom itom zo nâņgâne mumuņangât kârokņâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândiņangât singi, zen itomņâ âlipņâ zo nâņgâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât singi sâsâņâ, zo nep zâizâiņ sot nep yâmbâtņâ. Nen niij imbaņan nep zo tuugindâ yâmbâtņâ upap. Ka Kembugât Kaapumņâ betniņan mei nep zo tuugindâ bâbâlaņ upap. ¹⁷ Nen a nâmbutņâ ziņâ upme, yatâ mân upmen. A donņbepņâ zen aņgâgwanğâ a yatâ op kât minam Anutuğât den sâme. Nen ko um târârak ândim Anutuğât sâtkât Anutu mâtenjan Kristogât den singi târârak sâmen.

Korinti a zen ekap Pauloņâ kulengoip, zo yatâ.

3 Zen nengât dap nâņge. Zen nengât dum zagâtņâ itâ se? “Zâizâiņ op den se.” A nâmbutņâ upme, zo yatâ op zengâren gam topniņangât ekap tirâpzâņgonatkât se? Mo zen topniņangât ekap kulemgune nâi pindânatkât se? ² Yatâ mân utnat. Topniņangât ekap, zo zen. Niņâ Korinti zengâren nep tuugindâ bonņâ âsagei a zen ek nâņgâme. Nep zorat bonņâ topniņ

muyagemap. Den Korinti a zengât umziņan kulemguwen, zo a aksik ziņ ek sâlâpkum nâņgâme. ³ Nen umniņandâ saziņgâm zengâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topņâ muyap ziap. Ekap zo simbupņâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariņâ, zâkkât Kaapumņâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umņan kulengoip.

⁴ Kristogât op Anutu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm zengât yatâ nâņgâmen. ⁵ Singi âlip nep, zo zâizâiņ. Ni- iņak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niijak itâ mân sânat, “Niij imbaņâyân tuugen.” Buņâ. Anutuņâ tân- nâņgoi tuumen. ⁶ Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuņâ târotâro uņakņangât nep a mem kubikniņgip. Târotâro uņakņâ, zo sâņgiņâ simbupņâ kulengoip, zo yatâ buņâ, Kaapumğât nep. Gurumin den Mosenâ mâruman kulengoip, zoraņ nâņgomap. Ka Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap.

⁷ Târotâro sâņgiņâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakņoot muyagei Mosenâ meip. Zorat Mose si sâņgânņâ âsakņoot oi Isirae a, ziņâ dap op ek naņgâbe? Oi âsakņâ zo zinzij kâtik buņâ. ⁸ Târotâro uņakņangât âsakņâ zoraņ sâņgiņâ wâlap. Târotâro uņakņâ zorat mariņâ Tirik Kaapum. ⁹ Târotâro sâņgiņandâ tosanij sapsu- map, zo âsakņâ gigiņâ. Ka târotâro uņakņâ, zoraņâ târârakņâ muyageniņgâmap. Oi zorat âsakņandâ walâm ba zariap. ¹⁰ Târotâro sâņgiņangât âsakņâ zo âsagei uņakņangât âsakņandâ âsagem kwâtepkoi buņ uap. ¹¹ Zinzij kâtik buņ, zo mâr- um âsakņoot âsageip. Oi zinzij kâtikņâ, zorat âsakņandâ walâmņâ patâ uap.

Um ekapniņ zo Kembuņâ olaņmap.

¹² Târotâro uņakņangât âsakņâ zo zinzij kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlaņ op singi âlip kengât buņ sâmen. ¹³ Mose yatâ mân upmen. Mosenâ târotâro sâņgiņangât den zo Kembugâren gâbâ memņâ Sinai bâkņan gâbâ gem a ziņâ âsakņâ zinzij kâtik buņâ, zo mân ikpigât si sâņgân kwâtepkoi. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâņgiņâ ekapņoot sâlâpkum topņâ mân nâņgâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zengât umziņan tok ziap. Kristo kânokņâ ekap zo olaņbap. Kristoņâ ekap zo olaņ nâņgânâņgâziņ pârõsâi Kembugât den zorat topņâ âlip nâņgâbi. ¹⁵ Perâkņak, Isirae a zen um kâtik op mâruman gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziņan ekapņoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Mosenâ oip, zorat den nâi itâ ziap,

“Kembu mâte okņangâbâ sâm si sâņgânņâ kwâtepkoi, zo mem pam Kembu mâte okņangâmâip.”

Zorat itâ nâņgâmen. A nâi Kembugâren mâte oi Kembuņâ a zorat um nâņgânâņgâņâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapumğât op san. Oi Kembugât Kaapum a nâigâren tâi dumun buņ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât singi a, nen aksik si sâņgânniņ ekap buņ zi- apkât Kembugât âsakņâ ek nâņgâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikniņgâm ândiap. Kubikniņgâm âsakņâ ka âsakņâ niņgâm zâibap. Kembuņâ nep zo

nengâren tuumap. Oi Kambu san, zo Kaapungât op san.

Singi âlip zo ekapnâ buj.

4 Kambu zâk tânnângom Kristo âsaknangât den singi âlip zo sânatkât sârn ningip. Nep yatâ zo sârn ningipkât umniandâ mân lorimen. ² Kut nâi nâi anunpoot, mân orotnâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buñâ. Nen Anutugât mâtenjan den bonnâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutnâ zinjâ topniñâ ek nângâme. ³ Den singi sâmen, zo ekapnoot uap oi ko tâmbe-tagoagonangât singi zengât umziñan ekapnoot opmap. ⁴ A nângâm pâlâtânziñ buñâ zen hân zirat a kutâ, Satañnâ umziñ doonpooi dap yatâ Kristo âsaknangât den singi âlip zo nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niñ singi buñâ. Yesu Kristo zâk Kambuniñâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opnâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumñan hân nâttâtik zei Anutunâ sâi âsaknandâ âsageip. Oi yatigâk umniñan âsaknâ pâip. Oi Kristogât si sângânñan Anutugât âsaknâ zei ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanâ zi niñan buj, Anutugâren ziap. Zorat topnâ âsagibapkât umgât gom sambe âsaknâpoot zo âmanñ hânñâ tuutuun nengâren pâip. ⁸ Oi nen sâknâm top top kwâkñan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, "A zen nângom sâknâm ningâne Anutunâ mân birâningap. A zinj nângom mem nâi nâi otningâne mân mumen." ¹⁰ Yatâ opnâ sâknâñan Yesugât mumunâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiñ, zo yatik sâknâñan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opnâ a zinj gwâlâ nângom hannângonam sâme. Yesu ândiândiñangât imbanâ zo sâknâñan muyagibapkât yatâ otningâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zengâren Yesu ândiândiñangât imbandâ nep tuugi bonnâ âsagibapkât nen mumunangât singi yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kambu sot pâlâtân op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen singi âlipkât nep tuum sâknâm nângâm sândânderj kârâm tuum ândimen. Kambugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

"Nâ Kambu nângâm pâlâtân kwâkñangâm den sâman."

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumñâ aleniñgi Kambu nângâm pâlâtân kwâkñangâm den sâmen.

¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kambuñâ Yesu mânggeip, zâk zo yatik Yesu sot mânginiñgâm Korinti a zen sot ârândân zikñâ kirj topñan nâmbari ândinat.

¹⁵ Nen zo zengât sârn nep yatâ upmen. Kambugât den lañ kârâm ari a donpbeñâ nângâm Anutu sâtâre okñangâne zorânñâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ

utne Anutugât kutsinginjandâ patâ op sambâlem lañ kârâbap.

Hânân sâknâm, zorân giginâ.

¹⁶ Hânân sâknâm kwâkñan ândim umniñ mân lorimen. Buñâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbanâniñ diim gei sâknâniñ loremap. Umniñ ko Kambuñâ sirâmñâ sirâmñâ tângui kâwaliñoot kinmap. Kubigi unakñâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknâmniñâ zo narâk kârep buñâ. Sâknâm zo kubikniñgi bet hâuñâ âlipnâ, yâmbâtnâ sot zinjâniñ kâtikñâ, âsaknoot, zo zeminngâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umniñâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umniñâ pândâ muyageningâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen zinjâniñ kâtik buñâ. Kut nâi nâi mân igikñâ, zorân zinjâniñ kâtikñâ uap.

Silepniñ kândanâ Kambuñâ mirâ kâtikñâ muyagem ningâbap.

5 Nen itâ nângâmen. Nen hân sâknâniñ mem ândimen, zi silep yatâ dândunpâi birânat. Oi Anutunâ mirâ kâtikñâ sumbêmân muyagem ningâbap. Mirâ zo betnâ mân tuutuunñâ. Zinjâniñ kâtik nâi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbêmân mirâ zo minatkât âkñâlê opnâ zorat nângânângâyâk ândien. ³ Um dâpniñangât sâk pâkenâ buj opapkât nângâmen. Sumbêmân sâk unakñâ minatkât nângâm ândimen. ⁴ Hân sâknâniñoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâknâniñ zi buj upapkât mân otningâmap. Buñâ. Sâk unakñâ hâukwatnatkât otningâmap. Sâknâniñ mumunâ zi tâi ândiândigât sâk unak hâukwâtnat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkât Anutunâ kubikniñgap. Zâk târotârogât undip Kaapumñâ ningip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâknâniñan zi ândim Kambu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umñâ nângâm pâlâtân kwap ândimen. Bonnâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi lañ nângâm bâbâlañ kwap ândimen. Hân sâknâ hân kwande ândiândiñ, zo birâm Kambu sot ândiândiñ, zorat âkñâlîmen. ⁹ Hân kwande ândiândiñ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nângâm ândimen. Kambuñâ ningiri âlip upapkât târârak ândinat. ¹⁰ Itâ nângâmen, "Kambu Kristo zâk den sârn kwâkâkwâkân târarân tâi nen pisuk patâ mâtenjan kirindâ hâuñangât den sârn mâkâningâbap. Âlipnâ mo bâliñâ zorat hâuñâ zikñik zikñik ningâbap. Hân sâgnân ândim kut nâi nâi upmen, zorat dâp hâuñâ ningâbap." Zo yatâ nângâm orot mâmeniñ kubikñâ târârak ândinat. ¹¹ Oi Kambugât kenpât op ândeindâ a orot mâmeziñ kubik Kambu sot buku upigât dâzângomen.

Anutunâ umniñâ ek topniñ nângâmap. Oi Korinti a zen yatik umziñandâ topniñ nângâbigât otningap.

¹² Nen itâ mân nângâmen. Nen niñ kutniñâ mem zaatnat. Oi zinjâ nângâniñgâne a âlip upap. Yatâ buñâ. A dinnâ mân lum zâizâiñ upme, zengât mâteziñan Korinti a, zen nengât singi sârn anun mân upigât den zi sârn

kulemgum zinggen. Zâizâin a yatâ zorân a topziñ mân nângâm sâtnjak sâme. Zen nengât dum zagâtñ itâ se? "Sâk mâpâmâpâse den sâme." Zen ko topniñ âlip nânge. ¹³ A ziñ topniñ mân nângâm niñgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepñangât op um gulip upmen. Mo a ziñ nengât nângâne umniñ târarak ziap yatâ oi zengât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Kânokñ aksik nengât hâuniñâ moip. Zo nângâmñ itâ nângâm kwâtâtimen. Kristo umñandâ donjep gâsânangom ândeipñak ândiap. Oi zo yatâ nângâmñ dabân yatâ kwâimbânangâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buñâ. Kristo, zâk nengât hâuniñ moipkât nen aksik muwen yatâ uap. ¹⁵ Aksik nengât hâuniñ moip, zorat topñ itâ. Ândiândi ândinat, zo niñangât opñ buñâ. Hâuniñâ momñâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a lañ mân zingitñ umñ birâz- ingâzingân, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekñ topñ mân nângâm sâtnjak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A nâigât topñ mân nângâmñ sâtnjak mân sânat. ¹⁷ Nen itâ nângen. A nâi Kristo sot pâlatân opmap, zâk a uñakñ opmap. Kut nâi nâi sângiñ zo buñ oi Anutuñ uñakñ muyageip. ¹⁸ Kut nâi zo Anutuñ sâi muyageip. Zâkñ sâi Kristoñ diiñgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuug- indâ a nâmbutñ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niñgip. ¹⁹ Nep zorat diñ dâzângomen, zo itâ. Anutuñ Kristo sot ândimñ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosanin birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzângom ândinatkât nep diñ zo sâm niñgip. ²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsân a op Anutuğâren gâbâ den mem a itâ dâzângomen, "Zen Kristogât opñ Anutu sot buku upi." ²¹ Nengât opñ Anutuñ sâi Kristoñ bâliñâniñ mem tosañoot oip. Itârân nen zâk sot pâlatân opñ Anutu târarak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

Paulo zâk Anutugât a ândim nepñâ tuugi bon âsageip.

6 Nen Anutugât berân mâme a ândimñ itâ dâzângomen. Anutugâren gâbâ tânzângozângon zo zengâren bon buñ opapkât umziñ galem orañgâm ândibi. ² Anutuñ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe,

"Narâk parâwan, zoren nângâgiwan. Bâliñan gâbâ mâkâzingâzingân narâkñan bekan mewan."

Nângânek. Narâk pâip zo zi sot bâliñan gâbâ mâkâzingâzingân narâkñâ zi.

³ A ziñ nen sot nepniñ sâm bâliñ kwatniñgâbegât Kembangât mâtâbân bagibegât pake mân pamen. A pisuk ziñ Kembangât siñgi upigât otningâmap. ⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topñ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkñan ândim mân lorimen. Kiom minniñgâne sâsâlim ândimen. ⁵ Kâmbamñ nângone sâsâlim ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziñan ândimen. Nepkât sâknam zo nângâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buñ ândimen. ⁶ Tosa buñ ândimen. Nângânangâniñoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otzingâmen.

Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otzingâzingân bonñâ ândimen. ⁷ Den bonñâ sâmen. Anutugât im- banan ândimen. Târarak ândiândiñangât kâlâu bon- gen mem yangâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sâm âlip sot arjun oserân ândimen. A nâmbutñandâ nengât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buñâ. A bonñâ. ⁹ A ziñ nengât nângâne gei kutsiñginiñoot ândimen. Zen nengât mumuñangât siñgi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Ziñ nângone mân mumen. ¹⁰ Zen nengât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen nengât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutñ kut nâi nâi betziñan mimen. Zen nengât nângâne yennâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemniñgap.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniñâ zengârâk kiri lâuniñ bâbâlan uap. ¹² Umniñandâ sipapzângowen. Zen ko umziñ doongune zengâren buku orotñ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziñangât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliñâ sot âlipñâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziñ lune mân betziñan mimbi. Târarak sot gângonñâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakñâ sot nâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Satañ, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutugât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nânge. Anutugât ândiândiñangât namâ, zo nen. Kembangât siñgi a nen lopiio mâpâsime, zengâren mân târokwatziñgânat. Zorat Anutuñ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe,

"Nâ osetziñan sot umziñan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziñ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlatân mân ândibi. Zen umziñ sumun opapkât galem orañgâm upi. Yatâ utne nâ gâsuz- ingâm galem otzingâbat. ¹⁸ Oi nâ zengât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.' Kambu, imbanñ mariñandâ den yatâ sap."

Paulo zâk Korinti a umziñ mân angân kârâbigât dâzângoi.

7 Bukurâpnâ, Anutuñ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut nâi nâiñ umniñ sumunkomap, zo sanjon kubikñ târarakkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkñangâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziñandâ mân angân kârâningâbi. Nen zengâren kut nâi nâi bâliñ, zo mân urâwen. Oi kut nâi nâiziñ mân tâmbetkuwen. Oi kut nâi nâiziñ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sâm bâliñ kwatziñgâm mân san. Nâ mârum itâ sâm dâzângowan. Umniñandâ kâpizângomen. Zen sot munat mo ândinatkât nângâmen. ⁴ Umnandâ itâ nângan. Zen âlipñâ upi. Nâ zengât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nângâm umnâ diim giap. Sâknam kwâkñan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zengât singi nângâm umñâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân gamñâ Korinti a zengât umniñ giremâk oi nângâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâknianğât singi kâmbam sot sâknam. Umniñangât kenğât. Kut nâi yatâ zo muyageniğâwe. ⁶ Ka mandu betziñan memap, Anutu, zâknâ Tito sângongoi Korinti a zengâren gâbâ âburem gâi umniñ diim geip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk buñâ. Ziñâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nângâm zâk sot umniñâ âlip oip. Zen nâgât den nângâm a bâliñâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâgât opñâ nepziñ tângune zaatmap. Zorat singi dâtnogi nângâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a ziñ umbâlâ mâik nâi nângâmñâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârum ekap kulemgum ziñgâm umbâlâ muyageziñgâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâknak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nângan. Narâk pânkânok umbâlâ muyageziñgâwan. ⁹ Umâlip nângan, zo umbâlâ urâwe, zorat buñâ. Zen umbâlâ op umziñ melânâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlan nângâmñâ umziñ kubikanği âlip upigât Anutuñâ nângâziñgi âlip oip. Dininiñandâ zengâren âi mân bâliñ oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlan zorân agât umziñ melânî anğâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapñâ bet nângi mân bâliñ upap. Umbâlâ bâliñâ ko zorânâ um kâtik a muyageziñgi tâmbetagobi.

¹¹ Nângânek. Umbâlâ nângâwe, zorân zengâren bonğâ muyageip. Umziñ bâliñ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topñâ itâ. Top lâku sot tosa hâuñangât kenğât opñâ kubikanğâwe. Nen zengât nângindâ âlip upapkât a zo kubikanğâwe. Kut nâi zo yatâ muyageip, zo bâliñâ kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topñâ muyageip.

¹² Mârum ekap kulemgum ziñgâwan, zo a bâliñâ oip, zâkkât buñâ. Mo bâliñâ okñangâwe, zâkkât op buñâ. Den dâzânğoinâ Anutu mâtenjan sât luluziñangât topñâ muyagibapkât ekap zo kulemgum ziñgâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniñ diim giwe.

Korinti a ambân ziñ Tito umâlep kwâknangâwe.

Oi umniñ sânduksâip, zoric buñâ. Zen Tito umâlep kwâknangâne âburei nen donğepñâ nângâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opñâ Tito umñâ diim giwe. ¹⁴ Nâ mârumñan sâmbâlan kwatziñgâm Tito itâ sâmb dukuwan. Oi den zo bon buñ mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonğâ op nangip. Zo yatik Tito zengât sâmb âlip den dukuwan, zo bonğâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opñâ hurat kwâknangâm sâtñâ lum buku okñangâwe. Zâk zorat nângâm umñandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opñâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziñ kâk minduwe.

8 Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutñâ kâmutñâ Anutuñâ tânzânğoi bukuziñ betziñan miwe, zorat singi dâzânğonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut nâi nâi donğep mân ândim kanpitâ ândimñâ lanğ bukurâpziñ betziñan minam kâk donğep minduwe. ³ Nâ zengât nângan. Zen tâtziñgip dâp parâwe. Zen ziñik um bâbâlanğak urâwe. ⁴ Niñâ mân sâindâ ziñak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan mimbigât sâmb kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut nâi nâi bâbâlanğ upi sâindâ zen walâm uñânâk itâ urâwe. Kândom umziñâ Kembugâren pane kiri nen aksik Anutuğât opñâ umziñâ nengâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziñgâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titonğâ Korinti a zengâren ga kâk mindu-mindu nep tuum toren birip, zo tuum nangâbapkât sâmb pindien. ⁷ Oi nângâm pâlâtânğ sot singi âlip den sâsânğ sot den top nângânangânğ sot nepkât kâtigime sot buku otningâme. Kut nâi nâi zorat bonğâ muyagiwegât yatik bukurâpziñ kamân nâin ândie, zengât siñgi kâk mindunam um bâbâlanğ op tuubi.

⁸ Den mâtâpñâ mân ziñgan. Yesugât kâmut nâmbutñâ zen um bâbâlanğ op kâk minduwe. Korinti a zengâren buku orotñâ zo dap dap ziap, zorat topñâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât topñâ nângâme. Zâk gom sambe mariñâ ândim nengât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzânğobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenjan kâk mindunam bâbâlanğ op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op nangâne bâbâlanğ urâwe, zorat bonğâ muyagibap. Kut nâi nâi zemziñgap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlanğ op panetâ Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Pambi zo itâ. Nâi zâk patâ tâknangâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik nâi tâknangâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembunğâ nângi âlip upap.

¹³ Zen kâtziñ aksik pam nangâbigât mân san. Zâk zenâk tânzânğobigât mân san. Zâk zen mo ziñâ ârândânğak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumñâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut nâi nâi ârândânğak zimbapkât san. Oi narâk nâin Yudaia zengât gom sambenğâ Korinti a betziñan mei yatiğâk ârândânğak dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembuğât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Donğep patâ sânduwe, zorânğâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorânğâ pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatñâ buku otziñgâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzânğomap, zo yatik Titonğâ umñandâ gâsâzânğomap. Anutuñâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtâre utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nângip, zoric buñâ. Zikñak umñandâ bâbâlanğ oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân gokñâ bukuniñâ nâi, zâk ârândânğ sâñ-

gonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutnâ kâmutnâ, zengâren singi âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândân sângonzâkoindâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutnâ kâmutnâ, zinjâ a zo betnijan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A zinj Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betzijan minam kât mindumindu nep zi tum ândien. Umniņ zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebakât kât patâ zo a mâtezijan dâņ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembuņak niņgiri âlip upapkât buņâ. A zinj ârândân nengât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniņâ nâi sângonzân-goindâ ge. A zo narâk nâmbutņan mäsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepņâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topņâ nâņge. Zâk betnan mei ârândân nep tuum kore otziņgâmet. Bukuzatniņâ zekât nângâne. Zet kâmut zinjâ sângonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkņangâne.

²⁴ Nen Korinti a zen sâm bâbâlanj kwatziņgâmen. Den zo bonņoot upapkât a zo ganetâ buku otziņgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, zinj zo ek nângâbi.

Kât kânņan pam bet kubikpigât dâzâņgoip.

9 Kembugât singi a Yudaia hânân ândie, zen buku otziņgâm kât zingâbi, zorat âlip nâņge. Zorat wangât op donņep kulemgum zingâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlanj op kât mindunam urâwe. Zorat singi Makedonia a dâzâņgua donņepņâ zengât singi nângâm umziņ bâbâlanj oip. ³ Nâ Korinti a zen sâm bâbâlanj kwatziņgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzâņgua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutņâ zen sot ga kât pâpanņangât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândân aņun upem. ⁵ Zorat a sângonzâņgua kândom op ge. Ga takâne umâlepât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtņangât buņâ. Kât zo umâlepât Kembugât singi sâm pambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutuņâ nâņgi âlip opmap.

⁶ Den sumbuņâ nâi sa nângâne. Nâi zâk nebân kut nâi ariķņâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanjâk mem nimhap. Oi nâi zâk nepņan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtņik mem nimhap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo zikņâ um bâbâlanjangât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutuņâ nângâziņgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanjâ mariņândâ imbanjâņangât mäsop minziņgi gom sambe muyageziņgi ziinâ mem nemņâ a zingâziņgâņangât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Aņâ sikumņâ kâsâpkum a kanpitâ zingâmap zâkkât orot mâmenjâ âlipņâ zo âkââkâņâ buņ zem zâibap.”

¹⁰ Anutuņâ ariķņâ muyagem zingi kârâm kâmitme sot bonņâ muyagem zingi nime. Zinjâ kârâm kâmitpigât ariķņâ muyagem zingâm mäsop mei um bâbâlanj op a nâmbutņâ zingâbigât gom sambe muyagem zingâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziņoot opņâ Kembugât singi a Yudaia hânân ândie, zengât singi sâm kât nengâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembugât kâmut Yudaia hânân ândie, zinj zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpäsibi. ¹² Zinjâ Kembugât a kâmut yatâ otziņgânetâ pu zo molibap, zorarâk buņâ. Zorâņâ sâiwap sâm mâpäsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât singi âlip nângâm lum ândim umâlepziņangât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembugât kâmut sot a nâmbutņâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkņangâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen singi âlip lunat sâwenjâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepņangât bonņâ donņep muyagiapkât umņâ sipapzâņgom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Oponj, Anutuņâ imbanjâ tânnâņgoip. Nen zorat nângindâ walâwalânj uap. Nen waniņņangât op yatâ otniņgap? Zorat mâpâsem sâiwap sânnâ.

Hângât kut nâi nâi, zorâņ nep bonņâ mân uap.

10 Zi Paulo nâņâ, Kristo um sândukņâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzâņgua nângâne. Zengâren gâbâ nâmbutņandâ nâgât itâ sâme, “Pauloņâ zi nen sot ândim lumberņâ den dâtnâņgoip. Ka kârebân âi tap kengât buņ den kâtikņâ kweraniņ sâm kulemgum kwatningâmap.” ² Zengât sa nângâne. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzâņgom kubikziņgâbatkât mân otnigap. Zengâren gâbâ a nâmbutņandâ nengât itâ sâme, “Paulo zâk hängtât kut nâi nâi, zorat nângâm ândimap. Oi hängtât imbâņâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzâņgom kubikziņgâbatkât umnâ bâbâlanj uap. ³ Nen hânân ândiândiniņ zo perâkņak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiņ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali opņâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokņâ buņâ. Zo Anutugât imbanjâ kâtikņâ zorâņâ kâsa zengât paset kâtikņâ zo kândanņmen. Anutugât imbanjan kâtigem a um kâtik zengât den bâliņâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiņ denjâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakņimen. Kristogât sât luluņ zoric zimbapkât nângânâņgâ top topņâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlanj utne a nâmbutņâ zen den birâbirâziņangât zâņgom kubikziņgânatkât mambât ândimen.

A nâiņâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâtezijan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut nâi zorarâk nângâne bonņâ opmap? Zengâren gâbâ a nâiņâ zikņangât itâ nângâbap? Zâk zikņik Kristogât a bonņâ ândiap. Zâk itâ nângâbap. Nen yatik

Kristogât a ândien. ⁸ Kembunâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnânngoip, zo zen tâmbet zânjonatkât bunâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nânnga zâizâiņ oi zâizâiņ den sâwan. Zorat sâm anun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum zingâman, zorat nânngâne kenngât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutņandâ nâgât itâ sâme, "Ekabân den yâmbâtņâ sot kâtikņâ kulemgum ningâmap. Ka mâte otņingap, zo kakkak. Oi den sâsânâ, zo giginâ sâmap." Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziņ itâ nânngâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum zingâmen, den zorat bonņâ osetziņan ga ândim muyageziņgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorâņ dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorâņ nenngât nepkât mân nânngâm ziiņangârâk nânngâne zâizâiņ oi sâk mâme op den laņ sâme. A nânngânâņgâziņ buņandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuņâ nep sâm niņgip, danjon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nânngâmņâ sâmbâlâlaņ den sâmbâlâlaņ den donjbeņ mân sâmen. Walâm den laņ mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniņangât târokwap mân sâmen. Nep danjonniņâ zo perâkņak zengâren ziap. Nen kândom zengâren gam Kristogât singi âlip dâzâņgowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi laņ kin sâk mâme den mân sâmen. Zengât ita nânngâmen. Nânngâm pâlâtâņziņ laņ kârâm ari nepniņangât bonņâ sambâlem laņ kârâm âibap. Zo perâkņak nânngâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziņan ândime zo, zengâren singi âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâiņ den zo mân sânat.

¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

"Nâi zâk zâizâiņ den sâbâ sâm Kembunâ oip, zorat sâbap."

¹⁸ Nâi zâk zikņangât nânņi zâizâiņ oi Anutuņâ zâkkât nânņi gibap. Ka a nâi Anutuņâ egi âlip oi hurat kwâkņangâbap.

Singi âlip mârâtņâ nâi mân ziap.

11 Nâ um gulip den mâik nâi dâzâņgua laņ nânngâbi. Den zo sa nânngâne. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutuğâren gok. A nâiņâ bârâtņâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziņgâwan. Nâi sot mân mâpotziņgâwan. ³ Zi ko mulumņâ Ewa kâitkoi bâlį oip, zo yatâ zen a nâmbutņandâ kâitzâņgone umziņ gulip oi Kristo mâik nâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A nâiņâ zengâren gam Kristogât top siņgiņâ dâzâņgomen, zo birâm nâi dâzâņgomap. Oi zen zâkkât den nânngâm Kaapum miwe, zo bunâ, uņakņâ nâi mine siņgi âlip nenngâren gâbâ miwe, zo bunâ, siņgi nâi dâzâņgomap. Dâzâņgoi zo mân birâm yen nânngâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nânngâne. Nâ ninangât nânnga Aposolo nâmbutņâ zâizâiņ upme, zengât ombeziņan mân op

ândian. Zen ziiņangât itâ nânngâne, "Nen Aposolo a bonņâ zâizâiņ ândien." Ka zen aposolo sarâ a ândie.

⁶ Korinti a nâmbutņâ, ziņ nâgât itâ sâme. Den sâmbâlâlaņ sâsânâ âlip, zo nânngâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nânngâne. Nânngânâņgâ patâ, zo nânngâman. Oi zorat topņâ sapsom dâzâņgom nanngâwen.

Singi âlip nep a sarâņâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutuğât singi âlip sâņgân buņ dâzâņgowan. Zorat dap nânņe? Zo bâlį orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutņâ zengâren gâbâ zo perâkņak kât mem Korinti a zengâren kore otziņgâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut nâi kârum zengâren gâbâ kut nâi mân mewan. Bunâ. Bukurâpnâ ziņâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut nâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut nâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonņâ zo nânngâren ziap, zo perâkņak. Oi yatik Grik hânân gok nâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâmbâlâlaņ. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nânņe? Umnandâ mân gâsuziņgi san? Yatâ bunâ. Umnandâ gâsuziņgap, zo Anutuņâ nânngap.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen bunâ. A nâmbutņâ Paulogât dâp nep tuumen sâmbâlâlaņ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarâņâ. Nep a bonņâ bunâ ândim Kristogât Aposolo bonņâ nenngât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziņ zorat nânngâne mârâtņâ mân upap. Sataņ zikņâ sumbem a imbanâ âsakņâziņoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpņâ zen yatigâk târâkņangât kore ândimen, nenngât tobat ândinetâ nânngindâ mârâtņâ mân upap. Nen itâ nânngan. Sataņgât a gakârâpņâ zo, zen nepziņangât dâp hâuņâ mimbî.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nânngâne um gulip a mân upap. Oi laņ dâtnonâ sâmbâlâlaņ. Yatâ nânngâniņâ laņ dinnâ nânngâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâiņ den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembunâ mân sâmbâlâlaņ. Ka laņ kwakmak a yatâ opņâ zâizâiņ den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a donjbeņâ sâkkât kut nâi nâi zorat zâizâiņ den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nânngânâņgâ zen nâmbutņandâ kwakmak den dâzâņgone nânngâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziņ kore a gâsuziņgâne yatik nânngâne dâp opmap. Mo kut nâi nâiziņâ betziņan mimbî mo kâitzâņgobi mo zâizâiņ op pâlomziņan zâņgobi, zo zen nânngâne dâp op nanngâbap. ²¹ Nen ko a lolotņandâ zo dap yatâ otziņgâbem. Zo anun op san,

A nâmbutņâ ziņ wan mo wangât zâizâiņ upi, zo nâ yatik upâ sâmbâlâlaņ upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laņ san. ²² A nâmbutņâ zo, zen ziiņangât itâ sâme, "Nen Yuda a." Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziiņangât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâme. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laņ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat nâi. Nâ nepkât sâknam nânngâman, zo tobat nâi. Oi tâk namin tâpman, zorâņ walâziņgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziņâ sâp bânâmbut tâkņâ lâpitnine

tenngâziŋ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamŋâ nowe. Njâi ko kâtŋâ nowe. Sâp karâmbut wangâyân âi âbân-
goi saruyân geiwan. Oi sirâm njâtik njâi wangâ bâlei
saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uu-
rubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziŋan âim gam ân-
dia nonam urâwe. Yuda a osetziŋan ândia nonam
urâwe. Um kâtik osetziŋan ândia nonam urâwe.
Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân
kâtikŋan sâknâmân ândiwan. Saru kwâkŋan kenngât op
ândiwan. Buku sarâ zengât oserân ândim sâknâm
ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknâm tuum ândiwan. Oi
njâtigân uman wâgân ândiwan. Tepkât mom hutuk
ândiwan. Too nalembuŋ. Pateŋ opŋâ hâmbâ mot
buŋ. Mirâ namânâ buŋ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buŋâ.
Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesugât kâmut, zengât nângâm
kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân
zengâren gokŋâ njâiŋâ bâbâ lolot ândei nângâm
tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ njâi
bâliŋ oi nângâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannangât
sa zâibap? Bâbâ lolotnangât sa dâp upap. ³¹ Kambu
Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâteŋan den perâkŋak
san, zo nângap. Zâk sâm âlip kwâkŋangâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutŋâ Arereta, zâkkât a
sâtŋândâ tâk namin nâbanbam kâwali a kamangât
mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân
zoren bukurâpnâ, ziŋ irin ginim kamangât poŋ kâtikŋâ
âkŋan nâbane gei zem zaat âiwan.

Pauloŋâ kut njâi sen pup ek nangip.

12 Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi laŋ
sâbâ. Kambuŋâ umanân tirâpnogip sot den
dâtnogip, zorat den siŋgi sâbâ. Zo den sumbuŋâ sâbâ.
Muyapŋâ mân sâbâ. ² Nâ, Kristogât a njâi, zâkkât itâ
nângan. A zo, zâk Kambuŋâ mem zari sumbem tengâ
karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimem-
but zorâŋ ombenjan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um
dâpŋoot zarip, zo mân nângan. Zo Anutuŋâ nângap.
³ A zo Kambuŋâ kamân âlipŋâ, Paradisi, zoren pâi
ândim anjâ mân nângânângân sot anjâ mân sâsânjâ, zo
nângip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân
sâk zo birâm oip, zo mân nângan. Zo Anutuŋâ nângap.
⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninangât sa mân
dâp upap. Ka sâbâ sâm bâbâ lolotnangât op sâbat.
⁶ Sâtâre den sa sâi sâm gulip a mân opam. Zen nâgât
nângâne zâizâiŋ opapkât mân upat. Kut njâi njâi ua ek
nângâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknâm nângâm ândeip.

⁷ Kambuŋâ kut njâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ
zâizâiŋ opapkât sâknâm njâi kwâkŋan pâip. Zo Sa-
tangât kore a njâi. Zâk umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm
nim ândimap. ⁸ Sâknâm zo birânbapkat sâp karâmbut
Kambu dukuwan. ⁹ Ka Kambuŋâ den itâ sâm dâtnogip,
“Nâ tangobat. Imbanânâ zorâŋ dâpkan upap. Nâgât
imbanâ zorâŋ lolotkâ zo tangoi kâtigiban.” Zâk yatâ
sâm dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nângâ zari

sâtâreŋoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanâ
nâgâren ze kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat
mo kâmbam nibap mo sâknâmân ândibat mo sâm
bâliŋ kwatninetâ ândibat mo mem njâi njâi otnine
ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kambuŋâ tânnogi kâtige-
man, zorat umâlip nângâman.

Pauloŋâ Aposolo nepnangât top muyageip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziŋâ nâ yatâ sâbatkât
kâtigine den zo san. Ziŋâ sâm âlip kwatnine dâp opap.
Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâme.
Nâ ko itâ sa nângânek. A zen ziŋangât itâ nângâme,
“Nen Aposolo a zâizâiŋ ândien.” Nâ a yatâ zo zengât
ombeziŋan mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren
nep bâbâlanjâk tuum gâwan. Tuuga kut njâi njâi sen
mârât muyagei zorâŋâ Aposolo nepnangât topŋâ sâm
muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nângge? Zen nâgât
itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân ot-
ningâmap.” Korinti a zen dap otziŋgâwangât nângâne
bâliŋ uap? Nâ kut njâi njâizâiŋâ mân betziŋan mewan.
Kât zengâren mân mewan, zorarâktâ nângâne bâliŋ
oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umŋâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam ot-
nigap. Gamŋâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot,
zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziŋangât buŋâ, zi-
iŋangât otnimap. Katep mâik ziŋâ ibâ mamziŋ galem
otziŋgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziŋâ katep mâik
galem otziŋgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziŋ âlip upap-
kât, kât sikumâk buŋâ, kore otziŋgâm ândim ândiând-
inâ buŋ upapkât nângâ âlip uap. Nâgât umnâ
zengâren doŋbep kinzapkat zengât umziŋandâ
nâgâren mâik njâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Kut njâi njâi
muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut njâi
njâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sâŋ-
gonzâŋgua zengâren ga kut njâi miwe? ¹⁸ Tito zot
bukuŋâ njâi sâŋgonzâkua zengâren gawet. Tito zâk
gamŋâ zengâren kut njâi betziŋan meip? Mo kâitziŋ-
gom um gulip kwatziŋgawe? Zen nekât dap nângge?
Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziŋ melâŋbigât girem dâzâŋgoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nângâne sâk mâme den uap?
Yatâ buŋâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâteŋan
den sâmen. Bukurâp, den zo njâi mo njâigât buŋâ. Zen
alezingindâ kâtigibigât dâzâŋgomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziŋgitsa mân dâp opapkât sot zen
nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa,
um kâlak, kuk, senân kwâteŋ, sarân sâsân, den uman
pâpan, zâizâiŋ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo ze
muyagebamgât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam
a nâmbutŋandâ um sumun, laŋ mâman, kut njâi laŋ
orot zo opŋâ umziŋ mân melâŋme. Oi yatâ op ândine
zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo
zengât isem umbâlâ opamgât nângâm kwâkâ uan.

Tosagât op den sâsân muyagibap.

13 Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nângânek. A kânoknâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutnâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubiknangâbi. ² A mârum bâliņ urâwe sot nâmbutnâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzângowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliņâ mem ândine dum zagât nâ zengâren gam mân birâzingâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwaliņâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepnâ âkon buņâ imbanâņoot tuumap. ⁴ Mârum perâkņak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanâņoot zaat ândiap. Yesuņâ hânân lotnâ sot lumbeņâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtân oindâ Anutugât imbanandâ mem kâtikņan kwatniņgi zengâren ga nep tuum kubikzingânat.

Girem den.

⁵ Zen nângâm pâlâtânziņoot ândime mo buņâ, Zorat umziņ mäsikâm zorat topnâ ikpi. Mo Yesu Kristonâ umziņan ândimap, zo mân nâņge? Yatâ upme oi ko sâkņak Kembedgât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkņak Kembedgât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nângâningâbigât nângâmen. ⁷ Anutuņâ galem otziņgi zen bâliņ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen.

Nen niņgitne Kembedgât a bonņâ utnat mo buņâ, zorat mân sâmen. Zen Kembedgât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorâņ dabân den bonņâ kâsa miņangânat? Nen lunat, zoric taap. ⁹ Nen imbanâ kârum ândeindâ zen imbanâziņoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziņ lâmbari âlip upigât Kembedgâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zengâren ga den nep tuubamgât kârebân tapnâ giren den zi kulemgum ziņgan. Zen den zo nângâm umziņ kubikpi. Nâ zengâren ga nep tuubat. Kembedgât imbanâ nigip, zorâņâ tâmbetzâņgobatkât buņâ. Nâ tânzâņgobatkât imbanâ nigip.

Den muruknâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmņâ den itâ sâbâ. Kellikelik tapi. Oi girem den zo nângâm umziņ sot ândi mâmanziņ kubikangâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariņâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyangâm ândibi.

¹³ Kembedgât siņgi a ambân nâmbutņandâ ziņ Korinti a zengât nângâme.

¹⁴ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumņâ betziņan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkņak.

Zo yatik.

GALATA

Paulonjâ ziknjangât topnjâ sâmbuyagezingip.

1 Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zinj Aposolo ot mân sâmbuyage. Yesu Kristo sot Anutu Ibânjâ, zâk mumunjan gâbâ mängeip, ziknâ nep zo sâmbuyage. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzinj nângâm ekap zi kulemgum zingep.

³ Anutu Ibâ sot Kambu Yesu Kristo, ziknâ tânzângom um lumbenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibânjângât sâtkât nen ândiândi bâlinjâ zi ândimenân gâbâ mâkâningâbap sot tosaninj buj upapkât ândiândinjâ mân angân kârip. ⁵ Zorat narâknjâ narâknjâ Anutu sâmbuyage kwâknjangindâ zimbap. Perâknjak.

Nâi zâk singji âlip sâmbuyage gulipkum nâi sâmbuyage, zâk simgât singji upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtân utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom singji âlip nâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Singji âlip top nâi bonjoot zo mân ziap. Buñâ. Ka a nâmbutnjândâ Yesu Kristogât den singji âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatzingâme. ⁸ Singji âlip dâzângowen, zo zinzinj kâtik. Zorat nen mo sumbem a nâinjâ singji âlip dâzângowen, zo birâm nâi dâzângonatkat sâmbuyage sâi ko tâmbetagonatkât singji upem. ⁹ Den mârum sen, zo dum sâbâ. A nâinjâ singji âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm nâi dâzângobap, zâk tâmbetagonap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zinjâ nâgât nângâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâne âlip upapkât nep tu-uman sâi ko Kambu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknâ topnjângât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den nâi dâzângua nângânek. Den singji âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ buñâ. ¹² A zo zinjâ mân dâtnowe. Zo zinjâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo ziknâk sâmbuyagenigip.

¹³ Nâ mârumjan Yuda a zengât den kâtik Mosenjâ sapsom zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanjâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpninjângât den gei kombapkât sâmbuyage kâtigem tâlarâpnâ nâmbutnjâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârum mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât singji upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nanjangât den singji hân

nâin goknâ zengâren âim dâzângobatkât nanjangât topnjâ sâmbuyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot singji âlipnjângât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonjâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâmbuyage Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembangât munjâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutnjâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den kulemguan, zi sarâ buñâ. Anutu mâtenjan perâknjak sâmbuyage kulemguan.) ²¹ Yatâ opnjâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. ²² Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sângânnâ mân nigâwe. ²³ Zen nâgât singiyâk itâ nângâwe, "Anjâ nângom moliningip, zâk singji âlip tâmbetkumâipnjâ singji âlip a dâzângom ândimap." ²⁴ Yatâ nângâmnjâ nâgât op Anutu sâmbuyage kwâknjangâwe.

Paulonjâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutnjâ zingirip.

2 Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândânjâ zâiwen. ² Oi zo yen buñâ. Kambuñâ den sapsom nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtnjâ sâme, zengâren âim singji âlip hân nâin goknâ dâzângoman, zorat sapsom zingâwan. Nâ singji âlip sâmbuyage ândiwan, zorat a sâtnjâ neburâpnâ zen sapsom zingâ nângânetâ âkâbapkât zinjâk tatne den zo dâzângowan. ³ Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a buñâ, Grik a oi a sâtnjâ zinjâ kwabâ kwâknjangâbigât mân sâwe. ⁴ Ka a sarânjandâ kâmurân bagimnjâ Yesu Kristo sot pâlâtânjâ op dumun buj ândeindâ tigân ningitnjâ Mosegât gurumin den, zorânjâ saaningi ândinatkat Tito kwabâ kwâknjangâbigât sâwe. ⁵ A zo, zinjâ mem ge kwatningânam sâne mân loriwen. Buñâ kâtiknjâ. Singji âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkât mân nângâzingâwen.

Aposolo a nâmbutnjâ zinjâ Paulo nepnjângât nângâne dâp oip.

⁶ (Oi a, zengât a sâtnjâ sâme, zen mârum dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânga tobat nâi mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtnjâ zo, zinjâ den unjâknjâ mân târokwatniwe. ⁷ Buñâ. Itâ nângâwe. Anutnjâ Petero Yuda a zengâren singji âlip dâzângobatkât

nep diŋ sâm pindip, yatigâk nâ hân nâin gokŋâ zengâren den siŋgi âlip dâzângobatkât nep diŋ sâm nigip. ⁸ (Oi Petero mam okŋaŋgi nepŋâ tuugi bon oip, zâk zikŋâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) ⁹ Oi Kembuŋâ nep tânnogip, zo ekŋâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zengât patâ ândiwenâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nâin gokŋâ zengâren den siŋgi âlip nep tuugitâ ziŋâ Yuda a zengâren tuunat sâwe. ¹⁰ Oi kanpitâ a ambân kut nâi nâi ziŋgânam zorârâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârumŋan sâm kâtigiwan.

¹¹ Oi Peteroŋâ Antiokia kamânân gam bâliŋ oi ekŋâ a ambân mâteziŋan kin den yâmbâtŋâ dukuwan. Wangât, zâk bâliŋâ oip, zorat op ko. ¹² Zâk hân nâin gokŋâ zen sot nalem ârândân niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Yakobogât arâŋŋâ zen gawe. A zo, ziŋ Mosegât den lum ândim hân nâin gok, zen sot nalem mân nêmarâwe. A zo, zen gane Peteroŋâ ziŋgitŋâ kengât opŋâ a hân nâin gok birâziŋgâmŋâ Yuda a zen sot nalem neip. ¹³ Nâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutŋâ, ziŋâ târokŋâŋgâne Banaba zâk yatik zengâren târokŋâip. ¹⁴ Oi siŋgi âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zengât mâteziŋan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nâin gokŋâ zengât tobat opmatŋâ dap op hân nâin gokŋâ ziŋâ Yuda a nengât tobat upigât sâmât?”

¹⁵ Yuda a nen hân nâin gokŋâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. ¹⁶ Ka nen itâ nângâmen. Anâ Mosegât gurumin denâk lune Anutuŋâ ziŋgiri tosaziŋ buŋ mân upap. Ka anâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâme, zen Anutuŋâ ziŋgiri tosaziŋ buŋ upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâmen. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosaniŋ buŋ orot, zo mân taap. A ziŋâ gurumin den lum ândine Anutugât mâtenjan tosaziŋoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtân opŋâ tosaniŋ buŋ upapkât sâmennâ bâliŋâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristoŋâ betniŋan mei bâliŋ upmen.” Yatâ mân sânat. Buŋ kâtikŋâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sâŋgiŋâ luluŋaŋgât mâtâp birâmŋâ zoren puriksâm ândinat. Zorânâ topniŋâ itâ sapsubap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sâŋgiŋâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtân op ândibatkât gurumin denŋâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ buŋâ. Kristoŋâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândiŋ ândiman, zo Anutugât nanŋâ nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândiman. Zâkŋâ umŋandâ gâsânogi ândiândiŋâ nâgât op buŋ oip. ²¹ Anutugât tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den siŋgi âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutuŋâ niŋgiri tosaniŋ buŋ opabân Kristo zâk yen moip opap.

Gurumin dengât mâtâp lânâwe.

3 O Galata a, zen nângânâŋgâziŋ buŋâ. Dap dap op um gulip kwatziŋge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât siŋgi muyap sâm muyegeziŋgâwen. ² Nâ den nâi mâsikâziŋga dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo

dap op miwe? Mosegât den kâtik lumŋâ miwe?

³ Nângânâŋgâziŋ buŋ? Kaapum sot pâlâtân urâwenâ zo birâm mâtâp sâŋgiŋan bagie? ⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgânetâ Kembugât imbanâ muyagei igâwe. Kut nâi nâi zo ek nângâne yenŋâ uap? Kaapumŋâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum ziŋgâmŋâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluziŋaŋgât mo nângâm pâlâtânziŋaŋgât otziŋgap?

Abaramgât mâtâp lânânat.

⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm Kembugât den nâŋgi bon oi Anutuŋâ tosanâ buŋâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângânek. A Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonŋâ ândien. ⁸ A hân nâin gokŋâ zen Anutu nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâne tosaziŋ buŋ upapkât sâip. Zorat mârumŋan nângâmŋâ siŋgi âlip den Abaram itâ sâm dukuip,

“Gâgât mâsop zorân a hânŋâ hânŋâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmŋâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgip. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikŋâ lum tosaniŋ buŋ ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagoŋaŋgât siŋgi upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin siŋgiŋaŋgât kulemguwe, ziap, zorat,

“Nâiŋâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutŋâ zo lum ândim den nâi birâbap, zâk um dâpŋâ tâmbetagoabap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâtenjan tosaniŋ buŋ orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Nâi zâk nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândimap, zâk Anutugât mâtenjan tosanâ buŋ opŋâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtânŋât mân sâwe. Den nâi itâ sâwe,

“Nâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapŋâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk nengât opŋâ sâknamân kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “A nagân zâŋgom kwânâŋgâziŋgâbi, zen bâliŋaŋgât siŋgi.”

Oi Kristo zâk yatik nengât opŋâ bâliŋandâ kwâkŋan zariŋ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât suupniŋâ meip.

¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin gokŋâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum nengât siŋgi sâip, zo nângâm pâlâtân sot op minatkât yatâ âsageip.

Singi âlipkât bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niinan dâpkwap sâbâ. A nâinâ mum-bamnâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâknan a nâinâ komnâ den nâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuñâ Abaram den kânjan dukuip, zo Abaram sot kiunñâ zekât singi sâip. Kiurâp donbep zengât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mâruman Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorân den kândom sâsân, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuñâ Mose gurumin den dukuip, zo tosanij buñ oi sumbemân zâizâinangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buñ opap. Ka Anutuñâ singi âlipkât bet sâwât den, zo umâlepñangât op Abaram kânjan sâm pindip.

¹⁹ Gurumin den Moseñâ sâm muyageip, zo wangât sâsânâ? Zo bâliñâziñâ zo mem kabânjan pâmbapkât Kembuñâ sâkurâpniñ sâm zingip. Zo zinziñ kâtik zim-bapkât buñâ. Abaramgât kiunñâ Anutuñâ mârûm zâkkât den kânjan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsânâ. Gurumin den zo sumbem anñ Anutugâren gâbâ mem Mose bikñan parâwe. ²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât buñâ, toren toren zengât. Zâkñâ minduzingâm kirip. Ka Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo zikñak dukuip.

Gurumin denñâ a umziñ mân melânþap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denñâ Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlap? Yatâ buñâ. Gurumin denñâ a umziñ mân melânþap. Zo yatâ orotñâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziñ buñ orot, zo muyagebap. ²² Bâliñandâ a aksik patâ saaniñgi ândimen. Topniñâ zo yatâ Kembangât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapñâ Anutuñâ Abaram den dukuip, zorat bonñâ âlip minat.

Mârûm dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârûm nângâm pâlâtânñiñ buñ ândeindâ gurumin denñâ saaniñgi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtânñâ den âlipñâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denñâ galem otniñgâm Kristogâren nâmbarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosanij buñ upapkât yatâ oip. ²⁵ Nengât nângâm pâlâtânñiñangât mâtâp muyagei zoren lânindâ gurumin dengât dumun zo ânângârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen too sanjonziñgâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâin sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niñjik niñjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opñâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât singi urâwenñâ Abaramgât kiurâp bonñâ op ândie. Oi zorat Anutuñâ mârûm Abaram singi den bonñâ dukuip, zorat bonñâ mem ândibi.

Anutugât nan bârarâp urâwen.

4 Itâ sa nângânek. Katep mâik nâi ibânñâ moi bet boi zo zâkkât singi oi dâñ mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galemgum ândine lâmbatñâ ibânñandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât singi a ândien, nengâren zo yatik ziap. Mârûmñan umniñan katep yatâ oi hângât kut nâi nâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâkñâ sâsânñâ zo mâte oi Anutuñâ nanñâ sângongoi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonñâ opñâ meip. Zâkñâ âsagemñâ Mosegât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olañningâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñâ uengât Anutu nanñangât Kaapumñâ umniñan sângongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, "Aboñ, Ibânâ âlipñâ." ⁷ Zorat nen kore a buñâ, narâpñâ ândimen. Oi nanñâ ândimñâ Anutu umâlepñangât bet sâwât mariñâ op ândinat.

Kut nâi nâi bon buñ kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârûmñan Anutu mân nângânangâm ândim lopoio sot kut nâi nâi yenñâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñâ zingit buku otzingi zengoot zâk ekñâ topñâ nânge. Yatâ opñâ wangât sâkurâpziñangât pat singi mem ândiwe, zo dum mâte otzingânam kore otzingânam ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonñâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepñandâ zengâren tuuga bon buñ opapkât nângâm kwâkâ opman.

Galata a ziñ Paulo birânangânâ urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzânngua nângânek. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliñâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârûm kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den singi âlipñâ dâzânngom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñâ buñ on galem otniwe. Oi mân nikne bâliñ oip. Buñâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opon, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buñ uap? Zen mârûm sinziñ keetñâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânnonam urâwe. Zo perâkñak nângâmñâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonñâ dâzânngua niknetâ kâsaziñ yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutñandâ den kelâkñoot sâme. Ziñâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânñâ zo âlipñangât buñâ. ¹⁸ Kut nâi âlipñangât den kelâk sâsânñâ, zorân âlipñâ. Zo zengâren ga ândiyâk buñâ, zâmbamñâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zoric nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmñâ zengâren gamñâ den dâzânngobatkât otnigap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatziknâ topziknâ, ziknjik ziknjik.

²¹ Den nâi mäsikâzinga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatnâ âsagiwet. Nâigât kutnâ Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutnâ Isaka. Zâk ziknâ âmbinñandâ meip. ²³ Oi kore ambânñâ meip, zo ko yennâ muyageip. Ambinñandâ meip, zo Anutuñâ den kânñan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenñâ itâ ziap. Ambân zagât zo singi âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkñan târotâro nâigât den Mose dukui. Târotâro zorat arâpñâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Haganâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai bakñâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakñâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân uñakñâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buñ. Oi kamân zorânñâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem uñakñâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembangât ekabân Yerusalem kamân sâñgingñâ sot uñakñâ marirâp, zengât den nâi itâ ziap,

“Ambân kâpin, katep mân mimiñâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsagingñâgât sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apñâ buñâ, zâk katep donjeb minzingap. Ambân apñoot, zâk murarâ bituk minzingap.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânñan sâip, zorat bonñâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârum katep yennan âsageip, Ismael, zâkñâ nâi Kaapumgât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñangip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otniñgâme. ³⁰ Oi Kembangât ekabân den dap yatâ ziap? Den nâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanñâ molizikâna âibabot. Kore âbângât nanñandâ bet boi zi mân galem upap. Zikñâ ambinñangât nanñandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buñ. Nen ambinñangât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

Olañningipkât dumunân mân zâinat.

5 Nen dumun buñ ândinatkât Kristonâ olañningip. Zorat a nâmbutñandâ saanñingânam sâne mân nângânat.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutñandâ itâ sâme, “Anutugât mâtenjan tosazij buñ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne nângâzingâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buñ upap. Wangât, zen singi âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nângânek. Nâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsân. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap?

⁴ Den kâtik lum ândim tosanij buñ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânângâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzângozângonñandâ, zo zengâren bon buñ uap. ⁵ Nen ko Kaapumñâ diiningi Yesu Kristo

nângâm pâlâtân kwâkñangâm um bâbâlan op Anutu mâtenjan tosanij buñ kinatkât mambât ândimen.

⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlâtân opñâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângozângonñâ sot daañoot ândiândij, zo bon buñ uap. Kembangâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiândij sot buku orotñâ, zorân bonñâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen singi âlipkât mâtâp topkwap âlip lâñâwe. Zoren âinetâ ko nâiñâ pâke pâi den bonñangât mâtâp walâwe? Wanñâ um gulip kwatziñgi mâtâp zo bire?

⁸ Anutuñâ diizingipñâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usinñandâ âbângum sirogân giari aksik kâlak op nângâbap. ¹⁰ Nâ itâ nângan. Kembangât diizingi nângânângâziñâ nâgât yatâ upap. Oi anñâ um gulip kwatziñgâmap, zâk Kembangâren gâbâ hâuñâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziñgâbigât dâzângoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yâtâ dâzângoman sâi ko poru nakkât singi zo nângâne mân bâliñ opap.

¹² A um gulip kwatziñgânam kwabâ kwatziñgâbigât sâme, zengât itâ nângâman. Zen ziñ sâkziñ kâri-angânetâ sâi dâp opap.

Dumunniñ buñ ândim lañ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buñ ândibigât Anutuñâ diizingip. Oi nen dumun buñ ândien sâm um sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lum ândibi. Umziñandâ gâsâyagom kore orañgâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikñangât kombânñâ, zo itâ, “Gâ gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgigi betziñan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtziñandâ ziyangâm agom buñ upegât girem dâzânguan.

Lañ gulip ândiândij, zorat bonñâ sot Kaapum wâratkum ândiândij, zorat bonñâ.

¹⁶ Sa nângânek. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkñâle, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkñâleñâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut nâi utnam upme, zo mân bâbâlan opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diizingi Mosegât den kâtikñandâ mân saazingâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkñâle nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Lañ ândiândij, bukuñangât ambân lañ mimiñ, añunziñ buñ lañ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware sunñâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk sunğuruk, a zikñangât nângi zâizâiñ, um kâsâp op kâsâpagoagon. ²¹ A nâigât kut nâi nâi âkñâle op lañ mimiñ, too kâtik nem um gulip orotñâ, sii nalem nemñik ândiândij sot kut nâi nâi nâmbutñâ. Zorat mârum dâzângowan, oi zi dum dâzânguan. Anñâ bâliñâ zo upiñâ Anutugât um topñan mân ândibi.

²² Ka Kaapumñâ umziñan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonñâ itâ muyagemap. Umñâ gâsâzângomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândij, den luluj, ²³ Um diigi gei ândiândij, umñâ kendon ândiândijñâ. Kaapum den wâratkum ândine bonñâ zo zengâren muyagem zimbap. Gurumin denân

kut n̄ai n̄ai âlipn̄a zo mân utnatkât den n̄ai mân ziap.
²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât singi ândime, zen ândiândi s̄an̄gin̄a sot um sâkkât âkn̄ale bâlin̄a zo buŋ upap-kât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapum̄n̄a ândiândi niŋgi ândimengât Kaapum̄gât holi wâratkum zâkkât imban̄an kâtigem ândinat.

²⁶ Sâkn̄a zâizâin̄g mân utnat. A toren̄n̄a mân mem gei kwatzin̄gânat. A n̄aiġât kut n̄ai n̄ai laŋ âkn̄ale mân utnat.

6 Bukurâpn̄a, a n̄aiġn̄a tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okn̄angâm sâm kubikn̄angâbi. Oi gikâ m̄asim̄asikâyân loribatkât gasâgâ kârâm ândiban. ² Kut n̄ai n̄ai yâmbâtŋa zo berân miangâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ N̄ai zâk kut n̄ai bonn̄a zo mân opn̄a zikn̄angât n̄an̄gi zâizâin̄g opmap, a yatâ zo umn̄a kâitkuap sâsân̄g. ⁴ Zorat zâk zikn̄angât ândi m̄amann̄a ek n̄angâm kubikpap. Yatâ opn̄a a toren̄n̄a mân mem ge kwatzin̄gâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukun̄g zo a marin̄a dâp lum kinbi.

⁶ Den singi âlip kwâkâm zin̄gâme, a zo zin̄g betziŋan mem kut n̄ai n̄ai kâsâpkum zin̄gâbi.

Nâran orot m̄amenin̄angât bonn̄a minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? An̄a Anutu kâit kunatkât dâp buŋa. An̄a kut n̄ai n̄ai kârâm kâmitnat, zorat bonn̄a yatik minat. ⁸ N̄ai zâk um sâkkât âkn̄ale bâlin̄a, zorat nepn̄a tuubap, zâk yatik um sâkkât âkn̄ale bâlin̄a, zorat bonn̄a tâmbetagoagon̄g muyagibap. Ka n̄ai zâk Kaapum̄gât nep tuubap, zâk yatik Kaapum̄gât bonn̄a ândiândi kâtikn̄a muyagibap. ⁹ Kut n̄ai n̄ai âlipn̄a tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbe-

mân nep zorat bonn̄a muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa n̄angânek. Mâtâp muyagei a eluŋ patâ kut n̄ai n̄ai âlipn̄a otzin̄gânat. Den singi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut n̄ai n̄ai mem zâi pam otzin̄gânat.

Girem sot m̄asop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den n̄ambutn̄a zo yen sa bukun̄a n̄ai kulemguap. Ka âkâkân̄g zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum zin̄gan. ¹² A n̄ambutn̄andâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkn̄andik den singi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam n̄angâm moip, zorat den singi sâne a zin̄g sâknam zin̄gâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâin̄g op zengât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut n̄ai n̄ai yen̄angât buŋa, Kembuniġn̄a Yesu Kristo, zâk nen̄gât op poru nagân sâknam n̄angâm moip, zorarâk n̄angâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk nen̄gât op poru nagân moip, zorat opn̄a hânġât kut n̄ai n̄ai eksa yen̄a opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân n̄angân̄angâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândin̄g mo yen ândiândin̄g, zorân bon buŋa. Yesu sot pâlâtân̄g op ândiândi un̄akn̄a, zorân bonn̄a. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumben̄a sot tânzân̄gozân̄gon̄a zimbap. Anutugât kâmut zengâren zimbap.

¹⁷ Bet an̄a sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum gâwan. Oi a zin̄g nonetâ gut dârâbut sâknan don̄bep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpn̄a, Kembuniġn̄a Yesu Kristogâren gâbâ um lumben̄a umziŋan zem zimbap. Zo perâkn̄ak.

Zo yatik.

EPESO

Mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwannâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâkņangâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingān.

² Ibâniņ Anutu sot Kembuniņ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ sot um lumbe zengâren zim-bap.

Anutuņâ mâruman sumbemgât singi kwatningip.

³ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâkņâ sumbemân gâbâ singi âlipkât mâsop topņâ topņâ Kristogât opņâ ningip. Zorat nen sâm âlip kwâkņangânat.

⁴ Zâk mâruman hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenan um hâlâlu sot tosanin buņ kinatkât Kristogât singi kwatningip. ⁵ Zâkņâ umņâ gâsânâņgomņâ kânņan nâņgi zeipkât Yesu Kristogât opņâ nan bârârâp utnatkât sâm kâtigem ningip. ⁶ Zikņâ nanņangât opņâ tânzâņgozâņgoņâ sâņgân buņ ningipkât sâm sâtâre okņangânat.

Yesugât gilâmņandâ sâņgânniņ meip.

⁷ Nanņâ Yesu, zâkkât gilâmņandâ sâņgânniņ meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ, zorat nâņgindâ imbanâ opmap.

⁸ Zâkņâ imbanâ patâ tânnâņgoip. Tânnâņgom nâņgânâņgâ bonņâ sot top nâņgânâņgâņâ ningip. ⁹ Oi zikņik den kânņan nâņgi âlip oi itâ mem kwânâņgip. Zo itâ sâm muyageip. Den zo mâruman ekapņoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ "Narâkņâ nâņgâwan, zo gâtâm mâte oi Kristoņâ a sot kut nâi nâi hânân sot sumbe-mân zo mâpotzingâmņâ kâukziņ sot patâziņâ upap."

¹¹ Anutuņâ kut nâi nâi aksik umņangârâk sâm kâtigem muyageizingâmap, zâk mâruman ningit nâņgâm Kristogât opņâ nen zâkkât a ambân gakârâpņâ utnatkât sâip. Oi nen singi âlipkât bonņâ minatkât sâip. ¹² Zorat op kâdom Kristogâren nâņgâm pâlâtân kwâkņangâm ândimen, nen Anutu sâm sâtâre okņangâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtân urâwe. Zen den bonņâ nâņgâne zorânâ kubikzingi Yesugâren nâņgâm pâlâtân kwâkņangâne Anutuņâ undipņâ Tirik Kaapum zingip. Anutuņâ Tirik Kaapum niņgâbapkat mârum sâm kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut nâi nâi niņgâbap, zorat undipniņâ Kaapum ningip. Anutu kut-singinangât sâtâre patâ muyagibapkat zâkkât arâpņâ

nengâren Kaapumņâ kubikkubik nep zo tuum nanğâbap.

Singi âlip zengâren zimbapkat Paulonâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nâņgâm pâlâtân kwâkņangâm Kembugât singi a buku otzingâme, zorat den singi nâņgâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nâņgâmņâ Kembugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkņangâman. ¹⁷ Kembuņâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâm dukuman.

Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakņâ neule mariņâ, zâkņâ Kaapum zingi zorânâ nâņgânâņgâ zingâm Kembugât topņâ sâm muyagei nâņgâm biranņbi. ¹⁸ Oi umziņ ânâņgâri Kembuņâ gâ-suzingâm sumbemgât singi kwatningip, zorat nâņgâm, nâņgâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpņâ zen sumbe-mân kut nâi nâi âsakņâ neulenoot zingâbap, zorat nâņgâne bon upap. ¹⁹ Oi nâņgâm pâlâtânņiņoot, nengâren imbanâ patâ zorânâ nep tuumap, zorat topņâ nâņgâbi. ²⁰ Imbanâ zorat bonņâ igâwe. Zorânâ Kristo mumunān gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanņâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanâziņoot zengât a kâukziņâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsingi ziap, zorânâ koi giap. Narâk zirenâk buņâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuņâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât ombenān zâmbamņâ kâukziņ upapkât sâm kâmut gakârâp nengât kembuniņ kwânâņgip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiņ bikņâ oindâ giningâm nengât kâukniņ op ândiap. A sot kut nâi nâi dâpniņanâk ningi meindâ dâp op âimap.

Mâruman laņ gulip ândiwen.

2 Zen mârum bâliņ top top opņâ um mumunâ op ândiwe. Ka Kristoņâ mumunān gâbâ mângizingi ândie. ² Mârum zen hân a zengât mâtâp lâņ ândim âi wâke zengât a kutâ, Sataņ, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkņâ singi âlip den ku a mam otzingi ândie. ³ Nen mârum zengât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nâņgânâņgâniņangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukņangât bonņâ muyagi-natkât singi op ândiwen.

Anutuņâ mânginingâmņâ sumbemgât singi sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umņâ gâsum biranņingipkât buku otningip. ⁵ Bâliņâniņangât op um mumunâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginingip. (Zen nâņge. Umâlepņangât op kubikningip.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginingâm zâk sot ârândân a kuta tâ-

Kaapumñâ minduningi kâmut kânok urâwen.

4 Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum zinggan. Zorat zen itâ nângânek. Kembuñâ gâsâzângomñâ târarak ândibigât sâmbi zingip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginâ sot um sânduk ândim buku oranjâm hâuñangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lum-beñangât tâknâ mâpotzingâm saazingip, zo mânângâtpegât galem oranjâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât singi, zorat singi kwatzingâm diizingip. ⁵ Kembu kânok. Nângâm pâlâtân kânok. Too sanjon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibânij kânok. Zâk aksik patâ walâningâm kembuniñâ op ândiap. Oi um dâp imbanjâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ singi âlip nepkât a top top nâmbarip.

⁷ Kristo zâk nep sâmbi niñgip dâp imbanjâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ziap, "Zâk u sumbemân zari, narâk zoren tâk namâ a donjep diizingâm zari. Oi a umgât gom sambe sot imbanjâ zingip." ⁹ Yesu zâk u zari, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zari. ¹⁰ Zâk geip, zâknagâk sumbemñâ sumbemñâ walâm zari. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zari. ¹¹ Oi zâknagâk a nep sot imbanjâ zingip, zo itâ. A nâmbutñâ Aposologât nep sâmbi zingip. Nâmbutñâ Propete zâmbarip. A nâmbutñâ singi âlip mem hân nâin âiâñangât sâip. Nâmbutñâ kâmut zengât galem a. Nâmbutñâ singi âlip kwâkâm zingâ a. ¹² Zo zâkkât singi a gakârâpñâ mem kubikzingâm ândinat kât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonñâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâmbarip.

Singi âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op singi âlip topñâ sot Anutu nanñangât topñâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Singi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatñâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a zij um gulip kwatningânam upme, zorat. Sarâzinjandâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeningi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonñigâk dâzângonot. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnângoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sâmbi niñandâ sipapagoi sâkniñ kânok opmap. Oi torerâpñâ opñâ imbanjâ zemingap sot nep sâmbi niñgip dâp nep tuumñâ umñâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembugât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nââtik

oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemñâ âknâle sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topñâ sâmbi dâzângom ândiwen. ²¹ Den topñâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñâ kândâtkum umziñâ sângiñâ âknâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânangâne umziñ mângei uñakñâ upi. ²⁴ Oi ândiândi uñakñâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opñâ târarak sot hâlâlû muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonñigâk sâmbi âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betñâ nep tuum kât nalem muyagemñâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumñâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuzingâbap kât narâknâ mâte oi Anutuñâ zo ekñâ gâsuzingâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunñâ zo zengât osetziñan mân zimbap. ³² Zen buku opñâ âlip oranjâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziñ birip.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

5 Zen nan bârarâpñâ op ândie, zorat Anutuñâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otningâm neñgât opñâ ândiândiñâ birip. Zo Anutuñâ egi âlip yatâ oip. Kembugât singi nalem une sei nângi âlip opmâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotñâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âknâle op lañ mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴ Den anunñoot, den lañ sâsanjâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâmbi âlip den sâne dâp upap. ⁵ Zen itâ nângânek. Lañ mâman a, den sumunñâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âknâle op lañ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topñan tâtatñâ zo kârubi. A nâmbutñâ zengât kut nâi nâi zorat âknâle op lañ upme, zen a zij lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziñ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi anunñoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonñâ mân upap. Bâliñâ top top zorat Anutu kukñangât bonñâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷ Zoren zen mân betziñan mimi. Zen mârumñan nââtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakñâ op ândie. Zorat

âsakņangât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi.

⁹ Âsakņangât bonņâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkņak den sâsâņ.

¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuņâ nâņgi âlip upap mo buņâ, zen zorat nâņgâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutņâ nâtâtikkât kut nâi nâi utne mân betziņan mimbî. Buņâ. Bâliņâziņâ sâm kâkņan kwatziņgâbi. ¹² Um kâtik zen kut nâi nâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko aņunņoot opap. ¹³ Kut nâi yatâ, zo sâm kâkņan pâindâ âsakņandâ zeri zorat topņâ muyagibap. Oi kut nâi muyapņâ ziap, zorâņ âsakņoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Uman zematņâ zaat. Mumuņan gâbâ zaat. Kristoņâ âsakņâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziņangât galem op ândibi. Oi mân nâņgâm nâņgâm yatâ buņâ. Um nâņgânâņgâziņoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliņandâ laņ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um nâņgânâņgâziņ buņâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuņâ nâņgi âlip upap mo buņâ, zorat nâņgâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotņâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagonangât nep. Kaapum ko nâņgânangâne umziņan piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumņâ mem bâbâlaņ kwatziņgi mâpâmâpâse kep mem um aņgâgwangâ upi. Oi umziņandâ Kembugât kepņâ mem sâm sâtâre okņangâbi. ²⁰ Oi Kembuniņâ Yesu Kristogât opņâ narâk dâp Anutu Ibâ kut nâi nâigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkņangâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkņangâm umņâ âwe kwarangâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziņ zengât op ândibi. ²³ Apņandâ ambinņangât kâukņâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziņ uap. A ambân gakârâpņâ zen kiņ bikņâ ândie. Oi zâk kiņ bikņangât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutņâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziņangât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umņâ kâmut gâsuningâm buku otningip. A ziņ zo yatik umziņ âmbirâpziņ gâsuziņgâm buku otziņgâbi. Kristo zâk kâmutņâ buku otningâm neņgât suup meip. ²⁶ Zâkņâ kâmut diņâ sot too saņgonningâm kubikningi salek op Anutu mâtenan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutņâ saņgon kubikningi hâlâlu sot tosanîņ buņ sot neuleniņoot mâtenan nâmbanbakât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziņ sâkziņ galem upme, yatigâk âmbirâpziņ galem otziņgâbi. Nâi zâk ambinņâ dâņ galem upap, zo zikņâ sâk yatik galem orangâbap. ²⁹ A zikņâ sâkņâ mân kâsa okņangâmap. Buņâ. On galem orangâm ândimap. Kristoņâ kâmutņâ otningâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniņâ ândiap. Oi nen kiņ bikņâ, sâkņangât torerâp ândiengât yatâ

galem otningâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zorat a nâiņâ ibâ mamņâ zâpam ambinņangâren âi pâlatâņ oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuņâ. Den zorat topņâ itâ nâņgan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topņâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziņ buku otziņgâme, zo yatik âmbirâpziņâ buku otziņgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziņ hurat kwatziņgâm ândibi.

Ibâ mam sot katep, zengât den.

6 Katep zen Kembugât op ibâ mam zengât den lubi. Zorâņâ mâtâp âlipņâ. ² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâukņâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsâņâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziņ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpņoot laņ mân otziņgâbi. Kembugât den dâzâņgom kubikziņgâm galem otziņgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziņ hurat kwatziņgâm umziņ kânok zei Kristo kore okņangânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziņ bimbi kwatziņgâm zengât sâtziņ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziņâ mâte pirik otziņgâne zingitne âlip upapkât buņâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuņâ mâtâp sâm ziņgip, zo laņbi. ⁷ Zen itâ nâņgâbi, “Nen a zengârâk kore buņâ.” Yatâ nâņgâm Kembugât nâņgâm nepziņ âkon buņ tuubi. ⁸ Zen nâņgâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipņâ op ândibap, zâk Kembuņâ hâuņâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziņ yatik galem otziņgâm ândibi. Oi mân zâņgom ziņgitsâbi. Kârâpņoot mân otziņgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziņâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otningâbap, zo nâņgâm ândibi.

Kâsa mân igikņâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbanâņâ zengâren zei zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Satangât kâwali arâpņandâ kâitzâņgonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nâņgâme. Kâsarâpniņ, zo hân a buņâ. Zen a mân igikņâ. Zen Sataņ sot wâke gakârâpņâ. Zen bâliņ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbanâziņoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliņan kâtigem kirindâ kâsarâpniņ ziņ osiņingâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonņandâ inzutniņ oi mem lap ândinat. Târârak ândiândiņandâ hâmbâniņ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumbenangât singi âlip mem kinat. Zorâņâ kipâke gine giari laņ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamņâ patâ

ko nângâm pâlâtânâ dugumniñ oi mem kirindâ kâsa, bâliñâ mariñangât liñgip kâlâuñâ zo gâi kom kâbakñibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutñâ kubikkubik, zo kâukniñan akunat. Oi Kaapumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembangâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi lañ gulip mân ândim, âkon buñ galem orañgâm ândinat. Oi kamân dâp Kembangât siñgi a zeñgât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembangâ lâunâ mem bâbâlañkoi siñgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siñgi sâsâñ a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne keñgât buñ siñgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukñâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zeñgâren gamñâ zorat den siñgi otziñgâbap. Tikiko, zâk bukuniñ âlipñâ, Kembangât kore a sât lulunoot. ²² Zâkñâ neñgât den siñgi otziñgâm umâlep kwatziñgâbapkât sâñgongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kambu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyageziñgâm nângâm pâlâtânziñ mem kâtigei buku orañgâm ândibi.

²⁴ A umziñandâ Kambu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zeñgâren tânzâñgozâñgoñ zimbap.

Zo yatik.

PILIPI

Mâsop den.

1 Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât singi a sot galem a sot a sâtîjâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibâniņ Anutu sot Kembuniņ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ sot um lumbenâ zengâren zim-bap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nâņgâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴ Zen singi âlip nâņgâmîjâ nen sot pâlâtâņ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândân nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nâņgâm kâtigian. Anutuņâ nep âlip zengâren topkwâipîjâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonîjâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nâņgâman. Zo topîjâ itâgât. Nâ zoren singi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saaziņgâmap. ⁸ Yesu Kristoņâ tânnogi umnandâ saaziņgâmap, zo perâkîjak dâzâņgua Anutuņâ nâņgi bon uap.

⁹ Oi buku orotziņandâ sot um nâņgânâņgâziņ kubiķgâm lâmbari kut îjâ îjâ bâliņâ sot âlipîjâ zo târârak ek nâņgâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut îjâ bonîjâ ek nâņgâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buņ bâbâlaņ op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristoņâ tânzâņgoi ândiândi târârakkât bonîjâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutîjandâ pabâtgwabât op singi âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzâņgobâ. Ziren kut îjâ îjâ muyagenigip, zorâņ singi âlip laņ kârâbapkât muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opîjâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat singi orâwan, den zorâņ a kâukîjâ sot kâwali a sot a torenîjâ ziren ândie, zengât kindapziņan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpniņâ doņbep mârum keņgât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nâņgâm pâlâtâņ kwap Anutugât den keņgât buņ sâme.

¹⁵ A nâmbutîjâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlagaan sâme. A nâmbutîjandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen nâ singi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziņandâ gâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutîjandâ ko zâizâiņ op kâsa otnim Kristogât kot sâne laņ kârâmap. Zo tâk namâ

kwâkîjan um sâknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkîjak sâbi, zorat wangât doņbep sânat. Kristogât den laņ kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuîjâ sot ândiândiîjâ, zorat ârândân okîjagip.

¹⁹ Oi itâ sâm umâlip nâņgâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumîjâ betnan mei olaņnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren keņgât sot aņun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okîjagîjâ ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbârân a ziîjâ nikne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkîjagîjâ.

²¹ Nâgât ândiândiîj, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Îjâ mo îjâgîjâ ârândân otnigap. Mumbatîjâ kut îjâ âlipîjâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbe-mân kut îjâ âlip zo mimbat. Zorat nâņga sâtârenjoot uap. ²² Ka hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonîjâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Îjâ mo îjâgîjâ bâbâlaņ upâ. ²³ Îjâ mo îjâgîjâ ârândân otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkât âkîjâlian. Zâk sot ândibat, zorat nâņga sâtârenjoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nâņgan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziņan mem ândia nâņgâm pâlâtâņziņ gwâlântersâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren gamîjâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâm âlip kwâkîjagîjâ ândim zâibi.

Tânogom ândiândiîj nep tuunat.

²⁷ Zen umziņ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât singi âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpîjâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opîjâ tânogom kin singi âlipkât ândiândi nep tuune ga zingitpat mo kârebân ândim singiziņik nâņga âlip upap. ²⁸ Tânogom kin kâsarâpziîjâ zengât keņgât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuîjâ zâk kâsaziņ birâziņgâm zen gâsâzâņgobap, zorat topîjâ muyagei ek nâņgâbi. ²⁹ Anutuîjâ zen Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwâkîjagîjâbigât sâip. Oi zorik buîjâ. Zâkkât opîjâ sâknam nâņgâm kore okîjagîjâbigât nâņgâziņgip. ³⁰ Nâ mârum sâknam nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknam kwâkîjan tuuga singinâ nâņgâme. Oi zen yatik sâknam kwâkîjan singi âlip nep tuum ândim kâtigibi.

Um Kânok op buku utnat.

2 Zengâren gâbâ Kristogât opnâ umziņ tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlaņ orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtân utnetâ umziņ saamņâ kâtikņan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziņ mâpotpi. Oi umziņ kânok oi zorârâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkņan ândibat. ³ Zen zâizâiņ op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemņâ buku-gaņgât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikaņgât kut nâi âlip upapkât buņâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârândân nângâban.

Yesuņâ mâtâp lânĵip, zo yatik lânĵat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipņâ Anutu tobat ândi-an sâm mân aņġân kârip. ⁷ Zâkņâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatņâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginâ op ândim sât luluņ mâtâpņâ lânĵ ândimņâ moip. Mumuņâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân aņġân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuņâ mem zâi a zâizâiņâ patâ kwânângip. Kwânângâmņâ kut siņġiņâ laņ kârâm a zengât kotsiņġi, zo mâpot mem kinbapkât sâm pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nângâm hânân gei pindiņsânat. ¹¹ Oi lâuniņandâ itâ sânat, "Yesu Kristo, zâkņâ Kambu patâniņâ ândiap." Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip kwâkņanġânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbân sâtnâ lume. Zen sot ândi-ayâk buņâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziņġanġât bonġâ muyaginam zikņik zikņik kâtigibi. Zorat umziņ kengât op sânam kwâtkwât op kâtigibi. ¹³ Wangât, Anutu zikņak umziņan nep tuugi um bâbâlaņ op sâtņâ lubigât imbanâ ziņġâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut nâi nâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opņâ Anutuġât nan bârârâp tosa buņ sot um salek op ândibi. A gâņġonġâ narâk ziren ândie, zengât osetziņan âsakņâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziiņ mem ândim a ambân dâzâņġobi. Yatâ utne Kristo takâtakân narâkņan itâ sâm zengât sâtâre upat, "Sâknam nângâm nep tuuwan, zorat bonġâ muyagiapkât sâtâre upat."

¹⁷ Zen nângâm pâlâtânziņâ Anutuġât siņġi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât siņġi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opņâ zen sot umâlep nângâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nângâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kambu Yesuņâ nâņġi dâp oi Timoteo kek sâņ-gongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den siņġi mem âburem ga zengât siņġi den dâtnoġi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo nâi mân ândie. Zâk

perâkņak zengât nângâmņâ umņandâ tânzâņġobap. ²¹ Nâmbutņâ zen ziiņġanġât nângâm Yesu Kristogât nep zo dâņ mân tuume. ²² Timoteo ândiândiņġanġât topņâ âlip nâņġe. Nanņandâ ibânġâ beknjan memap, zo yatik nâ siņġi âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nângâmņâ zâk sâņġongua gâbap. ²⁴ Oi Kambuņâ nângânġi ninak zengâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut nâi kârum ândia zen Epaporidito sâņ-gongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem ziņġâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op zei zen siņġiņâ nâņġawe. Zâkkât nângâm kwâkâ upegât umņâ zengâren tâi nângâm ândiap. Zâk zengâren gam ziņġitpapkât okņanġap. ²⁷ Zâk mâsek donġbep op mumbam oip. Oi Anutuņâ tângum beknjan meip. Oi zorik buņâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât beknjan meip. ²⁸ Zen ekņâ umâlip upigât sot nâ yatik nângâm kwâkâ mân ândibatkât zâk mân aņġân kârâm sâņ-gongua gâbap. ²⁹ Zorat zengâren gâi zen umâlip nângânġanġâm Kambuġât op buku okņanġâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatziņġâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zengât hâuņâ kore otnibapkât sâkņâ mân aņġân kârip.

Siņġi âlip kukuņ a zo zengât galem utnat.

3 Bukurâpnâ, den nâi sâbâ. Kambuġât opņâ umâlibân ândibi. Den zo mârum sâm dâzâņ-gowan. Dum zorigâk kulemgum ziņġâbam nângâm mân kwaksan. Wangât, zorânġâ tânzâņġobap, zorat.

² Zen wâu ulin zengât galem ândibi. Zen bâliņġanġât nep tuume. Sâkziņâ mânâņġâtme, a yatâ zo zengât galem oraņġâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwaranġâm nen Kambuġât a sâme. Zo yenġâ. Nen ko Anutuġât a bonġâ ândimen. Kaapumņâ otniņġi Kambu kore okņanġâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtânġ upmen. Oi nângâm pâlâtânġiņâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutņâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâz-iņġâbam. ⁵ Zorat topņâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuņan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokņâ, Benyamingât kiunġâ. Nâ Yuda a, Yuda zengâren gâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Moseġât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtikņanġât op Kambuġât kâmut, zengât kâsa orâwan. Kambuġât gurumin den zo perâkņak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lânĵ ândiwan.

Pauloņâ Kristogât op kut nâi nâi birip.

⁷ Oi nâ mârum kut nâi nâi mem ândim nâņġa bon oip. Bet ko Kristogât opņâ nâņġa yenġâ oip. ⁸ Perâkņak, nâ Kambuņâ Yesu Kristo, zâkkât topņâ ek nâņġa bon oi kut nâi nâi mârum orâwan sot nâmbutņâ pisuk patâ, zorat nâņġa yenġâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtânġ upat sâm kut nâi nâi sâņġiņâ eksa iisâk

yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târarak upatkât buñâ. Kristogâren nângâm pâlâtân kwap tosanâ buñ ândiândiñ, zorat otnigap. Nângâm pâlâtân zo Anutugâren gok. Zâknâ nângi tosanâ buñ upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatnangât imbanâ nâgâren muyagei zâk sâknam nângip, yatik nângâbat. Yatâ opnâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumunjan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsunat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, "Paulo nâ sârârâk kârâm mârum kikerân ga gâsuan." Buñâ. Ka Yesu Kristonâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk kârâm âiman.

¹³ Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninangât nânga yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut nâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut nâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman. ¹⁴ Oi Anutonâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi gâsubat.

¹⁵ A um nângânângâniñ lâambarip, nen aksik zo yatâ nângâm ândinat. Oi a nâmbutnandâ kut nâigât nângâne mâtâp nâi opmap oi ko Anutonâ mâtâp âlip tirâpzanngoi ek nângâbi. ¹⁶ Mâtâp lân gawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamângât bonnâ ândinatkat niñgip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kâdom otzînga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutnâ yatik ândim kâdom otzîngâm, zengâren sinziñ ek ândibi. ¹⁸ A donbep zengât dâzângom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzângobâ. Zen Kristo poru nagân kukunâ, zâk kâsa miñangâm. ¹⁹ A zo, ziñ tâmbetagoagonangât sinji ue. Zen tep kâmbozinandâ kembu otzîngâmap. Oi anunngoot zorân umâlip kwatzîngâmap. Hângât kut nâi nâi, zorarâk nângâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonnâ. Oi zoren gâbâ nengât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâknâ ga gâsânângobapkât mambat ândimen. ²¹ Zâk a sot kut nâi nâi mem gemnâ ziknâ ombenjan nâmbanbapkât imbanâ zemnângap. Zâkkât imbanâ zorânâ sâkninigi giginâ melânji zik sâk yatâ neule âsakngoot upap.

Paulogât berân mâme a, zengât den.

4 Bukurâpnâ, nâ ga zingitpatkât nângan. Umnâ zengâren kinzap. Nâ zengât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot. ³ Oi betnan memmat, gâ ambân zagât zo betziknan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutnâ, zen sinji âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutziñâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlan den.

⁴ Zen Kembugât op umâlip nângâm sâm âlip kwâknangâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a ziñ zingit nângâbi. Kembu takâtaknangât narâk mâte ot-

niñgip. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Umziñan den topnâ topnâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nângânângâniñ walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorânâ nengâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonnâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târaraknâ sot saleknâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâknoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtiñ sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nângâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpzanngua ek nângâwe, zorik op ândine Anutu, lumbenâ mariñandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembugâren umâlip patâ nângan. Zen mârum nâgât nângâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nângan. ¹¹ Nâ kut nâi kârum mân san. Nâ kut nâi nâi kârumnâ yen ândian, zorat nânga mân bâliñ opmap. ¹² Nâ gigin op ândiândiñ mo gom sambe zemnigi ândiândiñ, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândiñ mo gomsambe kwâknan ândiândiñ mo puyân ândiândiñ, zorat topnâ aksik nângâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap. ¹³ Yesu Kristonâ imbanâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknamân ândia zen betnan miwe, zorat nânga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nânge. Nâ sinji âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziinjik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Sinji âlip bonnâ zengâren muyagibapkât san. Oi bonnâ zo zengâren lanj kârâbap. ¹⁸ Ziñâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ. Nine gom sambe op ândian. Epaporiditonâ zengâren gâbâ kut nâi zo mem ga nigi gom sambe op ândian. Ziñâ nâ kut nâi otniwe, zorat nânga Kembu oknangâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kembunâ zorat nângi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemanâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donbep ziñgi kut nâi mân kârum ândibi. ²⁰ Oi Anutu Ibâninâ, zâkkâren sâm âlip zinziñ zem zâimâmbap. Perâknjak.

Den muruknâ.

²¹ Yesu Kristogât opnâ nângâzingan. Zo Yesugât sinji a dâzângom nângâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâzinge. ²² Kembugât sinji a Roma a kutâ Sisagât kinj top ândie sot Kembugât sinji a nâmbutnâ, zen aksik nângâzinge.

²³ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozânngonandâ um dâpziñan zimbap. Perâknjak. Zo yatik.

KOLOSAI

Mâsop sot sâiwap den.

1 Bukurâpniknâ, Kembugât sîngi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zînget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zînget. Anutu Ibâniņangâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâniņâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nâņgâm pâlâtân kwâkņangâwe sot Kembugât sîngi a kamân nâmbutņan gâbâ gane buku otzîngâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât sîngi pâipkât zo minam um bâbâlan op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzâņgozâņgoņangât den, den bonņâ, zo zengâren gâi nâņgâne zengâren bonņoot oip. Zo yatik sîngi âlip zo hân dâp muyagem laņ kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniņâ âlipnâ Eparara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâkņâ sîngi âlip dâzâņgoi nâņgâwe. ⁸ Oi Kaapumņâ umziņ kubigi umziņ gâsâyagom ândie. Eparara zâk zorat sîngiņâ dât-nâkoip. Zâk zengât op nep tuumap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den sîngi zo nâņgâm zobik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutuņâ sâi Kaapumņâ den topņâ sot nâņgânâņgâ zîngi Anutugât den nâņgâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembuņâ yatâ otzîngi Kembugât a târârak ândine zîngiri dâp upap. Oi âlipņangât nep top top, zo tuum bonņâ muyagibi. Oi Anutugât topņâ nâņgâm biraņbi. ¹¹ Anutu zâk imbanâ mariņâ. Zâk imbanâ âsakņoot zorâņ kâtikņan kwatzîngi kâtigem ândine kwâkziņan kut nâi nâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlanâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniņâ op âsakņan ândiap, zâkņâ ândiândi kâtikât sîngi kwatniņgip. Zo Kembugât sîngi a nengât sîngi upapkât sâi ziap. Zen zorat nâņgâm um bâbâlanâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâtkât mariņangât bikņan gâbâ mâkâniņgâm nanņangât kiņ topņan nâmbariņ. ¹⁴ Nanņâ zâk tosanîņangât sâņgâņņâ pam bâliņan gâbâ mâkâniņgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikņâ. Ka nanņâ Anutugât holiņâ sot topņâ muyageip. Mârum hân kwâkņan kut nâi nâi mân muyagei nanņâ kândom muyageipkât kâukniņ ândieņak ândiap. ¹⁶ Anutuņâ sâi nanņandâ a top topņâ sot kut nâi nâi sumbemân sot hânân zo muyageniņgip. Igikņâ sot mân igikņâ. Sumbem a âlipnâ imbanâziņoot sot Sataņ sot sumbem arâpņâ bâliņâ imbanâziņoot. A kutâ sot zâizâiņ zo aksik patâ nanņangât imbanandâ muyageziņgip. Oi zo zâkkât sîngi muyageziņgip. ¹⁷ Mârumņan a sot kut nâi nâi mân muyagei zei nanņâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanņâ zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikņan zem gâmap. ¹⁸ Kiņ bitniņangât kâukņâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiņ bikņâ ândeindâ zâk kâukniņâ ândiap. Zâk ândiândi niņgi zâkkât kâmurân ândien. Nanņâ zâk mârumņan gâbâ kândom op mumuņan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut nâi nâi aksik zorat kâukņâ upapkât mumuņan gâbâ kândom otniņgâm zaarip.

Yesuņâ nen Anutu sot buku utnatkât diiniņgip.

¹⁹ Anutuņâ zikņâ imbanâ sot ândiândiņâ sot holiņâ nanņangâren dâbâk zimbapkât nâņgi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okņangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanņâ sâm pindi poru nagân moi gilâmņandâ lumbeņâ muyageniņgip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okņangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtkum ândiwe. Nâņgânâņgâziņ bâliņ oi laņ gulip ândim bâliņâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristoņâ um salek kwatzîngi Anutu sot buku op zâkkât mâteņan hâlâlû sot tosa buņ ândibigât a yatâ opņâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nâņgâm pâlâtân kwâkņangâm kâtigem kinbi. Den sîngi âlip muyagem zîngip, zo gulip opapkât mân loribi. Sîngi âlip zorat bonņâ minam um bâbâlanâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuņâ diiziņgi Anutugât mâteņan aņun buņ kinbi.

Sîngi âlip a hân dâp zengâren laņ kârâm ariap.

Sîngi âlip zo zen Epararaņâ dâzâņgoip. Oi zenâk buņâ. Sîngi âlip zo a kamân dâp dâzâņgom arindâ nâņgâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâkņan ândiman.

²⁴ Kristoņâ a kâmutņâ nengât kâukniņ ândiap. Oi nen ombenā kiņ bikņâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nengât op sâknam nâņgip. Sâknam torenņâ nâi

nângânângân ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam kwâknan ândiman.²⁵ Anutuñâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otziñgâm ândibat sot a hân nâin goknâ singi âlip dâzângom nanngâbatkât sâm nigip.²⁶ Singi âlip den zo narâknâ narâknâ ekapñoot zeî mân nângâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikñak zâkkât singi a nen sâm muyageniñgip.²⁷ Oi den mârûm tik zeip, zo a hânñâ hânñâ muyageziñgâbakât Anutuñâ nâñgi âlip oip. Den zo bonñoot sot âsakñoot. Oi den zorat topñâ itâ. Kristogât Kaapumñâ umziñan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakñoot ândibigât mambât ândie.²⁸ Nen a ambân Kristogât topñâ sâm muyageziñgâmen. Oi girem den dâzângomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtân op mem kâtigem nângânângâziñ yâmbârem gwâlantenjsâbakât yatâ upmen.²⁹ Zen Kristo sot pâlâtân op kâtigem upigât Kristonâ imbanñâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2 Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzângua nângânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândân. Zengât op nebân sâknam patâ nângâman.² Zen Anutuñâ den tikñâ zeip, zorat topñâ nângâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nângâm kwâtâtem umziñandâ gâsâyagoi um bâbâlan op kenñâ buñ ândibi.³ Yesu Kristogâren den nângânângâ sot top nângânângân mamñâ ziap. Oi zâk nângânângâ niñgi den bonñangât topñâ nângâmen.⁴ A nâmbutñâ ziñ um gulip kwatziñgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlâtân kwâknangâm târoyagom ândine ziñgitñâ umnâ âlip uap.⁶ Zen Kristo sot pâlâtân urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtân op ândibi.⁷ Den bonñâ mem ândim zâkkâren pâlâtân op kinbi. Zen yatâ opñâ topñâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpziñgowe, zo lân kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtân op ândim umgât gom sambe mân kârûnat.

⁸ A ziñâ zo zengât arâpziñâ upigât den kelâkñoot dâzângom um gulip kwatziñgâbegât umziñ galem oranjâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânângâ den, sarâ, yenñâ. Den zo sâkurâpziñangât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâknan Anutuñâ holinñâ sot ândiandinñâ sot imbanñâ piksâm zeî ândimap.¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâinñâ sot kembu patâ otniñgâm ândiap. Sumbem a âlipñâ sot bâlinñâ sot wâke top topñâ imbanñâziñoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât singi a nen zâk sot pâlâtân oindâ ândiandinñâ nengâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut nâi nâi zorat mân kârume.¹¹ Zen Kristo sot pâlâtân utne umziñan bâlinñâ zeip, zo sanjorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buñâ. Zen

ândiandinñâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtân urâwe.¹² Tooyân sanjonziñgawe, zorânñâ Yesugât mumunjan târokwatziñgip. Oi Anutu zâk imbanñangât Kristo mumunjan gâbâ mângeip. Imbanñâ zo yatik nângâm pâlâtân kwapme, zengâren zari Yesugât zaatzaatñan târokwatziñgip.

¹³ Zen mârûm bâlinñâ op um mumunñâ ândine Anutuñâ tosaziñ birâmñâ Kristo sot mângiziñgi ândie.¹⁴ Oi tosaziñangât den ekabân zeip, zo moloñâ poru nagân mândi buñ oip.¹⁵ Yatâ opñâ Satañ sot wâke zâizâinñâ sot imbanñâziñoot timbâ kâmbamziñ mem kom sâmbum a ambân mâteziñan topziñ sâm muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziñ um gulip kwatziñgâbegât gasâniñ kârûm ândinat.

¹⁶ A ziñ nalem nâmbutñâ birâm ândibigât mo Yuda zengât kendon patâ mo mâik tâtatñangât, zorat den sâkziñan sâne mân nângâbi.¹⁷ Wangât, kendon zo bonñâ buñâ. Bonñâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorânñâ kâdom gâip. Bonñâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtân upme.¹⁸ A nâmbutñandâ sâkkât âknâle bâlinñâ pâke kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziñ kut nâi nâi uman ekñâ zorat nângâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziñ lanñ mem zâi pam den bon buñ, zo dâzângom ândime. Nângânângâziñâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtân mân upme.¹⁹ Kristo zâk kâukniñâ. Nen kiñ bikñâ yatâ. Oi kâukñan gâbâ sânnâmñandâ pâuksâm gem bonñâ mem kâtikñan kwap saaniñgâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalem niñgâm tânnângoi lâmbatnatkât imbanñâ zemñangap. Anutu zâk yatâ nângâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nângânat.

²⁰ Zen Kristo mumunjan târokwapñâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiandinñâ sângiñâ kândâtkomñâ dabân hângât a yenñâ yatâ ândim agât den lume?²¹ A ziñ den itâ sâne lume, "Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân mimban."²² Kut nâi nâi zo buñ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat opñâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutuñâ den buñâ. Den zo a ziñ umziñan nângâm sâm kwâkâyangâme. Zorat a ziñ den yatâ zo sâne mân nângâbi.²³ A yatâ zorânñâ den nângânângâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonñâ buñâ. Zo top nângânângânangât den buñâ. Zen sâkkât âknâle zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziñ mem geinam sâne den zorânñâ den bonñâ yatâ opmap. Ka yatâ zorânñâ bon buñâ. Zorânñâ sâkkât âknâle pâke mân kwâpap.

Sumbemân zâim ândiandinñâ, zorat nângânat.

3 Kristo zâk mumunjan gâbâ zaatñâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatñan târokwarâwe. Zorat urâ Anutuñâ âsanñâ bongen Kristonâ den nângâm ândiap, zorarâk nângâm ândibi.² Hânân den sâm âragume, zorat buñâ. Sumbemân den âlipñâ

nângâm ândie, zorat nângâm ândibi. ³ Zen Kristo mu-mujan târokwarâwegât a mumunâ yatâ hân a zengât den bâliñâ zo mân nângâm ândibi. Wangât, ândiândiz-ij zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândij mârîñandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândân âsakñâ neuleñan muyagem ândibi. Zen zorat op nângâm ândibigât san.

Um sângiñâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âkñâle bâliñâ zorat kendon ândim kut nâi nâi itâ zo birâbi. Lañ mâman, kut nâi nâi mân orotñâ sot sâkkât âkñâle bâliñâ. A nâigât kut nâi nâi zorat âkñâle mân upi. (A nâigât kut nâi nâiñangât âkñâle orot, zo Anutu kândâtkum umziñ nâigâren pâpanñâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziñ bâliñâ zo aksik upmegât Anutuñâ hâuñâ zingâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârum kut nâi bâliñâ top top zo op ândiwe.

⁷ Narâk zi ko kut nâi nâi bâliñâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliñâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sângiñâ sot orot mâme gângonâ zo lândim pegât zo aksik birâbi. ¹⁰ Oi um uñakñâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uñak Anutuñâ muyageip, zo kubigi nângânâñgâ sot opñâ zikñâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topñâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândij zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwarangâwe sot mân kwabâ kwarangâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristonâ mâpot-ningâmñâ kâukniñâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombenjan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtân urâwengât singi âlip lum ândi-nat.

¹² Anutuñâ umñandâ gâsuzingâm buku otzingâm gâsum sâlâpzâñgoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziñ giginâ oi um sânduk ândibi. Singi âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziñ bâliñ otzingâne zorat hâuñâ mân otzingâbi. Osetziñan tosa nâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kambuñâ tosaziñ birip. Zen yatik bukurâpziñangât tosaziñ birâbi. ¹⁴ Oi kut nâi nâi zo opñâ walâm umziñandâ gâsâyagom ândiândij, zo mem kâtigem ândine zorânâ mâpotziñgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlâtân op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorânâ umziñan nep tuubap. Zen lumbe opñâ um kânok op ândibigât Anutuñâ diiz-ingip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nângip. ¹⁶ Kristogât den osetziñan lañ kârâbapkat kâtigibi. Oi nângânâñgâ den top topñâ kwâkâyangâm galem orangâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumñâ mem bâbâlan kwatziñgi mâpâmâpâse kep sângiñâ sot singi âlipkât kep mimbi. Umziñandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkñangâm mimbi. ¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpñâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dâñak upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kambu Yesugât kut-singinâ lañ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonâ

imbanâ zingâbap. Zorat Anutu Ibâniñ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân urâwenâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziñangât ombeziñan ândim sâtziñ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziñ buku otz-ingâm ândibi. Ambirâpziñ kârâpñoot mân otzingâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziñ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziñandâ nângi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziñ zingit um kâlak upegât kubikziñgânam kut nâi kârâpñoot walâwalân mân otzingâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziñ zengât sâtziñ lubi. Zo a ziñ zingitne âlip upapkat buñâ. Kambu hurat kwâkñangâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opñâ buñâ. Kembugât op bâbâlanâk tuubi.

²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kambu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sângânñâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliñangât nep tuugi zo yatik hâuñâ yâmbâtñâ mimbap. Kambuñâ kore a sot a patâ dâbâk otzingâmap. Zâk hâtubâtu mân otningâmap.

4 A patâ zengât den sa nângânek. Patâziñâ Kambu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakârâpziñ kut nâi nâi târâragâk dâpziñan galem otzingâbi.

Ninâu sâsâñangât den.

² Kolosai a, zen âsâbân ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi nengât op ninâu sâne Anutuñâ singi âlip sânatkât mâtâp muyageniñgi Kristogât den mârum tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzângom ândiwangât um kâtik, ziñ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândi-an. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuñâ betnan mine bâbâlan op Kembugât den zo sâm muya-gia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtñan gok, zen sot kândiangâm gulip ândiândij mân op kut nâi nâi nângâmñik upi. Kembugât den dâzângonam ândibi. ⁶ Dinziñâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzângobi. Zen yatâ opñâ a den melân dâzângonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den singi zo Tikikonâ otzingâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeninâ sot Kembugât kore a sât lulunoot. ⁸ Zâk zengâren gam den singi otzingâbapkat sângongua gaap. Um bâbâlan kwatziñgâbapkat op zengâren gaap. ⁹ Oi bukuniñâ Onesimo, Kembugât sât lulun a zengâren gokñâ, zâk ârândân sângongua gamñâ kut nâi nâi ziren âsagiap, zorat den singi dâzângom nangâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepânâ Mareko sot Yusito, kutñâ nâi Yosua, ziñâ nângâziñge. (Marekogât den mârumñan dâzângowan. Zâk zengâren gâi buku okñangâbi.)

¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziñâ Yu-

da a zeŋgâren gâbâ muyagiwe. Ziŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutŋâ Yesu sot pâlâtân urâwe, zeŋgâren gâbâ ŋâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zeŋgât kamânân gokŋâ a ŋâi, Epapara, Kristogât kore a, zâkkât nâŋgânâŋgân Kolosai a zeŋgâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutugât diŋaŋgât topŋâ nâŋgâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbân ninâu sâm kâtigemap. ¹³ Zâkkât topŋâ nâŋgâmangât itâ dâzâŋgobâ. Zâkŋâ zeŋgât opŋâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokŋâ Kembedgât siŋgi a ambân kâmut ândie, zeŋgât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniŋâ Luka, zet nâŋgâziŋgabot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniŋâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zeŋgât nâŋgâm sâtâre opman. Den zo sapsum ziŋgâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nâŋgâm nâŋgâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zeŋgâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zeŋgât ekap ŋâi kulemguan, zo yatik zen ziŋgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembedgât gigip, zo mulunâk tuum biranban.”

¹⁸ Den nâmbutŋâ zo yen sa bukunâ ŋâiŋâ kulemgua. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋâ zeŋgâren zem sambâlem zimbap. Zo yatik.

1 TESALONIKE

Paulonjâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

1 Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zinggen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtânj upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzânjgozânjgoj sot um lumbenâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbânj zengât op Anutugâren sâiwap sâim dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nângâm ândimen.

³ Zen nângâm pâlâtânjzânjgât op Kembu kore okjânjgâme. Zen umziñandâ Anutu gâsum pâlâtânj kwap nep tuume. Kembuniñâ Yesu gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nângâm Ibâniñâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen.

⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nângen. Anutuñâ umjâ gâsum sâlâpzânjgoi gâsum sâlâpzânjgoip.

⁵ Yatâ otzingipkât den singi âlip mem ga dâzânjgoindâ den yenjâ mân oip. Zo imbanjânjoot sot Kaapum sot oip. Den zo nângâne umziñan giarip. Nen zen sot ândim kut nâi nâi urâwen, zorat topnâ ek nângâwe. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânge.

⁶ Nengât orot mâme ek nângâwenjâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo ekjâ yatik moliwe. Zen singi âlip nângâm mem ândiwe. Singi âlip sâknam kwâkñan mem ândine Tirik Kaapumjâ mem bâbâlanj kwatziñgi sâtâre op nângâwe. ⁷ Zen Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkñanjgâne Makedonia sot Grik hânân singizij nângâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den singi kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den laj kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik buñâ. Zen Anutu nângâm pâlâtânj kwarâwe, zorat den singi kamân dâp ari nângâne niñâ mân dâzânjgowen. ⁹ Zen ziiñak nen zengâren ga nep tuugindâ bonjâ muyageip, zorat den singi dâtnângome. Oi zen lopio yenjâ, anjâ tuutuunj, zo kândâtkom Anutu, ândiândi mariñâ bonjâ mâte okjânjgâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nanjâ Yesu mumuñan gâbâ mângeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kukñanjgât bonjâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonjâ muyageip, zorat singi ziiñak nângâm nâ zo yatâ sâim dâtnowe.

Paulo zâk Kembuñâ egi âlip upap, zorat sâip.

2 Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon buñ mân oip, zo ziiñak nânge. ² Mârum Pilipi kamânân

nângom mem nâi nâi otningâwe, zo nânge. Yatâ otningâne Anutuñâ betniñan mei kengât buñ zengâren gam ândiwen. Oi a donjeb kâsa otningâne laj Anutugât den singi zo sapsum zingâwen. ³ Um bâbâlanj den sâmen, zo nângâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutuñâ niñgiri âlip opmap. Den singi âlip sânatkât sâim niñgip, zorat dâp sâmen. A zij niñgitne âlip upapkât buñâ. Anutuñâ nengât nângi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umni-nangât top ekmap. ⁵ Zen nengât topniñ nângâme. Nen mân kâitzânjgomen. Mân elakzânjgomen. Oi zengâren kât sikumgât âkñâle mân urâwen. Zo Anutuñâ nângi ko san.

⁶ A kutâ otzingânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut nâi nâigât sâindâ dâp upap. Zo nângâmñâ zen mo kamân nâmbutñâ zen a kutâ otzingânat mân sâwen. ⁷ Buñâ. Ambân niñjâ murarâpnâ on galem otzingâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otzingâwen. ⁸ Nengât âkñâle zengâren zeipkât Anutugât singi âlip dâzânjgonatkât zorik buñâ. Nen kore otzingâm ândinam urâwen. Umniñâ zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpnijâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut nâi nâi zo mân minam nâtik sirâm nep kârâpnjoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziñgânatkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den singi âlipñâ dâzânjgowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniñ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târârakñâ, tosa buñ ândim Kembugât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen. ¹¹ Nâi itâ nângâme. Ibânjandâ murarâñâ den dukumap, zo yatik niñjâ den dâzânjgowen. Um bâbâlanj den sot girem den dâzânjgowen. ¹² Anutuñâ zâkkât um topñan sot âsakñan ândibi sâim diizingâmap. Oi zen zâkkât a bonjâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzânjgowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otzingâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzânjgoindâ nângâne a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziñan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbânj Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlâtânj urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a zijâ kâsa otzingâm sâknam zingâwe, zo yatik zengâren kamârâpzânjandâ zângom sâknam zingâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliniñgâbi. Zen

Anutuñâ zingiri mân dâp uap. Zen a kâmutñâ kâmutñâ kâsa otniñgâme. ¹⁶ A hân nâin gokñâ den singi âlip nângâbe sâmbâ pake kwatziñgâme. Hân nâin gokñâ zen Kembangât singi a upigât âkonziñgâp. Tosaziñâ târokwap utne patâ oi tosaziñgât op Anutuğât kuk zo zengâren âsageziñgâp.

Paulo zâk zengât op umñâ sisiwalon oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniñandâ ziren mâik nâi ândien. Umniñâ ko zen sot tap zingitnatkât otniñgâp. ¹⁸ Oi zo ga zingitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk nâin nâin gâbam ua Satarñâ mâtâp pake kwap gâip. ¹⁹ Kambu Yesuñâ gâi ko nen mâtenjan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nângen. Nen zengâren gam nep tuugindâ bonñâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

Paulonâ Timoteo sângongui arip.

3 Net zengât nângâm kwâkâ op net nikñik Aterñ kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniñâ Anutuğât nep a ândim Kristogât singi âlip sâmap. Zâkñâ zengâren gam nângâm pâlâtânziñ mem kâtikñan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimñâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Singi âlip zo sândukñâ ândim nângânatkât mân sâmbâ niñgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânñan itâ dâzângowen, "Nen sâknam nângâm ândinat." Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ mariñandâ kâitziñgoi nep zengâren tuuwen, zo bon buñ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Singi âlip dâñ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângâm pâlâtân sot buku orotziñgât den singi dâtnângoip. Oi zen nengât donbep umâlip nângâme. Oi nen zingitnat sâmen. Zengoot yatik nen niñgitanatkât sâme. ⁷ Bukurâpniñâ, nen ziren sâknam kwâkñan ândim zengât nângâm kwâkâ op umniñ gwârâ oip. Nen yata ândimñâ nângâm pâlâtânziñgât singi nângâm umniñ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kambu sot pâlâtân op kâtigem ândine umniñ diim gei ândinat.

Kembangât den zengâren zimbapkât Paulonâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga zingitñâ Kembangât den nâmbutñâ tânzângomñâ târokwap zingânatkât âsâbânñ ninâu kâtikñâ sâmen. Nângâm pâlâtânziñ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniñâ sot Kembangât Yesu zikñak diiniñgi zengâren gânat. ¹² Zengâren ko Kembangât tânzângoip buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântensâi ziiñâ sot a nâmbutñâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi

Anutuñâ tânzângoip umziñ mân loribap. Oi Kembangât Yesu, zâk sot singi a târâkñâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniñgât mâtenjan um salek, tosaziñ buñ kinbi.

Um sumun buñ, um salek ândibi.

4 Bukurâpñâ, Kambu Yesu sot pâlâtân op den nâi sa nângânek. Zen ândi mâmanziñ kubik ândine zingiri âlip upap, zorat dâzângowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi. ² Nen Kambu Yesugât sâtkât den dâzângowen, zorat mân kwakme. ³ Anutuñâ itâ sâmap, "Bâlîñâ birâm um salek ândibi." Oi zorat sa nângânek. Zen lañ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lâñbi. ⁴ Zen nâi zikñik zikñik Anutuğâren târâk ândim zikñâ ambinñik mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângânangâm âkñalezizñgârâk ambân lañ minziñgâm birâziñgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Nâi zâk dângon walâm bukuzengâren kâmbu oi Anutuñâ zorat hâuñâ pindâbap. Den girem zo mârumñan sâmbâ muyagem dâzângowen. ⁷ Nen um sumun ândinatkât buñâ, um salek ândinatkât Anutuñâ diiniñgip. ⁸ Zorat nâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buñâ, Anutuğât den zo birâbap. Anutuñâ Tirik Kaapum umziñan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kambu zikñak buku upigât den umziñan pâmap. Zorat zen buku upigât den donbep mân sâmbâ kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântensâbapkât dâzângowen. ¹¹ Oi den itâ sâmbâ dâzângowen, "A ambân âkon op yen tap den lañ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziiñgât nângâne giginñâ oi bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândibi." ¹² Zen bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândim sambe kwâkñan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziiñâ orot mâmezizñ zo ekñâ hurat kwatziñgâbi.

Yesu gâbapkât den.

¹³ Bukurâpñâ, zen muwe zengât a um kâtik ziiñâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzângonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumunjan gâbâ zaarip, den zo nângâm itâ nângânat, "Yesu mom zaarip, zorat Anutuñâ zâkkât kâmut op muwe, zo mângiziñgâm diiziñgâm zâibap." ¹⁵ Oi nâi zi Kembangât den dâzângonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembangât gâbap, narâk zoren niñâ a muwe, zo mân kândom otziñgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutuğât lâmun kwamit sot Kembangât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembangât sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtân op muwe, zen kândom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatñâ nen minduniñgâm zengâren târokwatniñgâm unumunmân diiniñgâm zari sumbem kabânñan Kambu sot kândiangânat. Oi Kambu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâmbâ âragum nângâm umziñ diim gei ândibi.

Kembugât narâk kek mâte upap.

5 Bukurâpnâ, narâkņangât den zo wangât donjbepe kulemgum zingânat? ² Ziinak itâ nângâme, "Mân nângâm ândine kâsâziņ nâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nângindâ âsagibap." ³ Oi a zen âlip lumbeņan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagon zo muyageziņgâbap. Ambân kâmbonoot nâi, zâk katep âsaâsagiņ narâkņâ mân nângi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko nâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziņâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakņâ sot maagât kâmut op ândie. Zen nâtik sot nâtâtikkât kâmut buņâ.

Narâk mân nângengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutņâ ziņ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem oranjâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen nâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik nâtigân too nem bâliņ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât siņgi op ândienņâ umniņ galem op ândinat. Oi nângâm pâlâtâņ sot buku orotņâ, zorâņ kâmbamgât hâmbâniņ upap. Oi kubikņâ diiniņgâmap, zorat nângânat. Zorâņâ kâmbamgât irâmarâkniņâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâgât. Anutuņâ neņgât kukņangât siņgi mân sâip. Kembuniņâ Yesu Kristoņâ kubikniņgi zâkkât siņgi utnatkât sâmap. ¹⁰ Zâkņâ neņgât op moip. Zorat nen momņâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtâņ utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen siņgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzângone âragwârâgu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtņâ hurat kwatziņgâm a nâmbut tânzângobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikņâ nâi dâzângonâ. Zengâren sâknam nep tuume sot Kembugât kâmurân

patâziņ op ândime, zen hurat kwatziņgâbi. Zen den dâzângome, zo zengât sâtziņ lubi. ¹³ Zen nepziņangât op buku otziņgâm nângâziņgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâron den dâzângua nângânek. A konam ândime, zen girem dâzângobi. Siņgi âlibân lorem ândie, zo tânzângobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzângobi. Zo yatâ a otziņgâm ândim um taan mân nângâbi.

¹⁵ Bâliņ otziņgâne hâuņâ mâkâbegât galem oranjâm ândibi. Ziinâ sot a nâmbutņâ zen kut nâi nâi âlipņik oranjâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi. ¹⁷ Âsâbâņ ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut nâi nâi zengâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuņâ sâm ziņgap.

¹⁹ Tirik Kaapumgât kârâp zo mân lâmunjbi. Kaa-pumgât den mân kwâkâbi. ²⁰ Anutugât den zo sapsune nângâne yenņâ mân upap. ²¹ Den zo nângâm kâsâpkubi. Âlipņâ oi mem ândibi. ²² Bâliņâ top topņâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbeņâ mariņâ, Anutu, zikņak sanjonziņgâm kubikziņgi um salek op nângâbi. Oi kaapum sot um dâpziņ sot sâkziņ hâlâlu zei Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâņan tosaziņ buņ kinbi. ²⁴ Gâsuziņgiņâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum nângâbap.

²⁵ Bukurâp, zen neņgât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembugât op buku buku op luyangâbi.

²⁷ Nâ Kembugât mâteņan dâzângobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziņgâne nângâbi.

²⁸ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkņâ tânzângoi um lumbe zengâren zimbap.

Zo yatik.

2 TESALONIKE

Mâsop sot sâiwap den.

1 Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zinggen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinggen.

² Anutu Ibâ sot Kambu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimbap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nângâm pâlâtânziñâ zo gwâlântensâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap.

⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânêtâ sâknamân ândim nângâm pâlâtânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nângindâ âlip opmap. Oi zorat den singi kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzângomen.

Kambu zâk hâuñangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyagezingâmap, zorat itâ sâbi, "Anutuñâ den hâuñâ sâsân narâkñan kut ñâi patâ otningâbap, zorat dâp zi muyagiap." Wangât, Anutuñâ zengât nângi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutuñâ nângâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otzingâbap. Sâknam zingâme, zen hâuñâ yatik sâknam zingâbap.

⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nângâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kambu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbanñâziñoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otningâbap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nângânangâme sot Kambu Yesugât singi âlip nângâm birâme, zen hâuñâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâtenñan gâbâ kâbakñezingâne sâknamân geim Anutu imbanangât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpñâ nengâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zen aksik zâkkât nângâne imbanñâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzângowen, zo nângâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonñâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuñâ zâk gâsuzingip dâp kubikziñgi ândibigât tânzângobap. Oi imbanñandâ tânzângom kut ñâi ñâi âlipñâ nângâm, nângâm pâlâtânziñ nep bonñâ muyagibi.

¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtân op

âsakñoot upi. Zo Anutuñâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsagezingâbap.

A nâmbutñâ ziñâ den singi âlip birâne Yesu gâbap.

2 O bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândiangânatkât den dâzângua nângânek.

² A nâmbutñâ, zen Kambugât narâk mârûm gaap sâm Kaapungâren sâm mândâbi. Zo a lâuzingandik sâm târokwapî mo ekap nengâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatziñgânâ yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot kengât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziñgâbegât galem orangâm ândibi.

Kambugât narâkñâ mâte upâ sâi a donbep patânñâ singi âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuñ a imbanñoot, zâkñâ muyagibap. A zo simân tâmbetagoapkât singi. ⁴ Zâkñâ zâizâiñ op Anutu sot kut ñâi ñâi anñâ mâpâsime, zo kâsa otzingâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatñan tap zikñangât sâbap, "Nâ Anutu."

⁵ Nâ mârûm zengâren ga ândim zorat dâzângowan, zo nânge. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânge. Pâke zo buñ oi zâkkât narâkñâ zo muyagibap. ⁷ Narâk ziren ko bâliñandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutugât den kukuñ a, zo âsagibap.

Sarâ imbanñâ muyagibap.

⁹ A zo Sataññâ mam okñangâm imbanñâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topñâ topñâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbutñâ den bon nângâm âlip orot zo birâm tâmbetagoangât singi upme, zen bâliñandâ mem um gulip kwatziñgâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutuñâ sâi sarâ mamñâ muyagei sarâ denân pâlâtân op mem ândibi. ¹² Zo yen buñâ. Den bonñâ zo birâmñâ kut ñâi ñâi bâliñâ zorat âkñâlîme. A zo zen hâuñâ zingâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuñ a zo âsagei Kambu Yesugât lâunñan gâbâ Kaapumñâ gamñâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kambugât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpniñ, zen Kambuñâ mârûm buku otzingâm gâsuzingip. Kaapumñâ um salek kwatziñgi den bonñâ mem ândim zâkkât singi upigât sâip. Zorat âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den singi âlip dâzângoindâ nângâm Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakñâ upigât diizingip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemñâ den dâzângowen sot ekabân kulemgum zingâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembuniñâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniñâ, zâkñâ umñâ gâsuniñgâm umâlepñangât op umâlep zinziñ kâtik muyagem niñgip. Oi bonñâ biken minat, zorat nâñgâm um bâbâlañ op mambât ândinatkat sâip. ¹⁷ Oi zâkñâ umziñ diim gem tânzâñgoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

A ziñ Paulo bekñan mem ninâuñâ tângubigât sâip.

3 O bukurâp, den ñâi itâ ziap, zo nâñgânek. Neñgât op ninâu sâne Kembugât den lañ kârâm âibap. Oi zeñgâren kâtigem bon oip, zo yatik a zeñgâren op âibap. ² Anutuñâ galem otniñgi bâliñ mâme a ziñ mân nâñgobigât ninâu sâbi. A donbep zen Kambu mân nâñgâm pâlatâñ kwâkñangâm, zorat.

³ Ka Kambu zâk sâi kâtigemap, zâkñâ galem otz- ingâm tânzâñgoi bâliñ mariñandâ mân tâmbetzâñgobap. ⁴ Zen den dâzâñgoindâ nâñgâm lum ândimeñâ ândibi. Nen Kembugât op zeñgât um zâgât mân up- men. ⁵ Kembuñâ umziñâ diigi Anutu umñandâ gâsâzâñgomap, zo nâñgâm Kristoñâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zeñgât den.

⁶ Bukurâp, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzâñgoindâ nâñgânek. Osetziñan gâbâ buku nâmbutñâ nepziñ tuum ândibigât dâzâñgowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lânâwen, zo yatik molin- ingâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapñâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zeñgâren gâbâ nalem sâñgân buñ

mân nem ândiwen. Buñâ. Kanpitâ mân kwatziñgânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betñâ muyaginatkat sirâm ñâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkat Kembuñâ mân sâm niñgip. Nep a nepñâ tuumñâ sâñgâm mimbap, zorâñâ bâbâlañ. Ka nen zeñgâren yatâ mân urâwen. Zen niñgitñâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzâñgowen, “Ñâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zeñgâren gâbâ den siñgi itâ gâi nâñgâwen, “A nâmbutñandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den lañ sâlâp- kume.” ¹² A yatâ zo, zen Kambu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzâñgoindâ nâñgâbi. Zen uruñsâm nepziñ tuune bon oi ziiñan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipñangât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum ziñgen, zo a ñâiñâ biri topñâ sâm muyagem birâne zikñik ândim ajuñ upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuniñâ sâm buku okñangâm den girem dukubi.

¹⁶ Kambu zâk lumbegât mariñandâ lumbe muyagez- iñgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuñâ zen sot ândibap.

¹⁷ Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ ñâiñâ kulemgup. Ka âkââkâñan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziñgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

¹⁸ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ tânzâñgoi um lumbe zeñgâren zem zimbap.

Zo yatik.

1 TIMOTEO

Mâsop den.

1 Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikku-bikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkat mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât siñgi âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângon, buku orotñâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutñâ, ziñâ den siñgi âlip sâm gulipkume, zen kwâkâz-ingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yennâ sâm a tengânñâ tengânñâ ândim gawe, zo zengât siñgi sâm kwâkâyangâme. Anutu kubikkubikkât denñâ, zo nângâne yennâ opmap. Zen kut nâi nâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Siñgi âlip sâmen, zorat bonñâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziiñangât itâ sâme, "Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm ziñgâziñgân a utnat." Yatâ sâmñâ dinziñâ sot gurumin den zorat topñâ mân nângâm lan sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsânñâ.

⁸ Kembugât gurumin den Moseñâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipñâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ kubikanğâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topñâ itâ ziap. Gurumin den zo a târârakñâ zengât siñgi buñâ. A itâ zo zengât siñgi. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângozângon, kâmbam ku. ¹⁰ Lan mâman a, anjandik ayân bâliñ mâme. Anñâ katep diim âim anğân kârâmñâ katepkât torerânñâ zengât kât sângân nine ko katep zo ziñgâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâtenjan sarâ sâm kâtigime. Kut nâi nâi Kembugât den bonñâ kâsa miñangâmap. Kut nâi nâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembunñâ zâkkât den bonñâ sapsun ziñgâm ândibatkat sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkângâmen, zâkkât siñgi âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesuñâ Paulo tosanñâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanñâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkñâ nângâni-gi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mâruman zâk sâm bâliñ kwâkângâm arânñâ zângom kâsa minz-ingâwan. Nâ nângâm pâlâtânñâ buñâ. Kembugât topñâ mân nângâm lan orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângozângonandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opñâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliñ mâme a kubikniñgâbam hânân geip. Den zo bonñâ. Den zo a pisuk patâ ziñâ nângâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliñ mâme a zengât patâziñâ, zo nâ. Nâ mâruman yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliñ op ka op ândia mân birânigip. Buñâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topñâ itâ. Tânzângozângon, zo nâgâren pâi a zen zo ekñâ nângâm pâlâtân kwâkângâm ândiândi kâtikñan bagibigât otnigip. ¹⁷ ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mu-munñâ sot mân igikñâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiñgiñâ zo âsak neulenoot zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Paulonñâ Timoteo siñgi âlipkat kâwali nep tuubapkat sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mâruman a sâtnâ zen gâgât op Kaa-pumgâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nângâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânğâ kâtigem zei umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutñâ ziñâ um salek ândiândiñ birâmñâ nângâm pâlâtânziñ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zengâren gâbâ nâi Hemenaiot sot nâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satangât bikñan zâparâwan. Oi Satanñâ sâknam ziki den bâliñzikñâ zo birâbobotkat zâparâwan.

Ninâugât den.

2 Den nâmbutñâ dâzângobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorân ziiñâ sot a nâmbutñâ zengât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândân tânzângom zengât op ninâu sâbi. Oi galemnângone târârak ândim lumbeñâ op sândukñan ândinat. ³ Zorân âlip upap. Kubikkubikniñâ Anutu, zâkñâ zorat nângi dâp upap. ⁴ Zâkñâ a aksik patâ den bonñâ nângâm sumbengât siñgi upigât nângâmap. ⁵ Anutu kânokñak ândiap. Oi Anutu sot a osetniñan a kânokniñâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkñâ a pisuk patâ nen sumbengât siñgi utnatkat

mâtâp kubigi ziap. ⁶Zâkñâ ândiândiñâ birâm aksik patâ nengât suupniñ meip. Zorat den singi sâsân narâk mâte oi sâne lañ kârâm ariap. ⁷Zorat singi sâsân sot Aposolo ândibatkat gâsum sâlâpnogip. Oi hân nâin nâin gokñâ den bonñâ sot nângâm pâlâtângât topñâ kwâkâm zingâbatkat sâm nigip. (Den zo sarâ buñâ, bonñâ san.)

A ambân zengât den.

⁸A zengât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei Anutugâren ninâu sâbi.

⁹Zi ambân zengât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorân neuleziñ upap. Oi neule top top sângân zâizâiñ mân pam ândibi. ¹⁰Ambân Kembugât singi ândinat sâmeñâ orot mâme âlipñâ utne dâp upap. ¹¹Ambân zen giginâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nângâbi. ¹²Ambânñâ a Kembugât den kwâkâm zingâbap mo a walâziñgâm den nâi sâbap, zorat nânga dâpñâ mân uap. Zâk yen uruñsâm ândibap.

¹³Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴Oi sarâ mariñandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliñ oip. ¹⁵Ambân, zâk katep mimiñangârâk ândibap, zo ko nângâm pâlâtâñ sot buku orot sot um salek sot gigin op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuñâ gâsâzângobap.

Yesugât kâmurân a satñâ ândie, zengât den.

3 Nâi zâk Yesugât kâmurân a sâtñâ ândibatkat sâbap, zâk nep âlipñangât okñangap sâsânñâ. Den zo perâkñak. ²A zâk târârak ândimñâ ambân kânok sot pâlâtâñ ândimap. A yatâ zo a sâtñâ kwânângâban. Oi umñangât kendonagom ândibap. Mân op gulip-kum, orotñik opmap. A lomba buku otziñgâm kwâkâm zingâziñgân nep zo târârak tuubap. ³Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lum-beñâ op ândibap. Kât sikumgât âkñâlê mân upap. ⁴Ambâ murarâp dâñ galem otziñgâbap. Murarâp girem den dâzângoi sât lulu op ândibi. ⁵Nâi zâk ambâ murarâp dâñ mân galem otziñgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziñgâbap? ⁶Oi a nâi um kâtik ândeipñâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwaip, zâk a sâtñâ mân kwânângâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiñ oi Sataññâ kâitkui kek birâban. ⁷A kândâtñan ândie, ziñâ a nâigât nângâne dâp upap, a zorân a sâtñâ ândibap. Ziñ sâm bâliñ kwâkñangâne Satangât ârâmbâgân gâ-subapkat san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waiñ too dorjbep mân nimbi. Kât sikumgât âkñâlê mân upi. ⁹Den singi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰Zen kânñan mâsikâziñgâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm ziñgâbi. ¹¹Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi.

Umziñangât kendon ândim den sânetâ bonñâ upap. ¹²Galem a nâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtâñ ândibap. Zâk murarâpñâ sot kut nâi nâi gakânñâ dâñ galemziñ upap. ¹³Galem a nâi, zâk nepñâ tuugi âlip oi a ambân ziñ sâm âlip kwâkñangâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtâñ opñâ kengât buñ nepñâ kâwaliñoot tuubap.

Singi âlip zorat den kombânñâ.

¹⁴Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan. ¹⁵Nâ kut nâi nâiñâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zengât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariñâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonñâ sot kombânñâ mem ândien. ¹⁶Singi âlipniñangât topñâ yâmbâtñâ tik pam zeip, zo Anutuñâ sâm muyageip. Zo âlipñâ sot sâtâreñoot. Den zo itâ. "Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumñâ topñâ sâm muyageip. Sumbem a ziñâ igâwe. Hânñâ hânñâ a zengâren singiñâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nângâm pâlâtâñ kwarâwe. Neule âsakñan mem zarip."

Sataññâ a umziñ mem gulipkoi singi âlip kumbi.

4 Kaapum zâk kânñan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutñandâ singi âlip birâm um gulip op Satañ sot wâke, zen sot pâlâtâñ op zengât den nângâbi. ²Zo ko sarâ anâ umziñâ heban oipkât a kâitzângom itâ dâzângobi, ³"Ambân mân memñâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi." Nen ko den bonñâ itâ nângâmen. Anutuñâ nalem top top pam nangip. Oi nen zâkkâren nângâm pâlâtâñ kwapñâ nalem zorat sâiwap sâm ni-natkât sâip. ⁴Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zo âlipniñgâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkânñâ mân ziap. ⁵Anutugât denñâ sot ninâuñandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlanñan nep tuunat.

⁶Yesugât kâmut den zo dâzângoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nângâm pâlâtâñ den sot singi âlip topñâ nângâm lum gâin, zorân umgan zem tângogi ândiban. ⁷Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlâlulu sâme, zo birâban. Gâ Kembugât mâtâbân târârak ândim umgâ kubikangâm ândiban. ⁸Sâkniñâ kubikangâm ândiândi, zo bâbâlanñan sot yenñâ yatâ. Kâ Kembugâren nângâm umniñ kubikangâm ândiândi muyageniñgâbapkat sâsânñâ. ⁹Den zo bonñâ. A aksik nângâm nangânat. ¹⁰Oi nep zorat bonñâ mi-natkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât nângânângâyân upmen. Zâkñâ a hân dâp nen kubikniñgâbapkat imbanñâ zemñangi ândiap. A nângâm pâlâtâñniñoot, zâkñâ perâkñak nengât kubikkubikniñ op galemniñ opmap.

Timoteo ândi mâmanņangât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzâņgoban. Kut ñai ñai zo nâņgâm upigât girem dâzâņgoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a zij gâgât nâņgâne giginâ mân upap. Gâ dingâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nâņgâm pâlâtâņ sot um salek ândim Yesugât kâmut zengât mâteziņan ândim mâtâp âlipņâ laņ tirâpziņgona gekņâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim singi âlip sâlâpkum zingâm dâzâņgom ândiban. ¹⁴ A sâtņâ zen Kaapumgâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziņâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorat nâņgâ kwâkâ op nepkâ imbaņâ tuuna bonņâ muyagei ek nâņgâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op singi âlip sâsâņ nep sâm gigip, zo ârândâņ galem upan. Gâ nep zo âsâbâņ tuum ândiban. Yatâ upan zo ko dingâ nâņgâme sot gikâ ârândâņ ândiândi âlipņan âibi.

Sâm kubikkubik den.

5 A sombâ ñai dukubam den kârâpņoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katep âtâ murâpnâ sâm den dâpziņanâk dâzâņgoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzâņgoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târârak kin den dâzâņgoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengât op san. ⁴ Malâ ñai nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko zingâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziņ galem otziņgâbi. Oi ombenjan kut ñai ñai zingâwe, zorat tosa zo zingâ mâkâbi. Anutunâ zorat nâņgi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikņik ândim Anutugâren nâņgâm pâlâtâņ kwap wâratkubap. Oi âsâbâņ kut ñai ñaigât kwakņâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, "Zen laņ ândibi zo ko mumuņangât singi op ândibi." ⁷ Ambân malâ den so dâzâņgom kâtigena tosa buņ ândibi. ⁸ A mo ambân ñai, zâk torerâpņâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâņ mân galem otziņgâbap, zo ko zâk singi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutņâ walâziņgâm bâliņâ oip, zorat.

Malâ topziņ nâņgâbi.

⁹ Malâ ñai zâk kendonņâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâņ op ândeip, zo yatâ zo kutņâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ ñai nan bârarâp buņ sot torerâp buņ, zâk Yesugât kâmut zingâ on galem upigât kutņâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buņâ, zorat topņâ nâņgâbangât sâm mâsikâziņgâban. Nan bârarâp minziņgâm dâņ galem otziņgip mo buņâ? Zâkņâ lomba a ambân buku otziņgip mo buņâ? Yesugât singi a on galem otziņgip mo

buņâ? A sâknam nâņgâne betziņan meip mo buņâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buņâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topņâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziņâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâziņgâban. Zen yatâ zorâņ laņ ândiândiņangât otziņgi a minam Kristo kândâtkubi. ¹² Oi mârum Kembangât nep tuubigât den sâwe, zo lonņigine tosaņoot opmap. ¹³ Oi zorik buņâ. Nepkât mân nâņgâm mirâ lâkņan nem obândime. Oi zorik buņâ. Den bon buņ sot den bâliņâ laņ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân zingâ a dum mem murarâ minziņgâm mirâ umņan ândie, zen on galem otziņgâbi. Yatâ op ândine kâsa zingâ sâm bâliņ kwatningânam den kârum birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutņandâ mârum mâtâp âlipņâ birâm Satangât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân ñai zâkkât toren malâ ñai ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, zingâ galem upi. Ka malâ ñai torerâpziņ buņâ zo ko kâmut zingâ galem otziņgâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, zingâ Kembangât nep kâtigem tuune âlip oi kut ñai mem zâi pam otziņgâbi. Singi âlip sâme sot kwâkâm zingâme, a zo yatâ otziņgâbi. ¹⁸ Galem a zingâ nepkât sâņgân mimbi, zorat Kembangât ekabân den ñai itâ ziap,

"Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi mân pindâna mân dâp upap."

Oi den ñai itâ,

"Nep a zâk nepkât sâņgân mei dâp upap."

¹⁹ A kânokņâ galem a ñai denân pambâ sâi mân nâņgâbi. A zagât mo karâmbut zingâ den sâsâņangât sâne nepņâ tuuban. ²⁰ Galem a ñaingâ bâliņ op mân biri a kâmut zengât mâteziņan den sâm kubikņangâna nâmbutņâ zingâ ekņâ keņgât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpņâ zengât mâteziņan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâņâk galem otna ñai mân gibap. Oi umgangârâk a ambân laņ mân otziņgâban. Hâtubâtu mân otziņgâban. ²² Gâ a nepkât mâsop kâukziņan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosaņâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliņangât den.

²³ Gâ umgan mâsek âsâbaņ muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Waiņ too mâik ñai nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutņâ bâliņâ utne sinningândâ ikmen. Ekņâ hâuņâ mimiņangât singi sâmen. A nâmbutņâ ko bâliņâziņâ tik ziap. Zo bekņan muyagei hâuņâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nangâbap.

Kore mâman a, zengât den.

6 Kore mâman ândime, zen patârâpziņâ hurat kwatziņgâm dinziņ lubi. Anutugât den sot kutņâ

sâm bâliŋ kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutŋâ patârâpziŋâ Kembangât siŋgi ândime, zen mân mem gei kwatziŋgâbi. Zen Kembangât opŋâ buku kânok uen sâmŋâ mân mem gei kwatziŋgâbi. Patârâpziŋ zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâne buku otziŋgâmap, zorat opŋâ um bâbâlaŋân kore otziŋgâne dâp upap. Gâ den zi dâzâŋgona nâŋgâm yatik op ândibi.

Kât sikum laŋ mân mimban.

³ A ŋâi, zâk sâm gulip den ŋâi sâm Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât den âlipŋâ birâm ŋâi sâbap, zâkkât itâ sânat, ⁴ "Zâk um gulip op sâkŋâ mem zâim den bon mân nâŋgâm den yenŋâ laŋ sap." Den zorat bonŋâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâm bâliŋ kwâkwat, den sâgân sâsâŋ. ⁵ Oi den sâm kwâkâkwâkâŋ muyagemap. A zo umziŋ gulip oi nâŋgânâŋgâziŋ buŋ oi kât sikum muyageniŋgâbap sâm Kembangât kâmurân ândie.

⁶ Kembu sot pâlâtâŋ oindâ tânnâŋgoi nâŋgindâ umniŋ âkâbap. ⁷ Nen itâ nâŋgâmen. Nen muyagem hânân bet bâsarŋ gawen. Oi zo yatik momŋâ bet bâsarŋ âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniŋgi nâŋgindâ âki ândinat. ⁹ Kât sikum patâ minatkât sâme, zen sarâ mariŋaŋgât ârâmbâgân zâibi. Oi kut ŋâi yenŋâ sot bâliŋâ top topŋaŋgât âkŋâle muyagem zorat nâŋgânâ sâm tâmbetagobi. ¹⁰ Kât sikumgât âkŋâleŋâ bâliŋâ top top zorat topŋâ uap. Oi a nâmbutŋandâ zorat opŋâ siŋgi âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muyagiwe.

Ândiândi kâtikŋaŋgât kâtigibi.

¹¹ Anutugât siŋgi a, gâ kut ŋâi ŋâi zo birâban. Gâ âlip opŋâ târârak ândiândiŋ sot siŋgi âlip sot nâŋgâm pâlâtâŋ sot buku orot, kâtigigiŋâ sot lâlon kwatziŋgâziŋgâŋaŋgât kâtigiban. ¹² Oi gâ nâŋgâm pâlâtâŋgât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikŋâ gâsuban. Gâ

zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donbep mâtez-iŋan sâm kâtigena nâŋgâwe.

¹³ Anutuŋâ kut ŋâi ŋâi ândiândi muyageziŋgâmap, zâkkât mâteŋan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteŋan sâm kâtigeip, zekât mâtezikiŋan itâ sâm, sâm kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâm gigip, zo mem târârak kinna Kembuniŋâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâkŋâ mâte oi imbaŋâ mariŋâ, a kutâ sot a zâizâiŋ aksik zeŋgât Kembu patâziŋ, Anutu, zâkŋâ haŋgi mori Kembuniŋâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk zikŋik mumuŋâ buŋâ. Zâk âsakŋâ umŋan ândiap. Gootŋan mân âibe-mgât dâp. Anŋâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâm âlip sot Kembu nepŋâ memŋâ ândim zâimâm-bap. Perâkŋak.

Kombâŋâ zinziŋ kâtik muyaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziŋgap, zen girem dâzâŋgona sâkziŋ mân mem zâibi. Kut ŋâi ŋâi buŋ orot, zorat nâŋgâne zorâŋ kombâŋziŋ oi zoren mân kâtigibi. Anutuŋâ gom sambe muyageniŋgi mem nem sâtâre op ândien, zorat nen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm ândinat. ¹⁸ Oi sâm ziŋgâna âlipŋaŋgât nep tuum umâlepkât op kut ŋâi ŋâiziŋ kâsâpkum a kanpitâ ziŋgâm ândibi. Oi siŋgi âlipkât bonŋâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opŋâ kombâŋziŋ ŋâi zinziŋ kâtik memŋâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonŋâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembangât den gigip, zo dâŋ galemgum mem ândiban. Oi a nâmbutŋandâ nen nâŋgânâŋgâniŋoot sâm den yenŋâ mo bon buŋ zo sâne nâŋgâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutŋâ den zoren mândâm nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zeŋgâren zim-bap.

Zo yatik.

2 TIMOTEO

Mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristonâ ândiândi muyageip, zorat den sa laŋ kârâbapkat Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât siŋgi âlip dâgoga nâŋgâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, buku orotŋâ sot um lumbeŋâ gâgâren zimbap.

Timoteo nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zemŋangip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlu ândim Anutu kore okŋangâm gane kiunziŋâ nâŋâ yatik opmanŋâ sâiwap dukumŋâ ŋâtik sirâm ninâu sâŋ gâman. Gâgât nâŋgâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbâŋ nâŋgâman. Oi gâ gekŋâ umâlip patâ nâŋgâbatkât otnimap. ⁵ Oi nâŋgâm pâlâtâŋ bonŋâ zemgigap, zorat nâŋgâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm ândiat, zo nâŋgan.

Kâtigem siŋgi âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nâŋgâm itâ dâgobâ. Nâŋâ bitnandâ kâukkan pa Anutuŋâ imbanŋâ gigip, zo ona sei kârâpŋoot upap. ⁷ Itâ nâŋgâban. Kaapum Anutuŋâ niŋgip, zo keŋgât mân utnatkât niŋgip. Kaapum zo imbanŋâ sot buku orot zorat mariŋâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum niŋgip.

⁸ Zorat gâ Kembuninangât den siŋgi sâŋ muyagibam aŋun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den siŋgi sâbam aŋun mân upan. Anutuŋâ imbanŋâ gibap dâp, nâ yatik, siŋgi âlipkat op sâknam kwâkŋan ândiban. ⁹ Anutu zâkŋâ kubikniŋgâm hâlâlu ândinatkat diiniŋgip. Zo âlip urâwen zorat buŋâ. Zikŋak nâŋgi zeip sot um lâklâkŋangât op yatâ otningip. Zo mârum hân mân muyageibân Yesu Kristogât op siŋgi kwatniŋgip. ¹⁰ Oi zorat bonŋâ narâk zoren muyageip. Kubikkubikniŋâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâkŋâ mumuŋangât imbanŋâ koi gei ko ândiândiŋ zinzij kâtik muyagenigap.

¹¹ Oi nâ zorat siŋgi sâsâŋ sot Aposolo nep tuubatkât sâŋ nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkŋan ândiman. Ka aŋun mân opman. Nâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nâŋgâman. Imbanŋangootŋâ siŋgi âlip nep sâŋ nigip, zâkŋâ dâŋ galem otnigi Yesu takâtakŋangât narâk mâte upap.

¹³ Den bonŋâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumŋâ umniŋan ândimap, zâkŋâ mam otgigi den bonŋâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziŋan Pigelo sot Hemogene, zet ârândâŋ. ¹⁶ Onesiporonâ tâk namâ a nâgât mân aŋun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembuŋâ Onesiporogât kâmut gakâŋâ tânzâŋgobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmŋâ um bâbâlanâk kârunim muyagenigip. ¹⁸ Zorat Kembuŋâ nâŋgâm narâk patin um lâklâkŋangât okŋangâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotŋâ imbanŋâ tuum ândeip, zo gikak nâŋgat.

Kembugât kâwali nep tuuban.

2 Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donbep patâ zengât mâteziŋan den dâgom ândiwan, zo Kembugât siŋgi a sât lu-luŋoot nâmbutŋâ dâzâŋgom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziŋoot a nâmbutŋâ dâzâŋgom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nâŋgâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapŋâ dap op sâkkât nep top top zorat umŋâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetziŋan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap. ⁵ Katep ziŋ kut ŋâi minam sârârâk kârâme. Zengâren gâbâ ŋâiŋâ mâtâp birâm ŋâin gâbâ âibap, zo sâŋgân mân mimbap. ⁶ Nâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upapŋâ naleŋ bonŋâ kândom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuŋâ dâgogan, zo nâŋgâm kwâtâtiban. Kembu zâk sâi umgâ pâronŋâi topŋâ nâŋgâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât nâŋgâm nâŋgâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunŋâ mumuŋan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât siŋgi âlip yatâ sâman. ⁹ Siŋgi âlipkat op sâknam nâŋgâman. Oi um kâtik ziŋ nâgât nâŋgâne bâliŋ mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât siŋgi âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât siŋgi a zengât op sâknam patâ nâŋgâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtâŋ utne kubikziŋgi neule âsakŋâ zinzij kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonŋâ, "Nen zâkkât mumuŋan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândâŋ zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam

nângâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânjanjindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbânjngâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât dennâ bon upap. Njâi sâmnâ njâi sâsânjâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Singi âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâterjan sâm dâzângom ândina den yenjâ mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yenjâ, bon bujâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânjâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutunjâ gâgât nângi dâp upapkât nep kâtigem tu-um ândiban. Oi den bonjâ tântân sâm ândiban zo ko Anutugât mâterjan anjun mân upan. ¹⁶ Den yenjâ sâne mân betzijan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op singi âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op laj kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ njâi Hemenaiio sot njâi Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topjâ itâ. Yesunjâ mumuñan gâbâ zaat ândiândi uñakjâ mârum muyageningip. Narâk patin sâk uñakjâ mân minat.” Zet yatâ sâmnâ a nâmbutjâ zengât nângâm pâlâtânj-ij mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonjâ.

¹⁹ Anutunjâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem njâi itâ ziap,

“Kembujâ singi arâpnâ zingit nângâmap.”

Oi den njâi itâ ziap,

“Kembugât singi a ândien sâme, zen aksik bâlijâ kândâtkubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuuj, zoric bujâ. Nak sot hânjâ tuutuuj, zo ziap. Hâkop nâmbutjan kut njâi sângân patâ zorânj geibap. Nâmbutjâ ko kut njâi njâi yenjandâ geibap.

²¹ Hâkop njâi zâk kut njâi bâlijâ buj, umjâ salek op neulerjoot upap oi hâkop sângân patâ. Oi namâ mar-ijandâ egi hâlâlû ze nep âlipjâ pindâbap. Den sum-bujâ zi a nengât op san. Umniñ salekkoi hâlâlû ândi-nat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut njâi njâi bâlijâ ek âkñâlîme, zo birâban. Oi umziñ salek opjâ Kembu sâm mâpâsime, zen sot âlip orotjanjât sot nângâm pâlâtânj sot um lum-beñâgât kâtigiban. ²³ Den yenjâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembugât kore anjâ den sârek op mân kwâkâyangâbi. Ziiñ a aksik buku otzingâm singi âlip târârak kwâkâzingâbi. Oi a zij bâlij ot-izingânetâ zorat hâuñâ mân otzingâbi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk zikñak mem gei kwatziñgi umziñ melân den bonjâ nângâbi sâm mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umziñ pâronjsâi Satanjât ârâmbâgân zângoip, zoren gâbâ mâkâz-ingâbap. Zen Satanjât den lum ândiwenjâ umziñ pâronjsâi kândâtkubi.

Singi âlip gulipkukuj a, zengât den.

³ Gâ itâ nângâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâlijandâ laj kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbanjoot ningâbi. ² A itâ zo, zij ândibi. Ziinjâgât nângâne zâizâij, kâtkât âkñâlî, den kârâpñoot sâsânj, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, anjâ Anutu hurat mân kwâkñangâme. ³ Lumbe den mân sâsânj, tosa mem ândiândi, sârân sâsânj, nem gulipkukuj, a zinnâ, kut njâi njâi âlipjâ âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpziñ-gozângonj, laj orot, zâizâij upme. Sâkkât âkñâlî mem ândim Anutugât âkñâlî mân nângâbi. ⁵ Sâkñandik sin-gi âlip nângâbi. Ka singi âlipkât imbanjâ mân zem-izingâbap. A zo yatâ ândine zingit kândâtzângoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutjâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nângânângâziñ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziñgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemjâ umbâlâ upme sot âkñâlî top top otziñgi laj âim game. Anjâ ambân zo yatâ zorânj zengât upigât sâm lolot otziñgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorânjâ narâk dâp den zorat topjâ kârûm mân nângâm kwâkâme. ⁸ Mârumjan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okñangâwet. Yatigâk a san, zen den bonjâ kâsa okñangâme. A zo, zen nângânângâziñ bâlijâ sot nângâm pâlâtânjzij bujâ. Dap dabân bâlijandâ laj kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziñangât topjâ muyagei ek nângâbi. Wangât, kut njâi njâi zij upme, zo topziñ sâm muyagei a aksikñâ ek nângâm kândâtzângobi, zo-rat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkñan sâknam donjebep muyagenangip.

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut njâi njâi orâwan, zo ek nângâm ândein. Singi âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nângâm pâlâtânjâ, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nângâm ândein. ¹¹ None sâknam nângâwan. Antiokia kamânân, Ikonionj sot Listera kamânân none sâknam donjebep nângâwan. Yatâ ot-ninetâ Kembujâ bitziñan gâbâ mâkânigip. ¹² A nâmbutjâ Yesu Kristo sot pâlâtânj op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zângone sâknam nângâbi. Zo perâkñak. ¹³ Narâk ziren bâlij mâme a sot sarâ a zij bâlij upme. Bet ko walâm sarâ sot bâlijâ zorânj tuune laj kârâbap. Umziñâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziñgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nângâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtânj op ândiban. Den zo njâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den singi zo giwan. Oi gâ topnâ nângâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nângâm gâingât zorânj umgâ kubigi Yesu Kristo nângâm pâlâtânj kwap sumbemgât singi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanjâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapumgâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nângindâ singi âlipkât topjâ kwâkâm ningâmap. Oi

zorâñ topniñ sârn muyagem umniñ melânji târâkkât tenjâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpnângomâp.
¹⁷ Yatâ op diiningi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip otrotñangât nep top top zo âlip tuum ândinat.

Târârak ândim singi âlip nep tuunâ.

4 Nâ Anutugât mâtenjan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanâñootnâ gamnâ a gwâlâ sot mumunâ dinniñ sârn kwâkâbap, zekât mâtezikñan sârn kâtigem dâgoga nângâ. ² Gâ den singi âlip sâban. Oi a zorat otziñgâbap mo buñâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziñgâm nep mulunân âkonñâ buñ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi singi âlip den zo a nâmbutñâ nângâne pat palañ oi birâbi. Zo birâmñâ den nâi nângânatkât kindapziñ hetâmkwapi. Kwâkâm ziñgâziñgân a muyageziñgâbi. Umziñ dâp oi yatik, zorik muyageziñgâne kwâkâziñgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenñâ zoren âi pâlatân upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknâm kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi singi âlip sâsân nep tuum ândiban. Nep sârn gigip, zo tuum birañban.

Paulogât narâknâ pânkânok oip.

⁶ Kembugât singi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabânjan katap ziñ sârârâk kârâme yatâ nâ mârurn sârârâk kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlatânñâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târâraknangât sângân mibatkat mambât pâi zip. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târârakñâ, zâknâ sângân nibap. Oi nâyâk buñâ. Yesugât takâ-takânangât âknâlime, zen ârândân ziñgâbap.

A nâmbutñandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut nâi nâi zorat âknâlile op nâbam Tesalonike

kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikñik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândân gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamñâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topñâ sot ilumñâ zo aksik mem gâban. Ilumñâ mân birâban.

¹⁴ Liñgip kâlâu mot kâññâ tuutuun a, Alesande, zâk bâliñ donjeb otnigip. Zorat Kembuñâ hâuñâ pindâbap. ¹⁵ Zâknâ dinniñâ donjeb koip. Zorat gâ zâkkât kengât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâiñâ den mân betnan meip. Buñâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemziñgâbapkat nângan. ¹⁷ Kembuñâ ko betnan mei singi âlip um kâtik a, hân nâin gokñâ zengâren sa tânnogi sârn nanjâwan. Oi zâknâ zuu kâtik Laiongât lâunjan gâbâ mâkânigip. ¹⁸ Kembu zâk bâliñâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembugât kiñ topñan nâbanbap. Zâkkâren imbanñâ âsakñâ zem zâimâmbap. Zo perâknak.

¹⁹ Nâ Pisisila sot apñâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nângâziñgan. Zo dâzângoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâknâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.

Eubulunñâ nângâgigap. Puleñ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutñâ, zen yatik nângâgige.

²² Kembuñâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembugâren gâbâ tânzângozânjonjor zorân zengâren zim-bap.

Zo yatik.

TITO

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

1 Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnâ zorat nep diŋ sâm nigip. A ambân Anutugât siŋgi sâip, zen den bonnâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangâbi sot diŋâ lubigât nep zo sâm nigip. ²Oi ândiândi kâtikkât siŋgi den, zo bonnâ. Anutuŋâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mârumnân hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât siŋgi sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³Narâk mâte oi diŋâ zo sâm muyagemnâ Anutu kubikkubizîŋandâ nânâ sâm muyagibatkat nep diŋ sâm nigip.

⁴Nâ sot siŋgi âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtŋâ, zengât den.

⁵Nep torennâ ziap, zo tuum nanngâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzângoban. ⁶A nâi, zâk tosa buŋâ, ambân kânok sot pâlâtân op ândibap. Oi nan bârarâp zen den siŋgi âlip mem ândibi. Nan bârarâpnâ gulipkuŋ sot zâizâiŋ buŋ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷A sâtŋâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimapnâ tosa buŋ ândibap. Zâk zâizâiŋ mân upap. Kuk laŋ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuŋngât âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸Zâk a buku otziŋgâm kut nâi nâi âlipngangât âknâle nângâmap. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târâraknâ. A hurat kwatziŋgâmap. Sâkkât kendon ândibap. ⁹Den bonnâ sâm dâzângowan, zo dâpnân mem ândibap. Oi zorânâ imbanâ pindi den bonnâ âlipnâ a kwâkâm zingâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰A doŋbep zen zâizâiŋ op ândime. Zen den yennâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziŋgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutnâ umziŋ patâ Mosegât den siŋgi sâŋgiŋan ari sâknandik Yesugât siŋgi nângâme, zen zo yatâ op ândime. ¹¹A zo kât sikumgât opnâ den sarâ sâm a nâmbutnâ ambân murârâpziŋoot zo um gulip kwatziŋgâme. A yatâ zo, zengât lâuziŋ dooŋgunat. ¹²Keret a zengât den sâsân a nâiŋâ itâ sâip, “Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam op nalem nemŋik ândime. Zuu bâliŋ yatâ kut nâi nâi laŋ nime.”

¹³Den zo nânga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona siŋgi âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴Zen Yuda a zengât den yennâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵A um salek ândimenâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtânziŋ buŋ, zen nângânângâziŋ sot umziŋ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekkomap. Wangât, umziŋ sumunkoip, zorat. ¹⁶Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topnâ nângâmen.” Sâtŋak yatâ sâne orot mâmeziŋâ kwâimbâmap. Zen bâliŋ mâme a. Den kukuŋ a. Anutuŋâ zingiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziŋ âlipngangât nep mân tuume.

A ambân patâ, zengât den.

2 Gâ ko den âlipnâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ²Oi sânanâ a patâ ziŋâ kendonbandon sot hâlâlu ândibi. Umziŋ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtân sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona siŋgi âlip nângâm sarân mâme sot den umân pâpan mân sâmnâ too kâtik laŋ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murârâpziŋ galem otziŋgâm biranbi. ⁵Oi anun op laŋ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubiknâ abârâpziŋ sâtziŋ lubi. A kândâtŋan ândie zo, ziŋâ zingitnâ Anutu sâm bâliŋ kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷Oi gikak kut nâi nâi âlipnâ zo op mâtâp tirâpzângona eknâ yatik upi. Sâknak mân tuuban. Kembugât den zo târârak wâratkum bonŋik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸Den âlipnâ târâraknâ sâna kâsa zen nângâm nâi anun op Yesugât kâmut nen den mân sâm bâliŋ kwatniŋgâbi.

⁹Kore a dâzângona patârâpziŋ zengât den lum kore âlip otziŋgâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziŋan mân sâbi. ¹⁰Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâiŋiŋ yen ek galem upi. Yatâ opnâ Anutu kubikkubikniŋ diŋngât neule âlip upi.

Sangon kubikniŋgipkât ândiândi âlipnâ ândinat.

¹¹A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzâŋgozângonâ, zo muyageip. ¹²Zorânâ betniŋan mem kubikniŋi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âknâle bâliŋâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu

ziknâ yatâ târaraknâ op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsaknâ muyagei ândiândi âlipnjan âinatkat um bâbâlan op nângâm ândinat. ¹⁴ Zâknâ neñgât suupniñ mem bâliñan gâbâ mâkâniñgip. Oi zâkkât arâpnâ opñâ âlipnjanñgât nep tuum ândinatkat sanjon kubikniñgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziñgâm kâtigiban. A ziñ gâgât nângâne giginâ mân upap.

Tirik Kaapumgâren gâbâ a uñaknâ âsagiwen.

3 Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiñ hurat kwatziñgâm dinziñ lu-bi. Oi nep âlip top topñâ ziap, zo bâbâlan op tuubi. ² Oi sâm bâliñ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buñ kâtiknâ. Zen lumberñ ândim a pisuk umâlep kwatziñgâbi.

³ Nen mârumñan um gulip op den kom ândiwennâ âkñâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziñâ neñgât âkñâle mân op ândiwe. ⁴ Ka Anutuñâ umñandâ gâsânângomñâ kubikniñgip. ⁵ Nen târarak ândim nep âlipnâ ñâi tuuwengât buñâ. Um lâk-lâkñanñgât op too sanjonniñgâm sâi Tirik Kaapumñâ ândiândi uñaknâ niñgip. ⁶ Zâk kubikkubikniñâ Yesu Kristogât opñâ Kaapum niñgip. Zo bituktâ mân niñgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâtenjan tosaniñ buñ kinñâ ândiândi kâtikkât singi utnatkat yatâ otningip. Um lâk-lâkñanñgât op yatâ otningip. Den zo perâkñak.

Den bon buñ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzângom kâtigem ândiban. "Anutu nângâm pâlatân kwapmenñâ âlipnjanñgât nep tuum kâtigibi. Nep âlipnâ zo tuune a betziñan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziñ kutziñanñgât den sot den sâm kwâkâyanğame sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buñâ."

¹⁰ A ñâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nângi birânjanğana zikñik ândibap. ¹¹ Gâ nângat. A yatâ zo bâliñanñgât nep tuumap. Orot mâmenjandâ tosanñ sâm muyagemap.

Den murukñâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sângongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkñan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nângânângâ a Zena, zet sângonzâkona hân ñâin âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniñâ zen âlipnjanñgât nep tuum umziñ upap. Oi a nâmbutñâ pu utne betziñan mine nepziñâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nângâgige. Gâgâren a buku otningâme, zorat sot den dâzângoban.

Kembugâren gâbâ tânzângozânjon, zorân zeñgâren zimbap.

Zo yatik.

PILEMON

Sâm muyage den sot mâsop den.

1 Nâ Paulo Yesu Kristogât opnâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniñâ Timoteo, net Pilemon nep betniknan memmat, gâgât ekap zi kulemgum giget. ² Oi ambân bukuniknâ Apia sot kâwali aniknâ Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemon gâgât mirin mindume, zengât ârândân pet.

³ Ibâniñ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoñ sot um lumbe zo zengâren zimbap.

Paulo zâk Pilemongât op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâknanngâm Kembugât sîngi a zengâren umgâ kinmap. Oi zengât nângâm ândimat. Nâ zorat sîngi nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtân nânen sot kânok uap. Kut nâni nâni âlipnâ Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nângâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ Kembugât sîngi a buku otzingâm umâlep kwatzingâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otzingâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut nâni upangât Kristogât opnâ sâbâ sâni âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotnanngât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sâmbâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nâni Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiñâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opnâ gâgât sot nângât ârândân ândei dâp uap.

¹² A zo sângongua gâgâren gaap. Zo nângât kâmbi-amnâ, zo sângongua gâgâren gaap. ¹³ Nâ sîngi âlipkât op tâk namin ta zâknâ gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan. ¹⁴ Oi gâ mân nângâna nâ yatâ upatkât nânga mân dâp oi mâburem gigan. Gâ gikak nângâm nibâ sâni niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nâni ândeip, zo topnâ itâgât motnâni. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk bunâ. Yesu sot pâlâtân op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâm nâni otgibap. Zo itâgât sâknandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembugât a opnâ gâgât a bonnâ uap. ¹⁷ Gâ nângât nângâne bugugâ oi ko zâk diina gâni nângâna Paulo upap.

¹⁸ Zâknâ kut nâni gâ gulipkoip? Gâgât tosa nâni zâkkâren ziap, zo nângât sîngi sâban. ¹⁹ Paulo ninak den zi kulemgum gigan. Perâknak, Nâ hâuñâ melân gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wangât sâbat? Gâ nâgâren a unaknâ âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ Kembugât opnâ kut nâni zo bâbâlanâk nibangât otnigap. Kristogât opnâ umâlep kwatniban.

Den muruknâ.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nângât op ninâu sâni Kembunâ nângâm nâni sâni zengâren gâbatkât nângan. Zorat nângât sîngi kian kibipan.

²³ A bukunâ Eparara, zâk Yesu Kristogât opnâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nângap. ²⁴ Oi nep betnan mimiñ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nânge.

²⁵ Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângozângoñ, zorân umziñan zimbap. Zo yatik.

HEBIRAIO

Yesu zâk Anutugât topnâ sâmbuyagem ningip.

1 Anutu zâk mâruman Propete ziknâ topnâ dâzângoi zinjâ sâkurâpnij den holiñâ top topnâ dâzângom gawe. ² Bet narâk muruknan ândien zi sâi nanñandâ diñâ dâtnângoip. Mâruman Anutuñâ sâi nanñâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat mariñâ upapkât sâmbuyagem pindip. ³ Anutuñâ sâi nanñangâren zik holi tobat âsaknâ muyagem ziapkât ândiândiñangât dâp ândimap. Oi imbanñâ diñandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoip zemap. Zâknâ bâliñâniñâ sanjon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriboriñoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziñgâm ândiap. Zâk kot patâ memñâ kutnâ sumbem a zengât walâziñgip, ândiap.

Sumbem a zen giginâ. Nanñâ zâk zâizâiñ.

⁵ Nanñâ zâk zâizâiñ ândiap. Sumbem a zen ombeñan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziñgâm sâbâ. Anutuñâ sumbem a nâi zîtâ dukoip?

“Gâ nannâ. Nâ itârân gâsum sâlâppoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?

“Nânñâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibat.”

Buñâ. Anutuñâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuñâ nanñâ kânok sângongui hânân gâi Anutuñâ zâkkât den itâ sâip,

“Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuñâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânñâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanñangât itâ sâip,

“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanñâgâ zo zinziñ kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziñgâm ândiban. ⁹ Târârakñangât otgimap. Bâliñâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanjongigip. Zo bukurâpkâ sanjongiñgip, zengât dâp buñ, walâziñgip.”

¹⁰ Anutuñâ nanñangât den nâi itâ sâip,

“Kembu, gâ topkwâkwatnan hân muyagein. Oi sumbemñâ sumbemñâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buñ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sângiñâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sângiñâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmnâ unaknâ

muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuñâ sumbem a nâi zîtâ dukoip?

“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgangât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniñan mimbigât sâsâñ. Anutuñâ sumbem a sângonzângoi a sumbemgât siñgi ândien, nengâren gam betniñan mime.

Kubikkubik den mân birânat.

2 Zorat nen den siñgi âlip nângâwen, zo tâpâkum lorem birâbengât nângâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpnâ diñâ sâkurâpnij dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemnâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuñoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu ziknak kubikkubikniñangât den sâmbuyageip. Oi kin-dapziñandâ nângâwe, zen den zo dâtnângone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniñgâbapkât imbanñâ zemñangap, zo birindâ hâuñâ buñ upap? ⁴ Anutu ziknâ imbanñâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nângip dâp imbanñâ kâsâpkum ningip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziñan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâñâ. Narâk zoren Anutuñâ a nâi kembuniñâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembugât a nâiñâ zorat den sâmbuyageip. Den zo itâ,

“Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otziñgâmat? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giginâ ândibigât sâmbuyagem. Gâ a nâmbutnâ zengât mâteziñan imbanñâ ziñgâna hurat kwatziñgâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziñan zâmbarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziñan zâmbariñ, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziñgip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniñan pâip, zo mân âsagei ik-sen. ⁹ Yesu ko a kembu op ândei ik-sen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziñan ândim sâknâm nângâm moip. Sâknâm nângâm moipkât neule âsaknâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuñâ a pisuk nengât op mumuñangât sâknâm patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nângi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâknâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donbep sumbem âsaknâ diiningâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikniyangât a patâ, Yesu, zâk sâknâm nângâm moipkât kubikkubik a bonnâ ândibapkât Ibânâ nângi âlip oip. Nângi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlû kwatziingâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlû kwatziingâ ândie, zen ârândân Ibâziñ kânok. Zorat ziknâ murâpnâ sâbat sâm nângi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diñ itâ ziap, "Anutu, gâgât kutsingigâ murâpnâ sâm muyageizingâbat. Kembangât kâmut osetziñan kep mem sâm sâtâre otgibat."

¹³ Oi den nâi itâ ziap, "Anutu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândibat." Oi den nâi itâ ziap, "Zi nâ sot Anutuñâ katêp nigip, nen ârândân ândien."

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniñan mimbap.

¹⁴ Oi katêp nen sip kelâkniñoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo ziknâ mumuñandâ mumuñâ mariñâ, Satangât imbanâ koi geip. ¹⁵ A zo, ziñ munat sâm kengât op ândine Satangâ tâknâ saazingâ narâk dâp mumuñangât kengât op tâpmarâwe, zen olanzingâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâknâ sumbem a betziñan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpnâ nen betniñan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpnâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuñâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opnâ a patâ op Anutu mâtenan kore oknangâm a ambân tânnângom niñangât bâliñâ sanjonbapkât sâm pindi yatâ oip. ¹⁸ Yesu zâk ziknak sâknâm nângâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageningâ âlip betniñan mimbap.

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

3 Zorat op ko Kembangât singiyân a bukurâpnâ sumbengât singi ârândân diiningip, zen Yesugât nângâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore oknangâm ândimap. Ândei niñâ nângâm pâlâtân kwâknangindâ zâknâ patâniñâ op ândiap. ² Anutuñâ gâsum sâlâpkoi sât luluñ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ osetziñan sât luluñ ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotnâ mirâgât singi walâmap dâp yatik Yesugât kutsingîñâ Mosegât wâlap. ⁴ (Mirâ mot zo anâ tuutuunâ. Ka kut nâi nâi muyamuyagingâ, zo mariñ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ zengât osetziñan ândim kore a op sât luluñ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nanñandâ Anutu a ambân gakârâpnâ nengât kâukniñâ ândiap. Zâk Ibânangât sât luluñ ândiap. Oi nen sumbengât singi kwatningip, zorat nângâm um bâbâlan op âinatkat mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpnâ bonnâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷ Zorat Tirik Kaapumñâ Kembangât den itâ sâip. Zo nengât singi sâip, "Zen itârân Anutugât diñâ nângâm mârumñan sâkurâpziñâ um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândine mâsimâsikân muyagei um kâlagân lan urâwe. ⁹ Sâkurâpziñ hân zoren kut nâi nâi orâwan, zo kendon 40 umñan ek ândiwe. Eknâ umziñ mân âburei lan zâizâiñ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânga bâliñ oi zengât itâ sâwan, 'Zen umziñandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lânme.' ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziñgâm itâ sâwan, 'Zen nâgât ândim nângâ kamânân mânâk bagibi.'"

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ nâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem orangâm ândibi. ¹³ Itârân Kembangât diñâ nângâmñâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmñâ sirâmñâ umziñandâ kâitzângobapkât den sâm galem orangâm ândibi. Bâliñangât mâsimâsikânâ zengâren gâbâ a nâi oknangi um gulip otziñgâbapkât op sâip.

Isirae a zengât singi nângâm kengât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nângâm pâlâtân kwâknangâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nângâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimñâ kikerân âi takâm Kristo sot bonnâ minat. ¹⁵ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, "Zen itârân Anutugât diñâ nângâm zâizâiñ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi."

¹⁶ A ikâ ziñâ diñâ nângâm tâtâlim um kâlak muyagawe? Zo nâin goknandâ bunâ. Moseñâ kândom otziñgi Aigita hânân gâbâ diizingip, a zo aksik ziñâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuñâ nângi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nangâwe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ ziñâ zengât itâ sâm kâtigeip, "Nâgât ândim nângâ kamânân mân âibi?" Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

Ândim nângâ kamânân takânatkat sâm ningip.

4 Ândim nângâ kamânân âinat sâsânâ. Singi den zo mân gulipkoi bun oip. Zorat nengâren gâbâ niñâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ² Singi âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zengâren bon bun oip.

³ Singi âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip,

"Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, 'Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.'"

⁴ Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârumñan hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nângip. Anutuñâ sirâm nâm-

burân kânok umñan a sot kut ñai muyageziñgip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembugât ekabân den ñai itâ ziap,

“Anutu, zâk kut ñai ñai muyagem nanğâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nanğip.”

⁵ Oi bet Isirae a mirâ kamân kâतिकñan um kâतिक ândine Anutuñâ den ñai u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip,

“Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶ Mârum ândiwe, zen sinği âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷ Wangât, bet narâk ñain Anutuñâ narâkñâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip,

“Zen itârân diñâ nângâme oi ko um kâतिक mân ândibi.”

⁸ Zorat op ko Yosua zâk mârum ândim nângâ kamân bonğâ muyagem ziñgi sâi bet Anutuñâ narâkñangât dum mân sâbap. ⁹ Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem nanğâmñâ kendon tap nanğip, zo yatik Anutugât a ambân nenğât ândim nângâ kendon ñai tok ziap. ¹⁰ Anutu zâk nep tuum nanğâm ândim nângip, zo yatik a niñâ Anutugât ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu diñangât topñâ.

¹¹ Oi niñan gâbâ ñainâ lorem Isirae a mârum mâtâp bâliñ lâñawe, zorik lâñbapkat ândim nângâ kamânân âinatkat kâtinginat.

¹² Anutugât den, zo ândiândiñâ sot imbanğâñoot. Oi sâu ñai umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâतिक zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânânğâtmap. Oi um nângânângâniñâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkat sâsân.

¹³ Kut ñai ñai, zo aksik muyagemap. Nâiñâ Anutugât mâtenjan tik mân zemap. Zâkkâren kut ñai ñai muyap sot ekap buñ zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlan op mâte okñangânat.

¹⁴ Anutugât tirik namâ galem a patâ ñai ândiningap. Anutugât nanğâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkat Kambu patâniñâ sâm nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵ Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâniñgâm mân nângânângâ mân opmap. Nenğâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârum zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶ Zorat nen um bâbâlan op zâkkâren arindâ tânnângomâmbap. Oi kut ñai zo mo zo mâte otningi zâkkâren arindâ umâlipñangât op tânnângobap.

Yesu zâk sâknam nep tuugipkat Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânângip.

⁵ Hânân nenğâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpziñgoip zo, zen a zengât opñâ Anutu mâtenjan muyagem a zengât tosgât bâu mot Kembugât sinği sâm kom umbigât zâmbarip. ² Tirik namâ

galem a yatâ zo, zâk zikñak a lotñâ ândiapkat kwakmak a sot gulip ândiândiñ zo âlip mulun kwatz-îngâbap. ³ Topñâ yatâgât a zengât tosa sot zikñâ tosa ârândân Kembugât sinği nalem umbapkat sâsânâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a ñai zik umgât mân tuubap. A ñai Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâm pindip, a zo zâkñak tuubap. Anutuñâ Aaroñ yatâ gâsum sâlâpkuip.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nângi zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâm nep diñ sâm pindip, “Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpğoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip,

“Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumunjan gâbâ mâkâbapkat imbanğâ zemñangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkñangipkat Anutuñâ nângânangip. ⁸ Yesu zâk nanğâ ândeip oi lanğ sâknam nep tuum âim sat lulu topñâ nângip. ⁹ Kut ñai ñai op nanğipñâ sât lulu a ambân zen kubikziñgi ândiândi kâतिक ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mârumñan Kembugât sinği nalem om kore okñangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkat Anutuñâ sâm pindip.

Katep zengât nângânângâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donğbep ziap. Oi zen kindapziñ kâmbâk ândiegât dâzângobat, zorat nângâ yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep sinği âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen sinği âlibân lâmbatñâ a nâmbutñâ kwâkâm zingâne dâp opap. Ka zen sinği âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo sinği âlipkat den mâtenâ kwâkâm zingâbigât dâp ue. Zen nalem kâतिकñangât dâp buñâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânâ dap op den bonğâ zorat topñâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalem kâतिकñâ zo lâmbarawe zengât sinği. Um nângânângâziñ muyagei âlipñâ sot bâliñâ nângâm kâsâpkume, zengât sinği.

Anutu birânangâm um melâñmelân, zo mân taap.

⁶ Zorat nen Kristogât den mâtenâ zo birindâ zeiden yâmbâtñâ zo târokwap sânat. Kembugât den top kwâkwatñâ zo birânat. Zo itâ. Um melâñmelân sot ândiândi sângiñâ bon buñ zo birâbirân sot Anutu nângâm pâlâtân kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanğonziñgâziñgân sot bet kâugân pâpan sot mumunjan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâuñâ minat, zorat den. ³ Anutuñâ nângâningi den nâmbutñâ târokwatnâ.

⁴ A sinği âlip den mem umziñ pâi âsakñan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âkñaliwe sot Tirik Kaapum sot urawe. ⁵ Oi Anutugât den zorat nângâne âlip oi narâk patâgât imbanğâ zo nângâm âkñaliwe. ⁶ A yatâ zo sinği âlip kândâtkom Anutugât nanğâ du poruyân kumbe yatâ

upap. Zen yatâ utne a nâmbutnâ zinjâ Yesugât nângâm bâliņ kwapme. A yatâ zo dap op umziņ melâņ sinņi âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuņâ nâi sa nângânek. Hân nâi mapnâ âsâbâņ gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât naleme muyagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâliņik muyagemap, zo bon buņangât Anutuņâ sâmbâliņ koi kârâpņâ simbap.

Kwik târârak kinkinņangât diņâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetagoigât buņâ. Zen sinņi âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot buņâ. Zen zâkkât opņâ arâpņâ betziņan mem buku otziņgâwe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Buņâ. ¹¹ Zen itâ upigât ot-nigap. Zen aksik patâ sinņi âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlaņ op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem sinņi âlip a nângâm pâlâtâņ sot kâtigem ândim kut nâi nâi neņgât sinņi sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lâņbi.

Sumbemgât sinņi kwatniņgipkât mân keņgât utnat.

¹³ Anutuņâ Abaram sinņi den dukum patâ nâigât mâteņan sâmbâliņ kâtigibat sâmbâliņ kârumņâ zikņan kwap sâmbâliņ kâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, "Nâ perâkņak mâsop mingi-ga kiurâpkâ laņ kârâm ândibi." ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonņâ muyagibap kât mambât âkonņâ buņâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anâ a patâ nâi zâkkât mâteņan sâmbâliņ kâtigem sâmbâliņ kwâkâkwâkâņ orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a sinņi kwatziņgi um zagât upegât umņandâ kâtigei sâip. Zorat topņâ muyagei sinņi den zorât kwâkņan sâmbâliņ kâtik den sâmbâliņ târokwaip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ buņâ. Den zagât sinņi den sot sâmbâliņ kâtik den zo kwânâņgâzikâm neņgâren tâmbetagoagoņangât sâmbâliņ zâkkâren âiwen. Oi neņgât sinņi kut nâi sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip. ¹⁹ Sinņi kwatniņgâwe, zorat bonņandâ ândiândiniņangât ândâniņ kâtikņâ, zo muyap buņâ. Oi ândâniņ zorâņâ tirik namin sâņgum umņan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sâņgumņan zo Yesuņâ kândom otniņgâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapņâ yatâ oip.

Melkasidekât topņâ

7 Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramņâ a kutâ kâsarâpņâ zâņgomņâ âburem gâi Melkasidekņâ mâtâbân muyagem mâsop miņangip. ² Oi Abaramņâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutņâ niin denân itâ, "Târârakņâ a kutâ." Salem a kutâ, zo niin denân itâ, "Lumbenâ a kutâ." ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutzikņâ Kembugât ekabân mân ziap, zorat topņâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutziņâ ekabân mân ziap. Zâk âsaâsagiņ narâk ekabân mân ziap sot mumbap kât narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanņâ

zâkkât dâp upapkât sâsâņ. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutnâ ândiwe, zo walâziņgip.

⁴ Zi nângânek. Melkasidek zâk a zâizâiņ nâi. Zâkņâ sâkunniņâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipņâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutnâ zen tirik namâ galem upigât sâsâņâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutnâ torerâpziņâ zengâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zengât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mârumņan ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutuņâ Abaram sinņi den kwâkņangip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâiņ nâi op Abaram mâsop miņangip. ⁷ Zorat itâ nângânek, "A zâizâiņandâ gigiņâ mâsop memap." Den zo bonņâ. Zo nâiņâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nângâmen. Melkasidekņâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buņ orotņandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mime. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibap kât sâsâņ, zâkņâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunņâ Abaramņâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nâņga itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapņâ sâkunņâ Abaram zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkunņâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek zâk sot kândiņgâwet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nângânat. Lewi zâk sâkunņangâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gabâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zengât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, ziņ tirik namâ galem upigât Moseņâ gurumin den ekabân sâmbâliņ ziņgip. Lewigât kiurâpņâ zengâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sâņgiņâ zo siriksâi a uņakņandâ galem upap. Yatâ oi sâņgiņangât den kâtik zo siriksâi uņakņâ nâi muyagibap. ¹³ Anutuņâ a nâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin gokņâ. Mârum zâkkât kâmut zo, zengâren gâbâ nâiņâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuniņâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zengâren gâbâ muyageip, zo nâņgen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Moseņâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topņâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibap kât sâsâņ. ¹⁶ A zo ândiândi kâtikkât imbanan tirik namâ galem op ândeipņâ ândiap. Zo sâkunziņangât den kâtik zeip, zorat

dâbân buñâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembuñâ itâ sâm muyagei Kembugât ekabân ziap, "Gâ Melkiseidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban."

Yesu zâk târotâro bonñangât nakñâ.

¹⁸ Gurumin den sângiñâ mârûm zeip, zo lolot sot bon buñâ oipkât birâbirâñ. ¹⁹ (Den kâtik zorânñ kut ñai mân kubikñangip.) Oi zorat hâuñâ Kembuñâ mâtâp âlipñâ muyagei zorân diiningi Anutu âlip mâte okñangâmen. ²⁰ Uñakñâ muyageip, zo sâm kâtik den buñ mân muyageip. ²¹ Sângiñâ, zen sâm kâtik den buñ tirik namâ galem a urâwe. Uñakñâ zi ko den kâtik kwâkñan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, "Kembuñâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, 'Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtikñâ.'"

²² Yatâ opñâ topñâ itâ nângânat. Yesuñâ târotâro bonñâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sângiñâ, zen ko donbep, zinzin kâtik buñâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Uñakñâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugipkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte okñangânam Yesugâren gâindâ âlip betniñan mem tânnângomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbân zengât op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonñâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlû sot tosa buñ, salekñâ, bâliñ mâme a zen yatâ mân op ândiândiñ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorân nengât op Anutu mâtenñan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sângiñâ yatâ buñâ. Sângiñâ, zen sirâmñâ sirâmñâ ziiñâ bâliñangât opñâ Kembugât sîngi nalemm omârâwe. Omñâ bet a ambân zengât op omârâwe. Kristo ko nengât op sâp kânok Kembugât sîngi sâm ândiândiñâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yenñâ, umziñ lolotñâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuñâ nanñâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlû op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

8 Den zorat keetñâ itâ. Tirik namâ galem a patâniñâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbanñâ mar- iñâ, zâkkât âsan bongen zarip. ² Zâk hâlâlû namâ bonñâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo anñâ buñâ, Kembu zikñak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalemm umbigât sâm zingip. Zorat tirik namâ galem a patâniñâ Yesu, zâk dâp op Kembugât sîngi kut ñai pâmbapkât sâsân. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât sîngi nalemm uunñ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziñâ tirik namâ yenñâ sot dâp zoren upme. Bonñâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tu-

ubam oi Kembuñâ itâ sâm dukuip, "Nângat. Dâp bâkñan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban."

Târotâro uñakñangât den.

⁶ Kristoñâ târotâro bonñâ muyageip, zorân sângiñâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorân sângiñâ wâlap. Târotâro uñakñan kut ñai ñai Anutuñâ nengât sîngi sâip, zorân sângiñâ wâlap. ⁷ Mârûm târotâro sângiñâ zeip, zorân bon oi sâi bet ñai muyag- ibapkât diñâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zengât nân- gi mân dâp oi itâ sâip,

"Gâtâm narâk ñain Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uñakñâ ñai muyagibat. ⁹ Mârûm sâkurâpziñâ Aigita hânân gâbâ diizingâm gam bitz- iñan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uñakñâ ko târotâro sângiñâ zo yatâ buñâ. Mârûmñan târotâro zo mân lune nâ kândâtzângowan."

¹⁰ Oi Kembuñâ itâ târokwap sâip.

"Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziñan pa geibap. Oi umziñ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zengât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a ñaiñâ a bukuñâ mo torenñâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, 'Hâiyop, gâ Kembugât topñâ nângâ.' Buñâ. Zen giginñâ sot zâizâiñ pisuk topnâ nângâm kwâtâtibi. ¹² Itâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. Nâ tosaziñ birâbat. Bâliñâziñangât dum mân nângâbat."

¹³ Oi Kembu zâk târotâro uñakñangât den sâmñâ mârûm zeip, zorat sângiñâ sâm birip. Oi kut ñai sângiñâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsân.

Mârûm Kembu mâte okñangâwe, zo yenñâ.

9 Târotâro sângiñan Kembu mâte okñangâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepñâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umñâ ñai mâteyâk hâlâlû namâ sâwe. Zoren kârâp sisiñ zo kirip. Oi zoren tâtatñâ ñai tâip. Zorat kwâkñan Kembugât sîngi nalemm hâlâlû sâsân, zo tâip. ³ Umñâ ñai sângumñâ kom mânangâtne zeip. Zo hâlâlû kâtikñâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uunñâ goide kâtñâ tuutuun, zo tâip. Oi târotârogât ombonñâ nakñâ tuutuun, zo sâkñan goidenñâ kâpine tâip. Oi Aaronñâgât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmañ goide kâtñâ tuutuun, zorat umñan nalemm kutñâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gu- rumin den kârân kulemgop, zo zeip. Kut ñai ñai zo ombon umñan ziwe. ⁵ Ombon kwâkñan sumbem a dâpñâ zagât abâtzikñandâ ombon kwâkñan pam kirâwet. Osetzikñan tosaziñ buñ upapkât namâ galem anñâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut ñai ñai zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut ñai ñai zo kubikne zeï namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbân zâim nepziñ tu- umarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ ñai zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ ñaigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zengât tosagât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ op-

mâip. ⁸ Zorat topnâ Tirik Kaapumnâ itâ tirâpnânguap. Tirik namâ galem a ziŋ umnâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umnâ nâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibaginangât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuŋâ. Narâk zi topnâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân naleme sot zuu uunâ, zorân dap op a ziŋ Anutu mâte oknangâwe, zengât umziŋ salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Naleme sot toogât sot sâk sanjon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinz- in kâtik mân sâsânâ. Bonnâ muyagei zo birâbirân.

Kristo zâk tirik namâ nep bonnâ tuugip.

¹¹ Kristonâ ko kut nâi nâi bonnâ muyagibap sâsânâ. Zorat zâknâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat nâi, bonnâ, betnâ mân tuutuun, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk noniŋ makau zengât gilâm sot buŋâ. Ziknâ gilâm nâi hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâm nandâ sângânin meip. Sângânin meipkât zâkkât siŋgi urâwengât zâkkât siŋgi op zâimâ- nat. ¹³ Noniŋ makau zengât gilâm, zorân a sâkziŋ salekkubapkât aam sâkziŋan pane hâlâlu minziŋgi Kambu mâte oknangâmarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâunâ zorân sâkziŋan sanjori Kambu mâte oknangâmarâwe. ¹⁴ Kaapumnâ ândeipnâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam oknangi zâknâ um sâknâ salek op Anutugât siŋgi sâm ândiândinâ biri gilâm nâi geip. Oi Kristonâ gilâm nandâ umniŋ sanjorip. Nen orot mâmenin gukupitnandâ tuugindâ umniŋ sumunkoip, zo Kristonâ sanjori salekkoip. Gilâm nâi umniŋ sanjori Anutu, ândiândi marinâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâm nandâ kut nâi nâi sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unaknangât naknâ oip. Târotâro sânginân ândim tosa muyagiwe, zo buŋ upapkât moip. Oi zorat zâkkât siŋgi a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zengât siŋgi sâip, zo âlip mimbî. ¹⁶ Bet sâwât kât mâtâp itâ ziap. Marinandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsân zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonnâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sânginâ zo gilâm buŋ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzângom nangâm makau sot noniŋ gilâm too sot mâpotnâ râma sâmotnandâ zoren saam zorânâ gilâm mân kwândenâ Kembangât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâknâ itâ dâzângoip, "Anutunâ târotâronâ sâm kâtigem zingip, zorat gilâm zi." ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmaŋ mot gilâm nâi kwititapkoip sanjonziŋip. ²² Zorat den kâtiknân sâsânangât kut nâi nâi âksik sanjon nangânangân sot gilâm buŋ, zorân tosa guligulipkun mân ziap.

Kristo zâk sângânin mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut nâi nâi bonnâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yen nandâ kut nâi nâi sanjonbapkât sâsânâ. Uren bonnâ ko Yesu ziknâ sângân nâi patâ sanjonbapkât mâtâpnâ muyageip. ²⁴ Zorat opnâ Kristo

zâk tirik namâ hânân, betnâ tuutuun, u bonnâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonnâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâtenan ândim niinangât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniŋ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâknâ sâp kânok um sâknâ zo Kembangât siŋgi sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutnâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknâm nângâm gâbap. Zâk yatâ mân opnâ narâk muruknan zi suupniŋ mem tosanin gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anâ kânok munatkât sâm niŋip. Oi zorat kwâknân dinninâ sâm kwâkâbapkât sâsânâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a donbep nengât tosanâ kwâknân zari sâp kânok moipnâ dum ga bâlinâ sanjonbap, zo buŋâ. Zâk gâbapkât um bâbâlan op mambât ândimen, nen miningâbapkât gâbap.

Mosegât den kâtik zo bonnangât dâpnâ.

10 Den kâtik Mosenâ sâm muyageip, zo bonnâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buŋâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonnâ buŋâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendon nâ kendon nâ Kembangât siŋgi naleme om ka om gane ma Anutu mâte oknangâme. Zen âlip mân um hâlâlu minziŋgâmap. ² Yatâ oi sâi Kembangât siŋgi kut nâi nâi uunâ, zo buŋ opap. Zoren Anutu mâte oknangâme, zengât tosa buŋ oi sâi tosazinangât nângâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembangât siŋgi uunâ, zo kendon nâ kendon nâ muyagei tosazinangât nângâme. ⁴ Noniŋ makau gilâm nâi, zorân dap op tosazin gulipkubap? Zo buŋâ.

⁵ Zorat Kristonâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip, "Kut nâi nâi gâgât siŋgi ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat. ⁶ A ziŋ umziŋ mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbuknâ uunâ sot bâlinangât tosa buŋ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nângâna mân dâp uap. ⁷ Zo nângâm itâ sâwan, 'O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembangât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap."

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, "Kambu, gâgât siŋgi naleme uunâ sot zuu kâmbâk bâlinangât tosa buŋ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap." ⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. "O Anutu, gâgât den lubam gewan." Yatâ sâmnâ kut nâi sânginâ kâbaknem unaknâ nâi kwânangip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opnâ Yesu Kristo sâknandâ suupniŋ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinzin kâtiknâ ziap.

Yesu zâk nengât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâm nâ sirâm nâ nepzin tuum Kembangât siŋgi naleme om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristonâ bâlinangât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zarip, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpnâ kinangât kombân upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotnangât mâtâp ândimen, nengât umniŋ sâp kânok memnâ ku-

bikkubikniņangāt nep tuum naņgip. ¹⁵ Oi Tirik Kaa-pumņā den sapsum niņgāmap. Den itā sâi ziap,

¹⁶ “Kembuņā den sap, zo itā, ‘Nā dinnā kâtikņā umziņan pa geibap. Oi umziņan kulemgua zimbap.’”

¹⁷ Oi den nâi itā târokwaip,
“Nâ toszij birâbat. Bâliņziniņangāt dum mân nângâbat.”

¹⁸ Tosaniņ buņ oi zorat Kembugāt siņgi noniņ makau kom uuņā zo buņ upap.

Sarâņā buņ Anutu mâte okņangānat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmņandâ mâtâp mem niņgip-kât nen hâlâlu namin zâinam umniņ bâbâlaņ uap. Yesugât op tirik namâ umņā nâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp uņak, zo muyageniņgip. Zâk zikņak ândiândiņ uņakņā muyagem niņgip. Zâk sâņgum kom mânâmânâņgât zo walâm umņā nâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip. ²¹ Zâkņā Anutugât tirik namâ bonņā zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm um hâlâlu sot um bâbâlaņ op mâte okņangānat. Zo umniņā tosaņā sumunkoip, zo gilâmņandâ saņgori salekkoi sâkniņā too salekņā saņgori mâte okņangānat. ²³ Oi sâi kâtikkâtigiņandâ kut nâi siņgi kwatniņgipkât siņgi den zoric mem ândim kâtiginat. ²⁴ Oi galem oraņgâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutņā siņgi âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otņingap. Zo yatâ nâņgâm kâtigemņā tânagom kinat.

Bâliņangāt nâņgâm bâbâlaņ orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonņandâ umniņan âsagei bâliņā bâbâlaņâk oindâ zorat nâiņā suup mei gulipkubap? Buņā. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuņā yâmbâtņā sot kârâp patâ zorâņ mambâtņingâm zembap. Kârâp zorâņā Kembugât siņgi a kâsarâpziņ zo ziņgesibap. ²⁸ A nâiņā Mosegât gurumin den zo nâņgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziņā tosaņā sâm muyagine a ambân ziņā a zo tosaņangāt kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâņ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nanņā mem ge kwâkwat okņangâbap, zâk hâuņā mimbap. Târotâro uņakņangāt gilâm zorat nâņgi yenņā opmap, zâk hâuņā patâ mimbap. Oi nâi zâk buku orot mariņā, Kembugât Kaapum sâm bâliņ kwâpap, zâk hâuņā walâwalâņ mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topņā nâņgâmen. Zâkņā den mâtâp nâi itâ sâi ziap,

“Tosagât hâuņā ziņgâziņgâņ, zo nâgât nep. Hâuņā mâkâmâkâņ, zo nâņā upat.”

Oi Kembugât den nâi itâ ziap,

“Kembu nâ arâpnaņgât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nâņgânâ, “Anutu ândiândiņ, zâkkât bikņan âiâiņ, zo yâmbâtņā.”

Siņgi âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârum kut nâi opmarâwe, zo nâņgâbi. Narâk zoren siņgi âlip gâi umziņā haņsâi sâknam kwâkņan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe. ³³ Narâk nâin nâmbutņā zen a mâteziņan diiziņgâm mem nâi nâi otziņgâm sâknam ziņgâm sâm bâliņ kwatziņgâwe. Oi zengâren gâbâ nâmbutņā zen bukurâpziņā yatâ otziņgâne sâknam ârândâņ nâņgâwe. ³⁴ Zen bukurâpziņā tâk namin zâine zengât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziņan mine sikum bonņā zinziņā kâtik zo neņgât siņgi sumbemân pâi ziap sâm, nâņgâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlaņ op kâtigem ândim zâkkâren sâņgân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņā mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,
“Zorat narâkņā pârķânok ziap. zo âki gâbapkât sâsâņā, zo mân tap nâņgâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den nâi itâ ziap,
“A âlipnandâ nâņgâm pâlâtâņgât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zengât nâņga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoagoņan âiâiņ, zorat siņgi buņā. Nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangindâ um dâpniņ hâlâlu zimbap, zorat siņgi.

Nâņgâm pâlâtâņgât den.

11 Kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat nâņgâm um bâbâlaņ op mambât ândiândiņ, zorâņā nâņgâm pâlâtâņ uap. Kut nâi nâi mân igikņā umņā angân kârâm mem ândiândiņ, zorâņā nâņgâm pâlâtâņ uap. ² Kembugât siņgi a sâņgiņā, zen nâņgâm pâlâtâņziņoot ândine Anutuņā ziņgiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nâņgâm pâlâtâņ sot ândim nâņgâm kwâtâtimen. Kut nâi nâi igikņā, zo mân igikņan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zengât den.

⁴ Aberâ Kambu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândim Anutugât siņgi râma kom oi sei Anutuņā egi âlip oip. Âtâņā Kain ko nalem Kembugât siņgi om pâi Anutuņā birip. Abe zâk nâņgâm pâlâtâņangāt Anutuņā egi a âlipņā oi nalem zâkkât siņgi oip, zo mem Abegât a târârakņā sâip. Abe zâk nâņgâm pâlâtâņoot ândeipkât nâņga mumuņandâ mâtâp âlipņā tirâpnâņgoi ziap.

⁵ Henok zâk Kambu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeip. Zorat mumuņan mân âibapkât Anutuņā gwâlâ mem zari a ziņ kârûwe. Oi mân mem zarip, narâk zoren Anutuņā Henokât topņā itâ sâm muyageip, “Henok eksa âlip uap.” ⁶ Mân nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeindâ Anutuņā niņgiri âlip orot, zo mân taap. Nâi zâk Anutu mâte okņangâbap, zâk kândom itâ nâņgâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okņangâm konsâm ândibi, zen bonņā muyagem ziņgâbap.”

⁷Noa zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât kut nâi bet âsagibap, zorat Anutuñâ den kânñan dukuip. Dukui Noanâ hurat kwâkñangâm zikñâ sot ambâ murarâpnâ gwâlâ ândibigât wangâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutñâ, bâliñ mame a zengât topziñ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât tosa buñ orot, zorat bonñâ meip.

Abaram.

⁸Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hânñâ birâm nâi galem upapkât diñâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hân siñgi kwâkñangip, zoren âimñâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândân siñgi kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰Abaram zâk kamân nâi ziniñ kâtikñâ Anutuñâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ ambân sombâ ândim imbanñâ muyagem kâmbonñâ oip. Kiungât siñgi kwâkñangip, zâkkât diñangât nângi bon oip. ¹²Zorat a sombâ op imbanñâ buñ oi zâkkâren gâbâ kiun donbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sângelak tap arie, tengâziñ zorat dâp oip. Oi saru sâtñan sak ziap, zo anñâ mân sâlâsâlâpkun, zorat dâp muyagiwe.

¹³A zo, ziñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim mom nangâwe. Kut nâi nâi siñgi kwatzingip, zorat bonñâ mân memñâ âkñan ândi zeikñâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opñâ topziñâ itâ nângâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴Den yatâ sâmb hân kâuk nâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵Oi ziiñâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziñgi sâi âburinâ sâmb âlip âburibe. ¹⁶Zen mirâ kamân nâigât âkñale urâwe. Mirâ kamân âlipñâ nâi sumbemân ziap, zorat âkñaliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuñâ, zâk zengât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nângi mân bâliñ opmap. Wangât Anutu, zâk zikñak kamân patâ nâi muyagem zengât siñgi sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷Abaram zâk Anutuñâ mäsiki nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât nanñâ Isaka Kembugât siñgi sâmb kumbam oip. Abaram zâk siñgi den memñâ nan kânok zo buñ upapkât Anutugât sâtñâ lugip. ¹⁸Anutuñâ mârumbâ Abaram itâ sâmb dukuip, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem lan kârâm ândibi.” ¹⁹Abaramñâ itâ sâmb nanñâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuñan gâbâ mângizingâbapkât imbanñâ zemñangap.” Yatâ sâipkât nanñâ mumuñan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ imbanñâ mem Yakobo sot Esau mäsop minzikâm kut nâi bet muyagibap, zorat den kânñan dâzâkoip. ²¹Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatñâ mäsop minzikip. Zâk tâññâ gâsum pindiñsâm tap

Anutu mâpâsemñâ mäsop minzikip. ²²Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbapkât narâkñâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmñâ siñitñâ mem âibigât den kânñan dâzângoip.

Mose sot Yosua.

²³Mose muyagei ibâ mamñâ zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kenjât op kâin karâmbut katep tik paitâ zeip.

²⁴Mose zâk lâmbatñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ Parao bâratñangât nanñangâren siñgi sânat sâne kwâkâziñgip. ²⁵Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziñan ândim narâk pânkânok um sâkkât âkñale bâliñâ zo lum sâtâre upapkât nângi mân dâp oip. ²⁶Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nângi gigip oip. Oi Kembuñâ a bâliñan gâbâ mäkâniñgâbapkât sâsân, zâk yatik sâknam nângâm ândibapkât nângi bon oip. Zo gâtâm sângân mimbapkât yatâ nângâm oip.

²⁷Zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ kukñâ zorat kenjât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikñâ, zo senñâ ekñâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸Mose zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliñoot zâk mân zângobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmñandâ mirâ hângiyân sanjorâwe. Sumbem a kâwaliñoot zorân murarâpziñ, kândom kâtep, zo tâmbetzângobam ga ekñâ walâziñgip.

²⁹Oi Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât saru kuriñan mâtâp âsagei lânñâ aiwe. Aigitâ a ziñ yatâ utnâ sâne saruñâ gwâkâziñgip.

³⁰Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât Yeriko kamânân pañ patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuñ gei giligâlaksâip. ³¹Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât Isirae a hân ek mânângârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutñâ, zengât den.

³²Den kârep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutñâ zengât den sâmb arindâ sâi kârep opap. ³³Zen aksik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatzingâwe. Kubikkubik nep tuum biranñâwe. Kut nâi nâi siñgi kwatzingip, zorat bonñâ miwe. Zuu kâtik Laion lâuziñ doonguwe.

³⁴Kârâp kâligen zâmbane Anutuñâ mem sândukñan kwatzingip. Anñâ sâunñâ kârâziñgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweñâ imbanñâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliñoot ândiwe. Hân torengen kâsaziñ zângom moliziñgâm ândiwe. ³⁵Ambân nâmbut zengât narâpziñâ mumuñan gâbâ zaatne galem otziñgâwe. A

nâmbutnâ a ziņ sâknam kwatziņgâm mem nâi nâi otz-
ingâwe. Oi siņgi âlip birâne mân zâņgonat sâne
ândiândi kâtikņan zaatpigât nâņgâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutnâ a ziņ den bâliņ top top sâm dâzâņ-
gom lapitziņgâwe. Oi nâmbutnâ kin bitziņ saam tâk
namin zâambarâwe. ³⁷ Nâmbutnâ kâtņâ zâņgowe. Nâm-
butnâ nak gaanâ gaaziņgâwe. Nâmbutnâ kâmbamņâ
zâņgom gânduziņ mânâņgârâwe. Nâmbutnâ kanpitâ
ândim noniņ râma sâknâ akum ândiwe. Mandu yatâ
op sâknam kwâkņan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutnâ ândi-
we, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipņâ. Zen mirâ
kamân kâtikņan sot barâ kâtikņan ândiwe. Kât kiyân
sot hân mâtâpņan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nâņgâm pâlâtâņ
kwâkņangâwegât Anutuņâ ziņgiri âlip oip. Oi kut nâi
siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topņâ
itâgât. Anutu zâk nengâren kut nâi zâizâiņ pâmbapkât
nâņgi zeip. Zorat nen buņan ândiândi âlip ândibigât
mân nâņgâziņgip.

Yesu zâk kândom otniņgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

12 A sâņgiņâ kâmut patâ yatâ zorâņ haamnâņgom
niņgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliņangât tâkņâ
kâpinâņgomap, zo mânâņgât birânat. Oi mâtâp tirâp-
nâņgowe, zoric âkonņâ buņ sârârâk kârâm âim kik-
erân takânat. ² Oi Yesu, nâņgâm pâlâtâņgât mariņâ sot
bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk
sâtâre muyagibapkât sâsâņâ, zorat nâņgâm poru
nagân sâknam nâņgâm moip. Oi zorat aņun kwâkņan
zari nâņgi yenņâ oip. Yatâ opņâ Anutu, imbaņâ mar-
iņâ, zâkkât âsan bongen zarip, ândiap. ³ Bâliņ mâme
zen kâsa okņangâm mem nâi nâi okņangâne nâņgâm
tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziņ loribegât zâkkât
nâņgâmņâ âkonņâ buņ kâtigibi.

Anutuņâ kubikniņgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliņandâ lotņan kwatziņgâbâ sâi kâtigem um
sâkziņ kubikangâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka
bâliņandâ kâtigem tâmbetzâņgobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuņâ narâpņâ zâņgonsâm itâ sâip. Den zo
nelâmzâņguap? Den zo itâ sâip,

“Nannâ, Kembuņâ kubikgigi nâņgâna mân gigiņâ up-
ap. Kubikgigi umgâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umņâ
gâsuziņgâm zengât narâpnâ sâmap, zen zâņgom ku-
bikziņgâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembuņâ kubikziņgâbam sâi mân
keņgât upi. Anutu zâk ziņgiri nan bârarâp utne yatâ
otziņgâmap. Zengâren ibârâpziņandâ yatik narâpziņ
kubikziņgâme. ⁸ Anutuņâ zen kubikziņgâmap. Mân ku-
bikziņgi sâi ko laņan gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi nâi
sâbâ. Hânân ibârâpniņ zen nâņgom kubikniņgâne
dinziņâ lum hurat kwatziņgâmen. Oi sumbem mariņâ,
um dâpniņangât Ibâ, zâk yatik hurat kwâkņangâm ân-
deindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat.
¹⁰ Hânân ibârâpniņ ziņ narâk pârjâkânok âkņâlezîņâ dâp
nâņgom kubikniņgâme. Sumbem Ibâniņandâ ko âlip
op ândinatkât kubikniņgâmap. Zikņâ hâlâlu

ândiândiyân târokwatnatkât opmap. ¹¹ Kubikkubik
muyagibap dâp, zo nâņgindâ umâlip mân oi sâknam
nâņgâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen,
nengâren bonņâ muyagemap. Kubikkubikkât bonņâ
zo târârak ândiândiņ sot um lumbenâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziņâ lolot sot pabutziņ bâliņâ zo ku-
bikņâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziņ lâņbigât mâtâp zo kubikņâ
zengâren pabutziņ bâliņâ zo âlip oi lâņ âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiņangât
nep tuubi. Oi um hâlâlu op ândibigât kâtigibi. Um
sumun sot ândim Kembu igikņâ, zo mân ziap.

¹⁵ Zengâren gâbâ nâiņâ Anutugât tânzâņgozâņgoņ, zo
walâbapkât galem orangâm ândibi. Oi osetziņan um
kâlak dengât kârâpņandâ ziņgesebapkât galem
orangâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ nâiņâ Esaugât
mâtâbân lâņ lâņ ândiândiņ sot a hurat mân kwâkwat
mân upap. Esau zâk nalem kânok zorarâk op kândom
âsaâsagiņangât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât
nâņgâme. Zâk bet mäsop mimbâ sâi aņgân kârip. Kut
nâi oip, zorat isem umbâlâ op um melâņmelâņangât
mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakņâ buņâ, Sioņ bakņâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen bakņâ nâi gâsum mäsâsuatme.
Kârâpņoot, zoren mân âiwe. Oi nâtâtikņâ, sasa sot
pibâ zorat umņan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diņâ patâ
sot den kwamit patâ zo mân nâņgâwe. Mârum ko
sâkurâpziņâ mirâ kamân kâtikņan ândim den zo hir-
iņsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat
nâņgâne imbaņâ oip, “A mo zuu nâiņâ bakņâ zo lâņi
kâtņâ kune mumbap.” ²¹ Kut nâi zo sânam kwât-
wâtņoot muyagei Mosenâ sâip, “Nâ keņgât op sânam-
nâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakņâ yatâ
zoren buņâ. Zen Sioņ bakņâ, Anutu ândiândiņ, zâkkât
kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân uņakņan
ga giwe. Oi sumbem a donņep, a mân sâlâpziņgozâņ-
goņ sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpņâ
kutziņ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otziņgâwe.
Oi a aksik patâ nengât den sâm kwâkâkwâkâņ a patâ,
Anutu sot a hâlâlu minziņgip, zengât um dâpziņâ,
zengâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro
uņakņangât nakņâ, zâkkâren gamņâ gilâm saņgon-
saņgon mâte urâwen. Gilâm zorâņ Abegât gilâmņâ
tosa sâm muyageip, zo yatâ buņâ. Yesugât gilâm
zorâņâ saņgoniņgâbapkât geip.

Anutuņâ hân sot sumbem mâņgizikâbap.

²⁵ Zen den dâzâņgobap, zo zâk kândâtkubegât galem
orangâm ândibi. Mârumņan hânân ge Sinai bâkņan
gâbâ sâkurâpziņâ den dâzâņgoi birâne hâuņâ
muyageziņgip. Zi sumbemân ândim den dâtnâņ-
gomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuņâ buņ ândinat?

²⁶ Anutuņâ Sinai bâkņan den sâi diņandâ hân

mângeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâmb kâtigeip. Anutunġâ itâ sâip,

“Nâ narâk nġain dum hân mânġimġâ sumbem ârândânġ mânġibat.”

²⁷ Dum mânġibat sâip, zo ko kut nġai nġai muyageip, zo mânġei buġ upapkât nânġâm sâip. Buġ oi zinziġ kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topġan ândinatġât siġi kwatniġip, zo zinziġ kâtikġâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okġaġġânat. Oi pindiġsâm hurat kwâkġaġġâm keġġât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniġâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpġâ kut nġai nġai bâliġâ sem nanġâbap, zorat san.

Um den.

13 Buku oraġġâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân nġain gâbâ gane ziġġit mân nânġânânġâ mân upi. Mârumġan a ganetâ buku otz- iġġânâ sâmb topziġ mân nânġâm sumbem a buku otz- iġġâwe.

³ Bukurâpziġ tâk namin zâmbârâwe, zeġġât nânġâm, nânġâne ârândânġ ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziġ a ziġ zânġone sâknam kwâkġan ândime, zeġġât nânġâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiġ, zorat nânġâne bon oi mân mem bâliġ kwapi. Oi itâ nânġâm ândibi. Lanġ ândim târotâro mânânġât ândime, zen Anutunġâ hâuġâ ziġġâbap.

⁵ Umziġandâ kât sikumġât âkġâle mân upap. Oi kut nġai nġai tatġigap, zorat mân sâmb mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nânġânânġâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlanġâk itâ sânat,

“Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziġ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân keġġât upat.”

Siġi âlip kwâkâm niġġâwe, zo mem ândim Yesu moli- nat.

⁷ A sâtġâ gakâziġ Anutugât den dâzânġom ândiwe, zeġġât nânġâm ândibi. Zen mâtâp âlip lânġ ândim muwe. Mâtâp zorik ekġâ moliziġġâm Kembuġâren nânġâm pâliâtġ kwâkġaġġâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipġâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikġâ. ⁹ A ziġ den uġakġâ top top dâzânġone zorânġ umziġ mân gulipkubap. Umziġan Anutugâren gâbâ tânzânġozânġonandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut nġai nġai niniġandâ mân mem tâġgubap. Anġ mâtâp zo lânġâwe, zen bonġâ mân muyagiwe. ¹⁰ Nenġâren Kembuġât siġi nalemb

pâpanġâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziġ nim- bigât mân sâsânġâ. ¹¹ Zen nânġâme. Zuu kom gaamġâ gilâmziġ tirik namâ galem a patânġ bâliġaġġât tosaġât namin mem zari bonġâ kamân kândâtġan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmġandâ a um hâlâlu miniġġâbapkât kamân kândâtġan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtġan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliġ otningâbi. ¹⁴ Itâ nânġâm utnat. “Kamân zinziġ kâtikġâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikġan, zinziġ kâtik zimzap, zorat nânġâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâliâtġ opġâ târotâroniġaġġât opġâ Anutu mâpâseindâ zorânġ tâbaniġ upap. Zâk hurat kwâkġaġġâm ândim lâu- niġandâ sâmb sâtâre okġaġġânat. Kutġâ sâmb bâbâlânġ kwâkġaġġânat.

Ninâu sâmb betniġan mimbi.

¹⁶ Orot mâme âlipġâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nânġi zâkkât siġi kut nġai nġai pame, zo yatâ utne bonġâ upap.

¹⁷ A sâtġâ gakârâpziġ, zeġġât sâtziġ lubi. Zen um dâpziġ galem upmeġâ nepziġaġġât topġâ Anutu mâteġan sâmb muyagibi. Zorat nepziġ umâlibân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zeġġâren kut nġai âlipġâ mân upap.

¹⁸ Zen neġġât op ninâu sâmb ândibi. Nen umniġan tosa kârûm ândimen. Kut nġai nġai utnam oindâ târârâk upapkât otningâmap. ¹⁹ Ninâuġâ betnan mine Kembuġâ melânġigi zeġġâren kek gâbatġât dâzânġuan.

²⁰ Lumberaġġât mariġâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniġ Yesu târotâro zinziġ kâtik zorat gilâmġât mumuġan gâbâ mânġei zarip. ²¹ Anutu zâk imbarġâ sot kâwali ziġġâmġâ mem bâbâlanġ kwatziġġi diġâ lum nepġâ tuum kwâtâtibi. Oi zikġak nânġi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opġâ zeġġâren muyagibap. Zâkkâren sâmb âlip kâtikġâ zem zâimâmbap, zo perâkġak.

²² Bukurâp, den kârep nġai mân kulemgum ziġġan. Oi zen den girem zo nânġâne mân bâliġâ upapkât sâmb ziġġan. ²³ Oi nâ dâzânġua nânġâne. Bukuniġâ Timo- teo, zâk tâk namin gâbâ olaġâwe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot ġarat.

²⁴ A sâtġâ gakârâpziġ sot Kembuġât siġi a ambân aksik nânġâziġġan. Italia hânân ândie, zen yatik nânġâziġġe.

²⁵ Kembuġâren gâbâ tânzânġozânġonġâ aksik zeġġâren zimzap.

Zo yatik.

YAKOBO

Mâsimâsikâgât bonjâ.

1 Nâ Yakobo, Anutu sot Kambu Yesu Kristo, zekât kore anjâ. Kembugât a kâmut gakârâp sijsururun op âi ândie, zen sâmbâtâre otzingâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zengâren mâsimâsikâ top top muyagei nângâne sâtâreņoot upap. ³ Zen itâ nângâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zengâren kâtigigij, zo muyag-ibap. ⁴ Oi kâtigigij, zo zengâren bonjâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosazij buņ op hâlâlu ândibi.

Nângânângâ kârum Kembugâren ninâu sânat.

⁵ Zengâren gâbâ nâingâ nângânângâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâmbâliņ den zo mân dâtnângom um bâbâlanņangârâk nângânângâ âlipņâ niņgâmap. ⁶ Zorat a um zagât opņâ buņâ, Kambu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâņgum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷ A yatâ zo Kembugâren ninâu gât hâuņâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâņ mân pindâbap.

Sikumziņ zâizâiņ zorâņ bonjâ buņâ.

⁹ A ziņ a kanpitâ zâkkât nângâne giginjâ opmap. Ka Anutuņâ a zo a bonjâ kwânâņgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziņ a sikumņoot zâkkât nângâne zâizâiņ opmap. Ka Anutuņâ a yatâ zo zâkkât sikumņoot zorat nâņgi giginjâ opmap. Pâliņpâliņ neule bâlonjâ kek âmbârâņgâm gemap, zo yatik a sot sikumņâ kek buņ opmap. ¹¹ Mirâsiņ takâmņâ hibuk bâlonjâ egi âkâm gem neulenjâ buņ opmap. Zo yatik sikum a nepziņâ tânâmņan birâm neule yatâ op buņ upi.

¹² Nâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap. Zâk kâtigem umņâ oi ândei Kambuņâ sâņgânņâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziņâ zâkkâren kinzap, zengât siņgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A nâi, zâk bâliņangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, "Anutuņâ bâliņangât mâsikâniņgâp." Bâliņangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkņâ a nâi bâliņangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Nâi zâk zikņak âkņâlêņandâ diimap. ¹⁵ Oi âkņâlêņâ kâmba kwap katep mimbap, kutņâ bâliņâ.

Bâliņandâ lâmbatņâ sâk sot um ârândâņ mumuņ op simgât siņgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziņ kârâm ândibi. Bâliņâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipņâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap. ¹⁷ Kut nâi nâi âlipņâ top top, zo uren gâbâ âsakņâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutuņâ nângâm sâlâpkuipkât den bonjandâ nan bârarâp muyageniņgip. Oi zâkkât arâp zengât tengâyân kândom op kinatkât yatâ otņiņgip.

Den nângânângâņ zorâņâ buņâ, luluņâ zorâņ bonjâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nângâne. Anjâ den nângânatkât bâbâlanj utnat. Den sâsâņ sot kuk den sâsâņ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotņâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlap. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâņgoņâ zo birâm mulunân ândim siņgi âlip den umziņan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâņâ um dâpziņ kubikpapkât imbanjâ zemņangap.

²² Zen den kindapņak mân nângâbi. Buņâ. Nângâm lubi. Nâi zâk kindapņak nângâbap zo ko umņâ kâitkum simgât siņgi upap. ²³ Nâi zâk den nângâm mân lubap, zâk anjâ si sâņgânziņ niņiņgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sâņgânziņ ekņâ birâm âim tobatziņ nelâmzâņgomap. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonjâ nângâm lum kâtigem ândibapņâ bonjâ ek âkņâlem op ândibap.

Siņgi âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk siņgi âlibân ândiman sâmbâlu sâput mân galemgumap, zo ko umņâ kâitkumap. A yatâ zorâņ siņgi âlibân ândiândiņ zo yenņâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine zingit on galem otzingâbi. Oi hânân bâliņâ ziap, zo umziņ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuņâ zingiri âlip oi itâ sâbap, "Siņgi âlip mem ândie."

Sikumziņoot sot kanpitâ zo dâbâk otzingâbi.

2 Bukurâp, zen âsakņâ mariņâ, Kembuniņ Yesu Kristo, zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâmenjâ a zâizâiņ giginjâ kut nâi nâi hâtubâtu mân otzingâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduziņan a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ zâk hâmbâ neulenjâ sâņgân zâizâiņ gâi a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ hâmbâņâ alâkņâ pam kândâtnan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neulenjâ zo ekņâ itâ sâmb dukubi, "Gâ zi ga. Tâtat âlipņâ mâteyân zi ge tat." Yatâ sâmb a kanpitâ itâ dukubi, "Gâ ândi kin mo kian giņņan

ge tat." ⁴ Zen a zengât holiziñâ mân nângâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziñan hâtubâtu otziñgâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nângânek. Anutuñâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzângoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nângâm pâlâtânân umgât gom sambe opñâ Anutu um topñan ândibigât gâsum sâlâpzângoip. Zo a umziñandâ zâkkâren kinmap, zengât siñgi sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziñ ginñandâ ziñgitme. A ikâ ziñ denân zâmbanme? A sikumziñ patâ zorân kâsa otziñgâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumziñoot ziñ Yesugât kut-siñgi âlip kwâkniñan zarip, zo sâmbâlîñ kwapme.

Den ñai lum ñai birâbirân, zo mân dâp uap.

⁸ Gikangât opmat, yatik bukugangât upan. Den kâtik kombânñâ zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkñak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otziñgâbi zo ko bâliñ utne gurumin den zorânñâ topziñ sâmbuyagibap. ¹⁰ Ñai zâk gurumin den nâmbutñâ lumñâ ñai birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ. A ñaigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkñagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a ñaigât ambân sot mân ândimñâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹² A ñai um lâklâk buñ otziñgâmap, zâk gâtâm Anutuñâ yatigâk um lâklâk buñ okñangâbap. Ka a um lâklâk op buku otziñgâbap, zâkkât topñâ Anutuñâ sâmbuyagei Kembugât mâteñan kenñgât buñ kinbap. Zorat gurumin den zorân topniñ sâmbuyagibap. Zo nângâm kwâtâtemñâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nângâm pâlâtân bon buñâ sot gukupitñâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a ñai nâ nângâm pâlâtân sot ândian sâbap, oi buku mân otziñgâbap, zâk nângâm pâlâtânñâ zo dap op tâmbet agoagoñan gâbâ mâkâbap? ¹⁵ A mo ambân ñaiñâ hâmbâ, sâk pâke mo nalembâ kârum ândei kâmut zengâren gâbâ ñaiñâ mân bekñan memñâ itâ dukubap. "Gâ âlip âi ândiban. Gâ paten opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalembâ nem âkon upan." Ñai zâk lâunandik yatâ sâmbuyagei dap op bekñan mimbap? ¹⁷ Zorat a ñai nângâm pâlâtân sot ândian sâmbuyagei buku mân otziñgâbap, zâkkât nângâm pâlâtân zo mumuñâ sânat.

¹⁸ Mo a ñaiñâ itâ sâbap? Gâ nângâm pâlâtân zemgi-gap. Nâ ko buku orotñâ zemni-gap. Nângâm pâlâtânñâ buku orotñâ buñâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotñangât nep tuumbâ nângâm pâlâtânñangât bonñâ tirâpgobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nângâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nângâm kwâtâtem sumbe-mgât siñgi uan sâmat. Ka zitâ sâ nângâm. Wâke ziñâ zo yatâ nângâm Anutuñâ kenñgât op sâmbuyagei sâmbuyagei. ²⁰ Gâ a um kwamen, nângâm pâlâtân sot buku orot buñâ. Nângâm pâlâtânñâ zo yenñâ.

Abaram sot Rahaba zet nângâm pâlâtân op bonñâ muyagiwet.

²¹ Nângâm pâlâtân bonñâ zorat sa nângâm. Sâkunniñâ Abaram, zâkkât nanñâ Kembugât siñgi sâmbuyagei kumbat

sâi Anutuñâ nângi tosanñâ buñ oip. Zo orot mâmeñangât yatâ oip. ²² Oi itâ nângâm. Abaramgât nângâm pâlâtân zo orot mâmeñandâ bekñan meip. Oi nângâm pâlâtânñâ târokwaï patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulembâ ñai itâ ziap,

"Abaram zâk Anutuñâ diñ nângi bon oipkât Anutuñâ zâkkât nângi târârak oip."

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, "Zâk Anutuñâ buku kânok." ²⁴ Iknek. Anutu zâk a ñai nângâm pâlâtânñangârâk egi tosanñâ buñ mân upap. Egi buku orotñangât nep mâpot tuugi tosanñâ buñ upap.

²⁵ Oi yatik narâk ñain Anutuñâ Kanaan hân zo Isirae zengât siñgi sâi lañ mâman ambân Rahaba, zâkñâ Anutuñâ den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâtâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotñangât nep tuugi-pkât Anutuñâ nângi tosanñâ buñ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumñâ buñ op mumuñâ muyagemap, zo yatigâk buku orotñâ buñ oi nângâm pâlâtânñâ zo mumuñâ opmap.

Nâmbâlamniñ galem utnat.

3 Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâmbuyagei tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ donbepñâ um bâbâlañ kwâkâz-îngâziñgân nep tuumat mân sâbi. Nângânek. Den sâmbuyagei kwâkâkwâkân narâkñan Kembuñâ kwâkâziñgâziñgân a nen den bâliñ sâmbuyagei ândimen, zorat hâuñâ yâmbâtñâ niñgâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâmbuyagei tâpâkumen. A ñaiñâ den bâliñ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsân. Yatâ zorân um sâkñangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniñâ lubigât lâuziñan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâkñan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wangâgât yatik nângâm. Zen patâ oi pibâ kâtikñandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuñâ mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp âiâiñ dâp âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut ñai ñai yâmbâtñâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pândâ sem nângâm. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâkñâ sâk toren walâziñgâm bâliñangât mam op nep tuumapñâ um sâkniñ sumunkomap. Oi ândiândiniñâ oi semap. Zikñâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anñâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a ñaiñâ dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonñâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kambu Ibâniñ sâmbuyagei âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutuñâ holi tobat sâmbuyagei bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dâp uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñâ sot kâlakñâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ koliñ muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo saruñâ samñâ upap?

lânbi. ¹¹ Nânge. Sâknam kwâkņan kâtigem ândiwe, zengât nânġindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkņan ândim mân loreip. Zâkkât den singi nânge. Oi Kembuņâ um nânġâm bet kut nâi nâi âlipņâ pindip, zo nânge. Kembuġât tânzânġozânġoņ sot buku orotņâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den nâi zi sa nânġânek. Zen sumbe-mân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut nâi nâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziņâ perâkņakkât bonņâ perâkņagâk âsagibap. Mo buņâ sâne buņ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut nâi upi.

¹³ Zengâren gâbâ a nâiņâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Nâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zengâren a nâi mâsek upap, zâkņâ Yesuġât kâmut a sâtņâ sâi gam

zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembuġât kot sâm kelâk too sanġonņanġâbi. ¹⁵ Zen nânġâm pâlâtânân ninâu sâsân, zorân mâsekņâ kubikpap. Kembuņâ a zo tângoï âlipņâ upap. Tosanâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliņâziņâ sapsun ninâuņâ tânagobi. A târârak nâi ninâu sâi imbaņoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâm-burân kânok zorat umņan map mân gem zeip. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut nâi nâi kâmņâ takip.

Gulip orotņâ zo diizingâne gabi.

¹⁹ Bukurâp, zengâren gâbâ nâi zâk den bonņâ zorât mâtâp, zo birâm walâm ari buku nâiņâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nânġâbap, "Nâi zâk bukuņâ mâtâp bâliņan gâbâ diimņâ Anutugâren pâi Anutuņâ a zorat tosa dorņep gulipkubap. Oi a zo um dâpņâ mu-muņanġât singi oibân gâbâ mâkâbap."

Zo yatik.

1 PETERO

Mâsop den.

1 Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândiannâ Anutuñâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzângoip, zen Kaapumñâ um hâlâlu kwatziñgâbap sot Yesu Kristogât diñâ lunetâ zâkñâ zengât op moipkât um salek kwatziñgâbapkât diizingip. Zengâren um lumbenâ sot tânzângozângonj patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut ñai âlip zorat sâtâre utnat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâmb âlip kwâkñangânat. Zâkñâ Yesu Kristo mumuñan gâbâ mângeiipkât tânnângom um bâbâlanj op ândiândi bonñangât nângâm nângâm ândinatkat mânginingip. ⁴ Oi sumbemân nengât siñgi kut ñai zinzij kâtik, buñ orot buñâ, zo pâi nengât mambâtningâm ziap. Zo minatkât yatâ otningip. ⁵ Anutu zâk imbanñootñâ galem otningi nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyagibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâkñan ândine zorânâ mâsikâziñgâbap. ⁷ Zorat den ñai sâbâ. Goide kât zo yennâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsageziñgâmap. Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mo buñâ, zorat topñâ muyagibapkât âsagime. Zen nângâm pâlâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâkñan ândine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâmb âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân igâwenâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anjâ mân nângânângân, zo nângânângâm. ⁹ Nângâm pâlâtânziñgât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâinj, zorat mâte otziñgâpkât sâtâre ue.

Propete zen den kânñan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzângozângonjâ zi dap dap muyagibap sâmb zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, nengâren tânzângozângonj zo muyagibapkât den kânñan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, "A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât sâsân, Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâkñan zâi mem ândibap." Kaapumñâ den zo umz-

injan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâmb, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan buñâ, nengâren muyagibapkât sâsân, zo sâmb muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembugât siñgi a mam otziñgi siñgi âlip dâzângowe. Siñgi âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkât nângâm ândiwe.

Ândiândi sângiñâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânângâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonâ muyagemñâ tânzângobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlanj op mambât ândibi.

¹⁴ Ândiândi sângiñâ sot lañ gulip ândiândiñ mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den ñai itâ kulemgune ziap,

"Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi."

Yesu Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâmb mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñgât tobatniñâ nângâm diniñ sâmb kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâm. Nen sâkurâpniñâ zengât mâtâp lân ândeindâ kut ñai yennâ, goide kât yatâ, zorân mân sângânniñ meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip. Zâk râma gwamñâ sâkñâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârumñan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâmb pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi nengât op muyageip. ²¹ Zâkñâ nen Anutugâren târokwatningip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângim neule âsakñâ giñangi giarip. Zorat nen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândien.

Den siñgi âlipñandâ mânginingip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ unakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot zinzij kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den ñai itâ ziap,

"A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlonjâ yatâ. Hibuk neule zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo zinzij kâtik. Zo zem zâimâmbap."

Singi âlip den dâzângowe, zo ko zi.

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

2 Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanjgâbi. ² Birâmñâ katep mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñgât nalep, Anutugât den, zorat yatik otziñgâmap. Zo nemñâ singi âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembunâ tânzângoi nângâm âkñâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñâ lunam upi.

⁴ Kembuniñâ Yesugât den nâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândiñ. Anâ ek birâne Anutuñâ zâkkât nângi zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâmbô ândiândiñ op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaa-pumgât namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane ze kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nângi âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Nângâ. Nâ Sion bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun nâi kwânângan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anâ zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nângâm pâlâtânziñ buñâ, zengât itâ sâip,

“Mirâ tuutuun a kunkun ek âkon op birâwe, zorân kunkun zinzij kâtik op kinzap.”

⁸ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”

A singi âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânñâ sot tirik namâ galem a gakânñâ sot târârak a ambârâpñâ. Yatâ zo zen ko nââtigân gâbâ diizijgâm ga âsakñan zâambarip. Kut nâi nâi âlipñâ opmap, zorat singi den sâne lañ kârâbapkat gâsuzijgip. ¹⁰ Zen mârumñan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârumñan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângâne. Zen hânân kwande sot lombâ ândimeñâ um sâkziñgât âkñâle bâliñâ zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñgât âkñâle bâliñâ zo um dâpziñgât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñâ zengât lañ bâliñ mâme sâmñâ topziñ ek nângâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñgât Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³ Kembugât op a kutâ sot a sâtnâ top top zengât sâtzij lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâambarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Ziñâ bâliñ mâme a hâuñâ zingâbigât sot a âlipñâ ândie, zen

sâm âlip kwatziñgâbigât sâm ziñgip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumñâ a um kâtik sâm gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuñâ sâm ziñgap. ¹⁶ Zen olañziñgipkat dumun buñ ândie. Oi ândiândi zorânñâ bâliñâ mân ekapubap. ¹⁷ Târârak ândim Anutu kore okñangâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nângâne giginñâ mân upap. Bukurâpziñ umziñandâ gasâzângoi ândibi. Anutu hurat kwâkñangâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziñ hurat kwatziñgâm sâtzij lum ândibi. A patâ âlipñâ sot sânduk ândiândiñ, zenâk buñâ. Kârâpñâ ândiândiñ, zen ârândân sâtzij lum ândibi. ²⁰ Zen Kembugât nângâm âlip utnetâ lañ sâknam ziñgâne âkon den mân sâm ândine ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitzijgâne Anutuñâ dap yatâ nângi âlip nâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziñgi hâuñangât den mân sâm ândine Anutuñâ zengât nângi âlipñâ upap.

Yesugât mâtâbân lâñ âinat.

²² Zen yatâ upigât sâm ziñgip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nângâm kândom otziñgip. Oi zen mâtâp zo ekñâ yatik lâñ âibi. ²³ Yesu zâk bâliñâ mân oip. Sarâ lâunjan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sâm bâliñ kwâkñangâne hâuñâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuñangât den mân dâzângoi. Buñâ. Den sâm kwâkâkwâkñâ nep bonñâ tuumap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliñandâ zâkkât sâkñâ kwâkñan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliñâ birâm ândiândi târârak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useñâ zorân zengât use zo gulipkoi sopei âlipziñ urâwe. Zen râma yatâ lañ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziñgât galem a, Yesu, zâkñâ diizijgi zâkkâren ga ândie.

A ambân zengât den.

3 Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziñ zengât giginñâ ândibi. Oi abârâpziñ nâmbutñâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzângomñâ diim gem ândine abârâpziñ zengât orot mâme âlip zo ekñâ umziñ melânbi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziñ mem kubik kwâlak sângân zâizâiñ gânduziñan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nângâne yenñâ upap. ⁴ Neule bonñâ zo itâ. Umziñan tik zem muyagemap, zo neule zinzij kâtik muyagei Anutuñâ nângi zâizâiñ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiñ, zorat san. ⁵ Kembugât singi ambân mârumñan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim abârâpziñ sâtzij lumarâwe. ⁶ Seranñâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâm ândeip. Oi zen kut nâi nâi âlipñâ opñâ kengât buñ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanziñ giginñâ. Zorat op ambirâpziñ zen nângâmñik kut zo otziñgâm

ândibi. Oi ândiândi kâtikkât ârândân ândibigât sâip. Zorât a ziņ ambirâpziņ gâlem otziņgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziņâ pâņsâsân buņ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziņ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenņâ, zengât bukurâpniņâ sâm umziņandâ gâsâyagom lumbeņâ op um nâņgânâņgâyân ândibi. ⁹ A ziņ kut nâi bâliņâ otziņgâne hâuņâ bâliņik mân otziņgâbi. A ziņ sâm bâliņ kwatziņgânetâ hâuņâ sâm bâliņ den mân dâzâņgobi. Buņâ. Zen sâm âlip kwatziņgâbi. Anutuņâ mäsop minziņgâbam diizigiņkât a mäsop minziņgâbi.

¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ zaip, "Nâi zâk ândiândigât âkņâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nâņgâmap, zâk lâuņâ galem oi den bâliņâ mân takâbap. Oi lâuņan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliņ top top zo kândâtkom kut nâi nâi âlipņik upap. Oi lumbeņâ mâtâp kârum muyagem nepņâ tuubap. ¹² Kembuņâ a târârak zen ziņgiri âlip opmap. Konsâm mäsâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliņ mâme zen ko Kembuņâ ziņgitiņâ kâsa otziņgâm ândimap."

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut nâi âlipņangât nâņgâm nep tuum kâtigem ândine aņâ dap dabân tâmbetzâņgobi?

¹⁴ Bâliņ mâme a nâmbutņâ ziņ kâsa otziņgâne sânnâm kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipņangât sâknam kwâkņan zâibi zo ko Anutuņâ zengât nâņgi âlip upap. Kâmbam zâņgonam utne sânnâmziņ mân sâmbubap. Keņgât mân upi. ¹⁵ Umziņ mem kubikne Kristoņâ ko kembuziņ ândibap. Oi nâņgânâņgâziņandâ Kembugâren nâņgâm ândime, zorat mäsikâziņgâne um bâbâlaņ op topņâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâmņâ umziņan bâliņâ nâi mân muyagei sâbi. Huruņângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtân op ândim kut nâi nâi upme, zorat sâm bâliņ kwatziņgâme, a zo zen sarâziņangât top muyagei ek aņun upi. ¹⁷ Kristogât siņgi a zen kut nâi nâi âlip op ândine Anutuņâ nâņgi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nâņga âlip uap. Ka bâliņ utne sâknam ziņgâbi, a zo zengât nâņga giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimņâ a nâmbutņâ zengât bâliņâziņangât opņâ sâp kânok moi âkip. Târârakņandâ gâņgoņâ neņgât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mâņgei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesuņâ Kaapum sot ândimņâ um dâpziņ tâk namin zeip, zengâren âim siņgi âlip dâzâņgoip. ²⁰ Zen mârurņan Noa zâk waņgâ tuum ândei Anutuņâ um lumbeņâ otziņgâm, a zo, zen diņâ lubigât mambâtziņgâm ândei diņâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zeņak waņgâyân zâine tooņâ mân gwâkâziņgi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakâņâ waņgâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpņâ tooņâ too saņgonziņgâme

yatâ. Too zo sâkziņan gwapgwap zo mân saņgobapkât upmen. Buņâ. Yesuņâ mumuņan gâbâ zariņkât opņâ zen Anutu mâteņan hâlâlu sot tosaņâ buņ kinbigât too saņgonziņgâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiņ sot imbaņâziņoot aksik patâ zen zâkkât gigiņâ ândie.

Yesuņâ sâknam nâņgip, yatik nâņgâmņâ bâliņâ birânat.

⁴ Kristo zâk sâknam nâņgip. Zen zo yatik upigât Kristogât nâņgânâņgâ yatâ upi. Oi itâ nâņgâbi, "Nâi zâk sâknam nâņgâmņâ bâliņâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiņ narâk ziap, zoren sâkkât âkņâle bâliņâ zo mân lumņâ Anutugât denâk lum ândibap." ³ Mârurņan itâ op ândiwe. Laņ ândiândiņ, âkņâle bâliņâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemņik ândiândiņ, lopio sarâ kore okņangâwe. Zen kut nâi nâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot laņ gulip mân ândimegât nâņgâne nâi oi sâm bâliņ kwatziņgâme. ⁵ Nâran ko ândiândiņâ sot mumuņâ, neņgât den sâm kwâkâbapkât sâsâņâ, Anutu, zâkkât mâteņan pindiņsâm kin topziņ sâm muyagibi. ⁶ Oi topņâ itâgât. Yesuņâ a mumuņâ siņgi âlip dâzâņgoip, zen mârur hânân sâk sot ândim mumuņangât siņgi ândiwe. Ka Yesuņâ moip, narâk zoren siņgi âlip dâzâņgoi um dâpziņ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pâņkânok uapkât buku op berân miangânat.

⁷ Hânân kut nâi nâigât narâkņâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbâlaņ upi. ⁸ Oi umziņandâ gâsâyagom ândibi. Umziņâ zo nep zoren pane zei kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirâņ zengâren âsagibap. ⁹ Zen âkonņâ buņâ, buku oraņgâm ândibi. ¹⁰ Anutuņâ zen siņgi âlipkât imbaņâ top top zen ziņgip, zo aņâ aņâ zemziņgap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Nâi zâk siņgi âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembugât den zorik sâbap. Nâi zâk bukurâpņâ kore otziņgâbapkât sâm pindip, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutuņâ imbaņâ pindi tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristoņâ tânzâņgoi ândimegât a zen Anutu mäsâsem sâm âlip kwâkņangâbi. Zâkkâren neule âsakņâ sot imbaņâ zeipņâ zem zâimâmbap. Perâkņak.

Yesugât op sâknam nâņgâmņâ umâlep muyaginat.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpņoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mäsikâziņgâbapkât âsagiap. ¹³ Kristo sâknam nâņgip, zen yatik nâņgâm ândie. Oi bet zâkņâ neule âsakņoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliņ kwatziņgâne nâņgâne âlip upap. Wangât, neule âsakņâ mariņâ, Anutugât Kaapumņâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiņâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiņ op sâi ko zorat hâuņâ sâknam mem aņun upap. ¹⁶ Ka

zenğâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târarak ândiapkât kâmbam mo tâk namin pane zorat nângi anunjoot mân upap. Buñâ. Zâk Kristo sâknam nângip yatik sâknam nângap, zorat Anutu sâtâre oknangâbap.

¹⁷ Nângânek. Anutuñâ top lâkulâku nep zo arâpñâ nenğâren topkwap tubapkât narâkñâ mâte uap. Nep zo nenğâren topkwap tuum âimñâ sîngi âlip birâme, zenğâren tuum dap otziñgâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Hâunangât den sâsân narâkñan a târarak ziñ sumbemân bagibagiñâ, zo yâmbâtñâ oi ko bâliñ mâme sot sîngi âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuñâ nângi âlip oi sâknam kwâkñan zâibi, zen âlip orotnangât nep tuum ândim Kembuñâ tânzângobapkât um bâbâlan op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

A sâtñâ ândiândigât den.

5 Zenğâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziñandâ den dâzângobâ. Kristoñâ sâknam nângip, zo sinnâ bonñandâ egâwan. Oi ândimñâ zâk sot neule âsakñâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzângua nângânek. ² Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otziñgâbigât sâm ziñgip. Zo um yâmbât buñâ, um bâbâlanâk galem otziñgâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum mimiñangât buñâ, nep zorat umziñ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otziñgâm buñâ. Ziñâ râma kândom otziñgâm mâtâp âlipñâ zo tirâpzângobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâñâ gam sângân neulejoot, zinzîñ kâtik zo ziñgi mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzângobâ. Zen a patâ zengât gigiñâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sângum, kutñâ um gigiñâ, zo lapñâ kore orângâm ândibi. Zen nânge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiñ kâbakñezîngâmap. Ka a um gigiñâ ândime, zen tânzângomap.” ⁶ Zorat op ko zen um gigiñ op ândim Anutu imbanñâ mariñâ, zâkkâren

pindiñsâm ândibi. Yatâ utne nângi narâk mâte oi zâkñâ tânzângobap. ⁷ Kut nâi nâigât nângâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikñan pam birâbi. Zâk umñâ zenğâren kinzap. Zâkñâ on galem otziñgâmap. Zorat nângâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziñ kârâm ândibi. Kâsaziñ Satañ, zâk zuu kâtik Laioñ yatâ op nâi mo nâi zibâ sâm âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem kin, Satañ zâk kânzâratnangâne âibap. Oi itâ nângâbi. Bukurâpziñ hân dâp zenğâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzângozân- goñ mariñâ, zâk neule âsakñâ zinzîñ kâtik zo zemñangap, zâkñâ zen Kristo sot pâlâtân op ândiegât neule âsakñan bagibigât diiziñgipñâ sâi narâk pânkânok sâknam nângânetâ ko melân kubikiñgâmñâ mem kâtikñan kwatziñgâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkât imbanñâ zo zâkkâren zeipñâ zem zâimâmbap, kâtikñâ. Zo perâkñak.

Den murukñâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum ziñgap. Nâ zâkkât nânga buku bonñâ uap. Zen um bâbâlan op sîngi âlip mem kâtigem ândibigât den pânkânok zi dâzânguan. Itâ nângâm ândibi. Sîngi âlip nângâm ândiwe, zo Anutuñâ tânzângozân goñangât den bonñâ. Zorat zen zorat umñan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembuñâ gâsuziñgip, yatik Babiloñ kamânân ândie, zenğâren kâmutñâ gâsuziñgi ândie. Oi zo ziñ zengât nânge. Oi nannâ Mareko zâk ârândân. ¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât sîngi ândie, zenğâren um lumbe zimhap. Zo yatik.

2 PETERO

Măsop den.

1 Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânâ nen sot târârak mariņâ, Anutu sot kubikkubikniņâ Yesu Kristo, zekâren nânġâm pâlâtân kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniņâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumbeņâ sot tânzân-gozâņgoj walâwalân zengâren zem zâibap.

Singi âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbaņâņandâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkât imbaņâ ningi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakņan ândinatkât diiningâm zâkkât topņâ muyageningi zâk sot pâlâtân urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ ningâbap, zorat singi sâip. Den zi nânġindâ zorat bonņâ niinjan muyagei hânân âkņalegât tâmbetagoagoj ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtân op holi tobat kânok utnatkât sâip.

⁵ Zorat zen nânġâm pâlâtân kwâkņangâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândizij muyagibap. Târârak ândiândizijandâ top nânġânâņġâzij muyagibap.

⁶ Nânġânâņġâzijandâ um kendon muyagibap. Um kendonņâ kâtikkâtigijâ muyagibap. Kâtikkâtigizijandâ singi âlip sot ninâugât bâbâlan orotņâ muyagibap. ⁷ Singi âlip sot ninâugât bâbâlan upmeņâ buku op ândiândij muyagibap. Buku op ândiândijandâ tânagoagoj muyagibap.

⁸ Kut nâi zo aksik zengâren muyagem ze Kembuniņâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândim nep tuune bon buj mân upap. ⁹ Ka nâi zâk kut nâi zo buj ândibap, zâkkât itâ sâsân. Zâk siņ bâpsâsân sot um kâtik. Mârumņan sanġon kubigip, zo nelâmkoi ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembuņâ gâsum sâlâpžânġoip, zorat kâtigem Kambu sot pâlâtân ândibi. Zo zengâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimņâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniņâ, Kambu Yesu Kristo, zâkņâ diizingi sumbemgât kiņ topņan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânġan nânġip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nânġan. Oi zen den bonņâ nânġâmņâ mem kâtigem ândie, zo nânġâm laņ den zorik dâzânġom ândibat. ¹³ Nâ hân sâk birâbatkât narâkņâ itâ nânġan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniņâ Yesu Kristoņâ sapsun nigip. Oi nâ birâzinga den zo nânġâm ândim zâibigât ekap zi zing-

gan. Nâ itâ nânġan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzânġom ândia dâp upap.

Peteroņâ Kembugât neule âsakņâ egip.

¹⁶ Den singi dâzânġowen, zo bonņâ. Zo den pat mo singi yenņâ a niin nânġânâņġâyân gâbâ mân dâzânġowen. Nen Kembugât neule âsakņâ sot imbaņâ igâwen. Zo yatâ ekņâ imbaņâ sot takâtakâņâ zorat den singi dâzânġowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkņan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakņâ zâkkâren gâi Anutu Ibâņâ sâm âlip den dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, "Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nânġa âlip nâi uap." ¹⁸ Nen zâk sot ârândân tirik bâkņan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nânġâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nânġindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsakņâ nâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ haņsâbap. Oi umziņan sâņġelak patâ, Yesu, zâkkât âsakņandâ maa yatâ âsagibap.

²⁰ Den patâ zi sa nânġânek. Propete a, ziņ kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânġan kulemguwe. Zorat topņâ aņâ zikņâ umgât mân sâbap.

²¹ Den zo a ziņâ umziņanġârâk mân sâwe. Buņâ. Tirik Kaapumņâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziņan pâi den zo sâwe. Zorat aņâ zik umgât den zorat topņâ mân sâbap. Tirik Kaapumņâ den zorat topņâ sapsunġangi âlip sâbap.

Singi âlip ku a, zengât den.

2 Mârumņan Isirae a zengâren propete a sarâņâ nâmbutņâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm zingâ a sarâņâ muyagibi. Zen singi âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembuņâ tosaziņanġât op mom sâņġânziņ meip, zâk kwâimbâņanġâbi. Yatâ utne tâmbetagoagoj muyagezingâbap. ² Oi zen laņ mâman ândiândij nep tuune a donġep ziņ zingit wâratzânġobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâliņ kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkņâle opņâ den sarâ sâm kut nâi nâi zo laņ betziņan mimbi. Ka zen ko itâ nânġâbi, "Mârumņan gâbâ zengât hâuņanġât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzânġobapkât sâsân, zo tâmbetzânġobapkât mambâtzingâm ândiap."

A mârumņan hâuņâ zingip, zorat den.

⁴ Anutugât nânġâmen. Zâk sumbem a nâmbutņâ bâliņ utne mân birâzingip. Buņâ. Simân kâbakņezijņi nâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuņâ sâsânġanġât narâkņâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârûmñan bâliñ mâme a mân birâz-ingip. Noañâ ândiândi târâarakât mâtâp zorat a ambân dâzângomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wañgâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliñ mâme a zengâren too uurup patâñâ takâm gwâkâziñgip.

⁶ Narâk ñain Sodom sot Gomora kamân yatik buñ upabotkât sâi kârâp zikesei buñ urâwet. Zo bâliñ mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâm yatâ oip. ⁷ Ka a târâarakñâ, Loti, zâk bâliñ mâme a ziñ lañ gulip ândine zorat nânghi mân dâp oi Kembuñâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târâarakñandâ osetziñan ândei zen bâliñ top top utne sirâmñâ sirâmñâ ek nânghâm umñâ bâliñ oi ândeip.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembuñâ a târâarakñâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzângomap. Oi bâliñ mâme a zen hâuñangât narâgân sâknam zingâbapkat tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziñ bâliñangât kinmap, zen lañ mâman opñâ Kembu sot sumbem a zâizâiñâ sâm bâliñ kwatziñgâme. Kembuñâ a yatâ zo tâk namâ kâtikñan zâmbanbap. A yatâ zorâñ kenjât buñâ den kwâkziñan sâm sumbem a âsakñâ sot imbanâziñoot zen sâm bâliñ kwatziñgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanâ sot kâwali top ñai zemziñgapñâ Kembugât mâtenjan mân sâm bâliñ kwatziñgâme.

¹² Ka lañ mâman a zo, ziñâ um nânghânñgâziñ buñ, zuu zângom nime, zo yatâ. Kut ñai ñaigât topñâ kârûm den lañ sâme. Zen zuu yatâ zângobap. ¹³ A zo bâliñzâziñangât sângân mimbî. Zen anjun buñ sirâmân kamân sombemân sâkkât âkñâlê lum bâliñâ upme. Zen âkon buñ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziñan ândim um gulip kwatziñgânam yatâ upme. Ziñ osetziñan mân orotñâ op sii nalem nine zorat nângha anjunñoot uap. ¹⁴ A zo, zen sinziñâ lañ ek nânghâm âkñâlê upme. Oi bâliñâ âkonñâ buñ upme. A lotñâ zen kut ñai yatâ zorat mem um gulip kwatziñgâme. Kât sikumgât âkñâlê op umziñ oip. A zo, zen simgât singi. ¹⁵ Zen mâtâp târâarak zo kândâtkom a sângiñâ, Bileam Berorogât nanñâ, zâkkât mâtâp bâliñâ zo lâñme. Bileam zâk bâliñangât sângân mimbatkât lañ oip. ¹⁶ Zâk bâliñangât op siñan geip. Oi doñgi diñ buñandâ a den yatâ sâm Propete a Bileam zâk den kârâpñoot dukuip.

¹⁷ Bâliñ mâme a zo, zen too kârâksâsân yatâ. Oi pibâñâ saru kom kâbakñei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziñ ñâtâtikkât singi upigât sâsân. ¹⁸ A zo, zen zâizâiñ den sâme. Oi a nâmbutñâ bâliñangât mâtâp birâm âlipñangât mâtâp âinam utne kâitzângom lañ ândiândiñâ mâtâbân diizingâne âine bâliñangât nep ârândânñ tuume. Ziñâ a itâ sâm dâzângome, ¹⁹ "Zen yatâ opñâ dumun buñ ândim kwâtâtibi." Zo ziiñâ bâliñangât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nânghen. A ñaiñâ wan mo wangât kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sângiñan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nânge. Singi âlip buñâ, zengât banjet kândâtkom Kembu Yesu Kristo mâte okñangâm zâk sot pâlâtân urâwenâ puriksâm mâtâp sângiñan âinetâ bâliñ

kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ zo Kembugât târâarak mâtâp mân ek lâñne sâi bâliñ bituk opap. Zen târâarak mâtâp zo lâñâwenâ den kâtikñâ kwâkâm zingâne zo birâm mâtâp sângiñan âine bâliñ kâtikñâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuñâ itâ sâme. Zo bon opmap, "Wâuñâ mogatñâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banjerân sanjon dum zagâtñâ sanjomap."

Kembugât den zo yennâ mân upap.

3 Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziñ mângia Kembugât den nânghâm kwâtâtibigât kulemgum ziñan. ² Kembugât singi a Propete, zen mârûmñan den sâme, zorat nânghibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpñâ nen kubikkubikniñâ, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândânñ nânghâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânñan itâ nânghâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliñangât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ "Kembu gâbap sâme, zorat bonñâ ikâ? Sâkurâpniñ ândim muwe sot kut ñai ñai hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka." ⁵ Zen topñâ itâ nânghâm tâtâlîm den zo sâme. Anutuñâ sâi sumbem zâk mârûm ñai âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diñangât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ñai ñai gwâkâziñgâm nanñgip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi zibot, zo Anutugât denñâ saaziki kârâpkât singi op zibot. Hâuñâ mimiñ narâk mâte oi bâliñ mâme a tâmbetagogigât mambât zibot.

Kembu zâk nenjât op narâk mem kârep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ñai zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nânghi narâk kârep patâ yatâ opmap. Oi narâk kârep patâ zorat nânghi sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembugât itâ sâme, "Kembu zâk den sâip, zo bonñâ muyagibapkat kwakñâ narâk mem kârep kwâpmap." Zen ko nânghâne yatâ mân upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagogigât Kembuñâ zengât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziñ melânñâ zâkkâren mâte okñangâbigât nânghâm.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembugât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buñ upap. Oi kut ñai igikñâ zo aksik kârâp sem nanñgâbap. Oi hân sot hân kwâkñan kut ñai ñai muyageip, zo kârâpñak simbap. ¹¹ Kut ñai ñai zi buñ op nanñgâbap, zorat zen um hâlâlû sot târâarak ândim singi âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkat nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut ñai ñai igikñâ zo kârâp bâlamân zingesem too yatâ opñâ buñ upi. ¹³ Nen ko sumbem unakñâ sot hân unakñâ muyagibapkat sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târâarak ândiândiñ dâp op zimbap.

Den murukñâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut nâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâtenan um hâlâlu sot tosa buñ ândibigât umñâ hâbam op lumbeñâ ândine ziñgiri dâp upap.

¹⁵ Oi Kembuniñandâ narâk mem kêreñan pâi itâ sâbi, "Kubikniñgâbam yatâ uap."

Bukuniñâ, Kembedgât Tirik Kaapumñâ Paulo um bâbalañ kwâkñanji nâñgânâñgâ zo wâratkum den zo kulemgum ziñgip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsun ziñgâmap. Ekapñan den nâmbutñâ ziap, zo den muyap buñâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot

zo, ziñâ sâmb gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buñâ. Kembedgât ekap nâmbutñâ zo yatik opñâ tâmbe-tagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânñan dâzânñuan. A lañ ândiândiñâ zeñgât sâmb gulipñâ umziñan giari loribegât gasâziñ kêrâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniñâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzânñozânñonñan sot top nâñgânâñgânñan kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakñâ zemñanñap. Oi yatik zemñanñam zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

1 YOHANE

Ândiändigât den sâmbuyageip.

1 Topkwap mârûmjan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nânghâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nânghâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiändigât den sât. ²Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât singi den dâzângomen. Ândiândi kâtikñâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ neñgâren gâip. ³Zorat kut nâi nâi ek nânghâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen. ⁴Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinatkat ekap zi kulemgum ziñgan.

Âsakñan ândiândiñ.

⁵Den singi Yesugâren gâbâ nânghâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Njâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶Nen njâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtân urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaninñâ zo aksik gulipkubap.

⁸Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitku-nat. Oi den bonñâ neñgât umniñan mân zimbap. ⁹Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosaninñ birâm umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâmbâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

Kristonñâ tânnânghobap.

2 Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum ziñgan. Neñgâren gâbâ nâiñâ bâliñâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nânghâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosaninñ birâbap. ²Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi neñgârâk buñâ, hân dâp ândie aksik, zengât supziñ meip.

³Nen itâ nânghen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtân utnat. ⁴A nâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, "Nâ Anutu sot pâlâtân opman." Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵Nâi zâk Anutugât den nânghâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nânghâm lum ândimñâ itâ nânghânat, "Irak ziren Anutu

sot pâlâtân op ândien." ⁶Nâi zâk Anutu sot pâlâtân op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândie dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷Bukurâpnâ, nâ den uñakñâ nâi mân kulemgum ziñgan. Den zo mârûmjan gâbâ nânghâm gawe, zorik. ⁸Oi den kulemgum, zo den uñakñâ oi Yesugâren sot zengâren ârândân bon uap. Zo topñâ itâgât. Njâtâtik buñ oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹Oi a nâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâmapñâ âsakñan ândian sâbap, zâk tok njâtâtigân ândiap. ¹⁰Oi nâi zâk bukuñâ umñandâ gâsubap, zo ko âsakñan ândim. A zo bâliñan mân tâmbetagobap. ¹¹Ka a nâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zo ko njâtâtigân ândim njâtâtikât mâtâp âibap. Njâtâtigân âi sinñ egi njâtiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nânghâbi.

¹²A ambân katep, zen Yesuñâ zengât suupziñ meip, zorat op tosaziñ gulipkumapkat den zi kulemgum ziñgan.

¹³Ibârâp, zen mârûmjan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziñgan.

¹⁴Ibârâp, zen mârûmjan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zengât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziñan ziap. Zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

Umniñâ hângât kut nâi nâiyân mân zimbap.

¹⁵Umziñ hânân mo hângât kut nâi nâiyân mân pane zimbap. Nâi zâk umñâ hângât kut nâi nâiyân pâi zimbap, zo ko umñandâ Anutu Ibâ mân gâsubap.

¹⁶Nânge. Hânân kut nâi nâi bâliñâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkñâle, sennâ ekñâ âkñâle, sot umñâ zâizâiñ. Zo Ibâgâren gâbâ buñâ. Zo hânân gokñâ. ¹⁷Hân zâk âkñâleñoot zo buñ upap. Ka nâi zâk Ibâgât den nânghâm lubap, zâk tâmbânñâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸Nan bârarâpnâ, narâk pânkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliñoot gâbapkat sâsân, zo nânge. Oi narâk

ziren kâsarâpnâ donbep muyagem gam ândie. Narâk pânkânok uap, zo nânge. ¹⁹ A zo, zen osetniñan âsagiwe. Oi neñgât buku zo mân ândie. Zen neñgât buku ândim sâi nen mân birâniñgâbe. Zen birâniñgâwe, zorat topñâ itâ. Zen neñgât buku buñâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuñâ Kaapumñâ ziñgipkât nânġânâñgâziñoot ândie. ²¹ Zen den bonñâ mân nânġâme sâm ekap zi mân kulemgum ziñgan. Buñâ. Zen den bonñâ nânġâmegât opñâ den zi kulemgum ziñgan. Den sarâ, zo den bon mariñangâren gâbâ mân gâmap.

²² Yesugât kâsa, zo nâi? Yesu, zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap mârûm sâsânġ, Kristo, zo buñâ. A nâiñâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. Nâi zâk Ibâ sot nanñâ kwâim-bâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ Nâi zâk nanñâ kwâim-bâbap, zâk Ibâ birâniñgâbap. Ka nâi zâk Yesu zâk bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap kât mârûm sâsânġ sâbap, zâk Ibâ sot pâlatânġ upap.

²⁴ Mârûmñan gâbâ Kembugât den nânġâm ândim gawe, zo nânġâne umziñan zei nânġâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanñâ sot Ibânâ, zet sot pâlatânġ op ândibi. ²⁵ Yesuñâ kut nâi niñgâbap kât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikñâ.

Kaapumñâ sanġonniñgi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziñ um gulip kwatziñgâbegât ekap zi kulemgum ziñgan. ²⁷ Zengât itâ san. Kaapum ziñgip, zo zengâren ziap, zorat wangât a nâiñâ den dâzânġobap? Kaapum ziñgip, zâkñâ kut nâi nâiġât den dâzânġomap. Den topñâ dâzânġomap. Zâkkât den zo sarâ buñâ, zo bonñâ. Oi zen Kristo sot pâlatânġ op ândibigât dâzânġoip, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlatânġ op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem ġâi kenġât sot anġun mân op mâteñan âi kinbi. ²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nânġâme. Zorat a nâi, zâk târârak ândei ekñâ sâbi, "Zâk Anutugâren gâbâ muyageip."

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topñâ.

3 Nânġâneġ. Ibâniñandâ neñgât umñâ donbep kinzap. Kiri neñgât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otñiñgâme, zorat topñâ itâ. Zen Anutu mân buku okñangâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginât? Zo mân nânġen. Ka itâ nânġâm kwâtâtien, "Kembuniñâ takâm ġâi tobatñâ ekñâ yatik utnat." ³ Nâi zâk zo yatâ nânġâm um bâbâlanġ op ândi mâmannâ kubikñâ târârak ândibap. Zâk Kembu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliñ op Satangât orot.

⁴ Nâi zâk bâliñ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuñâ, zo bâliñâ bonñâ uap. ⁵ Yesugât itâ nânġâme, "Zâk bâliñâ maatibam geip. Oi zâk bâliñâ mân oip." ⁶ Oi nâi zâk Yesugâren pâlatânġ op ândimapñâ bâliñ mân opmap. Ka nâi zâk bâliñ opmap, zâk zo Yesu mân ek nânġâmap.

⁷ Nan bârarâpnâ, nâiñâ um gulip kwatziñgâbâ sâi mân nânġâbi. Nâi zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nâi, zâk bâliñ opmap, zâk Satangât a. Satañ zâk topñan gâbâ bâliñâ tuum ândim ġâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanñâ zâk Satangât nep kâdanġbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliñ mân orot.

⁹ Anutuñâ kâmut gakârâpnâ ândiândigât kâwali ziñgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliñâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokñâ, zorat bâliñâ mân upme.

¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Satangât nan bârarâp, zengât topziñâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokñâ buñâ. Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zâkkât yatâ Satangâren gokñâ sâsânġ.

¹¹ Kembugât den mârûmñan gâbâ nânġâm gawen, zo itâ, "Umziñandâ ġâsâyagom ândibi." ¹² Adamġât nanñâ Kain, zâkkât mâtâp mân lâñnat. Zâk bâliñ mar-iñangâren gâbâ gokñâ, zorat munñâ koi moip. Zo itâġât. Zikñâ ândiândiñâ, zo bâliñâ. Munñangât ândiândiñâ, zo âlipñâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuñâ buku otñiñgipkât buku orañġanat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik ziñâ kâsa otziñgâne nânġâne nâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniñ buku otziñgâm ândiengât niñangât itâ nânġâmen. Mumunñan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuñâ buku mân okñangâbap, zâk tok mumunñan ândibap. ¹⁵ Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nânġâme, "Kâmbam ku a zengât umziñan ândiândi kâtik mân muyagem ziap." ¹⁶ Yesu zâk neñgât op ândiândiñ biri buku orotñangât topñâ ik-sen. Oi nen yatigâk bukurâpniñ zengât op ândiândiñ birindâ dâp upap. ¹⁷ Ka a nâi hânġât sikum zemñangji bukuñâ wan mo wangât kwakpap oi ekñâ mân nânġangâbap, zâk dap yatâ umñandâ Anutugâren kinbap? Zo buñâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotñâ, zo den mo sâtñak mân sâsânġ. Betñâ sot umñâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonñangât kâmurân ândien, zorat topñâ muyagei nânġânât. Oi Anutu mâteñan umniñâ kenġât buñ ândiñat. Anutu mâteñan umniñâ kenġât opapkât itâ nânġânât. ²⁰ Umniñandâ kenġât oi itâ sânat, "Anutu zâk umniñangât dâp buñâ. Zâk tobat nâi ândim kut nâi nâi aksik zo nânġâm nânġâmap." Zorat nen kenġât kândâtkum zâkkâren nânġâm pâlatânġ kwâkñangâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, umniñandâ kenġât mân oi Anutu mâteñan umâlip ândinat. ²² Oi diñâ lumñâ zâkkât mâteñan kut nâi nâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niñgâmap. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, "Nanñâ Yesu Kristo nânġâm pâlatânġ kwapñâ umziñandâ ġâsâyagom ândibi." Nen yatâ utnatkât Yesuñâ sâm niñgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlatânġ op ândime. Zâkoot zen sot pâlatânġ opmap. Anutu zâkñâ

Kaapumñâ ningip, zorân sapsun ningi nângâmñâ itâ nânjen, "Anutu zâk nen sot ândimap."

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

4 Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nângâbi. Den zorat topñâ nângâm sâlâpkum ikpi. Den zo Satangâren gokñâ mo Anutugâren gokñâ, zo nângâm ândibi. Wangât, propete a sarâñâ donjep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokñâ, zen itâ ikpi. A nâi, zâk itâ sâbap, "Yesu zâk a bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât sâsân, Kristo, zo zâk hânân muyageip." Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nâiñâ Yesugât itâ sâbap, "A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân zo, zâk buñâ. Zâk a yenñâ op hânân muyageip." Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokñâ buñâ. Den zo Kristogât kâsanâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nângâme. Kâsa zâkkât imbanâ hânân muyagibapkât sâsân, zo mârum zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokñâ, zorat ziñâ propete sarâñâ zen sot agom kâtigemñâ kâsa otz-ingâwe. Oi zengât umziñan ândiap, zorânñâ propete a sarâ zengât umziñan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarâñâ zen hânân gokñâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziñâ nângâme. ⁶ Nen ko Anutugâren gokñâ. A Anutugât den nângâme, zen dinniñâ nângâbi. Ka nâi zâk Anutugâren gok buñandâ dinniñâ mân nângâbap. Den bon mariñâ, Kembugât Kaapumñâ sot Satar arâpnâ, zengât topziñ yatâ âsagei iknat.

Anutunâ buku otningip, zorat topñâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen umniñandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotñâ, zorat topñâ Anutu. Nâi zâk bukurâpnâ buku otz-ingâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlatân opmap. ⁸ Nâi zâk bukurâpnâ mân buku otz-ingâmap, zâk Anutu mân ek nângâmap. Buku orotñangât topñâ Anutu. Anutu umñandâ gâsânângom buku otningâmap. ⁹ Anutunâ nanñâ kânok ândiândi muyageningâbapkât sângongoi hânân gem gâip. Anutu umñandâ gâsânângom yatâ otningip. ¹⁰ Buku orotñangât topñâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okñangâwen. Zâkñâ buku otningâm nanñâ sângongui gemñâ bâliñâningât suupñâ mem moip. Zorat nen Anutu mâtenan um salek kinat.

Anutunâ buku otningâmap yatik nençoot buku otz-ingânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutunâ buku otningipkât nençoot yatik umñâ buku buku orangânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniñandâ Anutu mân igâwen. Um buku orangâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlatân oi buku orotñâ bonñâ nençâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumñâ ningip, zorat itâ nânjen. Zâk nen sot pâlatân opmap. Nen zâk sot pâlatân upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanñâ hân dâp a nen kubikningâbapkât sângongoi geip. Oi nen sinniñandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzângomen. ¹⁵ Oi a nâiñâ, Yesu zâk

Anutugât nanñâ sâbap, zâk Anutu sot pâlatân upap. Oi Anutunâ zâk sot pâlatân upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nânjen, "Anutu umñandâ gâsânângom." Zo ek nângâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariñâ. Nâi zâk buku upapñâ Anutu sot pâlatân upap. Oi Anutunâ zâk sot pâlatân upap.

Buku op kengât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâkñan kengât buñ kinatkât Anutunâ buku otningip. Oi Yesunâ buku otningâm ândimap, zo yatik hânân zi buku orangâm ândinat. ¹⁸ Kengât sot buku, zet buku buku buñâ. Buku bonñandâ kengât molibap. Kengât, zo tosagât hâuñâ zo nângâm upme. Nâi zâk kengât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsân.

¹⁹ Nen ko Anutunâ kândom buku otningipkât buku op ândimen. ²⁰ Nâi zâk Anutu buku okñangâman sâm buñâ kâsa okñangâbap, zâk sarâ a. Nângânek. Nâi zâk buñâ senñâ igikñâ buku mân okñangâmñâ dap op Anutu mân igikñâ, zo buku okñangâbap? ²¹ Yesugât den itâ ziap, "Anâ Anutu buku okñangâmñâ buñâ buku okñangi dâp upap."

Anutu sot pâlatân op ândinat.

5 A nâiñâ, Yesu zâk a bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân zo, sâm nângâm pâlatân kwâkñangâbap, zâkkât Anutugât nanñâ sâsân. Oi nâi zâk Ibâ muyamuyagiñ buku okñangâbapñâ Ibâgât kiurâp yatik buku otz-ingâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otz-ingâmen? Buku otz-ingâmen, zo ko Anutu buku okñangâm, zâkkât den lugindâ, zorânñâ topniñ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okñangânat. Diñâ lum buku okñangânat. Anutugât den zo yâmbâtnâ buñâ. ⁴ Anutugâren gâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zengât orot mâme walâzingâmen. Itâ opñâ walâzingâmen. Nen Kembugâren nângâm pâlatân kwâkñangâm ândim hângât imbanâ zo kom birâm walânat. ⁵ Nâiñâ kâtigem kin hângât âkâk gâlâk zo koi gibap? A nâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâm, nângâm pâlatân kwâkñangâbap. A zorân bonñâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohaneñâ sançonçangip. Oi a ziñ poru nagân kune gilâmñâ gem gâip. Tooyâk buñâ. Too sot gilâm ârândân. ⁷ Oi Kaapumñâ Yesugât topñâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonçangât mariñâ. Sarâ mân sâmap. ⁸ Karâmbut ziñâ tânagom kin topñâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A ziñ tânagom den sâne nângindâ bonñâ opmap. Oi Anutunâ den nâi tângoi walâmap. Anutunâ den nâi sâi bonñâ opmap. Anutugât tân den zo nançangât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Nâi zâk Anutu nanñâ nângâm pâlatân kwâkñangâbap, zâk Anutugât den bonñâ nângâmap. Nâi zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorân Anutunâ nançangât den tângoip, zo nângi bon buñ upap. ¹¹ Oi Anutu

nannangât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândiñ kâtik muyagem niñgip. Ândiândi kâtik zo neñgât siñgi sâi nannandâ galem oi ziap. ¹² Njâi zâk nannoot pâlâtân upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ñâi zâk nannâ sot pâlâtân mân upapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliñangât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nânngâbigât ekap zi kulemgum ziñgan. Zen nannangâren nânngâm pâlâtân kwatne ândiândi kâtik zemziñgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nânngânangâmen. Nen wan mo wangât zikñak nânngi ziap, zorat ninâu sâindâ nânngâningâbap. ¹⁵ Zorat opñâ wan mo wangât ninâu sâindâ nânngâningâbap. Zorat nânngâm itâ nânngânat. Kut ñâi ñâi zo neñgât siñgi sap.

¹⁶ Njâi zâk bukuñandâ bâliñ oi ikpap, (Bâliñâ zo simgât siñgi mân muyagibap.) zo ekñâ zâkkât opñâ ninâu sâi ândibap. Bâliñâ nâmbutñâ opñâ simgât siñgi

mân upi. Bâliñâ yatâ zorat san. Oi bâliñâ ñâi opñâ simgât siñgi orotñâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâliñâ top top zo bâliñik. Oi bâliñâ torenñâ zo simgât siñgi mân uap.

¹⁸ Nen itâ nânngâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipñâ bâliñâ mân opmap. Anutugât nannandâ galem oi bâliñâ mariñandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliñ mariñangât bikñan ândie. Zo yatâ nânngâmen.

²⁰ Anutugât nannâ, zâk gemñâ um nânngânangâ muyagem niñgipkât den bonñâ mariñâ nânngâm pâlâtân kwâkñangâmen. Oi den bon mariñâ sot nannâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân op ândimen. Zâkñâ Anutu bonñâ sot ândiândi kâtik mariñâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzânngom ândibi.

Zo yatik.

2 YOHANE

Ândiändigât den sâmbuyageip.

1 Yesugât kâmurân gâbâ a sâtjâ, nâ ambân Kem-
bu Anutuñâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan
bârarâpkâ, zengât ekap zi kulemgum zingân. Nâ umnâ
gâsâzângomap. Oi nâjak buñâ, den bonñâ nângâme,
zen yatik otziñgâme. ² Kembangât den bonñâ umniñan
ziap. Oi neñgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op
ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo, zekâren
gâbâ um lumbe neñgâren sambâlem zimbap. Zet tân-
nângoitâ zekât den bonñâ sot buku buku zo neñgâren
sambâlem zimbap.

Umñâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârarâpkâ nâmbutñâ zen Anutu Ibâgât den
bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siñgi nângâmñâ
sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtjâ, gâ den bonñâ
ñâi dâgoga nângâ. Den uñakñâ buñâ. Mârumñan
gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oranjâm
ândibi. ⁶ Oi buku orotñangât topñâ itâ. Nen um-
niñandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândi-
nat. Anutugât gurumin den mârumñan gâbâ ze
nângâm gawe, zo mem ândim buku oranjâm ândibi.

Sarâ a, zengât den.

⁷ Nângat. Sarâ a donbep muyagem ândie. Zen Yesu
Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme.
A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsân. ⁸ Nen
zengâren nep tuugindâ bonñâ muyageip, zo gulip
opapkât galem oranjâm ândibi. Yatâ ândim ma ko
sângân patâ mimbi. ⁹ Ka ñâi zâk Kristogât den mân
mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtân mân upap.
Ka ñâi zâk Kristogât den nângâm mem ândibapñâ Ibâ
sot nanñâ, zet sot pâlâtân upap. ¹⁰ Ka ñâi zâk Kristogât
den mân mem ândibapñâ zengâren gâi mirâ angân
kârâm buku mân okñangâbi. Zâk mân lum mânganbi.
¹¹ Ñâi zâk a yatâ zo buku okñangâbap, zâk bâliñangât
nep tângubap.

Den murukñâ.

¹² Den nâmbut donbep ziap. Oi simbupñâ ekabân
kwânângâbatkât mân otnigap. Nâ zengâren kek
gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ ut-
nat.

¹³ Gatkâ Kembuñâ gâsum sâlâpkoip, zâkkât nan
bârarâp ziñâ nângâgime
Zo yatik.

3 YOHANE

Umâlep den.

1 Yesugât kâmurân gâbâ a sâtņâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkņak ot-nimap.

² Bukunâ, umgâ Kembangâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonņâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutņâ zen ga den siņgi zo dâtnone nâņgâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonņangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nâņgâm umâlep patâ nâi nâņgâman.

Kembangât nep a hurat kwatziņgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziņgâmat. Oi kamân goorânâk buņâ, kârebân gâbâ gane buku otziņgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutņangât opņâ buku otziņgâmņâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutņangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zengâren ândim kât sikum mân mimegât betziņan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziņgâm betziņan meindâ den bonņangât nep ârândâņ tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziņgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zengât ekap nâi kulemguan. Oi Diotrepe zâk zikņangât a sâtņâ ândibat sâmņâ dinnâ

birâmap. ¹⁰ Zorat opņâ nâ zengâren gamņâ ândi mâ-manņangât topņâ sâm muyagibat. Zâk nengât sarâ sâm, sâm bâliņ kwatningâmap. Oi zorigâk buņâ. Bukurâpniņâ nâmbutņâ zengâren ganetâ zâk mân buku otziņgâmņâ a nâmbutņandâ buku otziņgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziņgi sâkņangât siņgi upme.

Demeterio zâkkât nâņgâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziņâ kut nâi bâliņâ utnetâ zengât mâtâp mân lânban. Nâi zâk kut nâi nâi âlipņâ opmap, zâk Anutugâren gokņâ. Ka nâi zâk kut nâi nâi bâliņâ opmap, zâk Anutu mân ek nâņgâmap sâsâņ.

¹² Demeterio zâkkât topņâ a aksik patâ ziņ sâm muyagiwe. Zâk a âlipņâ op ândiap. Zâk Kembangât den bonņâ mem ândimap. Orot mâmeņandâ topņâ sapsu-
sumap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkņangâmen. Oi den bonņâ sâmen, zo âlip nâņgâmat.

Den murukņâ.

¹³ Den donņep ziap. Oi simbupņâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniņâ zen nâņgâgige. Nâ yatigâk bukurâpniņâ gâgâren ândie, zen nâņgâziņgan. Zorat dâzâņgoban.
Zo yatik.

YUDA

Mâsop den.

1 Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munjâ. Anutu Ibânjâ umjâ a ambân gâsâzângom diizingi Yesu Kristonjâ galem otzingâmap, zengât ekap zi kulemguan. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tâ-nagoagonjâ muyagem zimbap.

Sarâ a, zengât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândânjâ singi âlip umjan bagim ândien. Singi âlip den zorat kulemgum zingâbatkât ot-nigi ândiwan. Ka zi girem den nâi kulemgum zingan. Zen den singi âlipjâ birâbegât opjâ ekap zi kulemgum zingan. Singi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkat Anutugât singi a sâm niingip. Zo gulip opap-kât den zi kulemgumjâ zingan. ⁴ A nâmbutjâ zen osetzian tik bagiwe. Mârumjan zengât topzianjâ itâ sâm kulemguwe, "A yatâ zo, zen tâmbetagoagonjan bagibi." A zo, zen um kâtik op Anutugât den singi âlip zo târarak mân sâm kut nâi nâi bâlij laj op patâniingâ Yesu Kristo kwâimbânjanjâme.

⁵ Anutugât diingâ birâme, zen hâunjâ zingâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nângânek. Kambu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâzingip. Oi zengâren gâbâ nâmbutjandâ zâkkât diingâ birâwe, zo ko tâmbetzângoip. ⁶ Oi sumbem a nâmbutjâ zen nep diingâ birâm mirâ kamânzing birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâknâ zen tâk kâtikjandâ saazingâm nâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutunjâ sâi zen narâk patin hâunjâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutjâ zem arip, zen yatigâk bâlij laj opjâ kut nâi nâi mân orotjâ muyagine kârâp tâmbânjan zâmbari gei ândie. Nen zo ekjâ yatâ mân ut-natkât oip.

Kembugât den ku a, zengât den.

⁸ Oi bâlij mâme a osetzian bagim ândie, zen umanân nângâm yatigâk kut nâi nâi bâlijâ zo upme. Oi sâkzingandâ bâlijâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatzingâm sumbem a âsakjâziingoot zo sâm bâlij kwatzingâme. ⁹ Bâlij mâme a zian a imbanjâziingoot laj sâm bâlij kwatzingâme. Ka sumbem a zengât patâ Mikai, zâknâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbârânjângât Sataj sot sârek âragumjâ Sataj den bâlij dukubatkât nângi mân dâp oi itâ dukuijâ, "Kembugât hâunjâ gibap." ¹⁰ Ka bâlij mâme a zi, zen kut nâi nâi topjâ mân nângâm laj sâm bâlij kwatzingâme. Zen zuu yatâ nângânângâziing buj laj op tâmbetagoome. ¹¹ Yei, Zen

gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lângme. Oi kât sikumgât opjâ Propete Bileamgât mâtâp bâlijâ lângme. Oi Kora zâk zâizâinjângât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâinjâziingât op tâmbetagoome.

¹² A nâmbutjâ zuu bâugât op singi âlip mindumin-duyân takâme. A zo, zen anunzian bujandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo osetzian tapjâ anun buj laj nime. Zen zianjângât nângâne zari upme. A zo, zian sasa yatâ. Pibânjâ sasa mem âim gâi sâbâyân buj opmap. Zen âup sasa barâ kwâknjan memap yatâ, bon buj. A zo, zen nak keet kwânâk-wânângân narâknjan keet buj kinetâ kârâm sâmbum birâbirânjâ yatâ. Topzian zo yatâ. ¹³ A zo yatâ, zo sarunjâ kom lum âim gâmap. Kut nâi nâi bâlijâ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sângelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen nâtâtigân âi ândim âimambigât singi sâip.

Henokjâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, "Iknek. Kambu zâk tirik arâpnâ donjâpatâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topzian sâm muyagei um kâtik a bâlijâziingât topjâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâlij mâme a zen den bâlij top top sâm Anutu sâm bâlij kwâknjanjâwe, zorat hâunjâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut nâi nâi âsagei nângâne bâlijik oi Anutu sâm bâlij kwâknjanjâme. Âknâlezianjângârâk kut nâi nâi nângâme, zorat mâtâp lângme. Oi zen zianjângât nângâne zâizâinjâ oi kutzianjâ lum zaatme. Oi zianjâ a nâmbutjâ zengâren kut nâi nâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembunijâ Yesu Kristogât Aposolo zianjâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi.

¹⁸ Zen itâ dâzângom ândiwe, "Narâk pânjâknok oi Anutugât den kukujâ a zo, zianjâ bâlijâziingât nep tuum ândim zianjângât nângâne zâibap." ¹⁹ A yatâ zo, zianjâ a kâsâpzângobi. Zen hângât âknâle zorat nângânângâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buj.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nângâm pâlâtânjâ bonjâ zorânjâ mam otzianjâ kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutunjâ umjandâ gâsâzângoi zâk sot pâlâtânjâ op ândibi. Oi Kembunijâ Yesu Kristo lumbenjâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi.

²² Oi a nâmbutjâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzângone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmb-

butnâ sim kêrâbân geinam utne zengât umbâlâ op gâsum mâkâzingâbi. Oi zengât bâlinâ zo zengâren âibap-kât kevgât op galem orangâm ândibi.

Den muruknâ.

²⁴ Galem otzingi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsaknjan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât im-

banâ zemngangap, Anutu kânok sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniñâ ândiapnâ âsaknâ neule sot imbanâ mârurnjan gâbâ zem gâip sot zemngangap, oi zem zâibap. Zo perâknak.

Zo yatik.

DEN TIKNĀ

Sâm muyage den.

1 Narâk mân kêrep oi kut nâi nâi muyagibap sâsân, zo Yesunâ kore arâpnâ sâm muyagem dâtnân-gobapkât Anutuñâ Yesu dukuip. Yesu zâk sumbem anâ nâi sângongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip. ² Oi Yohane nânâ Anutugât den sot Yesu Kristogât topñâ ek nângâwan, zo sot kut nâi nâi nâmbutñâ egâwan, zo sâm muyagiwan.

³ Oi den kânñan âsageip, zi nâi zâk a mâteziñan sâlâpkum ziñgâbap, zikñâ sot den sâlâpkoi nângâm mem ândibi, zengât nânnga sâtârenoot uap. Wangât, kut nâi nâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâknâ pânjkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zengât mâsop den.

⁴ Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipñâ ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbanâ nâmburân zagât zâkkâren tâkñangâm, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbenâ sot tânzângozângoñ zengâren zim-bap.

Yesu Kristo zâk sâi bonñâ opmap, zâknâ kândom otningâm mumuñan gâbâ zarip. Oi hân dâp a kutâ, zengât Kembu patâ op ândiap. Zâknâ umñandâ gâsuniñgi gilâmñandâ tosaninâ gulipkoip. ⁶ Zâknâ nen um topñan nâmban Ibânâ Anutu kore okñangâm ândinatkat gâsum sâlâpnânngoi kâmut gakârâpnâ urâwen. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbanâ zemñângapñâ zem zâimâmbap. Zâknâ kembu otningâm ândim zâimâmbap. Zo perâknak.

⁷ Nânngânek. Zâk unumunum kwâknan gâi a aksik patânâ sinziñandâ ikpi. Oi a sum pâronñ parâwe, zen ârândânñ ikpi. Oi hân dâp a kâmutñâ kâmutñâ, ziñâ zâkkât umbâlâ op isebi. Den zo perâknak.

⁸ Kembu Anutu, zâk itâ sap, "Nânjak kândom sot bet. Nâ ândiwannâ ândian. Oi nâ gâbat. Nâ imbanâ marinâ."

Yohane Patimo tâunanân tâk namin tap sen pup egip.

⁹ Nâ zengât buku Yohane. Nen ârândânñ Yesu sot pâlatânñ ândimñâ sâknam ândim kâtigem Anutu um topñan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât sinji sâm muyagem, zorat Patimo tâunanân tâk namin nâbanetâ tarâwan. ¹⁰ Oi tap nânngâ kendon oi Tirik Kaapumñâ umnan mâtap meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muyagei itâ nângâwan. ¹¹ "Kut nâi nâi ikpan,

zo ekabân kulemgumñâ Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zengâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziñâ itâ, Epeso, Simirina, Peagamonñ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân."

Yohanenâ Yesugât holi tobat egip.

¹² Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpam puriksâwan. Purik-sâm itâ egâwan. Kârâp âsakñâ nâmburân zagât goide kâtñâ tuutuunñ egâwan. ¹³ Kârâp âsakñâ osetziñan nâi kiri egâwan. Zâk tobatñâ a yatâ. Hâmbânñ kêrep gei kirip. Oi dimânñan mâpanñ goide kâtñâ tuutuunñ zo zeip. ¹⁴ Kâuk sâmotñâ zo kâukâu, kâu pula yatâ. Sinñâ tobatñâ kârâp bâlam semap yatâ. ¹⁵ Kinñâ ko âin kât kâtikñâ kârâpnâ sem kuriñkomap yatâ. Oi dinñâ too sâmbon kwamit yatâ. ¹⁶ Oi bik bongen sângelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuñan gâbâ sâu patâ nâi sâtñâ toren toren ga kirip. Oi si sângânñâ mirâsinñ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesunâ Yohane lumbenâ den dukuip.

¹⁷ Nâ tobatñâ yatâ ekñâ kinñâ topñan gem mumuñ yatâ op zewan. Ziandâ bik bonñandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, "Gâ mân kenñgât ot. Nâ kândom sot bet. ¹⁸ Oi ândiândi mâriñâ, nâ. Nâ momñâ zaarâwanñâ ândim zâimâmbat. Oi mumuñâ sot sim mâtap doo-doongunñ, zo nânñâ mem ândian. ¹⁹ Kut nâi nâi eksat, zo sot kut nâi zo itârânñ muyagibap sot bet muyagibap, zorat sinji ârândânñ kulemguban. ²⁰ Oi bitnâ bongen sângelak nâmburân zagât sot âsakñâ nâmburân zâgât goide kâtñâ tuutuunñ, zo aksik ek nânngat, zorat topñâ dâgoga nânngâ. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zengât galem a. Oi kârâp âsakñâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât."

Buku orotñandâ mân buñ upap.

2 "Epeso kamânân a kâmut ziñâ galem a, ziñangât den itâ kulemgû, 'Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinñâ kârâp âsakñâ nâmburân zagât goide kâtñâ tuutuunñ zorat osetziñan âim gâmap, zâknâ gâgât den itâ sap, ² "Zen narâk dâp âkon buñ nepziñâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmeziñâ zorat den sinji gâi nânngan. Zen bâliñ mâme a zengât âkonziñgâm. Oi zorat a nâmbutñâ zen nen Aposolo sâme, sarâziñangât topñâ muyagiwe. ³ Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nânngâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zengât nânnga bâliñ opmap. Zen mârumñan umziñandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren

mân ziap. Zo birāwe. ⁵ Mârum op ândiwe, zo nângâm umziņâ melâņbi. Oi ândiwe yaticâk dum op ândibi. Zen umziņ mân melâņne zengâren gam kârâp âsakņâziņâ, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut nâi âlipņâ utne nânga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpņâ kut nâi utne ekņâ âkon upme. Zo nâ yatic âkonimap.

⁷ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kin-dapziņootņâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutņâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonņâ zemap, zo pinda nimbat." "

Kembugât den mem ândim mumuņâ.

⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, "Simirina kamânân a ambân kâmut ziņâ galem a, ziņangât den itâ kulemgû, 'Bet sot kândom, momņâ zaaripņâ gâgât den itâ sap. ⁹ "Zen sâknâm kwâkņan hânân a giginâ ândime, zo nângan. (Oi zen umgât gom sambe imbaņâ zemziņgap.) Oi Yuda a nâmbutņandâ den bâliņ dâzâņgome, zo yatic nângan. Oi a zo, zen Yuda a bonņâ buņâ. Zen Satangât kâmurân gokņâ.

¹⁰ Zen sâknâm dum nângâbi, zorat mân kengât upi. Nângânek. Sataņ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zengâren a nâmbutņâ tâk namin zâmbanbap. Oi zengâren sâknâm patâ sirâm bâzagât yatâ zimbat. Oi ziņâ Kembugât den mem kâtigem ândine zâņgone munetâ zorat sângâņņâ ziņgâbat.

¹¹ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kin-dapziņootņâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zo ko mumuņâ zagât, sim, zorâņ mân tâmbetkubap." "

Bâliņangât mâtâp mân lâņbi.

¹² Yatâ sâmņâ itâ sâip, "Peagamoj kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgû, 'Sâu sâtnâ toren toren mem ândimapņâ gâgât itâ sap, ¹³ "Zen kamân ândie, zo âlip nângan. Zoren Sataņņâ nep kâtikņâ tuomap. Zen kutsiņginâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik ziņâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.

¹⁴ Oi nâ zengât nânga mâik nâi bâliņ uap. Zengât kamânân a nâmbutņâ ândie, zen Bileamgât mâtâp lâņme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balakņâ Isirae a kâitâņgoi bâliņ upigât dukuip. Oi zen lopiogât siņgi nalemm nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe. ¹⁵ Oi zengât kâmurân a nâmbutņâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpņâ zengât mâtâp lâņ yatic urâwe. ¹⁶ Zorat zen umziņ melâņbi. Zen yatâ mân utne nâ zengâren kek gamņâ a yatâ zo kâsa otziņgâm lâunangât sâunandâ kârâziņgâbat.

¹⁷ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kin-dapziņootņâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemgât nalemm kutņâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu nâi pindâbat. Kât zoren kot unakņâ nâi zei mâriņandâ zikņik ek nângâbat." "

Isebegât mâtâp mân lâņbi.

¹⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, "Tiatira kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgû, 'Anutu nanņâ siņâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiņâ kât âin kârâpņâ sei kuriņkomap, zo yatâ, zâkņâ gâgât itâ sap, ¹⁹ "Nâ orot mâmeziņâ nângan. Zen a buku otziņgâme. Zen nângâm pâlatâņ kwatnim nepkât kâtigime, zorat topņâ ek nângan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nângan.

²⁰ Oi nâ itâgât op zengât nânga mâik nâi bâliņ uap. Zen ambân nâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zengâren ândei mân nângânâņgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâņgoi laņ mâman op lopiogât siņgi sâm nalemm namarâwe. ²¹ Zâkņâ umņâ melâņbapkat mambât ândiwan. Kâ zâk umņâ mân melâņâ bâliņâ mân birâmap.

²² Nângânek. Zorat sa sisi mâsek okņangi zimbat. Oi a zâk sot laņ ândime, zen umziņ mân melâņne ârândâņ sâknâm ziņgâbat. ²³ Oi ambân zorat nan bârarâpņâ zo zâņgua mom nângâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nângâbi. Nâņâ um nângânâņgâziņ ek nângâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziņangât topņâ ekņâ hâuņâ melâņ ziņgâbat. Nâgât yatâ nângâbi.

²⁴ Tiatira kamânân a nâmbutņâ zen sarâ den zo birâme. Zen Satangât den mân nângâme. Zengât den sa nângânek. ²⁵ Kut nâi nâi mem ândie, zo dâņ mem ândine gâbat. Nep nâi yâmbâtņâ kwâkziņan mân paan.

²⁶ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nâņâ imbaņâ pinda a hân nâin nâin gokņâ zengât a sâtnâ upap. ²⁷ Zâk tân kâtikņâ zo bikņan mem a kutâziņ upap. Oi âmaņ kunzirindâ âbâņgumap, zo yatâ zâņgobap. Nâ Ibânandâ imbaņâ nigip, zo yatic zâk pindâbat. ²⁸ Oi sâņgelak patâ zâkkât haņsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kin-dapziņootņâ nângâm kwâtâtibi." "

Um mumuņâ mân ândibi.

3 Yatâ samņâ itâ sâip, "Sarde kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgû, 'Anutugât Kaapum imbaņâ nâmburân zagât zâkkâren tâkņangap sot sâņgelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap, "Nâ orot mâmegangât top nângan. A ziņgitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziņâ ko mumuņâ ziap. ² Zorat zen zaatņâ zengâren a torenņâ munam ue, zo umziņâ kom mâņgibi. Nângânek. Anutu mâteņan orot mâmeziņâ eksa mân dâp uap. ³ Zen umziņ melâņ den dâzâņgowan, zo dâņ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziņ game yatâ nâ zengâren gâbat. Oi zorat narâkņâ mân nângâbi.

⁴ Zengâren a nâmbutņâ ândie, zen hâmbâziņ banerân mân saņgonme. Zen bâliņ mân upme. Oi a yatâ zorâņ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nângâziņga dâp uap.

⁵ NĀi zĀk Sataŋ sot agom kĀtigem walĀm āndei hĀmbĀ kĀukĀu pinda mem āndibap. Oi kutŋĀ āndiāndigĀt ekabĀn ziap, zo mĀn gulipkubat. BuŋĀ. NĀ kutŋĀ IbĀnaŋgĀt mĀteŋan sot sumbem arĀpŋĀ, zengĀt mĀteziŋan sĀm muyagibat.

⁶ KaapumŋĀ YesugĀt kĀmut den dĀzāŋguap, zo kindapziŋootŋĀ nāŋgĀm kwĀtĀtibi." ""

KembugĀt den mem tĀrĀrakŋĀ op āndibi.

⁷ YatĀ sĀmŋĀ itĀ sĀip. "Piladelpia kamĀnĀn kĀmut zengĀt galem a, ziŋaŋgĀt den itĀ kulemgū, 'Dawidi zĀk Yerusalem kamĀn mariŋĀ āndeip, zo yatik KembuŋĀ Yerusalem uŋakŋaŋgĀt mariŋĀ āndiap. ZĀkŋĀ hāŋgi mem pĀi ŋĀiŋĀ mĀn dooŋgubap. Oi zĀkŋĀ mĀtĀp zo dooŋgoi ŋĀiŋĀ mĀn mem pĀmbap. Tirik a sot sĀi bon opmap, zĀkŋĀ gĀgĀt itĀ sap. ⁸ "NĀ orot mĀmeziŋaŋgĀt topŋĀ nāŋgan. NāŋgĀnek. NĀ mĀteziŋan mĀtĀp mem parĀwan, zo a ŋĀiŋĀ dooŋgubap kĀt imbanĀ mĀn tĀkŋaŋgap. Zen imbanĀziŋ bituktĀ zemziŋgap, zo nāŋgan. Oi dinnĀ lum mem āndim kutsiŋginĀ mĀn birĀwe.

⁹ NāŋgĀnek. SataŋgĀt kĀmurĀn gokŋĀ a nĀmbutŋĀ, zen Yuda a bonŋĀ buŋĀ. Zen sarĀ a āndime. Zen otziŋga gĀgĀren gam umziŋ topŋan pindiŋsĀm itĀ nāŋgĀbi, 'NĀ umnandĀ gĀsuziŋgĀm āndiman.' Zo nāŋgĀm biranċi.

¹⁰ Zen ākon buŋ nāgĀt denĀn mem kĀtigem āndiwe, zo ko sa sĀknam narĀk a hĀn dĀp topziŋ muyagibap kĀt āsagibap, zo zengĀren mĀn āsagibap. ¹¹ NĀ kek gĀbat. Zorat kut ŋĀi ŋĀi mem āndie, zo dĀŋ mem āndine a ŋĀiŋĀ āndiāndiziŋaŋgĀt hĀuŋĀ zo mĀn betziŋan mimbap.

¹² NĀi zĀk Sataŋ sot agom kĀtigem āndibap, zĀk AnutugĀt tirik namin hambo yatĀ kwĀnāŋga zoren kinkin kĀtik kinmĀmbap. Oi zĀkkĀren AnutunāŋgĀt kutŋĀ kulemgubat. Oi AnutugĀt kamĀn, Yerusalem kamĀn uŋakŋĀ AnutugĀren gĀbĀ sumbemĀn gokŋĀ zo gibap, zorat kutŋĀ kulemgubat. Oi ninĀ kutnĀ uŋakŋĀ zo zĀkkĀren kulemgubat.

¹³ KaapumŋĀ YesugĀt kĀmut den dĀzāŋguap, zo kindapziŋootŋĀ nāŋgĀm kwĀtĀtibi." ""

MĀn lorebi.

¹⁴ YatĀ sĀmŋĀ itĀ sĀip, "Laodikea kamĀnĀn kĀmut zengĀt galem a, ziŋaŋgĀt den itĀ kulemgū, 'Den bon mariŋĀ sot sapsusuŋĀ bonŋĀ sot sĀi kĀtik kĀtigiŋ, AnutugĀren gĀbĀ kut ŋĀi ŋĀi muyageip, zorat topŋĀ āndiap, zĀkŋĀ gĀgĀt itĀ sap, ¹⁵ "NĀ orot mĀmeziŋaŋgĀt topŋĀ nāŋgan. NāgĀt ākŋĀle mĀn nāŋgĀme. PateŋĀ sot kĀrĀpŋĀ oset āndime. Zen um oset āndime, zo nāŋgan. Zen pateŋ mo kĀrĀpŋĀ upigĀt otnigap.

¹⁶ KĀrĀp sot pateŋ osetzikŋan āndimegĀt too bĀliŋĀ yatĀ lĀunan gĀbĀ mogatziŋga gibi.

¹⁷ Zen ziŋaŋgĀt topŋĀ mĀn nāŋgĀm laŋ itĀ sĀme, 'Nen gom sambe zemniŋgap. Nen kut ŋĀi ŋĀi doŋbep miwen, zorat kut ŋĀi ŋĀigĀt mĀn kĀrunat.' Zo sarĀ. Zen topziŋĀ mĀn kĀrum laŋ yatĀ sĀme. NĀ ziŋgitsa zen a gigiŋĀ, kanpitĀ, laŋ āndim sinziŋ bĀpsĀsĀŋ sot sĀk

bĀrak āndime. ¹⁸ Zorat dĀzāŋgua nāŋgĀnek. Zen nāgĀren gĀbĀ kune sĀŋgĀn memŋĀ sikumziŋoot upi. Oi hĀmbĀ kĀukĀu kwĀlĀm sĀkziŋ kwĀtepkune aŋunziŋ buŋ upap. Oi sinziŋaŋgĀt kelĀk kwĀlĀm siŋziŋ saŋgonŋĀ sinziŋĀ ālip ikpi.

¹⁹ NāŋgĀnek. A ambĀn nĀ umnandĀ gĀsĀzāŋgoman, zo zāŋgom kubikziŋgĀman. Zorat zen umziŋ melāŋĀ um wĀgĀn op kĀtigem āndibi.

²⁰ NāŋgĀnek. NĀ umgĀt mĀtĀp hāŋgi ākŋan kin kom kinzan. Oi ŋĀi zĀk dinnĀ nāŋgĀm hāŋgi mem pĀi zĀkkĀt mirin zĀi tap nalem ārāndĀŋ nindat.

²¹ NĀi zĀk Sataŋ sot agom kĀtigem walĀm āndibap, zĀk nĀ sot a kutĀ tĀtarĀn tĀtat. NĀ yatigĀk Sataŋ sot agom kĀtigem walĀm āndiwangĀt IbĀnandĀ zĀk sot tĀtarĀn tĀpatkĀt diinigip.

²² KaapumŋĀ YesugĀt kĀmut den dĀzāŋguap, zo kindapziŋootŋĀ nāŋgĀm kwĀtĀtibi." ""

YohaneŋĀ AnutugĀt neule tĀtatŋĀ egip.

4 NĀ kut ŋĀi ŋĀi zo ek nāŋga sumbem pĀroŋsĀi egĀwan. Oi den kwamit patĀ lĀmun yatĀ āsagei nāŋgĀwan, zo sumbemĀn gĀbĀ dum muyagemŋĀ itĀ dĀtnogip, "GĀ ziren kopgĀna kut ŋĀi ŋĀi muyagibap, zorat tirĀpgoga eknan." ² YatĀ sĀi KaapumŋĀ mem hĀbamŋan kwatnigi sumbemĀn neule tĀtatŋĀ ŋĀi tĀi kwĀkŋan ŋĀiŋĀ tĀi egĀwan. ³ Oi zo tĀip, zĀkkĀt tobatŋĀ kĀt kutŋĀ Yaspa sot Konelian, kĀt kulem ālipŋĀ, kuriŋĀ yatĀ. Oi tĀtatŋĀ toren toren mulum mogat yatĀ kĀt kutŋĀ Emerali, kĀt kulem ālip zoren kirip, holiŋĀ gwĀlĀ. ⁴ Oi neule tĀtatŋĀ 24 zorĀŋ haamgum tarĀwe. TĀtatŋĀ zorat kwĀkŋan a patĀ 24 tarĀwe. Zen hĀmbĀziŋ kĀukĀu pamŋĀ tarĀwe. Oi kĀukziŋan pindokziŋ pulimĀtamŋĀ tuutuun zo pam tarĀwe. ⁵ Oi neule tĀtatŋĀ patĀ zobĀ hĀnpĀn sot kaŋkundundun āsagem zeip. Oi tĀtat sĀŋgĀnŋan kĀrĀp āsakŋĀ nāmburĀn zagĀt sem tĀip. Zo AnutugĀt kaapum imbanĀ nāmburĀn zagĀt tĀkŋaŋgap, zorat kĀrĀp. ⁶ Oi tĀtatŋĀ sĀŋgĀnŋan saru ŋĀi beloŋoot yatĀ zeip.

Oi tĀtatŋĀ toren toren zuu patĀ ālipŋĀ kimembut tarĀwe. Oi zo zen umziŋen kĀndĀtziŋen sinziŋ doŋbep. ⁷ Zuu ālip kimembut zengĀren gĀbĀ zuu ŋĀi, zuu kĀtik LaiŋgĀt tobat. NĀi ko bĀu makau yatĀ. NĀi zĀk si sĀŋgĀnŋĀ a yatĀ. NĀi zĀk nii utak yatĀ. ⁸ Oi zuu kimembut zen abĀtziŋĀ nāmburĀn kĀnok. Oi zuu zo umziŋan kĀndĀtziŋan sinziŋ doŋbep. Oi ŋĀtik sirĀm kep itĀ mime,

"Tirik, hĀlĀlu, hĀlĀlu, hĀlĀlu. Kembu Anutu, imbanĀ mariŋĀ, ZĀk hĀlĀlu op āndiap. ZĀk āndeipŋĀ āndiap. Oi dum gĀbap."

⁹ Oi zuu kimembut ziŋĀ Kembu, āndiāndi mariŋĀ, zĀk sĀiwap sĀm, sĀm ālip kwĀkŋaŋgĀm kutŋĀ mem zatme. ¹⁰ Zo yatĀ utnetĀ a 24 tĀtat ālipŋan tapme, zen āndiāndi mĀriŋĀ zĀkkĀt um topŋan pindiŋsĀm sĀm ālip kwĀkŋaŋgĀm neule pindokziŋ zo um topŋan pam itĀ sĀm mĀpĀsime,

¹¹ "KembuniŋĀ Anutu, gĀ kut ŋĀi ŋĀi aksik muyageziŋgin. GĀ sĀna kut kiŋ kiŋ zo muyageip, ziap. Zorat neule

āsaknā sot sām ālip den sot imbanā, zo gānā galem otna dāp upap.”

Yohanenā ekap nāi sâbânā om doongudoongun zo egip.

5 Oi neule tātātñā patin tāpmap, Kembu, zāk bik bongen ekap mem tāi egāwan. Ekap zo umñan kândātñan kulemgum gonjkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorāñ pane gâsum kâtigeip. ² Oi sumbem a patâ kâwaliñoot tāi egāwan. Zāk den kâtikñā itâ sâip, “Nāi tārarak āndimñā ekap sâbânā zo mem moloñi dāp upap?” ³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan gâbâ nāiñā ekap zo moloñ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴ Nāiñā ālipñā yatâ āndim ekap zo moloñ sâlâpkubap kât dāp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵ Yatâ ua ko a patâ zengāren gâbâ nāiñā itâ sām dâtnogip, “Mân ise. Nāngā. Yudagât kiurāp zengāren gâbâ a nāi zuu kâtik laioñ yatâ nāi muyageip. Zāk Dawidigât kāmñā. Zākñā Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walāzingip. Zākñā ekap sâbânoot nâmburân zagât zo ālip moloñbap.”

Yohanenā Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tātātñan zo zuu ālipñā kimembut sot a patâ 24, zengât osetziñan rāma gwamñā nāi kune kiri yatâ egāwan. Kâukñan goonā nâmburân zagât, siñā nâmburân zagât. Oi siñā nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbanā nâmburân zagât tākñangap. Zāk hân dāp sângonzāngoi āi āndie. ⁷ Oi Râma zāk āi neule tātātñan tāip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topñan āi ziwe. Zen kāmam wālonziñoot sot hâkop goide kâtñā tuutuun, zo ārândāñ mem gei ziwe. Hâkop umñan gâbâ hitom ālipñā āsagem gâip. Hitom ālip, zo Anutugât tirik a zengât nināu. ⁹ Oi zen kep uñakñā nāi itâ miwe,

“Gâ gonetâ gilāmgandâ hân dāp a kāmūtñā kāmūtñā, den gāndu nāi nāi suupziñ mena Anutugât siñgi urāwe. Zorat gâ ekap mem sâbânā zo moloñna dāp upap. ¹⁰ Gâ minduziñgāna Anutugât um topñan tirik a kāmūt urāwe. Oi zen hânân Anutu kore okñangām a ambân zengât a kutâ yatâ op āndibi.”

Sumbemân sâtāre patâ muyageip.

¹¹ Oi nā sinnandâ eksa sumbem a donbep patâ mân sâlâpzāngozāngon, kāmūtñā kāmūtñā neule tātātñā patâ zo haamgum kin sâtāre op kirāwe. Oi zuu ālipñā kimembut sot a patâ zen osetziñan kin betziñan mine kep itâ miwe,

¹² “Râma kuwe, zāk imbanā sot sikum, gom sambe, nāngānāngā sot kâwali, kot patâ sot sām ālip den zo galem oi dāp upap.”

¹³ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan sot saruyān āndiwe, ziñā itâ sâne nāngāwan, “Neule tātātñan taap, zāk sot Râma ārândāñ sām bābālan sot kot patâ sot imbanā zemzikapñā zem zâibap.” ¹⁴ Oi zuu

kimembut, ziñā itâ sâwe, “Perākñak.” Sâne a patâ ziñā Kembangât um topñan gei zem den sām mâpâsiwe.

Bâu patâ biosi kimembut, zengât den.

6 Oi nā sinnandâ itâ egāwan. Râma zāk ekap sâbânoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ nāi mem moloñip. Moloñi ko zuu kimembut zengāren gâbâ nāiñā den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.” ² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu nāi gâi egāwan. Kwākñan a nāi tāip, zāk timbânoot. Oi a kutâ neule pindok ālip pindâne kâwali op kâmbamân zāngom kâwâliziñ mem ge kwâpam arrip.

³ Oi Râmanā ekap sâbâ zagât moloñi zuu nāiñā den sām sâip, “Gâ zi ga.” ⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriñā nāi gâi egāwan. A kwākñan tāip, zāk hânân lumberñā buñ oi a kâsa kâsa upigât Kembunā imbanā pindip. Oi Kembunā a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zāk ekap sâbânā karāmbun moloñi zuu karāmbunandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nā sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun nāi gâip. A kwākñan tāip, zāk nalemgât yâmbātñangât dāpñā mem tāip. ⁶ Oi zuu ālip kimembut osetziñan gâbâ den nāi itâ āsagei nāngāwan, “Sibit keet hâkop zagât, sângānñā bâzagât. Oi segoñ kin zagât, sângānñā bâzagât. Oliwa nak sot waiñ nak zo mân tâmbetkune bonñā muyagibap.”

⁷ Oi Râmanā ekap sâbâ kimembun moloñi zuu kimembunā zorāñ den sām sâip, “Gâ zi ga.” ⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu nāi gâip. Oi a kwākñan tāip, zâkkât kutñā Mumun. Oi nāi kândātñan gâip, zâkkât kutñā Sim. Oi hânân dañgon kimembunāngāren gâbâ karāmbut zo yen ze nāi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikñandâ a ambân tâmbetzāngom nanğâbigât imbanā zekāren zikip.

A siñgi ālipkât op zāngowe, zengât den.

⁹ Râmanā ekap sâbânā bātnāmbun moloñip. Oi a Anutugât den mem āndine zāngowe sot Yesugât siñgi sām muyagem āndine zāngowe, zengât um dāpziñ Anutugât siñgi pâpanñā zorat topñan zine ziñgirāwan.

¹⁰ Zen den kâtik sām itâ sâwe, “O kutāniñā patâ, hâlâlū op āndiat. Sâna bon opmap. Kembuniñā, gâ wangât narāk mem kârep pam gilāmnāngāt tosa a hânân āndie, zengât hāunā mân mâkâm ziñgat?” ¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziñgām itâ dâzāngowe, “Kore a bukurāpziñ nāmbutñā zāngonetâ tenğāziñā dāpñan upapkât umziñ diim gei mambât mâik nāi āndibi.”

Narāk patin kut nāi nāi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egāwan. Râma zāk ekap sâbâ nâmburân kânok moloñi wāriñ patâ meip. Oi mirāsiñ sumunkom āmañ sâkñā yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririñ kârām tobatñā gilām yatâ oip. ¹³ Oi sângelak zen pibanā nak ilunñā kwâmbârāngi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiangām buñ oip. Oi bakñā hânân sot saruyān, zo ābāngum aleyangām āiwe. ¹⁵ Kut nāi nāi yatâ zo muyagei hân dāp a kutâ sot a sātñā sot kâwali a sot sikum a sot

zâizâiņ, gigiņ, zen aksik hân kât mâtâpņan âi tik pam bakņâ sot sim, zengât itâ sâwe, "Ge kwâratnângonek. Ge kwâratnângonetâ neule tâtatņan tâpmap, zâk mân ningitpap. Oi Râmagât kuk nâņgap, zorat bonņâ zo mân gâi iknat. ¹⁷ Kukzikņangât narâkņâ oi a nâi mâteziņan kâtigem mân kinbap."

Isirae a kâmut Kembugât singi urâwe.

7 Oi nâ sumbem a kimembut ziņgirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ nâi hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe. ² Oi mirâsiņ takâtakâņan gâbâ sumbem a nâiņâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariņâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan nâi mem ândeip. Zâkņâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut nâi nâi tâmbetku-bigât singi ândiwe, zen zâņgonsâm itâ dâzâņgoip, ³ "Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâņgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpņâ zengât mâteziņan pânat."

⁴ Yatâ sâi a mâteziņan undipņoot zengât tenġâ itâ sâne nâņgâwan, "Isirae a kâmut kâmutņâ, zengâren gâbâ 144 tausen mâteziņan undip zo parâwe. ⁵ Yuda kâmurân gâbâ 12 tausen zengât mâteziņan undip parâwe. Reubengât kâmurân gâbâ 12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Simeoņgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen. ⁸ Sebuloņgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziņan undip parâwe."

A kâmut dorņbepņâ Anutu mâteņan kirâwe.

⁹ Kut nâi nâi zo ek naņġâm nâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziņ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ nâi, a nâiņâ tenġâziņâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatņan tâpmap sot râma, zekât umzik topņan kine ziņgirâwan. Oi hâmbâziņ kâukâuyâk. Zen gâlâņgât sot lâkom iinņâ bitziņan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, ¹⁰ "Neule tâtatņan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniņâ."

¹¹ Oi sumbem a aksik ziņ neule tâtatņâ sot a patâ sot zuu âlipņâ kimembut haamzâņgom kirâwe, zen umziņ topņan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. ¹² "Perâkņak sot sâm âlip sot neule âsakņâ, sâiwap, imbaņâ, nâņġânâņġâ, kot patâ, zo Anutuniņâ zâkkâren ziapņak zem zâibap. Zo perâkņak."

Sâknam kwâkņan ândiwe, zengât den.

¹³ Oi a patâ zengâren gâbâ nâiņâ mâsikânim sâip, "Dap nâņġat? Hâmbâziņ kâukâu zo, zen waniņ gâbâ ga kinze?"

¹⁴ Mâsikâniņi den itâ sâm mâburem dukuwan, "Patâ, nâ mân nâņġan. Gâ nâņġat." Sa dâtnogip, "Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziņ Râma

gilâmņandâ saņgone kâukoip. ¹⁵ Zorat zen Anutu um topņan ândim nâtik sirâm zâkkât namin kore okņangâm ândime. Oi neule tâtatņan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziņġâbap. ¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanņâ mân zâņgobap. Sâknam mân muyageziņġâbap. ¹⁷ Râma tâtatņan tâpmap, zâkņâ diiziņġi ândiândi too sinņan âim ândibi. Oi si sâņġânziņan sinziņ tooņ zo Anutuņâ saņgori isem umbâlâ mân op ândibi."

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziņġâwe.

8 Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloņi sumbem hirisâm mâik nâi zeip. ² Zo âki sumbem a nâmburân zâġât Anutugât um topņan kinme, zen ziņġitsa lâmun nâmburân zagât ziņġâwe.

³ Oi sumbem a nâiņâ hâkop nâi goide kâtņâ tuutu- uņâ, zo mem gamņâ Kembugât singi nalem pâpanņan zoren âi kiri kut nâi wârân âlip dorņbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât singi nalem pâpanņâ zorat kârâpņan pâi sem wârâņņâ zarip. Anutugât singi a zengât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârâņņâ zarip. Zo tâtatņâ gootņan kirip. ⁴ Wârân âlip bikņan kirip, zorat kâbakņâ zo Anutugât singi a zengât ninâu beķņan mem Anutu mâteņan zarip. ⁵ Sumbem a zo yatâ opņâ Kembugât singi nalem pâpanņan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giari. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpân sot wârîņ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaņġâwe.

⁷ Oi sumbem a kânok zâk lâmunņâ waari kât paten sot kârâp sot gilâm mâpotņâ hânân gem gâip. Oi hân daņġon karâmbut zeip, zorat toreņgen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naņġip.

⁸ Sumbem a zagâtņâ lâmunņâ waari kut nâi bak patâ yatâ zo sem âbâņġum saruyân giari. ⁹ Giari saru daņġon karâmbut zeip, zorat toreņgen zo gilâm oip. Oi saru zuuņâ zoren mom naņġâwe. Oi waņġâ tarâwe, zo âbâņġum naņġâwe.

¹⁰ Sumbem a karâmbuņâ lâmunņâ waari sâņġelak patâ nâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinņâ nâmbutņâ zoren giari. ¹¹ Sâņġelak zorat kutņâ kâlak kâtikņâ. Zorat hânân too zeip, zo daņġon karâmbut zeip, zorat toreņgen geim too zo aksik kâlakņâ oi a ziņâ nemņâ muwe.

¹² Sumbem a kimembuņandâ lâmunņâ waari mirâsiņ sot kâin sâņġelak zengâren daņġon karâmbut zeip zorat toreņņâ sumunkom âsakņâ ġautġaut oip. Oi nâtiġân kâin sot sâņġelak zengât âsakziņâ paalaņ oip.

¹³ Oi nâ ekņâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmņan den kâtikņâ itâ den sâip, "Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziņ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?"

Sumbem a bâtnâmburandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

9 Sumbem a bâtnâmburandâ lâmun waari nânâ ek-sandâ sumbemân gâbâ sângelak nâi âkam hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtâp doodoongunâ zo pindâwe. ² Oi zâk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamnâ mirâsiw kwâtepkoi. ³ Kâbak umñan gâbâ dikon donbep takâm hânân giwe. Kabât zo goozinâ sâulegât tobat yatâ. ⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzângogigât sâm zingip. A ambân Anutugât undip mâteziñan mân zeip, zen kâsa minziñgâbigât sâip. ⁵ Oi kâin bâtnâmburandâ umñan kâbat ziñ sâknam patâ ziñgâne mân mumbigât sâm zingip. Sâknam zo sâulenâ ziñgi sâknam nângâme yatâ. ⁶ Oi narâk zoren a zen mumbigât otziñgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziñgân den.

⁷ Dikon zengât tobat bâu patâ biosi yatâ. Kâwali a zen kwâkziñan tap kâmbamân âinam kubikangâme yatâ. Oi kâukziñan pindok goide kâtñâ tuutuun yatâ zo tâip. Oi si sângânziñâ, zo a yatâ. ⁸ Oi sâmotziñ, zo ambân zengât kâukziñ sâmot yatâ. Sâtziñ, zo zuu kâtik laioñ sâtñâ yatâ. ⁹ Oi dimâziñan dugum kât kâtikñandâ tuutuunâ yatâ zeip. Abâtziñ kwamit, zo biosi sot a lalanâ donbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yatâ. ¹⁰ Daaziñâ sâule daañâ yatâ oi sâtziñâ, zo daaziñan ziap. Zorân kâin bâtnâmburandâ umñan a ambân ziñgâne sâknam nângâm ândibi. ¹¹ Oi simgât sumbem a, zâk zengât a kutâ ândiap. Zâkkât kutñâ Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolioñ. Oi niñ denân kiom a.

¹² Nii utakñâ sâp karâmburandâ den itâ sâip, "Yei." Nâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokñâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nâmburân kânok zorân lâmun waari. Oi Anutu mâteñan siñgi nalem pâpanñâ goide kâtñâ tuutuun murukñâ kimembut, zobâ den nâi âsageip. ¹⁴ Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, "Euparata too patin sumbem a kimembut saziñgi zie, zen olanziñgâ." Sâi olanziñgip.

¹⁵ Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuu-bigât mârum sâm ziñgi ândiwe. Nep diñ sâm zingip, zo itâ. Zen hân dañgon karâmburandâ zorat torenñan a ambân zângone mumbigât sâip. ¹⁶ Sumbem a olanziñgâwe. Oi kâwali arâpziñâ biosi kwâkñan tâtatñâ, zengât tengâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nângâwan. ¹⁷ A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziñan dugum zo kuriñâ sot kâmburandâ sot gimbanñâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zengât kâukziñâ zuu kâtik laioñ kâukñâ yatâ. Lâuziñan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbanñâ kârâpñâ takâmap yatâ. ¹⁸ Oi kârâpñâ karâmburandâ zorân hânân dañgon karâmburandâ zeip, zorat

torenñâ a tâmbetzângoip. ¹⁹ Biosi zengât kâwaliziñâ, zo daaziñan sot lâuziñan ziap. Daaziñâ, zo mulum yatâ kâukñoot zorân a tâmbetzângome.

²⁰ Oi a ambân nâmburandâ tâmbetzângom nângâm nâmburandâ birâziñgâwe. Birânetâ zen kut nâi nâi zo ekñâ umziñ mân melânawe. Zen ândi mâmanziñangât nângâne mân bâliñ oip. Zen wâke sot lopio top top zengâren pâlatân op ândimñâ mân birâwe. Zen lopio topziñâ itâ mân nângâwe, "Lopio zen sinziñandâ mân ek nângâme. Zen kinziñandâ mân âim game. Zen kin-dapziñandâ den mân nângâme." ²¹ A zo, zen yatâ mân nângâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot lanj ândiândiñ zo mân birâwe.

Sumbem a nâiñâ den sâi kâtigeip.

10 Sumbem a imbanñoot nâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetñan gâi kâuk kwâkñan mulum mogât zeip. Si sângânñâ maa yatâ. Kiñâ zagât zo kârâp bâlam yatâ. ² Bikñan ekap nâi mem mâbâlakñem kirip. Oi kiñâ bongen zo sâru kwâkñan lân kirip. Oi kiñâ yangâgen zo hânân lân kirip. ³ Kin den kâtikñâ zuu kâtikñâ laioñ donbep zengât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kañkundundun nâmburandâ zagât den sâwe. ⁴ Den yatâ sânetâ nângâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den nâi itâ nângâren gâip, "Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen doonguna tâpap."

⁵ Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lân kirip, zâk bik bonñâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip. ⁶ "Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipñâ ândimñâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâteñan itâ sâm kâtigibâ. Perâkñak, narâk kârep mân ziap. ⁷ Sumbem a nâmburandâ zagâtñâ lâmunñâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tikñâ Propete sap sum zingip, zorat bonñâ muyagibap."

Sumbem a nâiñâ Yohane ekap nâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nângâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, "Gâ âimñâ sumbem a kiñâ saruyân sot hânân lân kin ekap mem mâbâlakñem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me." ⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimñâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, "Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamñâ upap. Ka umgan kâlak upap." ¹⁰ Yatâ sâmñâ ekap zo nigi newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorân nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, "Gâ a kâmutñâ kâmutñâ, a hânñâ hânñâ, a sâk top top, den gându nâi nâi, zengât sot a kutâziñâ zengât op Anutugât den sâban. Mârum dâzângom ândein, zo yatik dum dâzângoban."

Yohane namâ dâpkwap ikpakât sâm pindâwe.

11 A nâiñâ tân kârep nim itâ dâtnogip, "Gâ zaatñâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât siñgi kut nâi nâi pâpanñâ, zo dâpkwapñâ umñan ninâu sâm ândime, zo sâlâpziñgoban. ² Namâ sângânñan sombemân zo mân dâpku. Zo birâna zeik. Zo a hân nâin gokñâ, um

kâtik zengât sinji. Oi zinjâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 40 umñan lân kindinjândañ mimbi.”

Anutugât den sâsân a zagât muyageitâ simgât zuunâ zâkobap.

³“Oi nâgât den sâm muyamuyagiñ azatnâ imbanâ zikandâ nâgât den dâzângom ândibabot. Pet hâmbâ alâknâ mem ândim mân kubikanğâm dâbâtzikñoot ândibabot. A ambân orot mâmezini melân bâlinâziñ birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap. ⁴Propete Sakaria, zâk mârûmñan Oliwa nak zagât sot kârâp âsaknâ zagât zorat den kânñan sâip. Oi a zagât zo ziknâ bonñâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâtenjan kinbabot. ⁵Oi a nâi tâmbetzâkobam oi lâuzikñan gâbâ kârâp ge simbap. Zorat a nâini kâsa otzikâm mumunanjgât sinji upap. ⁶A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbanâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ toonâ gilâm upapkât imbanâ zemzikap. Oi hânân kut nâi nâi sâtñoot sâitâ muyagibapkât imbanâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.

⁷Oi Kembugât den sâsân narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtiknâ kopga kâsa otzikâm zâkoi mumbabot. ⁸Moitâ a zinjâ kâmbârânziknâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutnâ sumbuñâ, Sodom sot Aigita. A zinjâ Kembuziknâ kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutnâ, sâkziñ tobat nâi nâi, den gându nâi nâi, zorânâ kâmbârânziknâ sirâm karâmbut sot torennâ zikitne zimbabot. Oi a nâmbutnâ hanzâkonâ sâne kwâkâziñgâbi. ¹⁰Oi Propete zagât a sâknâm zingâwet, zorat moitâ hânñâ hânñâ a zinj umâlep op kut nâi nâi anğâgwangâ urâwe.

¹¹Sirâm karâmbut sot torennâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumñâ umzikñan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a zinj zikitnâ kengât donjbeñ urâwe. ¹²Oi sumbemân gâbâ den kâtiknâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zengât mâteziñan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³Narâk zoren wâriñ patâ meip. Wâriñ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zengâren gâbâ kânoknâ pâbâbâñsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât biknâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâñsâne nâmbutnâ kâtigem tarâwe. Wâriñ patâ meipkât mirâ kâtnâ tuutuun donjbeñnâ pâbâbâñsâm a 7 tausen yatâ zângoï muwe. Oi a torennâ âlip tarâwe, zen kengât op Anutu, sumbem mariñâ mâpâsiwe.

¹⁴Utaknâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtñâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmun waari kut nâi nâi muyageip.

¹⁵Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otziñgâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anjâ a bâliñan gâbâ mâkâz-

ingâbapkât sâsân, Kristo, zekât bitzikñan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziñgâm zâimâmbap.” ¹⁶Oi a patâ 24 Anutu mâtenjan tâtatziñan tarâwenjâ kiñ topñan ge zemñâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,

¹⁷“Kembu Anutu, imbanâ mariñâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinnâ ândiat. Oi gâ imbanâ mem dâñ kembu otningâm ândiat. ¹⁸Um kâtik a kâmutnâ kâmutnâ, zen kuk diñâ sâm ândim gane gâ hâuñâ zingâbangât narâknâ mâte uap. Oi mumunâ zengât den sâm kwâkâkwâkân narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât sinji a, a giginjâ sot zâizâiñ kutkâ hurat kwapme, zen sângânñâ zingâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzân-gome, zen tâmbetzânğobangât narâknâ mâte uap.”

¹⁹Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronjsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombonj zeï igâwe. Oi hânpan sot kwamit patâ sot kanjkundundun, wâriñ sot kât patenñ âsagem zeip.

Sumbemân ambân nâi kirip.

12 Sumbemân sen mârât kulem nâi itâ muyageip. Ambân nâi âsagem kirip. Maanâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kiñ tipñan kâin. Oi pindokñan sângelak kiin zagât tarâwe. ²Oi ambân zo kâmbonñâ op katep mimbam sâknâm nângâm isem yu yei sâm tâip. ³Zâk yatâ op kiri kulem nâi sumbemân âsageip. Busem patânâ, oâ tobat yatâ, kuriñkuriñ, kâuknâ nâmburân zagât, goonjâ bâzagât. Oi kâuknâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴Oi daanandâ sumbem sângelak nâmbutnâ zângom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opñâ ambân zo katep mimbam oi itâ nângâm ambân gootñan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zengât a kutâ op galem zângobapkât sâsânâ. Katep âsagei gâsumñâ Anutugât neule tâtatñan mem zâi parâwe. ⁶Oi ambân zo kengât op mirâ kâmbân kâtikñan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ galem okñanjgâbigât Anutuñâ sâi tâtatñâ kubigâwe.

Satañ sumbemân gâbâ kâbakñine geip.

⁷Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpnâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸Oi Mikai sot sumbem arâpnâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpnâ kâbakñezingâmñâ sumbem anğân kârâwe. ⁹Oi oâ patâ, mulum sângiñâ, Satañ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziñgâmap, zâk zinjâ gâsum kâbakñine hânân geip. Sumbem arâpnâ yatik kâbakñezingâne hânân giwe.

¹⁰Oi sumbemân den kâtiknâ itâ muyagei nângâwan, “Kubikkubik sot imbanâ sot kembu op, zo Anutu sot anjâ a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniñ zengât kâsa op sirâm nâtik dâp Anutu mâtenjan sâmbâliñ kwatziñgâmap, zâk kâbakñine giarip. ¹¹Bukurâpniñâ zen Râma gilâmñanjgât imbanjan Satañ sot agom kâtigem walâwe. Kembugât den kengât bunj sâmbâ muyagem Sa-

tanğât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândizij mân anğân kârâm buj upapkât sâwe. ¹² Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Sataj zâk zengâren gam kuk op ândiap. Narâknâ kek âkâbap, zo nângap. Zo nângâm kuk op ândiap.

Oânâ ambân kâsa okņangjip.

¹³ Oâ zâk hânân kâbakņine gemņâ nângâm ambân katep meip, zâk kâsa okņangjâm molim arip. ¹⁴ Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatņâ pindâne mulumgât keņgât op mirâ kamân kâtikņan tâtat mâmenjan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenņâ galem okņangjâm ândiwe. ¹⁵ Ambân zâk ari mulumņâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorân ambân zo lum âibam oip. ¹⁶ Oi hânņâ ambân bekņan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim nanğip. ¹⁷ Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opņâ kâmut gakârâpņâ zângobam arip. Anutugât gurumin den lumņâ Yesugât siņgi zo mem ândime, zo zângobam arip. ¹⁸ Oi zâk saru sâtņan gei sagân kirip.

Saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ ñâi kopgâip.

13 Oi nâ eksa saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ ñâi kopgâip. Zâk kâukņâ nâmburân zagât, goonjâ bâzagât. Oi goonjan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukņan kot kulem zeip, zo den bâliņâ zeip. ² Tobatņâ wâu patâ yatâ. Sâlâpņâ, pusi yatâ. Lâuņâ, zuu kâtik laionğât lâuņâ yatâ. Oi oâ zâk imbaņâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otziņgâbapkât sâip. ³ Zuu zorat kâukņâ ñâi use patâ op mumuņangjât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo sogei âlip oip. Oi hân dâp anjâ anjâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nângâne imbaņâ oip. ⁴ Oânâ zuu kâtik zo imbaņâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņangjâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņangjâm sâwe, "Zuu zorat tobat ñâiņâ ândiap? Ñâiņâ dap mo dap okņangjâbap?"

⁵ Zuu kâtik zo sâk mâme opņâ zâizâiņ den sâm den sumunņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nângânğip. ⁶ Oi zu kâtik zorânğâ Anutu zikņâ sot kutsiņgiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatziņgâm ândeip. ⁷ Oi Anutugât siņgi a kâsa otziņgâm zângobapkât oânâ sâip. Oi hânņâ hânņâ, a sâk top top sot den gându top top, zengât a kutâ upapkât oânâ imbaņâ pindip. ⁸ Oi hân a ziņâ ekņâ sâm âlip kwâkņangjâbi. Râma kune moip, zâk mârûm hân mân muyageibân kutziņâ ândiândigât ekabân mân kulemgoip, a zen zo zuu zo yatâ okņangjâbi.

⁹ Kindapziņoot ândie, zen den zi nângâm kwâtâtibi, ¹⁰ "Ñâi zâk tâk namâgât siņgi oipņâ tâk namin pambi. Ñâi zâk kâmbamgât siņgi oipņâ kâmbamņâ koi mum-bap." Oi Anutuņâ siņgi a zen nângâm pâlâtân kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu ñâi kopgâip.

¹¹ Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikņâ ñâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ kâukņan goonjâ zagât zeip. Oi diņâ sâip, zo oâ diņâ yatâ. ¹² Oi zuu zorân zuu mârûm kopgâip, zâkkât imbaņâ zo mem nep tuum kâtigeip. Zâkņâ sâi hân a ambân ziņ zuu ñâi use opņâ âlip oip, zâk mâpâsiwe. ¹³ Oi zuu kâtik zagâtņâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkņâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutņâ tuugi igâwe. ¹⁴ Kulem yatâ zo zuu ñâi zâkkât mâtenjan tuugi a ziņ ekņâ umziņ gulip oi zuu mârûm use op so-geip, zâkkât lopio sobibigât dâzânğoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuunâ lopio waatņangi zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât Anutuņâ nângânğip. Lopio zâk sâi a ziņ mân sâm âlip kwâkņangjâwe, zen zângone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâiņ giginjâ, sikumziņoot sot sikumziņ bujâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitziņ bongen mo mâteziņan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugât undip sâkziņan tuuwe, zo zâkkât kutņangjât tenğâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut ñâi ñâi sângân mimbegât pâke parâwe. ¹⁸ A nângânğâziņootņâ zuu zirat tenğâ sot topziņ sâlâpkum nângâbi. Tenğâ zo agât kutņangjât tenğâ. Tenğâ zo 666.

Râma sot kâmut gakârâpņâ Sioj bâkņan kirâwe.

14 Nâ eksandâ Râmaņâ Sioj bâkņan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorân kirâwe. Oi mâteziņan zikņâ sot Ibânğangjât kot zeip, a yatâ zorân kirâwe. ² Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nângâwan, zo too sâmbon patâ kwamitņâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nânga kâmam wâlön kwamit yatâ oip. ³ Zen sumbemân Anutugât tâtatņâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zengât mâteziņan kep uņakņâ ñâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutņâ ziņ mân mime. A 144 tausen zengak mime. Hânân gâbâ Yesuņâ sângânziņ meip, zengak kep zo mime. ⁴ A zo, ziņâ ambân sot bâliņ mân opņâ um salek ândiwe. Râmaņâ diizigi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zengâren gâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siņgi upigât Râmaņâ tâbazij meip. ⁵ Oi lâuziņan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakņâ.

Sumbem a karâmbut, zengât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a ñâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zengât den siņgi âlip zinzij kâtik, zo mem arip. Hânņâ hânņâ, sâk tobat ñâi ñâi, den gându topņâ topņâ, zengât mem arip. ⁷ Zâk den yu kambâņ sâm itâ sâip, "Zen Anutu hurat kwâkņangjâm sâm âlip kwâkņangjâbi. Zâk hâuņangjât den sâsâņ narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinņâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi."

⁸ Yatâ sâm ari kândâtņan sumbem a ñâiņâ gam zagâtņâ den itâ sâip, "Babilonj kamân marirâp, ziņâ a kâmutņâ kâmutņâ diizigâne bâliņziņangjât um gulip nep âsagem laj mâman a ambân op ândiwe."

⁹ Oi kândâtñan sumbem a nâiñâ gamñâ den kambân itâ sâip, "A zinj zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiñsâm mâteziñan mo bitziñan zuugât undip mimbî, zo ko Anutugât kukñangât bonñâ yâmbâtñâ zo zengâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpñâ zengât mâteziñan kârâbân geim kât kârâpñandâ zingesei sâknam patâ nângâm zâimambi." ¹¹ Oi kârâpñâ a zo yatâ zingesei, zorat kâbakñâ zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziñan zuugât undip zeip, zen ârândâñ sâknam nângâm sirâm nâtik nângâm zâimambi." ¹² Zorat narâk zoren Anutunñâ siñgi a zen Anutugât gurumin den sot Yesugât den siñgi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zengât den.

¹³ Sumbemân gâbâ den nâi itâ nângâwan, "Gâ den itâ kulemgu, 'Narâk ziren topkwap Kambu sot pâlâtân op ândine zângone mumbi, zengât nânga sâtâreñoot upap.' Kaapumñâ itâ sap, 'Perâkñak, zengât nânga sâtâreñoot upap. Zen nep patâziñâ tuum nanğâmñâ tap nângâbi. Oi ort mâmezîñangât bonñâ âinetâ muyageziñgâbap.'"

Hânân Kembugât a gâsâzângobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkñan nâi tâip, tobatñâ a yatâ. Kâukñan a kutâ pindok nâi tâip, zo goide kâtñâ tuutuunñâ. Bikñan sâu sâtñoot mem tâip. ¹⁵ Oi tirik namin gâbâ sumbem a nâiñâ gemñâ unumunum kwâkñan tâip, zo itâ sâm dukui, "Gâ sâugandâ kâlamân bonñâ mânângât me. Bonñâ mimiñangât narâk mâte uap. A minduzîngâm kâsâpziñgozângon narâk mâte uap. Kâsâpziñgone hâuñâ mimbîgât narâk mâte uap." ¹⁶ Yatâ sâi unumunum kwâkñan tâipñâ sâunñâ mem hânân bonñâ zo mânângârip.

Bâliñ mâme zinjâ hâuñâ mimbî, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a nâiñâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikñâ mem ândeip. ¹⁸ Gâi sumbem a nâiñâ Kembugât siñgi kut nâi nâi pâpanñâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât siñgi nalem uunñâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuñâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuñâ itâ dukui, "Sâugâ zorân hânân bonñâ mânângât nanğâ. Hânân waiñ bonñâ mârum bâsigiap." (Den sumbuñâ zi Anutunñâ bâliñ mâme a hâuñangât tâmbetzângobapkât sâip.) ¹⁹ Sâi sumbem a bukuñandâ sâu mem kin hânân waiñ keetñâ mânângâtñâ mem Anutu um kukñangât ombon patin pâi giarip. ²⁰ Oi kamân âkñan ombon patin pâi giari lân kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem ze denğân patânñâ op binbinñâ zo hânân gâbâ bâu biosi sângânñan yatâ. Oi denğân kâreñangât tenğânñâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

Kembugât kore a zinjâ kep miwe.

15 Oi sumbemân sen mârât nâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut nâi nâi zo âsagem nanği Anutunñâ kukñangât op dum mân tâmbetzângobap.

² Oi saru nâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotñâ ze egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziñgâwe sot a mâteziñan zuugât undip zengâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlön mem saru sâtñan kine zingirâwan. ³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,

"O Kambu Anutu, imbanñâ mariñâ, orot mâmegâ zorat nângindâ imbanñâ opmap. Hânñâ hânñâ zengât a kutâ, kut nâi nâi opmat, zo târârak. ⁴ Kambu, gâ nâiñâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Nâiñâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutñâ kâmutñâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuñangât nep tuuna top muyagiap."

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziñoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umñâ nâi hâlâlû sâsân, zorat mâtâp pâronçsâm kirip. ⁶ Mâtâp pâronçsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziñ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziñan mâpañ goide kâtñâ tuutuunñâ zo zeip. ⁷ Oi zuu âlipñâ kimembut kirâwe, zengâren gâbâ nâiñâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât zingip. Hâkop zo goide kâtñâ tuutuunñâ. Hâkop umñan Anutu ândiândi mariñangât kukñangât bonñâ piksâm zeip. ⁸ Oi namâ kâligen Anutugât âsakñâ sot imbanangât kaapumñâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiñangât mâtâp pâke kwâip.

Sumbem a zinjâ hâkobân gâbâ kut nâi nâi hânân lokine geip.

16 Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nângâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzângoip, "Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut nâi nâi sâtziñoot zo lokine Anutugât kukñangât bonñâ hânân gibap."

² Sâi sumbem a kânok zâkñâ âim hâkopñan gâbâ kut nâi lokei hânân giari zuu kâtikñangât undip mâteziñan mem ândiwe sot a lopiogâren pindiñsâwe, zen sâkziñan use kâtik sot use kârokñoot muyageziñgip.

³ Oi sumbem a zagâtñâ âi kut nâi saruyân lokei giarip. Giari sarunñâ gilâm oip. A mumunangât gilâm yatâ oi saru zuunñâ mom nanğâwe.

⁴ Oi sumbem a karâmbunñâ hâkopñan gâbâ kut nâi lokei tooyân sot too sinñan giari gilâm oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tâip, zâkñâ itâ sâi nângâwan, "Ga hâlâlû ândeinñâ ândiat. Tosagât hâuñâ, zorat

nângindâ târarak uap. ⁶ Kembugât siŋgi a sot Propete a zângom gilâmziŋ tâmbetkuwegât gilâmâk ziŋgâna nimbi. Zo dâbâk otziŋgat.” ⁷ Sâi Kembugât siŋgi kut nâi nâi pâpanŋan gâbâ den itâ nângâwan, “Perâkŋak. O Kembu Anutu, imbanâ mariŋâ, hâuŋâ ziŋgat, zo dâpziŋan uap.”

⁸ Sâi sumbem a kimembuŋâ zâkŋâ hâkopŋan gâbâ kut nâi lokei mirâsiŋân arip. Ari mirâsiŋâ kârâp opŋâ a doŋbep ziŋgeseip. ⁹ Oi a zen maanâ ziŋgeseip. Zen umziŋ melâŋ Anutu hurat kwâkŋaŋgâbigât Anutuŋâ kut nâi nâi zo sâi âsageip. Oi zen umziŋ mân melâŋâwe. Buŋâ. Zen Anutu sâmbâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

¹⁰ Sumbem a bâtnâmbuŋâ zâkŋâ zuugât tâtarân hâkopŋan gâbâ kut nâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpŋâ zengât hân boŋ zo nâttâiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nângâm biyakŋâ nâmbâlamziŋâ hârârâŋsâmŋâ takâ zeip. ¹¹ Oi sâknam sot useziŋaŋgât opŋâ Anutu, sumbem mariŋâ sâmbâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi zen umziŋ mân melâŋ ândi mâmanziŋ bâlîŋâ zo mân birâwe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokŋâ hâkopŋan gâbâ kut nâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiŋ takâtakânan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziŋâ gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nâŋâ eksandâ oâ lâunjan gâbâ sot zuu kâtik lâunjan gâbâ sot propete sarâŋâ zengât lâuziŋan gâbâ wâke bâlîŋâ karâmbut, sobatziŋ kaŋ yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonŋâ. Zen sen mârât top topŋâ tuubigât imbanâ zemziŋgap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziŋgâmŋâ Anutu, imbanâ mariŋâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den nâi itâ nângâwan, “Nâ Yesu, itâ sa nângânek. Zen narâknâ mân nângâne kek gâbat. Zorat nâi zâk sâk bârak ândim anun opapkât sâk pâkeŋâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nâŋga sâtâreŋoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziŋgâwe. Hân zorat kutŋâ Yuda denân Hamagedoŋ sâme (Niŋ denân ko Magedoŋ bakŋâ).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtŋâ hâkopŋan gâbâ kut nâi lokei sumbem kabânjan geip. Gei tirik namin Anutuŋâ tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ nâi itâ sâip, “Mârum âkap.” ¹⁸ Hânpan sot kaŋkundundunŋ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriŋ patâ nâi meip. Wâriŋ yatâ zo mârumŋan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbâŋgoi karâmbut oip. Oi hânŋâ hânŋâ a zengât kamân patâ gilîgâlaksâip. Babiloŋ kamân patâ zo yatik Anutu kukŋaŋgât op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tânanân zo aksik âbâŋgum saruyân geiwe. Oi hânân bakŋâ zen âbâŋgum nângâwe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipŋâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzâŋgoip. Zâŋgoi Anutu sâmbâliŋ kwâkŋaŋgâwe. Sumbem tipŋâ zo gem tâmbetzâŋgoip, zorat op sâmbâliŋ kwâkŋaŋgâwe.

Ambân nâi zuu kuriŋ kwâkŋan tâip.

17 Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ nâiŋâ ga itâ dâtnogip,

“Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doŋbep nângâmŋan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomŋâ hâuŋâ mimiŋaŋgât den dâgobat. ² Hân a kutâ ziŋ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laŋ mâman upme. Oi hânŋâ hânŋâ a zen zâk sot bâlîŋ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumŋâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikŋan ambân nâi zuu kuriŋâ kwâkŋan tâip. Zuu zorat sâkŋan kot bâlîŋâ top top zeip. Oi zuu zo kâukŋâ nâmburân zagât. Goonâ bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbânâ kâmbum sot kuriŋâ mem ândeip. Oi neulenâ sâŋgân zâizâiŋ zo sâkŋan dâp op zeip. Oi bikŋan hâkop goide kâtŋâ tuutuunŋ tâip. Oi hâkop zorat umŋan kut nâi nâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân zorat mâtenjan den sumbuŋâ itâ zeip, “Laŋ mâme ambân zengât patâziŋâ sot hân kwâkŋan bâlîŋ top top zorat mamŋâ. Babiloŋ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâtenjan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutuŋâ siŋgi a sot Yesugât siŋgi den mem ândine zâŋgowe, zengât gilâm nemŋâ um gulip oi egâwan. Zo ekŋâ nâ imbanâŋâ buŋ oip.

Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aŋâ itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nângâna imbanâ uap? Nâ ambânŋâ topŋâ sot zuu kâukŋâ nâmburân zagât sot goonâ bâzagât, zorat topŋâ dâgoga nâŋgâ. ⁸ Zuu kâtikŋâ egin, zo mârum ândeipŋâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ koptam tâmbet agoagoŋ kâtikŋan geibap. Zuu zo mârum ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkat a hânân ândie, zen ekŋâ sâmbâlip kwâkŋaŋgâbi. Zen kutziŋâ hân muyageibân gâbâ ândiâdigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋâ yatâ upi.

⁹ Zi a nângânâŋgânŋootŋâ den zi nângâm kwâtâtibap. Zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zo bakŋâ nâmburân zagât. Bakŋâ zoren laŋ mâman ambân zo tâtat mâme opmap. ¹⁰ Oi zuu kâukŋâ nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bâtnâmbut, zen buŋ urâwe. Nâi ândiap. Oi nâi gâtâm muyagibap. Zâkŋâ muyagemŋâ narâk pânkânok ândibap. ¹¹ Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zengâren târokwâi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoŋan geibap.”

Goonâ bâzagât, zorat den.

¹² “Goonâ bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziŋâ topkwapŋâ narâk pânkânok zuu sot a kutâ op ândibi. ¹³ A zen umziŋ kânogâk zeizâiŋ kore op kâwaliziŋ bikŋan pam ândibi. ¹⁴ Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zângom kâbakŋezîŋgâbap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiŋ aksik patâ walâziŋgâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen gâsum sâlâpziŋgoip. Oi zen zâk sot pâlatân op kâtigem ândie.”

Ambângât den.

¹⁵ Sumbem anjâ den yatâ sâmnâ târokwap dâtnogip, "Lañ mâman ambân too donjeb nanğâmnan ândei eksat. Too zorân a hânjâ hânjâ sot a sâk tobat nâi nâi sot den gându nâi nâi. ¹⁶ Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândân lañ mâman ambân zo kâsa okņangâm hâmbâ gakânjâ bekņan mem nanğâne sâk bârak tâi sunumjâ nemjâ sinjijâ kârâbân une simbap. ¹⁷ Oi zo yen mân upi. Anutuñâ umziñan den zo pâi diñâ lum um kânok oi zuu kore okņangâm kâwalizij bikņan pam ândine Anutugât den bon upap. ¹⁸ Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziñgi kore okņangâbigât imbanjâ zemņangap."

Babilonj kamân giligâlaksâbap, zorat den.

18 Oi sumbemân gâbâ sumbem a nâi gâi egâwan. Zâk kâwalinjâ imbanjâ zemņangip. Hânân gem gâi âsakņandâ donjeb âsagem zeip. ² Zâk den kâtikņâ den sâm sâip, "Babilonj kamân patâ giligâlaksap. Wâke zengât kamân uap. Wâke bâlijâ zoren âi tâtat mâme upi. ³ Zoren nii bâlijâ top top, zengât kamân uap. Kamân mâirâp zijâ hân dâp a zen waij too ziñgâne nem um gulip op ârândân lañ mâman urâwe. Oi hângât a kutâ zen kamân zoren gam bâlijâ nep tuum ândiwe. Oi hân dâp anğâgwanğâ a zen kamân zorat sikumgât anğâgwanğâ op sikumziñoot urâwe. Zorat opñâ giligâlaksap."

Kamân patâ Anutugât sâtkât giligâlaksâbap.

⁴ Sumbemân gâbâ Kembangât den kâtikņâ itâ âsagei nânğawan, "Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâlijâziñ betziñan mimbegât. Oi kut nâi sâtņoot zengâren zâibapkât. ⁵ Kamân zorânjâ bâlijâ kwâkņan kwâkņan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuñâ tosanğangât sap. ⁶ Kamân mâirâp zij bâlij otziñgâwe, yatik otziñgâbi. Oi hâuñjâ zo walâm otziñgâbi. Zijâ too kâtik ziñgâne niwe. Zengoot too kâtik kâtikņâ nâi ziñgâne nimbi. ⁷ Zen zâizâiñ op sii nalem kep kâmam tuum ândiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziñgâbi. Zijâ umziñan itâ sâme, "Nâiñjâ mân walâniñgâbap. Um âlebân ândim zâinat." ⁸ Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut nâi nâi sâtņoot zengâren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpnâ kut nâi nâi sem kamân zo ârândân simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbanjâ mariñandâ tosaziñjâ mâkâbap.

Kamân zo sei a zij ekñâ umbâlâ upi.

⁹ Oi hângât a kutâ, zen kamân zorat mâirâp zen sot lañ ândiândiñ op sot bâlijâ sot sii nalem kep kâmam op ândiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakņâ zari ekñâ umziñjâ bâlibap. Umbâlâ op isebi. ¹⁰ Zen kamân zorat hâuñangât kengât op kârebâk kin itâ sâbi, "Yei, yei,

kamân patâ, Babilonj kamân kâtikņâ, gâ hâuñjâ kegâk muyagegigap."

¹¹ Anğâgwanğâ a kamânñâ kamânñâ, zen sikumziñjâ nâiñjâ sângân mimbap sâm isem umbâlâ upi. ¹² Sikum âlip top top itâ anğâgwanğâ urâwe. Goide kât, kât, kwâlâk sângân patâ, sângum neulenjoot kuriñjâ sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât goonjâ. Oi kut nâi nâi nakņâ tuume sot kâtņâ tuume. ¹³ Nalem wârânjoot topñâ topñâ sot too hitomņoot topñâ topñâ, waij too, kelâk, nalem top topñâ sot râma, makau, biosi, a lalañ sot kore a ambân. Kut nâi nâi zo sângân zâizâiñ yatâ anğâgwanğâ urâwe. Anğâgwanğâ a zijâ kamân zorat marirâpnâ zengât itâ sâbi, ¹⁴ "Bonjâ muyaginât sâm ândime, zo buj op nanğap, Oi sândokņâ zo buj oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziñgâbap."

¹⁵ A kut nâi nâi anğâgwanğâ op kât sikumziñjoot urâwe, zen kamân zorat hâuñangât kengât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi, ¹⁶ "Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neulenjoot mem ândein. Oi neule top topñâ sângân zâizâiñ zo kegâk buj uap. Kut nâi nâi zo kek tâmbetkum nânğap."

¹⁷ Oi wanğâ mariñjâ sot wanğâ galem a sot wanğâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakņâ zari ekñâ kârebân tapñâ isem umbâlâ opñâ sâbi, "Kamân patâ itâ zo mân taap." ¹⁹ Zen umbâlâ opñâ suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, "Yei, yei, kamân patâ, gâgât op wanğâ mariñjâ zen kât sikumziñjoot urâwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap."

Kamân patâ zo hirisâm balo op zimbapkât sâsânj.

²⁰ "Sumbemân ândie, zen sâtâre upi. Anutugât siñgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mâirâpnâ zijâ bâlij otziñgâwe, tosa zorat hâuñjâ Anutuñâ ziñgap. Zorat sâtâre upi."

²¹ Den yatâ muyagei sumbem a imbanjâñoot nâiñjâ kât patâ nâi mem zaatņâ lum pâi saruyân giari ko itâ sâip, "Babilonj kamân patâ zo yatik kâbakņibap. Oi buj op kwâtâtibap. ²² Kep kâmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân mi-anğânam kwamit mân âsagibap. Anğâgwanğâ a zoren ândiwe, zen hân toren toren zengât walâziñgâm zâizâiñ op ândiwe. Kamân zorat kware suñjâ zorân hân dâp a umziñjâ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot Anutugât siñgi a hân dâp zângowe, zengât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okņangip."

Sumbemân sâtâre utne Yohanenjâ nânğip.

19 Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nânğawan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, "Oe, kubikkubik sot neule âsakņjâ sot imbanjâ zo Anutuniñ, zâkkâren ziap. ² Zâkņâ kamân zorat tosa hâuñangât nep tuugi bonjâ sot dâp opmap. Lañ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, zij hân dâp a zen

sot lanj ândinetâ ko tâmbetzânngoip. Zengât tosaz-
inangât hâuñâ zingip. Oi Anutugât kore arâp zângone
muwe, zorat tosa zo mâkâm zingip.”

³Yatâ sâmnâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat
kâbakñâ zâim zemâmbap.” ⁴Oi a patâ 24 sot zuu
âlipñâ kimembut zen neule tâtatñan tâip, Anutu,
zâkkât kiñ topñan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe,
zo perâkñak. Anutu sâm mâpâsinâ.” ⁵Oi tâtatñan gâbâ
den nâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiñ sot
gigiñ, zen Kembu hurat kwapñâ sâm âlip
kwâkñangânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶Oi sumbemân a ambân dorñbep patâ sâtâre utne
kwamitñâ nânghâwan. Zo too sâmbon kwamiragome
yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne
nânghâwan, “Oe, Kembu Anutuniñâ kembu ot-
ningâmap. ⁷Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkñangâ-
nat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ
muyagibap. Râmagât ambân siñgiñâ, zâk târâkbârâk
uap. ⁸Zâk sângum kâukâu mem ândibapkât
nânghañangip.” (Sângum kâu zirâñâ Anutugât siñgi a
zengât orot mâmeziñâ târârak.)

⁹Oi sumbem anjâ den nâi itâ dâtnogip, “Kembunâ itâ
sap, ‘Gâ itâ kulemgu. Râmagât sâtâre op sii nalem
nimbigât zop sâip, zengât nângha sâtâreñoot uap.”
Yatâ sâmnâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den
bonñâ.” ¹⁰Yatâ dâtnogi nâ kiñ topñan gei mâpâsibam
ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ.
Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zengât
bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topñâ sâm
muyamuyage, zo Kaapungât nep.”

Yohanerñâ Yesu sot arâpñâ zingirip.

¹¹Oi nâ eksandâ sumbem pâronşâi biosi kâukâu nâi
tâi egâwan. Oi kwâkñan tâip, zâkkât kutñâ sâi bon
opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuñangât nep tu-
ugi târârak opmap. Bâliñ mâme a zen kâmbamñâ zân-
gomap. ¹²Siñâ toren toren tobatñâ kârâp bâlam yatâ.
Kâukñan a kutâ pindok dorñbep taap. Oi sâkñan kutñâ
kulemgoi ziap, zo zikñik sâlâpkum nânghâmap. ¹³Oi
hâmbâ kârep zo gilâm sanjonsanjonñâ mem ândiap.
Oi kutñâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴Oi eksandâ ari
sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutñâ kâmutñâ
zen biosi kâu kwâkñan tap moliwe. Hâmbâziñ kâu
timan âlipñâ yatâ. ¹⁵Oi zâkkât lâunjan gâbâ sâu
sâtñoot kopgâmap, zorânâ a zângom kâbakñez-
ingâmap. Oi tân kâtikñâ mem ândim a kâmutñâ kâ-
mutñâ, zengât a kutâ op galem otzingâmap. Oi waiñ
bonñâ ombonjan pam kwândâline toonâ geimap, zâk
yatik kâsarâpñâ zângomap. Anutu, imbanâ mariñâ,
zâkkât kukñangât op yatâ otzingâmap. ¹⁶Hâmbânjan
sot soonjan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiñ
zengât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâunandâ kâsarâp zângobap.

¹⁷Oi eksandâ sumbem a nâi maayân kiri egâwan.
Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den
kâtik sâm dâzânngoip, “Ganek. Anutunâ sâi nalem patâ
muyagibâmapkât ga mindunek. ¹⁸A topñâ topñâ
zengât sunumziñ nimbi. A kutâ sot a sâtñâ kâwaliz-
iñoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiñ sot gigiñ
ârândânj mune sunumziñ nimbi. Oi biosiziñ yatâ
munetâ sunumziñ nimbi.”

¹⁹Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a
gakârâpziñ mindune zingirâwan. Zen Biosi kâu
kwâkñan tâmap sot a gakârâpñâ kâsa otzingânam
gawe. ²⁰Oi zuu kâtikñâ sot propete sarânâ zet kâmb-
amân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarânâ
zuu kâtikñangât mâteñan sen mârât top top tuum a
zuugât undip mâteziñan zeip sot a lopiogâren
pindiñsâwe, zen um gulip kwatziñgi.) Oi zet gâ-
suzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹Oi
nâmbutñâ ko biosi kâukâu kwâkñan tâip, zo lâunjan
gâbâ sâunâ gam zângom nanjip. Oi nii ziñâ gamñâ
sunumziñ nemñâ âkon urâwe.

Satañ tâk namin pambi.

20 Oi sumbemân gâbâ sumbem a nâiñâ gem gâi
egâwan. Oi zâk simgât mâtâp doongudoongunâ
sot tâk kâtikñâ patâ mem gem gâip. ²Oi zâk oâ, mu-
lum sângiñâ, wâke zengât patâziñâ, Satañ, zâk gâ-
sumñâ saamñâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât
Anutunâ sâm pindip. ³Sâm pindâm simân kâbakñei gi-
arip. Giari mâtâp kâtikñâ doongumñâ mâtâp sâbânâ
mâtâp tuum doongoi. Oi anjâ anjâ dum um gulip mân
kwatziñgâm yenâk zem zeï kendon 1 tausen âkâbap-
kât sâm pindip. Âki olañne gam narâk pânkânok
ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴Oi zorenâk neule tâtatñâ tap ari egâwan. Eksandâ a
gamñâ tâtatñâ kwâkñan tarâwe. Zen a tosaziñangât
den sâm kwâkâbigât sâm zingip. Oi a nâmbutñâ
mârum Yesugât opñâ sot Anutugât den mem ândiwe,
zorat opñâ gânduziñ mânânghârâwe, zengât um dâpziñ
egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân
mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziñan sot bitziñan
mân mem ândiwe. Zengât um dâpziñ zingirâwan. Oi a
zen sâkziñ gwâlâ utne zingirâwan. Oi zen Kristo sot a
ambân kembu otzingâm ândine kendon 1 tausen
âkâbap. ⁵Mumunâ nâmbutñâ, zen ko mân zaatñâ
kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Za-
atne zingirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶Zaatzaat kân-
dom, zoren zaatpi, zengât nângha sâtâreñoot upap. A
zo târârak ândie. A yatâ zo mumunâ zagâtñâ mân
tâmbetzânngobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm
ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon
patâ 1 tausen âkâbap.

Sataņņâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziņgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Sataņ tâk olaņne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸ Kopgamņâ a kâmutņâ kâmutņâ hân dâpņâ um gulip kwatziņgâbam âibap. Oi a kâmutņâ Gogo sot Magogo zo minduziņgâm um gulip kwatziņgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân doņbep, mân sâlâp zâņgozâņgoņ yatâ. Tenjgâziņ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamņâ hân gânduņ lâņ pitâm zem sipzâņgowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umņandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân gâbâ kârâp gei ziņgesibap. ¹⁰ Oi um gulip kwatziņgâm ândeip, Sataņ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâņâ zet mârum kâbakņezikâne gei ândiwet. Zoren ârândâņ ñatik sirâm sâknam patâ nâņgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuņâ mimbi.

¹¹ Oi nâ neule tâtatņâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkņan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buņ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâiņ sot gigiņ, zen aksik tâtatņâ zorat topņan kine ziņgirâwan. Kine ekapņâ ekapņâ mem mâbâlakņiwe. Oi ekap ñâi mâbâlakņiwe, zo ândiândi kâtikkât siņgi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziņgâgât den ekabân mârum kulemguwe, zo ekņâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumuņâ ziwe, zo Anutuņâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuņâ zen mumuņâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuņâ zen ândiândiz-iņgâgât topņâ sâmnâ hâuņâ melâņ ziņgip. ¹⁴ Oi mumuņâ sot mumuņ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiņ, zo mumuņâ zagâtņâ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziņâ ândiândi kâtikkât siņgi a zengât ekabân kârum mân muyagemņâ kârâbân zâmbane geiwe.

Hân sot sumbem uņakņâ muyagibabot.

21 Oi nâ hân sot sumbem uņakņâ zikirâwan. Sumbem sot hân sâņgiņâ, zet buņ urâwet. Oi saru zâk yatik buņ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem uņakņâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ñâi ayân pânam neule okņangâme, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatņan gâbâ den kâtikņâ ñâi nâņgâwan, "Ek. Anutuņâ a zen sot ândibap. Zâkņâ a ambân osetziņan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpņâ op ândibi. ⁴ Anutu zikņik zen sot ândim sinziņ tooņâ saņgori zagâtņâ mân iseibi. Narâk zoren mumuņâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsag-ibap. Kut ñâi ñâi sâņgiņâzo buņ op naņgâbap."

⁵ Oi tâtatņan tâip, Kembu, zâkņâ itâ dâtnogip, "Nâņgâ. Nâ sa kut ñâi ñâi uņakņâ muyagiap." Yatâ sâmnâ sâip, "Gâ kulemgu, 'Den zi, den bonņâ.'" ⁶ Oi itâ dâtnogip, "Hânân tuutuun, zo mârum âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ñâi ñâi top kwâkwat sot tuum naņgânaņgâņ. Ñâi zâk toogât nâņgi nâ ândiândi too sinņan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sâņgân

buņ. ⁷ Ñâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâņâ zâkkât Anutuņâ ândia zâkņâ nagât nannâ op ândibap. ⁸ Ka keņgât upme sot Kembugât den mem birâbirâņ, kâmbam ku, laņ mâman a ambân, kware suņâ a, lopio hurat kwâkņangâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeiņ, zorâņâ mumuņâ zagâtņâ."

Yerusalem kamân uņakņâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziņan kut ñâi ñâi sâņgoot piksâi mem kirâwe, zengâren gâbâ ñâiņâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, "Gâna Râmagât ambân siņgi tirâpgobâ." ¹⁰ Oi Kaapumņâ diinim um bâbâlaņ kwatniņgi Sumbem aņâ diinim bak kârep ñâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹ Anutugât neule âsakņandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakņâ âlipņâ zo yatâ zorâņâ tâip. ¹² Kamân zo poņ patâ saane haamgum kirip. Poņ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâņgi kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkņan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hâņgiyân Isirae a kâmut kâmutņâ kiin zagât, zengât kutziņ zeip. ¹³ Oi mirâsiņ takâtakâņan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiņ geigeiņan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengan mâtâp karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poņ topņan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zengât kutziņâ zeip.

Yerusalem kamân uņakņangât tobatņâ.

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip, zâkņâ tân ñâi goide kâtņâ tuutuunâ mem kirip. Tân zorâņ kamângât poņ sot mâtâpņâ zorat dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâņâ sot binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk. Sumbem aņâ tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Tenjgâņâ 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâņâ binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân mem ândeip, zorâņ poņân pâi 66 kilometa oip. Aņâ dâp tuumen yatik sumbem aņâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poņ zo kât kâukâu neuleņoot, zorâņ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtņâ tuutuun. Kât tobatņâ belo yatâ oip. ¹⁹ Poņ tandâ kât sâņgân zâizâiņâ kulem ñâi ñâi tuutuun. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuņ, zo kât kâuņâ tuutuun. Kât zorat kutņâ Agate. Kimembuņ, zâk kât kulemņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Emerali. ²⁰ Kât tandâ bânâm-buņ, zo kuriņ sot kâuņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriņandâ tuuwe. Kât zorat kutņâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbaņandâ tuutuun. Kât zorat kutņâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuņ, zo kât kâmbumņâ tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbaņoot mâpot tuutuun. Kât zorat kutņâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gim-

banâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutnjâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât dengop kuriņ yatâ zorânj tuutuunj. Kât zorat kutnjâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriņ tobat nâi zorânj tuutuunâ. Kât zorat kutnjâ Ametisi. ²¹ Hânġi mâtâp kiin zagât, zo kaiput nġilip patâ nâi zorânj tuutuunâ. Hânġi nâi nâiņâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipņâ belo yatâ zorânj tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ nâi mân tâi egâwan. Kembu Anutu, imbanâ mariņâ, zâkņâ tirik namâziņ uap. Oi Râma zâk ârândânj. ²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakņâ uap. Oi Anutugât neule âsakņâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakņâ mo kâin sot mirâsiņ âsakņâ, zorat mân sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, zen Râmagât âsakņan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut nâi nâi neulenġoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵ Kamân zoren mân nġatiksâbapkât kamân zorat poņ mâtâp zo mân dooņgubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, zen kut nâi hurat kwapme, hikpârâkġoot, neule âkġalenġoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷ Oi kut nâi nâi sumunņâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliņâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârum ândiândi kâtikkât siņġi sâip, kutziņâ Râmagât ekabân ziap, zo zeņak kamân zo bagibi.

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

22 Oi sumbem anġ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipņâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatņâ gobetņan gâbâ takâm gemap. ² Takâm gemņâ kamân tânâmņan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtņâ toren toren zoren ândiândi nakņâ kin ariap. Nak zorat bonņâ top topņâ kiin zagât. Bonņâ zorânj kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinņâ zo mem âlipziņ upi.

³ Kamân zoren kut nâi nâi bâliņâ mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatņâ zoren muyagei arâpņâ zen zoren kore okġanġâm ândibi. ⁴ Oi zâkkât si sâņġânġâ ek ândibi. Oi mâteziņan zâkkât kutņâ zo zimbap. ⁵ Kamân zoren mân nġatiksâbap. Oi karâp âsakņâ mo maagât mân sâbi. Kembu Anutuņâ maa yatâ âsageziņġâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutâġât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem anġ Yohane den dukui pindiņsâm mâpâsi-bam oip.

⁶ Sumbem anġ itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonņâ, Kembu Anutuņâ sâi Kaapumņâ Propete a lâuziņan den pâi sâwe. Oi Kembuņâ sumbem anġ sâņġonnogi kore a gakâņâ zen kut nâi nâi kek âsagibap, zorât diņâ nâņġâbigât kut nâi nâi zi tirâpgogan. Kembu zâkņâ itâ sap, ‘Nâ kek gâbat.’”

⁷ Nâi zâk ekap ziren den sumbuņâ kulemgoi ziap, zo mulunâk mem ândei zâkkât nâņġa sâtârenġoot upap.

⁸ Oi Yohane, nâ kut nâi nâi zo ek nâņġâmņâ sumbem anġ kut nâi nâi zo tirâpnogip, zâkkât kiņ topņan ge pindiņsâm mâpâsibam orâwan. ⁹ Yatâ ua ko kwâkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nâ kore a bukugâ. Propete a sot bukurâpkâ zeņġât buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunâk mem ândibi, zeņġât buku. Gâ Anutuyâk mâpâse.” ¹⁰ Yatâ sâmņâ itâ dâtnogip, “Ekap zirat den sumbuņâ zo mân dooņguban. Den zo bon upapkât narâk wâtâp uap. ¹¹ Zorat bâliņ mâme a zâk bâliņ upâ sâm op ândibap. Oi a sumunņâ nâi sumun upâ sâm op ândibap. Oi a târârak nâi târârak ândibâ sâm ândibap. Oi um hâlâlul ândimapņâ um hâlâluluyâk ândibâ sâm ândibap.

¹² “Nâņġâ. Kembu nâ kek gâbat. Nep tuume, zorat dâp sâņġân mimbigât mem gâbat. ¹³ Nâ kâdom sot bet. Nâ topņâ sot kwakņâ. Top kwâkwatņâ sot tuum kwâkâkwâkâņâ.”

¹⁴ Hâmbâziņ sanġon kubikme, zeņġât nâņġa sâtârenġoot uap. Zen sâm ziņġi kamân zoren bagim ândiândi nak bonņâ nimbi. ¹⁵ Kamân âkġan ândibi, zen ko a wâu ulin yatâ, kware sunġa a, a ambân laņ ândiândiņ sot lopio hurat kwapme, kâmbam kume sot sarâ den mem âkġâlem ândime.

Yesuņâ diiņġâmap.

¹⁶ “Yesu nâ sumbem anġ sâņġongua zâkņâ kâmut gakârâpnâ den zi sâm muyagem ziņġip. Nâ Dawidigât kiun sot kâmņâ. Sâņġelak patâ âsagei zâkkât hanġsâbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

¹⁷ Kaapumņâ sot nâġât siņġi ândime, zen nâġât itâ sâme, ‘Gâ gâban.’ Oi nâi zâk den zo nâņġâbapņâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’ Nâi zâk toogât nâņġâm ziren gâbap. Nâi zâk zorat okġanġap oi ko ândiândigât too sâņġân buņ pinda nimbap.”

Yohanenġâ girem sâip.

¹⁸ Ekap ziren den kânņan kulemguwan, zo sâlâpkum nâņġâbi, zen girem dâzâņġobâ. A ziņ umziņanġât op den nâi târokwapî, a zo Anutuņâ kut nâi nâi sâtġoot ekap ziren kulemguan, zoren târokwatziņġâbap. ¹⁹ Oi a ziņ den sumbuņâ zi sâm gulipkubi, a zo, zeņġâren Anutuņâ ândiândi nakkât bonņâ sot tirik kamângât siņġi den zo yatik sâm gulipkubap.

Den murukņâ.

²⁰ Den zi sâm muyagiwe, zo tânguapņâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”

“Perâkġak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹ Kembu Yesugât um lumbe zeņġâren zâi zem zimbap. Perâkġak. Zo yatik.